

זה השער לה'
צדקים יבואו בו

הקדמה ודרך לעץ החיים

ספרו של כ"ק הרב הגאון הקדוש המפורסם איש אלקים מאורן ורבן של ישראל וכו'
לו דומי' תהלה, גדול מרבן שמו,
מהר"ד צבי הירש מזידיטשוב זצלה"ה ז"ע ועכ"י

ועליו הוספות

מאת כ"ק הרב הגאון הקדוש המפורסם איש אלוקים מאורן ורבן של ישראל וכו'
לו דומי' תהלה, גדול מרבן שמו,
מהר"ד צבי אלימלך שפירא זצלה"ה ז"ע ועכ"י
אבדק"ק פונקאמש ובשאר מקומות ומנו"כ דינוב יע"א

הועתק והוכנס לאינטרנט
www.hebrewbooks.org
ע"י חיים תשס"ג

ח"י מבת ה'תשנ"ז
ירושלים עיה"ק תובב"א

Published and © Copyrighted '997 by
EMES PUBLISHING INST.
1352 47 Street
Brooklyn, New York 11219
(718) 437-4278

The entire text and layout has been
newly set designed and edited
All rights are reserved for the publisher

הועתק והוכנס לאינטרנט
www.hebrewbooks.org
ע"י חיים תשס"ג

על המוב יזכרו
מו"ה יעקב יצחק ב"ץ הי"ו
מו"ה שמחה בונם פאדרינאל הי"ו
הרב יעקב ארי' ראזען הי"ו מי"ם עיה"ק
מו"ה צבי מאנן הי"ו
ישראל זאב גומפאן (רייד)
על עזרתם המסורה בהשתדלותם להוצאת הספר לאור עולם כלול בהדרו

כל הזכויות שמורות להוצאת אמת

הוצאה ראשונה - עיה"ק ירושלים, סכת ה'תשנ"ו
הוצאה שניה ומתוקנת - עיה"ק ירושלים, סכת ה'תשנ"ז

צילום ולוחות - פרנק, ירושלים

מכתב קודש מאת כ"ק מרן אדמו"ר שליט"א

משה יהודא ליב ראבינאוויטש
אבדק"ק מונקאטש

בס"ד

בקול תודה נברך לאלקינו שאנו זוכים לראות באור חדש (במבואר באריכות בהקדמת המוציאים לאור) את הספר הק' סוד מרע ועשה טוב להגה"ק מהרצ"ה מוידטשוב זי"ע, מעוטרי בהוספות והנהות הקדושות של כ"ק אא"ז אדמו"ר בעל בני יששכר זי"ע, אשר עוד בשנת תרס"א כתב עליו כ"ק אא"ז אדמו"ר בעל דרכי תשובה זי"ע "שהוא כלול מענינים הנתנים לשרש החסידות ונחוצים בדור הזה אשר נפרצו בהם בעוה"ר, והשי"ת יחוס וידחם עלינו בדור יתום כזה". וכל שכן עתה ברור הזה אשר בחשיכה שרינן ורכים אומרים מי יראנו טוב, אשר הם כמים קרים על נפש עיפה וכשמועה טובה מארץ מרחק.

ויהי רצון שתשרה ברכה במעשי דינו, ויהי מעשינו נחת רוח לפני ארון כל, ונזכה לקרב ביאת מלכא משיחא במהרה רידן.

משה יהודא ליב ראבינאוויטש

על המזב יזכר

הנגיד הנכבד, רודף צדקה וחסד
מו"ה יוסף ספראזשינסקי נ"י
שבגדבתו יו"ל ספה"ק זה במהדורא הנוכחית

לז"נ אביו
מו"ה רחמיאל בן מו"ה מענדל ז"ל
נפטר י"ג טבת תשל"ג

זכות רבותינו הקדושים יעמוד לו ולורעו אחריו
להתברך בכל מילי דמיטב עד בגצכב"א

הקדמת המוציאים לאור

יתברך הבורא וישתבח היוצר האֵל גומר עלינו שזיכנו להוציא לאור ספר הקדוש "סור מרע ועשה טוב" לכ"ק הגאון והקדוש רבינו צבי הירש מזידיטשוב זי"ע, ועליו זר זהב סביב "הוספות מהרצ"א" לכ"ק הגאון והקדוש אדמו"ר מרן צבי אלימלך שפירא זי"ע ממונקאטש ומנו"כ דינוב. ובכן ישמחו החסידים ויגילו המבקשים דברי אלקים חיים מתורתן של רבותינו, כראותם ספר התורה הזה נפתח לפני כל מבקשי ד', כשהוא יוצא לאור במהדורא חדשה כלול בהדרה.

*

בשנת תקצ"ב – כשנה אחר הסתלקות הרה"ק המחבר – נדפס ספרו הראשון של רבינו מוהרצ"ה מזידיטשוב. היה זה הספר "הקדמה ודרך לעץ החיים" שהובא לדפוס ע"י הרה"צ מוה"ר יוסף הכהן ראפאפורט, חתן-בנו של המחבר.

הספר נועד לעורר אודות השקידה בלימוד ספר הזוהר הק' – שממנו תוצאות חיים לעבודת הבורא ית'. וכן להכריח ולחזק את לימוד כתבי האר"י הק' "אשר שלחו ד' להאיר ולפתוח עינינו העוורים בספר הזוהר", ואשר "מי שלא טעם טעם מעץ החיים ומחכמת רבינו האר"י ז"ל לא טעם טעם ספר הזוהר, ומי שלא ראה אור תורתו לא ראה מאורות מימיו".

ומחמת שבראש ספר "עץ-חיים" נכתבו אזהרותיו של מוהר"ח ויטאל לכל הבא בשערי החכמה האלקית, הן מה שנוגע ל"סור מרע" והן בנוגע

א בשער הספר נרשם פרט השנה "בך ירננו צדיקים" העולה תקצ"ב, וכך עולה גם מדברי המביא לבית הדפוס ומהקדמתו שבראש הספר לפי הכתובת הלועזית שבשער – נדפס הספר בעיר לעמבערג, בבית הדפוס של הרבנית יהודית ראזאניש, בשנת 1804 [תקס"ד] אולם כנראה פורטים אלו נכתבו רק מחשש עינא בישא של השלטונות שאסרו הדפסת ספרי קבלה וחסידות, ובפרט החמירו בכך משנת תקע"ז ואילך לא מן הנמנע שגם מקום הדפוס זויף, ואפשר שהספר נדפס בזאלקאוו

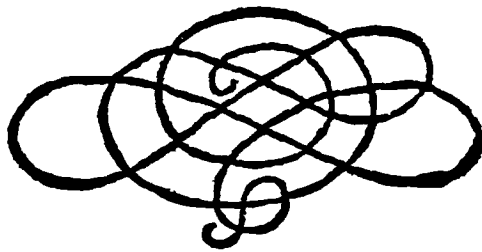
ב ראה מה שכתב הרה"ק מוהרי"צ מראזדיל (חתן המחבר) בדברי הסכמתו לס' בית ישראל "זכבר בהיותו בתיים רציני שידפס, ושאלתי פיו הקדוש [של הרה"ק המחבר], והשיב שקבלה לו מרבתינו י"ע קדושי עליונין לבל הדפיס חיבור בחיי המחבר, מפני טעם הכמוס אשר לא ניתן לגלוח".

הקדמה

וּדְרָךְ

לעץ החיים

מאת כבוד הרב הגדול המפורסם בנגלה ונסתר בוצינא קדישא חסידא ופרישא רבא דעמא
מדינא דאומתא אהב ישראל איש אלקי קדוש כבוד מודיע צבי חרש ודימשוב

Lemberg Gedruckt bei Zides Hofano 1804

בך ירננו צדיקים

שער המהדורא הראשונה לעמבערג (?) חקצ"ב

ל"עשה טוב" – מאריך בהן הרה"ק המחבר אחת לאחת, ומאריך בדרכי אור התורה והעבודה המקובלים מאור שבעת הימים מן הבעש"ט הק' זי"ע ועכ"י.

*

עודנו הרכ המחבר בחיים חיותו, הגיע קונטרס זה לידי רבינו מוהרצ"א. בראותו כי "דבריו דברי אלקים חיים כזקוקין דנורין וכעירין דאשא, להלהיב הלבבות לחכמת האמת, וכמה הלכתא גברייתא איכא למשמע מדבריו המהורים", העתיקו שוב עבור "חברים מקשיבים" בתוספת מרובה משלו, הן בדברים "אשר כבר הי' השי"ת עמנו ונשנו הדברים בבית מדרשינו", והן בדברים "אשר רלה הרב החסיד [המחבר] חספא, ואשכחנא תותי' מרגניתא, ומענין לענין נתרחבו הדברים".

בשנת תר"י (לפרט השנה "צדיקים נאהבים ונעימים יחד") נדפסו לראשונה הספר וההוספות גם יחד, ואז נקרא גם בשם "סוד מרע ועשה טוב". כהדפסה זו נעשה מעשה אשר לא יעשה: "שהחסיד ממנו המו"ל... כמזיד וכזוזן הרבה דברים... ושלטו בו ידי זרים להחסיד ענינים נשגבים העומדים ברומו של עולם, וגם העלימו וחסרו כמעט ככל סעיף... ענינים הנוגעים לשורש החסידות" – בדברי ב"ק אדמו"ר בעל דרכי תשובה זי"ע (בהסכמתו למהדורא תרס"א).

רק במהדורת מונקאטש תרס"א בא החסרון על תיקונו, כשב"ק אדמו"ר בעל דרכי תשובה זי"ע השיג את הוספות מהרצ"א הכתובות כעצם ב"ק, ומסרן למו"ל מתושבי עיר מונקאטש שביקש להדפיס את הספר "מתוקן בשלימותו שלם ויפה, להשלים החסרונות בנו' כפי הכתי"ק". אף שעקב כך הוכפלה עתה כמותן של "הוספות מהרצ"א", ואיכותן עלתה לאין שיעור, הרי גם בשנים הבאות לא שתו המדפיסים לכם לזאת, ורוכ המהדורות שנפוצו גם מאז ואילך לקו בחסרונו של המהדורות הראשונות.

*

ג. רבינו מוהרצ"א כתב כי הקונטרס "נשלח לידי בכתיבת יד הרב המקובל הנ"ל" אע"פ שלכאורה מורה הלשון שהיה זה בכתיבת יד קדשו של המחבר, אולם באחת ההגהות (אות קנה) כותב רבינו מוהרצ"א ש"נימשך טעות מראשי תיבות בע"ח", כלומר שהמחבר כתב 'בע"ח' במשמעות 'בעלי חיים', והמעתיק שגג ופענח 'בעץ חיים' – אשר לכאורה מוכח מזה כי אך העתקה היתה לפני רבינו מוהרצ"א. ולא עצם כתיבת יד קדשו של מוהרצ"א מזידיטשוב.

הקדמה

ודרך

לעץ החיים

הנקרא בשם

סוד מרע ועשה טוב

ממח כבוד הרב הגדול המפורסם בדורו בנגלה ונסתר צולינא קדישא חסידא ופרישא תא"ק
רבא דעמא מדברגא דאומתא' תוהב ישראל וקדושו כבוד מוה' **צבי הירש** ז"וק"ל

ועתה הוספנו ותיברנו אליו הנהיה והוספות מאת כבוד הרב הגדול בדורו דיגלה ונסתר
צולינא קדישא חסידא ופרישא תא"ק תור ישראל כבוד
מוהר"ר **צבי אלימלך** ז"וק"ל האב"ד י"ו

***

צדיקים נאהבים ונעימים יחד

במהדורא הנוכחית בקשנו לנלות בפני דורשי ד' את האור כי טוב הגנז בספר הקדוש הזה, וכעזהשי"ת פנים חדשות באו לכאן, בכמה וכמה מעלות טובות, ואלו הן:

- א. כל הספר כולו נסדר מחדש באותיות מרוכעות ויפות מאירות עינים המרחיבות דעתו של אדם.
- ב. ריוח ניתן בין הדבקים בפסוק וניקוד שכמוהו כביאור. וכן פיענוחם של ראשיתיות שאינם שגורים.
- ג. נתקנו שיבושים רבים שנפלו בכל המהדורות הקודמות. תיקונים אלו נעשו בדרך-כלל ע"פ לוח-התיקון שבמהדורות שונות, וכן ע"פ השוואת ההוצאות זו לזו וברירת הנוסח הנאות. במקרים שיש מקום כלשהו לקיים את שני הנוסחאות, ניתן נוסח אחד מהן בין אריחיים כ"נוסח אחר".
- ד. בסוף הספר באו מפתח הענינים, וכן על סדר הפסוקים, מאמרי חז"ל ואישים וספרים, באיזה מקומן מוזכרים בגוף הספר.
- ה. כדי שיהיה הספר הקדוש מסודר כשולחן הערוך לפני כל באי שערינו, הוספנו בשולי הדברים תוכן ותמצית כל ענין, למשוך את עיניו ולכו של המעיין שיבחינן ויכיר בעושר התורה והקדושה העומסים כל שורה ושורה שבספר.
- ו. ה"כוכבים" אשר בשולי הדפים, מצביעים על ענינים שנדונו גם בחלק ה"הוספות", והמדור "מעין ההוספות" שבתחתית עמודי הספר, נותן להלומד מושג כלשהו מהצפון ב"הוספות" עצמן.
- ז. חולק מקום לעצמו הוא "חלק ההוספות". אף שכמה סוגי הוספות הן, הרי הצד השווה שבהן – שכולן אך ורק מתורתן של בעלי הספר רבינו מוהרצ"ה ורבינו מוהרצ"א, וללא שינוי מלשונם הק'.

זה דבר ה"הוספות":

רוב הקטעים שבחלק ה"הוספות" נעתקו ממקומות שבהן נתבארו אותם ענינים ביתר הרחבה, כמאמר חז"ל (ידושלמי פ"ג ה"ה) "דברי תורה עניים במקום ועשירים במקום אחר". לסוג זה שייכים גם ענינים שהמחבר עצמו כתב על אחר: "במקום אחר הארכתי" – ואנו הבאנו לכאן את הביאור

ד. גם מהדורת מונקאטש תרס"א לא נוקתה מטעויות-הדפוס, אף שלעיני המדפיס היה גוף כתי"ק של רבינו מוהרצ"א בעמוד האחרון של אותה מהדורא העירו על שלשה "תיקונים נחוצים" בלבד, בה כשעה שהשיבושים הם לעשרות.

בעיה

ספר

הקדמה ודרך לעין החיים

הגקרא

סור מרע ועשה טוב

סאת כ"ק הרב הנאון הקדוש הספורטש איש אלקיס סאון ורבן של ישראל וכו' לו דומי תהלה גדול סרבן שסו סוהרר צבי ארימלך שפירא זללהיה זיע זיע ועכי

קם

הוספות מהרצ"א [השלם]

סאת כ"ק הרב הנאון הקדוש הספורטש איש אלקיס סאון ורבן של ישראל וכו' לו דומי תהלה גדול סרבן שסו סוהרר צבי ארימלך שפירא זללהיה זיע ועכי אברק דינוב

הוצאתיו עתה לאור נכת"ק הגהק המתבר הוספות מהרצ"א זל עם הרבה הוספות והשלמות החסרונות שנחסרו בדפוסים הראשונים כמבואר בהסכמה

המל הק צבי ארי דאמערטאן סמונקאטש.

Verlag von Hamerman Hers Leib

Munkács.

מונקאטש

ברפוס המשוכח של היה הרבני הנגיד המופלג סרה צבי יעקב קאהן נ"י ושותפו הרבני הנגיד סרה מנחם קליין נ"י:

סנח תרס"א לפיק.

DRUCK VON KOHN & KLEIN MUNKACS 1900.

✳ מזיר הספר 50 זל ✳

→ Nachdruck Verboten ←

שער המהרורא הראשונה של הוספות מהרצ"א "השלם" מונקאטש תרס"א

שבא במקום אחר בארוכה. או שכאן נסתיים הענין ב"המבין יבין", ובמקום אחר נהג בנו המחבר טובת עין ופירש בעצמו את המובן למבינים.

סוג אחר של "הוספות" הוא העתקה ממקומות שבהם המחבר עוסק באותו ענין בכללותו, אף כי כפרטי הדברים אין זיקה ביניהם (כגון, לפרק העוסק בגנות הגאווה הוספנו ליקוט ממקומות אחרים שבהם דיברו אותם צדיקים מענין הגאווה).

בהרבה מקומות בכתביו של רבינו מוהרצ"א מצינו הלשון של "על פי הקדמה זו פירשתי מאמר חז"ל כו". אולם כח ההולדה בתורה לא תם, שהרי "הלומד בחיות ובכח ובהתלהבות ממציא תולדות חדשים בכל פעם, ודרושים נחמדים בתורה, וניתוסף חיות על חיות בתורה ובנפש" (אגרא הכלה בביאורי מדרש רבה לפ' בראשית פ"א ד"ה רב הונא). והיה, אם בספרו הנוכחי משתמש הוא בהקדמה מסויימת, וכאחד מספריו האחרים נתחדשו ונולדו לו ענינים נוספים לפי אותה הקדמה – ונאמפו גם המה לכאן. "ודברי תורה צריכין זה לזה, שמה שזה נועל זה פותח" (תנחומא חקת בג פ"א).

ועוד נעתקו ל"הוספות" ענינים החוזרים ונשנים בספריהם האחרים של צדיקים אלו בסגנון שונה במקצת. ואף אם למראית עין לא נראית תוספת בדבר, הרי "אי אפשר לבית-המדרש בלא חידוש" (חגיגה ג, א). והלא כה דבריו של רבינו מוהרצ"ה מזידיטשוב (עמרת צני ח"א דף לה, ב מדפי הספר): "ואין תימא על כפל הלשון, כי דברים הנאמרים בלהבות ודברות אש באו הדברים ככפל מגודל האהבה... כן אנו מוצאים טעמים רבים בכל אות ובכל נקודה מתפשטים לכמה בריכות מים, עם שנראים בתחילה שהם מיותרים. כן הדברים כמאמרים אלו נראה בחוש שלהמו אש סביבם... ותבין מעצמך שאין זה יתור כ"כ". לסוג "הוספות" זה שייכים גם אותם מאמרים אשר רבינו מוהרצ"א עצמו מסביר וכותב מנהמת לבו, שהוא חזר עליהם שוב ושוב מחמת כי "הציקתני רוח בטני".

כל ה"הוספות" הללו נלקטו מתוך ארבע ספריו ומכתביו של רבינו מוהרצ"ה, ועשרים ספריו וקונטרסיו של רבינו מוהרצ"א.

ח. מדור הקובע ברכה לעצמו בסוף הספר, הוא אוסף מאמרים בעניני עבודת ד' ודרכי החסידות, שנלקט מספריו הק' של רבינו מוהרצ"ה מזידיטשוב זי"ע. ראינו לנכון לעשות כן, בהיות רבים ושלמים נרתעים ומתייראים

מהעיסוק בספריו הק' אשר בכולן מליץ לצד עילאה ימלל הרזי רזין מסודות
התורה ושמות הקודש, ונמצא דרכי העבודה שבהן שוממות מבלי עובר
ושב בהן לטעום מטוב טעמים ומתיקותם, ולהתדבק על ידם אל ד' בכל לב
ונפש.

*

ועתה בואו ונחזיק טובה ותודה להרה"ח מו"ה יהושע מונדשיין נ"י, אשר הודות
לחכמתו ויגיעתו כי רבה במלאכת שמים זו, זוכים אנו בעזרתו ית"ש
לראות היום את הספר יוצא לאור העולם כלול בהדרו. וכן זכרו על הטוב כל
האנשים החשובים שהשקיעו מכחם וזמנם להוצאת הספר בהדרו.

בצאתנו את הקודש נשא כפינו בתפילה להשי"ת אשר תיקונים והוספות הללו
יעזרו ויסייעו להקל העיון בספר הקדוש הזה, ומתוך כך יתעוררו
הלכבות לעבודת הבורא ית' באהבה וביראה ובדביקות ד', וצפייה לביאת משיח
צדקינו. עדי נזכה לקבל פניו, ורבינו בראשינו, במהרה רידן.

ח"י טבת ה'תשנ"ו

הוצאת א.מ.ת.

אור תורה - מונקאטש

הסכמה

מהרב הגאון הצדיק המפורסם בוצינא דנהורא וקדישא מופת הדור והדרו אור ישראל וקדושו כקש"ת מו"ה צבי הירש שפירא (שליט"א) [זצ"ל], בעל המחבר ספר דרכי תשובה על יורה-דעה, אבדק"ק מונקאטש והגליל יצ"ו

ב"ה

אמת ניתן לכתוב, אם כי מזקנים אתבונן, אבותי הקדושים אשר לא הרהיבו בנפשם עוו לבא בכתובים בתור הקדמה או הסכמה בהדפסת חיבורי טהרה של אביהם רכב ישראל ופרשיו הוא כ"ק אא"ז הגה"ק איש אלקים רבשכבה"ג מזהר"ר צבי אלימלך מדינוב זצלה"ה זי"ע, עם כל זה אדעתא רהאי ענינא לא גדרנא, כי מההכרח ליתן להמכ"ז הכתב הזה לתורה ותעודה, לאשר הספר הקדוש הנוכחי הוספות מהרצ"א על הסור מרע ועשה טוב נדפס זה כבר פעמים רבות, אמנם שמעתי ומקובל אצלינו שהחסיר ממנו המו"ל בפעם ראשונה במזיד ובזדון הרבה דברים. והנה מהמסבב כל סיבות יתברך שמו בא לידי זה מקרוב הספר סור מרע ועשה טוב והוספות מהרצ"א בעצם כ"ק של מרן אא"ז רבינו מהרצ"א מדינוב זי"ע, ונבהלתי בראותי איך החסירו ממנו בהנדפס הרבה דברים, ושלטו בו ידי זרים, להחסיר ענינים נשגבים העומדים ברומו של עולם, וגם העלימו וחסרו כמעט בכל סעיף. ומעתה בודאי מצוה רבה לברר מקחו של צדיק אא"ז מאורן ורבן של ישראל, המנהיר לבות בני ישראל בחיבוריו הקדושים המאירים כספרים, לארץ ולדרים. ובפרט שהדברים שנחסרו בדפוסים הקודמים יש כמה ענינים הנוגעים לשורש החסידות, ונחוצים בדור הזה אשר נפרצו בהם במילואם בעוונותינו הרבים, והשם יתברך יחוס וירחם עלינו בדור יתום כזה. על כן מסרתיו להמו"ל המכ"ז הרבני המופלג מ' צבי ארי' האמערמאן ג"י מפה"ק, אשר רוצה לאדפיסו' אדרא מתוקן בשלימותו, שלם ויפה להשלים החסרונות כזכר, כפי הכתב יד קודש. על כן בודאי יראו רבים מיראי ה' וישמחו בשמחת אמרי נועם, ויקחו ברכה אל תוך ביתם מדבריהם הקדושים ברשפי אש שלהבת ה'. ויעזור ה' ונזכה לשום הדברים אל לבבינו ולתקן דרכנו. וזכות הדפסתו להמכ"ז, ובלתי רשותו אסור להדפיסו עד עשר שנים.

ואחתום בכל חותמי ברכות וחיים ושלום וכל טוב סלה.

באתי על החתום יום ג' טבת שנת תרס"א, מונקאטש יע"א

צבי הירש שפירא

ליקוט מן ההסכמות הישנות

מן ההסכמות לספריו של הגה"ק מוהרצ"ה זי"ע

מכתב עוז מהרב הצדיק בוצינא קדישא חסידא ופרישא קדושת שמו מוה' משה אחי
המחבר הקדוש זצללה"ה

גודל ההפצה והסתה מאנשים ומהחברים, ובפרט מבעל המתעסק הוא חתן אחי האברך המופלג החסיד מהו' יוסף הכהן נ"י הבא בטענה (אם הוא האמת) ששוואלין אותו בכל מקום על העדר מכתבי, אם שאפשר שהוא עצמו רוצה להתכבד באפס ואין מתוהו נחשב עם דודו. כל זה הכרחוני לעשות מה שמעולם לא עשיתי דבר זה, ביודעי חלקי השפל. ומה אומר כאשר בעוה"ר אשר נברו למעלה ואולו מים מני ים, ונהר יחרב ויכש אחר פטירת אחי הרב הצדיק איש אלהים קדוש מהו' צבי הירש נב"מ מזידיטשוב, ונתקיים בנו המקרא יקוו המים מתחת השמים אל מקום אחד ותראה היבשה, ונשארנו כספינה המטורפת בלב ים בלא תורן ובלא מנהיגים ארבעים שנה שמשתי את אחי הנ"ל, חוץ חמשה שנים שלמדתי אצלו בפשט, ולא חסרתי ככלב המלקק מן הים וכעת לבי דוה עלי מאוד בעת זכרי ומדי דברי בו. ואם שאין כי דעת ולא בינת אדם לי להבין אמרי בינה, דברים העומדים ברומו של עולם בשמי מרומים, אקיים כי מקרא ויקרא אלהים ליבשה ארץ, ולכתוב התועלת מהדפסת כתבי קודש מאחי זצוק"ל, הגם שאין כי דעת להבין ולהשכיל מהם אף טפה מעבים, עכ"ז אכתוב מה ששמעתי מאחי נב"מ על הפסוק וראיתם את הארץ מה היא, אשר אמר עוד בילדותו, הנה הצדיק אוכל לשובע נפשו ומשפיע טוב לעולם, ואם הי' יכול לאכול יותר בוודאי הי' משפיע יותר ויותר (כנאמר מהאוכל יצא מאכל), אך לאשר אינו יכול, אמר כי יש עוד איזה פעולה, לפעול בראיה בעלמא, כמו שיש עוף אחד שמזרוע בראיה וזהו כוונת הכתוב וראיתם את הארץ מה היא. כן אני השפל אומר על כתבי קודש אחי זצוק"ל העמוק עמוק מי ימצאנו, אין אתנו יודע עד מה, אך תועלת ההגיון והראי' בו שצדיקים נקראו ארץ חפץ, והראי' בו יפעול לנפשו בגוף ונפש כל טוב ארץ ורצון ותשוקת והתלהבות לב הצדיקים בלהב העולה מעצמו להאיר בנשמתו בראי' בעלמא בו להכיר גדולת בוראינו ויצרנו, ולבוא מפניו במחילות ונקרת צורים מפחד עוון והדר גאונו, ולגקוט בפניו מסוה הבושה, כאשר יראה חפץ ותשוקת הצדיקים, וכאשר יקנה זה הספר ויראה למעיין בו, אחר אשר יקדם תשובה באמת, בוודאי יקנה לו לב חדש וראות עיניו ונחת רוח לו לנפשו ושמירה מכל רע כל נגע וכל מחלה ח"ו, ובוה אך טוב לישראל

דברי העבד השפל והנבוה חדל אישים, מבקש רחמים וחסדים מאשר לא בזה ולא שקץ ענות עני בלב ונפש בעד עמו ב"י, הק' משה

(עטרת צבי, תרל"א)

מכתב מהצדיק הקדוש בוצינא קדישא אספקליא המאירה מהו' יצחק אייזיק
מזידיטשוב

הנה באתי כיהודה ועוד לקרא ספרי דודי רבינו הקדוש ר' צבי זצ"ל, בית ישראל וס' פרי קודש הילולים שבאים בדפוס מחדש, אשר כבר נתקבלו בכל ישראל מימים כבירים. אמנם כשכיל שהיה לי יגיעות על דברי רבינו ע"י תלמידיו בכמה סודות התורה בספר בית ישראל דבריו הקדושים אשר עדיין לא באו לעולם, דברים נפלאים נפלאות חמים דעים עד עתה שיבא לדפוס ומתוק האור וטוב לעינים ע"י הרבני המופלא החסיד מוה' יוסף כ"ץ נ"י מסקאלא, וכבר אמרו ז"ל כל הנמפל לעושי מצוה כעושי מצוה, ואין המצוה נקראת אלא במי שגמרה, ע"כ בוודאי זכות דודי

רבינו הקדוש יעמוד לעולם בזה ובכא למי שיקנה הספר מחדש, וכמבואר במדרש רבה פרשת חיי שרה אמר רבי אליעזר כו' עשרה פעמים כתיב בני חת כו' כנגד עשרת הדברות ללמדך כל מי שמברר מקחו של צדיק כאו מקיים עשרת הדברות ע"כ ודי בהערה מועטת לעיין בספרי מרן הקדוש רצ"ה זלה"ה ספר עפרת צבי וספר ביר ישראל וס' פרי קודש הלולים אשר יבואו מחדש בדפוס יופי ונועם דבריו הקדושים
כ"ד המדבר לכבוד התורה, הק' יצחק אייזיק מזידיטשוב

(בית-ישראל, תרכ"ה)

מכתב עוז מהרב הצדיק הקדוש מוה' יצחק אייזיק מזידיטשוב

לאשר ידידנו הרב החסיד מ' יוסף הכהן נ"י עוסק כעת בהדפסת ספר עפרת צבי על הזוהר הקדוש כמצוה עליו מאת כבוד קדושת אאמו"ר שליט"א להביאו לכה"ד שנית כי קמאי אינם בנמצא, וכאשר נתן מכתבי להמדפיסים דק"ק לבוב והביא המדרש בפ' חיי שרה שכל מי שמברר מקחו של צדיק כאלו מקיים עשרת הדברות והנה ידידנו הנ"ל עומד בנמר ספר בראשית ונצרך לו סכום רב לגמור את כל הספר, כי הוצאת הספר רבה היא, לואת ביקש א"א שי' מאת דורשי שלומו וחפצים בתורת רבינו שיתנו לו כ"א מעות קדימה א' ר"כ לא פחות, וכל המוסיף יוסיפו לו מן השמים, למען יוכל לגמור הספר הקדוש עפרת צבי על כל הזוה"ק, ואפי' מי שיש לו מכבר הספר עפרת צבי יתנו לו ג"כ מעות קדימה כנ"ל, למען יוכל לגמור את כולו, ואי"ה כאשר יוציא לאור גם חלק השני יתנו לו ג"כ א' ר"כ וישני כ"א ספרי רבינו הקדוש במחיר הלו על כל הזוהר הקדוש וחלילה חולין להשיג גבולו בהדפסה, כמבואר בהסכמת נאוני וגדולי הדור ה' עליהם יחי, ובוה שלום

הכ"ד הכותב בציוות אאמו"ר שי', נאום הק' פענדר ליפא מזידיטשוב

פורם אני לשלום ידידנו הנדיבים השי"ת יברכם בהצלחה, בקשתי לקיים המכתב זה לסעד להרבני החסיד ר' נ"י כ"ץ שיוכל לגמור ספר דודי רבינו על הזוהר הקדוש, ותתנו לו מעות קדימה בסך הנזכר לעיל, ותוכו להיות מתומכי אורייתא כאמור ותומכיה מאושר

כ"ד הק' יצחק אייזיק מזידיטשוב

(עפרת-צבי, תרל"א)

מכתב עוז מהרב הצדיק הקדוש מוהר"ר יצחק אייזיק מזידיטשוב

אם אמנם שכבר כתבתי פעם אחד לזרו את אחב"י לקנות את ספרי רבינו זלה"ה, אך להיות שהיום נגמר ההדפסה על כל הזוה"ק עם הקונטרס השמות ועוד כמה הוספות יקרות מכת"י רבינו זצוקללה"ה, באתי עוד הפעם לבקש מאת אחב"י ובפרט מאנשי ידידנו אשר מי שכבר קנה החלק הא' בקשתי שיזרו את עצמו לקנות גם שאר החלקים, וגם מי שלא קנה עד עתה יקנה מחדש קנין טוב לנפשו ספרים הקדושים של רבינו זצוקללה"ה. וזכות רבינו רבן של ישראל יעמוד להם בזה ובכא, וכאשר שמעתי ספיו הקדוש שהוא מתלמידי רבי שמעון בן יוחאי זכותו יעמוד לנו, ובספר הזוהר הקדוש ופירושו דודי רבינו יהיה מרגוע לנפשו.

הק' יצחק אייזיק מזידיטשוב

(עפרת-צבי ח"ב, תרל"ב)

מכתב מהרב הגדול החריף ובקי החסיד המופלג בתורה ויראה מוהר"ר פענדר ליפא האבד"ק זידיטשוב, בן לאותו צדיק וקדוש אדמו"ר ר"א מזידיטשוב

הנני באתי להודיע לכל דורשי האמת וחפצים בתורת רבינו הקדוש נבג"מ מפה זידיטשוב, יען אשר ספריו הקדושים הובאו לבית הדפוס שנית, ונתוסף כעת בס' בית ישראל כמה קונטרסים אשר עדיין לא ה' בדפוס, חאת היתה ע"פ השתדלות רב מאאמו"ר שי' כאשר כתב בהסכמתו שנתן לידידנו הרב החסיד מהו' יוסף הכהן נ"י ח"ב המחבר הק'.

ולאשר כי הוצאת הדפוס רבה, ביקש א"א שי' מאת דורשי שלומנו להיות בסעד ידידינו הנ"ל לקנות זאת הספרים אשר הוציא לאור, היינו ס' בית ישראל וס' פרי קודש הלולים בכדי שיצא לאור ספר עטרת צבי שנית להאיר פני תבל מחמתו חכמת האמת. ומבטיח אאמרר שליט"א שכל מי שיפור ע"ז מהונו להרבות במחירו, ע"ז נאמר יש מסור ונוסף עוד. וכל מי שיסייע בזה להמביאו לבה"ד כדי שיוכל בנקל להדפיס ס' עטרת צבי, יגן בעדו זכות אדומור"ר זצוק"ל בזה ובבא.

הכ"ד המדבר למען שיתפרסם על פני תבל ספרי קדושת מרן זצוק"ל, נאום הק' פענדר ליפא בלאאמו"ר הרב הצדיק כקש"ת מו"ה יצחק אייזיק מזידיטשוב

(פרי קדש הלולים, תרכ"ה)

מכתב מהרב הגאון הצדיק המפורסם איש אלקים קדוש יאמר לו מוהר"ר יהודה צבי האבד"ק ראזדיץ זצוק"ל, חתן המחבר הקדוש זי"ע

החיים הטובים ארוכים ומתוקים לכבוד החברים החסידים אשר ממקום קדוש יהלכון ויסודותם כהררי קודש, תלמידי רבינו הקדוש חותני ומורי הקדוש זצוק"ל בכל מקומות מושבותיהם, שלם להם ולכל ביתם ולזרעם בכלל ובפרט שלם להם הכל שלם. הן מאז הורם העטרה והוסר מצנפת צניף הטהור הוא נור ראשינו כבוד רבינו חותני הקדוש, נסתמו מעיינות החכמה ואין חזון וכפרט בימים ההם, ואמרנו להלהיב נפש החבירים להעיר לבותם בפנינו אמרי נועם רבינו הקדוש אשר בחיים חיותו ה' כל אלה על לבו להשאיר ברכה אחריו, ודפסנו מועט דפסנו מראשית אמרי קודש, כי אמרנו להם משפט הבחירה למען הודיע על מה אדני החכמה הפנימיות הוטבעו, אשר על האהבה והיראה העיקרי' שרשיה ישתרגו, ואין דבר רק הדרך לאהבתו יתברך. ועיקר חיבורו הקדוש על הו"ק אשר שם הראה עוצם חכמתו ורוחב לב כינתו עדין לא ה' אורו על פני חוצות, והיא נעלמה מעין כל חי, אשר שם יתנו צדקות ה'.

ועל כן כאשר מאז העמסנו עול הדפסת חיבוריו על בעל נכדו, הוא ידידי חתן גיסי הרבני המופלג החסיד מוה' יוסף הכהן, כן גם עתה אשר כדעתו להדפיס חיבורו הגדול ידיו תבצענה ומסרם לו הכתבים מוגהים, ועוד יוסיף להגיהם כיד ה' הטובה ואולם לאשר חיבורו הגדול הוא רוחבו ונסכה למעלה בכמה מאות דפין, ואין לאל ידינו להדפיסם זולת בסיוע שיש בו ממש אשר הסייע החברים החפצים בחכמה, ע"כ נגמור בדעתינו אשר כעת בנסוע מוהר"ר הכהן למכור הקונטרס ב"י הנדפס, באנו לבקש פני החבירים אשר בשתים יגמרו חסדי עמו, ליקח הקונטרס מאתו וגם ליתן לו מעות קרימה על החיבור הנדפס. ומה אומר אחי, בודאי כל המסייע לזה רבינו הקדוש ימליץ טוב עבורו, כי זה כל חפצו וישעו בהיותו בחיים חיותו שיודפס חיבורו על הזוהר. וכבר בהיותו בחיים רציתי שיודפס ושאלתי פיו הקדוש, והשיב שקבלה לו מרכותיו נ"ע קדושי עליונין לכל הדפים חבור בחיי המחבר מפני מעם הכמוס אשר לא ניתן לגלות. אולם כעת אין דבר גדול מזה להודיע דרכי רבינו האר"י, וגם לאינו יודע בחבור הזה תאורנה עיניו. המעתיך ושופק שיחו פני נפש החבירים להטיב להם באחריתם, ולזכות נפש רבינו הקדוש המחבר ולהעיר לב נפש עובדים העבודה התמה, דברי ידידי לידידי הק' יהודא צבי הירש מראזדיץ חתן רבינו המחבר הקדוש זלה"ה (בתישראל, תרכ"ה)

מכתב מהרב הצדיק המאה"ג המפורסם מו' יוסף מקאזוועץ חתן הרב המחבר

את אחי אנכי מבקש בבקשת אהבה, לקוח את הספר הזה ונתון בעדו מחיר הקצוב המבואר על כל. וזה ימים כבר אשר נכספה וגם כלתה נפשינו לדעת לעות את יעף דבר המרזה צמאון, ומאז נלקח ארון אלקים לא ראינו אור בהיר בשחקים, ועתה זכנו ד' במשתדלים להוציא לאור תעלומות סתרי תורתינו הק'. והנה ידוע לכל גורל חסידות ופרישות וקדושת אדומור"ח הקדוש זצוקלה"ה, ורוחב חכמתו וכינתו ועומק דעתו כתוה"ק כנגלה ונסתר, כאשר העידו עליו גאוני וקרשי הדור מאז וגם עתה. עתה נא אחי היו מן המסייעים לדבר מצוה רבה כזו, ומוכסחי אשר אם כי דברי אדומור"ח הקדוש הם בתעלומות סתרי כל חי, עכ"ז גם כל א' וא' ימצא בו מבוקשו בדברי חפץ עשות

רצון קונו, כי הוא מלא מוסר ויראת ד' כספר הזוהר הקדוש ובמוחני באחיי אשר ישמעו אלי כאו"א לקנות את חיבור
בכל נפש ומאוד, כי נחמד הוא להשכיל לעבודת האמת.
ובזה נזכ"ה לאו"ר באו"ר חיי"ם, ככי טוב כפול, ד' מרחשון, ושלוש וברכה לכם ולכל ישראל אמן דברי המעתיר הק'
יוסף הלוי מקאווע, חתן אדומו"ר הק' המחבר זצקל"ה
(פרי קדש הלולים, תרכ"ה)

הסכמת הרב הגאון הקדוש מוה' צבי אלימלך אב"ד דק"ק דינוב

בהיותי ביום הוועד הנכבד בק"ק זידיטשוב בהתועדות חבירים מקשיבים לכבוד הרב הקדוש אור ישראל וקדושו
כ"ק מהו' צבי הירש, והנה בא לפני הרבני המופלג הוותיק מתהלך בתומו כ"ש מוה' יוסף הכהן, והנה הוא משתדל
בכל מגמתו להוציא לאור תעלומה חמדה גנוזה אמרות מהורות מכתובות ידו הקדוש וכבר זכה וזיכה את הרבים
בקצת אמרות אשר הוציא לאור ביגיעות רבות. אבל ידוע לכל שער בת עמנו אשר כבוד קדושת מחותני הרב הקדוש
הנ"ל השתדל ביגיעה רבה ובמסירת נפשו לחבר פירוש על הזוה"ק, וידוע לכל אשר עם גודל קדושתו ופרישתו
וחסידתו זכה שנפתחו לו שערי חכמה ובינה, והי' יחיד בדורו בחכמת האמת, ואת מקורה הערה לפרשה לתכליתה
על סדר העבודה. וכמה פעמים כשהיה הדיבור של חיבה מצוי בינינו בהיותי מסתופף בצלו צל הקורש, לפלחתי עמו
בחכמה וראיתי אשר מן השמים זכה לזה, ילאה הקולמוס מלספר עומק השגתו בחכמת האמת הלזו והנה הוא
הקדוש עשה לה אונים, והנה הותיק הנ"ל משתדל כעת להוציא לאור חיבורו על הזוה"ק, וידעתי בטוב כי תאיר
הארץ מכבודו כאשר נזכה לראות חיבורו לעין כל. ע"כ כה ברכתי ברכת הדיוט לידידי הרבני הותיק הנ"ל, יהי' ה'
אלקים עמו ומן השמים יסייעוהו להוציא מחשבתו מן הכח אל הפועל, ולכל המסייע לו לדבר מצוה גדולה כזו
יתברך בזה ובבא והש"י יהיה בעזרו, וכל המוסיף מוסיפין לו, אשרי אנוש יעשה זאת חזות כ"ק מחו' הרב
הקדוש מוה' צבי הירש המחבר זצ"ה יעמוד לו ולבניו ולזרעו עד עולם, ונוכה לגאולה שלימה ב"ב אמן

דברי האוהב הנאמן לכ"י, דורש טוב לעמו מצפה להרמת קרן בקרן בן שמן,
צבי אלימלך שפירא אב"ד דק"ק דינאב

(עטרת צבי, הרל"א)

הסכמת הרב הצדיק הקדוש בוצינא קדישא ג"ע צבי הכהן מרימינוב

מודעת זאת בכל הארץ גודל יקרת והדר תפארת קדושתו של הרב הקדוש החסיד המפורסם בוצינא דנהורא
אספקלריא המאירה רבן של בני הגולה מוה' צבי הירש זלה"ה מזידיטשוב, אשר הופיע בתורתו וגודל קדושתו
וחכמתו ואור תורתו אשר האירה פני תבל בתורתו, איש אשר רוח אלקים דיבר בו וכבר יכול לאור דבריו הקדושים
המאירים כספירים אשר כל הגנה תאורנה עיניו מצוף דבש המתוקים ובווערים כלפידים ועתה האיש הלזה הרבני
המופלא ומופלג יקר רוח איש תבונה הוא המוציא והמביא את דבריו הקדושים להפיץ מעיינות חוצה ולחלקם בעקב
ולהפיצם בישראל ועתה הרב הקדוש הנ"ל השאיר עוד אחריו ברכה פירוש על הזוהר הקדוש, ונדבה רוחו של
הרבני היקר הנ"ל.. להעלותו על מכבש הדפוס רק צרכי הוצאות הדפוס מרובים. ועתה אחינו בני ישראל מאמינים
בני מאמינים היו נא מסייעים בדבר מצוה רבה זאת בכדי שיוכל לבצע מעשהו את אשר החל לעשות כדי שיוכל
מלאכת הקודש במלואה לטוב, וצדקה תחשב לכם, וממני תראו וכן תעשו ליתן לו מעות קדימה כאשר עשיתי אנכי,
וכאשר התבוננתי לראות בחסד של אמת שעושה עם תורתו של הרב הצדיק ז"ל ונותן נפשו ורוחו וכל מגמתו על
הענין, ברכת יוסף ברכתי אותו בברכה המשולשת, ויהי שלום בחילו שלוה בארמנותיו וישכן בטח כרד דשנים
במדותיו, שהוא עושה זאת רק להיות שפתותיו של הצדיק דובכות בקבר. חזות תורתו של הרב הצדיק הנ"ל יגן
עליהם ועל בניכם ועל בני בניכם לדורות עולם, ויצו ה' אתכם את הברכה באסמיכם ובכל משלח ידם, ויתברך
לכם פרי בטניכם בצדיקים יראים ושלמים ולא ימוש ספר התורה מפיכם ומפי זרעכם וזרע זרעכם עד עולם.

הכ"ד המדבר בכבוד נשמת הרב הקדוש ז"ל ובכבוד תורתו הקדושה, ובמוח אני כאחינו בני ישראל שבוודאי יעשו למען כבוד אהבת הצדיקים וכבוד תורתנו הקדושה, אומר שלום לכל ישראל, דברי אוהב נאמן לכל ישראל ומצפה לישועתם ושמחתם תמיד, הקטן צבי כהן מרימנוב

(בית-ישראל, תרכ"ה)

הסכמת הרב הצדיק המפורסם בוצינא קדישא אספקלרי' המאירה איש אלקים קדוש מוהר"ר מאיר זצ"ל מק"ק פרמשלייאן

הנה אחרי רואי אשר כבוד הרבנים דמע"ל רוצים אי"ה לקנות ספרי קדושים אשר בנויים ע"פ לומדים מופלגים, אמרתי גם אני השפל במליצה אי"ה כשיגמור ע"פ רשיון מהקיר"ה אקנה כשיגזור הבורא עולמו החיים והספר לא ראיתי רק תמכתי א"ע על הלומדים הרבנים דמע"ל מן הסתם, ואוקי גברא רבא על חוקתו, ויהי רצון שנוכה לומדי תורה לשמה, וזכות המוציא יעזור להוציא מכה על הפועל וג"כ נתתי כמו שכולם נתנו על התחלה כדי שיהי' בנקל להוציא, וגם לא אמנע מרבים

הק' מאיר זלה"ה[!]

(בית-ישראל, תרכ"ה)

הסכמה מהרב הצדיק מוהר"ר יצחק דק"ק קאליש

גם אנכי לא אמנע מלהיות מתומכי נפש יקר, אשר זכהו ר' להיות מהמוזכים את הרבים בדברי פי חכם חן אשר כבר נודע בשערים חכמתו, וזכותו יעמוד לנו ולכ"י והגני מקבל ספר א' מאשר יודפסו אי"ה גם עלי לזכות עוד נפשות אחב"י להשתדל אנשים שיקבלו עוד כמה ספרים.

נאום יצחק בהרב המפורסם המנוח מוה' אהרן ארי' זצוק"ל מפרעמישלאן, החונה בק"ק קאליש

(פרי קדש הלולים, תרכ"ה)

הסכמת הרב הגאון הקדוש המפורסם [מוה"ר חיים] אב"ד דק"ק סאנז

נדרשתי מאת כבוד ידידי הרב כו' החסיד המפורסם מוהר"ר יוסף הכהן ג"י חתן בנו של הרב הקדוש המפורסם א"א מופ"ה מו"ר מוה' צבי הירש זלה"ה מזידיטשוב להסכים אתו להעלות עוד הפעם על הדפוס ספר הקדוש עשרת צבי על הוזה"ק מכבוד ח"ז הקדוש הנ"ל ובאמת ראוי ונכון מאוד להדפיס מחדש ספר היקר הזה, כי מעט אשר נמצא כעת, ומצוה גדולה לזכות הרבים ואבקש מאוד מאחב"י שלא להשיג גבולו של ח"ב הרב כו' הנ"ל למען לא יכשלו באיסור השגת גבול הנאסר עפ"י תוה"ק ובח' קדמונים, ושומר מצוה כו'. ואקוה כי שארית ישראל לא יעשו עולה ולא ידפיס שום אדם הספר הקדוש הזה בלא רשות הרב מהר"י הנ"ל.

וע"ז באתי עה"ח ה' כ"א למב"י שנת וצדיקים ישמחו בה' לפ"ק, הק' חיים ה'ברשטאם אב"ד דק"ק צאנז והגליל (עשרת-צבי, תרל"א)

הסכמת הרב הצדיק המפורסם בוצינא קדישא מוה"ר חיים מק"ק קאסיב

הן אמת שראיתי הספרים אשר כבר נדפסו ממחותני הרב הצדיק המפורסם המנוח מהו' צבי הירש זצוק"ל דק"ק זימטשוב, ותורת אמת היתה בפיו, אשר כל רואיהם מעידין על זה ע"כ כעת בא לפני האברך. ורצונו להדפיס מה שהניח הרב הצדיק אחריו ברכה פירוש על הוזה"ק, וכל גדולי זמנינו מעידין עליו אף שאין לי עסק בנסתרות, רק שראיתי ח"י הגדולים, ע"כ באתי גם אני לבקש שיהיו מן המסייעין לדבר מצוה זו להוציא לאור תעלומות חכמתו, וזה רצונו בוודאי ורצונו זה כבודו, וזכותו יגן עלינו. ע"כ גם אני אקח ספר אי"ה כשיגמור.

הק' חיים בהרב הצדיק המנוח וצלה"ה

(בית-ישראל, תרכ"ה)

הסכמת הרב הגאון הקדוש המפורסם [מוה"ר משה] אב"ד דק"ק אוהעץ

המפורסם אין צריך ראייה, ה"ה כבוד ידיד ה' וידיד עמו, המנוח קדוש עליון איש אלקים קדוש, צדיק יסוד עולם, מופלג בנגלה, ובנסתר לו עשר ידות, שהיה מקובל גדול מאוד כידוע ומפורסם, כקש"ת מוהר"ר צבי הירש מזידיטשוב רבן של ישראל, והעמיד תלמידים הרבה, ונתן לנו ברכה חיבוריו קדושים וקצת נדפס, ועשה פירוש על כל הוזהר. ידעתי נאמנה שהיה מלא וגדוש ומלא בחכמה ובינה ודעת בחכמה זו עד להפליא, ועם קדושים נאמן, ובודאי הוא פירוש נפלא ואמת ומצוה רבה להדפיסו אדרא. ע"כ העוזרים ומסייעים ומקדמים מתן דמים יתברכו מן השמים בכל הברכות הנאמרים באנ"כ כי המה מזכים רבים וזכות הרבים יהיה תלוי בם, ואולי הוא לש"ש. הק' משה טייטל בוים

(עטרת-צבי, תרל"א)

הסכמת הרב הצדיק הקדוש מוה' יהודא צבי מסטרעטין

מי זה גיד על השמש כי זרח בחצי השמים, על מי לא יקום אורוהו של כבוד קדושת מרן הקדוש מופלג בדורו כבוד מוה' צבי הירש, ונתן לנו את ספרו הקדוש אשר יאיר פני תבל ואיים רחוקים, אמרות קדושות לעד זיהירו ועתה בואו אחי קחו את ספר הקדוש לכם למען יהיה לכם לאהליכם ברכה. דברי המדבר לכבוד קדושת המחבר, הק' יהודה צבי בהמנוח מו' שמואל זאנוויל זלה"ה

(עטרת-צבי, תרל"א)

הסכמת הרב הגאון הצדיק הקדוש מו' אברהם דוד אב"ד דק"ק בוטשאטש

יהיה נא כאלו כתבתי הרבה התעוררות ועתר מאמרות מעלות תהלות מכארות כבוד מספרות אודות ההדפסה ד"ק אמרות טהורות יקרות כוהר הרקיע מזהירות, ויהי' נא די בכך מצד טרדות הנחוצות כמו הרבה מליצות להרבות התאמצות

נאום הק' אברהם דוד החפ"ק בוטשאטש

(עטרת-צבי, תרל"א)

הסכמה מהרב המפורסם הצדיק [מוה"ר עזריאל] אבד"ק מונקאטש

המפורסם א"צ ראי', ובפרט לאשר ראו אור בהיר הוא בשחקים, וזכו לאורו לשמוע אמרו הנעימים הרבה להגדיל עצה ותושי' צפנת פענח שפתותיו שושנים, נוספות מור, שבחו להלל, מי ימלל, לו דומי' תהלה, ואשרי העם שלו ככה, מאלקים ישא ברכה, להיות לעזר ולסעד להוציא לאור תעלומה ויפיק רצון מאלהי אמונה והנה זכינו להנות בקצת המטה מתוקה מדבש ונפת צופים אמרי קדוש אשר לא יערכם פנינים, ומי יתן ויהי' שנוכה להנות מאורו אשר זרח כוהר הרקיע אשר עין בעין יחוו כל בר לבב בביאורו כל חמירא. לכן כל אשר נגעה יראת ד' בלבו, ראה יראה להיות נמנה לדבר מצוה זו בכדי להחיש מעשה הדפסה ולמסור מעות קדימה כפי הקצוב, וליקח ספר הביאור על הוזה"ק, ויהי' בביתו ששמירה בכל רע, כאשר שמעתי מפיו הקדוש. וחוו יקר סהדותא מגאוני ארץ יעידון ויגידון יקר תפארתו, אשר רמסו חצרות קדשו להם היריעה אמיתית ע"כ איש את רעהו יעזורו ולאחיו יאמר חזק לבלתי השיב ריקם פני המשתדל לזכות הרבים, זכות הרבים תלוי בו. פנו נא להתלאות שלו ואל תחשו להוצאות ממון, כי יראו לקבלו בסבר פנים יפות ולעטרו כבוד תפארה על נדבות לבו לטרוח כמצוה ולהוציא לאור מפנינים יקרה ובזכות זה נוכה במהרה לאור חדש בציון תאיר בהתאסף ב"ה יחרי"ו לפ"ק.

יום ב' באחד לחודש כסלו תקצ"ה, הק' עזריאל חפ"ק מונקאטש

(פרי קדש הלולים, תרכ"ה)

הסכמה מהרב הצדיק המפורסם מוה' יהודה יצחק מבארניפקע

מי אנכי השפל והנבזה נתאב ונאלח אשר בעוני כשל כחי ואני כלוא בבית לא אוכל עוד לצאת ולבא אל המלך מאן מלכי רבנן וצדיקים וחסידים ונאוני זמנינו להיות אפילו סניף דסניף לחברי דחברי מחברת הקודש, ובפרט המפורסמים אין צריכין ראייה כאשר יעידו ויתנו עדיהן ויצדקו כל הנאונים והקדושים אשר יעריכו למעניהם בהסכמותיהם הנעימים על הדפסת הספר הקדוש הפי' היקר והנעלה על פי' הזה"ק אשר חיבר אדמו"ר בוצינא קדישא ופרישא סיני ועוקר הרים בסברתו ובחכמתו הרמתה אין חקר לתבונתו, אשר העמיד תלמידים הרבה גדולי עולם בנגלה ובנסתר, וגם הם יעידו ויגידו אשר לא ירדו לעומק חכמתו וענותותו וצדקתו ואנכי לא אהי' אפילו כאחד מן הקטנים שבתלמידים דתלמידיו אמנם במקום גדולתו ענותותו והשניח עלי תמיד בעינא פקיא, ומשאל הוציא את נפשי, ומימי המתוקים השקני והרווני מבאר מים חיים, מה אומר מה אדבר האיך יומעם אוכל לנפשי מעת שלוקת מנורה הטהורה התלמידים החברים הנעימים והחסידים הולכים ומתפורים כצאן בלא רועה אמנם זאת נחמתי בעניי אשר בעזרה"י הניח אחריו ברכה בכתבי הקודש, ובוודאי מי שיעיין בכתביו הקדושים יראה את האור כי טוב, כאו"א לפי שרשו. ואשרי למי שמסייע למהר לגמור מלאכת ההדפסה של הספר הקדוש, בוודאי ימהר לביאת גואלינו ב"ב אמן כי"ר. ואי"ה כשיגמור הספר הקדוש אקח לי ג"כ כפי אשר יושח עלי, ויהי' הספר הקדוש עמרה לראשי וזכות אדמו"ר הקדוש יעמוד לנו שהש"י יאיר עינינו בתורתו הקדושה אמן כי"ר

כ"ר הק' יהודה יצחק מבארניפקא

(פרי קדש הלולים, תרכ"ה)

הסכמה מהרב הגדול הצדיק מוהר"ר אברהם אבד"ק נאראל

אהובי אחי ורעי, שמעו עצתי להתאמץ לקנות מחברת הקודש של כבוד אדמו"ר הקדוש, ובוודאי זכות גדול יהיה להמסייע בדבר מצוה כזו להוציא תורת אמת מכח אל הפועל וכן שמעתי מן כבוד אדמו"ר הקדוש מ' אברהם יהושע העשיל זצלה"ה שראה אצל אדמו"ר המחבר איזה קונטרסים, שהשיג האמת, ועוד שאר שבחים גדולים, רק אין צורך לענין זה, רק לענין שידעו מה יקר ערך זה החיבור להשיג בתורת אמת האמתי בודאי ראוי לכל ירא השם להתאמץ בכל יכולתו, גם אני אקח ספר אחד אי"ה כפי השער וזכות בעהמ"ח הקדוש יעמוד לנו ולכל ישראל להשגת תורת אמת ועבודה תמה.

דברי מדבר לכבוד התורה ולומדי' לשמה, הק' אברהם בהרב מ' יעקב זצלה"ה

(פרי קדש הלולים, תרכ"ה)

הסכמת הרב הגאון המפורסם רשכבה"ג מאור הגולה פאר ישראל והדרו נ"י ע"ה כבוד קדושת שמו מוהר"ר יוסף שאול נאטאנזאהן האבד"ק לבוב והגליל

כן בא לפני הרבני... ואמר אשר יוסף שנית ידו לחזור ולקבוע בדפוס הספרים שכבר נדפסו מח"ז הרב הגאון הקדוש בוצינא קדישא חסידא ופרישא נהורא מעליא מוה' צבי הירש מידיטשוב זלה"ה הנקובים בשמותם בית ישראל ועפרת צבי על הזוהר, ויוסף ישית ידו והרבה כעת עלים לתרופה הרבה קונטרסים אשר מצא באמתחת כתבי קודש מהרב הנ"ל, והנה בקש מעמדי לתת גם ידי בתוך הרבנים הנאונים וחסידים קדושי עליונים אשר הסכימו כבר ואם כי בסודם לא באה נפשי ולא זכותי לדברי' הנאמרי' בלחיישה בסתרי תורה הקדושה, בכ"ז לאשר הרב נ"י הנ"ל אמר כי היה דעת הרב הקדוש נוטה לבלתי הדפיס ספרים בלי הסכמות, ע"כ אמרתי להעיד בקוטני בחכמה זו מה שראיתי בנגדולתו, וכבר שבחורו רבנן לדצבי והוא היה שר בית הזוהר ובכל חדריו נאמן הוא, ופתח מנעוליו וחדריו ונגזכו ע"כ אני מבקש מאחכ"י שיהיו בתומכי ידו כי יציאות טובה הוויין, ואף שכבר נדפסו ובאו לא מצאו די ספק לאנשים החפצים לראות בזיו קדשו והחרדיים על דבריו ומה גם כי שח עליו נוספות אשר רבים אליהם נכספות. ואשרי הגבר אשר יחזיק ויאחזו בידו, יתברך בגופו ומאודו...

ואלה דברי המדבר לכבוד קדושת רוממות מעלת הרב המחבר והמחברת אשר היא מלוי תורה ויראה, הצעיר יוסף שאול הלוי נאטינזאהן האבד"ק לבוב והגליל, כותב וחותם עש"ק מקץ בדר"ח סבת תרכ"ה
(בתי-ישראל, תרכ"ה)

הסכמת הרב הגאון רשכב"ה אב"ד דק"ק לבוב

כן בא לפני הרבני החסיד הוותיק ירא השם מוה' יוסף הכהן ראפפורט נ"י ועל דעתו לחזור ולהדפיס ספר עשרת צבי מהרב הגדול החסיד הקדוש בוצינא דנהורא ונהורא עמי' שרי' מוה' צבי הירש זצ"ל מוידויטשוב, הוא אשר טרח ויגע להוציא כל הני ספרי דבי רב הקדוש הנ"ל הנקובים בשמותם, הקדמה ודרך לעץ החיים וס' פרי קודש הלויים וס' בית ישראל, קונטרס השמות, הכל אשר לכל זכה להוציא לאור. ועתה כי כבר הספר עשרת צבי על הזוהר כבר נמכר וגאולה היתה לו וידי הכל ממשמשין בו, להיות כי הוא ביאור על ספר הזוהר, וכבר נודע כמה רב גוברי' להבין אמרי קודש מהזוהר, וע"כ רבים שתו מבאר מעין קודש ורבים ישתו בספרו. וע"כ בקשו רבים וכן שלימים שיחזור וידפיס ס' עשרת צבי על סדר שמות. ולהיות כי אין כסף לו, בקש מעמדי לאמר זה חסדכם אשר תעשו עמדי להודיע לבני האדם מהות המחברת הלו וטבעו. ואם היות כי כבר נודע ביהודה ובישראל גדול שמו, בכ"ז כבר נודע כי הצדיק הלו רצה שיסכימו על ספרו כמבואר בהקדמת בית ישראל, ולהיות כי שאלתו רצויה, נתתי בידו מכתב תעודה הלו להיות השורה הזאת בידו לעדה אף למאן דגני בבית אפל ולא ראה מאור שמשו... אנכי מבקש מאת אחב"י שיהיו לעזר ולסעד להרבני הנ"ל אשר יוכל לבצע מעשהו, ואשרי מי שיאחז ויחזיק בידו, יתברך בנפשו ומאודו... כל המסייע לדבר מצוה להביא ברכה אל ביתו יתברך משמי ט"י ההצלחות ברוב ברכות ושובע שמחות.

לבוב, מוש"ק בשלח אור ליום א' יתרו תרל"א, דברי המדבר לכבוד קדושת רוממות המחבר וכותו יגן עלינו, הצעיר יוסף שאול הלוי נאטינזאהן האבד"ק לבוב והגליל

(עשרת-צבי, תרל"א)

הסכמת הרב הגאון רשכב"ה [מוהרי"א] אב"ד דק"ק לבוב

הן עלה על לב הרבני המופלג החסיד מוה' יוסף הכהן נ"י להפיץ עלי תבל חידושי ח"ז הרב הקדוש הצדיק המפורסם מוה' צבי הירש מוידויטשוב. ואנכי שמעתי אמריו כי נעמו אמרי תורתו על אדני עבודת הקודש והטבעו. המחבר הזה הוא חכם גדול בחכמת הקבלה כידוע ומפורסם שמו בכל העולם. אי לואת אמרתי חפץ ד' בידו הצליח. וזכות ח"ז יהיה בעזר מוכ"ז המופלג מהרי"ה נ"י להפיצם על פני תבל

גם אנכי הנני לקחת הספרים האלו במחיר אשר ישית עלי מוה' יוסף הנ"ל, יעקב אורנשטיין

(עשרת-צבי, תרל"א)

הסכמה מהרב הגאון האמיתי המפורסם בישראל [מוהרא"ל איש הורוויץ] האבד"ק

סטאניסלאב

אמרות צרופה בצירוף דרכנו קדמאי להיות כפי מצרף לקודש להעיר לב אחב"י להיות מן העוהרים ומסייע ולהפיץ חוצה מעיינות החכמה שהשפיע הצדיק המופלא גדול בחכמת הקבלה, הקדוש המנוח מוה' צבי הירש זצוק"ל, נוצר תאנה יאכל פריה ושכרו מרובה

כ"ד יוס' ג' ח"י שבט שנת ה'ת"ק קרן צבי לפ"ק, הק' אריה ליביש איש הורוויץ החפ"ק סטאניסלאו והגליל יע"א
(בתי-ישראל, תרכ"ה)

הסכמה מהרב הגאון האמתי הצדיק המפורסם מוהר"ר ישעיה שור אב"ד דק"ק יאססי

ד"ה כבוד מחו' האב"ד המופלא הוותיק החסיד מו' יוסף נ"י הכהן ראפאפורט התאמץ להוציא לאור תעלומה, הוא האור הרב ונחמד להשכיל, מאת כבוד מחו' הרב הקדוש והטהור רבן של כל ישראל, קדושת שמו מוה' צבי הירש זצוק"ל, אשר כבר נודע תפארת גרולתו גדול רוחב בינתו בעסקו בחכמת התורה רוח ד' דיבר בו לבאר כל מצפונה בעומק העיון. לכן חכם לב יקח מצוה זו להחזיק ידיו בכדי שיוכל להוציא מחשבתו אל הפועל לזכות עם בני ישראל טהורי עינים החפצים לדעת ולטעום בקצה המטה מנחלי דבש צוף נועם אמרותיו העומדים ברומו של עולם. וזכותו יעמוד לנו ולכל ישראל לקרב הגאולה. ובאתי ג"כ על החתום לסייע כמה דאפשר בלונ

יום ה' י"א ימים לחודש אדר, הק' ישעיה שור בהמפלג מוהר"ר משה נ"י, פה ק"ק יאססי

(פרי קרש הלולים, תרכ"ה)

הסכמת הרב הגאון הגדול המפורסם [מוהרא"מ טוביש] אב"ד דק"ק יאס

בא חכם לגבולינו, הרבני המופלג מוה' יוסף הכהן אשר נשאו לבו למלאות פני תכל תבונה מאמרות טהורות שבעתים מוזקקים ממקום קדוש יהלכו כבוד מחותני הרב החסיד הקדוש בוצינא דנהורא מוה' צבי הירש נ"י! אשר הניף ידו בעים רוח קדשו לבאר מאמרי הוזה"ק הסתומים לגלות מצפונין ורוח אלקים דיבר בו וכבר נודע בין החיים תוקף קדושתו ופרישתו ומליץ דמטמרן אתגליין ליה. לכן יתכן להחזיק ידי מוכ"ז ויקנה ממנו ספר הקדוש הזה במחיר שתו עליו רבים ונכבדי ארץ. וזכות המחבר יגן בעד כל החוסים בו לקוח ספרי הקדוש.

דברי המעתיך אהרן משה טוביש אב"ד דק"ק יאס

(עטרת-צבי, תרל"א)

הסכמת הרב הגאון הגדול והקדוש מוה' מאיר אייזין אב"ד דק"ק אינגוור

כה הראני הראש מופלא ומופלג מוה' יוסף כהנא נ"י את אמרים נתנו גדולי הרור ה' עליהם יחיו ונתנו עדיהן ויצדקו ויחזיקו לו חן וחסד על אשר מתאמץ בכל עוז להביא לבית הרפוס מחמיו קדוש ישראל מגאונני דורו מוה' צבי הירש, ומה מני יהלודך. רק לעשות רצון הרבני הנ"ל חפצתי והנה מקבל עלי בל"נ ליקח את החיבור הנ"ל, וה' יהי בעזרו ויבצע מעשיהו מאין שטן ופגע רע ח"ו.

דברי הכותב הקטן מאיר אייזין אב"ד דק"ק הנ"ל

(עטרת-צבי, תרל"א)

מזן ההסכמות לספריו של כ"ק אדמו"ר מוהרצ"א זי"ע

הסכמת הרב הגאון האמיתי רשכבה"ג כקש"ת מו"ה חיים הלברשטאם האבד"ק צאנז יע"א

בעזה"י יום ב' כ"ג למב"י תרל"ג לפ"ק צאנז

הנה כבר נודע בשערים גדול צדקתו וקדושתו של כבוד מחו' הרב הגאון הקדוש המפורסם המנוח מו"ה צבי אלימלך שפירא זצלה"ה, בחיבוריו הקדושים המאירים ע"פ תבל, אשר כביר נדפסו, ועוד הרכה הנם ככתובים ת"י בניו הקדושים וזאת ברצון האברך המופלג.. נכר הרב הקדוש הנ"ל, להעלות על מכש הדפוס חיבור אחד מגאוני קמאי קדישי נקרא בשם חכמת הנפש, אשר מחו' הרב הגאון הנ"ל בקדושת שקידתו שם עיונו עליו להסיר חרולים ושיטטושים אשר מרוב עתים, גם סילת וזיכך האמרים ועשה סדרים כדרכו בקודש גם התחיל עשות פירוש נכון כמבואר בהקדמת נכדו מי יתן והי' לבכם זה להוציא לאור תעלומות גם שאר כתביו הקדושים לרוות הצמאים והמשתוקקים לחזות בנועם ד' לקחת מוסר השכל ולידע דרך ד' ואבקש מאוד להיות בתומכי נפשו של האברך הנ"ל ולקנות מאתו הספר הקדוש ה"ז בכסף מלא להביא ברכה אל תוך ביתו... וזכות המחבר הגאון הקדמון וזכות מחו' הרב הגאון הנ"ל המעתיק והמברר והמפרש יגינו עלינו להרים קרן התורה וקרן ישראל במהרה. דברי דובר בצדקה צדקת המחברים הקדושים, הק' חיים האלברשטאם (חכמת הנפש, תרל"ו)

מכתב קודש מכבוד אדמו"ר הרב הגאון האמיתי שר התורה איש אלקים קדוש בוצינא דנהורא אספקלריא המאירה תפארת ישראל ע"ה פה"ח רשכבה"ג מרן חיים האלברשטאם האבד"ק צאנז והגליל

ב"ה יום ג' פינחס תרל"ד לפ"ק, צאנז

אקלע לאתן הרבני המופלג החסיד בנש"ק מו"ה מאיר משולם נ"י, נכד להרב הגאון הצדיק הקדוש המנוח מוה' צבי אלימלך זצלה"ה מדינאב, וכידו חיבור נחמד ומפואר על מסכת ברכות מא"ז הרב הצדיק הנ"ל (וכמדומה לי שהחיבור ה"ז הראה לי הרב הצדיק זצלה"ה בעודו בחיים חיותו, וראיתי בו דברים נחמדים וישרים משמחי לב, ומהנכון לחלקם ולהפיץ בישראל) מגיד תעלומות חכמתו ותורתו, כאשר כבר זכינו להנות מאור תורתו בכמה חיבורים על פני תבל. וזה שם הספר אשר יקרא לו מגיד תעלומה. ונכדו הרבני הנ"ל כי העיר ד' את רוחו לזכות אותנו גם בחיבור היקר ה"ז, מהראוי לחזקו ולאמצו בכל מה דאפשרי, ולתת לו מעות קדימה למען יוכל להוציא מחשבתו מכח אל הפועל ולהביא אל התכלית המכוון וכ"כ המסייעים לדבר מצוה זו יתברכו סמיעון הברכות וממעיני הישועות בבני חיי ומזוני רויחא ובשפע ברכה והצלחה וכ"כ סלה. וכודאי שארית ישראל לא יעשו עולה להדפיסו שנית בלי רשות הרבני הנ"ל, לבלתי ליקום בארור ח"ו, והשומעים תבוא עליהם ברכת טוב דברי מדבר בצדקה ודורש כבוד התורה, הק' חיים האלברשטאם (והי' ברכה, מגיד תעלומה, תרל"ה-תרל"ו)

הסכמת הוד כ"ק אדמו"ר מרן הרה"ג הקדוש המובהק שר התורה גאון תפארת ישראל איש האלקים רשכבה"ג כקש"ת רבי חיים הלברשטאם זצלה"ה האב"ד דק"ק צאנז והגליל יצ"ו

ב"ה יום ד' אור כ"ב למב"י תרל"ה לפ"ק, צאנז

הן בא אלי שנית הרבני המופלג החסיד בש"ק מוה' מאיר משולם נ"י נכד לאותו צדיק הרב הגאון הקדוש האמיתי מוה' צבי אלימלך זצלה"ה מדינאב, וכידו כתבי קודש ממר א"ז דרושים נחמדים ויקרים על חנוכה ופורים וחדושים

על מס' מגילה, והוא כבר התחיל לדפוס חיבור הקדוש מאתו הנקרא מגיד תעלומה, כולו ממתקים וכולו מחמדים. והנה לתת הסכמה על חיבוריו אך למותר הוא, כי כבר פרש גדפוהי על פני תבל, ומלאה הארץ תנובה מחכמתו ותורתו הזורח מסוף העולם ועד קצהו, ורבים שתו ורבים ישתו בצמא את דבריו הקדושים הנובעים ממקור מים חיים ונחלים מן לבנון. אך למען להגדיל תורה ולהאדירה ולזכות את פני תבל להנות עוד מזיו תורתו, הוא לבקש מאת אחב"י לקרב את נכדו המוכ"ז וליקח ממנו הספר במחיר אשר יושת עליהם, וכל איש יביא אל ביתו שכיות חמדת התורה אלו. וזה שם הספר אשר יקרא לו ריה דודאים ובוודאי שארית ישראל לא יעשו עולה להדפיסו שנית בלי רשות המוכ"ז הנ"ל, לבלתי ליקום בארור ח"ו והשומעים תבוא עליהם ברכת טוב

דברי המדבר לכבוד תוה"ק, הק' חיים ה'לברשטאם

(ריה דודאים, תרל"ט)

מכתבים מבני הגאון הקדוש איש אלקים אדמו"ר מרן דויד שפירא זצוקלה"ה זי"ע מדינאו בעמ"ס צמח דוד, בהגאון המחבר הקדוש זצלה"ה

ב"ה יום א' פרשת קרח שנת תרמ"ה, פה בלאזוב

החיים והשלום וכל טוב לכבוד ידידי. יקרת מכתבך עם הספר לנכון השנתי, אבל לא אוכל לכוין דעתך מהמבוקש שאבוא בעצמי בכתב ידי ממש בספר כתוב וחתום על התשובה, מה כוונתך בזה, אם רצונך שיהי' מכתבי נחשב בתורת הסכמה, גלוי וידוע שמעולם לא עלתה זאת על מחשבתי כלל וכלל לבא בהסכמתי על חיבורים, כמה וכמה אנשים מכובדים השכימו לפתחי עם חיבורים ודרשו זאת מאתי, ומשכתי די מזה וכן לא אעשה בל"ג ובפרט על חיבור מן כ' אא"ז זצוקלה"ה אין מהצורך לזה, כי כמה וכמה חיבורים יקרים ונפלאים יצאו מבית הדפוס ונפוצו ע"פ תבל זולת שום הסכמה. בכל זאת אני אשיב לך מפני הכבוד שהשנתי לנכון, אך צלח רכב על דבר אמת והש"ת

הא בעורך וזולת זה אין מן הצורך לך כלל
ידידו רוש"ט באהבה ומבקש הצלחתך עדי ועד, צבי אלימלך שפירא מבלאזוב

ב"ה, לידידי החסיד המופלג... מכתבך הגיעני... מה שבדעתך ליקח הסכמות מגדולי זמנינו כבר כתבתי לך אשר אין מהצורך לעשות הוצאות עבור זה, כי באם היה הכתב מאיזה תלמיד מתלמידיו היה צורך בהסכמות מהחשש שמא לא דייק וגמיר מפומא דרביה, אבל לא כן כאשר הוא כתב ידי קדשו, כאשר גם אני מכיר כתב אבי זקני זלה"ה, ונפל לי לחלקי ולגורלי מעזבון אבי זלה"ה הש"י יצליח דרכך ותראה לגמור גם הלוקמים על הש"ס כי דברים נחמדים מאד המה

ידידך רו"ש חפץ הצלחתך, הק' מאיר יהודא שפירא [מביקאווסק]

(לקוטי מהרצ"א ודברים נחמדים, פרעמישלא)

הסכמת כבוד הרב הצדיק הקדוש [מוהר"מ מענדיל'ע] מזויזניצא

ב"ה יום ה' א"ל ח"י למספר ב"י תרל"ח, וויזניצא

הן בא לפני החסיד המופלג מוה' משה נ"י נכד הרב הקדוש מוה' צבי אלימלך זצלה"ה, וכידו כתבי יד קודש מא"ז הק' הנ"ל. והנה המפורסם אין צורך ראי', כי כבר הוא מפורסם בספריו הקדושים לזאת אבקש מאחב"י להיות בתומכי ידו כדי שיוכל להוציא לאור. וזכות המחבר הקדוש זצלה"ה יגן עלינו ועליכם.

כ"ד ידידכם המדבר לכבוד המחבר הק' זלה"ה, הק' פנחס מענדיל'ע בהרב הצדיק זצלה"ה

(דרך עדותך, [תרמ"ג])

הסכמת כבוד הרב הגאון הקדוש [מוהרי"י פ"ב] מסיגוט

גם אנכי נמפל לדבר מצוה לעורר לבב נדיבי עם לחמוך ידי משה הרבני המופלג החסיד מוכ"ז המוציא לאור כת"י מחי' הרב הגאון הקדוש מהרצ"א ז"ל, אשר נודע מבקעו בעולם בספריו הקדושים הקודמים, אשר חכו ממתקים וכולו מחמדים ע"כ מצוה רבה הוא וכל אנשים יתנו מעות קדימה גם אני נתתי מ"ק כנהוג, וממני יראו וכן יעשו. וזכות המחבר הקדוש זלה"ה יעמוד להם למלא משאלות לבבם ולברכה ולהצלחה, ובעה"ח היום יום א' פ' וארא תרל"ט, פ"ק סיגוט, יקותיא' יהודא ט"ב

(דרך עדותך, [תרמ"ג])

הסכמת כבוד הרב הצדיק הקדוש [מוהרי"ש] מקאפיף

הן בא לפני החסיד המופלג מוה' משה נ"י נכד הרב הקדוש מוה' צבי אלימלך זצלה"ה, ובידו כתבי יד קודש מא"ז הקדוש הג"ל. לזאת אבקש מאחב"י להיות בתומכי ידו כדי שיוכל להוציא לאור. וזכות המחבר הקדוש יגן עלינו ועליכם.

ידירכם הק' יעקב שמשון בהרב הצדיק זצלה"ה

(דרך עדותך, [תרמ"ג])

הסכמת הרב הגאון האמיתי רשכבה"ג מו"ה יוסף שאול נשיא הלויים זצלה"ה אבדק"ק לבוב יצ"ו

כן בא לפני הרבני המופלג מו' יוסף... והיו בידו כתבי קודש מגדול קדמון לא נודע שמו אשר באו לידו מיד אבי זקינו הגאון הקדוש מוה' צבי אלימלך שפירא זצ"ל, והוא הי' כותבם דורשם חקרים והגיהם ועשה זר זהב סביב וחיבב את כתבי קודש האלו עד שבכל מקום שהי' הולך ונוסע היו עמו וגם יש בידו מכבוד זקינו הגאון הג"ל איזה עלים מעמי המצות ורוצה להדפיסם ביחד, כי הקודש מצרפן והגני מסכים והולך לאדפוס אדרא ולהפיצו בישראל ודבר שפתים אך למחסור והמסייע לקנות תבא עליו ברכה.

דברי המדבר לכבוד הגדול הקדמון וכבוד הגאון הקדוש מו"ה צבי אלימלך זצלה"ה, יוסף שאול הלוי נאמינזאהן האבדק"ק לבוב והגליל

כותב וחותם ביום ה' ויקהל פקודי תרל"ד.

(חכמת הנפש, תרל"ו)

מכתב קודש מכבוד הרב הגאון האמיתי שר התורה נזר החכמים והנכונים סיני ועוקר הרים נר ישראל עה"ח רשכבה"ג כקש"ת מוה' יוסף שאול הלוי נאמינזאהן זצלה"ה האבדק"ק לבוב והגליל

הן בא לפני ספר אשר מחברו נודע בין החיים, הוא הרב הגאון הקדוש והי' למאורות המפורסם בצדקתו ותורתו הרב מו"ה צבי אלימלך זצלה"ה האבדק"ק דינאב, בעל המחבר כמה ספרים שונים המפורסמים בשמם ומעשיהם, ורבים אשר ישוטמו לבקש דברי תורתו וצמאים לשחותם. וכעת הביא הרבני המופלג החסיד מו"ה מאיר משולם שפירא בהרב מוה' שמואל בן לאותו צדיק מוה' צבי אלימלך זצלה"ה החיבור הלו, והוא על מס' ברכות בשלימות ובפירוש המשניות ביאורי' נחמדים, וגם על ד' מס' זרעים, ובקש ממני לראות ולעיין בס' ולהודיע לבני אדם מה ראיתי בס. והנה אמת נכון הדבר כי כל הרואה בו ימצא מעם כעיקר דבריו הנעימים, כן בפירוש וביאור, וגם מתנוצץ בו מקצת קבלה, והוא נקרא והיה ברכה ומניד תעלומה, וכשמו כן הוא מגלה תעלומות בבל תיבה ותיבה. ולהיות כי אין כסף להמביא לביה"ד ורצונו להדפיסו על פי פרענומראנטון, הגני מבקש מכל איש הירא וחרד ולבו ראה הרבה

בספריו הנחמדים וכמעשיהו שם כן מעשיהו כאן, אשר חתום יחתמו ראשיהם למען יהי' לכסף מוצא. וזכותא דמר
דנפיש טובא ימליץ טוב בעד הבעה"ח. וזאת גלוי וידוע דברי תורתנו הקדושה לבל יבוא בשדה אחר לעשות כדבר
אשר אין לו שחר בלי רשות המביא לביה"ד. וכל המסייע יתברך מטלי הברכות ושובע שמחות,
כנפש המבקש הכותב לכבוד הגאון המחבר וצללה"ה, הצעיר יוסף שאול הלוי נאמינזאהן אבד"ק לבוב והגליל,
כותב וחותר יום ד' לסדר שופטים ושופטים ער"ח אלול תרל"ד
(וה' ברכה, מגיד העלומה, תרל"ה-תרל"ו)

הסכמת כבוד הרב הגאון המפורסם [מוהרצ"ה א'] מלבו

כבר נודע בשערי ציון המצוינים בהלכה פרשת גדולת חכמתו וצדקתו של הגאון הצדיק מ' צבי אלימלך זצ"ל
מדינוב, ות"ח לנכדו המו"ל תעלומת חכמה בנגלות ונסתרות, וזה החלו להוציא לאור ח"ת ע"ד הלכה. והגני בל"ג
אקה ספר אחד במחיר יושת עלי
הבעה"ח פה"ק לבוב, יום כ' ח"י למכ"י, צבי הירש אורנשטיין
(דרך עדותך, [תרמ"ג])

מכתב הרב הגאון המובהק נר ישראל פאר הדור עה"י צנא מלא ספרא ארי שבחבורה קקש"ת מוה' יצחק שמעלקים האבד"ק פרעמישלא והגליל

כבר יצא לו מוניטין להגאון הצדיק המפורסם מוה' צבי אלימלך זצלה"ה בספריו הקדושים המלאים צוף ונופת
ויראת ד', מפיקים נוגה בדברי חז"ל, ומשיכים נפש ליראתו ועבודתו יתברך ועתה הגני בשמחה כי נתן ד' בלב נכדו
הרבני המופלג החסיד מ' מאיר משולם נ"י להוציא לאור ספרו של אדם גדול וקנו הקדוש על מס' ברכות נקרא בשם
והיה ברכה, כי ברכה בו שפתי צדיק ידובכו בעולם העליון, תורת אמת דבש וחלב תחת לשונו, ודברים שהם כבשונו
של עולם תחת לבושו להפיק ברכת שמים מעל לכל ישראל והנה המפורסם א"צ לא לדירי ולא לדכוותי, ובלי
תפונה ישמחו כל אוהבי תורה ויראי ד' לקראת ספר הזה היקר היוצא ממקור עיר וקדיש ארי' דבי עילאי ורעיא
מהימנא. וזכותו של הגאון הצדיק המחבר וצללה"ה יתנוסס ויגן על התומכים ומסייעים לדבר מצוה ועל כל
ישראל,

כנפש המדבר לכבוד התורה ולומדי', פרעמישלא יום ג' מ"ב למכ"י שנת עוד חזון למועד ופיח לקן, יצחק
שמעלקים האבד"ק
(וה' ברכה, תרל"ה)

הסכמת כבוד הרב הגאון המפורסם מפ"ק פרעמישלא

הן כל יקר ראתה עיני כתבי יד מהגאון הצדיק המפורסם מוה' צבי אלימלך זצלה"ה מדינאב על פ' בראשית ועל
יהושע וספר יצירה, וכו' פלפול רב בהלכה בהלכות חנוכה בש"ס ופוסקים ראשונים ואחרונים והנה אין בפי ממלל
להלל הספר הזה, מחברו רב וגאון עיר וקדיש, כל רואה בספריו הקדושים ישתומם על המראה הגדול הזה, כידודי
אש יתמלטון מפיו הקדוש בנגלה, וכל קורא בספריו ימלא חרדת קודש ושמחה וגיל להבין דברי חז"ל כל אחד לפי
כחו. אולם אשר באתי היא לעורר לבב נדיבי עמנו אשר דבר ה' יקר בעיניהם, לתמוך ידי המו"ל, הוא נכד המחבר
הרב המופלג היקר מ' משה שפירא, בתמיכה שיש בה ממש, ולתת לכסף מוצא, למען יהי' בידו להוציא לאור ספר
הקדוש הזה. וזכות של הגאון המחבר יעמוד ויגן בעד התומכים ומסייעים לדבר מצוה רבה, וד' יאיר עינינו
בתורתו

פרעמישלא יום שנכפל בו כי טוב, י"ב טבת, ומעשה ידינו כוננהו לפ"ק. ואי"ה כשיצא הספר לאור אקה בכסף
מלא בל"ג יצחק שמעלקים האבד"ק והגליל
(דרך עדותך, [תרמ"ג])

הסכמת כבוד אדמו"ר הרב האי גאון סיני ועוקר הרים שר התורה ע"ה פה"ח צנא מלא ספרא כקש"מ מרן יצחק שמעלקיש האב"ד דקהלתינו פרעמישלא והגליל יצ"ו

ב"ה. ה"ה הרבני המופלג וירא ד' מ' ישראל פריינד ג"י מפה"ק מדפים כעת ספר זקנו הצדיק הקדוש אור עולם כקש"ת מ' צבי מדייטשוב זצלה"ה היא הקדמה ודרך לעץ החיים ולוית חן להספר הנ"ל הנהגות מהצדיק הקדוש מ' צבי אלימלך מדינוב זצלה"ה, אשר לרוב חשיכותו כבר כלה ואול משוק הספרים. והנה להעיד על גוף הספר דבר שפתים אך למותר, כי מי לא שמע את שמע הקדושים האלה, מטות כנפי אורם מלא רוחב התכל אך באתי בזה להזהיר לכל יהין איש להדפיס את ספר היקר הזה בלי רשות המו"ל הנ"ל עד כלות עשר שנים מיום דלמטה. והשומע לדברינו ישכון בטח

פרעמישלא, יום ב' לסדר כי הוא חייך ואורך ימך, תרנ"ג לפ"ק, יצחק שמעלקיש האבד"ק והגליל (סו"מ ועש"ט, תרנ"ג)

הסכמת כבוד הרב הגאון המפורסם [מו"ה אל"י] מדראהביטין

הן היום ראיתי וקבלתי ספר מקדושים ע"י המופלג מ' משה שפירא ג"י נכד הרב הצדיק קדוש ישראל הגאון אמתי רשכבה"ג מ' צבי אלימלך זצלה"ה אשר חיבר שלשה ספרים על בראשית וס' יצירה וס' יהושע, וגם מס' שבת גמרא ותוס' ועתה מ' משה הנ"ל אור כנבר חלציו ורוצה להדפיס ולזכה את הרכיב, וכל הספרים של הקדוש המה מתוקים לכן בקשתי מאחינו ב"י לזכות אותו במעות קדושה מעות קדימה, כדי שיהי' בידו הכח לגמור הדבר ברצות השי"ת, ולמלאות פני תבל תנובה בתורה ומעש"ט

דברי הנאעה"ח יום ג' ממזות תרל"ו, פ"ק דראהביטין, הק' אל"י האבד"ק דראהביטין (דרך עדותך, תרמ"ג)

הסכמת כבוד הרב הגאון המפורסם [מזהרמ"מ פאנעט] מדעש

ב"ה. אחלה פני אחב"י שכל אחד יזכה במצוה רבה להוציא לאור תעלומה, ספר קדוש שנשאר בכ"י של הרב הגאון הקדוש שהאיר כל העולם ספריו הקדושים והיקרים ונחמדים מאוד, מוה' צבי אלימלך זצוק"ל אבד"ק רינאב והנה נוסע בזה נכדו מוה' משה ג"י להוציא עוד א' מספריו הקדושים, ע"כ בקשתי שכל מי שאפשרי לו יתן מ"ק ליקח הספר הקדוש כשיגמור אי"ה

יום א' ארבעים למב"י תרל"ט דעש יע"א הק' מנחם מענדיל פאנעט

(דרך עדותך, תרמ"ג)

מכתב הרב המאה"ג החסיד המפורסם מוה' שמואל צבי ממונקאטש, תלמיד כבוד אא"ז המחבר זצלה"ה

בעזה"י. ברוך העוזר והחונן והמרחם אשר עד כה היטיב חסדו עמדי והחייני וקיימני והגיעני לזמן הזה לראות את החיבור היקר מאדמו"ר זצוקלה"ה מדינאב שהי' למראה עיני בעודו בחיים חיותו, והייתי כמה פעמים משתוקק שיבא לדפוס כאשר דברתי מזה עם נכדיו הרבנים החסידים שיחייו והנה עתה בא נכדו החסיד הותיק המופלג מוה' משה שפירא ג"י ומשתדל להוציא לאורה הוא ברחמיו יתברך יוסף ויטיב חסדו לזכותי לראותו נגמר בדפוס בקרוב אכ"ר. ונתתי מ"ק א' ר"כ

ג' תצוה ט' ארר תרל"ט, הק' שמואל צבי ממונקאטש

(דרך עדותך, תרמ"ג)

הקדמת המביא לדפוס סה"ק הזה בפעם הראשונה

אם בי דרבי המחברים, טרם כל להקדים אמרים, או המדברי בעדם ובאי בחם, יביעו את רוחם, במעלות תהלות המחברת, ובלשון גדולות מדברת, אם למען פרוט מעשיהם, מה ראו על בבה ומה הגיע אליהם, ואם להודיע טוב החיבור, את אשר בו ידובר, להגדיל האיפה, למי זאת הנשקפה, ינופפו ידם בעים, להלהיב נפש העם, את אשר טיב המחבר לא ראו, ועקבותיו להם לא נודעו. אמנם ממעלת זה המחבר, מי זה יערב לבו לדבר, להודיע לבני אדם גבורותיו, חין ערכו ועוזו נפלאותיו. מי לא ידע בכל אלה, אשר לו דומיה תהלה. כי גם תלמידיו אשר רוח קדשו הופיע עלימו, ובגדול שימושה יותר מלימודה ראו עינימו, יחד נערים וזקנים, יראי י"י חבמים ונבונים, לא באו עד תבונתו, אשר בקודש דרבו והליבתו, בכוד אומר בלו, אין על עפר משלו. תורה יבקשו מפיהו, בי מלאך ה' צבאות הוא ואם לספר מעלת המחברת, ולתת לו גולת הכותרת, שבת וראיתי, בי קצר קצרה דעתי, להיות בי דברים היוצאים מן הלב הנלבב, את נפשות אחינו בני ישראל ללבב, לתורה ולתעודה, ולעבודה שבלב עבודת עבודה, נבנסים לאוזן שומעת, בפי הבנת המקבל מגעת. אשר על בן השתיקה מעולה, ובכל פז לא יסולה

אולם לבעבור זאת באתי בערך התנצלותי אלה, לאשר הועמס עלי מאת בכוד אדמור"ח נ"ע להביא בתבי הקודש אשר לו על מכבש הדפוס, ולהפיץ על פני תבל אורו, מדוע זה יצא ראשונה, הן בביר מצאה ידו, בחיבור נורא על התורה, ועוד חיבור גדול על אלה מועדי ה', בלו ממתקים ובלו מחמדים, פרי קודש הילולים, ופירוש גדול על ספר הזהר מהחל עד בלה, ועוד כתבים שונים. אמנם לאשר אין ידי משגת על הוצאות הדפוס בי רבה הוא, לזאת החילותי בהקדמה הלזו, אשר הוא מעט הבמות ורב האיבות. וכך אבקש מאת אחיי כי ירבו מסת נדבת לבם הטהור, לתת בסף מקנתו, למען יחזקו ידי ואובל להוציא לאור תעלומה שארי חיבוריו הקדושים, כאשר עם לבבי ברצות אלהים וזכות אדמור"ח נ"ע יעמוד לנו ולזרעינו עד ביאת הגואל במהרה בימינו אמן.

דברי המביא לבהד"פ ח"ב המחבר הקדוש נ"ע, הכותב וחותם לסדר ואת הקדוש והקריב אליו, שנת רצון וקץ הגאולה [תקצ"ב] לפ"ק, הק' יוסף בהרבני המופלג מוהר"ר חיים בנימין ב"ץ ראפאפורט.

ואלה דברי המביא לדפוס סה"ק הזה עם הגהות והוספות מוהרצ"א מדינוב

הספר הקדוש הלז הנקוב בשם **סוד מרע ועשה טוב**, כבר יצא טבעו בעולם, והיתה בכבורה בטרם קיץ עם יתר חיבוריו אשר האירו פני תבל, הן המה ספר **עטרת צבי** על כל הזהר הקדוש, וספר **פרי קודש הלולים**, וספר **בית ישראל**, אשר יצאו לאור על ידי נצר מטעי המחבר הקדוש זצוק"ל, ה"ה בכור המופלג החסיד מוהר"ר יוסף הכהן ראפאפורט נ"י מק"ק סיקאלי, יען לו משפט הבכורה בהרפסת כתבי קודש של המחבר הקדוש זצוק"ל. ובעת אנכי הצעיר קניתי מאתו הזכות בהרפסת מחברת הלז בכסף מלא באשר היא בכתובים ת"י.

ועור רבות יגעתי ער אשר השגתי הגהות והוספות אשר בגודל אהבת המחבר הקדוש זצוק"ל ורשפי שלהבת יה, הגיה והוסיף מדילי, ניהו בכור הרב הגאון וקדוש המפורסם מוה' **צבי אלימלך שפירא** אב"ד דק"ק רינוב זצוק"ל, בעל המחבר ספר **בני יששכר** בינה לעתות בשנה, וספר **דרך פקודיך** על תרי"ג מצות, וספר **מעין גנים**, וספר **כלי הרואים** ועוד כתבי קודש אשר עדיין לא באו ברפוס.

והנה ההוספות האלה קניתי מאמתחת בן המחבר הקדוש זצוק"ל, ניהו בכור הרב החריף והחסיד המפורסם מו' **שמואל שפירא** נ"י, להאירם פני תבל לאשר עדין לא שזפתם עין, ולא באו במכבש הרפוס. ועתה ידירי השם הביטו וראו את אשר ערכתי לפניכם, לרוות צמאונכם, וחלילה לכם להשיג גבולי לחזור ולהדפיסם שנית בלי רשותי, מבלעדי בי קם לי' בארור, בי אנכי קניתי הזכות מהרפסת המחברת הלז. ועוד תחת ידי הסכמות מגדולי הזמן בגזירת נחש בי חלילה חולין לשום אדם להדפיסם שנית בלי רשותי במשך עשרה שנים מיום בלות הרפוס. ולהשומע יונעם, ויבטח בר' אלקי השמים, בי יזל אליו כמים, **הברכה ורחמים וחיים** [תר"י] לפ"ק.

הצעיר משה איסר בהמנוח מ' אברהם אבלי זללה"ה

הקדמת מוהר"ח ויטאל זלה"ה לסה"ק עץ חיים

אשר עליה סובבים הולכים כל דברי הסה"ק סור-מרע ועשה-טוב

אני הכותב משביע בשמו הגדול ית' לכל מי שיפלו הקונטרסים אלו לירו שיקרא הקרמה זאת. ואם אותה נפשו לבוא בחרדת החכמה זאת יקבל עליו לגמור ולקיים כל מה שאכתוב. ויעיר עליו יוצר בראשית שלא יבוא אליו היזק בגופו ונפשו ובכל אשר לו ולא לאחרים תחת רורפו טוב

והבא לטהר ולקרב ראשית הכל יראת ה' להשיג יראת העונש. כי יראת הרוממות שהוא יראה הפנימית לא ישיגוהו רק מתוך גרלות החכמה

ועיקר מגמתו ביריעה הזו יהיה לבער קוצים מן הכרם. כי לבן נקראים העוסקים בחכמה הזאת מחצרי חקלא ובוראי שיתעוררו הקליפות נגרו לפתותו ולהחטיאו. לבן יזהר שלא לבוא לירי חטא אפילו שוגג. שלא יהיה להם שייכות בו לבן צריך ליזהר מהקלות. כי הקב"ה מרקק עם הצדיקים כחוט השערה לבן צריך לפרוש עצמו מבשר ויין כל ימות השבוע

וצריך הזהרת סור מרע ועשה טוב ובקש שלום

בקש שלום, צריך להיות רודף שלום ולא להקפיד בביתו על רבר קטן וגדול. וכל שכן שלא יבעוס ח"ו

וצריך להתרחק בתכלית הריחוק סור מרע.

א] ליזהר בכל רקרוקי מצות. ואפילו ברברי חכמים שהם בכלל לא תסור

ב] לתקן המעוות קודם שיבוא לעוה"ב

ג] יזהר מהבעס. אפילו בשעה שמוכיח את בניו לא יבעוס כלל ועיקר

ד] גם צריך ליזהר מהגאווה ובפרט בענין הלכה כי גרול כחה והגאווה כזה עון פלילי

ה] בכל צער שיבוא לו יפשפש במעשיו וישוב אל ה'

ו] גם יטבול בעת הצורך לו

ז] גם יקדש את עצמו בתשמיש המטה שלא יהנה

ח] שלא יעבור כל לילה ויחשוב בכל לילה מה שעשה ביום. ויתורה

ט] גם ימטע בעסקיו. ואם אין לו פרנסה כי אם על ירי משא ומתן יבין יום ג' ויום ד' מחצי היום ואילך. ובכונה שהוא לעבודת קונו

י] כל רבור שאינו של מצוה והכרחי יהיה זהיר ממנו. ואפילו רבר מצוה ימנע בשעת התפלה

ועשה טוב.

א] לקום בחצי הלילה ולעשות הסדר בשק ואפר ובכי גדול ובכונה כל אשר יוציא בשפתיו, ואחר כך יעסוק בתורה כל זמן שיוכל להיות בלי שינה, ובלבד שחצי שעה קודם עלות השחר יתעורר לעסוק בתורה

ב] ילך לבית הכנסת קודם עלות השחר קודם חיוב טלית ותפילין, להזהר שיהיה מעשרה ראשונים

ג] קודם שיכנס ישים אל לבו מצות עשה ואהבת לדעך כמוך, ואחר כך יכנס

ד] להשלים דמז צדיק בכל יום, שהוא צ' אמנים, ר' קדושות, י' קרשים, ק' ברכות

ה] שלא להסיח דעתו מהתפילין בעת התפילה, זולת בעת העמידה ועסק התורה

ו] צריך שיהיה עוסק בתורה מעוטף בטלית ותפילין

ז] לכוין בתפלה הכונות כמ"ש בע"ה

ח] שישים תמיד נגר עיניו שם בן ר' אותיות הוי"ה ויזרעזע ממנו, כמ"ש שו"ת ה' לנגדי תמיד

ט] שיכוין בכל הברכות בפרט בברכת הנהנין

י] צריך שיהיה עמל בתורה פדר"ס, שנאמר או יחזיק במעוזי ואל יחשוב שיגלו לו דני התורה בהיותו דיק, כדכתיב יהב חכמתא לחכימיך וצריך ליזהר שלא יוציא בשפתיו בחכמה זו מה שלא שמע מאדם שראוי לסמוך עליו, וכאזהרת רשב"י וחבריו

השגת החכמה. תנאי הראשון צריך למעט דבורו ולשתוק כל מה שיוכל כדי שלא להוציא שיחה בטילה כמאמר דז"ל סייג לחכמה שתיקה גם תנאי אחר על כל דבר תורה שלא תבינהו תבכה עליו כל מה שתוכל גם עלית הנשמה בלילה לעולם העליון שלא תשוט בהבלי העולם תלוי שתישן בבכיה ומרת עצבות מגונה עד מאור, ובפרט להשיג חכמה והשגה איך לך דבר מונע השגה יותר מזה גם בענין השגת האדם איך לך דבר שמועיל כמו הטהרה והטבילה שיהיה האדם טהור בכל עת ומודי זלה"ה עם היות שהיה לו חולי השבר שהקור מזיק לו, עכ"ז לא היה מונע מלטבול בכל עת

הקדמת הרה"ק מוהרצ"א מדינוב

ערכים עלי דברי דודים, אשר הפליא עצה הגדיל תושיה כבוד הרב החסיד הקדוש המפורסם
בוצינא דנהורא כ"ש מוהרצ"ה מזידיטשוב, ומעט הייתי מתלונן בצל קורתו ומצאתי ראיתי
אשר לב הרב מבעית בחכמה הקדושה היא חכמת הקבלה, וכמעט לא ראיתי ולא שמעתי בדורינו
דוגמתו מי אשר העמיק בחכמה הנפלאה כמוהו ומיום עמדי על דעתי הייתי משתוקק מאוד
לחכמה הלזו, אך להיות שלא מצאתי לי סעד וסמך והסכמה מחכמי הדור אשר עלה לשמים שיאם,
הם רבותינו הקדושים נוחי הנפש, אשר בודאי הוי נהירין להו שכילין דרקייעא, והסתירו החכמה
הזאת במתק לשונם, כאשר באזנינו שמענו ותקח אזנינו שמץ מהם, ואין דורש ואין מבקש מדלת
העם להתבונן בפנימיות דבריהם ומגודל מסוה הבושה אשר הוטבעה בי לא היה לי פתחון פה
מעולם להעזי בפני רבותי לשאול את פיהם בעניני השגת החכמה והנהגתה, על כן מעולם הייתי
עוסק בה רק בדרך רצוא ושוב, וגם בזאת הייתי לפעמים למשל (ולשנינה) ושיחה בפי הבריות
כהיום שגם רבותינו הקדושים הלכו למנוחות, אין לנו משיבת נפש השוקקה והצמאה ליי"י כארץ
עיפה, ועלה בדעתי שזאת היא עצה ההוגנת להנפשות הנאנחות לעסוק בחכמה הנפלאה הזו, והשם
יתברך יהיה בעזרם כי לא יעזוב את חסידיו וכבר נשמעו דברינו לפני אנשי גילינו החפצים
בקרבתינו דורשי האמת, אך להיות שנפשי יודעת מאוד שפל ערכי ומצב וגסות החומר המונוע, אין
לי דעה מיושבת להסמיך את החכירים המקשיבים ולייעצם בהנהגת לימוד החכמה והנהגת כעת
זכיתי [נוסח אחר עד אשר זכיתין] לקבל פני אפי רכרכי הרב החסיד המקובל הנ"ל, וראיתיו מלא
וגדוש בקדושת החכמה המפוארה הלזו, וכבר היה לי פתחון פה לפני בעניני החכמה, והנה עוצם
השתדלותו לגלות החכמה הנ"ל ולהפיצה על פני תבל אין לשער. וכהיום נשלח לידי בכתיבת יד
הרב המקובל הנ"ל דברי דודים, אשר פעל ועשה כעין הקדמה לספרי עץ-חיים, אשר הזיל זהב
מכיסו להדפיסם ולהפיצם על פני תבל להגדיל התורה יהי יי"י אלקיו עמו, ודבריו דברי אלקים
חיים כזקוקין דנורין ובעירין דאשא הלהיב הלבכות לחכמת האמת, וכמה הלכתא גברייתא איכא
למישמע מדבריו הטהורים. ובקראי שנים ושלוש דלתות ראיתי כמה דברים אשר כבר היה השם
יתברך עמנו ונשנו הדברים בבית מדרשינו, וכמה דברים ראינו אשר דלה לן הרב החסיד הנ"ל
חספא ואשכחנא תותיה מרגניתא, ומענין לענין באותו ענין נתרחבו הדברים על כן הנני מעתיק
למשמרת דברי הרב החסיד הנ"ל, להיות למזכרת לאנשי גילינו עם (איזה) תוספות מילין אשר חנני
השם יתברך, והנני נוהג בהם טובת עין לחוקקם בלב חכירים המקשיבים ולא לזולת, וד"ל והנני
משתעשע ומטייל בדברי הרב, פעם כמוסיף ופעם כמפרש ומבאר [נוסח אחר ומסדר], ואתם
ידידיי כשיהיו הדברים האלה לנגד עיניכם תלכו לבטח דרכיכם יהי יי"י אלקינו עמנו, אל יעזובנו
ואל יטשנו

גדולת מוהרצ"ה
בחכמה הק'
והשתדלותו
בהפצתה

* עוד מדברי הרב מוהרצ"א על גדולתו של הרב מוהרצ"ה בחכמה הק' ועל פלפוליו עמו

* דברי הרב מוהרצ"ה עצמו על השתדלותו בהפצת החכמה הק'

ליחדא שמא דקוב"ה ושכינתיה

י"י אלהי אתה ארוממך, אודה שמך כי עשית פלא, עצות מרחוק אמנ"ה אומן. אורך על כי נוראות נפלאתי, נפלאים מעשיך ונפשי יודעת מאוד, שפל רוחי ומעוט בינתי. מי אנכי ומי בייתי כי הבאתני עד הלום, אשר שמת חלקי עם ידירות נפש חבירים מקשיבים^א בקול אלהים חיים, נתיבות פליאות חכמה, להתהלך בתוך הגן להטעימני מפרי נטיעות עץ החיים לתורה ולתעודה, וטעמי מצות המלך לעבודת עבודה, ולהדריכני בדרכי יחוד השם הנכבד והנורא, כסא דוד להכין אותה ולסערה.^ב י"י אלהינו לא עזבתנו בעניינו בגלותינו, ושלחת לנו מזור ותרופה כח לסבול עול הגלות, לברר וללכך שרשי נשמותינו, לטהר אותנו, ולהעלות כל טובי להדבק בשורש ומקור החיים באורך נראה אור, להבין ולהשכיל באור פני מלך חיים, והמשכילים יזהירו כזהר הרקיע דנהיר ונציץ חריק שביבין לכל עבר בספר הזהר מבטח גאולתינו ופדות נפשינו, יבא מלכנו צדיק ונושע הוא.^ג

ס הזוהר מלמד
העבודה ומקרב
הגאולה

הוספות מהרצ"א

(זה החלי בעזר הצור, קונטרס הרב החפיד והקדוש הנשלח לדין)

(א) הנה שיבח הרב להשם יתברך אשר היה בעזרו ליתן לו חבירים מקשיבים, כי זה מסגולת החכמה ובפרט בדורותינו עקבות משיחא, מאוד יתעלה המלמד החכמה לאחרים, ועל ידי זה יתהווה היחוד בעולמות העליונים עד אין סוף, להיותם בסוד משפיע ומקבל ומקבלין דין מן דין והמבין יבין (ב) ידוע להחבירים המקשיבים שעל ידי עסק החכמה עושים סעד וסמיכו לשכינת עזונו אפילו בגלות המר הלו והשכינה נקראת כס"א דו"ד כנודע (ג) היינו ניצוצי הדי מלכין קדמאין, אשר לא יוגמר הבירור לגמרי עד אשר יגיע קץ הימין. וכור הברזל של הגלות ופיזור בני עמנו בארבע כנפות הארץ הוא להעלות הניצוצין ולבררם והוא סוד לא פיזר להקב"ה את ישראל לבין האומות אלא כדי שיתוספו עליהם גרים, ולמדו רו"ל כן מפסוק חרעתיה לי בארץ, כלום אדם זורע כור אלא להכניס כמה כורים והנה לדבריהם היה מהראוי שיהיו הגרים כמה וכמה כפלים יותר מישראל, והנה החוש מכחיש זה שאנחנו רואים אחד מן אלפים שיתגייר איזה גר להיתוסף על ישראל וגם אמרו"ל קשים גרים לישראל כספחת, הנה אין מעלה בגרים אלא על כרחך הכונה היא על הניצוצין הנדחים בין הקליפות והאומות, שישראל מבררים על ידי יסוריהם, ונתוספו הניצוצות להתהוות נשמות ישראל והבאים בסוד ה' יבינו הדבר לאשורו

(ד) כמו שכתוב בזה"ק כמה פעמים דבאי חיבורא יתפרנסון דרין בתראין, ובאי חיבורא יפקון מן גלותא

מעין ההוספות

* עניינו של הפסוק ה' אלקי אתה ארוממך וגו' לפתוח דוקא בו את הספר

* מדברי רבותינו מוהרצ"ה ומוהרצ"א על הדעת והשפע המיתוספיים ברב בזכות תלמידיו והשפעתו אליהם

* עוד בענין הנשמות והניצוצין המתילים בזמן הגלות, והם בחי' הגרים שלמענם נתפזרו ישראל בין העמים

ומה נאמר לפניך יי אלהינו בדור האחרון הזה, ימים רבים לישראל ללא אלהי אמת וללא כהן מורה וללא תורה, איש כל הישר בעיניו יעשה, וגברה יד המינות, נשארנו יתומים ואין אב. ואתה יי אלהינו, באהבתך את אבותינו קיימת בנו^ה כי לא תשכח מפי זרעו, והופעת עלינו בהדר גאון עוזך להתגלות לנו בימינו אור מצפוני טעמי תורתך הנסתרות ליי אלהינו, ושלחת לנו את המורה לצדקה, וארו עם ענני שמיא, נחית עיר וקדיש משמי מרומים רבינו הקדוש האר^י ז"ל עם תלמידיו הקדושים, ובראשם רבינו מהרח"ז ז"ל הקדוש, והאירו עיני יושבי חושך, ופקחו עינים עורות בשעשועי אור החכמה, התורה והעבודה, להבין אמרי בינה, להשכיל על מצפוני ספר הזהר איך לשוב אליך יי אלהינו בכל לבבינו ונפשנו, ותורתך שעשועים. ונודה שמך יי אלהינו על כל הטובה אשר גמלתנו להטעימנו מפרי עץ החיים לעבודתך וליראתך. יהי יי אלהינו עמנו, יוסיף לנו אורך ימים ושנות חיים, וישיב שבות ציון וירושלים, ונלך מחיל אל חיל להתהלך לפני יי בארצות החיים, לפתוח לנו שערי אורה לאור באור החיים, עם נשמת הצדיקים נשמת חיים, אמן.

האר"ז' פותח
שערי הזוהר
התורה והתשובה

הוספות מהרצ"א

(ה) מה שהבטחתנו על ידי אדון הנביאים דפלניא, והקב"ה גזר והוא יש לו רשות לבטל וכו' ובשעה שהנשמה יורדת בזה העולם השפל, משביעין אותה קודם ומראין לה רזי רזין אוצרות וגניזין דמלכא, ומשביעין אותה וגחריין עליה שלא תרד לעולם אלא כדי לחקור ולדרוש ברזין דאורייתא וגם הכרחתי מכמה מאמרי זהר שלהרשב"י ניתן רשות והורמא מקוב"ה ושכינתיה עם כל פמליא שלו בצירוף כל הנשמות דצדיקייא דגן ערן עליון ותחתון, לגלות לנו הזהר וכו' זיהרא דאימא עילאה, משם יוצא לעולם חיים ושלום רזא דאורייתא, הגאולה והחירות והשמחה ובהתעוררות התחתון אנו מעוררים מקור העליון והוא גילה לנו ה' פירקי ספרא דצניעותא ואררא רבא חוטא, ובהם היה כולל כל העולמות בכלל עקודים נקודים ברודים (הגיה לדעתי יש לרמוז מה שאמרו רז"ל יין המשומר בענביו (ייין בגימטריא סו"ד) המשומר בענביו ענ"ב ראשי תיבות ע"קודים נ"קודים ב"רודים, ובהם נכלל כל סודות הבריאה ותכליתה ויש לנו בזה הרהורי דברים, אין כאן מקומם ואגב אודיעך ידיד נפשי עקודים נקודים ברודים בגימטריא שבת, שהוא יום מקודש להתבוננות הרזין מעסק העולמות הנ"ל)

(ו) אמר המוסיף בכדי שתהיה תורת אמת וחכמה הקדושה הלזו חביבה על לומדיה ובה יתרפקו ולא יחבקו חיק נכריה חכמות החיצוניות, אעתיק אמרי קדוש מה שכתב הרב הקדוש בספרו ויקה"ז משה בתכלית הקיצור הצריך לענינינו, עם קצת ביאור והוספה במקום המצטרך זה לשונו, הראשון אדם יולד הרעי"א מהימנ"א הכולל נשמות ישראל וכו' הניצוץ הקדוש האצולה ממנו בוצינא קדישא הרשב"י זלה"ה וכו' הודיע לנו שהכלל בריאת העולם והאדם וכל הנבראים בכלל, הכל כדי להודיע לנו גודל עוז אלקותו וחסדו וגבורתו וממשלתו ותפארתו, כאשר אמר דוד לשלמה בנו דע את אלקי אביך ועבדהו, שאין להקב"ה נחת רוח יותר בעולם אלא ממי שמכיר באלקותו, זה נקרא בן להקב"ה, ויש לו רשות לחפש בגנוזייתא דמלכא (כמו הבן המחפש בגנוי אביו המלך מבלי נטילת רשות בכל עת, מה שאין כן העבד), והקב"ה משתבח עמו בפמליא שלו בכל יום, ודיוקני נרשם למעלה בין אוהבי דמלכא, ומכריזין לפניו הו זהירין בדיוקנא

תכלית הבריאה
העיסוק
בחכמה

מעין ההוספות

* שייכות יין וענ"ב (עקודים נקודים וברודים) ליום השבת וסגולתו של יום זה ללימוד רזי התורה

סוד מרע ועשה טוב

ג

הוספות מהרצ"א

והורבנן ותיקונן, ורמז לנו הכל ברמיזה מוחלטת, כי עדיין לא היה העולם ראוי להשתעשע באור הגנוח כי לא היה עת זמן להתנוצץ ניצוצי הנשמות של עולם התיקון ועולם הבריור, והיו רואין הסודות אלו כדקחזי אינש בתר כותלא ופרגודין (רצה לומר שאר חכמי הדורות, לאפוקי המאור הקדוש רשב"י וחביריו הקדושים וכל התנאים ואמוראים כיוסו מסטורין שלהם בזה היס הגדול רחב ידיים יס התלמוד, שם רמזו אין מספר לסודות אלו אשרי להדופק על פתחיו והמציצ' מחרכיו), כדאיתא בזהר גדול ובזהר חדש ואחריו קמו יחידי סגולה בכל דור ודור וכו' לעמוד ולהגן עלינו וכו' להציל אותנו בלימוד החכמה הזאת מכל מקטרג וכו', ועסקו בחכמה הזאת על פי אליהו ורוח הקודש או על ידי מגיידים, ועוסקים רק בעולם עקודי"ם נקודי"ם ביו"ד ספירות מצד שורש נשמותיהם (הגאונים ויחידי סגולה שאחריהם היו יודעים מסוד עולם התיקון, רק היו מחויבים להסתיר דבריהם באותו הזמן פוק חזי מה שהעיד האריז"ל על הראב"ד והרמב"ן. ועיין בהקדמת עץ-החיים ובהקדמות ספר צדיק יפוד עולם) וזה העולם נחרב ונבטל (רצה לומר, עולם הנקודי"ם) רק מעט מזעיר היו מדברים מן עולם התיקון עולם הברודי"ם עולם הפרצופים, כי עדיין לא היה עת זמן להתגלות אורות עליונים ניצוצות נשמות הגאולה והחירות, עד שבא סורינו ורבינו האריז"ל (וגילה לנו) מה שלא היה יכולת ורשות והורמנא ממתבתא דרקיע (להתגלות) בדורות הראשונים, כל זמן ועת של עולם החורבן (היינו באלף החמישי, כל היום דו"ה, שהיא בחינת ההו"ד שנהפך למשחית בסוד הכתוב והודי נהפך עלי למשחית, ונתהוה מהו"ד דו"ה כנודע) ונמשך הענין

התגלות החכמה
באלף השישי

☆

☆

☆

☆

☆

מעין ההוספות

* עוד מדברי רבותינו מוהרצ"א ומוהרצ"א על שהנגלה והנסתר שלובים זה בזה והנסתר נרמז בנגלה, ראה להלן עמ' ט ובהוספות לשם

* בענין אלף החמישי כל היום דו"ה והודי נהפך עלי למשחית, ראה בס' בניי"שכר מאמרי כסלרטבת (מאמר ד' נד, אינח, ב, מאמר י' פא, ג)

* עוד בענין זמ"ן הרומז לז"ן ושהוא בגימט' מ"ה ב"ן, ראה להלן הע' קא ובהוספות לשם

* ביאור כוונתו ב"ד האוחזת בשופ"ד להשלים ש"ך פ"ד

* ביאור ענין פו"ך פוסק את הדמעה, ורמזים נוספים באותו ענין

הקדמה ודרך לעץ החיים

הוספות מהרצ"א

למעלה לאו"א לפתוח הצינור הקדוש לפרצופי זו"ן בלבד, להעביר הסיגים והקמשונים והחרולים מן השדה אשר ברכו י"י ואמר הרשב"י ע"ה אני אמציא פתח יותר משוכח להמציא אורות למטה בעולמות כ"ע, לעשות ניסים וכו' להכניע כל הדינין והקליפות כל זמן ועידן ברזי דאורייתא, להיות תמיד מגולין לן אורות עליונים, ומכריחין כל הדינים והקליפות מן הקדושה והקב"ה היה גחור גזירה והוא היה מבטל אותה, ולא היה כדרא דרשב"י ע"ה עד דרא כתייבא רחייא דטחנין מיניה מנא טבא כל יומא ולקטן וכו' בהורמנותא רוקב"ה ושכינתיה וכל פמליא דיליה בצירוף משה רבינו הרעיא מהימנא ואליהו, וכל נשמתין דצדיקייא דבגן עדן באו להשתעשע ולאישתמע מלין אילין והוא היה מתקן כל הדור, בימיו אפילו עוללין ויונקין הוו ידעין ברזין דאורייתא אילין, אפילו עופי שמיא הוו מרחשן וכו' והוא הוה ידע עמיקין וטמירין מה שלא גילה הקב"ה לא לנביא וחחה ולא למלאך ומגיד, עין לא ראתה וכו' מה רב טובך וכו' ונפתח יסודות דאו"א להמציא השפע מן השמן הקדוש והטהור, ר"ז עם חכמ"ה בגימטריא שמ"ן (הג"ה. איזה טעות נפל בספרים ואי אפשר לי ליישב, כי אין החשבון כך ומה שנראה לי לפרש, ידוע שמ"ן נקרא החכמה, י"ן בינה סוד י"ן המשומר הנה שמן יין בגימטריא ב' פעמים רג"ל, והיינו ב' פעמים ע"ב קפ"א, כללות החכמה בכינה ובינה כחכמה ונראה לי שזה סוד החכמה שנקראת חכמת אפת דמלכן ליבונה בשתי רגלים דקושטא קאי, והבן) ונשמחו היתה מן האורות דלוחות אחרונות שנאמר בהן טוב (הג"ה. דהנה להיות הלוחות האחרונות תיקון שבירת הראשונות על כן גילה לנו תיקון השבירה סוד המתקלא, והבן) ובשבילו נברא העולם וכו', והוא היה מתקן את כל הדור ההוא, והוא בירר וליבן וצירף וטיהר את כל המקומות שהקליפות היו גוברים. אפילו מלאך המות היה נכנע לפניו, וכל הדינין בכלל (כידוע ממעשה דר' יצחק בווהר) ושלח הקב"ה האור הגדול הזה דוקא באלף החמישי, מתוך החושך הגדול שהוא יומא של חיד כסוד כל היום דז"ה וכו' ראינו אור הגדול הזה אור שבעת הימים, להגין עלינו ולהציל אותנו מכל המקטריגים (על הקדושה) וכו' בלימוד

אדנ"י, להמתקן קיבוץ הדינים דנוקבא (הג"ה. ויש לנו בזה הרהורי דברים כסוד הכתוב ואנכי הסת"ר אסתיר פנ"י ביו"ם ההו"א וכו', ויראתי בפצותי פי עד אשר יערה עלינו רוח ממרום וכללו של דבר מקובל בידינו סוד אותיות התורה ת"ר וס"ה יותר, כן הוא במג"ה עסוקות, ועת לחשות) מאותו הזמן ואילך התחילו להתנוצץ ניצוצי נשמות של עולם התיקון על ידי רזי סודות ראורייתא, והותר לנו ללמוד הנסתרות כמו הנגלות, כי בלימוד הזה אנו יוצאים מן השיעבוד לגאולה בקישוטא דשכינתא לחברה עם בעלה על ידי התעוררות התחתון וכלימוד החכמה הנפלאה הזאת אנו מתעוררים רזין דלעילא היסודות דאו"א משם יצא הגאולה והחירות ושפע וברכה לעולם עד כאן דבריו (הג"ה. הבן רמזתנו בהג"ה הקודמת פנ"י בגימטריא חכמ"ה בינה. יו"ם ההו"א בגימטריא חכמ"ה. הבן הדברים)

עוד כתב שם בהמשך הדרוש זה לשונו, כתב האריז"ל, אלמלא לא היו עשרה רוגי מלכות כל אחד ואחד לפי זמנו ועתו, היה בטל ומבוטל התיקון המתקלא ונחרב העולם כמו שהיה במלכי קדמאי מפני שגברו הס"ם ונח"ש וכו', וזה דוקא באלף החמישי בירך שמאל והוד"י נהפך עלי למשחית, כסוד ותקע כף ירך יעקב. והיה רוצה דוקא לקעקע ביצתן של ישראל וכו', לכן עמדו עשרה הרוגי מלכות ראשי אלפי ישראל המה וכו', ומסרו נפשם ורוחם ונשמתם, אשר ידוע לנו מצבם ומעמדם ומה היה תיקונם ואיך היו מטהרים את אור העולם ומצרפים ומלכנים הניצוצות מתוך הקליפה הגדולה והקשה והוציאו בלעם מפיהם וכו' לברר הניצוצי קדושה כנודע, והכניעו הקליפות עם צעקתם וברבור ויסורין של אהבה שלהם להיות מיין נוקבין כסוד מסירות נפש לפרצופי או"א, להיות תמיד פתוח אלו הצינורות לעולמות התחתונים להאיר לנו בגלות המר הזה להגן עלינו וכו' וכתב הרב האריז"ל על הרשב"י שהיה כסוד הגילגול גם כן בכלל הרוגי מלוכה עם בנו ר' אליעזר (והא ראייה) שברח מפני הקיסר וכו' הכלל העולה שרשב"י צוק"ל סוד בוצינא קדישא מן הראייה היה לעשות התיקון עולם כמו ר' עקיבא במסירות נפש להעלות ניצוצות

גדולת רשב"י
והארתו את
האלף החמישי

סוד מרע ועשה טוב

ה

הוספות מהרצ"א

☆ רזין דאורייתא (הג"ה). על פי פשוטו אבינך איך עסק החכמה הוא בסגולה לבטל המקטריגים, כי במקום שהאדם מחשב ומחבונן שם הוא דבוק בשכלו ונשמתו, כי השכל מקיף אותו הענין המושכל בתבונתו, וגם השכל מוקף מהמושכל, ואם כן כשהאדם מתבונן בעולמות העליונות הוא במקום שאין רשות לכנס לשום מקטרג, כי לא יגורך רע כתיב והבן מאוד וגם להיותו בן מחפש בגנוייתא דמלאכא, מי הוא זה מהעבדים אשר ימלאנו לבו לבטלו ולקטרג עליו בין והתבונן). אילו לא היה מגלה לנו ח"ו רזין דאורייתא, ה' פרקי ספרא דצניעותא זוהר ותיקוני זוהר זוהר חדש ואידרא רבא דוטא, היו חוזרין ח"ו עלמין לתוהו וכוהו מפני התגברות הדינים באלף החמישי לכן פתח רשב"י ע"ה באידרא רבא תניא אמר ר' שמעון לחברוי עד אימתי ניתיב בקיומא רחד סמכא, עת לעשות לי"י

☆ (הג"ה ידוע עת היא השכינה בגימטריא י' פעמים הוי"ה וי' פעמים אהי"ה, בגימטריא יה"י או"י ויה"י או"י, רל"ב רח"ל. והמשכיל יבין רמזות האלה לעשות ולתקנה בקישוטין לי"י וכן פירשו בעלי הזוהר במ"א) אמר לנו הרב האר"ל למה פתח הרשב"י ע"ה במילת תניא, אלא שראה התגברות ב' קליפות הגדולות בעולם, לכן תניא בגימטריא ב' פעמים הקליפה עם הכולל (הג"ה). עיין מ"ש לעיל בסוד שמן יין תבין, שמן יין היינו עסק בסודות התורה המושפעים מאו"א, מבטלים ב' הקליפות, כי תמן לא יגורך וכו', על כן שמן יין בגימטריא ב' פעמים הקליפה לבטלם) ותניא הוא שם הקליפה היוצא מפסוק ולמה תניאון את לב בני ישראל, וקליפה תקועה בלב הלומדים של בני ישראל ומונעים אותם מלימוד רזי דאורייתא דרך גאווה וכו' (הג"ה). עיין במשנת חסידים במסכת ספירת העומר שכתב שעל ציון רשב"י ע"ה לא ילמוד אדם זידות, אם לא שהוא חסיד גדול, כי יש חששו שד ששמו תנ"י יחטיאנו, עיין שם ונראה לפי

אור החכמה הק'
מבטל הקליפות

מעין ההוספות

* בסגולת עסק החכמה לבטל המקטריגים ראה להלן עמ' יב ובהוספות לשם

* מראה מקום לעוד הרבה מקומות שהרב עוסק בהם בגימטריא ע"ת י"פ הוי" ויה"י או"י ויה"י או"י

* כאן סתם ולא פירש מהו ער"ם סוד הקליפה הידועה, אך נתבאר בארוכה במקום אחר, וכיצד תתבטל ע"י משיח בן יוסף

הקדמה ודרך לעץ החיים

הוספות מהרצ"א

בינינו אלו הקליפות הם שורש ומקור של תיפוסים דלפי (נראה לי כונתו להסתיר התיבה הראשונה בא"ת ב"ש אמונו", והתיבה השניה אות הראשון כפשוטו, והשניה בא"ל ב"ס, והשלישית והרביעית בא"ת ב"ש, ומחלפת השיטה ותמצא כונתו) לכן כל אלה ראו עיניו, ולכן הכניע כל הדינים והקליפות כרוי דאורייתא, ופתח האורות העליונים להאיר ולהגן עלינו, והניח ברכה לדורות אחריו כדאיתא בזהר ויחי, קח צנצנת אחת למשמרת עד דרא בתרייתא, גם בזהר נשא כרעיא-מהימנא בגין דעתידין ישראל למיטעם מאילנא רחיי דאיהו האי ספר הזהר חיבורא דילך ויפקון ישראל מן גלותא ברחמי, יתקיים בהון י"י בדד ינחנו ואין וכו' ואילנא דטוב ורע דאיהו איסור והיתר טומאה וטהרה לא ישלוט על ישראל ואחריו כמו חכמי הדורות ומצאו פתח פתוח הסודות העליונות, ושמשו ונהנו מן השפע ואורות עליונים, ונעשו ניסים בימיהם, כגון רבי וחכמי הדורות אע"ג שדברי רשב"י היו חתומים באלף עזקין ולא ידעו הרזין אילין ולא נתגלה עדיין הרזין דרוזין של עולם התיקון (רצה לומר, לא נתגלה לרוב הדורות דברי הזוהר שמדבר מעולם התיקון, רק הכינו דברי הזוהר כפשוטו בנקודות) והפרצופים ותיקון המתקלא וכו', אעפ"כ היו יחידי סגולה בכל דור ודור דהוו ידעין ברזין אילין וכו', אבל לא באתגליא, כי עדיין היה באלף החמישי ועדיין לא היו מתנוצצין הנשמות דעולם התיקון וכו' עד באלף השישי שהוא יסוד דזעיר ביחוד הנוקבא על ידי הארת יסודות דאו"א, הכריח התיכון המכריח מן הקצה אל הקצה להיות האוהל אחד, בסוד תיקון וכירור הניצוצות בסוד מ"ן ההתייחד הזיווג הגמור תדירא, האיר י"י עינינו בשנת ש"ה לאלף השישי על ידי נשמת בצלאל בן אורי וכו' וימלא אותו רוח חכמה וכו' הוא נשמת מורינו ורבינו פה קודש קדשים

התגלות רזי עולם התיקון בשנת ש"ה וש"צ

☆

☆

מעין ההוספות

* הטעם שדברי הזוהר הק' היו סתומים עד התנוצצות הנשמות דעולם התיקון, ומהו עינינו של האלף החמישי * שייכותו של הארז"ל לנשמת בצלאל, והענין שגילה סודות התורה לתלמידיו בשנת ש"ה, והם העלימום עד שנת ש"ץ, שבשנים אלו נרמזה הגימטריא אד"ם בצל"ם ובדמו"ת וגם נרמז ענין האפיקורסים המנגדים לחכמה הק' * דברי תורה עשירים במקום אחר, ובהם יבואר מדוע זה יתחלפו ביניהם האלף והאָלף ועוד הרבה מקומות נוספים שבהם משתמש הרב בחילופין אלו

☆

סור מרע ועשה טוב

ז

שמעוני אחיי וריעיי, החברים המשתוקקים ומבקשי אמת אמתת עבודת הלב, לחזות בנועם ימי ולבקר בהיכלו. נפשו תשתוחח ותרבק בספר הזהר, כאשר ידוע ומפורסם מן קדמונינו סגולת עסק ספר הקדוש, עיין בפסק הגאון מוהר"י דל"טאש (והוא היה גאון מפורסם, מובא כמה פעמים בתשובת הר"ן¹), ובפרט בספר אור נערב, ובש"ה, ובהקדמת מהר"י ז"ל, ובפרט כמה מאמרי זהר מועתק בספרים, דבחבורא דא יתפרנטון דרא בתראי. וברעיא מהימנא פרשת נשא (דף קכ"ד ע"ב) במאמר המתחיל איש איש כי תשטה אשתו כו' זה לשונו, והמשכילים יזהירו כזהר הרקיע בהאי חבורא דילך דאיהו ספר הזהר מן זהרא דאמא ☆
עלאה תשובה, באלין לא צריך נסיון," ובגין דעתידין ישראל למטעם מאלנא דחיי דאיהו

הוספות מהר"צ א

מהחכמה עבודה שלימה ותמה כאשר יתבונן המשכיל בדברי תלמידיו אשר הליכשו את עניני החכמה בשכל הנפש המשכלת וידוע תדע כי לא יובנו דברי תלמידי הבעש"ט ז"ה"ה בספריהם אם לא למי שעוסק בחכמה הקדושה, ויראה דבריהם רחבים מני ים ועולה לשמים שיאם, להבין על ידי החכמה עניני עסק העבודה באמת ובתמים

(ז) לדעתי הגאון מהר"י דל"טאש אינו אותו שהחזיר בתשובת הר"ן, כי הפסק נכתב בשנת יצרי"ח, והר"ן היה קודם לזה הרבה רק בכתבי הארי"י ז"ל מבוואר זכרונו

(ח) על פי הדברים האלה תבין מה שהבאתי בהג"ה הגדולה בדברי הרב בייקה"ט ששה, הגם שהיה אז באלף החמישי, והיה התגברות הדינים עד שהוצרכו עשרה הרוגי מלוכה להמתיק במסירת נפשם בפועל ממש לתקן הצינורות על ידי מסירת נפשם, וגם קדוש י"י רשב"י עם בנו היו בסוד הגלגול מהרוגי מלוכה, עם כל זה פעל הקדוש רשב"י ובנו והחברים כל זה על ידי סודות התורה, ולא הוצרכו לנסינות וכן בכל דור מי שיתעסק בסודות אלו לא יצטרך לנסיין והשכל ישפוט זה בצדק, כי מי שיתעסק בזאת החכמה באמת אזי תתקשר נפשו להשם יתברך, ובכל עת מוסר נפשו ככח באמת להשם

ותיקוני הזהר על פי דברי טורינו ורבינו הארי"י² אשר שלחו אלקים לפנינו להאיר לנו מתוך החשך והאפילה בפרט בעקבתא דמשיחא חוצפא יסגא כידוע לנו סודות אלו באריכות, אין ביטולם וביעורם של הקליפות אלא בלימוד הקבלה על פי עולם התיקון ולכן קרא הרשב"י ז"ל לבעלי הקבלה מחצד"י חקל"א, היינו הקמשונים והחרולים מן השדה אשר ברכו י"י עד כאן לשון הרב המקובל בייקה"ט ששה.

ומעתה ראה גם ראה ידיד הנעים, איך הכל היה בכונה מופלגת בהזמן הגורם לזה בגזירת היוצר ומעתה הכן לך כלי מלחמתך להלחם מלחמות י"י, והשם יתברך יהיה עמך וידוע להוי לך ידיד הנעים, שקבלנו מרבתינו שהתנוצצות הלזה מהנשמות של עולם התיקון היו מתנוצצים בכל דור ודור משנת של"ה ואילך, ועדיין רוב העולם היו מגששים באפילה, ורבו על החכמה הלזו מעוררים ונוקפים, וכמה מהמתעסקים בחכמה לא היו יודעים איך לעסוק בשכליות החכמה ליקח ממנה דרך עבודתו יתברך שמו, ובאו לידי הגשמה, כאשר יבואר לקמן בדברי הרב עד אשר שלח השם יתברך לנו למחיה נשמת הקדוש ע"י הבעש"ט זצוק"ל נבג"ט, הוא האיר עיני העולם האיך לעסוק במושכלות וליקח

מעין ההוספות

* בספרו עטרת צבי כתב הרב לבאר כי הארי"ל והבעש"ט למדונו כיצד נקח מדברי הזהר לדעת לעבוד את ה' אלקינו, ונעתקו דבריו להלן בהוספות לעמ' ח

* במעלת ס' הזהר המאיר לנו בזמן הגלות ומקרב הגאולה

הקדמה ודרך לעץ החיים

ספר הזהר, יפקן ביה מן גלותא ברחמי, ויתקיים בהון י"י בדר ינחנו ואין עמו אל נכר, עד כאן לשונו — עיין שם כל המאמר.

א לזאת באתי דורש שלום חבירי אנשים כגילי, להיות חרדים על דבר י"י לקבוע להם עתים לעיין בספר הזהר, לידע מקור האור, מתוך הוא לעינים. ושלא לצאת ידי חובתם במה שאומרים (הזהר) בלבד כמו איזה פיוט,^ט אבל צריך לעיין בו ולחפש שורש מקורו המדבר בצחות האורים, ובשיעור קומת יוצר בראשית, אשר שואלין את האדם לעתיד בני צפית במרכבה כו', מכף רגלו ועד קדקדו כמה, כמבואר באורך במדרש שוחר-טוב במשלי, ומובא בכל ספרי יראים, וכל ספר הזהר מיוסד ממש על זה ומוסרים גדולים עד אין שיעור, ובפרט להיות מרכבה ליחוד קוב"ה ושכינתיה.^י ומעיר עיני ישינים מתרדמתם, ומסיר לב האבן, אם אבן הוא נמוח. וגם הוא סגולה להנצל על ידו ממים הזדונים, מים המרים המאררים, חכמת החיצוניות. וכל הטועם ממנו, יטעום בעצמו אשר אין חכמה בעולם כחכמת עמקי סתרי טעמי תורה, וכל החכמות מבלעדה לאפס ותוהו נחשבו, כמו שיבואר לקמן אם ירצה השם. ויטעום טעם אשר אמר דוד הנחמדים מזהב וכו' ומתוקים מדבש ונופת צופים,^י עיין בש"ס על פסוק זה. וכל הרוצה לטעום באמת, יודה לדברינו אלה. ודי בהערה מועטת, שלא להלאות הקורא האהוב נאמן.

העיון בס הזהר ומתיקתו מסירים לב האבן ומצילים ממים הזדונים

הוספות מהרצ"א

(יא) מה שכתב הרב שיטעום טעם נחמדים מזהב וכו', אי כפשוטו יארע הדברים גם לעוסק בפשוטי התורה, ואפילו להבדיל שאר החכמות נחמד אצלו איזה השגה שמשגיג יותר מזהב אבל לא אחד אמרי קדוש אשר כתב הרב הקדוש בעל גוראריה בספר התפארת על דקדוק כפל הלשון זה"ב פ"ז ר"ב דב"ש נופ"ת צופים, ואמר להיות המשורר הקדוש רצה להפליג מעלת חכמת התורה ומתיקותה שאין ערך דוגמתה בעולם אפילו לכנוס עמה תחת איזה סוג, רק שאי אפשר לנו להמשיל הענין רק בחמודות

יתברך באהבה עזה, עד שאינו צריך למסירת נפש כפועל ופוק חזי מה עלתה להשלשה חבירים באידרא שנגנוו בדביקות נפלא

(יב) אמת שמקובל בידינו שגם מי שלא ידע כלום אעפ"כ לשון הזהר מסוגל לזכך הנפש, אבל כל זה למי שכח בינתו קצר מהשיג, אבל מי שחלק לו השם יתברך בבינה בפשוטי התורה, בודאי השם יתברך יהיה בעזרו להבין גם כן מתיקות ערבות נעימות ידידות חכמה הצפונה כאשר יחפש אחריה

(יג) להבין עניני הזהר האיך הם הולכים על קוטב ויסוד הזה, מאוד צריך האדם הנלכב לעיין בדברי תלמידי הבעש"ט, וידקדק בדבריהם וימצא טוב טעם ונחת דברי חפץ לעבודת השם יתברך בכל תנועה ותנועה

ע' תורת הבעש"ט מבינים דרכי העבודה שבוהר

מעין ההוספות

* דביקות החברים באידרא שהביאתם לכלות הנפש

* בהכרח לימוד ס' הזהר בדרך של עיון דוקא, וטעימת מתיקותו פעולתם של קדושי עליון האר"י הבעש"ט ותלמידיהם

סור מרע ועשה טוב

ט

אמנם ספר הזהר סתום וחתום ונעלם מעין כל חי, הנה הגם אשר הראשונים כמו הקדוש מוהר"ם רקאנטי וחביריו, והר"ם גבאי ור' יהודא חייט פירשו כמה מאמרים, ובפרט הקדוש הרמ"ק אשר יגע בעצמו בספר הזהר לפרשו ממש בכל רמיוותיו, ודקדק בו ממש כמו בספר תורה.¹ אמנם אחי מי שלא טעם מעין החיים ומחכמת רבינו האר"י ז"ל, עומקי שושנת העמקים, כלו מחמדים וחכו ממתקים, לא טעם טעם ספר הזהר. כי רבינו האר"י ז"ל הגדיל עצה והוסיף חכמה, ואנהיר לן שבילין דרקיע כשבילי דנהרדעי, בפליאות חכמה אלקית באור טעמי תורה והעבודה, אשר עליהם יסוב צירי דלתות ספר הזהר. והעוסק בספריו בעיניו יראה ובלבבו יבין, אשר אין כח בשכל האנושי ואין כח בעולם להשיג השגות צנורות דקים, אם לא אשר שלחו י"י להאיר ולפתוח עינינו העורים בספר הזהר. ומשם יראה עומק המושג מתורתנו הקדושה, הן במקרא והן בש"ס ספרא וספרי תוספתא וברייתא, ובמאמרים הפליאות במדרשים ובדברי רבותינו הקדושים, אשר כל דבריהם נתיסדו על רזין דאורייתא, כדאיתא ברעיא מהימנא בפרשת פנחס (דף רמ"ד ע"ב). וכמה ישמח ויגיל במאמרי רבותינו בפליאותם וחדיותם, אשר היה עד עתה חתומים וסתומים, ויפקח י"י לנו גלי חושך (והסיר) מעינינו העורן. אשרינו שזכינו לזה בדור האחרון הזה.

לפן אנשי לבב אנשי גילי וחבירי, אחרי אשר הודיע י"י לנו, וגילה לנו על ידי מלאכו האר"י ז"ל, והראה לנו מבוא שער דרך פתחי חכמה, אזרו וחזקו וראו וראו ותדעו לעסוק בתורת האר"י ז"ל, אשר מי שלא ראה אור תורתו לא ראה מאורות מימיו. ואם לא עכשו אימתי,² כמאמר רבי שמעון לחבריאי בריש אירא רבא: תניא אמר רבי שמעון לחבריאי,

הוספות מהרצ"א

דוקא, שאין ערך ודמיון חמדת התורה לחמודות תבל וכן הוא הפירוש בדבש ונופת צופים והמשכיל על דבר יטעום זה בחכמת האמת דייקא בין ההתבונן

ולא זכינו לראות ספרו הקדוש פחניה דין, הנראה שלא היה העולם כדאי להשתמש בו. ולקמן נביא לך עתד ראיות שיש לדרוש דברי הזהר בראשי תיבות וסופי תיבות ומספר ומנין

(יב) אמת נכון הדבר שדברי הזהר הקדוש יש מקום לדרשו בפנימיות לפנימיות ברמיוות בראשי תיבות וסופי תיבות ממש כמו בתורה, וכבר ראינו בדברי קדושי עליונים פליאות נשגבות בזה. עיין בדברי מהר"ש מאוסטרפאליע בספרו דין ידיך מאמר י"ג ותראה פלאות, ותברך ברוך שחלק מחכמתו ליראיו

(יג) שכבר הגיע זמן הגאולה וכלו כל הקיצין ואין הדבר תלוי אלא בתשובה עילאה, ואי אפשר לבוא להשגת המדריגה הלזו רק על ידי השגת החכמה הקדושה בפתיחת הצינורות העליונים, וכמו שהבאתי לעיל לשון הרב ויקהל משה. והנה מאור עינינו המהרש"א ז"ל בפרק אין דורשין כתב על

מעין ההוספות

* עומק דברי חז"ל עפ"י חכמת הקבלה

* במעלת הקדוש מהר"ש מאוסטרפאליע

* גם בתורתו של מוהרצ"ה מצינו שמדייק בזה"ק במנין אותיותיו ובראשי תיבותיו

אור הזהר וחז"ל
נראה רק לרואה
אור האר"י ז"ל

ס' הזהר נדרש
בר"ת וס"ת
כתושב"כ

הקדמה ודרך לעץ החיים

עד אימתי נתיב בקיומא דחד סמכא (עיין פרק ג' משבירת הכלים), "כתיב עת לעשות לי"י הפרו תורתך, יומין זעירין ומרי דחובה דחיק וכו'. והנה רבים מן החבירים מתייראים לנפשם

הוספות מהרצ"א

יעקב יצחק זצוק"ל שאמר, הגם שאין מקרא יוצא מידי פשוטו זה דוקא במקרא, אבל מאמרי הגדות חז"ל אי אפשר לפרש כפשוטו הדין עמו, דהאיך אפשר לפרש דברי חז"ל בכל מקום על פי פשוטו בפליאות נשגבות אשר כל הוראה עומד משתומם על המראה, ותיכף ישפוט אשר סחרה ואתננה קודש לי"י ומן התימא אחי, הנה הרב המהרש"א ז"ל בעצמו פירש דברי חז"ל כמעט ברוב חידושי אגדות על פי חכמת הקבלה על כן נראה לי שהרב ז"ל ראה שהיו מניחין עיון הש"ס ופוסקים גם בימי הילדות, והיו עוסקין רק בחכמה הלזו, וחשש פן ח"ו לא יהיה בדור מי להורות משפטיו ליעקב וגם בלא זה מהראוי למלאות כריסו קודם בש"ס ופוסקים, כאשר כתב סר"ן ז"ל גם כן בהקדמה על כן בקעה מצא וגדר בה גדר וגם נראה לי שהרב המהרש"א ז"ל לא האירו עדיין בימיו כתבי האר"י ז"ל, ואיך קדוש י"י האר"י ז"ל אמר שהנסתרות בזמן הזה הם כמו הנגלות, והוא ז"ל חשש פן יהרסו לעלות וכו' מי שאינו ראוי לכך, על כן גדר גדר אבל אנו שזכינו וראינו כתבי קדשי הקדשים, אמת נכון הדבר שחלילה להניח עיון ש"ס ופוסקים ולכוין להלכה לאמיתתה של תורה, אבל יבטח בשם י"י ויטייל ארוכות בדברי האר"י ז"ל, ויפרש על פי דבריו מאמרי הזוהר כיד י"י הטובה עליו, ואז יקרא בן להקב"ה ויקרב הגאולה והנה כתב הקדוש הקנה בפסוק ושבתם וראיתם וכו' בין עובד אלקים לאשר לא עבדו, עובד אלקים היינו שלומד בגמרא ובוזהר, לא עבדו היינו מי שלומד גמרא ואינו לומד בזהר ואתה דע לך והשם יתברך יהיה בעזרינו

הגמרא אמר ליה ר' יוחנן לר' אלעזר תא אגמריך מעשה מרכבה אמר ליה אכתי לא קשאי וכו', כתב על זה מרן המהרש"א חזה לשונו, מכאן תשובה לאותן האנשים שבדור הזה שמבלים כל ימיהם בחכמת הקבלה גם בילדותן, ואם החכמה היא חכמת הקבלה אינו נוגע למעשה מרכבה, לא ידענא למה לא החכרה החכמה זו בשום מקום, לא במשנה ולא בתלמוד ובתוספתא ומכילתא וספרא וספרי ולפי הנראה שחכמה זו נוגעת למעלה ממעשה מרכבה ויותר ראוי להסתירה ולא לגלותה ובפרק עשרה יוחסין אמרתי בזה שראוי למחות ביד הדורשים בחכמה זו כרבים גם בסוד השם, עיין שם, עד כאן לשונו ובדיבור הסמוך לזה כתב עוד חזה לשונו, ראינו שהיו מרחקין עצמם מללמוד גם ללמד חכמה זו, ובקל דחה ר' אלעזר את ר' יוחנן שאמר ליה לא קשאי, ולרבי אסי דחה ואמר ליה אי זכאי וכו', ורב יוסף דחה סבי דפומבדיתא מללמדן וכו' עד כאן לשונו הנה הוראה דברים אלו היוצאים מפה קדוש המהרש"א ז"ל ירתע לאחוריו ויירא לנפשו מגשת אל הקודש והנה ידידי אין מן הצורך להאריך בזה, כי כבר דיבר בקדשו בזה הגאון פהר"י ד"ש א"ש כאשר נדפס בספרי הזוהר, ותיריך כל הקושיות בזה מהמשנה ומהגמרא, עיין שם ותרוה צמאונך ולא נשאר לנו רק לבאר מה שהקשה מרן המהרש"א ז"ל למה לא החכרה חכמה זו בש"ס ומדרשים הנה על זה תמה אקרא, כי מי שהאיר השם יתברך עיניו בחכמת האמת, עיניו יראו ולבבו יבין אשר כל הש"ס ומדרשים מלאים מזאת החכמה, ופוק חזי מה שמפרש הרשב"י בחיקוני זוהר מאמרי רבה בר בר חנה, וכי יעלה על לב איש לפרש חידות רז"ל על פי פשוטו ולשמע און שמעתי, סיפרו לי מגידי האמת ששמעו מפה קדוש כבוד אדמו"ר הרב הקדוש מה"י

לימוד הנסתר
באם לא מלא
כריסו בש"ס
ופוסקים

מעין ההוספות

* בדברי מוהרצ"א דוגמא נוספת לחכמים שנדרו גדר ואסרו העיון בסודות התורה וכל זאת בדורות הקודמים ואילו עתה צריכים לעיון הש"ס ועיון החכמה גם יחד

הוספות מהרצ"א

פירושה הוא, שהוא כלל גדול ואהבת לרעך כמוך, כי כבר ידוע סבת השבירה שלא היה באורות בחינת אהב"ה רק בחינת הירא"ה, וכל אחד קיבל חלקו וחלק חבירו כביכול מה שאין כן בתיקון המתקלא נולד בחינת אהב"ה כנודע וזה שהודיעו הלל ענין המצוה הזאת וממילא יבין הבן מאוד, כי תסמר שערות הראש להרחיב הדיבור ואם נפשך חשקה בתורה תבין ששמאי משורש הגבורות והיראה, על כן לא קיבלו והלל מצד החסד שורש האהבה הממתיק והשם יתברך יורנו דרך האמת) הנה רגל אחד הוא הו"ד שהוא קבו"ץ (היינו מה שאנו קורין שורו"ק) נקודות מלכי אדום זה תחת זה, דכתיב וימלוך תחתיו ומיתו, והראשון הוא בל"ע שהוא קודם התיקון, ולכן בלע המות נצח (ראשי תיבות הב"ל) והמות בהב"ל הראשון (צריך לומר, והמות הראשון היה בהבל) שמת בל"ע המו"ת לנצ"ח ראשי תיבות הב"ל, לנצ"ח יבולע ולא בהו"ד, דאיהו בנצ"ח ואיהו בהו"ד וכו' והנה להיות שהרשב"י ע"ה ראה שהעולם מתמוגג שאפילו מאחור לא היה הזיווג אלא מחד סמכא, לזה ח'קן במלכות הכנה כדי שיהיה הזיווג מג' קוין, שהוא סוד רי"ו וכו', אידר"א גם כן בגימטריא רי"ו עד כאן לשונו

עוד כתב שם בספר הג"ל פירוש ע"ת לעשות לי"י דפתח רשב"י, והעתקתי דבריו להאחיב החכמה על לומדיה וזה לשונו, פירוש ע"ת היא מלכו"ת, כאשר ביאר רשב"י בפרשת ויחי על פסוק והיה אמונת עת"ך (עיי' מה שכתבתי לעיל בהג"ה) והכונה לומר לעשות הכנה בע"ת שהוא מלכות, כדי שתהיה ראויה לזיווג עם ז"א (היינו על ידי התעסקות בחכמת האמת בעולם התיקון לקטש המלכו"ת בקישוטי כלה, ובזה תמצא חן בעיני המלך ובאה לפני המלך והבן), והיינו לי"י ומלת לעשו"ת הוא מלשון ויע"ש דוד שם (ומלשון ויעש אלקים את הרקיע והרב שהביא מפרסוק ויע"ש דו"ד ש"ם, כי גם שם הפירוש הוא דוד ח'קן את המלכות שנקרא ש"ם כנודע), רצה לומר לבנותה ולקשטה כדי שתהיה ראויה לזעי"ר, מפני שהפרו תורתך, שהיו הקליפות נהנים מן היסוד

תחתונות שיצאו זו תחת זו ולא יצאו בבחינת קיי המתקלא והכונה שאמר ר"ש עד אימתי לא נגלה לבאי עולם ענין תיקון הפרצופים של עולם הבורדים שנתקנו בסוד המתקלא, ולא על רגל אחד כמו עולם התהו אשר כל זה גילה לנו הרשב"י באדרות ובספרא דצינעותא, ופירוש דבריו גילה לנו פרן הארי"ף זה לשון מרן ז"ל בספר קו"ף ברמה, בקיומ"א דח"ד סמכ"א, הנה בדרוש שכתבנו על ענין מלכים דמיתו, ושם אמרנו שקודם התיקון היו היו"ד ספירות זו על גב זו (לאו דוקא כל היו"ד ספירות, רק הו' תחתונות), ונקראו רשו"ת הרבי"ם לפי שלא היו מתפשטים בדרך קיום שהוא רשו"ת היחי"ד והנה אז היה עמוד אחד שהוא חד סמכא ובהם היו מתעסקים החברים, אמר להם רשב"י עד אימתי אתם מתעסקים בזה הסמכא שהוא קודם התיקון שהוא היה רוצה להתחיל ולבאר להם סדר התיקון איך היה, שנעשו היו"ד ספירות בדרך קיום ונעשו הפרצופים שהוא התיקון עצמו, כמו שכתב ואזיל ושם כתב הרב צמח ז"ל זה לשונו, בקיומ"א דח"ד סמכ"א פשט הדברים הוא, שכבר נודע שהעומד על רגל אחד אינו יכול לעמוד כראוי ולא זמן רב (והנה תתבונן על פי הדברים הנ"ל, מפני מה אמ"ת מלבן ליבונה, כי אמ"ת הוא סוד המתקלא ימין ושמאל ואמצע, על כן הוא מלבן ליבונה וקושטא קאי שזה העולם נתקיים מה שאין כן על רגל אחד, כי היה כביכול הסיגים והקליפות מעורבים ויראתי בפצותי פי, רק תבין שהשם יתברך ברא רצועה לאלקאה, על כן היה בורא עולמות ומחריבן, ומהסיגים נתהוו רצועות הקליפות לאלקאה לחייביא והנה שורש הקליפות מרגל אחד, ולא קאי והבן) כי זה מה שאמר הגר למדני תורה על רגל אחד ולא רצה שמאי (ולפי מ"ש לעיל תבין למה דחפו שמאי באמ"ת הבני"ן, כי סוד אמ"ת ימין ושמאל ואמצע שהוא יסוד הבנין והקיום) שראה שלא יוכל לעמוד על רגל אחד, ושמאי הוקשה לו מדכתיב ועמדו רגליו ביום ההוא, ועמדו רגליו דייקא (ואם עיני שכל לך תבין שאמר לו הלל דעל"ך סני לחברך לא תעביד אידך

מעין ההוספות

* תוספת ביאור לאמת הבנין שבידי שמאי (ומראה מקום לביאור ההבדל בין הלל לשמאי ושורשם)

הקדמה ודרך לעץ החיים

לעסוק בעץ החיים לטייל בפרדס הגן, שלא יארע להם כמעשה אחר ח"ו. וכפרט בראותם מה שהזוהר פהרח"ו ז"ל בעצמו בהקדמת עץ-חיים, וזה לשונו בקיצור: ועיקר מגמתו בדיעת החכמה הזאת יהיה לבער קוצים מן הכרם, כי לכן נקראים העוסקים בחכמה זו מחצד"י חקל"א,¹⁰ וכוודאי שיתעוררו הקליפות נגדו ח"ו לפתותו ולהחטיאו, לכן יזהר שלא יבא לידי חטא אפילו שוגג,¹⁰ שלא יהיה להם שום שייכות בו, לכן צריך כו"ל לכן צריך

הוספות מהרצ"א

הן בגופם הן בממונם, כדי שמרוב הצרות לא יהיה להם פנאי לעסוק בחכמה זו שכל זמן שהאדם עוסק בחכמה זו כראוי, הוא חותך הקליפות שלא יינקו מן השכינה עד כאן לשונו

(טו) בספר קוץ ברמה בפירוש האידרא זה לשונו, נקראים בעלי החכמה זו מחצד"י חקל"א, שכמו שהשדה צריך לקצור ממנה קוצים כדי שיקח ויניק הפרי כח השדה לבר, כן מי שלומד בחכמה זאת חותך הקליפות מלינק מהשכינה ותהיה השפעה לישראל וכמו מי שקוצר הקמשונים הוא טוב לבעלים ולשדה, כן מי שלומד בחכמה הזאת מזמר אותם עריצים ומעקר אותם משרשיהם וכו' ומארי דחובא דחיק, שהוא היצר הרע מעכב לתלמידי חכמים, לזה צריכין להתגבר כנגדו ולעסוק בחכמה זאת כדי לחתוך אותן הקליפות עד כאן לשונו ודרוש נא בכתבי הקודש ~~האר"י~~ ותבין כי חק"א בגימטריא הוי"ה אהי"ה הוי"ה אהי"ה, שנמשך כח הזיווג מחו"ב, סודם הוי"ה אהי"ה, ועל ידי זה מזווגים זו"ן, סודם הוי"ה אהי"ה ובשכיל זה נקראת המלכות חק"א, כללות כולם והוא סוד שדה ראויה לזריעת נשמות הצדיקים והנה מחצד"י חקל"א בגימטריא אר"ץ אלקי"ם מילוי אלפין עיין בספר מאורי אור אר"ץ נקראת הנוקבא כשיש לה זיווג

(טז) הנה שוגג אין בידו להזהר, כי שוגג בלא הודע הוא אבל ידענו שהשוגג צריך כפרה כמבואר בגמרא (עיין ריש מסכת שבועות) ולמה תהיה כזאת אלא

היו מפירין התורה שבעל פה והוא התורה דזעיר צמ"ח, רצה לומר שהיא בת זוגו דז"א ולזה אמר תורת"ך רצה לומר אשת"ך והשתא אתי שפיר פשטא דקרא דקאמר ע"ת שהוא מלכו"ת לעשות תיקון לז"י שהוא זעיר, כדי שתהיה ראויה לז"י שיתקרב עם בת זוגו דהוות פרישא מיניה מכח עוונות

הקליפות המפריעות לקיום המצוות ולימוד החכמה

עוד שם, יומין זעירין ומארי דחובה דחיק יומין זעירין דזעיר דכתיב ביה לא ידון רוחי באדם לעולם וכו', ולא יהיו שני חייו כמו קודם לכן אלא יהיו ימיו קך שנה זה כתוב בעץ-חיים ומה שכתב כאן יומי"ן זעירי"ן הם ראשי תיבות וסופי תיבות קי"ז, ובי תיבות והכולל הוא קי"ך שני משה ז"א (רצה לומר הרמוז לסוד ז"א בעלה דמטרוניא והנה תראה איך דרשו בזה ראשי תיבות וסופי תיבות כמו בתורה ממש, כמו שכתבנו לעיל) ומדקאמר מאר"י דחוב"ה ולא דחובי"ן, משמע שחזר לס"מ ונח"ש שפיתו לאדם לאותו עון, עיין בתיקונים פתח ר' שמעון וכו' לגבי חייוי"א וכו' והוא חטא אדם אשר ממנו נמשכן כל מיני עוונות וחובין, וזה מאר"י דחוב"א המעיק ואינו מניח לאדם לעסוק בתורה ובמצות, כדי שלא יתקן מה שעשה וכדי שיעלה מ"נ להכלה וכיון שהחיים קצרים צריך כל אדם להשתדל בתורה ובמצות כדי שבזמן מועט של חיותו ישלים את נשמתו וכו' ומאר"י דחוב"ה דחי"ק מצד היצר הרע, והוא ס"מ דוחק את הראוים לעשות נייחא לשכינתא,

מעין ההוספות

- * כמה ביאורים למה שנקראו הצדיקים מחצדי חקלא (ומראה מקום לענין התעוררות הקליפות נגדם)
- * ביאור קצר לענין חק"ל ונשמות הצדיקים
- * הרב מרמז כאן כי דבריו עשירים במקום אחר, ויבואו כמה מביאוריו לכך שאף השוגג צריך כפרה

הגדרים והסייגים הנצרכים למבקשי החכמה

לפרוש עצמו מבשר ויין כל ימות השבוע, וצריך הזהרת סור מרע וכו'. עיין שם כמה תנאים ואזהרות שיתבארו בעזרת השם להבא אי"ה, אשר לאו כל אדם זוכה לקיימם, ובפרט בדור הזה החלש מכובד הגלות, ומי יקרב לגשת אל הקודש פנימה.

" דע לך אחי ידיד נפשי הקורא נעים, אמת שהעוסק בחכמה זו מתגרים בו החיצונים

הוספות מהרצ"א

על כרחך שגם להשוגג אדם מסבב וגורם ודברנו מזה במקום אחר וכללו של דבר, יעשה לעצמו גדרים וסייגים בכל דבר, ויחפול להשם יתברך יעזרוהו בכל עניניו וישמור רגליו מלכד, כי רגלי חסידיו ישמור ולא יזדמן חטא לידו הן אמת שהתוספות כתבו כמה פעמים דהא דהשם יתברך אין מביא תקלה להצדיקים הוא דוקא בדבר אכילה אבל לא בשאר עבירות (עיין בתוספות שבת, חולין), אבל המשכיל על דבר ימצא טוב טעם ודעת בכל מקום לתרץ דברי הש"ס והתוספות באופנים הנאותים, אין כאן מקומו ובמקום אחר יבואר ברצות השם יתברך

בזהר מי שמשמש מטתו בימי החול עובר על לאו ערות כלתך וכו', הנה בודאי אין זה להמון עם הגע עצמך, וכי ידינוהו הבית דין על זה כמצווה עליהם בכלתו ממש ולהשרידים אשר י"י קורא בודאי יגיע להם איזה עונש על זה וקבלנו על זה שזהו כאשר צריכים הצדיקים לילך מדרגא לדרגא ידקדקו עמהם על כל החטאים כאלו, כאשר תראה באזהרת המגיד לבית-יוסף, וכמה פעמים אמר לו שאבד מדריגה שלו שהשביע את עצמו משתיית מים ומאכילת צנון תן לחכם ויחכם עוד

(יח) קודם בואי להעתיק דברי הרב, אציין הנראה לעניות דעתי בדברי הקדוש פהרח"ו. דנראה לומר דודאי אין כונתו שלא יתחיל ללמוד החכמה הקדושה עד יקיים כל הכתוב לחי"ם, דהנה זה לשונו הקדוש, ואם איוחה נפשו לבוא בחדרת החכמה זו, יקבל עליו לגמור ולקיים כל מה שאכתוב עד כאן לשונו הנה תראה שאמר בלשונו יקבל עליו ולא אמר יקיים כל וכו' דנראה לפי זה דודאי לא ימתין מלעסוק בחכמה עד וכו', וגם יש כמה וכמה אנשים חלושים שאי אפשר להם לקיים כל האזהרות כל ימיהם, וכי סלקא דעתך שאתן אנשים חלושים שאי אפשר להם לפרוש מבשר ויין כל ימות השבוע מחמת חלישותם, סלקא דעתך שיבטלו עסק אמתיות החכמה הקדושה אשר זה כל האדם, והכתוב קמצווה וידעת היום והשבות אל לבבך כי י"י הוא האלקים ודוד המלך הקדוש צוה לבנו החכם דע את אלקי אביך ועבדהו, ועיקרי

(יז) הרב קיצר בכאן מלשון הרח"ו, ולהיות לדעתי הקלושה צריכין דבריו הטהורים ביאור, אעתיקם ונדבר בס' זה לשונו, לכן צריך ליהרהר בהקלות, כי הקב"ה מדקדק עם הצדיקים כחוט השערה עד כאן לשונו וצריך להבין הדברים מה הוא כונתו, אם לומר שיהיה מחטא קל, לא יתכן הטעם שאמר כי הקב"ה מדקדק וכו', הלא זולת זה הטעם חלילה להצדיקים לעבור את פי י"י לעשות קטנה וכו' אפילו לא יענישם השם יתברך וצריך לומר על כרחך שאין כונתו על חטאים שאסרה תורה, רק על דברים אחרים, אם כן אנחנו לא נדע מה הוא ונראה לומר הכונה דיש כמה וכמה ענינים שבאמת אין נחשבים להמון עם לחטאים, אבל נחשבים לחטאים לצדיקים דהיינו כמו שמבואר בזהר גודל העונש למי שאינו קם בחצות לילה, בודאי להמון עם לא יחשב זה לחטא כל כך, מה שאין כן לצדיקים וכמו שמבואר

יעסוק בחכמה ג' אם אינו מקיים כל הסייגים

מעין ההוספות

* מדברי הזוה"ק עה"פ ערות כלתך נצמחים כמה ביאורים, הן בהלכה זו עצמה והן בביאור כלל האיסורים שאינם שייכים לכל אדם גם יבאר כיצד איסורים אלו מונעים את הליכת הצדיקים מחיל אל חיל

* שום אדם אינו יכול לפטור עצמו מלימוד הסודות, וכולם ראויים לאותה איצטלא

הקדמה ודרך לעץ החיים

ומבקשים להחטיאו ח"ו, אחר שכל מגמתו לבערם מן הכרם כנ"ל.^ט גם כתב האר"י ז"ל * בשער היחודים שזה היה הסיבה אשר מן אותם שנכנסו לפרדס לא יצאו בשלום אלא רבי עקיבא, כי נתגרו בהם מצולות ים. עד כאן אמנם שמע בקולי איעצך ויהי אלהים עמך, אל תמנע בשביל הפחד לכנוס בעסק החכמה,^כ כי מה נפש חיותך אשר אתה בעולם, אם ח"ו אין בך חכמה ומדע אין חייך חיים. והכתוב אומר ראה נתתי לפניך את החיים, ובחרת בחיים והגע עצמך, אם איש יעמוד עליך למנעך מחיים ח"ו, תעמוד עמו למלחמה הן וכו' והן לחיים, או תמשול בו או ח"ו להיפך וכל אשר לאיש יתן בעד נפשו, ויקלו בעיניו כל הפעולות ואיצטדקאות שבעולם לעבור בים ולעלות לשמים (וכן כתב הרמב"ן בפירושו התורה על פסוק ועתה ישראל מה וכו', ומתרץ בזה קושית הש"ס אטו ירא"ה מילתא זוטרתה היא, כי הפסוק מסיים לטוב לך, עיין שם) עד שיכניע את העומד כנגדו ורוצה למנעו מן החיים. וקל וחומר מה נעשה ומה נאמר בחיים הנצחיים חיים הנקראים חיים ולא במדומה, על אחת כמה וכמה שמחויב כל אחד להלחם להקהל ולעמוד על נפשו נפש חיותו, ולמסור נפשו לעסוק בחכמה זו לבער קוצים מן הכרם ולהכרית חוחים אם יזכה טוב, ואם ח"ו יפול במלחמה, הנה בשביל זה נקרא מלחמה. וכמו שכתב החפיד בעל חובת הלבבות ז"ל בזה נגד מלחמת היצר,^{כז} בא וראה מלחמה החיצונית הסכנה העצומה בו, ומכניס עצמו לסכנה בשביל ספק אם ינצח יזכה לשלל גדול, על אחת כמה וכמה במלחמת היצר מלחמה גדולה, איך תמנע עצמך בשביל ספק, כמה ששון ושמחה וכבוד וחיי נחת יגיע לך אם תנצח ותזכה. ועיין בפסק הגאון מוהר"י דלמאש ובהקדמת מהר"ח ז"ל בשם האר"י ז"ל בכתב יד עצמו. על כן אחיי אל תיראו ואל תפחדו, כי י"י יהיה בכסלך, ושמר רגליך מלכד.

יכנס במס' נ
לעסק החכמה
ולא ירתע
מהמלחמה
הכרוכר בכך

הוספות מהרצ"א

ידיעות אמיתיות יחוד הקדוש הוא על ידי החכמה הקדושה הלזו וכן שארי האזהרות כשאי אפשר לו לקיים מחמת מניעות, היאומן כי יסופר שבשביל זה יתבטל כל ימי חייו מעיקר העבודה אבל עיקר העבודה הוא לדעת לקבל על עצמו לקיים הכל בעת האפשרי, לזה צריך אומד שלא יונה את עצמו ולא יפתהו יצרו לומר לו שאי אפשר לו לקיים ובכל דרכיך דעהו ועוד נראה לי לדקדק בדבריו הקדושים שאמר ואם אות"ה נפשו לבוא בחדרת החכמה, שהכונה שבודאי מן הצורך שילמוד החכמה מפי סופרים וספרים כאשר תמצא ידו, אבל אם איותה נפשו לבוא בחדרים הפנימיים, היינו שיתגלו לו שכליות עמוקים ופנימיות רזים הסתומים הטמונים בתוכה, צריך לקיים וכו' כל הכתוב לחי"ם, ואז יהיה כמעין המתגבר וכנהר שאינו פוסק זה מה שנראה לי, והשם יתברך יודע

(יט) עיין בספר הגלגלים ותבין

(כ) עיין היטב בספר אור נערב להרמ"ק ז"ל

(כא) הרואה דברי הרב יעמוד מרעיד בחשבו שעל כל פנים עומד בספק באפשר ינוצח אבל תדע ידידי שהרב כתב זה בדרך הסכמה, כלומר לו יהיה כדברך

מעין ההוספות

* התגרות החיצונים באותן שנכנסו לפרדס ובכל העוסקים בחכמה, ולכן צריכים הם לשמור עצמם בשמירה מעולה מפני הנפילה

סור מרע ועשה טוב

טו

אמנם אחיי, כללן של דברים, האזהרות הנאמרים שם בראש עץ-חיים מחויב כל בר דעת ובעל נפש להתאמץ ולקיים אפילו בלא העסק בחכמה זו. אבל שמע נא ירידות נפשי, כל הדברים נאמר בהן אחר כוונת הלב הן הן הדברים, ושורש ומקור לכל שלמוד החכמה ויעסוק בה לשמה, כאמור בדברי מהר"ז ז"ל לבער קוצים מן הכרם, ויבואר אם ירצה השם להבא איך ומה הוא ביעור הקוצים על ידי עסק החכמה, הנקראים העוסקים מחצד"י חקל"א.²² ובתחלה נבאר האזהרות הפשוטים הצריכים לעסק זאת החכמה המבוארים בהקדמת עץ-החיים, ונדבר בס בעזרת השם יתברך.

ראשונה, מה שכתב מהר"ז ז"ל, וזה לשונו: ואם אותה נפשו לכא בחדרי החכמה, יקבל עליו לגמור ולקיים כל מה שאכתוב,²³ ויעיד עליו יוצר בראשית²⁴ שלא יבא אליו היזק לא בגופו ולא בנפשו תחת ורדפו טוב. עד כאן לשונו. והנה זה הוא עצה היעוצה שלא ילמוד ויעסוק בזאת החכמה למען יוכל להשיג השגה או רוח הקודש או מראות הנבואה, אבל עיקר לימודו כדי לגמור ולקיים כל הכתוב בספר. והנה אם תראה שמדבר באורות עליונים

ילמד כדי לעשות ולעבוד ה

הוספות מהרצ"א

והמניעות יוכל לעסוק ולבוא בחדרי החכמה, הגם שח"ו יתעוררו לנגדו קטרוגים באמרם איך שהוא דבוק עדיין מחבק עבותות אהבת העולם ותענוגיו, והולך לחפש בגנוייה דמלכא אזי יעיד עליו היוצר בראשית כי הוא היודע תעלומות לב, יעיד עליו איך שגלוי לפניו תעלומות לבו שרוצה להשליך אחר גיוו חשק אהבת עולם, ורוצה לשוב אליו באמת, רק שיש לנגדו עיכובים ונסיונות הבורא יתברך, וביותר כובד הגלות וחלשות הגופים מונע לכל זה. זה מה שנראה לי וכן נראה למי שמלאו לבו לשוב אל י"י יתברך באמת, הגם שמבואר בספרים ובפרט בכתבי האריז"ל סך התעניות וסיגופים שצריך לכל חטא ועון, והנה מי שאי אפשר לו לסגף עצמו כל כך וכי בשביל זה יבטל מתשובה אבל העיקר של התשובה להתחרט על העבר מעומקא דלבא באמת, ולקבל בקבלה גמורה אמיתיות לבל ישוב עוד לכסלה לעשות כדבר הזה, ועזיבת החטא מה שיש תחת ידו, ולקבל על עצמו בעת הראוי בלי מניעה יקיים כל הכתוב אופני הסיגופים בעת האפשרי, וחי בהם כתוב והשם הטוב יכפר

איך לך למנוע בשביל זה אבל עיין בספר אור נערב ותראה שהשם יתברך לא יעזוב את חסידיו לעולם נשמרו

(כב) עיין מ"ש לעיל בשם ספר קוץ ברמה, ומה שכתבתי שם

(כג) עיין מה שכתבתי לעיל בדקדוק הדברים הנראה לעניות דעתי

(כד) גם זה הלשון מוכיח כמ"ש לעיל, דהנה יקשה איך שייך עדות יוצר בראשית כביכול לענין שלא יבא אליו היזק לפני מי יעיד כביכול ומי הוא הרוצה להזיק להעוסק ח"ו, והשם יתברך יעיד כביכול שלא יגיע אליו ההיזק אך הוא צודק מאוד לפי מ"ש לעיל, שבודאי לא ימתין בלימוד החכמה עד יקיים כל הכתוב לחי"ם בספר, ובאם לא יהיה באפשרי לו לקיים הכל מחמת חולשה וכיוצא שארי המניעות יתבטל כל ימיו מהאור הנערב, וכאשר בא כן ילך ח"ו, זה אי אפשר לאומרו אבל אם תהיה הקבלה אמיתיות בלב שרוצה לקיים הכל כאשר יוסר המונע

הקבלה והתשובה

☆

מעין ההוספות

* מראה מקום לענין התעניות הסיגופים והחרטה

ברקיע השמים,¹¹ דע כי עיקר החכמה לגמור ולקיים, ליקח ממנו מוסר ועבודת השם, כמו שיתבאר להבא בעזרת השם יתברך, ואז יעיד עליו יוצר בראשית שלא יגיע אליו שום היזק ולא שום פגע רע, אבל יכנוס בשלום ויצא בשלום. ויבואר עוד להבא ברצות השם.

שנית מדברי מוהרצ"ו ז"ל, לטהר ולקרב ראשית הכל יראת י"י להשיג יראת העונש, כי יראה פנימית אי אפשר להשיג רק מתוך גדולת החכמה, ועיקר מגמתו וכו' כנזכר לעיל. עד כאן וצריך לדעת מה השגה יש ביראת העונש.¹² אמנם תדע ידידי כי כל היראה הבאה * מלבושי התורה ועונשיה ואזהרותיה ודקדוקיה הכל נקרא יראת העונש, וכדאיתא בהקדמת

הוספות מהרצ"א

וקטרוגא כמה דאתמר, לא שריא עליה ההוא יראת ד' דאיברי יראת י"י לחיים, אלא מאן שריא עליה ההיא יראה רעה, ואישתכח דשריא עליה ההיא רצועה יראה רעה, ולא יראת י"י ובגין כך אתר דאיברי יראת י"י ראשית דעת איברי עד כאן לשון הזהר הקדוש הנה תתבונן על פי דברי הזהר הקדוש דיראת י"י מיקרי היראה הפנימיות דייקא, ויראת העונש לא מיקרי יראת י"י ואם כן האיך קאמר פרן פהרצ"ו ז"ל לטהר ולקרב ראשית הכל יראת י"י להשיג יראת העונש, כי יראה פנימיות אי אפשר להשיג רק מתוך גדולת החכמה על כן נראה לי דהכי פירושו, להיות דעיקר העבודה הוא דוקא ביראת י"י לחיים, היינו יראה פנימיות, והנה אי אפשר להשיג רק על ידי ידיעות גדולת החכמה, והנה הוא מוכרח להשיג איכות יראת העונש שאינה היראה בשלימות וכמבואר בזוהר הקדוש, ובהכרח הוא שישגי יראת י"י ולא תתוודע לו רק על ידי החכמה, ובהכרח הוא שילמוד החכמה וזהו שיעור מאמרו לדעתי לטהר ולקרב ראשית הכל יראת י"י, רצה לומר שזהו יהיה לו ליסוד מוסד לתכלית יוגמר בדעתו שמוכרח לקרב ראשית הכל יראת י"י ומה שאמר לטהר רצה לומר לידע בדעתו שזה היראה הטהורה יראת י"י טהורה עומדת לעד, וגם כן לידע שצריך לטהרה ולקרבה לדודה כביכול להשיג יראת העונש, רצה לומר שישגי איכות יראת העונש שלא תתכן לו

(כה) ורצה לומר, ותחשוב בדעתך מה שייך בזה קיום ולא יזהר עבודה יהיה זה לתועלת, ותחשוב בדעתך שהחכמה הלוו הוא רק ידיעת מעשה שהיה כן נראה לי כוונת הרב

(כו) פשיטות דברי פרן פהרצ"ו ז"ל נראה לי על פי האמור בהקדמת הזוהר הקדוש דף י"א, בראשית ברא אלקים הדא הוא פקודא קדמאה דכולא, ואיברי פקודא דא יראת י"י דאיברי ראשית, דכתיב ראשית חכמה יראת י"י, יראת י"י ראשית דעת. בגין דמלה דא ראשית איברי, דא איהי תרעא לעאלא גו מהימנותא ועל פקודא דא אתקיים כל עלמא יראה איתפרש לתלת סטרין, תרין מינייהו לית בהו עיקרא כדקא יאות, וחד עיקרא דיראה אית בר נש דדחיל מקוב"ה בגין דייחון בנויה וכו' או דחיל מעונשא דגופא או דממוניה וכו', אישתכח יראה דאיהו דחילא לקוב"ה לא שוי לעיקרא ואית בר נש דדחיל מקוב"ה בגין דדחיל מן עונשא דהאי עלמא, עונשא דגיהנם תרין אילין לאו עיקרא דיראה אינון ושרשא דיליה יראה דאיהו עיקרא למדחל בר נש למארי בגין דאיהו רב ושלטי, עיקרא ושרשא דכל עלמין וכלא קמיה כלא חשיבו, כמה דאתמר וכל דיירי ארעא כלא חשיבין ולשוואה רעותיה בהאי אתר דאיברי יראה בכה ר' שמעון ואמר וכו' באתר דיראה קדישא שרי מלרע אית יראה דלקי ומחי מקטרג, ואיהו רצועה לאלקאה חייבייא, ומאן דדחיל בגין עונש דמלקיותא

יראת ה טהורה

מעין ההוספות

* מדברי מוהרצ"ה ומוהרצ"א בענין מדריגות היראה הנרצית ושפלותה של יראת העונש, ושאינן כ"ל לעת מן העתים צריכים גם ליראה תתאה זו בדליוא דדכא אחרינא

סוד מרע ועשה טוב

יז

זהר בראשית דאית יראה ואית יראה, עיין שם. וכל היראה המלוכשת בזה העולם הכל הוא יראת העונש. ועליה אמרו במשנה אם אין יראה אין חכמה, כי מתחלה צריך להשיג יראת העונש, היינו יראה דאתי מפשוטי התורה – מספרה ירא"ת. ואם אין חכמה אין יראה, היינו יראה פנימית בגדולת ורוממות ידיעת שמו יתברך, בגין דאיהו רב ושליט, עיקרא ושרשא דכל עלמין, ועלמין כלהו כלא חשיבין קמיה, כדאיתא בזוהר הנ"ל. וסידר בכאן ה' שבחין, ר"ב ושלי"ט הם ו"ה, עיקר"א ושרש"א הם י"ה. כי אות ו' הוא רב בסוד אות תלוי ארוך, כדאיתא ברעיא מהימנא פרשת פנחס (דף רל"ב), ובסוד מאן דאיהו ר"ב הוא זעיר. ואות ה' היא מלכות, שליט בעליונים ובתחתונים. ועיקר"א הוא סוד י' סוד החכמה, כולם בחכמה עשית. ושרש"א הוא ה' ראשונה סוד בינה שורש ו"ה, כידוע ליודעים בסוד כתיבת השם. ועלמין כלהו כלא חשיבין קמיה, הוא בסוד קרן העליון של היו"ד מאן דאיהו זעיר הוא רב – כן פירשנו המאמר בהגהת הזוהר¹² ועיין בזוהר ויקהל (דף דט"ז) וזה לשונו, כתיב את י"י אלהיך תירא, וכתיב ויראת מאלהי"ך וכו' (דמשמע מקצת) מאי מאלהי"ך, אלא רזא איהו מאלהיך מהאי אתר דסחרא למוחא דלגאן, ודא הוא מאלהיך, דחילא דא למדחל ליה דהא תמן שריא דינא, ואיהו דינא דאישתאיב מגו דינא דלעילא, כהאי אתר אשא ואית אשא וכו', ובגין כך בעי למדחל מהאי אשא דדחילו שריא ביה, ומיניה אתפשט אשא לבר דדחלא אחרא, ועל דא כתיב לא תידאו את אלהי העמים, דאסוד למדחל מיניה. עד כאן. עיין שם ובזוהר הרקיע שם ותמצא מעדנים לנפשך.¹³ וזה שכתב לטהר ולקרב ראשית

הוספות מהרצ"א

בדינים ח"ו, אזי ממילא מגיעים העונשים אל האדם, כי הוא שורש נשמות ישראל אם הבנים והנה כל זה הוא ידיעה בעבודת הבורא דרך כלל, וידיעה דרך פרט ביראה פנימיות הוא כאשר ידע בכל פרט, עשה ולא תעשה, מה גורם בשרשי אורות עליונים, וזה לא תושג רק אחר ידיעת גדולת החכמה זה מה שנראה לי, והמבין יבין

(כז) הגם שיש לפרש המאמר באופן אחר בתוארים אלו, לא רציתי להאריך מה שאינו נוגע לענין העסק שאנחנו עוסקים ועיין בראשית חכמה שער היראה מתוארים אלו, ויונעם לך

(כח) הנה להיות דברי הספר זהר הרקיע נצרכים מאוד להמתכונן בעיקרי היראה, והספר הזה אינו בנמצא ביד כל, על כן אעתיק בזה לשונו זה לשונו,

העבודה בשלימות ביראת העונש לחוד, כי ידע וישיג מה שמתעורר עוד כאמור בזוהר הקדוש והנה מבלעדי יראה כלל ודאי לא תתכן העבודה, והנה בהכרח הוא ליראה הפנימיות ואי אפשר להשיגה רק על ידי החכמה וזה שאמר כי יראה פנימיות וכו', והיא נתינת טעם למה שהתחיל לקרב ראשית הכל יראת י"י, והבן כן נראה לי ועוד נראה לי לפרש כוונת הדברים, לטה"ד ולקר"ב ירא"ת י"י, רצה לומר לטהר השכינה ולקרבה לדודה, והיא נקראת יראת י"י כמד"א יראת י"י טהורה וכו' וזה יהיה בקיומו התורה והמצות אפילו ביראה הקטנה יראת העונש, כי ממנה באים העונשים בהורד הדינים למטה, וזה נקרא השגה ששיג כל זה שהעונשים הבאים אינם דרך נקמה אל האדם, רק ששיג שהאדם בעצמו פועל במעשיו כל זה כאשר גורם שהשכינה תתמלא

מעין ההוספות

* מציין להגהת הזוהר שלו, ונעתקה הגהה זו כאן

הקדמה ודרך לעץ החיים

הכל שלא תהיה יראה חיצונית דדחלא אחרא, שהוא יראה הקדושה דלבר המוטבעת בקליפות, ואסור לירא ממנה, אבל תהיה יראת העונש יראת יי, ודו"ק. ^כ ועיין ותשכיל בחכמה ותבין מאמרנו זה, ולא נאריך בכאן שלא לצאת מן המכוון.

שלישית, ועיקר מגמתו בידיעת החכמה הזאת, לבער קוצים מן הכרם וכו'. דע לך אחי ידידי כי תכלית עבודת התורה הוא לברר הטוב ולהשליך הרע הבאה מן סיגי ז' מלכין. והנה בלא ידיעת החכמה הזאת האדם הוא כבהמה, כמו שקראם הזהר אטימי לבא וסתימי עיינין. ועליהם אמר דוד פה להם וכו' עינים להם וכו'. כמו שמביא מהרח"ו ז"ל בהקדמתו מן התיקונים תיקון שלשים: כל הבשר חציר, כלהון אינון כבעירין דאכלין חציר, וכל חסדו כציץ השדה, כל חסד דעברין לגרמייהו הוא דעבדין כו' עיין שם. בזאת ידענו אחי, אחר שעושה המצות בלא טעם, רק מצות אנשים מלומדה, ודמיין לבעירין דאכלין חציר שאין בו טעם אכילת אדם והנה אפילו היראה שמתירא דקדק הכתוב לומר ותהי יראתם אותי מצות אנשים מלומדה וכו', יראתם דייקא והנה המתירא ועובד יי צריך ליחד מעשיו לשמים, כמאמרם וכל מעשיך יהיו לשם שמים, וזה מבואר בכל ספרי יראים.

לייחד עבודתו ויראתו לשמים

והנה מי שלא למד דרכי רבינו האר"י ז"ל, הגם אשר בדרך כלל מייחד מעשיו לשמים, כגון שאוכל שיהיה בריא וחזק לעבודת בוראו, או ישן בכדי שיהיה מוחו צלול, וכדומה מן מעשיו הגשמיים הכל הוא לשמים, אבל אשרי מי שיודע פרטי כל דבר שבעולם על פי דרכי למודי האר"י ז"ל שורש כל המעשה אשר נעשה על הארץ מראש ועד סוף, על דרך משל

הוספות מהרצ"א

ושטחיות פירוש המאמר עיין שם הדק היטב, ולא העתקתי רק המצטרך לענין

(כט) ונראה לי הקטן בסגולה לזה, כשמתבונן האדם ביראת העונש בעת המצטרך כוין בשמות השולטים בעולם היצירה, ואז יאירו עיניו לירא יראה ממלכות דיצירה ולא מעשיה והנה יש דברים פנימיים בזה הענין, ויראתי לסמוך על דעתי (לגלותם מפה לאזן) והשם יתברך הבוחן תעלומות לב ינחנו במעגלי צדק.

(ף) על דרך זה יתפרש לדעתי המשנה באבות פרק ב', רבי יוסי אומר יהי ממון חבירך חביב עליך כשלך, והתקן עצמך ללמוד תורה שאינה ירושה לך, וכל מעשיך יהיו לשם שמים דיש להתבונן בקישור אלו ג' הענינים הרחוקים זה מזה כרחוק וכו' גם מה הוא הכונה שהזהיר התנא להיות ממון חבירו חביב עליו כשלו, אם הכונה שלא יפסידנו הנה הוא מוזהר מן

ירא"ה תמיד במלכות ואהב"ה הוא בו"א, כי בה ה' גבורות וכו' ה' חסדים והם מצות עשה שאדם מקיים מאהבה, ומצות לא תעשה שאדם ירא מלעבור עליהם, הם במלכות והנה במלכות יש ד' בחינות, שהם מלכות דאצילות בריאה יצירה עשיה, לכן אמר מאלקי"ך, כי המלכות דעשיה אף שהיא מן הקדושה אין לו לאדם ליראה ממנה, מפני שהיא בלועה בעמקי הקליפות דעשיה ושם הרע מרובה, ואם ירא מאותו המלכות ירא מהקליפות ח"ו וזה המלכות שאנו אומרים שכינה בגלות ח"ו והיא בחינה זו המעורבת בעמקי הקליפות ולכן אמר שלא לירא אלא ממלכות דיצירה ולמעלה ועיקר יראה זו היא במלכות דיצירה ששם תכל"ת, כי למעלה הם רחמים פשוטים יותר והאדם אינו ירא כל כך, שיודע שימחול לו אבל ממלכות דיצירה שם הוא עיקר היראה כי אין שם מחילה אלא בתשובה כנודע, חזק שאמר ויראת מאלקיך ודאי מהאי אתר וכו' ופרטיות

סוד מרע ועשה טוב

י"ט

הוספות מהרצ"א

האם צריך לעסוק
בעניני העולם

הנפש ודל ההרכבה, והוא נוסע מתחלת הגליל השני מו' גלילות הישוב עד סוף הששי, והוא עובר ימים בימות החורף והולך בארץ תלאכות בזמן החורב והקיץ, ומסתכן בנפשו לחיות השרה ולרמשים כדי שירויה דינרים, כשיקבץ כלום מן הזהובים שמכר בהם נפשותיו השלש, ויהיה לו מהם חלק, יתחיל לחלוק אותם על אומנים לבנות לו יסוד על טבור הארץ בסיד ואבנים כדי להקים עליו קיר שיעמוד שנים רבות, והוא יודע שלא נשאר משני חייו מה שיוכל בהם לבלות בנין העשוי מן הגומא, היש שטות ושגעון כזה וכן כל הענוגי עולם הם הוללות וסכלות גמור, אבל הם סיבה לישוב העולם וכו' ואם יאמר איש שהרי אנו רואים שוטה וכסיל והוא שוקט בעולם ולא ייגע בה ואחרים עובדים אותו וכו', אין הדבר כאשר יחשוב שמנוחת הכסיל הוא כמו כן עובר וכו', ואעפ"י שהוא נח ברוב ממונו או רכושו יצוה לעבדו לבנות ארמון כליל יופי ולנטוע כרם חשוב וכו', ואפשר שיהיה הארמון ההוא מזומן לאיש חסיד יבא באחרית הימים יחסה יום אחד בצל קיר מן הקירות ההם, ויהיה לו סיבה להנצל מן המות (ושמענו מרבתינו ששמענו מתלמידי הבעש"ט שפעם אחת שחק הבעש"ט זצ"ל ה"ה על מעשה כזה, שראה ברוח קדשו למרחקים איך שבנאו ארמון ט"ז שנים ולא השלימוהו, ובשעה אחת ניצל בתוכו חסיד אחד בכרחו לשם להיות לו מחסה מזרם וממטר ומאבני אלגביש, וכאשר נפסק הזעף יצא משם החסיד ונפל הבנין ההוא אשר הטריחו את עצמם הבעלים ט"ז שנה והוא מעשה מפורסם אשר סיפרו לנו), או יקחו מן הכרם ההוא כוס יין ביום אחד לעשות ממנו צרי הנקרא טרייאק"א וימלט בו מן המור איש תמים ושלם אשר נשכו האפעה וכן מנהג הקב"ה וכו' עד כאן לשונו, עיין שם

והנה לפי הדברים האלה בודאי מהראוי להמשכיל
★ שלא לעסוק בעסקי העולם, והשם יתברך יזמין לו בודאי די מחסורו והנה סוער עלינו גלי הקושיא על דברי מרן הרמב"ם ז"ל, שכתב דמשום הכי יש משתגעים בעולם כדי שימצא השלם המשכיל די

התורה ואין זה ממילי דחסיד, ובאם יפסידנו יצטרך להכשיר הנזק על פי בית דין ובאם הכונה להציל ממון חבירו מן ההפסד הפתאומי, הוא גם כן מזהה מן התורה ואם הכונה שלא יתן לו עצה שאינה הוגנת, הנה גם כן מזהה לפני עור לא לתת מכשול גם מה הוא הלשון והתקן עצמ"ך ללמו"ד תור"ה, היה די לשיאמר התמד ללמוד תורה גם הטעם שאמר שאינה ירושה לך, ובאם היתה ירושה אף על פי כן הוא מצוות והגית בו וכו' גם מהו הכונה באומרו וכל מעשיך יהיו לש"ם שמי"ם ולא אמר לשמי"ם והנה בעניינו נפרש המשנה הזאת בחזקת הי"ד זה לשון הרמב"ם בהקדמתו לזרעים, נשאר בכאן שאלה אחת והוא שיוכל האדם לומר כבר אמרתם שהחכמה האלקית לא המציאה דבר לריק אלא לענין, וכי כל היצורים שמתחת לגלגל הירח, הנכבד מהם הוא האדם ותכלית האדם לצייר לנפשו המושכלות, ואם כן מדוע המציא הקב"ה כל האנשים אשר לא יציירו מושכל לנפשם ואנו רואים שרוב בני האדם ערומים מן הערמה וריקים מן החכמה מבקשים התאוה, ושהאיש החכם המואס בעולם הוא יחיד בין רבים, לא ימצא אלא אחד ברור מהדורות התשובה על זה שהאנשים ההם נמצאו וכו' להיותם משמשים לאחד ההוא, שאילו יהיו כל בני אדם מבקשים חכמה נשחת תיקון העולם ואבד מין בעלי חיים מן העולם בימים מועטים, מפני שהאדם חסר מאוד ויצטרך לדברים רבים, והיה נצרך ללמוד החרישה והקצירה לרוש ולטחון ולאפות ולתקן כלים למלאכות האלה וכו', וכן יהיה צריך ללמוד הטריה והאריגה וכו' וכו', וללמוד בנין וכו' ולעשות למלאכתו כלים האלה וכו', ואין בחיי מתושלח מה שיספיק ללמוד אלו המלאכות וכו', ומתי יהא מוצא פנאי ללמוד ולקנות חכמה על כן נמצאו שאר בני אדם לתקן אלו המעשים הצריכים אליהם במדינה כדי שימצא החכם צורכו מזומן ותחיישב הארץ ותהיה החכמה מצויה ומה טוב אמר החכם לולא המשתגעים נשאר העולם חרב, שאין בעולם שגעון דומה לשגעון האדם, שהוא חלוש

מעין ההוספות

* מדברי מוהרצ"א בביאור החיל שצבר החוטא והוא צפון לצדיקים

הקדמה ודרך לעץ החיים

הוספות מהרצ"א

וגם אעסוק בעניני העולם ההכרחים אכילה ושתייה וכיוצא, אעשה בכונה הפשוטה למען יהיה לי כח לעסוק בתורה ומצות ולא אטריח את נפשי בהתבוננות עבודה שלמה צורך גבוה באכילה ושתייה גופיהו ביחודין עילאין אל יאמר האדם כן, כי דבר כזה יספיק רק לקלי הדעת אשר כח שכלם קצר מהשיג (כעין דברינו אלה עיין בהקדמת החסיד בעל חובת הלבבות בענין היחוד לפי דרכו) אבל מי שחננו השם יתברך בכינה והוא בעל תורה, מעיין במשפטי אלקים ותורתו, מחוייב לעשות עד מקום שיד שכלו מגעת לעסוק בפרטיות כל דבר ודבר, דהיינו במצוה זאת לייחד אותן העולמות והשמות אשר המצוה מכוונת להם, והוא נגד אבר מיוחד שבאדם הנברא בצלם אלקים, ובמצוה אחרת יחוד אחר וכן בעסוק בעניני העולם ההכרחים יהיה זה גופא עבודה שלמה לייחד יחודים כנודע

חסרונותיו מזומן לפניו, ולהיות האדם בעל חסרון ומצטרך להשלים חסרונותיו ובאם יצטרך בעצמו לטרוח מתי יעשה לנפשו ויקשה לפי זה למה עשה י"י ככה שיהיה האדם בעל חסרון מצטרך להשלמה עד שבשביל זה רוב העולם משתגעים וכל זה מורה להיפך, כיון שהשם יתברך ברא את האדם מצטרך להשלמה מעסקי העולם, זה יורה לכאורה שחפץ השם יתברך בעסוק האדם בקניני העולם אשר בלעדם יחסר מטובה וגם מאמרי רז"ל לכאורה מתנגדים לדברי מר"ן, שמבואר בדבריהם ז"ל שהיתה גזירת הבורא מבראשית על המטבע שיצא, כי מבלעדי לא יהיה לעניים במה להתפרנס שאין להם שדות וכרמים, הנה לכאורה במוכרח הוא עכ"פ שהאדם יאסוף מטבעות וכן אמרו רז"ל בשאר הענינים הנהג בהן מנהג דרך ארץ והתשובה לזה, מה שברא השם יתברך את האדם מצטרך להשלמה מעסקי העולם מאכילה ושתייה ודירה וכיוצא, הוא מחמת הבורא יתברך שעל ידי זה יתברר עבודתו באמת ובחירתו בטוב ובפרט על פי החכמה הקדושה דברי מרן האריז"ל שזה לברר בירורי ניצוצי הקדושה אשר מסר י"י יתברך עבודה הלזו לבני ישראל ואם כן לפי זה אמת נכון הדבר שרצון הבורא יתברך שיתנהג העולם בטבע דרך כלל, אבל אין מן החיוב לאיש הפרטי לקבץ הון עתק להתפרנס, כי יספיק לו הכסף והזהב אשר הוא אצל כללות בני אדם, והשם יתברך המסבב כל הסיבות יסבב להמציא לו בעת המצטרך, אם יהיה כונתו לשמים לא יעזבוהו, ואין מעצור להשם יתברך להושיע במעט השתדלות או ברוב והנה כל זה הוא בעסקי העולם, אבל בעניני התורה ועבודה, הגם שישנו עבודה כללית מסורה לכל לעשות כל המצות כאשר צוה י"י אלקי ישראל מבלי התבוננות הפרטיות הטעמים המתוקים והכונות והיחודים לכל מצוה ומצוה, לא יאמר האדם יסופק לי העבודה הכללית המסורה למרבית, ואעזוב הכונות והטעמים להשרידים אשר י"י קורא, ואני אעסוק במצות כפשוטם ולא אטריח את נפשי בפרטיות הטעמים,

בעבודה רוחנית
לא יסתפק
במועט

ועל פי זה נפרש מאמר התנא י"י ממו"ן חבירי"ך חב"ב עלי"ך כשל"ך ותספיק בדעתך בממון הנמצא ביד חביריך, הגם שהשם יתברך חפץ בטבע, כיון שהממון הוא מצוי בטבע אצל חביריך הנה השם יתברך ימציאיהו לך בעת המצטרך על ידי סיבה קטנה שתעשה כי אין מעצור וכו', ולא תטריח את נפשך בהשגת הממון הטבעי בפרטות, ותספיק בכללות אבל בעבודה ותורה לא יספיק לו העבודה הכלליות רק התק"ן עצמ"ך ללמו"ד תורה, ורצה לומר התקן עצמך היינו בפרטיות עצמות"ך ללמוד תורה מכל עצ"ם ואבר פרטי שלך, אשר נבראת בצלם אלקים דוגמת הקומה העליונה כביכול וכל מצוה ועשייה מכוון לנגד אבר פרטי ועצם פרטי שבך אשר הוא נגד הקומה העליונה וכל מעשיך, אפילו בענייני עשיות העולם דהיינו אכילה ושתייה וכיוצא, יהיו לש"ם שמי"ם, לא אמר לשמים רק לש"ם שמי"ם, דהיינו לאיזה שם פרטי שבשמים, עובדא זו לייחד השם הזה, עובדא אחרת לייחד שמות אחרים וכיוצא וגם כפשוטו לייחד הש"ם עם שמי"ם, היינו יחוד קוב"ה ☆ ושכינתיה והמשכיל יפרש הדברים על מתכונתם

כל מעשיך לשם
שמים

מעין ההוספות

* בענין יחוד ש"ם ושמי"ם ראה בהע' קמג ובהוספות לשם

על מה עשה השם להיות אדם יצטרך לאכול, היה לו לחיות בלא אכילה, וכדומה לזה קושיות רבות ותעצומות (עיין בשערי הקדושה למהרח"ו חלק ב') במעשה י"י כי נורא הוא. אבל בדרך לימוד זאת החכמה מהאר"י ז"ל הכל על עמודי החכמה מיוסד, בכל תנועה ותנועה וכל אבר, וכל הנמצא בעולם על חכמה מורה, ולהורות לעם י"י הדרך ילכו בה, הכל לברר וללבן בירורי ז' מלכין קדמאין דמיתו, בכדי שיהיה שכר ועונש. ועל זה סובב הולך ממש כל רזא דאדרות, ודברי ספרא דצניעותא, וכל סודות התורה (כמו שכתוב בליקוטי תורה פרשת פנחס בטעמי מצות נחלות, עיין שם). צא ולמד מלימודי עץ-חיים, מפריו תאכל ואכלת ושבעת וברכת. ותמצא טעם מתוק בכל תנועה, אפילו בצירי האברים, בשערי, במצחא, באודנין, בעיינין, בדין, וברגלין, הכל אשר לכל ציורים וצנורות דקים לעבודת בוראינו ברוך הוא וברוך שמו. ואז בכל מלאכה ומלאכה ומעשה תמצא דברי חפץ איך להשליך הרע ולהעלות הטוב. ויבואר עוד להבא בעזרת השם יתברך מזה, וזה בדרך כלל, ועיין בליקוטי-תורה פרשת בהר, ובשער התפלה, ובכוונת אהבה רבה.

רביעית, סור מרע ועשה טוב. לא עיין בהקדמת פוהרח"ו ז"ל, ועיקר בשער הקדושה למהרח"ו ז"ל אורך הדברים. וכתב שם לקיים כל מלי דרבנן, ולתקן המעוות, ושלא לבא לידי חטא אפילו שוגג, עיין שם. ²³ דע לך אחי שעיקרן של דברים רחמנא לבא בעי, שרש כל הדברים שיהיה מחשבתו ולבו נטבעה (עיין בשער הקדושה למהרח"ו ז"ל חלק א' שער ג') בטבעה שמקבל על עצמו לעשות ולקיים, ולייחד קוב"ה ושכינתיה בכל אבר ואבר ובכל עובדא, לעשות נחת רוח לבוראו יוצרו ועושו, בלב ונפש רוח נשמה חיה יחידה, ולהשיג כל אשר תמצא ידו לעשות בכחו יעשה. אמנם אם ח"ו באיזה פעם נלכד באיזה מעשה אשר לא יעשה, אל יהיה נסוג אחר בשביל זה לעזוב קדושתו ולעזוב לימודו ודרכו והילוכו, על זה נאמר אל תבט אחרך. ומפורי שמעתי (פירוש) לא תתור"ו אחרי לבבכם, שלא יהיה מותר לך הדבר אחרי לבבכם, כי לא תחיר קשרך מן הבורא אם יארע לך אחרי לבבכם, שלא היה באיזה פעם לבך ברשותך וידך, ונזור הלב לאחור, עם כל זה לא תעזוב עבודתך. אמנם תעשה תשובה ותבקש רחמים מבעל הרחמים, ויתכפר לך כי רב טוב וסלח הוא. ואמר, אפילו בבא דבר עבירה לידו מן פגם הברית ח"ו, ועשה תשובה וידוי וחרטה באומץ הלב

הוספות מהרצ"א

(לא) הרב קיצר ככאן מלשון מהרח"ו ז"ל, וכך הוא ופרטיות עשה טוב, עיין שם ואם ירצה השם ידובר לשון מהרח"ו, וצריך הזהרת סור מרע ועשה טוב בפרטות. ובקש שלום, ואחר כך ביאר שם פרטיות סור מרע (לב) אם ירצה השם ידובר בזה בפרט

מעין ההוספות

* הזהירות מהנסיגה, והדילוג שחייב לבוא אחר הנפילה הם "שורש להולכים בתורת ד' תמימה"
* התשובה על פגם הברית הכרחית היא לשם השגת מושכלות התורה, ואפילו פשטיות התורה ואמתיות ההלכה לא יושגו ללא תיקון הברית ביאור התשובה-יעילאה הנצרכת לתיקון זה

הקדמה ודרך לעץ החיים

☆ עד דכא, ושכר לבו בקרבו והקיש על דלתי הרחמים, נקרא נוטר הברית, ולא נאבד שם צדיק ממנו, אחר אשר עושה בכל כחו כפי מה שיוכל לעשות. עד כאן דבריו. ויש לזה ראיות רבות, עיין בזהר לך לך (דף צ"ג ע"א וע"ב) ודו"ק. ואין כאן מקומו להאריך בזה.^{לג}

כ"ה הדברים נאמר אשרי איש שלא ישכחך, ותמיד בכל עת ובכל שעה יזכור בוראו יתברך ויפשפש במעשיו עד מקום שיד שכלו מגעת לבדוק בחורין ובסדקין, כדאיתא בזהר פרשת בלק (דף קצ"ה ע"ב).^{לד} ותמיד ישא מוחו ושכלו ולבו את כל גופו ומעשיו ליחדם ואם באיזה פעם גבר יצרו עליו ותפטו ח"ו באיזה דבר, תיכף יתחרט ויתבייש, כאמרם ז"ל: כל

גם אם פגם עדיין
נק צדיק,
ויפשפש במעשיו

הוספות מהרצ"א

(ג) הגם שדברי הרב אמיתיים, ובפרט שממקום קדוש יהלכון פום ממלל רברבן כבוד אדמ"ו הרב הקדוש מוה"ר יעקב יצחק זצ"ל ה"ה, עם כל זה לא ידעתי ראייתו מזהר שהביא, כי לדעתי הקלושה אין אני רואה שום משמעות בזהר מזה ואפשר (כוונתו) על הא דאמרו שם בזהר וזה לשונו, ועמך כולם צדיקים וכי כולוהו ישראל צדיקי נינהו והא כמה חייבין אית בהו בישראל, כמה חטאין וכמה רשיעין דעברין על פקודי אורייתא, אלא הכי תנא ברזא דמתניתין זכאין אינון ישראל דעבדין קרבנא דרעוא לקוב"ה דמקריבין בנייהו לתמיא יומין לקרבנא, וכד אתגורו עאלו בהאי חולקא טבא דקוב"ה דכתיב וצדיק יסוד עולם, כיון דעאלו בהאי חולקא דצדיק איקרון צדיקים, ודאי כולם צדיקים עד כאן לשונו ובאפשר יצא לו להרב מזה שאפילו החוטא כיון דעאל בברית קיימא נקרא צדיק ועיין עוד שם אבל לדעתי אין מזה הכרח כל כך אבל באמת אין להסתפק בזה, כי הדברים אמיתיים בעצמם ועל פי זה פירשנו המשנה עתיד הקב"ה להנחיל לכל צדי"ק וצדי"ק ש"י עולמות, שהקשו המפרשים על הכפל צדיק וצדיק ונראה לי דהנה ידוע דאחד מתיקוני הברית הוא עסק המשניות, משנ"ה אותיות נשמ"ה,

מה שגרם להוריד נשמות להקליפות על ידי חטא הקר"י יוכל להעלותם בעסקו במשנה בכונה שהוא סוד תורה שבעל פה, בחינת נוקבא, ונתקן מה שגרם בהורידו הטיפות מבלי נוקבא על כן כתבו המקובלים ללמוד בכל יום ח"י פרקים, נגד יסוד ח"י אשר הטיפה יורדת אליו מח"י חוליות שבשדרה, ותבין סוד הלולב בח"י נענועין והנה אמר בחתימת המשנה עתיד הקב"ה להנחיל לכל צדי"ק וצדי"ק, הן מי שהוא צדי"ק מעיקרו שלא פגם הברית בקר"י, הן מי שפגם ח"ו ותיקן בעסק המשניות שאעפ"כ לא נאבד שם צדי"ק ממנו וצדי"ק יתקרי, שניהם כאחד טובים וינחלו ש"י עולמות על שלא יגעו לר"ק ולא הלכו בקר"י הקליפות חושבן ש"י והוא בחושבן כ"י חל"ק י"י עמ"ו והמבין יבין נראה לי

(ד) זה לשון הזהר שם, ולא תימא דלא מקבל ליה קוב"ה עד שיפרש חטאיו מיומא דהוה בעלמא, או אינון דמתכסין מיניה דלא יכיל לאדבקא, אלא לא איצטרין לפרשא בר אינון דידכר מינייהו, ואי שוי רעותיה בהו כל אחרנין אתמשכן אבתרייהו, דהא תנינן אין בודקין חורי ביתא עילאין לעילא ולא אינון תתאין לתתא בביעור חמץ, אלא כיון דבדיק כפום

מעין ההוספות

- * עוד בענין ששם צדיק אינו נאבד ממי שפגם בריתו ושב בתשובה
- * עוד בענין התיקון השייך לח"י חוליות וח"י נענועין וכו'
- * במקו"א האריך יותר בביאור מדת הצדיקים שלא פגמו בקר"י וזכין לש"י עולמות שהם חלק ה' עמו
- * עוד מדברי מוהרצ"ה על דברי הזהר הללו, ועוד יותר בדברי מוהרצ"ה המורה דרך תשובה והצורך בפשפש החטאים עד מקום שידו מגעת

סור מרע ועשה טוב

כג

העובר עבירה ומתבייש בה מיד מוחלין לו. ואמרו, טובה מרדות אחת בלבו של אדם יותר ממאה מלקיות. כי זה הוא תכלית התשובה, החרטה עד דכרוכה של נפש. עיין ברעיא מהימנא פרשת נשא (דף קכ"ב) וזה לשונו: פקודא דא תשובה, דא הוא מצוה, ובעונותינו מדחבר בי מקדשא לא אשתאר לנו אלא וידוי דברים לבד, דא הוא מלכות וכו', דאת ה' ודאי איהו ודוי דברים, ורזא דמלה קחו עמכם דברים ושובו אל יי'. ועיין שם (ברך קכ"ג): וכי מכמה מינין איהו תשובה דעבדין בני נשא כולהו טבין. אית בר נש דאיהו רשע גמור כל ימיו, ועובר על כמה פקודין דאורייתא דלא תעשה, ומתחרט ומודה עליהו, ולבתר לא עביד לא טב ולא ביש, לדא ודאי דימחול ליה קוב"ה, אבל לא דיזכה לתשובה עילאה. ואית בר נש לבתר דייתב מחטאוי ויתכפר ליה אזיל בדרך מצוה ומתעסק בכל כחו בדחילו ורחימו דקוב"ה, דא זכי לתשובה תתאה דאיקרי ה' וכו'. ואית בר נש דלבתר דמתחרט מחובוי ויתעסק באורייתא בדחילו ורחימו דקוב"ה, ולא על מנת לקבל פרס, דא זכי לאות ו' דאיהו ב"ן י"ה, ועל שמיה אתקרי בינ"ה, דא גרים דתשוב ו' לגבי ה' וכו'. עד כאן — עיין שם. ותכלית הדברים, שתדבק נפשך בספרי יראים, שתראה בכל עת חיובך לבורא כל עלמין, ה

התשובה -
חרטה וידוי

הוספות מהרצ"א

אם תרצה לרוות צמאונך עיין נא בספר התניא נקרא בשם יקופי אמרים, הנדפס מחדש מנאון זמנינו. והנה הלכות תשובה נדפסים בספר הנ"ל בשני נוסחאות ושניהם כאחד טובים, ותראה העצה היעוצה והשם יתברך יעזור לשוב באמת, כי לא יעזוב את חסידיו כללו של דבר, עיקרה של תשובה היא החרטה באמת בלב והווידי בפה ועזיבת החטא והקבלה אמיתית שלא יחזור בהם ולא ישוב עוד לכסלה, הסיגופים הם רק למרק ולטהר הגוף והנפש להדיח הכתמים מכל וכל והשם יתברך יעזור להאדם לזה בשובו באמת אליו יתברך ועיין נא בספר פתיחת שערים להרב בעל עוללות אפרים, ובספר חובת הלבבות שער התשובה, וברמב"ם הלכות תשובה וכללו של דבר, קודם כל תפלה ולימוד התורה ועשיות המצות יהרהר בתשובה בכדי שלא יהיה בכלל הזורע אל הקוצים ונותן כח אל הקליפות ח"ו והשם יתברך יעזרונו על דבר כבוד שמו לשוב באמת.

חיוזו דעיניו מה דיכיל לאדבקא כלא אתמשיך בחר דא ואתבטיל בהדיה והכי גרסינן בנגעים כ"ד ראשי איברים דלא מטמאין משום מחיה, וכהנא לא הוי אטרח אבתייהו, והיינו דכתיב לכל מראה עיני הכהן אתר דיכיל כהנא למחוי מכתשא באסתכלותא חדא, ולא איצטריך למאכא גרמיה ולארמא עיניו הכא והכא, אוף הכי לא איצטריך לפרשא חטאוי מן יומא דהוה דאינון חורי ביתא תתאין, ולא אינון דאתכסו דלא יכיל לאדבקא (נ"ל לאדבקא) דאינון חורי ביתא עילאין לעילא, אלא לכל מראה עיני הכהן, וכולהו אתמשכן אבתייהו. עד כאן לשונו העתקתי להשיב נפשות השוקקות לשוב אליו יתברך באמת

ז'ה) חבירים המקשיבים, הנה להיות כי חכמינו אנשי האמת קבלו ברוח קדשם כמה תעניות וסיגופים צריך האדם על כל חטא וחטא, והנה מי שרוצה לשוב בתשובה ועיין בספריהם הקדושים, אזי ח"ו יסוג לאחור בראותו כוחו קצר לסגף עצמו כל כך, על כן

תשובה קודם
התפלה והתורה

*

*

מעין ההוספות

* מדברי מוהרצ"א על ההכרח בתשובה קודם לקיום התומ"צ ולימוד החכמה, אך לא ימתין האדם עד שישלים תשובתו, אלא יקיים את עיקר התשובה שהיא החרטה הקבלה והווידי ולא הסיגופים והתעניות * עוד מתורתו של מוהרצ"א בביאור מה שהתומ"צ ללא הקדמת התשובה הן זריעה אל הקוצים והני מילי בלומד ומבעט, אבל אם הרהר בתשובה מיד עולים תורתו ומצותיו לרצון, ואין לו להתעכב מלקיימן

ובפרט בספר הזהר עקרא דכלא, והוא ילהב לבך בשלהובא דאשא. ספר הזהר, הוא המפתח והוא הסוגר.¹¹

הוספות מהרצ"א

חדא ולא פליגי והנה על זה ידוה לב אנוש כמוני שאינו עוסק במשא ומתן ונהנה משל וכו', וכשהחפץ פרוטה מכיס אולא אם קיימא לן כדברי רב אסור ליקח בהקפה אפילו לצורך שבת ויום טוב אבל כאשר תעיין יקשה עור, למה דוקא קאמר רב דשקילנא בשר"א ולא שאר ענינים הנצרכים קמח ופת ובגדים ולא יהיב דמי וגם מה שאמרו רב ור' יוחנן כגו"ן אנ"א, מה שאין כן ר"י ב"ר אבדימי ורב נחמן בר יצחק ואב"י והונח לנו על פי הגמרא דפרק כסוי הדם, דרב ור' יוחנן אזלי לשיטתיהו דרב אמר שם צריכין אנו לחוש לדברי זקן (שלא להרבות באכילת בשר) כי רב ממשפחת בריאים היה וכמו שאמר עליו ר' יוחנן, על כן אמר גם בכאן כגו"ן אנ"א שאני ממשפחת בריאים ואפשר לי בלא אכילת בשר ואעפ"כ אני נוטל בלא דמיס, יש בזה חילול השם ועל זה אמר ר' יוחנן כגו"ן אנ"א שאין אני ממשפחת בריאים אין זה חילול השם לשקול בשרא מטבחה בלא דמי לאלתר, רק זה מיקרי לדידי חילול השם דאזילנא ד' אמות בלא וכו') והנה תראה בדורות הראשונים כשהיו מתמעטים הכחות בכל דור ודור הקילו בדבר, עד שאמר ר' נחמן כגון אנו לוויין ואוכלין על כרחך צריך לומר בודאי שמרן מהרח"ו ז"ל לא דיבר על מי שאי אפשר לו לקיים מחמת חלישותו וכי סלקא דעתך שבשביל זה שאי אפשר לו לפרוש מבשר ויין כל ימיו יהיה ח"ו נייעור וריק מן החכמה, שאסור לו ללמוד החכמה הקדושה מבלעדי פרישות מבשר ויין, זה בודאי אי אפשר לומר רק על כרחך כונתו הקדושה הוא על מי שאפשר לו, שהוא ממשפחת בריאים. וגם מי שאי אפשר לו מחמת חלישותו אל יהיה בזוללי בשר וסובאי יין לתענוג גופו, רק בכוונה להברות גופו. וישקול ענינו בפלס ומאזני צדק שלא להרבות

(ל) ידידות נפש חבירים המקשיבים, הנה להיות כמה ענינים באזהרות מהרח"ו ז"ל שלא הרחיב הרב ריבורו הטהור בהם, ולקטני ערך כמונו היום מן הצורך להתבונן בהם, על כן רשמתי לי ולבני גילי את הנראה לפי עניות דעתי

ראשונה מה שהשמיט הרב מדברי סרן מהרח"ו ז"ל, צריך לפרוש עצמו מבשר ויין כל ימות השבוע הנה כבר מילחינו אמורה אפילו בעניני הסיגופים הנצרכים לכל חטא ועון, שאי אפשר לומר על אנוש חלוש שאי אפשר לו לסגף עצמו שיהיה לסכן עצמו ויתבטל מתורה ועבודה, והנה התשובה היא אחת מתרי"ג מצות התורה וכלל בדיניו בכל מצות התורה וחי בהם ולא וכו', והנה כל שכן וקל וחומר בעניני הפרישות לפרוש מבשר ויין כשיודע האדם טבע חלישותו ובפרט בדורות הללו, בודאי על כיוצא בזה לא דיבר מרן ז"ל והנה תראה דברי חז"ל בפרק כסוי הדם, תנו רבנן כי ירחיב י"י אלקיך את גבולך וגו' למדה תורה דרך ארץ שלא יאכל אדם בשר אלא לחיבתו וכו', אמר ר' אלעזר בן עזריה מי שיש לו מנה יקח לפסו ליטרא ירק וכו', מאה מנה ישפתו לו קדרה (בשר) בכל יום, ואינך אימת, מערב שבת לערב שבת אמר רב צריכים אנו לחוש לדברי זקן, אמר ר' יוחנן, אבא (רצה לומר רב) ממשפחת בריאים הוה, אבל כגון אנו (חלושים ממנו) מי שיש לו פרוטה בתוך ביתו יריצנה לחנווני (המוכר בשר).

אמר רב נחמן כגון אנו לוויין ואוכלין (ועל פי הגמרא הלזו נחה דעתינו מה שמעולם היה דוה לבנו על זה שאמרו בגמרא סוף יומא היכי דמי חילול השם, אמר רב כגון אנא דשקילנא בישרא מבי טבחה ולא יהיבנא דמי לאלתר וכו' ר' יוחנן אמר כגון אנא דאזילנא ד' אמות בלא תפילין ובלא תורה והנה לכאורה נראה דלא פליגי ומר אמר חדא ומר אמר

פרישות האכילה

*

מעין ההוספות

* ביאור נוסף בענין חילול ה' ושמעתתא דרב כגון אנא שאני ממשפחת בריאים

הוספות מהרצ"א

בתענוג, רק די הסיפוק וכשימשוך ידיו מהמותרות גם בזה יקיים דברי מהרצ"ו ז"ל וכלל גדול בזה ההשתוות, שיהיה שוה בעיניו פת חריבה ובישרא דתורא ואשרי מי שחלק לו השם יתברך בינה ויודע להעלות הניצוצי הקדושה שבכל דבר, אזי יחשב כאכילת קדשים, אבל מי שמשער בכוחו שיוכל לסבול הפרישות מבשר ויין בודאי אל יזח מאזהרת הרצ"ו ז"ל זי"ע

שנית מה שהשמיט וקיצר הרב בעל הקונטרס מדברי פהרצ"ו ז"ל, ליוהר בכל דקדוקי מצות, ואפילו בדברי חכמים שהם בכלל לא תסור עד כאן והנה יש להתבונן בדבריו הקדושים אם כוונתו שיזהר גם בתקנות וגזירות חז"ל לא צריכא למימרא, דבודאי רשע מיקרי כל העובר על דבריהם וחייב וכו', ואפילו לא ילמוד החכמה חלילה חלילה לעבור על דבריהם וכבר דרשו חז"ל הוזהר בדבריו סופרים יותר מרבני תורה, שדברי תורה יש בהן עשה ולא תעשה ודברי סופרים כל העובר על דבריהם וכו' ונראה הכוונה הוא דרצה לומר אפילו בהיות עיקר המצוה דרבנן יזהר בכל דקדוקיה, לא מיבעיא בדקדוקי המצות שעיקרן מדאורייתא, אלא אפילו עיקרה מדרבנן לא יאמר כיוון שהעיקר מדרבנן אין צריך לדקדק כל כך בדקדוקים ואזהרות וסייגים, רק לקיים המצוה והתקנה העיקריות שציוו חז"ל ומה שצריך להתבונן בפרט הזה הוא להודיע כלל גדול לאחזק תמיד בהעיקר שיהיה עיקר כי תיהא קא חזינא הכא בדורותינו אשר מרבית העם המתחסדים בהיותם ואוחזים איזה חומרות, דהיינו שהם נוהרים אפילו מספק שעטנו דרבנן, ובפרישה מבשר בהמה שהיה בה סירכא ועברה על ידי מיעוץ ומשמוש, ומבהמה שהורה בה חכם, ובמצוה משומרת נוהרים שיהיה שימור משעת קצירה, ונוהרים מלאכול מצוה

מעין ההוספות

* יבאר מהו השבח של קיום המצות בדקדוקים וחומרות יותר מהציווי, ומבאר את החומרות הכרוכות במצוה, הן ע"פ הלכה והן במדת חסידות יורה כי חומרות מסוימות שייכות לשורש נשמה פלונית ולא לשורש זולתה מדת חסידות לאכול דבר איסור שנתבטל ודאי בהיתר, ומדוע אסרו חכמים כמה דברים שנתבטלו בהיתר מדין תורה

* המתבונן בשפלות זולתו ידע שנפשו שלו לא מטוהרה ויהא כלא יודע פגמי חבירו ואסור ברכילות ולה"ר וגודל עונשו של מבזה רעהו

זהירות בדקדוקי מצוות

לא החומרות והסייגים הם עיקר החסידות

יזהר מדיבור בגנות בני אדם

הוספות מהרצ"א

יותר מכל הענינים של הפורעניות והצירופים המבוארים ברז"ל, וטעמא בעי כי כל עניני הצירופים הנזכרים ברז"ל בזמן שהשלוש בעולם, ובפרט בתלמידי חכמים שהן הן עיקר המציאות אין כח לשום צר ומקטרג לשלוט עליהם, וכמד"א חיבור עצבים אפרים הנח לו, אבל חלק לבס עתה יאשמו על כן לפי זה כלל כל החבלים הם בעוונותינו הרבים הקטגורייא וכיון שבאנו להודעה זו, והודיע אלקים אותנו את כל זאת, הנה תראה עצת היצר להיות הג' סעודות הם בסגולה להנצל מהקטגורייא, אזי עצת היצר להסית לבטל הסגולה, כשיושבים במסיבה בסוד חבירים בקיום הג' סעודות בשבת, אזי היצר בוער לרבר סרה על תלמידי חכמים, והיצר מסית בדרך צביעות איך הכונה לשם שמים, לפרסם השקר ולבחור באמת, ובאמת כונת היצר לבטל הסגולה הנפלאה יודידי אחיי ורעי, שימו דברי אלה לנגד עיניכם, והשם יתברך יהיה בעזרונו להנצל מג' גולירין אילן

כאן לשונו ובאמת פליאה דעת ממני דברי רש"י ז"ל, האיך שפט שזה הוא חבלי משיח הגם שנוכר זה בסוף כתובות באמרם דור שבן דוד בא בו קטיגורייא בתלמידי חכמים, אבל לא יקרא בשם חבלי משיח והנה בכתובות שם אמר שמואל ענין אחר, צירוף אחר צירוף ואמר רב יוסף שם בוחי ובוחי רבוחי ועיין בחלק ענינים אחרים והנה לבאר דברי רש"י ז"ל לפי הפשט אין כאן מקומו להאריך, אבל נבאר בקיצור לפי דעתי דהנה דייקו בגמרא מאמרם מחבלו של משיח כתיב הכא (בשבת) יו"ם, וכתיב התם הנה אנכי שולח לכם את אליה הנביא לפני בא יו"ם וכו' מרינה של גיהנם כתיב הכא יו"ם וכתיב התם יו"ם עברה וכו' ממלחמת גוג ומגוג כתיב הכא יו"ם וכתיב התם ביו"ם בא גוג וכו' והנה הנך תרווייהו דהיינו דין גיהנם ומלחמת גוג ניחא, דכתיב גבייהו [יום] ניחא דנציל מהם, אבל הראיה דמייתי אחבלי משיח הנה יו"ם כתיב אצל ביאת אליהו ז"ל, והאיך יתכן זה דמשמע שניצל מביאת אליהו, והנה היום ההוא כל מאויינו זה היום קיינו לו נגילה ונשמחה בישועתו (עיין מהרש"א ז"ל שהרגיש בזה, שכתב לפני בא יום הגדול והנורא, והיום ההוא שיבא יהיו חבלי משיח והנה לפי זה נצטרך לומר לרברי רש"י ז"ל שהיום שיבא משיח יהיה הקטגורייא, והנה קיימא לן שביאת אליהו יהיה לעשות שלום בעולם וגם האיך יצדק שביום ההוא בלבר יהיה הקטגורייא, ומאמרם הוא דו"ר שבן דוד בא וכו', והוה ליה למימר יום שבן דוד בא וכו' על כן שפט רש"י רחבלי משיח יקרא לרז"ל על הענין הנרצה שיבא אליהו ז"ל לתקן, דהיינו מה שאמרו רז"ל אין אליהו ז"ל בא לא טמא ולא לטהר וכו' אלא לעשות שלום בעולם והנה למדו בכאן בגזירה שוה דיו"ם יו"ם שינצל מביאת אליהו, היינו שלא יצטרך להמקיים ג' סעודות תיקון אליהו ז"ל, כי הוא ינצל בלא זה מהקטגורייא, ולא יצטרך התיקון של אליהו ז"ל רק למי שאינו מקיים ג' סעודות והנה תראה לפי זה שהקטגורייא יכונה לרז"ל חבלי משיח

סגולת סעודה שלישית ועצת היצר לביטולה

הנה דברנו עד הנה מהאיסור דאורייתא סיפור לשון הרע, ועוד כמה ענינים אחרים אסורים מן התורה אשר התירו לנפשם וחושבים לעצמם למצוה דהנה מבואר בספרים להזהר מן העצבות, ואמת נכון הדבר * מאוד, אבל מי התיר הוללות וסכלות ולדבר דברים בטלים אשר איסורם מדאורייתא, ודברת כס ולא בדברים בטילים הן אמת דמותר לומר מלחא רבדיחותא לשם שמים כהא דרבה אמר מלחא רבדיחותא קודם הלימוד לפקח דעתם ולשמחם לתורה, וגם יש לפעמים חכמה נפלאה אצל הצדיקים להסתיר דבריהם הנחמדים מפו במילי דעלמא, והם תפוחי זהב במשכיות כסף, זה שכתב שיחת חולין של תלמידי חכמים וכו' וגם כן הצדיקים הגדולים מסתירים עניני היחוד, ככל דבריהם עושים יחודים נפלאים אבל לקטני ערך אשר לא באו בסוד י"י, הגם שחושבים שדבריהם הוא לשם שמים לפקח דעתם, וגם כונתם שלא להתראות כמתחסדים כאשר

גנות העצבות ואיסור ההוללות

מעין ההוספות

* ראה בהע' פז ובהוספות לשם שהזהירות מהעצבות אינה מתירה ההוללות

הוספות מהרצ"א

* שמעתי וראיתי, אבל הפסולת מרובה על האוכל, ומבטלים התורה והעבודה ועוברים על לאו הבא מכלל עשה ויותר היה טוב לעזוב החומרות שנוהגין במילי דחסידי, ולקיים התורה ומצותיה ולזהר בכל האסורים דאורייתא ודרבנן הנזכרים בדברי חז"ל והרבה היה לי לרבר מענינים כאלה כללו של דבר, ככל ענין וענין צריך לזהר בעיקר הענין על פי הרין, ואחר כך במילי דחסידי

ועוד באתי להזכיר בפרט הנה, באנשים המתחסדים ורוצים להתפלל בנוף נקי אזי על ידי כך מאחרים זמן התפלה מועד לכל חי מי האמין לשמורתינו ידעתי אחי ורעי שזה מתרמית היצר, אין צריך להתנהג רק על פי השולחן-ערוך לברוק את עצמו קודם התפלה, ובאם אינו יכול לפנות גופו כל כך אין כאן שום בית מיחוש, וזלזל אם אין יכול להעמיד עצמו עד פרסה כמבואר בשולחן-ערוך והנה תרמית היצר להסיתו בחומרות החסידות, להיות מבואר בספרי היראים דמחשבות זרות באים מחמת שאינו מופנה כראוי והנה הוא חומרא לגדולי הערך, וכי סלקא דעתך שבשביל זה יעבור האיש ההמוני זמן תפלה וקריאת שמע, נשתקעו הרברים ולא נאמרו יש עוד בענין הזה רעה חולה ראיתי, וגדולה היא אצלי, מאיזה כת המתחסדים שעוברים זמן התפלה וקריאת שמע באמרם שצריכים להמתין עד ירגישו מוחין גדולות, וכיוצא בסברות והנה לדעתם יש מקום גם כן לאכילת מצה אחר הפסח ולישב בסוכה אחר חג הסוכות, ומי ראה כזאת והאיך אפשר לשום בר דעת לומר כן רק את הכל עשה יפה בעתו ועת לכל חפץ והנה האנשים הללו תלו את עצמם באילנות גדולות, שראו כן מאיזה גדול הדור והנה נפלו בשוחה עמוקה, כי אם הצדיק הגדול אשר

תורתו ויחודיו הוא אומנתו כל ימי חייו עושה לפעמים איזה דבר לפי השעה הגורמת לזה כפי השגת רוח קדשו, או לא נאמר הדבר לכלל ההמון, רק כתורה יעשה והיא תנחנו במעגלי צדק להתהלך במישרים ודי בהערה זו למבין

וכן ביטול התורה יגיע לכתות כאלה, באמרם שאין ללמוד תורה זולת בדביקות, ושאינן השעה מוכנת, לכן מוטב להתבטל, לא תהא כזאת בישראל ורז"ל ברוח קדשם לא כן דעתם, רק אמרו לעולם יעסוק אדם בתורה ומצות אפילו שלא לשמה, שמתוך שלא לשמה בא לשמה ועוד אמרו שאמר הקב"ה הלוואי אותי עזבו ותורתי שמרו, שמאור שבה מחזירן למוטב הנה החיוב מוטל על האדם להיות תמיד כשור לעול וכחמור למשא, ויהרהר בתשובה קודם לימודו כפי קט שכלו ואפילו לבו אטום ולא יתפעל ביראה ואהבה, אעפ"כ ילמוד ויבקש מהשם יתברך יאיר עיניו בתורתו ועבודתו ויראתו ואהבתו, וכוראי נאמנו דברי חז"ל שמאור שבתורה בסגולה תחזירנו למוטב, ולסוף יעסוק לשמה

והנה גם בעניני החומרות ודרכי החסידות מה שנוהג הירא השם, אחזה לכם דעתי אחי ורעי שכל החסידות והחומרות טוב שינהוג האדם בביתו, אבל לפני בני אדם יותר טוב שלא להיות איש מסויים, ויותר טוב לעזוב אף החומרא שמחמיר לעצמו לבל יתראה כאיש מסויים וחסיד והנה לזה צריך אומדן דעת ולשקול הכל במאוני הצדק. וגם בהליכתו הליכות עולם בדרכו והילוכו בקדושה יותר טוב שיחזיק לעצמו דרך כזה שהוא כטבעו של עולם, ולא לאחז לעצמו מנהג שלא כטבעו של עולם, והוא מאמר השונמית בתוך עמי אנכי יושבת. כי באחז האדם לעצמו דרך חוץ לטבעו של עולם יתעורר ח"ו

מעין ההוספות

- * עוד בענין איסורים הנעשים מחשש שמא יראה כמתחסד
- * אזהרה נוספת שמילי דחסידות לא יביאוהו לביטול עיקרי תורה
- * מזהיר כי מצות ק"ש ותפלה תלויות בזמן דוקא, ואין לאחרם בתואנות שוא ובהמתנה למוחין גדולות
- * מדבר במעלת הצנעת מעשיו ומדותיו, ושגם בזה יש להזהר מתחבולות היצר
- * ביאור דברי השונמית ודברי התוס' נכפלים במ"א בסגנון דומה

עיקר הדין קודם למילי דחסידותא

הנהגות חסידות הגורמות איחור תפלה ובטול תורה

לא יתראה בחומרותיו וחסידותו

הוספות מהרצ"א

לא ינהג בפרישות
מדרך הטבע

הסלקא כולא לגבוה על כן נתעורר עליו הקטרוג, מה שאין כן אילו היו קרבנות אחרים עיין שם ותבין

קטרוגים, ומי יודע אם יהיה יכולת בידו לעמוד נגד המלחמות והקטרוגים אשר יעמדו כנגדו הנה ידידיי, אי אפשר לפרש כל זה בכתב, רק מובטחני בחברת החבירים המקשיבים יבינו ברמו וסייעתא לרברינו אלה מדרכי התוספות יכמות דף ס"ב ע"א, מהא דאמרינן שם בגמרא ג' דברים עשה משה מדעתו והסכימה דעתו לדעת המקום, פירש מן האשה, והסכימה דעתו לדעת המקום שנאמר לך אמור להם שובו לכם לאהליכם ואתה פה עמוד עמדתי והקשו בתוספות ד"ה דכתיב, ואם תאמר למה כעסו עלי (אהרן ומרים), מאחר שהסכים לו המקום ויש לומר משום דאמרינן בדרך שאדם רוצה לילך בה מוליכין אותו, וסייעוהו בבא לטהר עד כאן לשונו וכך כתבו במסכת שבת והנה התבונן בדרכי התוספות, דלכאורה אכתי הקושיא במקומה עומדת, כיון שהסכים הקב"ה וסייעוהו בבא לטהר, מה זה שכעסו אבל הנראה מדבריהם שכך אמרו אהרן ומרים, הן אמת שהסכים הקב"ה לדרך זה כי הבא ליטהר וכו', אבל אילו היה בא לטהר באופן ודרך אחר שלא ישנה מטבע העולם היה גם כן מסכים הקב"ה, ולמה אחזו הדרך שלא כטבע של עולם והנה היתה תשובת השם יתברך אליהם לא כן עבדי משה וכו' פה אל פה אדבר בו וכו', אבל מי שאינו כמו משה אפילו יהיה נביא השם, צודקים דברי אהרן ומרים בין והתבונן וינעם לך אבל צריך האדם לשקול הכל בפלס ומאזני משפט לכל נטות ימין ושמאל מדרכי התורה חלילה, כי במקום שיש איזה נטיה מדרכי התורה ואזהרות חז"ל אין חכמה ואין עצה ואין תבונה וכו' כללו של דבר הוא ערום ביראה, עיין ברש"י שם לבקש ערמומות ותחבולות וכו', הכל שלא יתעוררו לנגדו קטרוגים ומלחמות ואם עיני שכל לך תתבונן מענין השעיר של יום הכפורים, ומשערות שבתפילין וכיוצא ועיין בזה בא ל"ג ל"ד מענין איוב שהיו קרבנותיו רק עולה

הוא ערום ביראה

*

רחמנא לבא בעי
לפי הזמן והמקום

והנה אי אפשר לפרש תעלומות לב בכתב, כי כל אילו הענינים הם מדברים המסורים ללב כל אחד לפי הזמן והמקום שויתי י"י לנגדי תמיד הוא כלל גדול בתורה, ואיזה פרשה קטנה שכל גופי התורה תלויין בה, בכל דרכיך דעהו והוא יישר ארחותיך ושמעתי דרך צחות בשם דודי זקני פבא קדישא כ"ש מ"ה משולם וזשא זצוק"ל שאמר בדרך רמו בפסוק שאמר אליהו עד מתי אתם פוסחים על שתי הסעיפים, היינו ברמו על ב' סעיפים שבשולחן ערוך, היינו סעיף אחר שבסימן א' שויתי י"י לנגדי תמיד, וסימן רל"א בכל דרכיך דעהו, ורצה לומר שאתם מדלגים אותן הסעיפים שהן גופי התורה והנה מה טוב ומה נעים שנחה רוח הקודש על פרץ בעל השולחן ערוך לקבוע זה הסימן בסימן רל"א, להיות זה פרשה קטנה שכל גופי תורה תלויין בה, והנה התורה היא נארגת מסוד רל"א אלפי ביתות שבספר יצירה כנודע, והוא בגימטריא קדו"ש קדו"ש קדו"ש בהחזרת האלף לאל"ף. ועם הסימן א' שבו נקבע על פי פרן מהרמ"א שויתי י"י לנגדי תמיד, הוא רל"ב, סודו ידוע שמותיו של הקב"ה, והוא תורת הוי"ה תמימה, ויאמר אלקים יה"י או"ר, והוא סוד ר"חמנא ל"בא ב"עי בין והתבונן ועם הרמו הזה * אמרתי לפרש הגמרא עירובין דף י"ג שאמר ר' מאיר כשבאתי אצל ר' ישמעאל אמר לי בני מה מלאכתך, אמרתי לו ל"ב"ר אני, אמר לי בני הזהר במלאכתך שמלאכתך מלאכת שמים היא, שמא אתה מחסר אות אחת או מויתר אות אחת נמצא [אתה] מחריב את כל העולם כולו דלכאורה יש להתבונן מה זה ששאלו ר' ישמעאל מ"ה מלאכתך, וכי סלקא דעתך ששאל את כל תלמידיו מה מלאכתם, דלמא אינו שום בעל מלאכה והנראה ששאלו מ"ה מלאכתך היינו

מעין ההוספות

* אין דעת חז"ל לפרישות אף כשקיים כבר פו"ר

* סוד רל"ב, יה"י או"ר, רחמנא לבא בעי - בדברי של מוהרצ"ה ומוהרצ"א

* **חמישית**, יזהר מהכעס^ל והגאות^ל עיין זה בשער-הקדושה. אמנם בענין הגאות מ"ש מהרח"ז ז"ל ובפרט בהלכה — עיין שם — אין זה בכלל זה חדוה דשמעתא הבאה גם כן

הכעס והגאות

הוספות מהרצ"א

העולם בהיתר ואיסור והנה נכרא האדם שיתגבר במדות הנפש דקדושה על המדות והכוחות שבנפש הבהמית, ולא לשמוע אל התאוות הגופניות הבאים מנפש הבהמית והנה האדם אשר אינו הולך אחרי שרירות לבר הרע, והגם שמתאוה לתאוות האסורות עם כל זה חוסס תמיד תאוות ואינו עושה שום דבר איסור, הגם דלא מיקרי רשע, וארובה צדיק יתקרי כיון שחוסס תאוותו בעבור כבוד השם, עם כל זה כבואו לעולם הבא לא השלים שיעור קומתו, אם לא הפך מר למתוק דהיינו שכל כך לחם בחזקה עם הנפש הבהמית למאוס ברע, עד ששב אליו לטבע מאוס ברע בתכלית, ונתהפך הנפש הרע לטוב, זה הוא השלמת שיעור קומה ולא יבוש לעולם הבא ועיין ענינים האלו בספר התניא פגאון ופנינו, ותבין זה באפשר לפרש דברי מרן הקדוש, לתקן המעוות היינו התאוות הרע בלב שהוא המעוות בנפשו, קודם שיבא לעולם הבא כי הגם שכבר בטוח שלא יחטא בפועל, עם כל זה צריך לתקן המעוות כנ"ל קודם שיבא לעולם הבא, בכדי להשלים שיעור קומתו לעולם הבא, ולא יבוש ולא יכלם

להפוך חושך
מדותיו לאור
וטוב

(יז) גם בזה קיצר הרב גם מדברי מרן מהרח"ז, זה לשון מרן יזהר מהכעס, אפילו בשעה שמוכיח את בנו לא יכעוס כלל ועיקר עד כאן לשונו והנה הרבה ענינים היה לדבר מזה מה שגורם הכעס, שהוא טורף נפשו באפו שמשחלקת נשמתו ממנו כאמור בזוהר, ומיקרי עובר עבודה זרה ח"ו כמו שאמרו רז"ל בגמרא, ושומר נפשו ירחק מזה ויעשה לעצמו גדר לגדר וסייג לסייג שלא להקפיד אפילו בכיתו הקפדה בעלמא והנה כתבו חכמי המוסר שבעת אשר יצטרך לכעוס לשם שמים, כגון להוכיח את בניו או על

מלאכת שמים דרכו והילוכו בקדושה, והשאלה הזו תתכן ביותר דוקא לר' מאיר שלא עמדו חביריו על סוף דעתו, שהיה דרכו והילוכו בקדושה לפי הזמן והמקום, והבן אז השיב לו הקדוש ר' מאיר זב"ר אני, רצה לומר אני כל מלאכתי וכוונתי להייוחד העליון סוד ר"ב, ר"חמנא ז"בא ביצי לפי הזמן והעת והמקום (וכבר שמעתי בשם צדיק אחד שפירש כן תיבת לבל"ר, והלמ"ד הוא הפעולה). ואז השיב לו התנא ר' ישמעאל בני הזהר במלאכתך, שמלאכתך מלאכת שמים היא, שמא אתה מחסר וכר' רצה לומר דלזה צריך זהירות רב ואומדן דעת לשקול הכל בפלס ומאזני צדק. שבשעה זו לזה הדבר הנעשה נקרא מצוה, מה שאין כן בשעה שניה הוא בהיפוך, הכל לפי הזמן והמקום, ונקרא מחסר או מיתר והבן הענין כי אי אפשר לפרש בכתב ואתה דע לך.

שלישית מדברי מהרח"ז מה שלא ביאר הרב בעל הקונטרס, לתקן המעוות קודם שיבא לעולם הבא דברי מרן ז"ל מתמיהים עין כל רואה, מהו כוונתו בכלל, איזה מעוות יתקן, אם הכוונה הוא שישב ויתקן עבירות שבידו, זה אינו צריך לפניו דבדאי מצות תשובה חובה אקדקפתא דגברא, ובאם לא ישוב רשע מיקרי וגם אומרו קד"ם שיב"א לעול"ם הב"א, וכי הוה סלקא דעתך לתקן אחר שיבא לעולם הבא, והיום לעשותם כתיב, כי אין מעשה וחשבון ודעת וכר' וגם אם כוונתו איזה תיקון מעשיי הוה לי להרב לסדר דבריו אלה כועש"ה ט"ב, והוא מסודר באזהרת סו"ר מר"ע והנראה לי, דהנה הנפש הקדושה שבאדם ממנה באים המדות והתאוה והתשוקה לי"י ולתורתו ולמצותיו, ויש בכל אחד נפש הבהמית שממנה כל התאוות ותשוקות להנאת

מעין ההוספות

* בענין העבודה הנרצית שהיא לפי הזמן והמקום דוקא, ואילו העבודה הקבועה כחוק היא בדוגמת מציבה וע"ז גודל הזהירות הנצרכת להבחנה בין מצוה לעבירה, שהיא כחוט השערה

* מענין פגם הכעס שהוא כע"ז ומסלק נשמתו של האדם, ומורה דרך תשובה ותיקון מלמד דעת אימתי מותר הכעס

הקדמה ודרך לעץ החיים

הוספות מהרצ"א

אמרו כל הכועס כאילו עובד עבודה זרה, וכשיזכור כמה פעמים כעס, הנה עבד עבודה זרה ח"ו וגם כשלמד תורה ועשה מצות בשביל ממון וכבוד מבני אדם, כרמיון כת החנפים, הנה עבד עבודה זרה עיין * כחובת הצלמים שער יחוד המעשה איך שהעובד כזה מיגרע גרע מהעובד הצלמים מג' פנים, אחד שהעובד הצלמים עובד דבר שאותו הדבר לא הכעיס את השם יתברך, כגון עץ ואבן ומתכות, מה שאין כן החונף עובד את בני אדם שבדאי הכעיסו את המקום ב' שהעובד הצלמים עובד בשיתוף זה עובד אלפים ורבבות, היום עובד בשביל זה ולמחר בשביל אחר ג' שהעובד הצלמים מתרחקין בני אדם ממנו שרואין אותו בשקריותו, אבל לזה החונף יכבדוהו בני אדם שיחשבוהו עובד השם. ועוד אמרו רז"ל כל המתיהר כאילו בא על כל עריות כולן (יתפרש לדעתי להלן מה שנראה לי בזה) ועוד אמרו כל המלביץ פני חבריו ברבים אין לו חלק וכו' רמה לי קטליה כוליה או קטליה פלגא, נמצא הוה כאילו שפך דמים וגם עון מוציא זרע לבטלה הוה בכלל * שפיכות דמים ח"ו ושפעתו מכוון אדמו' הרב הקדוש מוה"ר מנחם מענדל זצוק"ל שגם דברים בטלים הוה בכלל לא תרצה, שכל דיבור הוא שיעור קומה שלימה, והנה הוא מוציא לבטלה ומרצחו והנה תמצא ג' ראשי עבירות חמורות מכל התורה, הלא הם עבודה זרה גלוי עריות שפיכות דמים שהן ביהרג ולא יעבור, והנה הנם בעוונותינו הרבים לאלפים ולרבבות ביד האדם וביותר לשון הרע שאמרו רז"ל שחמור יותר מעבודה זרה וגלוי עריות ושפיכות דמים ועון גזל ישנו לאלפים ולרבבות בעניני משא ומתן ובעניני המלאכות, וכשיבא לשוב אינו יודע למי גזל כי רבות הנה מיום היותו על האדמה והיה לי לדבר מענינים כאלה כמה וכמה דפין, אבל יכלה הזמן והם וכו' וכשיבונן הנלכב

הרשעים, יראה לפנייהם כאילו הוא כועס, אבל לא יכעוס בלב ומה מאור מן הצורך להזהר בזה, כי כך דרכו של היצר להכניס בלבו היתרים שיראה לפנייהם כאילו הוא כועס, ומטיל הכעס באמת בלבו מעט מעט עד אשר ירתיחנו ברחיחת הקליפה על כן החכם עיניו בראשו, יתפלל להשם יתברך שיעזרהו על דבר כבוד שמו והנה בסגולה להסיר הכעס לכרין בשם אהי"ה במילואו בהי"ן בגימטריא קנ"א בגימטריא כע"ס עם הכולל גם להסתכל בכנף שבציאת, כנ"ף בגימטריא כע"ס, וראיתם אותו זכרתם וכו' ולא תתורו אחרי לבבכם וכו' ובאם ח"ו בא כע"ס לידו יטבול במקו"ה בגימטריא קנ"א כנ"ל והאדם העלול לכע"ס מהראוי לקבל על עצמו בנדר ליתן כך וכך לצדקה כשיכעוס, וזה יחסום תאוותו. ומצינו כן בשם תלמידי מהרמ"ק, ודע ידידי כי הכעס לא יבא רק מהגאות שיחבאר בסמוך, והוא על פי שכל, כי בודאי העבד הקטן השפל והבוזי כאשר אדוניו מכהו ורודהו, הגם שנדמה לדעתו שלא פעל און ואדוניו מעביר עליו את הדרך, עם כל זה אינו עומד להעזי ולהתקצף נגד אדוניו, כיון שיודע ערכו השפל נגד ערך אדוניו והנה כשיחבונן האדם שפלותו שיודע בעצמו מחטאיו ופשעיו, וישים אל לבו זה באמת מה עבר עליו מעת היותו, ומחבירו אינו יודע כל כך חטאים ואפילו יודע שחבירו גם כן חוטא בענינים גדולים, ובעצמו יודע שאין בו אותן העוונות, המשכיל על דבר ומבין מה שאמרו רז"ל הוי שפל רוח בפני כל אדם, ולכאורה איך אפשר לאדם להיות שפל רוח בפני רשע מפורסם בזנות וגזלות וחמסים ומלשינות, והאדם יודע בעצמו שהוא בעזרת השם יתברך נקי מזה אבל כשישים אל לבו העוונות שאדם דש בעקביו איך מצטרפים לחשבון גדול ח"ו, יראה שכרמיון העוונות הגדולים יש בידו יותר ויותר מהאיש האון והבליעל והנה

סגולות להסרת הכעס

השפל בעיניו לא יכעס

ימצא בעצמו ככל העוונות החמורים

מעין ההוספות

- * עוד מדברי מוהרצ"א על שקיום התומ"צ צריך להיות בלתי לה' לבדו, ואם מקיימן בפניות הרי המצות עצמן כע"ז ממש ואף גרועות מהמשתחוה לצלם מעלה מזר וסגולה בקבלה מרבוה"ק במסירת מודעה וכו'
- * אזהרות נוספות יותר ביאור לאיסורים שהם אבירייהו דרציחה, הלבנת פני חבריו, הוצאת ז"ל, דיבורים בטלים ומרובה מדא טובה במעלת הדיבור הנכבד ושמירתו

הוספות מהרצ"א

תיקונים וכונות רבות לחזור ולהביאה אחר שנטרפה וכאילו אין לו תקנה כפי בחינת יציאת נפש הכעס לכן צריך לזכור הרבה אפילו הכועס על דבר מצוה (רצה לומר לזכור את עצמו, שיראה כאילו הוא כועס ולא יכנס הכעס בלבו ולא יתפעל). וכמעט שהוכיחי מורי ז"ל כמה פעמים על שהייתי מכעס עם אחי שהייתי לומד עמו ולא היה לומד כרצוני, אפילו בזה הוכיחני מורי ז"ל מאוד כאמור

עוד שם, לבטל הכעס יכוין בתפילת שחרית בשם ע"ב דיודי"ן למתק בו שם אהי"ה דהיי"ן גימטריא כע"ס (רצה לומר עם הכולל), ובתפלת המנחה בשם פ"ג למתק בו שם אלקי"ם דינים גם כן, ובערבית שם מ"ה למתק שם ארנ"י דינים גם כן גם אלקי"ם ארנ"י גימטריא כע"ס, הרי ג' יחדים שעולים בפשוטים (יש בכאן באפשר איזה חסרון, ועיין לקמן) להפטר הכעס, שחרית מנחה ערבית יכוין כוונה זו כשאומר העמידה בג' ברכות הראשונות יכוין כונה זו בברכה ראשונה כשמזכיר שם הוי"ה ברוך אתה הוי"ה יכוין הוי"ה דיודי"ן גימטריא ע"ב, ותכוין לצירוף ליחד עמה אהי"ה דיודי"ן גם כן ובהוי"ה של ברכה שניה יכוין בהוי"ה דס"ג וליחד עמה שם אלקי"ם והוא כשתנקד הוי"ה בניקוד אלקי"ם ובברכה ג' בהוי"ה דאלפי"ן ויחד עמה שם ארנ"י והנה הכע"ס דע כי ב' קנ"א הם א' אהי"ה דהיי"ן, ב' אהי"ה דהיי"ן (בכפלו) א' פעם אל"ף, ה' פעמים ה"ה, י' פעמים יו"ד, ה' פעמים ה"ה גימטריא קנ"א (ג' אלקי"ם ארנ"י גימטריא קנ"א). והנה קנ"א גימטריא כע"ס (עם הכולל), נמצא כי כעס נמשך מב' שמות אלו אלקי"ם ארנ"י גימטריא קנ"א, תרי בתי דינא קשיא ורפיא, ומשניהן בא הכע"ס כשמתחברין זה עם זה (על פי הדברים הנ"ל תבין מה שאמרו רז"ל מה שהיו נוהגין מר פלוני ביומא דרתח לא מצלי, להיות התיקון של כע"ס בכונת התפלות, ואפשר בהוא יומא גופא לא מיסתייעא מילתא כי אין קטיגור נעשה סניגור. ואפשר ל"א מצל"י אינו רוצה לומר

בכל זה הנה בודאי יהיה שפל רוח בפני כל אדם, אפילו נגר רשע גמור בזנות וגזל ימצא בעצמו דוגמת אותן העוונות לאלפים ולרבבות ובפרט בהרהורי עבירה ומראה עינים, שאמרו חז"ל טוב מראה עינים (באשה טוב יותר ליצר הרע) מהלך נפש (היינו מאותה מעשה עצמה) הנה לאיש אשר אלה לו, כשישים זה לנגד עיניו הלא ישפל בעיני עצמו לנגד כל אדם, ואיך יכעוס עליהם כיון שמכיר ערכו השפל נגר כל אחר ואחד

ידידי, היה בדעתי לקצר בענין, אך להיות הדבר הזה בפרט הזה מן הצורך מאוד לאנשים כערכי ליהרר מאד מכעס, והוא פנה לתורה, על כן אעתיק דברי מרן מהר"ח ז"ל משער תיקון עוונות כל הצורך לעניינינו, חה לשוננו. בענין הכעס, מורי זללה"ה היה מקפיד מאד על ענין הכע"ס יותר מכל שאר עבירות ונתן טעם לדבריו, כי הלא שאר כל העבירות אינן מחליפין הנשמה כמו הכע"ס והענין, כי כאשר יכעוס האדם יסתלק ממנו הנשמה הטהורה אשר בו ונכנס בו נפש מצד חיצוניות, ולטעם זה כל הכרעס נבואתו וחכמתו מסתלקת ממנו ואף אם יהיה חכם גדול וחסיד, כי מי לנו גדול ממשה רבן של כל הנביאים כמו שאמרו רז"ל על פסוק ויקצוף משה על פקודי החיל, ואף על פי שנתכעס על דבר מצוה. וזה סוד טורף נפשו באפו, כי האדם טורף נפשו ועושה אותה טריפה וממיתה בעת כעסו ואפו, והוא טורפה ומשליכה ממנו ואף על פי שעשה האדם תיקונים לנפשו ומצות רבות הכל נאבדין ממנו לגמרי, כי נאבד ממנו אותה הנשמה ובאה אחרת במקומה וצריך לחזור ולתקן כבתחילה, וכן בכל פעם ופעם שכועס נמצא כי כל הכועס אין לו תקנה כי הוא תמיד ככלב שב על קיאו ואם היתה מתעברת בו איזה נשמה קדושה לסייעו גם היא מסתלקת, ועל זה גם כן נאמר טורף נפשו באפו ולא יוכל להשיג שום השגה מי שהוא בעל כעס, כי הוא בונה וסותר בכל עת מה שבנה. אך שאר עבירות וכו'. אך הכעסן צריך

הכעס מחליף הנשמה

הכוונות לביטול הכעס

מעין ההוספות

* נעתקת בו אזהרה לשמירת הראיה, שהיא איסור דאורייתא ולא רק מילי דחסידותא

הקדמה ודרך לעץ החיים

הוספות מהרצ"א

לעיל בכונות ברכה שניה ס"ג עם שם אלקי"ם, ושם אדני"י גם כן עם הוי"ה בברכה ג', ועם זה יתמתקו ב' דינים אלו שהם גימטריא כע"ס, ושרשם משם אהי"ה דההי"ן שגם הוא גימטריא כע"ס, ולכן נמתק גם הוא בברכה ראשונה (והנה אפשר לי לומר ברתת וזיע לפי מ"ש מר"ן ז"ל שהכועס מיקרי נרגן מפריד אלוף, והנה גורם להגביר הדינין דשם אלקי"ם אדני"י, והנה שם אדני"י בתגבורת הדינין ח"ו הוא בחסרון א' רק אותיות דיי"ן, והוא דיי"ן אלקי"ם בגימטריא כע"ס שוה בשוה, וזה שמפריד א', ואחר כך בהתמתק על ידי אהי"ה דההי"ן ניתוסף הא' בגימטריא א' יותר, ואז יתמתקו אלקי"ם אדני"י נראה לי הקטן, והשם יתברך יכפר ולא יאמר פינו דבר שלא כרצונו) גם ב' פעמים יטבול בשבוע יום ג' יום ו' (ואפשר יום ג' שהוא בחינת התפארת ויום ו' בחינת היסוד הן המה קו האמצעי שהוא רחמים, והכועס נטה לצד שמאל הגבורות, על כן יטבול בימים האלו שהם בחינת קו האמצעי במקוה טהרה להעשות ככריה חדשה לעמוד ממוג בבחינת קו הרחמים. נראה לי, והבוחר יבחר).

עוד שם, תיקון כעס וכו' עיקרו של דבר להתענות קנ"א תעניות כמנין כעס (עם הכולל, ועיין מ"ש לעיל) ולכוין בשם אהי"ה דההי"ן גימטריא כע"ס כנ"ל אמנם ג' קנ"א הם אהי"ה דההי"ן וזהו יכוין בשחרית ובמנחה בעת תפלתו יכוין לקנ"א אחר שהוא א' פעם אלף ה' פעמים ה"ה וכו' ובערבית אדני"י אלקי"ם גימטריא קנ"א הרי ג' קנ"א הרמזים בפנחס בקנאו את קנאתי וכו' (ואפשר כיון בהם פנחס ככעסו לשם שמים על דבר כזבי וכו', עם כל זה כעס הוא וכיון לתקן. וככה יעשה הכועס לשם שמים, נראה לי) ואני מסופק אם אמר להיפוך של מנחה בערבית וכו' וסדר הכונה הלא כי נתחיל מקנ"א דשחרית לבאר וממנו יובנו השאר אחרים, ונתחיל תחלה מאלף במילואו ותעשה קי"א תעניות כמנין אלף וכו', שביום א' מן קי"א תכרין בא' של אלף, ובלי ימים אחרים תכרין בל' של אלף, ובפ' יום וכו' וכן תעשה כל הקנ"א תעניות חשבון זה וכו' וכן הסדר בשאר ב' קנ"א הנ"ל והמקום אשר ראוי בו לכרין הוא בעת התפילה, ואם יכרין גם כן בכל

שלא התפלל כלל, כי איך סלקא דעתך שלא התפלל כלל וביטל מצות עשה ולעבדו בכל לבבכם, וכי מי שאכל שום וכו', אבל נראה כונה שבהוא יומא לא הוה מצלי בכונות הידועים לתקן העון, רק המתין לתקן ליום אחר נראה לי) וזה סוד כי כע"ס בחי"ק כסילים ינוח, כי בחי"ק גימטריא ק"ך צירופי אלקי"ם ומשם נמשך הכעס והנה בחי"ק אותיות יב"ק והוסיף עוד אות ח' בינתיים, והענין כי יב"ק הם הוי"ה אלקי"ם ובהיותם מתחברים מתמתקים אלקי"ם עם הוי"ה, ועל ידי הכעס הושמה אות ח' ביניהן, שהם ח' מלכים דארץ אדום ורצה לומר, כאשר יחשב נצ"ח הוי"ד תרי פלגי גופא כל אחד בפני עצמו הרי ח', ולהיות הכועס בעוונותינו הרבים נקרא מפריד, גם זה נרמז בפירוד נראה לי) ועל ידם מחזיר העולם לתוהו ובוהו ונרגן מפריד אלוף, וכשנפרדים נעשה אלקי"ם דינא קשיא, ואז הוא כועס שהם ק"ך צירופי אלקי"ם שהם גימטריא בחי"ק וזה שאמרו לאהרן קום עשה לנו אלקים, שיחפשט שם אלקים דקדושה שהוא א', ועל ידך יתפשטו ויעשו אלקים רבים שהוא ק"ך צירופי אלקי"ם, וזהו אשר ילכו לפנינו לשון רבים, לא אמרו אשר ילך גם כונת אומרם ילכו יתפשטו, כאדם ההולך ומתפשט ממקום למקום, כן אלקי"ם זה מתפשט והולך עד שיהיו ק"ך צירופים, וזהו אשר ילכו בלשון רבים וזה סוד הרמז בסבא משפטים על פסוק מלך אלקים על גוים, איך שמתפשט זה השם אלקי"ם שיצא ממנו בחינת אלקים אחרים, והתפשטות הזה הוא על ידי העשותו לק"ך צירופי אלקי"ם, ועד כאן הוא בקדושה ומשם ואילך הוא אלקים אחרים, ונאחזין בק"ך צירופי אלקים הנ"ל וזה סוד הנזכר בפסוק ויעשו להם אלקי זהב לשון רבים, גם אמר עשו להם מסכה גימטריא ק"ך ככרי זהב כמנין מס"כ כמו שאמרו רז"ל, וה' יתירה של ה' אותיות אלקים שהוא שורש לכל הק"ך וזהו מסכה מס"ך ה' לכן תקונו שיתחבר הוי"ה עם אלקי"ם מה שהפרידם תחלה בסוד כע"ס בחי"ק וכו', ויחברנה עם הוי"ה כנ"ל בתפלת העמידה בברכה שניה ונעשה יחוד יב"ק ואז נשאר אלקים ממותק בשם ע"ב שהוא רחמים (לכאורה נראה שצריך לומר בשם ס"ג כמ"ש

תיקון הכעס
טבילה תענית
וציצית

הוספות מהרצ"א

לשוננו גם זה הוא כפי מאמרינו שהוצרך מרן להזהיר בזה למי שרוצה למלאות ידיו בחכמה, הגם דבלא זה מצווה מפי חז"ל שאמרו כל המתיהר כאילו בא על כל עריות כולן (וכמו שיתבאר אם ירצה השם להלן), וקרא קא צווח תועבת י"י כל גבה לב ומי זוטר האי רכתיב תועבת וכו', והוא המטבע אשר פסל המלך י"י צבאות, והשם יתברך אומר אין אני והוא יכולים לדור עם כל זה הוצרך מרן להזהיר בכאן כמ"ש לעיל הגאון והכעס הם אחים תאומים, כי לולא הגאות לא היה מתקצף, וכמו שהוכחתי הענין בקירוב אל השכל על כן כאשר יתקרב האדם אל החכמה ללחום מלחמות י"י כנ"ל, הנה יתאמצו ביותר נגדו להפילהו במכמורת הגאות והכעס, על כן צריך לעשות משמרת למשמרת ומידי דברי בענייני הגאון, תדע ידידי כמון כמוני, שענייני הגאון יש לה ענפים דקים אשר לא יתבונן בהם כי אם המשכיל המחפש אחר שרשי וענפי העבודה זרה ורוצה לשרש אחריה, כמ"ש העוקר עבודה זרה צריך לשרש אחריה אבל בזולת זה ידמה לאדם שאינו בכלל הגאים, ואדרבה יחזיק עצמו לעובד באיזה ענינים, ובאמת הוא גאות ואזכיר לך איזה ענפים לאיש ההמוני כערכי, וממנו תקיש אל השאר כשרואה אדם שמגברין עליו ח"ו הרהורים רעים יפול בעצבות ח"ו ולא יתאמץ לעלות במרכבה ללמוד תורה, כאמרו תורה צריכה ללמוד בטהרה. תדע ידידי שזה הוא ענף דק מענפי הגאות, שאינו מכיר ערכו ומחשב את עצמו כבר למסויים וליודע עניני העבודה ואילו היה מכיר את ערכו שמעולם לא עזב באמת המיית תאוות העולם הזה, והוא קשור ודבוק בעבותות אהבת עולם הזה, איך ימלאנו לבו לבקש גדולות ונפלאות אשר שייך להשרידים אשר י"י קורא. אכן לפחות הערך די לקיים בכל עת ולא תתורו אחרי לבבכם וכו', דהיינו בטרדת הרהורי היצר יסיר ההרהור מלבו ויחשוב לקיים ולא תתורו וכו', ויחזיק בלימוד התורה ומצותיה במוחין דקטנות כשור לעול וכחמור למשא, כמהראוי לפחות הערך וקלי הדעת ובענין הזה יש כמה אנשים אשר כהתל באנוש יתלו *

רגע מהיום ההוא אז יותר מהמובחר וכו' ועוד תיקון כע"ס, הנה הכעס גימטריא כמנין כנ"ף שהוא שם אהי"ה דההי"ן, וד' כנפות שבציצית וד' פעמים כנ"ף גימטריא כמנין ציצית והנה אמרו בקריאת שמע צריך לשים ד' ציצית נגד החזה, והנה שם בחזה דו"א מתגלים החסדים כנודע (ואם עיני שכל לך תבין באפשר גם כן למה התיקון הוא לטבול ביום ג' ויום ו'), ולכן בעוד שהציצית שם בחזה יכולים למתק הכעס כמנין הכנ"ף ע"י החסדים המתגלים שם בחזה אשר עתה כנפות נתונים שם ויכוין בחסדים הממתקים הכנפות, וכל כנ"ף כמנין כע"ס וטוב הוא לכוין בשם אהי"ה דההי"ן עוד הוא תיקון לטבול הכעס, יטבול ויכוין כי מקו"ה גימטריא קנ"א, והוא ג"כ כע"ס, ועל ידי טבילות אלו בכונה הנ"ל יתבטל ממנו הכעס אם לא יהיה על צר בחירתו ויטבול ב' פעמים בשבוע ביום ג' וביום ו' עד כאן לשון מרן בשער תיקון עוונות

העתקנו כל זה להתודע ולהגלות גודל האיסור מן הכעס, ולהמציא רפואות תעלה למכאוב הכעס להשיב נפשות הנדחים מחמת הכעס, וישיב לימי עלומיו ולא יאבד זכותיו והנה הזהיר מרן ביותר בכאן מי שרוצה למלאות ידיו בחכמה הלזו, כי הנה עיקר מגמת לימוד החכמה להיות ממחצדי חקלא לבער הקוצים מן הכרם, והכועס כעוונותינו הרבים מגביר הדינים ונותן כח ח"ו אל וכו' על כן ביותר צריך לזרו בכאן כי כאשר יתחיל ללמוד הנה הוא מתחיל ללחום נגד הסטרין, וכמים הפנים לפנים גם הם יתאמצו נגדו להחטיאו ולהקניטו בכעס, וכשיכעוס יתן כח ח"ו וכו' על כן ביותר צריך גדר לגדר זהירות לזהירות מי שרוצה לבוא לטהר ולקדש בקידושי החכמה הלזו על כן הזהיר מרן בכאן באזהרותיו מזה, הגם שהוא באזהרה כפולה מפי חז"ל אפילו בלא עסק החכמה. התבונן בזה

(לח) גם בזה קיצר הרב בעל הקונטרס מלשון מרן זה לשון מר"ן, גם צריך לזהר מהגאות ובפרט בענין הלכה כי גודל כחה, והגאון בזה עון פלילי עד כאן

מעין הוספות

* קבלת רבוה"ק שדביקות ללא עמל בעיון וחיודד התורה אין לה קיום

הגאון והכעס - תאומים

העצבות מהרהורים - ענף הגאון

הקדמה ודרך לעץ החיים

מצד אחיזת היצר הרע, כדאיתא במדרש הנעלם פרשת תולדות (דף קל"ח).^ט ונאמר גבי יהושפט ויגבה לבו בדרכי יי'. ועיקר הגאות שלא יהיה לו התנשאות על זולתו ועל חבריו,

הוספות מהרצ"א

בלומדי התורה בפשטים לפי פשוטו, באמור לא זו הדרך ישכון אור ומהראוי ללמוד תורה בהתלהבות ודביקות, ובאם לאו יותר טוב שלא ללמוד ועל כן הם בעצמם מתבטלים מתורה ועבודה עד עת בא איזה שעה המדומיית לפי רעתם שזה הוא השעה הרצויה לרעתם לעיין באיזה מילין, וכן בעיני התפלה אלה הם ענפי הגאווה שמרמים ברעתם אשר להם יאתה מוחין גדולות, ואינם מכירים ערכם אשר אין להם עסק בשכליות עמוקים גבוה מעל גבוה, אשר הוא להשרידים אשר יי' קורא אשר יורעים האיך לעשות תענוג ונחת רוח לבוראם בכל שעה ושעה ורגע ורגע ביחודים נפלאים כפי אשר חלק להם השם יתברך ואותן האנשים הכסילים טח מראות עיניהם ומהשכיל לבותם, ורוצים לילך בעקבי החסידים הקדושים, כמדומה להם בסתר אשר גם להם יד ושם בעיני שכליות והם נופלים בשוחה עמוקה לעזוב דרך יושר ולבטל התורה בסיבת גסות רוחם וגאווותם השם יתברך ישמרניו ויצילנו עצה היעוצה אחי לשפלי ברך כמוני היום, לעולם ישים האדם את עצמו כשור לעול וכחמור למשא לתורה ועבודה, אפילו אין לו עריין שום הרמת ראש אף על פי כן יאמר ברוך שלא עשני גוי, כי הגוי אינו עושה אפילו עבודה כזאת ושמעתי בשם צדיק אחד שאמר שאחר גמר התפלה אנו אומרים עלינו לשבח לארץ הכל שלא עשנו כגויי הארצות, להורות שהגם שלא יצאנו ידי חובתינו בתפלה שהתפללנו במחשבות והרהורים ומבלי הודע את יי' ומבלי יראה ואהבה, אף על פי כן עלינו לשבח שלא עשנו כגויי הארצות, שהגויים אינם מתפללים להשם יתברך אפילו באופן כזה ויבקש אדם מהשם יתברך יעזרהו על דבר כבוד

מענפי הגאווה המנעות מתורה ותפלה עד עת מוחין, העצבות מהדחקות

(ט"ז) זה לשונו שם, הכי איצטריך יצר הרע לעלמא כמטרא לעולם, דאלמלא יצר הרע חרוותא דשמעתא לא הוי וכו', עיין שם והנה נראה מכאן שמן החיוב הוא להיות שמח בעסק ההלכה, וכן נראה מעובדא דרבה בש"ס דפתח במילי דבריהותא והנה נאמר בכתבי תלמידי הבע"ש שם טוב ששאלו אותו תלמידיו, כשארם שמח בעסק התורה הרי משתמש בתגא שנהנה מהתורה, עיין שם בדבריהם שהשיב שטבע התורה הוא כן שמשמחת הלב בעל כרחו הנה נראה מהרברים הללו שאין מן החיוב על האדם לשמוח, רק אם הוא שמח בעל כרחו לא מיקרי נהנה מהתורה והנה הרברים סותרים לכאורה דרברי הזהר אבל המשכיל על דבר ימצא טוב טעם לרעתו, כשיבין ענין עסק ההלכה שהוא לייחד הכל"ה תורה שבעל פה, בהסיר ממנה המרץ והתבן ולקשטה ככלה תעדה כליה, ואז אמרה חזי במאי ברא אתינא לקמ"ך דייקא, פנים בפנים כנודע, אזי על פי הרברים האלה תבין ממעשה דרב כהנא דגני תותיה פוריא וכו', ותבין מ"ש בזהר זאת הפעם עצם וכו' לבסמא לה

חדוותא דשמעתתא – אם מותר ואם צריך

מעין ההוספות

- * יבאר מהו עסק התורה והמצות כשור לעול וכחמור למשא
- * יוסיף ביאור במה שקיום התומו"צ חייב להיות בהשליך ממנו אפילו התענוג שמעין עוה"ב, ועכ"ו בלימוד התורה מטבעו שיהיה בו תענוג בהכרח ותפלתנו שנוכה לתענוג זה כדי לעשות נח"ר ליוצרנו
- * מראה מקום לספרי מוהרצ"א שבהם מתבאר המעשה דרב כהנא ודברי הזהר בדרך הפשט

המתגאה
בהשנותיו על
חבירו

באמור לו לכו שיודע ומבין בחכמה (עיין באותו מעשה דהאי גברא דדנו דיניה על שרצה לבייש את חבירו בהלכה, בזהר פרשת שלח דף קס"ו), ומתנשא על חבירו אשר אינו יודע כמוהו. ובפרט בחכמה זו מונע ההשגה אם חשוב בעיני עצמו אשר לו ידיעה והבנה בחכמה זו. בוודאי אם יגיע לו איזה התנשאות וגבהות על חבירו שאינו יודע כמוהו, אז ידע בוודאי שלא נגע בה עוד, ולא השיג בה כלום ובה למחשבתו הגאות על שהשיג באיזה הגשמה שהגשים (בדעתו ושכלו) ח"ו במדות וצנורות עליונים, מזה צומח לו גאות, מחמת שתפס במחשבתו במקום דלית מחשבה תפיסא ביה כלל. וידע שצריך תשובה ליחד באחד אמת במסירות נפש ליי, להעלות מ"נ ולייחד ביחוד הנוכח בשער היחודים בתיקון עון הגאות,² וביחוד המבואר בסוף יחוד הדיקנא קדישא, שלא יתאחזו בו החיצונים שיכוין בשני אלהים

הוספות מהרצ"א

הגאווה היא מן הקליפות שאתה גרמת, ולהחזירה להשם יתברך כי הוא בעל הגאווה האמיתי ולו יאתה הגאווה (ועל פי זה פירשנו מאמר הש"ס כל המתיהר כאילו בא על כל עריות כולן, דהנה איסור העריות דקרוכים דנקרא משתמש בשרביטו של מלך, כנדע מיחודי אורות עליונים והנה כמו כן המתיהר והמתגאה משתמש בשרביטו של מלך כי לו יתברך יאתה הגאווה), כי י"י מלך גאות לבש ותכוין להחזירה על ידי שתמלא שם י"ה במילוי ההי"ן, ותכוין כי שם י"ה פשוט העולה גימטריא גאו"ה הוא א"ל (במילואו עם הכולל נראה לי) כי שם י"ה הוא בתיקון קדמאה דדיקנא כמבואר על פסוק מן המצר קראתי י"ה ומילוי שם י"ה בההי"ן שגם הוא עולה גאו"ה, תכוון אותו לז"א בתיקונים של הדיקנא דיליה עד כאן דבריו (ועל פי הדברים האלה תכוין גם כן רמזתנו לעיל בפסוק עזי חמרת י"ה ויהי לי לישועה, שכוונת זה השם הוא לי לישועה מגאות אשר יאתה להשם יתברך דייקא. וסיים זה אל"י, להורות לכוין בהמילוי ד"ה עם הכולל בגימטריא א"ל הוא כוונת השם י"ה בפשוט, וכוונת המילוי דההי"ן אמר אלקי אב"י בגימטריא י"ג תיקונים שצריך לכוין אותו כאמור והבן תיבת ואנה"ו ואדוממנהו, כי יראתי להרחיב הדיבור)

המתיהר כבא על
עריות
☆

פגם הגאווה
ותיקונו

☆

מעין ההוספות

* יציין למקום שבו נעתק יחוד זה באריכות ובתוספת מרובה
* בגנות מדת הגאווה ובביאור היותה כאיסור עריות וכשרביטו של מלך

הקדמה ודרך לעץ החיים

עם יוד אותיותיהם^מ המבואר אצלינו על שם ר' עקיבא שנכנס בשלום ויצא בשלום, כי שמו מורה על יחוד זה. עק"ב הם ב' פעמים אלהים, יוד הוא י' אותיותיהם. שהיה תמיד בסוד עק"ב ענוה יראת י"י. והא' הוא כולל אלופו של עולם, שהיה בעוזרו שלא ידחפו אותו לחץ מלאכי השרת (ועיין פרק ז' משער ספירת העומר).

אמנם, אם מגיע לו שמחה וחדוה דשמעתא מחידושי ועסק החכמה הפנימית, בוודאי מותר. כדאיתא ברעיא-מהימנא ובתיקונים דלית חדוה בין חברייא כחדוה דאתחדש בינייהו מלין דאורייתא. ומצוה רבה היא^מ ועל ידי זה יזכה להשגה, ואין לך דבר שתועיל להשגה כשמחה של מצוה, עיין בספר הגלגולים. וסגולת השמחה הבאה אז להוריד מ"ד ולהמשיך השפעות טובות על בית ישראל, ובוזה שלום.

חידוה
דשמעתא

שישית, יתקדש עצמו בשעת הזווג שלא יהנה. עד כאן לשון מהר"ח ז"ל. והנה באמת לאו כל אדם יכול לקיים קדושת הזווג אם לא למד בחכמה זו, לידע צנורות היחוד, ולהפשיט מחשבותיו מן החומר הגס, ולקדש עצמו במחשבתו ביחודי שמותיו יתברך במקור הזווג במסירות נפש באמת ליי". ושפעתי ממורי דעיקר קדושת הזווג הוא קודם הזווג, לדבק במחשבתו ולקשר עצמו בכורא ית' ברוך הוא וברוך שמו יתברך ויתרומם ויתנשא, כמבואר

קדושת הזיווג

הוספות מהרצ"א

עוד אחת מה שהשמיט הרב בעל הקונטרס מדברי מרן מהר"ח והוא זו זה לשון מרן, כל צער שיבא לו יפשפש במעשיו וישוב אל יי"ד דע ידי הקורא שלא יחשוב שום דבר שבא במקרה שדבר זה גרם זאת, רק הכל בהשגחת הבורא יתברך שמו. ומי שנותן דעתו על המקרים עליו הכתוב אומר ואם תלכו עמי קר"י והלכתי וכו' וקב"תי, בעת שיוזמן לאדם איזה דבר עיגום ומצער יזכור ויאמר הפסוק ראה עניי ועמלי ושא לכל חטאתי, בכדי שישים אל לבו שהוא בהשגחת הבורא על עוונותיו להזכירו כדי לפשפש במעשיו ומה שאמרו רז"ל היכי דמי יסורין אפילו הושיט ידו לכיס וכו', הוא דוקא כשמישים אל לבו שכל תנועותיו מסורין בחפץ הבורא. ותבין מאוד ותשים הדברים על לבך.

☆

השגחת הפרטים
והמקרים

(פ"א) זה לשון ספר היחודים, כבר ידעת כי החיצונים נאחזים בשם אלקים, ולכן תכרך בזה היחוד אחר

נראה לי, והמבין יבין)

(פ"ב) נראה לי, היינו כשכא לו ממילא השמחה באהבת התורה, וכמו שהעתיקתי לעיל בשם הכעש"ט.

מעין ההוספות

* תוספת למבואר בפנים בענין היסורים

* עוד מדברי מוהרצ"ה על המלחמה העצומה הנדרשת לשם קדושת הזיווג והפרישות

בספרי קדושה, אבל בשעת הזווג אי אפשר שלא יהנה. וראייתו מן מאמרם ז"ל במדרש שוחר-טוב בפסוק הן בעון חוללתי: כלום נתכווין ישי אבי להקימני כו' לא נתכווין אלא להנאת עצמו, עד כאן.¹² ואביו של דוד הוא ישי שמת בעטיו של נחש. ובספר הקדוש נזעם אלימלך אומר שלכך לא תקנו ברכה על תשמיש, כי אי אפשר בלא תערוכות היצר.¹³ אמנם אני מנהיג לתלמידיי, הגם שלא תקנו ברכה בנוסח שם ומלכות, אבל ירא שמים יתן שבח והודאה על ההנאה שנתן לו הבורא כל עלמין ברוך הוא וברוך שמו ברוב חסדו ובטובו הגדול, שנתן עזר לנעזר בגבורה. אמנם מה שביכולת האדם להרחיק עצמו מן הנאה בוודאי ירחיק. על דרך ששמעתי בשם הרב הקדוש מו"ה דוב בער זצ"ה על דברי רבינו הקדוש לא נהניתי אפילו באצבע קטנה שלי, דזה קאי על קדושת הזווג, על דרך אמרם ז"ל לא כל האצבעות שוות. אמנם אם יגיע לך הנאה, תן הודאה לבורא כל עלמין על חלקך, בכל לשון שאתה שומע ומדבר. ובוזה תחזיר ההנאה לבעליה ולא תמעול בקודש.

ירחיק מההנאה, ואם נהנה יברך

הטבילה וכוונתה

שביעית, טהרה וטבילה בכל עת, ולפחות בעת הצורך.¹⁴ ושם במקוה תכוין כי רומזת לסיוד אמה, הוא סוד התשובה, והיא המטהרת את הבן הנעים בסוד תבוא אמו ותקנח וכו'.

הוספות מהרצ"א

(מג) הרב נ"י הביא הדברים הללו בשם מוריני, הוא ניהו כבוד הרב הקדוש מו"ה יעקב יצחק זצוק"ל, תנוח נפשו בגן אלקים (חיים) שלמד זכות על ישראל וכן היה דרכו תמיד, ובודאי נתקבלו דבריו במתיבתא דרקיע אבל המדרש יש לפרש באופן אחר, שנתכווין ישי הקדוש להנאת עצמו היינו להכשיר זרעו, שעל כן רצה לכא על השפחה בעת הולדת דוד, ונודמנה לו אשתו בלא הודע, ושיחרר השפחה בתנאי, להיות הלכה זו עמוני ולא עמונית היתה עדין רופפת בישראל עיין נא כל זה בספר עשרה מאמרות ויונעם לנפשך

☆

☆

(מד) אמת נכון הדבר כתב כן הקדוש בספרו פרשת וישלח, וכתב כן בשם הפוסקים, ואני הצעיר לא מצאתיו בשום פוסק, ולא ראינו אינו ראה רק הביאו בשם הרמב"ן דלא תיקנו לברך על מצוה

(מה) בדברי מרן כאן כתב יטבול בעת הצורך לו, רק

מעין ההוספות

* מראה מקום לעוד מספרי מוהרצ"א דמיייר מענין שא"א למעשה זה ללא הנאה וללא תערוכת היצר * גם במקרא מפרש מוהרצ"א את המדרש בצורה דומה, וגם שם אומר הוא כי בודאי הסכימו במתיבתא דרקיעא לדברי הרבי מלובלין * תוספת ביאור בדרך ההלכה והחסידות למה שאין מברכין בכל עת הזווג, ומחזק את דברי מוהרצ"ה שישבה ויודה בכל לשון שירצה ע"פ התורה טוב יותר שלא יהנה מחדש לחייב עצמו בברכת שהכל

הקדמה ודרך לעץ החיים

וכדאיאת בזהר בראשית (דף ל"ג). אמר רבי חייא מקוה המים דא צדיק, דכד מטי למקוה המים אתמר ביה וירא אלהים את האור כי טוב, אמרו צדיק כי טוב וכו' וכיארנו זה המאמר בתשובת שאלה באורך ומי המקוה הוא מי הדעת, כמ"ש הרמב"ם ז"ל בסוף הלכות מקוואות ובוהר שם: רבי יוסי אמר מקוה המים דא ישראל, שנאמר מקוה ישראל י"י. והוא בסוד אבא חכמה עילאה, שהוא דעת דועיר אנפין, והוא נקרא ישראל, ונמשכת מנחל עליון מזלא עילאה נוצ"ר חס"ד לאלפיים (ראשי תיבות נח"ל). ויכוין בכוונת יחודי המקוה מ' ובאותה תשובה הארכנו באורך בשורש כוונת המקוה, יהי י"י עמנו שתצא לאור, כי יסוד גדול ביארנו שם מקור מים חיים.

הוספות מהרצ"א

אחר כך בתנאי השגת החכמה כתב בענין השגת האדם אין לך דבר שמועיל כמו הטהרה והטבילה שיהיה אדם טהור בכל עת, אבל אין מכל זה ראייה להצריך טבילה שלא בעת המצטרך לטהרת הקרי ואפשר כוונת הרב אפילו בעת הספק דמים חלוקים ועכורים אבל לזה צריך אומדן דעת, דלפעמים הוא מתרמית היצר לבלבלו מדמה לדעתו ענינים אשר לא כן וכן ראיתי בעיני זולת כשעושה האדם טבילות משום תשובה ובכוונות הראויות, שיהיה כקטן שנולד בהכנסו למקוה בהתקפל תלת גו תלת כבמיעי אמו, ואחר כך יולד בריה חרשה על ידי תשובה כשורה, מה נחמד ונעים והנה החכם עיניו בראשו לטהר את גופו בכל זמן ועידן, אך לא בשגעון, זולת באיזה כוונה ודי בזה הערה למבין ורוצה באמת. נדאה לי הקטן

הטבילה שלא בעת הצורך

והנה אעתיק לכם ידידי עוד מה שכתבתי בספרי רג"ל ישראל דברים ערבים לכוונת המקוה בפשוט במקוה יש תתק"ס לוגין, ובירושלמי אמרין בריה בטילה בי"ו פעמים ס' (וכמה פעמים דברנו מזה מענין יוס"ף שלא נתבטל במצרים, יוס"ף ראשי תיבות י"ו פעמים סמ"ך ואדרבה משם יצא מושל ואין כאן מקומו בזה), היינו תתק"ס ועם הבריה שבטילה בו תתקס"א (ואם עיני שכל לך תבין מה שאמרה רחל בלידת יוסף שרמזנו אס"ף אלקים וכו', אס"ף כפ' רבתי דא"ק היינו בגימטריא תתקס"א,

מז) יחודי המקוה יעין בפרי"עץ-חיים בשער השבת והנה מחדש נדפסו כוונת המקוה בקיצור מהבעש"ט, והוא לכוין שם קנ"א משולב עם שם אנג"א כזה, א"ל"ף א' ה"ה ג' יו"ד ה' ה"ה א'. ופירוש היחוד מהקדוש מוה"ר דוב בער, שם קנ"א בגימטריא מקו"ה, ומקוה היא בינה, ושם אנג"א הוא השראת הדינין כל הגבורות ממנו באים (ולדעתי יוצא מפסוק מתי אעשה גם אנכי לביתי), ובינה מינה מתערין

יחודי המקוה

☆

מעין ההוספות

* מביא שמוהרצ"א עצמו טבל על דעתו של מוהרצ"ה שכיון כל הכוונות הצריכות * "כוונת המקוה בפשוט" מתבאר בהרחבה ובאריכות יותר בכמה מספרי מוהרצ"א, ואגב כך מלמד דעת מסוגלת הטבילה במקוה

☆ **ולטבילת קר"י** יטבול במים קר"ים, בסוד מים קר"ים על נפש עיפה ושמועה טובה מארץ מרחק. אר"ץ מרחק נקרא יסוד התשובה, כי יסוד אבא נקרא מרח"ק, מרחו"ק י"י נראה לי, וירא את המקום מרחו"ק, מבואר בסידור. הנה אר"ץ מרח"ק נקרא יסוד אמא תשובה (ומרחק יכונה לבינה, כטעם ממרחק תביא לחמה), והוא עצם המקוה, ועל שמה נקראת היבשה אר"ץ. וסוד מ"ים קר"ים מספרו מ"ת, בסוד שנאמר **בשם הבעש"ט** אשר הצדיק נפטר ממיתה כשרואה קר"י, בסוד יק"ר בעיני י"י המותה לחסידיו (כי אצל הצדיק נחשב לו צער, ועל מקרה בלתי טהור יותר מצטער מצער מיתה, ובזה נפטר ממיתה, כי מרדות גדולה בלבו. ובזה תבין בסוף יומא על הרואה קרי ביום הכפורים, יראה זרע יאריך ימים אמן, ודוק היטב), יק"ר אתוון קר"י. ומים על נפש עיפה, והמים בסוד מסירות נפש למיתה כמו בנפילת אפים, ונמתק במים קרים. ועל ידי זה יזכה להשגה בסוד שמועה טובה, וירא אלהים את האור כי טוב כנזכר לעיל בזהר. ובמקום אחר נרחיב, ולא באתי לכאן אלא לצורך אגב השגת החכמה, וכן קבלתי מדבותי.

טבילה לקרי
במים קרים

הוספות מהרצ"א

הענין) וכן יצירת הולד במ' יום שהם תתק"ס שעות (הרי כשהאדם טובל במקוה נעשה כבריה חדשה הנוצר במעי אמו, והנה כששוחה הוא תלת גו תלת כאשר הוא מוטל כפנקס במעי אמו, ואחר כך בהתפשטו הוא כהולדה התפשטות איברים, ועיין בעץ-חיים שער הז"א ותבין) וכל שיעור המקוה מרומזין בשם הרי"ה, הסאין מ' מרומזין בהוי"ה כשתצייר ההי"ן בצורת דוד"י אזי יהיה מספר השם מ' (וגם מ' צורתה כ"ו, מספר הוי"ה נראה לי). הקבין ר"מ, הנה הוי"ה מספרו כ"ו בכפלו כזה כי פעמים ו', ו' פעמים כ', הרי ר"מ תתק"ס לוגין מרומזין במילוי כ"ו שהוא פ"ו, תכפלים פ' פעמים י', י' פעמים פ', בגימטריא תתק"ס זה סוד מקוה ישראל הוי"ה (לדעתי שזהו שכתבו (המקובלים) לטבול ד' טבילות נגד ד' אותיות אותיות הוי"ה וקבלתי שצריך לצייר השם הוי"ה במחשבתו בשעת הטבילה) וכן ארץ ישראל מהלך מ' יום שהם תתק"ס שעות (על כן מקוה סגולה לחכמת התורה כמו שאירא דארץ ישראל מחכים ואין תורה כתורת ארץ ישראל נראה לי) וכן צריכה הנשמה לטבול בנהר דינור שהוא סוד נז"ר דלי"ק בגימטריא ח',

רמזה שלא יתבטל בחרפת מצרים כי ויהי י"י יוסף ויט אליו חס"ד) והוא בכונת המקוה לתקן הברית (דרגא דיוסף) יסוד צדיק הוא באופן זה, כי תתק"ס הוא י"ו פעמים ס', והנה יש באדם ד' יסודות וכל יסוד כלול מכולם, הרי י"ו יסודות (וזהו צירוף חיבת יסוד היינו מהד' נעשה י"ו, וכל אחד מתבטל בס'), וכל אחד צריך ס' לבטלו שלא יהיה בו בנותן טעם מהקליפה והנה תתק"ס בגימטריא אברה"ם שר"ה יצח"ק (ולדעתי הוא סוד המתקת הדינים בחסדים, והבן) וכתב במגלה עמוקות הנה המקוה יש בה מ' סאה נגד מ' יום של קבלת התורה, וכמו שבכל סאה מ' קבין ובכל קב ד' לוגין, כן בכל יום ד' עתים ובכל עת ששה שעות (הגם שהוא בהיפך אין קפידא, להיות המספר שוה), וכמו שבמקוה תתק"ס לוגין כן במ' יום תתק"ס שעות ועל שיעור הזה היה גם כן הלוחות שהיה משקלם ארבעים סאה, וכנגד הקבין שהם ר"מ חזרו ושבו ישראל ר"מ מיל, כי על כל דיבור חזרו י"ב מיל ושבו י"ב מיל הרי כ"ד, י' פעמים כ"ד הרי ר"מ (נמצא ענין התורה והלוחות נרמז בשיעור מקוה, על כן מקוה מועיל להשגת התורה כמ"ש מהרצ"ו ז"ל. ולדעתי צריך לכוון זה

מעין ההוספות

* תוספת ביאור ממהרצ"א לענין טבילה בקר במים קרים שהם כמס' ופוטרים מן המיתה

כוננת המקוה

הקדמה ודרך לעץ החיים

עבודת הלילה
מארי דחושבנא
לימוד קודם
חצות

שמינית, שלא יעבור בכל לילה¹² ויחשוב בכל לילה מה שעשה ביום, ויתודה. עד כאן.
 וזה נקרא בזהר מארי דחושבנא, וזה כלל גדול לחכמה זו ונאמר ויהי לנו היום למלאכה
 והלילה למשמר, ומשמר מלשון משמרת שמסנת את היין.¹³ כי היום נעשה לעבודה,
 * ובשעת עבודה אי אפשר להעמיק בשפלותו לאשפלא גרמיה, שלא להביאו לידי עצבות
 ויתגבר עליו ח"ו המרה שחורה אבל כלילה אינו עובד. וגם איתא בזהר חדש (פרשת ויטע
 י"י אלהים גן בעדן, עיין שם, ודו"ק) שלא לעסוק אפילו בתורה קודם חצות כי התרעין
 ננעלין – עד כאן¹⁴ – אם לא בימי החורף שהלילה לוח מן היום, יש לעסוק אז בתורה.
 גם צוה האר"י ז"ל שלא לישן עד שלש שעות כלילה, בוודאי מחויב אז לעסוק בתורה, כי
 מה יעשה אז, לישב בטל ח"ו אי אפשר אמנם תבין שלא יקשה לך. ונמצא הן בקיץ והן
 בחורף אנו חושבין לחצות לילה שוה (בזמן), ונקרא בלשונינו (זייגר י"ב), וזמן שינה לשכב
 * (זייגר ט'). ומבואר זה בספרים, דלא כמשמע מספר שערי ציון. עיין בסוף ספר תבואות
 שור, ובספר פחם מן השמים.¹⁵

והנה אחי, השינה לא תהיה כשינת בהמה, אבל תכלית השינה תעיין בכוונת קריאת שמע
 * שעל המטה איך להעלות מ"נ ליסוד אמא יסוד התשובה במסירת נפש למיתה בשכבך על
 צדך השמאלית דמותא אתקשר בה, ותעיין ותפקח בכל מה שעשית ביום, ותתודה ותבקש
 רחמים ותדבר מעל לך כבן המתחטא לפני אביו למחול לך, ותבכה אם תוכל ותשכר לך

השינה –
העלאת מן
ומס' נ

הוספות מהרצ"א

שהוא מהלך מ' יום תתק"ס שעות (וצריך האדם
 להתפלל במקוה שינצל מדין קשה) עוד אני מדבר,
 * מקו"ה תתק"ס לוגין, והבריה הבטילה בו הוא
 תתקס"א, מנין ד' יסודות שבאדם א"ש ורו"ח מי"ם
 עפ"ר, והוספות הוי"ו ברוח סודו ידוע נראה לי עיין
 מ"ש לעיל, ותבין
 (פז) רצה לומר שלא יעבור עליו לילה בלא תורה
 ועבודה
 (פח) אינו זו ממשעותו, כי בשביל כן נקרא המסנת
 משמרת שמשמר את היין מהפסולת נראה לי

הלימוד כלילה

מעין ההוספות

- * והלילה למשמר – ראה גם בס' עטרת צבי (זח"ב קלה, ב) הנעתק להלן בהוספות
- * עוד לשיטת מוהרצ"ה שזמן חצות שוה הוא תמיד בין בקיץ בין בחורף
- * במקומות נוספים מבאר מוהרצ"ה את עבודת הצדיקים בשנתם להעלות מ"נ במס"נ, והעידו צדיקים בשמו על עבודתו זו
- * עוד בענין זמן שינה דקודם חצות וזמן תורה דאחר חצות
- * בסגולת לימוד התורה כלילה השומר מרע, בשכבך תשמור עליך

בקרבך. ואז תמעט כל כחות הדינים שבחושך על ידי השינ"ה בגימטריא שס"ה, והם ג' פעמים ק"ך צירופי אלהים וה' אותיות השורש, כמבואר בכוונת פטום הקטורת, ויתמתקו כל הדינים. ואז אם תשכב לא תפחד ושכבת וערכה שנתך, אחר שתעלה נפשך ליסוד אמה לפקדון ותשמור עליך.

אמנם אחי, כבר צוה האר"י ז"ל בכוונת בידך אפקיד רוחי הנהגות רבות, עיין בכוונת קריאת שמע שעל המטה, ואם אתה אין באפשרי לא תוכל לעלות, כי הכלל בזה שלא להונות את עצמו. וצריך כל בר דעת הרוצה באמת עמוד העבודה למדוד את עצמו ולמדוד הכלי שלו לכל תנועות עבודה תמה אם הוא זכאי והגון לדבר גדול. ובאם שמבין שאינו יכול לעשות היחוד בפסוק בידך אפקיד רוחי למסור עצמו למיתה ולהעלות מ"נ ליסוד עליון בפקדון, אז לא תעמיק גם כן בשפלותך שלא תישן בעצבות ובמרה שחורה ח"ו. ולא תעיין גם כן הרבה במעשה היום שעשית, שלא יתגבר עליך ח"ו הדין מחמת העצבות ומרה שחורה, והדבר יותר מסוכן שלא יתגרו בך המצולות ים ח"ו²¹ (ולא תבכה ח"ו בעצבות, כי העצבות גורם הדינים ותוקפם, ולא תוכל ח"ו להמתיקם ויגרע כחך ח"ו). ועל זה אמר דוד וראה אם דרך עוצב בי ונחני בדרך עולם, היינו דרך העם הפשוטים הבלתי משיגים חכמה לעלות במעלות הצדיק והסולם מוצב ארצה וכו' במסירת נפש ליי"י מחמת העצבות, ובקש דוד שלא יגרע כחו ח"ו בעת אשר אינו יכול ליחד (ועיין פירוש רש"י על פסוק זה) למען שלא להגביר הדין בעבודת העצבות ח"ו.²² ואמנם לכל זה צריך מדידה ושיקול הדעת בפלס ובמשפט מעגלי צדק, הכל לפי כחך ועצמות הכלי אשר הכינות ביום, כי בקדשים הלילה הולך אחר היום. ואם לא תוכל לעיין בחושבנא שלא לעצבך, כמבואר אצלינו על מה שתרגם (המתרגם) ויה"י היום ויבא הביתה לעשות מלאכתו ומתרגם למבדק בכתבא דחושבנא היינו לעיין בחשבונות יצרו, והיה אז בצער ובעצבות ומרה שחורה, כי ויה"י לישנא רצערא הוא (עיין בזהר פרשת וישב דף ק"צ ע"ב), וכשבדק אז בכתבי חושבנא גרם ח"ו אשר ותתפשהו בבגדו, היתה יכולה לתפוש בבגדו וגבר עליו מצולות ים ח"ו, עד שראה דמות דיוקנו של אביו הוא סוד אבי"ר יעק"ב (אותיות רב"י עקיב"א) ובזה השליך למצולות ים כל החיצונים²³ וינס ויצא. וזה כלל גדול כדלעיל. ואז על כל פנים תעיין בחשבונך אחר

הוספות מהרצ"א

- (נא) עיין בשער היחודים שענין התגרות מצולות²⁴ שבדור, (ולא הייתי מבין אז) והיה בידי אז כדברי י"ם שמתגרין בו החיצונים בהרהורים רעים ותאוות, הספר החתום אבל הם דברים ראויין למי שאמרו ועיין שם יחודים לזה ישרים למצאי דעת, והמבין יבין
- (נג) בימי חורפי שמעתי דוגמת זה מצדיק אחד (נג) אפשר כוונת הרב כשנראתה לו דמות דיוקנו של

מעין ההוספות

* פירושו זה של מוהרצ"ה לפס' וראה ג' בדרך עולם מובא בשמו במקרא בסגנון פשוט * כאן נעתקו דברי מוהרצ"ה שהוא מרמז אליהם באמרו "כמבואר אצלינו. עיין בזהר"

שלא ירדם מתוך עצבות ובכיה

הקדמה ודרך לעץ החיים

חצות בקומך מן המטה, זה שכתב מהרח"ו ז"ל שלא יעבור עליו כל לילה וכו' היינו על כל פנים כל לילה כשיראה אם לא שב קודם השינה, ישוב אחר חצות. הכלל, עיקר החשבון תשובה ודוי וחרטה הוא הלילה, שמורים לכל ישראל לדורותם, כי לכך נברא הלילה והחושך בכדי שלא ינקו החיצונים מזווגא דמלכא, וימנע מרשעים אורם חרוע רמה תשבר, שינה לרשעים הנאה וכו' וצדיקים ישמחו ויעלצו לפני אלהים.

קימת חצות, התיקון והלימוד

- * ובבב"ל זה מבואר שם בתנאי מהרח"ו ז"ל לקום בחצות לילה, עיין שם, ויבכה בדמעות שלישי ויקרקר קיר ושוע אל ההר ויעשה התיקון המבואר במשנת חסידים, ויתמרמר בבכי בפסוקים הנאמרים המבכות את נפש הרך המשכלת. ואחר זה יראה ללמוד על פי סדר הלימוד מתלמידי האר"י ז"ל, ועיקר בלימוד ספר הזהר המסוגל אז להשגה כנודע מספרים. ובפרט ילמוד אז בכתבי האר"י ז"ל, ואז תצליח ואז תשכיל ותלך לבטח דרכך מה אומר ומה אדבר אחיי, ספר הזהר מלא מזה איך עשו פעולות להעירם ולעוררם לקום בחצות, וקוב"ה (אז) אזיל ואשתעשע בגינתא דעדן עם הצדיקים ועיקר השעשועים מבואר בזהר בפרשת בלק (דף קצ"ג עיי"ש) וסיום המאמר בזהר חדש פרשה זו, רבי אלעזר ורבי אבא אזלו למחמי לרבי יוסי ב"ר שמעון בן לקוניא חמוי דרבי אלעזר, קמו בפלגות ליליא כו' אמר רבי אלעזר השתא הוא שעתא ועדנא דקוב"ה עאל בגנתא דעדן לאשתעשע בצדיקיא דתמן, שעשוע דא מאי איהו ואיך ישתעשע בהו, אמר רבי אבא מלה דא דא סתימא איהו טמירא לגבי דלא ידעי, אמר ליה וכי ברקניא הוו סמכין רברבין דמקדמת דנא בהאי עלמא דלא ידעו ולא רדפו אבתרייהו למנדע ועל מה קיימין בהאי עלמא ומה הוו מחכאן בהאי עלמא (רצה לומר דרך בתמיה), פתח ואמר י"י אלהי אתה כו' עיין שם עד סיום המאמר בזהר חדש הנ"ל, זה לשונו, ואוליפנא האי מאן דיתער בלילה בשעתא דקוב"ה עאל בגן עדן לאשתעשע בצדיקיא בעי למימר פסוקא דא ברעותא דלכא ולכוונא רעותיה ביה, ובתר כן יאמר אודך על כי נוראות נפלאתי וכו', לבתר ונהר יוצא מעדן וכו' ובתר י"י אלהי אתה ארוממך כו' והיינו שבחא דחסידיאי קדמאי כו', עיין שם כל המאמר ושם תראה גודל השמחה ושכר המצוה של קימת חצות. והוא יתד ופינה להשגת החכמה לתורת אמת, ופתח

קימת חצות – סגולה להשגה ותשובה

הוספות מהרצ"א

אביו, הוא סוד מדת האמת, אזי ברח השקר למצולות ונפתה כשקר ואם נפשך שוקקה עוד, עיין בשער ים ועל ידי מדת אמת הוא סוד מסירות נפש כאמת, היחודים ביחוד הצריך להתגברות מצולות י"ם ח"ו, דמין רבי עקיבא שמסר נפשו להיות מ"ן ולא ואין מן הצורך להאריך כעת.

מעין ההוספות

* ביאורו של מוהרצ"ה לדברי הזוה"ק מענין קימת חצות "סדר העבודה לבעלי העבודה הדבוקים בלהבות אש הנחצב משמי רום המעלות נשמתו"

* דברי הזוה"ק בענין השעשועים מתבארים בפירושו של מוהרצ"ה, "וכמה תענוג יגיע לך כשתעניין שם אם בעל עבודת אמת אתה"

סור מרע ועשה טוב

מג

שער לדופקי בתשובה. ובפרט בדור הזה כמה יש לכל בעל תורה ועבודה לעשות לו פעולות ולהזהר למען אשר יוכל לקום בחצות לילה להיות מן הנמנים בין היושבת בגנים חבירים.

ואחרי וריעיי, לא די בזה כמו שנהגו כמה אנשי מעשה להיות מפיגים ונעורים עד אחר חצות ועושים התיקון ואחר כך הולכים לישן, כי משנים ומהפכים הצינורות ח"ו, כי עד חצות זמן שינה והוא עבודה בפני עצמה, ואחר זה הקימה בזמן הרחמים והרצון אחר חצות. והמה מהפכים הסדר, ולא תיזיל בתר איפכא לישן אחר חצות בשעתא דקוב"ה אזיל לאשתעשע בגן עדן, כי אם במי שרוצה להיות נעור כל הלילה למען תשובה וסגוף, שכתב האר"י ז"ל שנפטר מכרת וגם לזה צריך שמירה רבה שלא יתחייב בנפשו כאמור במשנה הנעור כלילה וכו', עיין שם בתוספות יו"ט (ואז אם משער בעצמו שלא יהיה מוחו צלול לתפלת שחרית מותר לו לישן קודם אור היום מעט, כדאיחא בספרי יראים וספר ראשית חכמה. ויש בזה עוד לדבר ולעיין, ואין כאן מקומו). אבל מי שאינו רוצה להיות נעור כל הלילה עיקר המצוה לקום בחצות. וינדד שינה מן עיניו מחמת תשוקת נפשו ל"י באמת לעורר עצמו באהבה עד שתחפץ, שתעשה חפץ של מצוה. וכאמור בזהר פרשת אחרי (דף ס"ח) תא חזי פולחנא שלימתא וכו' כמה דתנינן ואהבת את י"י אלהיך, דירחם ליה לקוב"ה רחימותא דנפש ממש, דא היא רחימותא שלימתא רחימותא דנפשיה ורוחיה כמה דאתדבקו אלין בגופא וגופא רחים לון, כדין יתדבק בר נש לרחמא ליה לקוב"ה רחימותא דנפשיה ורוחיה לאדבקא ביה, הה"ד נפשי אייתיך כלילה וכו' דבעי בר נש מרחימותא דקוב"ה למיקם בכל ליליא לאשתדלא (באורייתא ו) בפולחניה עד דיתער צפרא, ויתמשך עליה חוטא דחסד כו', עיין שם כל המאמר על הפסוק הזה. הרי שאומר דעיקר הוא לקום בחצות לחשק אהבה לעשות נחת רוח לקונו ועושו. וגם מקיים בזה בשכבך ובקומך דקאי על ואהבת דבראש הפרשה. והשכיבה הוא עבודה בפני עצמה והקימה הוא עבודה בפני עצמה ברזא דקומה להיות נמנה עם חבירים יושבת בגנים. ואין לך בחיי אדם מובחר הזמנים ימי חייו כי אם אחר חצות. ויתבודד ויעשה תשובה וידיי וחרטה, וידבר מעל לבו בינו לבין קונו דברי אהבה ובקשה, לבקש על נפשו ולהתרפק על דודו בשעשועי אהבה. ויבקש מחילה סליחה וכפרה על יום שעבר אם לא נהג בפרישות הנאות לעובדי השם, והלך בדרך, או משא ומתן בין בני אדם, ואי אפשר שלא יעבור ח"ו על אשרי האיש שלא ישכחך.⁷¹ ונודע שהזכרון ביחוד האל היא מצוה תמידית לא יפטור אדם אפילו רגע אחת ממנה, וכמו שכתב בספר חרדים. ועל כל פנים יזכור כלילה כל הנהגות אשר הנהיג עצמו ביום שעבר כל שעה וכל רגע, וכל הדיבורים ממש שדיבר, על כל פנים דרך כלל מה שדיבר וסיפר עם חבירו. ועם

הוספות מהרצ"א

(נד) אין זה פסוק בשום מקום בתנ"ך שיהיה עובר בלאו זה, רק הוא מנוסח תפילת ראש השנה רק רבו בתורה הלארין על זה השמר לך פן תשכח וכו' ורם

לבכך ושכחת וכו' רבו מספר, והרב הביא זה הלשון מפני הצחות

ישן עד חצות
ויעור אחר חצות

אחר חצות -
מובחר זמן חיי
האדם
התבודדות
ותשובה

הקדמה ודרך לעץ החיים

אנשי ביתו האיך התנהג, ואם קיים מצות בשבתך בביתך, וכמבואר בזהר פרשת ואתחנן (דף רס"ט) עיין שם מדות המבוארים בפרשה ראשונה שבקריאת שמע. ולעין היטב בכל מעשיו, ויבקש מעם קונו שימחול לו. ולבקש מהבורא על יום הבא אשר יהיה דבוק בעצמות יחודי חכמת התורה והנהגותיה הנעימים, ולא יעבור עליו לכל דבר שום מקרה והזדמן רגע בפגע ח"ו, אבל יהיה מקושר בבורא ובתורתו ובחסד אל כל היום, וינצל ממחשבות זרות ומאש זרה, רק ביראת י"י כל היום.

שיעור עסק
הפרנסה

* **תשיעית**, למעט בעסק, ואם אין לו פרנסה יעסוק ביום ג' וביום ד' וכו', עד כאן. והנה אחי אם אי אפשר גם בזה למעט בעסקיו להעמיד על יום ג' וד', ויש מי שעסקיו גדולים לזה ומלוה ופורע חונן ונותן, ובפרט בדור הזה אשר הפרנסה קשה ביותר, דעלייהו אתמר בזהר פרשת עקב (דף רע"ג ע"ב) ובגין דא במדה דא יתפרקון הה"ד ואת עם עני תושיע ועני לישנא דעניה הוא כו' עיין שם, ואסור לבעל משא ומתן לבטל מעסקיו¹¹ כי יכול לעשות מצות רבות לזכות מי שאין לו, ובפרט בדור הזה בעול מסים וארנוניות, כובד עול הגלות אשר בדור הזה עקבות משיחא, עמא דארעא אזלא ונדלדלא, על מי לנו להשען וכו'. אחי, בשביל זה שאתה טרוד בעסקים הן בעושר והן בדלי דלות ח"ו לא תפטור מעסק חכמה זו ח"ו, כי על מה ולמה אתה חי, ולמה נתגלה לנו (זאת) ולמה שלח י"י לנו להתגלות בדורינו מה שלא נגלה זולת ברורו של רבי עקיבא ורשב"י וחביריו, הוא עסק חכמת האר"י ז"ל. ובדור הזה רובא דרובא דעלמא הצריכים לבקש פרנסה למגדול ועד קטן, אפילו צדיקי הדור אשר כל מגמתם וחפצם בהפשט עצמם במסירות נפש לי"י בכל עת ובכל רגע, אין להם מנוחה מחמת גודל קושי פרנסת עם י"י ההולכים ודלים מעונים ומרוכים ממש כל ראש לחלי וכו', ובמדה דא יתפרקון. ומה יעשו הפשוטים מבני עמינו עם י"י, ולמה נגלה אור י"י בימים ההם כתבי האר"י ז"ל בביאור דברי הזהר. אלא ודאי אף מי שאינו יכול למעט בעסקיו כל כך, אמת מה שיש בידו וכחו מחויב לעשות ויותר על כחו,¹² ואחרי זה בוודאי אינו פטור

עשיר ודל חייבים
בעסק החכמה

הוספות מהרצ"א

* (נה) כודאי הרב לא דיבר על כל אפיין שוין, רק ככל מרן מהרח"ו אשרי השם דרכיו דרכו והלוכו דרכיך דעהו כתיב, וכודאי הרב לא בא לחלוק על דברי מהרח"ו ז"ל ח"ו, רק כאמת פעמים ביטול המשא ומתן הוא מתרמית היצר ומדרך הגאווה ומטיל את עצמו על הציבור ועל כיוצא בזה כודאי לא דיבר

(נו) הרב מדד כאן כמדה גדושה, כי לדעתי אין מן הצורך להרכות בהשתדלות, הן בעל משא ומתן והן הנצרך לכריות אינו מחוייב רק לעשות המוטל לקיים

מעין ההוספות

* נתבאר מרוע לרעת האר"ז"ל יהיה עסק הפרנסה בימים ג' ר' רוקא

* מפורשת דעתו של מוהרצ"א כי עסק הפרנסה – ככל עניני הגוף – אין לו שיעור והוא כמדת איש ואיש במשקל מאזני צדק

* מתורתו של מוהרצ"א בענין ההנהגה הנרצית בעסק הפרנסה שהוא גזירת הבורא, וכיצר יעשה שלא יהיה בגרר ע"ז אלא כעבד

הנרצה לאדונו

גזירתו יתברך שקנט לארם הראשון ביצעת אפך תאכל לחם מחייב הארם לעשות איזה ענין הן מלאכה הן משא ומתן, אבל רוב ההשתרלות לא יועיל ובפרט אני מרבר על לב מיודעי אשר אין להם משלהם ונצרכים לבריות, אמת ראמרין בגמרא מאי טעמא מהדר תגיה דדל"ת לגבי גימ"ל כי היכי דלמצי ליה נפשא, אבל אם ישתדל בעל תורה ירא שמים לתבוע חלקו בפיו כמעט מאבר מרריגתו וראיתי בניסיון כמה אנשים גרולים שנתטפשו אחר התעסקם בתביעה בפה, ובפרט לחזור ולדלג על ההרים מוכרים תורתם ועבודתם לאחרים הנה תרע ידידי אשר המשפיע מהונו לאחרים הוא בדרגא ורכורא והמקבל הוא בדרגא רנוקבא, והנה תראה כי הרכורא להיותו במעלה מהנוקבא צריך להודות על חלקו ולברך ברוך שלא עשני אשה, והנוקבא מחוייבת להצריק את הריץ ולברך ברוך שעשני כרצונו והנה תראה הנוקבא כשחובעת בפה יוצאת שלא בכתובה כי אסוד לה לחבוע קבלתה בפה, רכיון שהשם יתברך בראה כלי לקבל הוא יספיק לה קבלתה באופן חמן הנאות. כן הענין בכחינת הנוקבא בענין הזה שהשם יתברך גזר אומר שיהיה הארם הזה בחינת מקבל שפעו מאחרים רגא רנוקבא, בודאי יותר במדרגה הוא מי שהוא במרריגת משפיע, אך כמו שאי אפשר לעולם בלא זכרים ובלא נקיבות כך אי אפשר בלא משפיעים ומקבלים, הנה מי שזכה להיות משפיע יודה להשם יתברך על חלקו כמו שמברכיך ברוך שלא עשני אשה, ומי שהוא בדרגא רנוקבא בחינת מקבל הנה יסכים לגזירתו יתברך שמו שכן גזר הבורא יתברך לחיקון העולם, וכמו שמברכת האשה ברוך שעשני כרצונו ולזה אמרו דו"ל כי היכי דלמצי ליה נפשיה (העני), כיון שרואה הארם שנגזר כן שיהיה מקבל והוא רוצה לרחוק את עצמו ואינו רוצה לקבל, כשענין הקבלה הוא בהיתר

בלי שום נרנוד ופקפוק וכלי שום תביעה בפה, אמרו דו"ל אסור לרחם עליו, דהוה כמו אשה המורדת על בעל נעוריה שהוא לה בהיתר ומתקצפת ח"ו על בריאתה שנבראת כלי לקבל אבל החובע חלקו בפיו הוא כמו האשה שחובעת בפה ריוצאת שלא בכתובה ונקראת עוברת על רת, ומן ההיתר תוכל לבוא אל האיסור הגרול ח"ו, לקבל ממי שאינו בן גילה. כן בכמו הענין הזה, ובפרט בן תורה המכתת רגליו מעיר לעיר בשביל קבלתו, הנה מהפך הסדר כי ררכו של איש לחזור אחר אשה

והנה תרע ידידי עזר, אשר ידוע ליודעים כי כח הפועל בנפעל, והנה הארם המשתדל לסגל מעות ומטבעות כרצונו, הנה במעות הזה יש בו כח הפועל שלו והפעולה אשר עשה, והנה אם ח"ו סיגל באיזה פעולה באיסור בגול ושקר ותרמית, הנה יש במעות הזה אותו הכח על כן הזהירו דו"ל שאין פורטיץ מתיבת המוכסין הגם שאין לארם כל כך הנאה מזה כיון שנותן בער המטבע של כסף פרוטות נחושת בשוויה, עם כל זה כיון שהמטבע ההוא שביד המוכס הוא בא לו על ירי גול יש במטבע ההוא כח הפועל, ובקל תוכל ח"ו המטבע ההוא להחטיאו בכרומה כאשר יקנה לעצמו איזה קנין בער חילופי המטבע ומכל שכן כאשר הארם המקבל ישחור לקבץ ממון בחביעתו, הנה בקל יקבל מכל ארם, ומי ידע אם הוא ממון שסיגל הנותן בהיתר או באיסור, ויש בממון כח הפועל, והארם המקבל נהנה מהממון והכח הזה התקוע בהממון מביאתו למרות גרועות זאת היא הסיבה ירידי אשר בעיני ראיתי אנשי שם מבקשי אמת בילרוחם, וכישיה זקנותם את ילרוחם, שנשאר ריקים מן החכמה והתורה והעבודה מבלי הודע בשל מי הרעה הזאת. כי מהראוי להיות זקני תלמידי חכמים כל זמן שמזקינים דעתם ניתוספת עליהן, אבל להיות רעת אחרת עמהם, הכח של רעתן

בעל תורה לא יתעסק בתביעה בפה

כח הפועל בנפעל כשרות המטבעות

מעין ההוספות

* בו יבוא מתורתו של מוהרצ"א על כח הפועל (הארם) שבנפעל (ממונו) וכיצד ממון שאינו כשר יכול לפגום במקבלו "והדבר הזה גדול אצלי ופנה לתורה ועבודה", כי ממנו רוב החסאים ופריקת עול התורה מרוב בני האדם שהיו כשרים בילדותם וגם צדיקים גדולים נתרוקנו מכל מעלותיהם כשנהנו ממעות כאלו, ובפרט כשתבועו בפה והבוטח בה' יזמינו לו ממון כשר, וגם לא יצטרך להיות נודד מביתו לבקש לחמו בדרך של מקבל

מעסק החכמה הצפונה הזאת, ואדרכה עסק החכמה לבקשה כמטמונים ולחפש אחריה, לכתת רגליו מחיל אל חיל משיבה לשיבה בין גדולי ישראל, וכל עת וזמן מה שבכחו לעסוק בכיתו יקבע לו שיעור ללמוד בחכמה, ומקום יש בראש ובזמן ללמוד למי שרוצה חריו שלא יבטל. ולפי כחך בוודאי תלמוד תחלה הלכות פשוטות, ולימוד גמרא ופוסקים לא תבטל הרגלך ושיעורים שלך בשום אופן. אמנם זאת תעשה, כגון אם היית רגיל ללמוד ה' דפין גמרא ה' פרקים משניות וכדומה, תקמץ מעט בלימוד ותלמוד דף אחד או שנים לפי יכולתך (ובמדרש שיר השירים אמר ר' לוי לשעבר היתה הפרוטה מצויה והיה אדם מתאוה לשמוע דבר מצוה או הלכה או תלמוד, ועכשיו שאין הפרוטה מצויה וכיותר שהם חולים מן השיעבוד אין מבקשים לשמוע אלא דברי ברכות ונחמות נובמדרש רות אר"י מתחלה כשהיה הפרוטה מצויה אדם אומר לחבירו אמור לי הלכה פלונית, ועכשיו שאין הפרוטה מצויה אדם אומר לחבירו אמור הגדה פלונית] ובספרי פרשת ראה אמר ר' יוסי רצונך להכיר קונך עסוק באגדה) למען ישאר לך זמן לעסוק בחכמה זו,¹² כי היא יסודי התורה ועקרי האמונה

לימוד הנלה והנסתר

הוספות מהרצ"א

לנו נאמן הוא בעל מלאכתנו שעשנו כרצונו, להמציא לנו טרף חוקינו באופן הנאות לעבודתו יתברך שמו, ואתה דע לך ונחזור לדברינו, כן הוא בכל ענינים במשא ומתן ומלאכות, רוב ההשתדלות לא יועיל, ומי שחפץ באמת ובמנוחת נפשו יקיים גזירתו יתברך שמו להשתדל במשא ומתן ומלאכות רק לקיים הקנס שנקנס על האדם בזיעת אפך וכו', ויאמין בהשם יתברך שעל ידי השתדלות המצער הלזה יושפע לו פרנסתו מן השמים והרב בעל הקונטרס שהפריז על המדה בכאן, להיחיתנו יודע שכוונתו לשמים כדרכו הטוב, וחפץ בזכות ישראל, על כן מן השמים יהא רעוא שיסכימו על ידו להשפיע רב טוב לבית ישראל

(גז) ולי הקטן נראה דחלילה לקמץ גמרא ופוסקים, כי בעוונותינו הרבים נתמעטו המורי הוראות בישראל, ואין דורש ואין מבקש, ונשים מחסום לפה רק מצינו בגמרא מתוך שחסידיהם הם תורתם מתברכת והאדם יראה לעינים שכך הוא, כאשר יעסוק האדם בתורה בחשק נמרץ יהיה לו ברכה

דעמי הארצות מהמעוות שקבלו, ונתפשו ונשארה דעתן מטורפת עליהן בזקנותם כמשפט זקני עם הארץ, וכל דברי חכמים קיימים אמנם המקבל שאינו טובע חלקו בפיו, הנה בודאי השם יתברך זמין לו נותנים כאלו אשר כח הפועל שפעלו וסיגלו ממונם יהיה בהכשר, כמו האשה שאינה מחזרת אחר האיש רק מבקשת מהשם יתברך שיזמין לה בן גילה כשר לקבלתה ממנו ותדע מאמר רז"ל באשה אחת שהיתה נשואה לחבר והיתה קושרת לו תפילין, ואחר כך נישאת למוכס והיתה קושרת לו קשרי מוכס, והוא כי המקבל בקל יקבל טבע הנותן כן הענין בפרט הזה על כן לדעתי המקבל לא ישתדל בשום ענין, רק ישב בכיתו ובקירותיו, והשם יתברך ימציא לו ענין קבלתו על ידי אנשים כשרים ובממון הטהור, כאשר יבקש מבעל הרחמים והנה בודאי אי אפשר לי לומר לאסור הענין על הכלל כולו, כי הוא דבר נהוג ונמצא בדברי חז"ל אין פוחתין לעני העובר ממקום למקום וכו' אבל דברינו אלה הם למי שרוצה להשתדל בצרכי נשמתו ולא לאבד זמנו בהבל וריק, יעשה כדברינו אלה והשם יתברך יעזור

ריבוי ההשתדלות במו"מ אינו מועיל

חסידיהם תורתם מתברכת

מעין ההוספות

* יבאר כיצד המתנהג בחסידות תורתו משתמרת ומתברכת, אך לשם כך צריך קודם למלא כרסו בש"ס ופוסקים תורה ותפלה צריכות זו לזו

✧

סור מרע ועשה טוב

מז

ועליה תסוב צירי דלתות התורה והעבודה, ומבלעדה לא תדע מה הוא תורה לשמה, כי לא תדע שורש ציורי שמותיו ברוך הוא וברוך שמו. ואי אתה בן חורין להבטל ממנה בשביל העסק משא ומתן, כשם שאין אתה פטור מקביעות עתים לפשוטי התורה ואפילו אם העסק גדול וצריך לפרנסה, כי על זה שואלין קבעת עתים לתורה,^נ קל וחומר שאין אתה פטור מפנימיות התורה כי מבלעדה האדם כבהמה שור אוכל עשב, כנ"ל בשם התיקונים מפסוק כל הבשר חציר וכו'.

העשירי מדברי פהרצ"ו ז"ל, כל דבור שאינו של מצוה והכרחי יזהר ממנו, ואפילו דבר מצוה יזהר בשעת תפלה, עד כאן. ולהבא יתבאר לך אשר אם תזכה להשגת החכמה אין יהיה דבורך קודש, כי תיחד דבורך במחשבתך ונעשה יחוד. כל קול היוצא מפין תכוין שהוא כחינת הוי"ה וכל דבור כחינת אדני, ותתמיד במחשבתך זה לנגד עיניך הוי"ה אדני ותרגיל בזה עד שישוב לך הדבר לטבע.^ט וזהו אמרם ז"ל כל העוסק בתורה לשמה זוכה לדברים הרבה, רצה בזה כי כל דבור שיצא מפיו יעשה בו יחוד, כמו שיתבאר להבא בעזרת השם יתברך, ואז יזכה שיוכל לדבר הרבה למען יתייחד שמו ברוך הוא וברוך שמו, כי בכל דבור הוא זווג כטעם ראוה מדברת וכו' ובשם מורי ז"ל שמעתי בזה, אחר שדקדק מה שאמר זוכה לדברים הרבה, מה הן הדברים חוץ ממה שחושב לקמן ולא עוד וכו', ואמר שתיבת זוכה מלשון נצחון כטעם בהא זכינהו ר' אליעזר לחכמים, ודברי"ם הרב"ה הם

הוספות מהרצ"א

כי רצו"ן מחשב"ה קו"ל דבור"ה הם נגד ד' עולמות אצילות בריאה יצירה עשיה והנה רצו"ן נרמז בתיבת אד"ם מלשון אדמ"ה לעליון והנה תשכיל ותבין אד"ם מחשב"ה קו"ל דבור"ה בגימטריא תשמ"ח, רמז שיהיו הדיבורים שמחים כנתינתם והוא בגימטריא יעק"ב במילואו וכבר ידעת כי ד' עולמות אצילות בריאה יצירה עשיה נגד ד' אותיות השם הוי"ה ברוך הוא, והוא סוד בי"ת יעק"ב לכו ונלכה באור הוי"ה, רצה לומר כשיהיה יעק"ב בבחינת בי"ת, היינו מכל אות שהוא אב"ן בפשוטו יעשה בי"ת היינו תיבה היינו מילואו, אזי נלכה באור הוי"ה, כי יהיה בגימטריא אד"ם מחשב"ה קו"ל דבור"ה שהוא נגד אצילות בריאה יצירה עשיה הרמז להוי"ה ודי בזה כעת

בקודש ויוכל ללמוד בשעה אחת מה שלא יוכל בעתים זולת החשק ללמוד ביום שלם (או יותר), כי בחשק הלב והשכל תתברך בו התורה על כן יבקש מבעל הרחמים שיהיה לו ברכה בתורה, וזהו יעלו בידו

(נח) כי מי שאינו בעל משא ומתן לא שייך לו השאלה דקביעות עתים, כי והגית בו יומם ולילה כתיב על כן השאלה היא למי שאי אפשר לו להגות יום ולילה מחמת טרדתו במשא ומתן עיין כל זה בשל"ה מסכת שבועות

(נט) הנה תדע גדר האדם הוא מחשב"ה קו"ל דבור"ה הנה אד"ם מורה על הרצון הקודם למחשבה, שהוא כח השכל אשר על ידו משכיל על דבר וכבר ידעת

מעין ההוספות

* בענין עבודת הצדיקים ע"י היחודים שבדיבורם, ראה עוד להלן עמ' קיג'קיד, קיט (ובהוספות לשם)

* ראוה מדברת - ראה בס' ברכה משולשת לכתובות פ"א מ"ח

* מבאר בדרוש בשייכות שמחה - יעקב - בית

הקדמה ודרך לעץ החיים

* חיצונים וקליפות כי הם נקראים רבי"ם בסוד הן רבי"ם עתה עם הארץ הרמוז בסוד שבירת הכלים (כדברי האר"י ז"ל) בעץ-חיים. עד כאן דבריו, ודברי פי חכם חן ושפתים ישק. ^פ ועל פי דברינו, זוכה לדברים הרבה רצה לומר על ידי דברים אשר מדבר בפשטיות דברים מזה העולם מלובשים בעסקי העולם, ומחשבתו קשור ודבוק בכורא ועושה יחוד בקול ודבור הוי"ה אדנ"י כדאיתא בתיקונים, על ידי זה זוכה הרב"ה בסוד הרבה ארכה את זרעך ובסוד והעמידו תלמידים הרבה וכן השכל משכיל בדבר, מפני שעל כל אות עולמות עליונים ומעלה כדברים אותיות למקורן ליחדם באחד ונמשך מן אחד הרבה. וזהו גם כן ענין עסק התורה כדברים ובהלכות אשר נראים שלא יבואו לידו לקיים לעולם, כמו מי שאינו בעל משא ומתן לא קונה ולא מוכר ולומד דיני ממונות דיני משיכה והגבהה וכדומה, או אנחנו לומדים בסדר קדשים וטהרות אשר לפי השעה למה לנו ליגע עצמינו בהלכות כדברי מי כפלוגי או כפלוגי, וגם יש דינים מופלאים בהלכות בש"ס אפשר לא יבואו לידינו לעולם כמו שיתבאר להבא מקצת. אמנם על ידי עסק התורה והדיבורים אשר מדברים ועוסקים בהם ומקשרים ומיחדים ליחדם במקור התורה, אשר העולם הוא רושם התורה ועל ידי זה אנו ממשיכין חיות לכל הדברים שבעולם, כגון אם לומד במסכת כלים וקורא בלימודו הרבה מיני כלים, דבור ועסקו הוא חיות הכלים וקיומם, אחר שמצא בהם קדושת היחוד על ידי עסק התורה על ידי זה נמשך עליהם חיות ממקור התורה, עץ חיים הוא וסם חיים, אחר שאמר שזה טמא וזה טהור דוחה מהם החיצוניות ומברר הטוב מן הרע. וכן על דרך זה בלמדו פרק המוכר את הספינה עם כליה ופרק המוכר את הבית עם כליו, והקונה אילנות, וכל עסקי העולם נפרטים בתורה שמים וארץ וכל המעשה חרישה וזריעה וכו' ואילנות ודשאין ועשבין וחיוון ועופין ובעירין, ובעסק התורה והדבור בה מעלה כל הדברים למקורן בהיותו עוסק לשמה. וכן עוסק מספר רל"ו סוד שיעור קומתו של יוצר בראשית, כנודע מן אותיות דרבי עקיבא, ועיין פרק ז' משער השמות. וכשמספר בתורה מן כל עניני עולם ממשך יחודי תורה המיוחדים בשמו יתברך לכל הדברים והנעשים תחת השמש, וממשיך קיומם ויחוד שמותיו ברוך הוא ממלא כל עלמין וסובב כל עלמין וכו' (ומזה תבין כח עסק החכמה זו הפנימית המדברת בספירות ומדות ואורות עליונים, כמה זכות וטהרת הנפש

לימוד הלכות
שלא יבואו
לעולם

חיות העולם מן
התורה

הוספות מהרצ"א

(ס) על פי הדברים האלה כבר אמרנו זוכ"ה מלשון האותיות המפוזרים בסוד רשות הרבים שהם הסט"א מזכך ומטהר, שמטהר ומזכך את הדברי"ם הרב"ה, והקליפות, הוא מעלה אותן לשורשן נראה לי

מעין ההוספות

- * מראה מקום לביאורי מהרצ"א בענין שהחיצונים והקליפות נק' רבים
- * מדבר בפשטיות עוסק מספר רל"ו - ראה הנעתק בהוספות לעמ' קכט
- * תוספת ביאור לענין יחוד קרל ודיבור שצריך להיות בדיבורי התפלה ובכל דיבוריו של האדם

סור מרע ועשה טוב

מט

יגיע לך אם תעמיק בה לקיום נפשך וחיותך, ותזכה לתיקון מדותיך אשר יתמזגו לרצון בוראך ותזכה להשגה להבין ולהשכיל בה עין בעין נפש בנפש). וכן בכל דבור ודבור שאדם השלם הדבוק בבורא מדבר בפשטות, ושיחת חולין של תלמידי חכמים צריכים לימוד, רצה לומר שצריכים תלמוד איך לדבר ואיך לשוח בשיחה נאה. וכל דבור שמוציא מפיו בוודאי דרך התורה בו, ובתוך הדברים נמשך לו זכרון דברים וענינים רבים, ובריות בו יפקדו להזכירם לחיים. ומה שנאמר ברוב דברים לא יחדל פשע, היינו כשהדברים מרובים ממחשבתו והם רוב נגד המחשבה (ואינם בדרכי אחדות, לכן הם רוב דברים) אם מדבר ואינו עושה ח"ו יחוד במחשבתו בוודאי לא יחדל פשע, כי לבטלה הוא מוציא הדבור וידוע כי ברית הלשון מכוון כו' כדאיתא בחרדים. ועוד בוודאי מחויב להעמיד עצמו מן דבורו כי סיג לחכמה שתיקה, וכמ"ש מהר"ח ז"ל בהקדמתו (ובשער היחודים שזה סגולה להשגת החכמה). אמנם אם תלמיד חכם נמשך בדברים ככוונתו [נוסח אחר: בוודאי כוונתו] לשמים כנ"ל, והגם אם ח"ו לא יחדל פשע, יראה תיכף לשוב בתשובה, ויעשה מן פשע שפ"ע. ועוד יבואר זה להבא ברצות השם.^{סא}

שיחת חולין של ת"ח

ועשה טוב

א לקום בחצי הלילה, ולעשות הסדר בשק ואפר ובכי גדול ובכוונה כל אשר יוציא בשפתיו, ואחר כך יעסוק בתורה וכו'. הנה אחי, כבר קדמתי ודברתי בענין חצות, ועתה אומר סגולת החצות תעין בשער תיקון חצות בדברי האר"י ז"ל. אמנם החשק שתקום ויעוררך לחצות, תחלה קודם השינה בתפלת ערבית ובברכת השכיבנו ובברכת המפיל תבקש רחמים מבוראך יוצרך עושך מלך מלכי המלכים, אשר ישלח מלאכו ללוותך ללית חן על ראשך בעת שינתך,

קימת חצות

הוספות מהרצ"א

(סא) הרב העמיק הרחיב לדבר בענין עסק הלכה בדברים שאינם במציאות, ודברים אלו רחבים מני ים, ודברי הרב לא יספיקו לרוות צמאון המשתוקקים ואם בעל נפש אתה תעמיק בדבר בדברי הרב בעל התניא הוא ספר קושי אמרים, כי הוא הפליג מאוד לדבר במושכל בענינים אלו וכלל הדברים, כאשר ילמוד ההלכה ומוציא הדבר לאמתו

לימוד הלכות שאינן במציאות

מעין ההוספות

* ממכתבו של מהרצ"ה בענין עבודת הקודש אשר בדיבורי הצדיקים, בתורתם הנראית כפשוטה ובשיחותיהם הנשמעות כחולין (ועוד פרפרת נאה ממהרצ"א במאמר רז"ל שיחת חולין של ת"ח וכו')
* על"פי דבריו אלו של בעל התניא (וביאורם) חייבים ללמוד את כל החלקי התורה ולא לטעון שלא יבואו דברים אלו לעולם במציאות, וגם לא לטעון שבאילמוד דיני ממונות יקיים חושך עצמו מן הדין

הקדמה ודרך לעץ החיים

להקימך ולעוררך בעת מכוונת בחצות, וכאשר נדפס בסידור תפלה מהאר"י ז"ל. אמנם עוד דע לך אחי, קבלתי מרבותי אשר התיקון חצות (לילה) מעורר עת רצון למחול לו את אשר עיות, מה שאינו נמחל בכמה תעניות וסגופים רבים. והנה בדור הזה אין אדם בארץ שיוכל לסגף עצמו בתעניות, כי לתעניות צריך פרישות גדול במדבריות ויערות ומערות, כמו שמצינו הבעלי זהר שהיו הולכי מדבריות בהרים בטורי קרדו, במקומות אשר ממש לא עבר בהם איש, והיו פרושי מדברא, כמו הסבא דפרשת תצוה. וכל ספר הזהר מלא מזה, פלוני ופלוני התנאים הוּו אזלי באורחא עאלו למערתא. ופשטו עצמם במדבריות מן כל עניני עולם, והמשיכו עליהם רוח הקודש בשירות ותשבחות דדוד מלכא, ובתורה הפנימית הלכו מעולם לעולם, כמו שכתב בשער הקדושה. צא ולמד מפרישות רשב"י וחביריו, רשב"י ור' אלעזר בנו קנה עצמות שלימות פנימיות בהירות במערתא דטשו ביה י"ג שנין, אזי השיג יותר מכל החבירים, והגדיל ונעשה רב לחביריו הקדושים לר' יהודא בר אלעאי ראש המדברים, ולחמוי ר' פנחס בן יאיר קדוש עליון כדאיתא במסכת שבת. וכן מעשה דרבינו האר"י ז"ל פרישות היה לו כנודע מספר עמק המלך. ובימינו אבותינו ספרו לנו ממעשיות דהבעש"ט ז"ל קודם התגלותו פרישותו במדבר בהרים. וכל ספר הזהר ממש נעשה במדבר היוצא לנו מזה כי באמת השגת החכמה לא מתעניות וסגוף (בלבד) בא, ולא התענית הוא העיקר אלא הפרישות והבדידות. והתענית הוא רק סניף, מעצור לרוחו להחליש כח הרע המוטבע בו ר"ל מתאוות הגופנית, ומראה בזה גודל מסירת נפש במעשה מופרש מעניני התאוה, ומקריב קרבן נפשו ליי"י כדאיתא בזהר שמות, אמנם העיקר להשגה היא הפרישות. וכן הדין לתשובה, לא כמו שדמו בני אדם המנוערים מכל חכמה והנה המתענה אם לא פרוש עצמו אל מקום אשר לא יראה, ולא יתערב עם איש הן בדבור והן במעשה ומסגף

סגולת תיקון חצות למחילת עוונות

הצורך בפרישות והתבודדות לתשובה ולהשגה

הוספות מהרצ"א

ודברי הרב הן מכוונים למבין, שכוונתו שהמון עם וקטני הערך כמוני היום לא ילמדו לעצמם היחוד מהצדיקים ותלמידי חכמים שמדברים לפעמים איזה דיבורים שנראה שהוא שפת יתר, לזה אמר הרב שכוונת הצדיקים לעשות יחודים בדיבוריהם מה שאין כן בני אדם הפשוטים המוגשמים ישמו מחסום לפיהם אם לא כדבר הנצרך והשם יתברך יעזרנו על דבר כבוד שמו

גם באחי להזהיר להתבונן בדברי הרב בדברי הקונטרס, שלא ידמה היחוד לעצמו להרבות בדברים אין חפץ בהם, ואפילו אם ידמה כדעתו שיקיים כמ"ש הרב לייחד קול ודיבור, אל יאמין האדם בעצמו כאשר עדיין קשור בחבק עבותות עולם הזה ומתוק לחכו תאוותו, הנה יונה את עצמו לעשות יחודים, והוא ביחוד ודיבוק באהבת העולם בהיתר ואיסור, ויבוא בדיבורו לדבר סרה בלשון הרע ורכילות וליצנות ודברים בטלים, לא תהא כזאת

אדם פשוט אל יתפתה לייחד בדיבורים בטלים

מעין ההוספות

* מחילת העון שע"י תיקון חצות היא בטוד הענוה, ובכך מבאר מהרצ"א את דברי הבעש"ט על הפס' אשרי אדם לא יחשוב ה' לו עון

* עוד על פרישות מדבריות של בעלי הזהר והצדיקים (אף מהרצ"א בהם)

תענית ללא
התבודדות

עצמו, בודאי יוליד לו יותר מדות רעות ^ט כי התענית עוד יעורר עליו דינים ח"ו. עיין בכוונת התענית כי התענית הוא ממוחין דקטנות בסוד מלוי דאחוריים דאלהי"ם, וידוע אשר כל אחיזת היצר מן הגבורות דקטנות אלהי"ם. ^ט ולא שיפעול שיעשה לו התענית תשובה למחול לו על כל עונותיו, אלא אם לא יעשה התענית בכוונה בכוונת כהקרכת קרבן אז התענית מחטיאו יותר ח"ו, כי מעורר כחות הדין עליו ח"ו.

והנה בדור הזה החלוש בודאי לא ימצא איש פורש עצמו למדבריות מכל עסקי העולם, כי אם אחד מני אלף אלפי אלפים, והתאווה גברה ר"ל עלתה עד למעלה ראש, כמ"ש הרב צפח בהקדמתו לעץ-חיים ויובא לקמן, בוודאי התענית סכנה עצומה יותר ומביא לאדם מדות רעות ומגונות, עצבות ומרה שחורה וקפדנות וכעס וגאווה ח"ו ר"ל. וכאשר עינינו ראו ולא

הוספות מהרצ"א

כנודע, גימטריא ק"ל הוא סוד י' פעמים אלקים שכרעת ח"א, ותמלאם, אז יש בכל אחד י"ג אותיות, י' פעמים י"ג הם ק"ל כי תענית הוא מוחין דקטנות בסוד פנים ובסוד אחור ונראה לעניות דעתי ששמעתי באופן אחר, י' פעמים אלקים בגימטריא חת"ס, נשאר ע' מתענית הוא ה' אלקים כל אחד מי"ג אותיות הרי ס"ה אותיות, ועם ה' אלקים או ה' אותיות השורש הרי ע' עד כאן לשון מהרח"ו בקצת שיניי לשון ובתוספות ביאור ונראה לי דמשום הכי תעניית בלא תשובה אינו מועיל, רק בתשובה שהוא סוד אימא אזי נשפע לו סוד החלב שניזון ממנו הקטן בהיות לו עדיין מוחין דקטנות, וממנו סוד ההגדלה להבין ולהשכיל והשם הטוב יכפר בעדינו.

ונראה לי דמשום הכי בר כי רב דיתב בתעניתא וכו', כי יותר טוב לעסוק בתורה בחכמה בינה דעת, מוחין דגדלות (עיין שם בדברי מהרח"ו), מה שאין כן כשמתענה על חטאי הוא בהכרח, כי אין אדם חוטא אלא אם כן נכנס בו רוח שטות, שנסתלקו ממנו החכ"ד דגדלות וחטא במוחין דקטנות, וקודם שיתקנם אין מבוא למוחין דגדלות, על כן יתענה תעניית לתקן מוחין דקטנות. ועל ידי התשובה בחינת אימא כנ"ל, יבואו לו בהחזרה מוחין דגדלות. ויהי רצון שלא יאמר פיניו דבר שלא כרצונו

(פג) הרב הפריז על מדותיו בכאן, כי לאו כללא הוא לדעתי שהתענית בלא התבודדות לא יועיל כלל, כי מי שחלק לו השם יתברך בבינה יוכל להתבודד במחשבתו הן בעודנו עומד בין בני אדם רק זאת הוא בודאי שביזם התענית לא יעסוק בעניני העולם, כי בקל יוכל להיות שיביאהו היצר לפגל קרבנו במחשבתו והנה בקרבן בהמה שמקריבין חלבה ודמה מחשבה מועלת לפגל, מכל שכן חלב ודם האדם הנכרא בצלם והבין

(פג) זה לשון הרב פהרח"ו ז"ל בשער חיקון עיונות, המתענה אינו ניזון ביום התענית אלא ממוחין דקטנות לבר, כי הוא אינו אוכל אם כן במה יתקיים, אלא שנמשך לו שפע ממוחין דקטנות וממנו הוא ניזון והנה איך נרמז בו בתענית מוחין דקטנות הוא באופן זה, כי תעניית גימטריא תתק"ל (מנין שנותיו של אדם הראשון שכל החטאים באים מצדו מעץ הדעת טוב ורע נראה לי), והנה אחוריים דאלקים דההי"ן (כזה אל"ף, אל"ף למ"ד, אל"ף למ"ד ה"ה, אל"ף למ"ד ה"ה יו"ד, אל"ף למ"ד ה"ה יו"ד מ"ם) בגימטריא אלף (עם הכולל נראה לי), תסיר ממנו הפשוט (רצה לומר אחורי הפשוט) שהוא ר', נשאר ת"ת (עם הכולל) הרי ת"ת מתענית, נשאר ענ"י מתענית (שכמנין הזה ישב אדם הראשון במי גיחון

התורה והתענית

מעין ההוספות

* בספרי מוהרצ"א מתבארות ענין ההתבודדות

הקדמה ודרך לעץ החיים

זר כמה אנשי מעשה הלכו בזה ונתטפשו ר"ל, כי לא פרשו להתבודד מבני אדם מן היישוב ולהמתיק הדינים בשכליות ויחודים המבוארים ליודעים לעוסקים בחכמה, התעוררו עליהם דינים ביותר ר"ל.¹⁰ והנה בא ואראך מה שכתב בזה בספר חרדים בענין התשובה להפטר מתעניות וסגופים, וזה לשונו, עוד תקנה אחרת מצאתי בכתיבת יד המיוחסת ל"האר"י ז"ל בספר בית פדות (אינו אותו בית-מדות שהוא ברפוס), שם מצאתי כל מה שתמצא בדברי הראשונים תוכחת על עון סגופים ויסורים קשים שלג וחרולים הפסקות עינים לא נזכרו אלא למי שאין עמלו בתורה, אבל מי שתורתו אומנתו ויודע דעת ויראת י"י זאת תקנתו לא יחלש ולא יבטל מלימודו, אך יום אחד יתרחק מן בני אדם ויתבודד בינו לבין קונו, ותתקשר מחשבתו בו כאלו כבר עומד לפניו ביום הדין, וידבר לאל יתברך רכות כאשר ידבר העבד אל רבו והבן עם אביו, עד כאן לשונו, עיין שם כמה תקנות בספר הקדוש הזה. וכן נמצא שמסר האר"י ז"ל לבעלי תשובה סכום ומנין תעניתים¹¹ לפי פגמם, מסר לכל אחד יחוד אשר ייחד שמותיו ברוך הוא אשר פגם בהם, וזהו עיקר התשובה כמו שיתבאר עוד ברצות השם לפנינו. אלמא עיקר התשובה התבודדות ופרישות.

הסיגופים אינם למי שעמלם בתורה

והנה אחי, אין לך מבחר העת להתבודדות ופרישות שלא יבלבלו רעיון אדם, כי אם בשעה זו (היינו חצות לילה) לעמוד ולבקש על נפשו האומללה אשר נתרחקה בעוותותה מן מקור המים החיים הזכים, ונתעבתה בחומר הגס בעפר יסודה, כמ"ש החסיד הרי אני לפניך ככלי מלא בושע וכלימה. ויחפש בשעה זו כל מה שעבר, וידבר מעל לבו כעבד לפני רבו בכריעה ובהשתחויה, בפשוט ידים ורגלים בדברים רכים לאשפלא גרמיה, ובפסוקי דרחמי לאמר כבן לפני אביו, ובכל לשון אשר ידבר בתפלה בלשון המדינה שמדבר (בלשונה) ושומע, למען ירוץ דברו מהרה מכאב לב אשר כואב על עונותיו ופשעיו.¹² ויבקש מחילה וסליחה וכנ"ל, וכדברי הזהר אשר הבאנו למעלה מן פרשת נשא אנו אין לנו אלא ודוי דברים בלבד, עיין שם ויקבל על עצמו ויבקש מאלהי עושו יוצרו בוראו אשר יעזרהו אלהי

התבודדות דחצות מובחרת מהתענית

הוספות מהרצ"א

מה שנהנה מהעבירה, לדעתי זה יוכל לעשות אפילו בלא התבודדות גופו, רק בהתבודד מחשבתו בינו לבין קונו רק כל ערום יעשה בדעת ויעשה לפי כחו בכדי שלא יבא לידי ביטול תורה ומצות ומנין התעניות המוטל עליו לכל חטא ועון יפרוק בצדקה, עיין בספר התניא. וגם זה יועיל לתיקון המוחין דקטנות על ידי תשובה באמת.

(פד) ועיין בספר עבודת הקודש הנדפס מחדש כמה תיקונים לתשובה מועילים מאד.

(פו) אמת נכון הדבר דברי הרב כאשר אי אפשר לו בענין אחר, אבל יותר טוב להתפלל בלשון הקודש,

(פד) כבר כתבנו שהרב נ"י הפריז על המדה, כי לא מצינו כזאת בדברי פרץ האר"י שצריך לתענית התבודדות ביערים ועיין נא בספר קנה חכמה כי שני מיני תענית הם, אחד קודם התשובה היינו שצריך לפשפש במעשיו מה חטאו ומה פשעיו, וצריך להתענית בכדי שיהיה פנוי מעסקי העולם כדי לחשוב חשבון הנפש, ולזה ודאי צריך התבודדות ולא דוקא במדבריות, כדי לפשפש בנגעי בתי הנפש ומי שבא בסוד י"י בודאי צריך לכוון הכוונות הרצויים בכדי להמתיק הדין, ומי שלבו ריק עדיין יבקש רחמים שיתמתקן הדינים. והסוג השני מהתענית הוא תשובת המשקל לסגף את גופו תמורת

שני מיני תענית

אמת י"י לעבודתו וליראתו בלב שלם ובאמת, ויאריך בענין זה. אחי, בוודאי זה נבחר מכל התענייתים הנעשים מעורבים ומבלבלים מחשבות אדם, וזה הוא תכלית קימת חצות לתשובה, (והוא בחינת) תחיית המתים כי השינה אחד מששים במיתה, וכל המעשה בלתי טהור מכונה אצלינו למיתה ח"ו כאמור והנפש החוטאת תמות, ובקומו ומדבר על לבו לפני בוראו בוודאי מחיה מתים הוא, וזדונות נעשו לו כזכיות לתורה ולתפלה ליתן לו חיות ושמחה למצות ולמעשים טובים.¹⁰ והנה בעיונך כזה קודם השינה ותבקש שיעזור לך [ננוסח אחר: שיעוררו אותך] מן השמים בוודאי אם תשכב לא תפחד ושלום.

מי שאינו יכול לקום בחצות

ולכן אחי תעשה לך פעולות ותחבולות למלחמת השינה שלא תבטל קימת חצות, אחר שאז הוא זמן תשובה אמיתית ופרישות והתבודדות לקשר עצמך בקונך. אמנם אם באיזה פעם מגיע לך אונס, כגון שתבוא מן הדרך ואתה נלאה, או שתצטרך לטבילה ואין מקוה לידך, הגם שבספר ראשית חכמה הקדוש מתיר ללמוד אחר חצות בלא מקוה, אמנם התשובה והתקשרות נפשך בבוראך, זאת אי אפשר בנפש לא מטהרה, ויש לך להקל מן חצות ממש.¹¹ אבל גם על זה תעשה בכל כחך שיהיה לך מקוה. והנה אם לא תוכל לקום בחצות תעשה תשובה גם על זה, ותנדר לצדקה כפי יכולתך. ועל כל פנים אם לא תקום ממיטתך תראה לעוררך על המטה בכל כחך, להתאנח בשכרון מתנים על המאורע ותפשפש

הוספות מהרצ"א

וטבעו לא תכריחהו יוכל ללמוד ולעשות התיקון בלא טבילה כאשר אי אפשר לו לטבול בלילה. וכדאי הוא הקדוש בע"פ ראשית חכמה לסמוך עליו כשעת הרחק, ובפרט שנתלה באילן גדול ר' יהודה בן בתירא באמרו לתלמידו פתח פיה ויאירו דבריך, שאין דברי תורה מקבלין טומאה, והסכימו בזה כל הפוסקים הגם שאין לבעל נפש לסמוך על זה לבטל הטבילה מכל וכל, וכמו שכתב הרמב"ם בתשובה שמעולם לא ביטל טבילה זו, אבל לבטל הלימוד בשביל זה כשאי אפשר לו לטבול אין נראה לי למי שיכול לסבול בטבעו וכתוב השוכן אתם בתוך טומאתם. ובפרט למי שאינו מתנהג בפרישות מערב שבת לערב שבת, כשעושה כן לשם שמים בכדי שלא יבא לידי הרהור וכיוצא בכל דרכי דעהו כתיב, אם כן ח"ו יבטל כל לילות הזיווג מתורה ועבודה באין לו מקוה, נשתקעו הרברים ולא נאמרו נראה לי (בין והתבונן)

תורה ותפלה כשאינו לו מקוה

כי רבו דיעות הפוסקים בנידון תפילת היחיד אם מותר לו להתפלל בכל לשון עיין בדברי תוספות רבנו יונה בברכות והרבה דעות יש שמלאכי השרת אינן נזקקין (לשום לשון) רק ללשון הקודש

(פז) הנה בתשובה מאהבה דוקא זדונות נעשים כזכיות, ובקומו בחצות הוא מרחימותא דמאריה כאמור בזהר נפשי איתך בלילה, כמו החושק הקס בלילה ומגדד שינה מעיניו מאהבת חשוקתו ובלילה הוא עת התבודדות כל חושק עם חשוקו כמ"ש בחובת הלבבות. על כן צדקו דברי הרב שאמר שעל ידי זה זדונות נעשים לו כזכיות

(פח) הרב נ"י מרדכי מקירות לבו וחפץ בטהרה וארצה אמרי לפני חבירי המקשיבים שכמוהו כמוני בערכי השפל בעת הצורך לטבילה אי אפשר לי בטבע לרדב שום דבר של מצוה וקדושה, זולת בהכרח גדול או בהרהור אבל מי שערב על נפשו

מעין החוספות

* כמה בחינות בענין הלשונות הידועות למלאכים

הקדמה ודרך לעץ החיים

במעשיך, ^ט ועל זה אמרו אחד המרבה ואחד הממעט וכו' ועוד יבואר להבא ברצות השם מענין זה יזכני השם לעבדו בלב אמת.

ב להיות מן עשרה הראשונים בבית הכנסת, וילך לבית הכנסת קודם עלות השחר, קודם חיוב טלית ותפילין. והנה בזה אחר כוונת הלב הן הן הדברים, זה תעשה לפי יכולתך, ועיקר הכל שתהיה כל ימיך זריו במעשיך כאמור בכרייתא דר' פנחס בן יאיר תורה מביאה לידי זהירות וזהירות מביאה לידי זריזות ^ב אמנם גם לזריזות צריך בקשת רחמים, שלא תהיה ח"ו זריו ונפסד כמאמרם ז"ל, רק תהיה זריו ונשכר ^א ואמנם לי השפל נראה הטעם לעשרה הראשונים, כי מן ונקדשתי בתוך בני ישראל למדו רז"ל שאין דבר שבקדושה פחות מעשרה, והנה עשר קדושות הן (עיינן באידרא רבא דף קל"ד ע"א) ומאה ברכות, כי כל קדושה צריכה ברכה, כי כל ברכה הוא לשון רבוי כמו שכתב רש"י ז"ל, וצריכה הקדושה להתרבות על ידי הברכה (כדאיתא בבבא מציעא פרק המקבל דף קי"ד ע"א) שאנו מברכין, ונעשה כל קדושה בת עשר קדושות. והנה קדושה ראשונה נקרא בספירת יוצרינו קדושינו קדושת כת"ר, וקדושה ראשונה קדשה לשעתה וקדשה לעתיד לבא. ונודע אצלינו משער אבי"ע אשר הכת"ר הוא הממוצע בין האין סוף ברוך הוא וברוך שמו ובין כל שאר הספירות והעולמות, ונקרא חומר היול"י ^ב כמו שיש בין דומם לצומח ממוצע הוא המלח, ^א ובין הצומח לחי הממוצע אבני השדה, ^א ובין חי למדבר הממוצע הוא הקוף, כנודע כל זה ^א והנה העשרה

להיות זריו ונשכר

מעשרה ראשונים

רממוצעים
בבריא

הוספות מהרצ"א

(פס) כבר כתבנו הגם מי שירצה לנהוג כדברי הרב שלא ללמוד בשום אופן בלא טבילה, אף על פי כן יקום וילמוד בהרהור כי בדברי תורה הרהור כדיבור דמי להחשב כלימוד, או אם יצטרך לכתוב דברי תורה יכתוב, וכן מנהגינו

(עב) נראה לי בראשי תיבות ה"שם י"י י"מלון *
ל"עולם ו"עד

(עג) אמת שכך כתב בהגהות עץ-חיים על איזה בחינת מלח, וכמדומה שאני קב"תי שעיקר הממוצע הוא אלמוג

(עג*) [בנוסח אחר נוספה כאן ההערה גם כן נראה לי שקב"תי אשר כסף חי הוא הממוצע אבל נראה דברי הרב יותר]

(עד) הבורא כל עלמין פעל כל זאת להורות על *

יש בכרייתא הזאת גירסות אחרות ואם תרצה לרוות נפשך בהבנת דברי ר' פנחס בן יאיר בכרייתא הלזו עיין נא בספר פסילת ישרים, מתקן דבריו מדבש ונופת צופים ובעניני זהירות חריזות עיין בב"ח או"ח סימן א', וצריך עיון שם לדעת, עיין שם

(עא) מעלה גדולה עשות כל התורה והמצוה בוריונות, מורה על החשק הנמרץ. ובהיפך כתיב ולחם עצלות

מעין ההוספות

* דברי מוהרצ"ה במעלת הזהירות והזריזות הבאות ע"י התורה

* עוד על מדת הזהירות והזריזות, סדרן, ודברי המסילת-ישרים

* חילופי גירסאות בדברי מוהרצ"ה ומוהרצ"א בענין ההיול"י

* עוד מתורתו של מוהרצ"א על הממוצעים שבדצח"מ, בתורה ובזמן – והכל להודיע בריאתם מבורא הכל

סור מרע ועשה טוב

נה

הראשונים רומזים לקדושת כתר, והוא לאי"ן נחשב והוא שורש האי"ן, וסגולתו להיות אי"ן אפס ותוהו, כי על ידי סגולת העשרה ראשונים מקשר עצמו במדת אי"ן ויכול לשפוך שיחו ונפשו לפני י"י, על ידי שהולך בגדלות אין סוף ברוך הוא ומיחד כל הספירות וכל הקדושות לאחד אמת אין סוף ברוך הוא וברוך שמו, והוא ממוצע בינם לבורא כל עלמין, ועל ידו נמשך החיות לכל הנאצלים והנבראים והיצורים והנעשים. והוה סגולה נפלאה לשורש יחוד האל להעלות מ"ע עד אל המקור קדושה ראשונה לעשות אחד, ואז נגמר ברכ"ה קדושה יחודי. והוה קדושה לשעתה בעת אצילותה הוא מקור היחוד להיות קדושה נמשך מאתה לעתיד לבוא לכל הנאצלים אחריה. והקדושה ראשונה כלולה מעשר והיא מיחדת כל הנאצלים במאצילם. ויש לנו בזה עוד סוד, אין כאן מקום ביאורו.

לפן ביטל האר"י ז"ל הליכה מעוטף בטלית ותפילין לבית הכנסת, בכדי שיהיה מעשרה הראשונים, הגם שהליכה לבית הכנסת מעוטף הוא גם כן מדברי הזהר ואתחנן (וענין עשרה הראשונים הוא מזהר נשא דף קכ"ו), אבל (להיות) כל המצות סגולתם בשאר ספירות, וזו סגולתה ביחוד העצום והנורא ברוך הוא וברוך שמו קדושה הראשונה דבוק באין סוף בערך. ^ה

ג קודם שיכנוס ישים אל לבו מצות עשה של ואהבת לרעך כמוך, ואחר כך יכנוס. עד כאן. והנה בתורת-כהנים אמר ר' עקיבא על מצוה זו זה כלל גדול בתורה. ^י ועיין בלקוטי-תורה פרשת קדושים וזה לשונו בקיצור, דע כי כל ישראל סוד גוף אחד של נשמות כנודע אצלינו בסוד עת אשר שלט וכו', וכל אחד מישראל הוא אבר פרטי וכו' שאדם ערב בעד חברו וכו', ולכן נהג מורי ז"ל לומר כל פרטי הוודים אע"פ שלא היה בו, עיין שם. והנה זה סוד

ואהבת לרעך
כמוך

הוספות מהרצ"א

אחדותם, שיוצר אחד יצרן הכל בחכמה (כן נראה לי).
(עדה) על פי דברי הרב תבין מאמר רז"ל שאמרו על מי שהוא מעשרה ראשונים שאפילו מאה באין אחריו נוטל שכר כולם, שכר כולם סלקא דעתך, אלא אימא נוטל שכר נגד כולם דלפי זה באמת שייך שפיר לומר נוטל שכר כולם שהוא נוטל שכר כולם לחלק לכל אחד המגיע לו, כי כולם נשפעים ממנו להיותו נגד הקדושה ראשונה המשפעת לכל הקדושות. רק המקשן לא הבין והקשה וכי סלקא דעתך שהבאים

אחריו לא יהיה להם שום שכר, והתוצן השיבו שזאת מאמרו נוטל שכר כולם רצה לומר שנוטל תחת ידו שכר כנגד כולם וקיימא לן דרוחניות לא יעתק ממקום למקום רק יתרבה, אם כן הגם שהוא נותן לכל אחד הראוי ומגיע לו, עם כל זה ישאר בידו גם כן כנגד כולם, והבין וחבין גם כן משום זה אמר שאפילו מא"ה וכו' דייק מספר מאה כדברי הרב נ"י (עו) גם בתלמודא דידן בפרק במה מדליקין למד הלל לגר כל התורה כולה על רגל אחת הוא ואהבת לרעך וכו' איך פירושא הוא

מעין ההוספות

* ביאור למאמר רז"ל שמי שהוא מעשרה ראשונים נוטל שכר כולם
* עוד מדברי רבינו מוהרצ"א שמבאר ע"פ כלל זה שהרוחני אינו נעתק אלא מתרבה

הקדמה ודרך לעץ החיים

מאמרם ז"ל בתורת-כהנים על פסוק זה, בן עזאי אומר זה ספר תולדות אדם, כלל גדול ממנו וצריך לדעת מה מצוה ולימוד שייך בפסוק זה שנראה ממנו כי הוא ספירות דברים בעלמא, אבל לפי דברי האר"י ז"ל מובן, כי ואהבת לרעך כמוך נובע מן זה ספר תולדות אדם, אחר שכל הנבראים הם אדם אחד של נשמות. והמשכיל יבין.

והנה אחי, כמה מן המוסר בזה, זה הוא תכלית כוונת עשרה מישראל אשר שמו של הקב"ה מתקדש ומתברך ומתיחד, נעשה מן העשרה אחד, והקב"ה מיחד שמו עליהם אמנם אם יש ח"ו פירוד לבבות, הגם שאין הקב"ה מואס בתפלתן של רבים (רצה לומר, אפילו כשהן רבים ח"ו ואין להם אחדות באחד אחדות שלימה) שנאמר הן אל כביר לא ימאס, אמנם נראה שאינו ממאס אבל אינו בתכלית החשיבות.

והנה המצוה הזאת לא יושג כי אם על ידי עסק החכמה הזאת העמוקה, בשורש יחוד האל בלב ונפש במסירת נפש לי"י וכאלו נפטר מן העולם, אז יכול לקיים מצוה זו לאהוב את חברו הנאמר בלשון רעך, וד"ל כי ידע כי בנפשו הוא, ואז לא ידקדק על חברו בראותו אותו בלתי שלם. וכן שמעתי אומרים בשם הבעש"ט כי האדם הרואה בחבירו איזה שמץ * ונרנוד בלתי טהור, ידמה בעיניו כאלו הוא רואה במראה הלטושה, ופניו של עצמו הוא רואה (במראה הלטושה) ולא של חברו. עד כאן דבריו. ודבריו המה באחדות אחד עם דברי האר"י ז"ל. וזהו ע"י החכמה ביחודי הח"י עלמין יראה איך כל הנשמות המה גוף אחד, ובלי זה הטפס חסר דעה כשרואה במראה סוכר שאחר עומד שם. לכן אחיי האהובים תדעו אשר זהו כלל גדול בתורה אשר על זה סוכב כל הפרט, כי זהו תכלית האדם לידע * שפלות עצמו שאין גרוע בעולם יותר ממנו, אחר שמסתכל בחכמה (איך הקדושה) מתעלית מעלול לעילה ומעילה לעילה עד אין סוף ברוך הוא וברוך שמו עילת כל העילות. וזהו תכלית כוונת כל המצות הוא הדעת הוא הכלל, וברעת הוא שורש ומקור האהבה, כטעם רק אתכם ידעתי וכו'. והנה כאשר האדם בשלימות הדעת אז היחוד הוא בשלימות, וח"ו כשיש קנאה ושנאה אחד על חברו ואינו רואה אותו בעין יפה, וסוכר אשר הוא יודע יותר מחבירו ויותר חכם וטוב מחבירו, עליו נאמר בתיקונים (תיקון א') וכל מאן דאפריש חד מן חבריה אתחשיב כאלו אפריש בך, והוא ר"ל כמו קוצץ בנטיעות יחודי הבורא ברוך הוא וברוך

ארבת ישראל מושגת רק ע"י עסק החכמה

תכלית האדם לידע שפלות עצמו

הוספות מהרצ"א

* (עו) וכן שמעתי שראה הבעש"ט חילול שבת מאדם ושאלוהו תלמידיו מה זה, והשיב שהתיישב וחשב אחד ועמד בתימהון ובהתכוננות המחשבה, איזה חילול שבת יש בידו שהראוהו מן השמים

מעין ההוספות

* מבאר ענין זה שכל עבירה הבאה לעיני האדם, שלוחה היא אליו מלמעלה להראותו כי גם בו מצוי מעין אותו חטא ולהורונו דרך תשובה

* מראה מקום לענין ידעת שפלות עצמו

שמו. והנה הגם שאוהב את חבריו רק שרואה עצמו במעלה על חבריו, הנה הגם שבאמת יש מעלות ומדרגות בגדולתו של יוצר בראשית כנראה בחוש בוודאי, כי הגם שהאדם הוא גוף אחד וכשיש שמחה ותענוג לאיזה אבר פרטי מגיע תענוג לכל הגוף, ועל כל זה מעלת הראש גדולה על של רגלים, ויכול האדם לומר האמת שאני אוהב את חברי אבל אני הראש והוא במדרגה שפלה כמו הרגל נגד הראש, וזוה כמה מדרגות, ולכאורה אין זה נדנדוד היפך האהבה, אבל גם זה אינו בשלימות, כי מעלת הראש על הרגל הוא באמת, אשר הראש הוא משכן הדעת, אשר יודע אם יחסר לו הרגל אזי יכאב ראשו ויקלקל דעתו וכמה נחשב הוא, ונמצא הרגל ממש שוה לו אחר שגורם לו שלימות הדעת, ואין יתגאה הראש על הרגל אחר שהוא גוף אחד (וזה הוא הטעם שהקריבו הראש והרגל יחד, בפרק ב' דיומא, לייחד ולנערץ סופו בתחלתו). וכשיש חסרון באיזה אבר כביכול מגיע בו, וזה הדבר נוגע מעילה לעילה עד הסיבה הראשונה כביכול ברוך הוא וברוך שמו, כמו שאמרו"ל בעירובין ובסנהדרין בזמן שאדם מצטער שכינה מה אומרת קלני מראשי קלני מזרועי. וכל זה כשהאדם מסתכל למטה ורואה עצמו במעלה נגד חבריו, אבל בהסתכלותו בלבו למעלה ראש נגד זכות גדלות רוממות אלהינו בחכמה הצפונה בלב כל חכם לב יראה גודל שפלותו מכל האדם אשר על פני האדמה, כי לפום גמלא שיחנא, ויראה כי כל הגריעות שבעולם הכל תלויין בו, כי אם היה הוא אחד ששב אל אל באמת היה מרפא לכל כאב הדור (ובפרט לחבירו), אם האמת אתו שהוא טוב וחבירו ח"ו אינו טוב, מחויב להדריכו ולהחזיק בידו בתוכחת טובה, כמו שכתוב בזהר פרשת קדושים) כדאמרינן ביומא אמר ריש לקיש אפילו יחיד ששב מוחלין לכל (הדור) העולם בשבילו, והיה מסיר כל הרע מן העולם. ואפשר האיך נמשך כאב לרגל, כי הראש לא היה בשלימות והסיר דעתו, ועל ידי זה נתקל הרגל באבן נגף ח"ו. ואין להאריך בזה למשכילים. ומאחר שרואה ויודע עצמו שלם בשלימות, למה לא הציל את העולם ובפרט לחבירו מן השטותים וצמיחת רע, נמצא הוא הגורם לנזק חבריו והוא גרוע ממנו."* בא וראה במסכת מכות פרק אלו הן הגולין טעם למה שצריך ההורג נפש לישב בעיר מקלטו עד מות הכהן הגדול, ומעשה דר' יהושע בן לוי שם שלא בא אליהו גביה

* לא יתגאה הראש על הרגל

הוספות מהרצ"א

ענוותנותו דמשה חילול שבת מאדם זה, עד שזכר ששמע מקרוב רבינו ע"ה להיות עניו מאד מכל האדם אשר על פני זילותא דתלמיד חכם ושתק, כי התלמיד חכם נקרא האדמה בראותו את עצמו שאין לשום מין אנושי מדריגתו להצית עולה שמים ויורד, והוא הוריד שבת כמבואר בזהר הקדוש. התורה לישראל וכולם תלמידיו שותים בצמא את (עז) בזה נבין על פי פשוטו האיך היה אפשר למשה

מעין ההוספות

* דברי מוהרצ"ה על הביטול השורר בין הדבקים בצדיקים, והפירוד שבין שונאי הצדיקים * ביאור המעשה דרבי"ל, והנהגת אברהם אבינו וכל הצדיקים המאשימים עצמם בחטאי סביבתם

דאכל אריה איש אחד בתוך שלש מאות פרסאות שלו. והמשכיל בזה ימצא אשר איננו יכולת להאריך, כי עמוק עמוק הענין הזה, והכל סובב על אחדות אחד.

הגאווה שורש
השבייה והרע

וְרִזָּה דמלתא, באהבת חבירים שהוא כלל גדול לכל התורה כולה, כי מאין נמשך הרע הוא * מן מלכין קדמאין דמיתו, שלא היה בהם אהבה וריעות. ונמצא נמשך כל התאות והפסולת מן אבי אבות הטומאה היא הגאווה אני אמלוך, ולכן היה בהם במידות שבירה וביטול ופגם, כנודע מדברי רבינו האריז"ל וכן נודע מספר שער־הקדושה למהר"י ז"ל. ^ע אמנם אם האדם החפץ חיים אהבת חסד ואוהב את חבירו עמיתו בתורה באחדות אחד באהבה שאין אחריה אהבה, מעורר במדה זו תיקון הצינורות וכלים הנשברים אשר היה בהם פירוד וקיצוץ בנטיעות (ואשר היה) מפריד אלוף אלוף של עולם. והנה זה שורש כל המדות רעות (רצה לומר שבירת הכלים) ושורש כל הרע אשר בעולם, כמו בהמות ועופות טמאים, אשר בהם דבוק הרע ושורש הטרפה שאין כמוה חיה ונבלות ושקצים ורמשים והערלה המאוסה הדבוק בה כל העריות שבתורה, עיין בלקוטי־תורה פרשת שמיני ופרשת קדושים. אמנם באהבת ישראל אהבת חבירים העובדים את יי' בכל לבם ובכל נפשם ומאודם, על פי סדר עבודת בית אלהינו על פי תורתנו הקדושה, נמשך מזה אשר מבחינת האהבה הזאת ממנו לחבירו גורמת אהבה בצינורות ומדות עליונים, וכשהצינורות שלימים ממשכין רב טוב לכל העולם. והכלים שלימים ומושכין הרהטין מים טהורים צלולים בקו היושר, מושכין ונותנין ומקבלין דין מן דין, ונמצא כל התשובה וכל התורה סובב על זה. ^פ ועיין בזהר פרשת נשא (דף קכ"ב)

האהבה שורש
התיקון והטוב
יסוד התשובה
והתורה ותכלית
העבודה

הוספות מהרצ"א

דבריו, ואת אנשי הדור ראה כמה פעמים מכעיסים לבוראם ועל פי דברי הרב יובן שאדונינו משה חשד את עצמו שהוא הגורם לזה בהסיוח דעתו ח"ו, על כן החזיק את עצמו לעניו יותר מהם להיותו רא"ש לכולם ודעת"ו כוללת אותם, והבן

(עט) גם אנחנו בעניינו קדם מאמרנו לפני אנשי ברייתנו שעל ידי השלום נעשה התיקון, והמדות שהיו בסוד נקודות דהיינו היראה והאהבה וכיוצא היו בסוד נקודות דהיינו רק בכחו בלי התפשטות, נעשים על ידי השלום בסוד פרצוף בהתפשטות מדותיו בפועל בכל שטח הגוף, ונכללים כל המדות זה בזה אהבה ביראה יראה באהבה וכיוצא. והמשכיל בלימודי הר"א שערים בקבלת ר' ישראל

*

(ס) ומזה תבין מה שנמצא במדרש אשר סימן בדינו * שהגואל האחרון שיבא במהרה בימינו הוא שיפתח

מעין ההוספות

* עוד מדברי מוהרצ"ה ומבאר כי שורש הרע הוא משבירת הכלים והגאות, ועבודתנו היא התיקון והביורו שע"י התומצ' וביטול עצמו

* מתורתם של מוהרצ"ה ומוהרצ"א במעלת השלום ונגות המרבה

בפסוק איש או אשה כי יעשו מכל חטאת האדם וזה לשונו, תא חזי וחבר הקני נפרד מקין מבני חובב חותן משה כו' דעביד קנא במדברא כעופא דא בגין למלעי באורייתא וכו' זכאה בר נש וכו' ער פגים לכל עלמא, מתיל למפרישי ימא דשאטין בארכא קם חד שטיא בעי לנקבא כו', עיין שם כל המאמר. וידוע זה המשל הקדמוני כל זמן שלא תסתום נקב הספינה אין אתה יכול להוציא המים מתוכה שלא תטבע הספינה, אבל אחר סתימת נקב הספינה בקל תציל הספינה. כן בזה אחר תיקון שבירת הכלי וגרמה תוכל לתקן את המעוות, ובאהבת חבירים מעוררת אהבה במדות העליונים, ועל ידי זה נוכל להסיר כל הרע ולהמשיך כל הטוב. ובתשובה לשאלת מקוה הטהרה הארכנו בזה גם כן בדרך זה, וכן כתבנו להחבירים ככמה ענינים ומוסרים בזה על מדה זו להיותה תכלית העבודה, לתקן מקור ושורש המעוות מאין הוא נובע. ומדה זו עיקרית לתשובה ומעשים טובים, לסתום נקב הספינה, דרך כניסת מים הזדונים גלי הים. עיין בתיקון י"ט (דף ל"ט).

התגרות הסט א
דוקא באהבת
רעים

ע"כ כן אחיי וריעי, תדעו שהחיצונים מתגרים דווקא במדה זאת, לעשות פירוד בין החבירים הקטנים, והקטנים בין הגדולים, ובין הצדיקים ועובדי השם והגוים שלוים שלוה, ועושה הסטרא אחרא אחדות ושלום ביניהם ויש להם בדור הזה אחדות (בעוונותינו הרבים) מה שלא נהיתה מיום וכו'. ובין החבירים ועובדי השם מתגרה הסטרא אחרא ר"ל ומפריד אלוף ואשר חנהו י"י דעה והשכל יש לו להתאמץ בנפש הישראלי אהבה אחוה שלום וריעות לתקן זאת המדה, שיהיה אהבת ישראל ואהבת החבירים ביותר. תאמינו אחיי אחר כל האריכות ויגיעות בשר, אין אני אומר לכם מה שיש לדבר בזה אפילו כנועץ קנה בים. ונהירנא כד הוינא טליא בהתנוצץ אור מן תלמידי הבעש"ט מה מאד הייתי משתוקק ומתאוה ומשתעשע ומדבק נפשי בהם בראותי אהבתם זה לזה, ואחדותם היה לאין חקר. כמבואר בספר הגלגולים אהבת החבירים בין תלמידי האריז"ל הנאות והראוי (וכמה אהבה אשר ראינו בין תלמידי הבעש"ט ותלמידיהון), ובין בעלי הזהר התנאים ההרים הגדולים ליעלים, כמה נשקו זה לזה בנשיקין ואודין ומפארין אחד לחבירו, אין להאריך, עיין בזהר ויקרא אנן אחדי נודין ליה, עיין שם (דף ז'). ואין לספר ואין להאריך במפורסמות. ועתה

אהבת תלמידי
הבעש"ט
והאריז"ל

הוספות מהרצ"א

בשלום, כמר"א רגלי מבשר טוב משמיע שלום כי הצינוורות והמשכיל יבין בנתינת חברית שלום אז יהיה גמר התיקון גמר הבירור הניצוצות מסוד לפנחס שיבא ויעשה שלום בעולם במהרה בימינו, השבירה והפירוד לתיקון וקיבוץ, ויתוקנו כל הוא אליהו בעצמו.

משיח משמיע
שלום

מעין ההוספות

* במקרא מוהרצ"ה באשר כתב "בתשובה לשאלת המקוה", ומרחיב בביאור ענין אהבת החברים שהיא תכלית העבודה בהפרדת הסיגים הנובעים ממינת המלכים שלא היתה בהם אהבה ורעות (וכיצד זהו"ע הטבילה במקוה)
* מוהרצ"ה מרמז אל מכתבו לחברים, ונעתק כאן אחד ממכתביו בענין אהבת החברים, אהבת אחים, שהיא עבודת האמת יסוד כל החסידות והעבודה שבלב, ממנה יתד ממנה פנה לתורה לתשובה למעש"ט ולכל מדה טובה

הקדמה ודרך לעץ החיים

בעת הזאת כמה היה המלחמה מן הסטרא אחרא לעשות פירוד ומחלוקת בין החכירים בכדי להפריד אלון, ועושה שלום (שלוח ואחדות) בין האומות הרשעים והאפיקורסים, למען ענותנו עוד בסבלותינו בגלותנו לעכב הגאולה, מה נאמר ומה נדבר.

גרם הפירוד מהעדר האמת ושאיין לומדים החכמה

אמנם אחיי וריעיי, זה צומח מהעדר האמת¹⁹ כאמרם מלמד שתעשה האמת עדרים עדרים, בסברות וחילוקים שונים, עדר עדר לבדו, לו האמת לבדו ואין זולתו משיג האמת.²⁰ ומעט בזה אשר יש לי ללמוד זכות, אשר מחמת גודל העניות והדחקות אשר בדור נצמח זאת, וזה מובן לידעיים ורואים.²¹ אמנם האמת אגיד רבון עלמין אשר מחסרון חכמה הדמדע מן דרכי יחוד האל אלהי אבותינו אשר סגרו הדלתיים והברייח בהסתת היצר שלא לעסוק בחכמה הפנימית, והוציאו עליה שם רע לומר שכל העוסק בה נעשה קל ורשע ח"ו, וכמעשה שהיה. אבל תדע אחי כי בהיותי ערך כבן עשרים שנה התחלתי ללמוד זאת החכמה, לא ידעתי מי שם עלילות דברים על החכמה הזאת, הלא ספר הזהר כלו יראת שמים ומוסרים גדולים

הוספות מהרצ"א

יש להם מחלוקת בעסקי ממון וכיוצא, כי אין לך אדם שאין לו שעה ויש איזה זמן פרטי לכל איש שמהרהר בתשובה על זה אבל האנשים האלה בעוונותינו הרבים הם רחוקים מתשובה בחושכם שעושים בזה מצות.

(פא) התבוננו נא אחיי וריעיי, אמ"ת ושלום יחירי תמים, ו' ומילואה שהוא גם כן ו', ובאין העיקר והשורש מאין יבא המילוי בין התבונן

(פב) כבר פירשנו גם אנחנו (בעניינו) זה ימים כבירים פירוש מאמרם ז"ל כך כמו שפירש הרב, שתעשה

האמת עדרים עדרים והולכת לה היינו שכל אחד ילך לדרכו להשם יתברך כמדומה בשכלו שזהו הדרך וההליכה הנכונה ודרך חביריו הוא שקר ח"ו, וזהו והולכת לה לעצמה, והבן

שלא לדבר בגנות שום אדם

והנה איעצכם אחיי וריעיי, אפילו אם תשמעו רברים כאלו מאיזה אדם גדול אשר בדוק לכם לגדול הדור, שמעו תשמעו בקולו לכל אשר יאמר אליכם בעסקי תורה ועבודה ותכתבם על לוח לבכם, אבל לא תאבו ולא תשמעו לספר בגנות שום בני אדם, כיין שהוא נגר התורה אסור לקבל אפילו מנביא וחוזה, אם לא נביא המוחזק לנביא אמת לכל ישראל אשר יאמר כי הוא זה הוראת שעה, כגון אליהו בהר הכרמל ואם תאמר מאין יבא זה הענין לגדול הדור לדבר סרה על כמה אנשים בעלי תורה ויראה, אפשר עוונות הדור גרמו כל זה, או מנסה י"י אלקינו אותנו. ועוד דברים עתיקים שיש לתרץ בזה, יארך סיפורם. כללו של דבר, המבין יבין שלא לשמוע לשום אדם לספר

(פג) הרב נ"י האריך בנירון זה, כי אש תוקד בקרבו על כל אשר נעשה בדורותינו ואני אומר ידעו רבנן הא מילתא ועברין עלה חזאת הצמיחה בדורותינו מה שהצמיחה הן בעניני הגוף הן בעניני הנפש, שאין לנו הלכה ברורה הליכות עולם לעבודתו יתברך שמו, כי זה פוסל וכר זה פוסל וכר, והיצר מסית לכל אחד שעושה כן לשם שמים ובוזה עושה נחת רוח ליוצרו והנה זה גרע ממחלוקת המון עם אשר

✱

✱

מעין ההוספות

* מדברי רבותינו מוהרצ"ה ומוהרצ"א בחובת התלמידים שלא לזלזל ברבי שאינו שלהם, תכליתם ומטרתם אחת וכולם שוים לטובה גם המחלוקת שבין הצדיקים עצמם אינה ענין להמון העם היצר גורם לפירוד בתוואנה שזה לשם שמים, אך בעקבתא דמשיחא חשובה האחוה דוקא

* בענין מוסר ס' הוזהר ראה לעיל עמ' ח ובהוספות לשם

בשיעור קומה איך לקדש כל אבר וכל שיעור ממש לעבודת הבורא ברוך הוא וברוך שמו, ובפרט בכתבי האר"י ז"ל ממש תסמר שערות ראש החופש וחוקר לבקש דבר י"י בכל תנועה ותנועה. ואיך יכול זה להיות כמו שדמו הטפשים בהסתת היצר עליהם לרחקם מהסתפח בנחלת י"י בנופת צוף דבש אמרי נועם אין די באר, אילו כל הימים דיו וכו' אין יכולה לכתוב חללה של רשות כמה מיני מעדנים. ועוד זאת שאינם יודעים שרשי יחוד הבורא ברוך הוא, ועל ידי זה נעשה מחלוקת בין החבירים עובדי השם כי אינם מיחדים במדרגת אמתת אחד אמת בשמותיו ברוך הוא וברוך שמו, ועל ידי זה נחסר השפע. הגם שזה הטעם אמת שבשביל זה הוא מחלוקת מעוני ועיני ודוחק, אבל הוא לחסרון שפע החכמה אשר תחיה בעליה ומזה נתהווה קלקול היסודות, והיצר מסית באומרו שמן החכמה נעשה ח"ו מקלקל. אחי, וכי יש שם רע גדול מזה. ומעשה שהיה כבר היה לעולמים, וכמו שבקש אותו חסיד במסכת ברכות שלא תהא סיעתינו כסיעת וכו', אלמא שבדורות הראשונים כל הרוצה לצאת הרשות (והבחירה) נתונה (בידו חפשית). ועל כן אחי, טעמו וראו כי טוב י"י אשרי הגבר יחסה בו, אפילו גבר וקל וחומר אדם. טוב י"י לקויו לנפש תדרשנו בכל לב ובכל נפש, וחזקו ואמצו ושלום.

כיוונת התפלה
היא המס"נ
והדביקות

והנה שארי התנאים שביאר שם מהר"ז ז"ל מן ועשה טוב, בודאי בלא עסק החכמה נכון לכל בעל נפש לקיימם, ואין לנו בהם דברים ⁹ זולת במה שכתב לכיון בכוונת התפלה, שאין הכוונה דווקא בכוונה המבוארת בשער העמידה. כי תאמין לי אם יעמוד אדם כל היום בכוונה זו ויארץ בה ויעיין בה בתפלתו לא יגמור תפלה אחת בכוונה כתקנה, כי ארוכה מארץ מדה. כי אם לקדושי עליונים המופרשים מכל עניני עולם הזה די מדרהון עם בני אנשא לא הוויין, העומדים בחצר בית המלך הפנימית ועומדים ברומו של עולם. אבל בדור הזה לאו כל מוחא סביל דא, אשר ישוטט במחשבתו באורך הדברים המבואר שם ובשורש תיקון אורות עליונים בזווגי הספירות והפרצופים ועליותם מעולם לעולם לזווגם פנים בפנים.

בכל תפלה ותורה
יתקשר ברא
דצדיק

* **אמנם** עיקר כוונת התפלה במסירת נפשו ל"י ומדבק מחשבתו בשרשי המחשבה, ¹⁰ וישפוך נפשו ל"י, עד בא למדרגת בטול במציאותו. וזה מדרגת התפשטות הגשמיות

הוספות מהרצ"א

בגנות, אפילו ישמע כן מאיזה גדול הדור וגם כן לא (פד) לי הקטן יש לי לדבר בהם איזה פרטים, ונדבר יהרהר על הגדול המספר, רק יבקש לעצמו תירוצים בהם אם ירצה השם לקמן ברצות השם. לתקוע בלבו שלא יבא להרהר אחר רבו וכיוצא. ודי (פה) כשזוכה האדם לרבך את עצמו בשורש בזה הערה להחפץ באמת המחשבה אוי השם יתברך ילמדהו דעת האין יכרן

מעין ההוספות

* דברים אלו בהיות עיקר ענין התפלה מסירות הנפש לה, חזורים ונשנים בדברי מוהרצ"ה

הקדמה ודרך לעץ החיים

המבואר בשולחן-ערוך. ועיקר יעיין בשער התפלה פרק ז', כי עיקר התפלה לברר ברורין היינו להשליך הרע ולהעלות הטוב מן שורש נפשו בדביקותו, ובהעלאות מסירות נפש מ"נ בשפיכת נפשו ליי" בכל כחו ויתר על כחו, ויקשר עצמו בקשר אמיץ בקריאת שמע ותפלה, ויעיד עליו יודע תעלומות אשר חפצו ורצונו בכל נפשו בטוב ובמעשה הצדיקים העובדים בלב אמת. ויבקש על נפשו בשאלתו על יי" ועל עם יי" אשר יתגדל ויתקדש שמו של הקב"ה יתברך שמו בכל תנועה ואבר (ורעיון), ויעמיק [נוסח אחר: ויעסוק] במחשבה זו בכל כחו.

אמנם סדר הכוונות בפרי-עץ-חיים ילמוד וייגע עצמו בהם למצוא בהם דברי חפץ דרכי עבודת יי" כי נורא הוא, איך להעלות נפשו רוחו ונשמתו בחיצונות ופנימות, פנימי ומקיף, אורות נצוצי כלי נשמתו אל שורש מקור מחצבם, משרשי מדות וספירות פרצופי אורות נעלמים דקין סתימין דלא אתגלין, לעושו ליוצרו לבוראו למאצילו, דרגא בתר דרגא עד אין סוף ברוך הוא, לפי שכלו ומדרגתו, וכן קבלנו מרבתינו. אבל בשעת התפלה עיקר הוא שפיכת נפשו ליי" בנר"ן כבן המתחטא לפני אביו, ודי בזה ועיין בזה פרשת בשלח

בסדר ה כוונות
ימצא דרכי
עבודה ובתפלה
ישפוך נפשו לה

הוספות מהרצ"א

והיה משבח בשבחי המלך שהוא שולט על בית הסוהר ולא ידע יותר, עד הודיעוהו יותר ויותר בכל פעם, והבן מאוד וכן הענין בתשובה, שבכל עולם צריך לשוב מחדש בתשובה והנה ידידי ידוע הענין שלהיות יראה ואהבה בפועל בהתגלות לבו לאו כל אדם זוכה בכל פעם, מחמת עכירות החומר המונע, אשר בשביל זה הגם שיחשב בגדולת אין סוף ברוך הוא לא תפול עליו אימתה ופחד על כן צריך לאמלא באבהן אברהם יצחק ויעקב, שהם הם הורישו לנו יראה ואהבה ותשובה, ויש לנו יראה ואהבה מסותרת אשר בשביל זה הקל שבקלים מוכן לסבול יסורי מיתה בעת בואו לידי קידוש השם יתברך כנדע וכן צריך לצייר במחשבתו הוי"ה בניקוד ציר"י והוי"ה בניקוד אלקי"ם שהוא בחינת תשובה, והוי"ה בניקוד סגו"ל לבחינת אהבה, והוי"ה בניקוד שב"א לבחינת יראה. זה בכל פעם שרוצה להתעורר מחדש ליראה ואהבה ותשובה והמבין יבין.

כל הכוונות האר"י ויותר ויותר מהמבואר בכתב הכל כרגע אחת, והבן אשר במחשבה יוכל אדם לחשב ביחד ברגע בנין מפואר עם כמה וכמה היכלות וחדרים, מה שאין כן לעשות ההיכל והבנין צריך זמן רב, ואפילו לדבר ולספר מזה צריך שהייה, והבן מאוד ובזה לא יקשה לך וכי למגנא ח"ו נכתבו אלו הכוונות, כי עת לכל חפץ תחת השמים, וכפי הכנת הנשמה כן יעלה בידו הכוונה פעם בדרך זה ופעם בדרך זה, והכל סובב על קוטב האמת דברי מרן האר"י.

ותדעו אחי וריעי שקבלתי מרבתי שבכל עולם ועולם ובכל היכל והיכל צריך להתעורר מחדש יראה ואהבה, כי בכל עולם שגבוה מחבירו ניכר יותר גדולת המאציל ברוך הוא וברוך שמו, ואין די בעבודת עולם שלמטה ממנו רשמתי זה למשכילים, יראו ויבינו בעת יעורם השם יתברך, כמוני כמוהם השם יתברך יעזוני התבוננו נא במשל בעל חובת הלבבות מהילד אשר היה נתון בבית הסוהר מעולם,

✱
בכל עליה צריך
להתעורר
בתשובה
ובאהורי ר

מעין ההוספות

* בענין שכלל שעולים מעלה מעלה נראה שעדיין עומדים בבחי' ארץ, ושמים לרום ההתבוננות וזכירת מעשי אבות מסייעת לעורר האהבה והיראה, ויש לעלות בהן מעלה מעלה ללא הפסק כמשל המובא בחובת-הלבבות כוונת השמות המיוחדים לעורר האה"ר ושאר המדות

במאמר המתחיל ראו כי י"י נתן לכם את השבת (דף ס"ג ע"ב) ר' חייא פתח שיר המעלות ממעמקים קראתיך כו', עיין שם, ושם תראה דרכי התפלה בכלל (ועיין עוד בזה בהקדמתי לפרי-עץ-חיים).

וכן מה שכתב שם מהרח"ו ז"ל לקיים הדברים מרזא דצדיק, צ' אמנים ד' קדושות י' קדישים ק' ברכות, לדעתי השפלה גם לקשר עצמו בכל תפלה ובלמדו בתורה, ובפרט בעוסקו בחכמה זו, הכל ליחד ולקשר עצמו ברזא דצדיק. ויהיה רודף צדקה וחסד, לאהבת צדיקים, ילכו מחיל אל חיל, מצדיק לצדיק, וישמע חכם ויוסיף לקח.¹⁰

הוספות מהרצ"א

(פו) כל הבחינות הללו הם בסוד צדיק ח"י עולמים

כ"ה הענינים שהשיט הרב בעל הקונטרס מדברי מרן מהר"ח אנחנו בעניינו נדבר בהם איזה פרטים הנצרכים לדעתינו הקלושה

א) שלא להסיח דעתו מתפילין בעת התפלה, וזלח בעת עמירה ועסק תורה עד כאן לשונו הנה לכאורה אין זה ממילי דחסידי העוסק בחכמה דייקא, רק חוב מוטל אקרקפתא דגברא לכל ארם באזהרות חז"ל הן אמת דרצה לומר בזה דעל פי הדין לא מיקרי היסח הדעת רק בקלות ראש ח"ו אבל לא בשכחה, והוא מהתוספות וכמבואר בטור, וכאן אמר מי אשר קרבת אלקים יחפץ לא יסיח דעתו כלל בשכחה כרגע, עיין בב"ח או"ח מ"ד ובמגן-אברהם שם, אך הנראה לי, להיות התפילין הם בחינת מוחין, והנה מי שרצה לשעבד חב"ד שלו לחכמה האמיתית, ביותר צריך לשמירה מעולה לכל יוז ממחשבתו קדושת התפילין, ועל ידי זה ישועבדו מוחי החב"ד שלו לקדושה ויהיה לו סיוע מן השמים לקניית החכמה ולהבנתה ויצליח בה והנה עיין בשולחן ערוך ל"ח דאם אי אפשר לו בלא הרהור תאוות אשה מוטב שלא להניחם, ועיין בבית-יוסף שם ובמגן-אברהם, ובכתבי האריז"ל דעל הרהור אשה טוב לכונן השם גדשנא"ל. והנה תדע ידידי שהעיקר בזה לשום מורא שמים לנגד עיניו, בכוא

אליו ח"ו הרהור יקיים פסוק ולא תתורו אחרי לבבכם בהסיר המחשבה ממנו כרגע, ולכוין אחר כך זה השם. אמת מי שחלק לו השם יתברך בכינה יוכל להעלות כל מדה לשורשה, רהיינו בנפול במחשבתו אהבה לא טובה יעלנה לאהבת השם יתברך, באמור בלבו הלא כל זה הוא איזה ניצוץ מעולם אהבה שנפל בשבירת הכלים, וטוב לי לדבק בשורש האהבה ואז יעלה הניצוץ מהשבירה, כמבואר כל זה בדברי תלמידי הבעש"ט. אבל תדע מי שעדיין קשור בחבק עבותות אהבת העולם ותענוגיו מסוכן הדבר שיעמיק במחשבה, אבל תיכף ידחנה ממחשבתו ויקיים ולא תתורו וכו' ואף על פי כן יכוין בהשם הידוע לכל דבר, רהיינו בהוי"ה ניקוד סגול שהוא בחינת אהבת חסד, וכולי האי ואולי ירחמו עליו מן השמים להעלות שורש אהבתו להשם יתברך וכן בעניני היראה לא טובה, יכוין בהוי"ה ניקוד שבא, וכן בהתפארות הוי"ה בניקוד חולם רק הכל בדעת השכל, שלא יונה את עצמו ויבקש לעצמו גדולות, והוא ח"ו קשור בתאוות העולם על כן כל ערום יעשה בדעת.

ב) צריך שיהיה עוסק בתורה מעוטף בטלית ותפילין. עד כאן בפרי-עץ-חיים ובסידור כתב שיעסוק בתורה כתפילין דרבננתם, כי הם מוסיפים חכמה והשגה באדם ידוע סוד התפילין דרבננתם כי הם גבוהים יותר, ויותר נעלמים מתפילין דרש"י ובכל

מעין ההוספות

* מראה מקום ומעיר בענין העלאת המדות וכוונת השם המיוחד לכן

* עוד מתורתו של מהרצ"א על סגולת התפילין דר"ת ושייכותם לצירוף העולה מהפס' יתהלל המתהלל וגו'

שלא יסיח דעתו בשכחת קדושת התפילין

✱

העלאת המדות

תפילין דר"ת וסגולתם להשגה

✱

הקדמה ודרך לעץ החיים

הוספות מהרצ"א

בחכמה שתהיה מחשבתו ודיבורו שוים, כי עיקר היחוד לחבר עולם המחשבה עם עולם הדיבור והמעשה וגם כן לכיין לקיים מאמר חכמינו ומצותם הוא סגולה נפלאה להשפעת החכמה ולהאיר מוחי חב"ד שלו ובפרט הכוונה בברכת הנהנין, דכל הנהנה בלא ברכה כאילו גזל להקב"ה וכו'. והמכוין בברכותיו מייחד אלוף ומייחד הקב"ה וכו' והבן

(ד) צריך שיהיה עמל בתורה פרד"ס, שנאמר או יחזק במעוזי ואל יחשוב שיגולה לו רזי תורה בהיותו ריק, כדכתיב ירב חכמתא לחכימין וצריך לזהר שלא יוציא בשפתיו בחכמה זו מה שלא שמע מאדם שראוי לסמוך עליו, וכאזהרת רשב"י וחביריו עד כאן לשונו הנה בפשטי התורה טוב לגבר כי ישא עול ללמוד הכל להלכה לכיין הלכה מתוך לימודו וכזה ישיג רצון הבורא כביכול, אפילו לא יאירע הדין והמשפט ההוא לעולם יזכך נפשו ושכלו ויושפע שפע רב בכל העולמות בהשיגו כביכול רצון הבורא המלוכב באותיות התורה הללו והדברים האלו ארוכים מני ים. והנה הוא יעשה את שלו ללמוד לכיין הלכה, ואפילו אם ח"ו לא יעלה בידו לכיין להלכה, הנה על זה אמרו רז"ל זה אומר בית אב של הלכה וזה אינו אומר בית אב של הלכה, אומר הקב"ה ודגלו עלי אהבה, כיון שחפצו ורצונו להשיג ההלכה כפי רצון הבורא אבל לבנות בניינים תוהים מה שאינו נוגע להלכה רק להראות חריפות, הגם שדעתי בזה שלא למנוע הבחורים בימי בחרותם כדי לחדר שכלם ולתקוע בלבם חשק חכמת התורה, אבל בהמשך הזמן יהיה עיקר מגמת האדם ללמוד להלכה

וכתנ"ך נראה לי בעתים הללו ימעט בלימוד פירושי הפשטנים, חרץ פירוש רש"י שהוא כרכא דכולא ביה, כלול בנתיבות חז"ל חכמי האמת, ודבריו לפי הפשט

מעין ההוספות

- * אזהרות מוהרצ"א במקומות נוספים בדבר קיום מצות ציצית כהלכתה
- * מראה מקום נוסף לענין השייכות שבין מקושש לציצית
- * מראה מקומות שהאריך בהם מוהרצ"א בענין מצוות צריכות כוונה
- * במקומות אחרים מתפרשת ביתר אריכות דעתו של מוהרצ"א בענין מניעת הילדים מלימוד התנ"ך בכלל והפרשנים הפשטנים [מרחיקי הדרש] בפרט, ומצדיק מנהג ישראל המקדימים לימוד הגמרא ללימוד התנ"ך

פעם שיזכור בתפילין בעת לימודו נראה לכיין השם הוי"ה הצירוף של הפרשיות ותפילין דרבנרתם היוצא מראשי תיבות הפסוק יתהלל יתהלל "המתהלל "השכל "ידוע, אזי יתוסף לו על ידי זה דעת והשכל והנה בודאי אשרי לאדם היכול להתקדש ולהיות מעוטף בטלית ותפילין כל היום כמו שהיו נוהגין בימי חכמי הש"ס, אבל על כל פנים בדורותינו אלה שאי אפשר כל כך לשמור גופו ומוחותיו, על כל פנים ילמוד אחר התפלה איזה שיעור בתפילין דרבנרתם והשם יתברך יראה ללבב שאי אפשר בגלות המר, ובפרט בטומאת ארץ העמים, לקדש את עצמו לתפילין כל היום ועל כל פנים יראה האדם להיות עליו מצות ציצית כדת וכדין, טלית מצויצת כהלכתה אשר יוצא בו לדעת כל הפוסקים. והנה נמצא במדרש למה נסמכה פרשת מקושש לפרשת ציצית, שאמר משה לפני הקב"ה דמשום הכי חטא המקושש להיות שבשבת לא היה לו תפילין בראשו לא היה לו במה לזכור עול מלכותו אז השיב לו הקב"ה אני אתן לך מצוה שתהיה נוהגת בכל זמן ועידן אפילו בשבתות וימים טובים יוצא לנו מזה גם בנידון דידן, אפילו בחול כגון שאי אפשר לילך בתפילין על כל פנים ילך בטלית קטן מצויצת כהלכתה אליבא דכולי עלמא, ויביט ויזכור כל מצותיו יתברך לעשותם

ג) שיכוין בכל הברכות, בפרט בברכת הנהנין הברכות הם מצוה מדברי סופרים, והנה לרוב הפוסקים מצות צריכות כוונה אפילו מצות דרבנן. ואפילו לדעת הפוסקים דבדיעבד יצא בלא כוונה, על כל פנים לכתחילה צריכות כוונה והנה נראה לי הפירוש בדברי מרן שיכוין בכל הברכות, היינו חרץ לזה שיכוין פירוש מה שהוא אומר, יכוין לצאת ידי חובת המצוה שציוו חז"ל וטעמא רבא להעוסק

ציצית כהלכתה

עיקר מגמת הלימוד לכיין ההלכה

כוונת הברכות

*

*

הוספות מהרצ"א

מיוסדים על אדני האמת ואינם נוטים מדרכי נתיבות אמיתיות דברי חז"ל מה שאין כן שארי בעלי הפשט, הגם שלפי דורם גם עליהם יתאמר מאמר חז"ל אין מקרא יוצא מידי פשוטו, אבל בדורותינו אלה שבעוונותינו הרבים נתרבו כתות המופקרים ההולכים אחרי שרירות לבם ובהפקירא ניחא להם, לא רציני להרחיב הדיבור בהם, מחוייב כל אחד להגות בתנ"ך על פי יסודות חז"ל ובשביל זה ציוו לנו חז"ל מנעו בניכם מן ההגיון, בין והתבונן וקל וחומר בן בנו של קל וחומר להרחיק לימוד הפלסופיא מכל וכל, עיין כל זה בדברי הראשונים וכמו שכתב מהר"ז בסידור שהוא אשר אמר שלמה אשה זרה וצריך להרחיק מד' אמותיה ותדעו אחי וריעי, אם כל זה היה בדורות הראשונים שהיתה התחלת הכוונה לשם שמים כדי להכריח אמונתנו בויכוחים עם האומות בגלותנו, וקצת מן הגדולים היתה זאת כוונתם לקיים המצות עשה וידעת היום והשבות אל לבבך כי יי' הוא האלקים כאשר כתב החסיד בע"ז חובת הלבבות, ועם כל זה כאשר התחילו ההמון לנטות אחרי חכמת הפלסופיות האנושיות נטו גם נעו מדרך המישור, וכמו שצווח ככרוכיא הרשב"א ז"ל על יושבי פרובינצא עד שהפרישם מקהל הגולה וכמו שהרעיש ארץ החסיד מוה"ר יוסף יעב"ץ בספרו אור החיים שהראה בפומבי אשר בעוונותינו הרבים בגזירות השמד הנשים וקלי הדעת אשר אמונת אלקי עולם תקועה בלבם ירושה מאבותינו עמדו באמונתם והקדישו ברכים את קדוש ישראל והערו למות נפשם וחיותם, והחכמים

בעיניהם אשר הכריחו בשכלם האנושית אמיתית האמונה בחקירות פלסופיות, המירו את כבודם ביום זעם, עיין שם בדברי החסיד הנ"ל וכל זה מובן בשכל התורני, כי האמונה אשר היא ירושה לנו מאבותינו בקדושת נפשותינו המובדלת מנפשות כל האומות, הנה הוא שכל נאצל לנו מקדושת אין סוף ברוך הוא וברוך שמו, ולשכל הזה אין לו גבול והפסק, ולא יזוז ולא ימוט השכל האמוני הזה מקדושת נפשות ישראל לעולמי עד מה שאין כן המכריח האמונה על פי חקירה ושכל אנושי לזה יש גבול והפסק, ומקבל ח"ו שניו ותמורה בהכרח איזה מכריח לדעתו והנה כבר אמרנו לפני אנשי בריתנו בפסוק שאמר הרועה הנאמן ארון הנביאים בבקשתו להשם יתברך הודיעני נא את דרכך, הוא חסר יו"ד, ואמרנו בזה, דרכך בכ' רבתי דאי"ק בגימטריא תשכ"ד, בגימטריא י"ג מלואי הוי"ה, ידוע סודם בסוד י"ג מדות, עיין בויקה"ל משה ובמאמר המילואים להרמ"ע ז"ל. והנה ביקש להודיע דרכיו יתברך דרכי י"ג מדותיו, והנה הוא חסר י' המורה על חכמ"ה, להורות שהוא למעלה מן החכמה, והיא היא גם כן דרכי התורה הנדרשת ב"ג מדות, למעלה מן החכמה השכליות האנושית וכן אמר רוד בבקשתו הורני יי' דרכך (חסר י') אז אהלך באמתך וכו' ואין כאן מקומו להאריך בזה הענין הנה עד כה הגיעו דברינו אפילו לדורות הראשונים, אבל בדורותינו אלה אשר קמו מחדש אלה הרשעים החטאים בנפשותם אשר בהפקרא ניחא להם, וערב לנפשם לחם שקר ללמוד חכמת חיצונית ומטים אורח, ויהיו

מעין ההוספות

* ליקוט מתורתו של מוהרצ"א, בדבר איסור חקירת האמונה, ולא דמי לדורות הראשונים שעסקו בכך לצורך השעה והדור וכן בסוד גלגול הנשמות של אותם דורות מעלת הדרך המובחרת שהיא הפשיטות והתמימות הבאות לנו בקבלה מאבותינו, שהיא אמונה נצחית בלי גבול ואילו זו הבאה בחקירת השכל האנושי מוגבלת היא ואין לה קיום (כאשר העיד החסיד ר' יעב"ץ) הציווי דע את אלקי אבין אף הוא כוונתו להשגת האלקות בדרך הקבלה והאמונה החקירה והעיון צריכים להיות בדיני המצוות ולא בטעמיהן

* דברי מוהרצ"א כי דרכך הוא חסר יו"ד (ועניינו שהוא למעלה מן החכמה) עשירים יותר במהים אחר

* מדברי מוהרצ"א בדבריו על התגברות ההתנגדות מצד החכמות החיצוניות הלוכדות בגזירת המלכות, ומתריע על גודל ההרחקה שצריכה להיות מחכמות אלו שהן חלקם של הגוים ואין לישראל חלק בהם רהרחקה שצריכה להיות גם מלשונות העמים ושאר חוקותיהם ונימוסיהם (לבושיהם, שמותיהם וכו') המטביעים מדות רעות בישראל, וממם ההתחלה

לימוד תנ"ך עם פירש"י דוקא

הרחקת הפילוסופיא

✧

✧

✧

אמונה נפשית - נצחית, אמונה שכלית - מוגבלת

וטוב לעולם אחיי וריעיי, להיות כי פשתה נגע הצרעת הלזו בדור האחרון הזה, ובפרט במלכותא חייבתא ממשלת זדון, הוּו זהירין להדריך את בניכם הנעימים זרע קודש מנעוריהם בדרכי התורה ובנתיבות חז"ל, ולרחקם מאשה זרע צידונית חיתיות מואביות לשנות הגוים

הן זאת היתה זכות אבותינו בצאתם ממצרים, כמבואר במדרש רבה חה לשונו, שלא שינו את שמם, ראובן ושמעון נחתין ראובן ושמעון סלקין, לא היו קורין ליהודה רופילא ולא לראובן לוליאני ולא ליוסף לסטים ולא לבנימין אלכסנדרי מה תאמר ידידי למדרש הזה, מהיכי סלקא דעתך לקרות לראובן שם אחר כיון ששמו ראובן ואילו לא פירשו דבריהם היה הפירוש כפשוטו שלא שינו את שמם שלא היו משימים שמות בניהם הנולדים להם כשמות האומות שקורין לבניהם אבל כעת שפירשו דבריהם כנ"ל אין לו ביאור לכאורה אבל תדע ידידי שגם בקליפות מצרים זאת היתה חכמת הקליפות להשים שמות אחרים לכל איש ישראלי אשר היה לו שם קודש בקדושה שהניחו לו אבותיו ביומא דמהולתא, להיות שם כל דבר הוא אחיותו וכחו כנודע ליודעים, רצו להגביר כח הקליפה וממשלת הסיטרא אחרא על נפשותם, להתפעלות נפשם בקרוא להם שם הקליפה, וכשיתנועע נפשם בקרוא להם שם הסיטרא אחרא אז יתגבר על נפשם ממשלת הזדון, והבן מאוד והנה הם לא רצו בזה, הגם שהיתה גזירת המלכות והעמיסו על כל אחד שם אחר, הם לא התייחסו בזה ולא קרא אחד את חברו רק בשמות הישראלים אשר הונחו עליהם בעת הכניסתם בביתו של אברהם אבינו זה הוא הפירוש שלא היו קוראין ליהודה רופילא, שעל פי גזירת המלכות הגם שהיה שמו יהודה הושם שמו רופילא, וכן אינך ולמדו כל זה מיוסף הצדיק, שנאמר ויקרא

מלעיבים במלאכי אלקים אמרות טהורות דברי חז"ל במדרשותיהם הקדושים, ובתוכם לשון תרמית לפרוק מעליהם עול מצות, ומדמה להם הקליפה כל חקות התורה כחק נימוסי להיישיר ההמון, והם הרשעים החטאים האלה פרקו עול ונותנים כתף סורת, ומכניסים נפשם וגופם וחיותם תחת עול הקליפות המלובשים בגופים גשמיים ללמוד מהם חכמת חיצונית, והמירו את כבוד התורה בתבנית שו"ר הקליפות השמאליים מי האמין לשמועתינו, היתה כזאת מיום גלות ישראל מעל אדמתם ויתהלכו מגוי אל גוי שיהיו זרע קודש נשואי חותם הקדוש אות ברית קודש שואבים שכלם וחכמתם מן הסטרין בישין אל נכר הארץ

תדעו אחיי וריעיי שהן הן גמר הבירור של הערב רב של יוני"ס וימבריי"ס וחבירותיהם מכת עמלקים נפלים גבורים, והנה נתברר הטוב ונשאר בפני עצמו חלק הרע בימינו אלה עקבות משיחא, וחוצפא יסגי בהם נגד צד הקדושה, במהרה יהיו לחרפות ולדראון עולם והן המה השמרים של היין הצלול בלי תערובות ציחצוחי יין הטהור, רק הפסולת הגמור הרע הנברר בתחתית הכלי ולהיותם הרע הנברר לבדו ערב להם הרע בתכלית, ולא לחנם הלך הזדיר אצל העורב וכו' והן המה שישארו לחרפות בימי אפילה שיהיה בעת הגלות נגלות מלך משיחינו בא יבא במהרה צדיק ונושע על כן אחיי וריעיי תדעו שהחטאים האלה כבר מנוודים מפי כל חז"ל, והמה מכת המורידים ולא מעלים, וכל הקודם וכו' ועל פי ציווי חז"ל אסור להתחתן עמהם ומליישוב עמהם ומלישא וליתן עמהם, ושלא לצרפם לשום דבר שבקדושה, הם שקץ ועל בנוחיהם הוא אומר ארור שוכב וכו' ורחוקים הם מתשובה, דגמירי מאן דפריש ממינות מיית בכך אל תאמין לתשובתם, אם לא בדרכי נפשם, כי טוב מותם מחייהם, טוב להם

✱

שלא שינו את
שמם

מעין ההוספות

לפרקת עול כל המצות ולאפיקורסות

* עוד מדברי רבינו מהרצ"א על הערב רב של זמנו, איסור החיתון בהם והזהירות בהרחקת הבנים מהם ומהמונם * במקו"א מביא מוהרצ"ה את קבלתו מרבוה"ק בענין שייכות שם האדם לנשמתו, והייחוד המתחייב מכך

הוספות מהרצ"א

על זה, אחת ויאמר ויאמר למה לי, דמשמע דשני אמירות וב' ציוויים הוה ב' אשר שם האחת שפרה וכו' הוא שפת יתר, והכי הוה ליה למימר ויאמר מלך מצרים לשפרה ופועה מילדות העבריות ג' ולא עשו כאשר דבר מלך מצרים, מהו שלא עשו, אם הכוונה שהחיו את הילדים זהו מבואר בפסוק אחר כך בפירוש ד' אומרו אליה"ן משמע שהוא נוגע אליהן, להן מיבעיא ליה על כן נראה לי על פי הפשט דהכי קאמר, ויאמר מלך מצרים למילדות העבריות אשר שם האחת שפרה וכו', רצה לומר דבאמת היה להן שמות עבריים יזכר ומרים, ואמר הוא להן אשר שם האחת שפרה וכו', רצה לומר שצווה להן שיקראו בשמות אחרים, שיהיה שם האחת שפרה ושם השנית פועה ואחר כך ויאמר אמירה בפני עצמה בילדכן וכו', כי מקודם חשב להגביר עליהן כח הסיטרא אחרא בהקרא להם שמות בציווי הסיטרא אחרא, ועל ידי כן יעשו דברו בכל אשר יצוה, למשול על עם דל להרגם ח"ו ואמר הכתוב ותיראן וכו' ולא עשו כאשר דיבר אליה"ן וכו', היינו מה שנוגע אליהן, שלא רצו בשם הסיטרא אחרא רק בשמות הקדושה, וגם ותחיינן את וכו' והבן

הארכתי בכל זה כי הציקתני רוח בטני כאשר אני יודע שבעוונותינו הרבים האנשים החטאים בנפשותם נתהפך להם לייחוס שמות הטומאה אשר הניח להם הסיטרא כישא, ועוד לא יזכרו ולא יפקדו בשמות הישראלים והמה מעכבים ח"ו הגאולה, כי יש בסיטרא אחרא אחיזה בנפשותם ומוסרים כחם תחת ממשלחם, ועל ידי כן היה מה שהיה נעזבה נא המשא הזאת מאת האנשים העושים בשאט נפש, כי אין להם חלק בקדושת ישראל והמה מושלים רשעים על עם דל אבל משגה הוא גם כיד כמה בעלי תורה, על כן הצגתי כל אלה למשמרת לאנשי גילי, יראו וישמעו ולא יעשו עוד כדבר הזה, ונסלח לכל עדת בני ישראל וכו' כי לכל העם בשגגה.

ועוד אמרו במדרש, שלא שינו את לשונם תדע ידידי

* פרעה שם יוסף צפנת פענח ויתן לו וכו' ויצא יוסף על ארץ מצרים, דלכאורה אין לזה סמיכות בפסוק אחד אך הוא אשר דברנו שפרעה בחכמתו הטמאה רצה להגביר עליו כח הסיטרא אחרא בהונח לו שם אחר על פי סטרו, וכשיתנועע ויתפעל על ידי כח השם הזה ינתן תחת ממשלת הזדון ואמר הכתוב שהוא מיאן בזה ולא התפעל בקריאת השם ולא זכרו ולא פקדו, רק ויצא יוסף על ארץ מצרים, שהעביר שמו בכל ארץ מצרים יוסף, כן היה זכרו וחתמתו בפקודותיו ובאגרותיו בכל ארץ מצרים

וכן היה מאמרנו בפסוק וימת יוסף בן מאה ועשר שנים וכו' ויישם בארון במצרים, הנה לא נמצא כן בשום מקום רק ויהיו כל ימי שני חיי פלוני וכו' רק הכונה להורות צדקתו ואמר הנה בן מאה ועשר שנים היה, אם כן היה מושל במצרים פ' שנה תחת מלכות חנף, ופרעה גזר להיקרא שמו צפנת פענח, הנה אף על פי כן ברבות עתים וימים אף על פי כן לא נתייחס לעולם השם שהניח לו פרעה ולא יזכר ולא יפקד, רק וימת יוסף בשמו הקדוש הישראלי שהניחו לו אבותיו, וכן הושם בארון במצרים שכותבים על הארונות שם כל אחד ויחוסו זה ארון פלוני, כמו שהוא מנהג ישראל גם כן על מצבות, ולהיות כי לא זכר שום בן אדם השם צפנת פענח ונשתכח ברצון יוסף הצדיק, הושם בארון במצרים זה ארון יוסף ולא צפנת פענח. והוה הסמיכות הספר שאחריו שממנו למדו בני ישראל, ואלה שמות בני ישראל הבאים מצרימה, ואלה וא"ו מוסיף על ענין ראשון כמו שיוסף שמר את נפשו במצרים לכל הקראות בשם הסיטרא אחרא, כמו כן כל בני ישראל גדרו עצמם בני ישראל ראובן ושמעון נחתינן ראובן ושמעון סלקין, והבן

וככה מאמרנו בפסוק ויאמר מלך מצרים למילדות העבריות אשר שם האחת שפרה ושם השנית פועה ויאמר בילדכן וכו' ותיראן המילדות ולא עשו כאשר דבר אליהן מלך מצרים ותחיינן את הילדים הנה קשה

מעין ההוספות

* מעין הדברים האלו שיוסף החזיק בשמו מצינו גם במקומות נוספים

הוספות מהרצ"א

שבו בני ישראל מן הגולה שהושיכו נשים נכריות, אמר שם ובניהם חצי מדבר אשדודית, להיות הבנים שנולדו תיכף היו שומעים שפת אשדוד מאמותיהם, לא היו מכירין אחר כך לדבר יהדות כי נעשה ושב להם לטבע. על כן גם כעת בעוונותינו הרבים עצת הקליפה שירגילו את עצמם האב והאם קודם נישואין בשפת ולשון נכרי, והבנים שיוולדו להם תיכף בהכירים לדבר ישמעו מפיהם רק לשון עלגים, וישוב להם לטבע אחר כך על כן אהובי אחיי וריעי שמרו לפיכם מחסום, ולא ידברו איש את רעהו רק בלשון הנהוג בין אבותינו שבגולה בתערובות לשון הקודש, בכדי שיהיה ניכר לשון יהדות מיוחד מלשונות הגוים ומי אשר עד עתה היה כשגה בידו השם יתברך יסלח לו וידידי אחיי וריעי, מנעו את בניכם ככל מה דאפשר מכל לשונות הגוים, והשם יתברך יעזור לעמו בקרבת הגאולה כמהרה בימינו בזכות זה, כאשר נגאלו אבותינו ממצרים

והנה תרע ידידי שיש גירסאות במדרשים שלא שינו את בגדיהם (ג"כ במצרים), הנה זה אין צריך לפנים, כי על זה נצטוונו במצות לא תעשה מן התורה ולא תלכו בחקות הגוי, וקבלו חז"ל שמחוייבים אחינו בני ישראל להיות מצויינים ומיוחדים במלבושיהם וניכרים לעם בפני עצמם, ובשעת הגזירה ח"ו צריכין למסור נפשם אפילו על ערקתא דמסאני ובעל ההגדה גם כן דרש ויהי שם לגוי גרו"ל, מלמד שהיו ישראל מצויינים שם והוקשה לו הלא מקרא מלא הוא כי אתם המעט מכל העמים, אם כן כל עם ועם היה באותו פעם יותר מירצאי מצרים, על כן דרש כי כל עם ועם הגם שהם מרוכין לא יקראו גוי גדול, כי אינם ניכרים ומצויינים וכל אחד מאתם בורר לעצמו להלוך במלבושים שחצים כעם זה וכעם אחר, עד שכל אומה נראה וניכר לעין כל כאילו הרבה אומות מעורבין בה (בשגם הדבר הזה הוא כאמת כך בזנותם וטומאתם). אבל ישראל שהם מצויינים במלבושיהם ניכרין לאומה מיוחדת, היו בענין ומספר כזה לגוי גדול כי לא נמצא בשום אומה סך כיוצאי מצרים מצויינים בלבושים מיוחדים ובעוונותינו הרבים בדור הזה אותן כתות הרשעים

אשר לשון כל עם ועם הוא כפי מערכתו וכפי כחו אשר הוא מאת השר שלו, ולשונינו הקדוש אשר בו נברא העולם הוא הוראות קדושתנו חבל נחלת י"י מבלי שר והנה בהיות ישראל נתונים בארצות אויביהם, הגם שהם מדברים בשפה אחרת כפי כח השר הארץ ההוא, עם כל זה מחוייבים [להיות] חלוקים בשפתם משפת העמים, דהיינו שיהיה בלשונם ושפתם תערובות לשון הקודש כאשר תראה לשון כל מדינה אשר בני ישראל מפורדים בגלותיהם מדבר איש אל רעהו בתערובות לשון הקודש והנה במצרים היו זהירין שלא לשנות את לשונם לכל ליתן מקום וכח להשר להתגבר עליהם, וכעת בעוונותינו הרבים זאת היתה עצת הקליפה בגזירה ללמד כתב ולשון עלגים וכל זמן שלא בחרו בזה החטאים כנפשותם בכחירתם לא הצליחה הגזירה כל כך, וכאשר הרשעים בכחירתם נתפיה בעיניהם כתב ולשון יונית אשדודית וכיוצא, הנה בעוונותינו הרבים נתחזקה הגזירה עד ששב לשונינו הקדוש כמטבע פסולה ח"ו מי האמין לשמועתינו, דבר אשר מימות עולם גם בין כל חכמי הגוים הוא המאושר והמפואר שבלשונות, ראוה בנות ויאשרוה מלכות ופילגשים ויהללוה, הגם שלא ידעו מעלתה המקודש וכי הוא אשר בו נברא העולם וניתן במתנה ובהתגלות לעם קרובו, וכהיום נהפך הגלגל על פי הגזירה, שלא יהיה שום כתב בעניני משא ומתן ושטרי מכר בלשונינו הקדוש רק בכתב מכל לשונות הגוים וכל זה מרשעת הרשעים אשר בחרו לנפשם לדבר איש עם רעהו בשפת עלגים ומתייחסים בלשון לועז, וכחרפה הוא להם להתערב בתוך דרכיהם איזה תיכה מלשונינו הקדוש ותרעו ידידי כנסיון ראיתי כמה אנשים אשר היו מהלכים בתומם והיו בעלי תורה ועסקו בה, וכאשר היצר הסיתם ללמד כתב ולשון נכרי לצורך פרנסתם סרו אחר כך מעל י"י כאחד הריקים, עד שכמעט כפרו בעיקר והן המה היו בעוכרינו במסירות וגזילות ועול המסים. ומן התימא אחי, תורף הגזירה הוא שלא לישא אשה עד אשר הזוג שניהם יהיו מורגלים בכתב ולשון נכרי, ולכאורה מאין נפל זה השכל להקליפה לחלות הנישואין בזה והנה תראה בנחמיה בסופו כאשר

שלא שינו את לבושים

"שלא שינו את לבושים"

סדר מרע ועשה טוב

סמ

הוספות מהרצ"א

יש רמזים אמיתיים נאותים לעבודתו יתברך שמו בכל זמן ועידן, ובדרך זה דרכו רבותינו הקדושים ללמד דעת את בני ישראל ולעשות לדרך הקדוש סמוכים מן התורה ברמיזות אמיתיות אבל אגיד לכם את אשר עם לבבי, את אשר ראיתי חדשים מקרוב באו, ודורשים איזה רמזות כפי שלכם על איזה תיבות מהפסוק, לו יהיה חציו או שלישו לא ידעתי מנין להם לפסוק בסכינא חריפתא את הפסוקים דפסקינהו האי ספרא דווקנא עזרא הסופר עיין בגדרים דף ל"ז ע"ב אמר רב מאי דכתיב ויקרא בספר תורת האלקים מפורש ושום שכל וכו', בספר תורת האלקים זה מקרא, ושום שכל אלו הפסוקים וכו', הרי דקרא לפסקות הפסוקים ושום שכל כי הן אמת שישנם רמזות ושכליות לעבודתו יתברך שמו בכל ענין וענין מהתורה, אבל איזה שכל שיש לדרוש הוא בכלל הפסוק דפסקיה עזרא ברוח הקדוש, * ופסקו בשביל זה מהפסוקים אחרים דפסקו אחר יש לדרוש שכל אחר ואותן האנשים שפוסקים הפסוקים בפסקות אחרות, הנה חולקים אפסקות דעזרא שפסק ברוח הקדוש ולדעתי צריך הדורש לדרוש כל הפסוק על כל פנים לדרוך והנה תראה בגיטין דף ז' ע"א אמר ליה רב הונא בר נתן לרב אשי, מאי דכתיב קינה ודימונה ועדעדה, אמר ליה מתוותא דארץ ישראל קחשיב אמר ליה אטו לא ידענא דמתוותא דארץ ישראל קחשיב, אלא רב גביהא מארגיזא אמר בה טעמא, כל שיש לו קנאה על חבירו ודומם, שוכן עדי עד עושה לו דין אמר ליה אלא מעתה צקלג ומדמנה וסנסנה הכי נמי, אמר ליה אי הוה רב גביהא הכא הוה אמר בה טעמא רב אחא מבי חחאא אמר בה הכי, כל מי שיש לו צעקת לגימה על חבירו ודומם, שוכן בסנה עושה לו דין והנה יש להתבונן בזה מה שרב אשי הוקשה לו רק מצקלג ומדמנה ולא הקשה לו בסתם, דאם כן דקבעית למדרש דרוש נא כיום כל השמות דאנשים ועיירות ומדינות ונהרות

בזחים לעצמם במלבושים נכרים ורוצים להתערב בגוים, הן המה שונאי התורה ושונאי ישראל וחלילה לזרע ישורון אשר קרבת אלקים יחפצון לעשות איזה שמץ מזה, אפילו בגד קל ובפרט מלבושי הנשים אשר בא מזה קלקולים רבים וקנאות האומות בגלות המר הזה ודכירנא כד הוינא טליא בימי הבחרות כמה התלבט כבוד אדמו"ר הרב הקדוש מוה"ר מנחם מענדל זצוק"ל על עניני המלבושים וכמעט שמסר נפשו על הדבר, ולא עלתה בידו לתקן רק בגלילות הסמוכים לקרבתו וכעת בעוונותינו הרבים חזר הדבר לקלקולו, והרשעים החטאים בנפשותם רוצים ח"ו להפוך הקערה על פיה לאמור לא יזכר שם וכו' ידידי אחי וריעי, למדו את בניכם במלבושי יהדות להיחם מצויינים בפני עצמם, ואפילו על דבר קל יש להקפיד כי מהקטן יבא להגדול וצריכים לגדור גדרים וסייגים על זה ובעוונותינו הרבים בשביל זה יצתה הגזירה מה שיצתה, בהיותם חפצים בעצמם במלבושים נכרים אותן הכתות אשר אין להם חלק באלקי יעקב יהיו לחרפות, וכל בית ישראל ועבדי יי יהיו נקיים לפני יי עד עולם

עוד שם במדרש זכות גאולת מצרים שלא אמרו לשון הרע כבר דברנו מזה כמה ענינים, ואם ירצה השם לקמן עוד ידובר בזה אזהרות לחבירים המקשיבים

נחזור לענינינו, בענין עסק התורה על פי פשט, הן בתנ"ך הן בתורה שבעל פה נראה לי להתנהג הכל כמ"ש לעיל, והשם יתברך יצליחנו בתורתו

ובענין עסק התורה בדרך רמז, הן אמת שיש פנים ברמזי התורה לרמו בכל פסוק בכל זמן ועידן ענינים ודרכים אמיתיים לעבודתו יתברך שמו, כל אחד לפי שכלו אשר חלק לו השם יתברך בבינה על פי יסודות חז"ל, והתורה היא נצחיות גם בסיפורי מעשיות אשר כבר חלפו ועברו, ובשמות אנשים ומדינות ועיירות *

מעין ההוספות

* בענין דרשת השמות שבתורה מצינו קבלה יקרה בתורת מוהרצ"א

* מצינו שמוהרצ"א עצמו נהג להשלים דרשותיהם של קודמיו גם להמשך הפסוקים, וכן מבאר כמה פעמים בהתאם לכלל שכל פסוק שפסקו עזרא ניתן להידרש בפני עצמו

שלא לקטוע
הפסוקים לצורך
הדרש

הקדמה ודרך לעץ החיים

והנה עוד לנו לדבר עם החברים אזהרות בענין הלימוד, ומיוסד במאמרם על פסוק והי"ה אמונת עת"ך וכו' יראת י"י היא אוצרו. רצה לומר, בכדי שיהיה יראת י"י אוצרו והיא החכמה התכלית למען השיג יראה הרוממות, כנזכר לעיל בשם מהר"ח ז"ל. ונאמר,

הוספות מהרצ"א

למי שרצה להתבונן איזה שכל ברמזי התורה, והשם יתברך יהיה בעזרינו

ובענין עסק התורה דרך דרש, מה מאוד יש להתבונן עד מקום שיד האדם מגעת להתבונן בדרשות חז"ל הנראים לריקי מוח לדברים זרים ורחוקים מן השכל, ויש להמשכיל להציץ מבין חרכי תבונתו ולשאול עזר מאת השם יתברך, וימצא פניני יקרת מאמריהם נכונים ומדוקדקים בפסוקים, ומהו ההכרח שהביאם לדרשותיהם אלה, ומה כוונתם לדרכי השם יתברך יקרו מאמריהם מפז ומפנינים, וחכמתם תורה שלימה גבוה מעל גבוה ואל יתייאש האדם מלהתבונן ומלחפוש במאמריהם באמרו מי יוכל ליגע בקצה תבונתם, כי להיות שכלם שהשפיעם להם השם יתברך הוא תורה שלימה המושפעת להם בעזרתו יתברך מן החכמה העליונה, ימצא כל אחד טוב טעם לפי שורש נשמתו, והשם יתברך לא ימנע טוב להולכים בתמים ואם תרצה לרוות צמאונך בדברי דרשות חז"ל להבינם על כל פנים במעט קט על פי פשוטם, אימצך ויהי אלקים עמך, תדבק נפשך בספרי קדוש עליון בעל הגור אריה ובפרט בספר באר חגולה, ואז ינעמו לחיכך דברי רבותינו הקדושים ותבין קדושתם, ותגיל ותשמח.

ובענין עסק התורה בדרך פוד, הנה יראה לקיים כל האזהרות שצוה מרן מהר"ח כל מה שאפשר לו לקיים, ומה שאין ביכלתו וכוחו יתנצל לפני השם יתברך וישוב בתשובה שלימה, והשם יתברך יראה ללבב ויבקש ממנו יתברך שלא יאמר פיו דבר שלא כרצונו וכל ענין מסודות התורה שיתגלה לו מפי סופרים וספרים יראה למצוא לו איזה דרך לעבודתו יתברך, כי לא לחנם גילה לו השם יתברך מסטרוין

הנמצאים בתנ"ך וגם יש להתבונן מה שאמר רב הונא בר נתן, רב גביהא אמר בה טעמא, לא יוצדק, רק הוה ליה למימר אמר בה פירושא אלא על כרחך דרב הונא אמר דרב גביהא מהכרח דריש בה, דהוקשה לו דבפסוק דלעיל אמר קבצאל ועדר ויגור ופסקיה עזרא ברוח הקודש, ואחר כך עשה פסוק בפני עצמו מהנך ג' תיבות וקינה ודימונה ועדעה ושוב פסקיה, והתחיל בפסוק אחר וקדש וכו' והנה כולם כתיבים בואוי"ן הנוספים על כרחך כל העירות הללו בחד שטח הו, ואם כן הוה ליה למיכתבינהו בחד פסוקא על כרחך פסקיה לפסוקים הללו כי היכי דנדרוש כל פסוק לשכל בפני עצמו, ואילו היו כתובין בחד פסוק היה מן הצורך למידרשינהו כולהו בחד ולא להפסיק בהם לזה הקשה רב אשי לפי זה אתה דורש הפסוק הראשון הנפסק בפרשה הלזו, דרוש נא כיום הפסוק האחרון והבן היוצא לנו מזה דההפסקות שהפסיק עזרא הם כי היכי דנדרוש כל פסוק לשכל בפני עצמו, ואין להפסיק בהם בחצי פסוק דאם כן הוה ליה לעזרא להפסיק שם. והרבה ראיות עוד לזה מדברי הקדושים בזה הקדוש כאשר דרשו איזה פסוק אז שאול נשאל להם מה ידרשו בשארית הפסוק והנה יש אנשים חכמים בעיניהם לדרוש דרשות ולעשות סמוכים מן התורה על ב' וג' תיבות, והנה תולים את עצמם באילן גדול ששמעו כן מגדול עולם הנה כבר כתבתי שאין מביאין ראיה מהודאות שעה של הצדיק הגדול בדורו ועושה דבריו על פי רוח הקודש כפי השעה הנצרכת לקיום התורה, וגם אילו היו שואלין את הצדיק מה הפירוש של שאר הפסוק בודאי היה אומר לפי דרכו והילוכו בקודש, כאשר מצינו בזהר הקדוש בדברי דשב"י וחביריו כן נראה לי להתנהג

להתבונן בעומק דרשות חז"ל

ילמד דרכי עבודה מסודות התורה

מעין ההוספות

* גם במקומות אחרים שכתב מהרצ"א במעלת מהר"ל מפראג וספרי

והיה ירמוז לשמחה, כמורגל בלשון חכמים אין והי"ה אלא לשון שמחה. והנה זו עיקר ההרגל להשגה היא השמחה. וכאשר מצינו בפסוק והיה כנגן המנגן ותהי עליו וכו', וכנור היה תלוי למעלה ממטתו של דוד וכו', וכל זה לעורר לרוח הקודש ונבואה. עיין ברמב"ם פרק ז' מהלכות יסודי התורה. ונאמר עבדו את י"י בשמחה. ומבואר בזה הרבה בספר הזהר, ובפרט בזהר ויחי (דף רכ"ט ע"ב) שמחה בצפרא ורננא ברמשא. והנה באמת אחר התיקון חצות שביארנו למעלה אשר צריך להיות בלב נשבר ונדכה, צריך תיכף להמשיך עליו שמחה. ויראה לשורר ולומר איזה זמר להביאו לשמחה, וכמו שהבאתי לעיל בשם הזהר חדש פרשת בלק, ולשעשע עצמו בשעשועי דמלכא, להודות לי"י חסדו אשר זכהו להיות מן עבדי י"י העומדים בבית י"י בלילות לשרתו ולברך בשמו, ועל כל הטובה אשר זכהו לידע שפלותו ולהכיר בחסרונו, להתוודות לפניו ולבקש על נפשו (ונסלח לו) מאשר חטא על הנפש נפשו העלובה. ואחרי זה ילמוד בסדר הלימוד מהאר"י ז"ל בשמחה רבה עד שעת התפלה ובפרט במשנה ובספר הזהר וכתבי האר"י ז"ל, ובפרט לעיין אז בספר הזהר בעיון רב. ויתרבה לו הדעת וישמח בחלקו, איזהו עשיר השמח בחלקו הוא הדעת, כי להיפך אין עני אלא בדעת. ויתמיד בשמחה ממש כל היום, ובפרט בעשיית מצוה מעשיות, והנה כל זה מבואר בספרים¹⁹

אמנם ככלל תיבת והי"ה, שיצייר לנגד עיניו תמיד שם והי"ה ברוך הוא וברוך שמו^(*) כמו שכתב מהר"ח ז"ל בתנאים דלעיל.¹⁹ ואותיות והי"ה אתון דשמא קדישא, כאמור בזהר על

(*) הג"ה. והנה אין הפירוש שמשם שם והי"ה לנגד עיניך על הנ"י או על הקלף גדיו כמוב, אצל הפירוש שנעניי שכלן תהיה תמיד קשור ודנוק בשמו יתברך ברוך הוא וברוך שמו, וכאלו עומדים (לפניך) לנגד עיניך אומיות פורחות נאזיר ולפי הנגמק [נוסח אחר ולפי הכנת שעתך] כן תזייר, לפעמים (אומיות) אש לננה או שמורה או ירוקה או אדומה, לפי מדת המרכבה וכו' לא תגשם גס בזה, כי יש אש שוקף ויש אש מקרר כדאיתא בגריות מנוחה ועל זה נאמר ויראת מאלהיך, והמסס עיניו בראשו ודי למשכל והולך תמים ולא כמו שנפשט המנהג שמתנין שם והי"ה על הנ"י או על הקלף י"י ומסתכלין בו, ויולא מזה חורבא גדולה (לפשוטי עם) שקוצר שמקיים ותמונת י"י יציט, ועובר על כי לא ראיס כל תמונה וכלאמת

הוספות מהרצ"א

שלו אלא כדי שיראה וימצא הדרך הנכון לעבודתו בלי נטות ימין ושמאל ודי בזה כעת עד אשר יורונו מן השמים

(פו) אמת נכון הדבר שהשמחה הוא כלל גדול לתורה ולתפלה, וכבר כתבנו מזה בעניינו, אך להיות שראיתי שעל ידי זה התירו כמה אנשים (בעלי השכל) לעצמם לעסוק בהוללות ודברים בטלים, ידוע תדעו אחי ורעיי שמעולם לא היתה זאת כוונת

מעין ההוספות

* בענין ציור שם הוי' וכו' ראה להלן עמ' קיא"ב ובהוספות לשם * מתורת מוהרצ"א במעלת עבודת השמחה, גנות ההוללות, והדרך שיבחון האדם את שמחתו להבדיל בין קודש לחול

שמחה אחר תקון חצות

לצייר בעיני שכלו שם הוי'

הקדמה ודרך לעץ החיים

פסוק עלה אלי ההרה והי"ה שם, כי והי"ה ירמוז להוי"ה תמידיות שלא תפסוק. וזה מסוגל אשר בהגיע לך ח"ו איזה צער כגון בבא איזה מעשה לידך או מחשבה בלתי טהורה, או

החכם אפילו בעת קוראו נמורה מזייר לעצמו אש שמורה על גבי אש לבנה ליפתח ולירא [נוסח אחר ומחירא ומחפחד] מפני שמו ברוך הוא, כאלמור ומפני שמי נחת הוא. והנה עוד נחפשת המנהג שכותבין שמות הקדושים בלצט אדום או ירוק, ומזיירים אלל השם חיות וזיורים מכוערים, וקורין לזה מנורה. וכותבין השם שלא בתמונתו האמיתית [נוסח אחר שלא בתמונת אותיות], אשר כבר (קרא תגר) צוהר פרשת אחרי (דף ס"ה) קורא עליהם כי דבר י"י בזה וכו' רחמנא לשונן. יש שמוקקין את השם לפני העמוד על העץ או על האבן בניית הכנסת, וזובעין אותו בנסוקפיתא דדהבא או דכספא, או להם כי לא חסו [נוסח אחר לא חסון] ליקרא דשמתא קדישא לכן ראוי לכל בעל נפש לבטל המנהג הגרוע ההוא אשר נחפשת בזמנינו זה לתסרון ידיעתם, אף מנהל להם. ומימא על כל הגדולים שלא מימו בזה, כי פשוטי העם קרובים בזה לטעות גמור וקצין בנטיעות ח"ו ואם היה האר"י ז"ל לזייר שם הוי"ה ברוך הוא לידעם [נוסח אחר לנגד עיניו], אנה היה שיכתבהו פסוק שזייתו כו', לא נמצא בזה להאר"י ז"ל. ושזו הראה לי אחד מן התלמידים שהגאון בעל פני יהושע נמסכת גיטין (דף ו' ע"ג) קורא תגר על זה, באמרו שהוא נגד הגמרא דפרק הנחמין דאין כותבין מגלה למינוק, עיין שם, ועיין בט"ז ביורה"דעה רפ"ג. ונהייתו מאוד והארכתי בזה מממת כאב לני אשר ראיתי שערורי ואין איש שם על לב. הרחמן יסלח ויכפר לאינם יודעים *

הוספות מהרצ"א

צריכים מאוד לזהר בזה, וידוע מהגמרא שכל מקום שהזכרת השם מצויה שם עניות מצויה ובעזרת השם יתברך כל אנשי ברייתנו נזהרים בזה והנה הוכחתי איסור הזכרת השם מתורה הקדושה, דהנה בפרשת יתרו אמר הכתוב אשר שם האחד גרשם כי אמ"ר וכו' ושם האחד אליעזר כי אלקי אבי וכו', וחסר תיבת אמ"ר והנה בעלי הפשט אומרים דתיבת אמ"ר שבפסוק הראשון קאי גם אשני, ולא ידעתי מה יעשו בעלי הפשט אצל בני יוסף ויקרא יוסף את שם הבכור מנשה כי נשני אלקים וכו' ושם השני קרא אפרים כי הפרני אלקים וכו', הנה בשניהם חסר תיבת אמ"ר וכן בויקרא יעקב שם המקום פניאל כי ראיתי אלקים וכו' חסר גם כן תיבת אמ"ר. אבל נראה לי בזה, במקום שלא היה מן הצורך להזכיר את הש"ם באמור הטעם לבאי עולם השואלים מפני מה קראת את בנך בשם כזה, אז אמרו וגילו טעמיהם אבל במקום שהיה מן הצורך להזכיר את הש"ם לא גילו הטעם לשואלים הס כי לא להזכיר, רק היה טעמם כמוס עמהם. על כן לא נכתב תיבת אמ"ר במקום כזה, כי באמת לא אמר רק חשב בלבו. ודי בזה, ודו"ק

שם הוי"ה לידע מהיכן שורש נשמתו, וגם לידע באיזה אות פגם ח"ו ודע דכתב בספר תולדות יעקב יוסף אם אינו יכול לצייר השם הוי"ה באיזה זמן לא יתקשה עצמו בציוור, כי זה הוה כלוקח בת מלך בחזקה לשביה רק יחשוב בדברי תורה פעם בפסוק זה ופעם בפסוק אחר, עד שיהיה יכול לצייר כהגון

(צ) הרב האריך בזה, ואני הקטן מעולם הייתי משתומם על זה, והרציתי אמריי לפני אנשי ברייתנו שיהיו בזה, אבל אין בידי למחות על כן לא אמרתי דבר זה להמון כי מוטב שיהיו וכו' ומי שלבו שלם בדבר ומשתמעין מליה צריך למחות ואידי דאתא לידן מורא השם, נזכיר פרט אחד להתודע ולהגלות בענין הזכרת שם שמים, שהעולם סוברין שהאיסור הוא רק בלשון הקודש. תרעו ירידי שהאיסור הוא בכל לשון, וחלילה חלילה להקל בזה (הגם שידעתי שיש מקום לבעל דין לחלוק מדברי הש"ך ביורה"דעה [ס"י קע"ט] אין כאן מקומו להאריך בפלפול, אבל אין דעתי הקלושה נוחה בזה, רק יש לי להוכיח בראיות ואם ירצה השם במקום אחר יבואר שהאיסור הוא שוה בכל לשון). ובפרט הבעלי משא ומתן

איסור הזכרת השם

מעין ההוספות

* חומר הזכרת שם שמים בכל לשון וההוכחה מבני משה נזכרים בעוד מספרי מוהרצ"א, ומוסיף שזהירות זו היא אבן הבוחן להבחין בין נביא אמת לנביא שקר

סוד מרע ועשה טוב

עג

בהשתתף עצמך בצערן של ישראל איך הם מעונים ודחופים, ובכח השם הזה לא תפול ממדרגתך ח"ו לקטנות להתעורר דין ח"ו, ותהיה בהווייתך כמו ר' עקיבא ששחק כשהיה רואה שועל יוצא מבית קדשי הקדשים, וד"ל. וזהו והיה בהווייתך תהא. אמנם אופני השמחה, ראשונה תהיה בשעת התבודדות תשמח בחלקך על אשר חנן י"י לך דעה לשמוח בתורה ועבודה ומצות ומעשים טובים, ובפרט שמחה מן אהבת החבירים אשר יהיה בהתוועד עם החכמים החברים יהיה לך תענוג ושמחה, אין שמחה גדולה מזה. אבל לא תהיה השמחה כי אם בנחת, ותעסוק בדברים עם החבירים מן תורה וחכמת אמת, ועצה עמוקה בלב איש להתייעץ בדרכי עבודת השם, ולהרחיק משמחה זרה אשר זרה ר"ל, וד"ל.

שמחה דקדושה

אמונת, ודרשו רז"ל בפרק במה מדליקין ששואלין תחלה לאדם בדין נשאת ונתת באמונה. הנה זולת הפשט עוד ירמוז שישא ויתן כל בר דעת באמונה, היינו כל המשא ומתן יהיה באמונה, בסוד האמונה הוא מדת מלכות שלמעלה נקראת אמונה, ויהי אומן את הדסה הוא אומן והיא אמונה (אומן) כנודע. וכל אשר הוא עושה ומדבר ורואה ושומע ונושא ונותן יהיה הכל בסוד האמונה, כאשר ישא האומן את היונק ואינו מסיר מחשבתו ממנו אפילו רגע, כך צריך האדם ירא י"י להיות כל משאו ומתנו בסוד האמונה. והטעם נושא ונותן נראה כי נושא בסוד היסוד צדיק, כטעם הח"י נושא את עצמו, ונותן מצד הדעת, והדעת נותן כטעם נותן לחם לכל בשר^צ וסוד לחם היא הנוקבא כאמור כי אם הלחם אשר הוא אוכל, וכ"ל בש"ר הוא היסוד^צ והדעת מיחדת סוד יסוד ומלכות. אי נמי, הלחם הוא סוד המוחין ג' היות, וכ"ל בש"ר יסוד ומלכות כי כ"ל הוא היסוד ובש"ר הוא מלכות. והנה באמת הצדיק משמש תמיד מעולם ועד עולם, בתחילה נושא היינו שמגביה כל מעשיו לשמים, ועל ידי זה הוא נותן כח וממשיך חיות לכל הנבראים. וזהו

כל שיחו והגיגיו באמונה

הצדיק ממשיך חיות

הוספות מהרצ"א

- (צא) נראה לי עוד, נותן טפת החס"ד המתגלה וכו', בש"ר, בעת היחוד בשר קודש מבטלין מלכותא * כי נותן בגימטריא שם הראשון דמ"ב, וכבר ידעת בישא בשר טמא, אדום ישמעאל, חושבנא דדין שם הראשון בגימטריא נותן והשם האחרון נותנת, כחושבנא דדין ונקרא דין ש"י גיהנ"ם, כחד מתקלא סלקא וישראל היפ"ה בנשיים ניצולים מגיהנ"ם. עיין כל זה במגלה עמוקות פרשת חיי ויש לנו בזה דברים בסוד היחוד הקדוש המבטל ומפריד יחוד הסיטרא אחרא בסוד ברוך מרדכי ארז"ר הפ"ן, אין כאן מקומו להאריך
- (צב) אבר שאין בו עצם רק בשר עיין במאורי אור.
- (צג) בשר משרי, והבן הוא מנין שני האבות מספר

מעין הוספות

* ענינים אלו של שני האבות, בש"ר, היפ"ה בנשיים, ברוך מרדכי וכו' נחרזים בדברי תורתו של מוהרצ"א ומתבארים בכמה מקומות

הקדמה ודרך לעץ החיים

באמונה, כי אמן מן אמונה סודו הוי"ה אדנ"י, ו"ה מן אמונה הם שרשם בכללות השם * כנודע.

אמונה איתנה

ואמנם עוד בסוד אמונה, שלא יהיה אצלו הדבר בספק ויהיה מקשקש בו איזה קושיא וספק. וטעם אמונה כטעם ותקעתיו ית"ד במקום נאמ"ן, וגם נאמ"ן רוח מכסה דבר, היינו שיהיה הדבר אצלו לוודאי, ויהיה לו לבדו ולא יבחו זרים יגיעו. כאמור בריש אידרא רבא וזה לשונו, ר' שמעון פתח ואמר הולך רכיל מגלה סוד ונאמן רוח מכסה דבר, הולך רכיל האי קרא קשיא וכו', איש רכיל מיבעי ליה מאי הולך, אלא מאן דלא אתיישב ברוחיה ולא מהימנא, האי מלה דשמע אזיל בגויה כחזרא במיא עד דדחו ליה לבר, מאי טעמא משום דלית רוחיה רוחא דקיומא. אבל מאן דרוחיה רוחא דקיומא ביה כתיב ונאמן רוח מכסה דבר, ונאמן רוח קיומא דרוח כמו ותקעתיו ית"ד במקום נאמן, עד כאן. וזהו שאמר האי מלה דשמע אזיל בגויה כחזרא גו מיא, היינו שאין הדבר בוודאי אצלו, ובכל עת מסתפק ושואל לידע הכל בשכלו, ודבר אשר לא ישיג במוחו ושכלו אינו מאמין באמונה שלימה. ובשביל זה הוא הולך רכיל, שאין הדבר מתקיים אצלו והולך בקרבו אם להאמין, ולכן מגלה סוד דוחה לחרץ, כמו מגלה עריות ר"ל. אבל נאמן רוח קיומא דרוחא, שמאמין מה שאינו משיג, זה הוא תכלית הסוד ותכלית הידיעה, ולזה אינו מגלה סוד כי יודע אשר אינו יודע ואין לו מה למכור. והוא כלי מלא מחזיק, אחר שברעתו הוא ריק מכל כי מה פשפשת מה מצאת.

והנה אחיי, כלל גדול בחכמה זו אשר ידע שאינו יודע. כי באמת תכלית החכמה תשובה ומעשים טובים וכל היום ביראת יי, וזהו תכלית הדעת יודע שאינו יודע, מחמת שפלות עצמו וגדולת הבורא כל עלמין.

והנה איך נקח היראה או עובדא מן סיפור הפרצופים בדברי הזהר בשני אידרות ובדברי האר"י ז"ל, מבואר אצלינו, כי דרך משל פרצוף אבא הוא החכמה, ופרצוף אמא הוא הבינה תשובה עלאה, ומבואר אצלינו בפסוק הן יראת יי חכמה (יראת הרוממות) וסוד מרע בינה, נמצא כשאנו קוראין חכמה פרצוף אבא כוונתינו ליראת יי הפנימיות, ובקראנו פרצוף אמא כוונתנו לסוד מרע הוא התשובה עלאה. וכן ברעיא-מהימנא פרשת נשא כי תורה ומצוה הם זוי"נ ברא וברתא. ואם תשאל למה לנו לכנותו בשם פרצוף, תדע כי צריך כל עובדא דהיינו החכמה הוא היראה והבינה הוא התשובה סוד מרע, צריך פרצוף אדם שיעור קומה שלימה ברמ"ח איברים ושס"ה גידים, על ידי זה תהיה היראה ממוזגת ולא תהיה כגולמא, כדכתיב לפני האדם להנה, ולא תהיה נקודה כי הנקודה הוא (באפס) גולמא. וצריך להיראה קומה

לקיחת עבודה מהפרצופים העליונים

מעין ההוספות

* ענין אמן ו"ה מן אמונה נזכר עוד להלן עמ' פד ובהוספות לשם

שלימה מוחין (ליראה) וימין ושמאל וגוף וברית וירכין ושוקין, ויש לכל הבחינות דרגין ידיעין לעוסק בחכמה זו מה הוא ראש אבא, היינו היראה, לחקור ברוממות אלהות בחכמה המצטיירות בעולמות עליונים, ציורים דקים ציורא דמשכנא, וציורים מן חכמת שלמה במקדש ראשון, וציורי בנין העתיד ביחזקאל, והכל האיך ליראה מגדולתו יתברך שמו ברוך הוא. וכן ידי היראה לימין ושמאל וכדומה, יד ימין ליראה, להוכיח עצמו בתוכחת מוסר השכל לאהבה בכל כח, וכן יד שמאל בתוכחת מגולה בגבורה ויסורין לקבל על עצמו כאשר ייסר איש את בנו. וכן תדין על פי זה אחר העיון בכל הפרצופים בתשובה ומעשים טובים.^צ והנה כל המדרגות תלוין בשמו יחודו ברוך הוא וברוך שמו, קוץ העליון של היו"ד רומז לפרצוף אריך סוד האי"ן הנעלם מעין כל חי (ולדרכי העבודה מדרגת אי"ן הוא הכניעה האמיתית, כדאיתא בתקונים כתרא עלאה אע"ג דאיהו אור קדמון אור צח אור מצוחצח, אוכם איהו קדם עלת העלות וכו'). וגוף היו"ד רומז לפרצוף אבא (יראה הרוממות), וה' ראשונה לאמא (תשובה עלאה), ו"ה לברא וברתא (תורה ומצות), ובהם תלוים כל העולמות וכל הנשמות. כאשר תראה אחי כשתבא בשערים, ובוודאי תתאו למטעמים עד אין שיעור, כמה עבודה וחקר אלהי תמצא בשכליות נפלאים בפרצופים, הכל לצורך חכמת העבודה, ותשיגם השגת דעת שלימה ונפש חפיצה. וכן בעניני הזווגים הכל הוא דרכי העבודה, להמתיק הדינים במזוגי וזוגי מדות וצנורות, יחודי שמותיו ברוך הוא וברוך שמו ליחדם למהוי אחד באחד, י"י אחד ושמו אחד.

ואם תאמר, למה אנו מכנים כן בשם פרצוף וזוג וכדומה, אחר שהוא הכל שכליות ודרגות העבודה שבלב, נאמר כל דרגא בשמה הידוע בדברי האר"י ז"ל. דע, אילו לא היינו מכנים

הוספות מהרצ"א

נקודה ופרצוף במידות האדם

אובה בקטנותו דברים רצוניים אכילה שתייה ותאוות, אשר הבעל שכל יתעב אותן וכן בתמיד יוסיף ח"ו אהבה בתאוות כאשר לא ישתדל להתפשט בחינת אהבה הקדושה על כל שטח הגוף בבחינת קוין, להתבונן בכל עח בגדולת היוצר ברוך הוא ואיך הוא משגיח ומרחם על בריותיו וכיוצא וכאשר יעשה כזאת יתהווה מנקודה פרצוף ויקושר אהבה ביראה ויראה באהבה והמבין יבין הדבר בכל שאר המדות. והנה ידעתי שלא יצאתי ידי חובתי בכיבוד הענין, כי לא יובן רק מפה לאזן

(צד) הרב נ"י האריך בדבר, אף על פי כן הכחיד הכל תחת לשונו כי באמת כל החכמה סובבת על קוטב העבודה, כל עוד שיוסיף בחכמה הקדושה באמת יבין סדר העבודה בכל עת יותר. ואי אפשר להעלות זה על הכתב רק מפה לאזן וכללו של דבר, האדם נולד עם כל המדות אהבה ויראה וכיוצא, וכל מדה הוא בכח ומיקרי דק נקודה והנה כשמתעסק במדותיו בדברים שאינם לתכלית, המשל יש לו מדות אהבה רק להיות שהוא רק נקודה בקטנות יקרה לה השבידה ותלך למקום הקליפה, על כן

מעין ההוספות

* פרטים באופני תוכחת האדם לעצמו על עכירות עבודתו, ואזהרות הכרוכות בכך
* עבודת האדם בהרחבת מדותיו והגדלתם לבחי' פרצוף דקדושה, מתבארת במקומות אחרים

ענין הכינויים
הגשמיים

לא היה שכל אנושי אילו יחיה אלף שנים לא היה יכול לברר ולהתפשט עצמו, לא בדבור ולא במחשבה, לתפוש דרכי מחשבותיו יתברך שמו לעבדו בלב הנלכב, בלב כל חכם לב. וכל הדברים שאנו מכנים הוא רק כמו דבר ציורי כתר המלכות ברשומים וציורים דקים, אשר כל דבר ונקודה שבו נרשם על גדולתו של מלך ותפארתו וכל מעשיו. כן כל הדברים שאנו מכנים פרצו"ף או זוו"ג, הוא הכל לדמות הצורה ליוצרה (כדאיאת במדרש שוחר-טוב בפסוק כי שמש ומגן י"י אלהים, ר' חזקיה ב"ר חייא אמר אשריהם הצדיקים שהם מדמים הצורה ליוצרה והנטיעה לנוטעה, עיין שם). ובתוך הצורה ירמוז לכמה אלפים מדרגות אשר אין הפה יכול לתפוס והשכל להשיג (עיין בספר חובת הלבבות פרק י' משער היחוד), ולכל מדרגה ולכל ספירה [נוסח אחר: ולכל צורה] צורת אדם שלם בקומה שלימה. וכל זה לצורך העבודה. ואין להאריך, כי תבין כל זה מעצמך בלומדך ועוסקך בחכמה הנוראה הזאת. צ"ח

הוספות מהרצ"א

שמות אמיתיים, וארובה בעולם הזה הוא שמות מושאלים ואבינך למשל מה שנקרא בעולמות עליונים עיבורי הוא שם האמיתי, היינו סוד ע"ב רי"ז, חס"ר גבור"ה, והוא בחינת בידור רפ"ח ניצוצין אשר מתבררין נקרא עיבור"ר (עיין ככוננת ויעבר), ע"ש ר' פעמים ע"ב שהוא סוד רפ"ח וסוד חס"ר גבור"ה כנ"ל והנה הושאל שם זה מעולם לעולם, עד בואו לעולם הזה גם כן נקרא הבירור והגידול מה שנתגול הולך ונפרש בכל פעם מהפסולת נקרא עיבור"ר ולמשל בעולמות עליונים שיעור קומה נקרא פרצו"ף * כי הוא בגימטריא כ' פעמים ברו"ך (כמ"ש בעשרה מאמרות), ונראה לי הטעם כי הוא סוד ההלכשה שזה נכרך ונרכב זה בתוך זה כנודע (והמבין יבין גם כן והיו הכרובים פורשי כנפים, כ' פעמים כרוב בגימטריא פרצוף והנה על ירי בחינת הפרצופים נתקיימו העולמות כידוע ליודעים, הוא סוד תנ"ז עוז לאלקים, תנ"ז בגימטריא פרצוף. ובעוונותינו הרבים * כאשר חרבה בית מקרשינו היה בחרשים הידועים תמח אב. בין והתבונן, אין כאן מקומו להאריך) והנה נשאל השם הזה גם בעולם הזה להיקרא לשיעור קומה גשמיות פרצו"ף וכיוצא בזה תקיש

הכינויים
בעליונים
ובתחתונים

מעין ההוספות

- * עוד בענין הצורך בכינויים וההבדלים שבין הכינויים שכינו המקובלים הראשונים, הארז"ל, ורבוה"ק תלמידי הבעש"ט
- * כפל הביאור במלים שונות לענין פרצו"ף ב"פ ברו"ך
- * רמזי תורה נוספים המיוסדים על ענין תנ"ז - תמז"א"ב

סוד מרע ועשה טוב

עז

והנה אחי, כל השגות השכליות שתשיג בצורות העליונים לעבודת האל (עיי' ברמב"ם פרק ב' מהלכות יסודי התורה הלכה א') אם תזכה ויהיה י"י בעוזך לננוס בשלום ותצא בשלום, צריך שתדע שכל השכליות [נוסח אחר: שכל העולמות] אשר אתה משיג בשכלך לצורך העבודה יש עליהם רבוא רבואות עולמות אשר לא תוכל להשיג, ולית מחשבה תפיסא בהם כלל. ויש ציורים עליונים במציאת הוי"ה ברוך הוא וברוך שמו, פרצופים שכליים העומדים ברומו של עולם קשורים בשמותיו ברוך הוא וברוך שמו, ולא זה בלבד השכליות שתוכל להשיג לדרכי העבודה הוא העיקר והתכלית [נוסח אחר: הוא שאנו מכנים ומדמים], אבל המה נמצאים בפועל רוחני דקה מן הדקה אשר לא ידעת ולא תשיג מהותם. אמנם עיקר אצילות פרצופים אורות עליונים אלו על ידי התורה כדלקמן, אשר מהם נקח לעבוד את י"י אלהינו עד אין סוף ברוך הוא דרגא בתר דרגא, כמו שיתבאר להבא.

יתייגע בהשגה
ויאמין במה
שאינו משיג

והנה תכלית הידוע במה שהורשית התבונן כי אין לך עסק בנסתרות, שאי אפשר לשום נברא להשיג. כי מה שתשיג תדע כי הוא כמו הגשמה, אחר שמצומצמת האלהות בשכלך. וכל הדברים אשר תשיג ותצייר לך ותאמר בו, כגון שתאמר פרצוף אבא הוא היראה הרוממת, ואחר שזה מושג אצלך (ומושג ומצומצם) בשכלך יש לדבר גבול, וחלילה לשום גבול במדותיו. אמנם בידעך ומכירך אשר הם נמצאים ונסתרים בלתי מושגים מהותם ומציאותם לשום נברא, גם השכל הזה יש עליו שכל יותר עליון אשר לא תוכל להשיג ולירד לעומקו. זהו סוד ואכלתם ישן נושן, ומתרגם עתיקא דעתיקין, כי עתיקא מלשון ויעתק משם, כי הוא נעתק מן השגה אנושית. וגם זאת ההשגה הוא גם כן בלתי מושג עד בלי גבול ותכלית אין סוף ברוך הוא וברוך שמו. וכאשר תעמיק בענין זה אז תצליח ואז תשכיל ותלך מעלה מעלה. זהו סוד אמונ"ה, כי דבר שהשכל משיג לא נקרא אמונה כי אם משפט. אבל מה שאין השכל משיג נקרא אמונ"ה להאמין במה שאינו יודע ואינו שומע, אבל אני מאמין אשר האי"ן הוא י"ש נגד האי"ן שעל גביו. כנזכר בתפלת אליהו בריש תיקונים וכמה גופין תקינת להון דאתקריאו גופין לגבי לבושי' דמכסין עליהון. והנה זה הוא ענין נשאת ונתת באמונה, שלא תאמר אחר שאי אפשר להשיג שום דבר רק בסוד האמונה לבדה, ואחר כל היגיעות תדע שאי אפשר להשיג, אם כן למה לך ליגע עצמך ולישא וליתן, תאמין תיכף בלא יגיעת החכמה. לזאת בא בעל המאמר להרחיק זה הדעת, ולמה, כי אחר היגיעה ומשא ומתן יוטעם לך הדבר, כי לא יגעתי ומצאתי אל תאמין, ומבואר אצלינו הגם שאנו רואים כמה מוצאים מציאות אשר לא עמל בו, ונאמר אשרי אדם מצא חכמה, אבל תאמין כי נוח לאברו אחר שלא נתייגע בו (והרי הוא כאלו לא מצאו אחר שנאבד ממנו). ויהיה טעם אל תאמין כמו ותקעתי ית"ד במקום נאמ"ן. ודי בזה. ובזה תבין אמונה עליונה כמה עמוקה ורחבה מני ים ועליה עומד הכל, וצדיק באמונתו יחיה ביחודי שמוותיו, אמן.

מעין ההוספות

* מוהרצ"ה רומז למה שנתבאר במקום אחר בענין לא יגעתי ומצאתי וכו', ומפורש הדבר בכתביו

והנה הארכתני בכל זה, כי ראיתי לחכמים חכמי הדור אשר לוקחים ומסבירים כל דברי הזהר והאדרות ודברי האר"י ז"ל המדבר בפרצופים אבי"ע, ואומרים כי זה הכל דרך משל וחדות וחכמה לעבודת האל, ומסבירים ענינים על ידי משל בחקירות השכל, ומוציאין הדברים מהוויתן לקרב הכל אל שכל החושי. כמו שראיתי מי שכתב לקרב אל השכל רדל"א וכדומה דברים העומדים ברומו של עולם. ואנו לא כן עמנו. וקבלתי ממורי נב"מ להרחיק מדעת זו מלהוציא הדברים מפשטן והווייתן אל השכל האנושי, כי בזה מגשם וקרוב ח"ו למעשה אחר רחמנא לשזבן. אבל צריך להאמין כנ"ל אשר כל הסיפורים מן האדרות וספרא וצניעותא ודברי האר"י ז"ל הכל הווים ונמצאים אורות רוחניים דקים מושגים בצורת המרכבה לזכי הראות לבעלי רוח הקודש והנביאים, כמו שכתב הרמב"ם ז"ל. ויש אורות רבים מקובלים אצלנו אשר לא ישיג שום נביא ושום חוזה, מופרש ומובדל מכל רעיון, מתעלם מן ההעלם אל העלם יותר פנימי ויותר עליון, וכאמור ונעלמה מעין כל חי וגם מעוף השמים נסתרה. ולמה להם לחכמים האלה להוציא דברים עליונים ציורים דקים להמשיל משל חושי בשכל גם אנושי, וכי כעורה זו ששנה רבי (בענין רדל"א אשר אין אנו יודעים איזה ברורין בורר לעצמו מן עולם הנקודים, ומן איזה בחי' מ"ה וב"ן בורר לעצמו, עיין בשער עתיק ושרש מ"ה וב"ן מבוא מפולש לעבודת האל במזוגי המדות וצנורות הקדושה ליחודי שמותיו ברוך הוא וברוך שמו) ולמה לנו לברות משכלינו. בא וראה אשר הרחיק האר"י ז"ל ללמוד ספרי הקבלה אשר אחר הרמב"ן ז"ל כי על שכל אנושי הם בניים, עד כאן. וזאת החכמה היקרה אמרנו לך, דבר אשר השכל משיג בעניני אלקות, מצומצם זה בשכלו וקרוב הוא להגשמה. על כן אחי, הזהר והזהר מן החקירות והמשל בענין אלהות * להסביר אל השכל האנושי, אם לא מן הרב אשר ידעת כי הוא לומד פה אל פה עם אליהו

הוספות מהרצ"א

פעמים אלקי"ם, עיין שם ביאיר נתיב כשמאיר ע"ב קפ"א בפ"ה פ"ה ומתייחדים גימטריא גש"ם, כל גש"ם מ"ד זה גש"ם רצון, גש"ם עם האותיות גימטריא רצון), והנה בעולם הזה נשאל השם גש"ם גם כן להמים היורדים מן השמים לרוות פני חבל על כן נקרא הלשון לשון הקודש, שכל דבריה ולשונה אינה רק בקדשי שמים ועיין כל זה בשל"ה ותבין כי דברינו נכונים, וכאשר תטעום מעץ החיים יונעם לך בין התכונן

לכל השאר ובעבור זה לא יוקשה לנו למה לא נזכר בתורה רק יעודים גשמיים ולא רוחניים בהשאת הנפש בנצחיות נהנית מזיו השכינה, ובהיפוך לרשע אך דבאמת הוא להיפך, דלא נזכר בתורה רק רוחניים, ונתתי גשמיכם בעתם הוא סוד השפעה עליונה הנמשכת למקור נשמות ישראל (ז' פעמים ז' אורך רוחב גובה בגימטריא גשם) (עיין בספר מאורי אור, גש"ם גימטריא שבי"ל עם הכולל, סוד יסוד אב"א המאיר אליה להחיות העולמות, וגימטריא ד'

מעין ההוספות

* במקום אחר מפרש ענינה של הגימטריא ז' פעמים ז' כו' ושייכותה לגש"ם

* במקומות רבים מבאר מוהרצ"ה את דעתו השלילית על חכמות שאינן מקובלות מרב הדומה למלאך השומע פא"פ מאליהו (וכן גם מוסרים תלמידיו בשמו)

או עם נשמת שאר צדיקים. ועל שאר העם המושלים משל, יהיה מי שיהיה, הרחק מזה כי על שכל האנושי הוא וקרוב לטעות. וכבר אמר שלמה בחכמתו חוח עלה ביד שכור ומשל בפי כסילים, ובגמרא כשמדמה לפעמים מלחא למלחא משנין הא לא דמיא אלא להא. ואיך תדמה במשל שעל פי שכלך, דלמא לא דמיא המשל אל הנמשל, כי באורות עליונים [נוסח אחר: באורות רוחניים] צריך להיות קולע אל השערה ולא יחטא. על כן תהא נזהר מלקבל הסברה בדרך משל וחקירה כי אם מבעלי רוח הקודש המקובלים פה אל פה כמו רבותינו בעלי המדרש והבעש"ט נבי"ט ותלמידו מוהר"ר דוב בער וחביריו היו מוחזקים דעיילו ונפקו (ועיין בדברי מהר"ח בענין דעיילו ונפקו), ולא כמו שנתפשט בדור הזה בענין החכמות והסברות בדרך משל. וכן קבלתי ממורי. והדברים המוסברים בשכל קרוב לבלבל המחשבה. ואתה דע לך, והרחק מזה שלא תקלקל מוחך, והיית כשוכב בלב ים. אבל עיקר לילך ולהשיג ברזא דיחודא וצרופי שמותיו יתברך שמו, כי זה הוא תכלית ידיעת החכמה ליחד שמו ברוך הוא וברוך שמו, וכדאיתא בשער היחודים אשר אין תענוג לשכינה בגלות כי אם על ידי היחודים¹³

עוד בענין נשאת ונתת באמונה, שלא תהיה אחי פתי יאמין לכל דבר, אפילו לרב מובהק ומפורסם, אפילו יהיה דומה הרב למלאך י"י צבאות לא תאמין לשום עובדא ומעשה לנהוג אחריו שום דקדוק מעשה עד שתדקדק בעצמך בכל תנועה אשר ראית לרובך, ותהיה נושא ונותן בדבר מאיזה טעם ושורש מה אשר עשה הרב תנועתו ומעשה זו (ואל תשיבינו מן מאמרם ז"ל אין לך אלא דיין שבימך, זה נאמר על דבר הספק בשיקול הדעת והסברא, אבל לא נגד הלכה ברורה מפורש בתלמוד ופוסקים), הגם שהתנועה ועבודת רבך הוטב בעיניך ויש לך הנאה הימנה, כי מחמת אהבת רבך יש לתנועה חן בעיניך, גם על זה אמר בספר

הוספות מהרצ"א

(צו) ודאי להתבונן הדברים הנאמרים באורות (עליונים) רוחניים למשל משלים ודאי אסור, רק להאמין שכך הוא ברוחניות דבר שאינו מושג רק בשמות וצירופים אבל עם כל זה נראה לי שבהיפך אין איסור, ואדרבה זאת עיקר החכמה לעבודה להתבונן ענין הנאמר ברוחניות להשיג מציאות בזה גם בעולם הזה, ובפרט באיש הישראלי כגון שיש ברוחניות חס"ד גבור"ה כנגד זה יש מציאות המדות

באדם ירא"ה ואהב"ה, וכן בכל ענינים תמצא טוב טעם ודעת ועיין בעץ-חיים בענין מרת הכתר דברי מרן מהר"ח ז"ל, ותראה שדבריי נכוחים ועיין בספר הקטן תומר דבורה להרמ"ק ז"ל, כל הי"ג מדות של מי אל כמוך להתנהג בהן לדרכי העבודה ועל זה נאמר בפסוק תמשילהו (לשון משל ודמיון) במעשי ידיך רשמתי כל זה שלא יטעה המעיין וישאר נעור וריק מן החכמה והשם יתברך יהיה בעזרינו

מעין ההוספות

* הס' תומר דבורה "ספר קדוש לאיש קדוש" נזכר עוד בכתבי מוהרצ"ה בקשר לעבודת האדם בהשלמת המדות והלבשת הלבושים למלא ומטרונותא

* ממעשה בני"ש שקיימו אפילו יאמר לך על שמאל שהוא ימין אין לך אלא שופט שבימך – בדבר שלא הוזהרו הפכו עפ"י התורה

תכלית ההשגה לייחד יחודים

לא יחקה את ר ללא טעם

המשלת העליונים במידות התחתונים

*

הקדמה ודרך לעץ החיים

- ניעם אֵימֶלֶךְ שהדבר כמין פסל ח"ו רצה לומר לעשות תנועה דוגמת תנועת רכב, וזה מפורסם לחסידים ואנשי מעשה. אבל אם אתה נושא ונותן והתנועה יש לה טעם מן התורה וכונה הרצויה על פי התורה, אזי תשכיל ואז תעשה, כמו שכתוב למען תשכילון את כל אשר תעשון. ובפרט אם ראית אשר הרב עושה לעצמו איזה דבר שלא כדרך התורה, כגון אם מאחר זמן התפלה ומשנה הזמן שקבעו החכמים לכל דבר שבעולם לכל המעשה, אפילו זמן סעודת תלמידי חכמים, הגם שהרב הוא צדיק ומפורסם, לא תעבור אתה על דברי תורה ודברי חכמים ח"ו, אפילו על תנועה אחת. והרב הצדיק שעושה באפשר הוא בהוראת שעה, ואפשר לפי מזג גופו וכחו הוא עושה על פי משקל בריאותו. וצריך אתה לדונו לכף זכות וחלילה ח"ו להרהר אחריו, אבל אתה לא תעשה כמעשהו נגד התורה עד שתשא ותתן עמו על מה ולמה הוא עושה כן. וכאשר יורה לך טעם על פי התורה ויסביר לך הדבר, ויכנסו דבריו באזניך אחר שתחקור בענין, אז תאמין, וזולת זה לא תאמין, אפילו יאמר לך שקבל מאליהו אל תאמין לו ולא תשמע לו. וכבר אמרו אם יבא אליהו ויאמר חולצין וכו' אין שומעין לו. ואפילו נגד תקנת חכמים בלבד לא תשמע לו. תהלה לאל יתברך שמו בעלי גילוי אליהו האמתיים כמו (בעלי התלמוד) בעלי הזהר והדמב"ן וחביריו והאר"י ז"ל
- והבעש"ט לא אמרו לנו דבר אחד נגד דברי הגמרא בתלמוד אפילו כל שהוא. לכן אחי הזהר בזה, וזה הוא תכלית נושא ונותן באמונה, ובזה שלום לך.¹² וזהו מבוא גדול לחכמה זו, שתשקול כל דבר בפלס ומאזנים שלא יהיה דבר נגד הגמרא והפוסקים. אם תמצא דבר בזהר

לא יצא כדבר
אם נראה לו
שאינו צ"פ וין

הוספות מהרצ"א

- (צו) הרב נ"י האריך בזה, ושפתים יושק ואעתיק לך דברי הרמב"ם בפרק ט' מהלכות יסודי התורה הלכה ג' אם יאמר לנו הנביא שנודע לנו שהוא נביא (היינו שנתאמת לנו מקודם לכן שהוא נביא אמת כמבואר בתנאי הנביא) לעבור על אחת מכל מצות האמורות בתורה וכו' לפי שעה מצוה לשמוע לו, וכן למדנו מחכמים ראשונים מפי השמועה בכל אם יאמר לך הנביא עבור על דברי תורה כאלהו בהר הכרמל שמע לו חוץ מעבודה זרה, והוא שיהא הדבר לפי שעה (היינו שיאמר הנביא בפירוש שנצטווה מפי
- המקום לעבור על זה לפי שעה, אבל המצוה שנצטוונו מפי משה תכון לעד לעולם) כגון אליהו בהר הכרמל שהקריב עולה בחוץ וכו' ומפני שהוא נביא מצוה לשמוע לו וכו' ואילו שאלו את אליהו ואמרו לו היאך נעקור מה שכתוב בתורה פן תעלה וכו' היה אומר לא נאמר אלא המקריב בחוץ לעולם וכו' אבל אני אקריב היום בחוץ כדבר י"י וכו' ואם אמר שהדבר נעקר לעולם וכו' בחנק וכן אם עקר בדברים שלמדנו מפי השמועה או שאמר בדין מדיני התורה שהשם צוה לו שהדין כך הוא והלכה כדברי

מעין ההוספות

- * מדברי מוהרצ"א שמארץ בגנות פחותי הדעת המכוונים שיהיו מעשיהם כדמות תנועות הצדיקים ומעשיהם בהתלהבותם ופרשותם
- * מדברי מוהרצ"א שלא יקבל האדם מרבו מנהגים המנגדים להלכה (כאחור זמן ק"ש ותפלה), ועכ"ז לא יהרהר ח"ו אחר רבו ומתפרשת גם אזהרתו כי חובת התלמידים שלא לנהוג בהיפוך ממנהג רבם
- * בכמה מקומות כותב מוהרצ"ה לתרץ את דברי הזוה"ק והמקובלים שלא יעמדו בסתירה לדברי הגמרא וההלכה

הוספות מהרצ"א

אנשים הגורמים חילול השם ח"ו מצוה לפרסמם כמבואר ברז"ל, אבל לך נא ראה הדין המוסכם ברמב"ם להלכה בפרק ו' מהלכות דעות הלכה ז' הרואה בחבירו שחטא או שהלך בדרך לא טוב מצוה להחזירו למוטב ולהודיעו שהוא חוטא וכו' המוכיח את חבירו בין וכו' ובין בדברים שבינו לבין המקום צריך להוכיחו בינו לבין עצמו וידבר לו בנחת ובלשון רכה וכו' אם קיבל ממנו מוטב ואם לא יוכיחנו פעם ב' וג' וכו' עד שיכהו החוטא ויאמר לו איני שומע וכו' המוכיח את חבירו תחלה לא ידבר לו קשות עד שיכלימנו וכו' תלמוד לומר ולא תשא עליו חטא מכאן שאסור לאדם להכלים את ישראל וכל שכן ברבים, אף על פי שהמכלים את חבירו אינו לוקה עון גדול הוא כן אמרו חכמים המלכין וכו' אבל בדברי שמים אם לא חזר בו כסתר מכלימין אותו ברבים ומפרסמין חטאו ומחרפין אותו בפניו ומכזיבין ומקללין אותו עד שיחזור למוטב עד כאן לשונו ועיין שם עוד מהו נקרא לשון הרע וגודל עונשו בפרק ז', אשר חסמר שערות ראש האדם.

הנה ידיד הנעים מהיכן יהיה היתר לאדם לספר ברבים בגנות חבירו בתוך קהל ועדה ולקללו ולבוזתו, אפילו אם יהיה הפחות שבפחותים, אם לא הוכיח אותו בתחלה כמה פעמים בינו לבין עצמו בלשון רכה והקשה ערפו אז מצוה לפרסמו, אבל קודם שהוכיח אותו בינו לבין עצמו כמה פעמים חלילה לביישו ברבים יהיה מי שיהיה ובפרט בשקרים וכזבים אשר מוציאים בעלי דבה ולשון הרע ואם כן הוא באמת תגדל התימא בעיני אפילו על הגדולים אשר בארץ (המה) מי התיר דבר זה (כאם) יאמר האומר הלא מאמר ערוך הוא כשם שמצוה לומר דבר הנשמע כך מצוה שלא לומר דבר שלא נשמע, ולהיות החכם המספר בגנות יודע שלא יקבל ממנו האדם אשר הוא חוטא בעיניו, ולכך לא

פלוני הרי זה נביא שקר ויחנק אף על פי שעשה אות, שהרי בא להכחיש התורה שאמרה לא בשמים היא וכו' ואפילו עשה אותות ומופתים גדולים עד כאן לשונו ועיין כל זה גם בהקדמתו למשנה והנה תראה ידידי שכל זה הוא אפילו בנביא אמת שעשה לנו כבר אותות ומופתים ונתאמת נבואתו לנביא שליח השם יתברך, מצוה לשמוע אליו לעבור על אחת מדברי תורה (וזהו גם כן) באמרו שהוא רק לפי שעה בדבר י"י, אבל למי שאינו נביא שנתאמת נבואתו בתנאי הנבואה, חלילה לשמוע אליו לעבור מצוה אחת ממשפטי התורה אפילו לפי שעה ואפילו איסור קל מדרבנן ומה שהתירו חכמינו לפעמים עבירה לשמה, הנה זה לא מיקרי עובר כי זה הוא משפטי התורה, כמו שצוה לנו השם יתברך בתורתו לחלל שבת מפני פיקוח נפש והוא מצוה ממצות התורה

ומעתה אדברה וירוח לי, כי בוש לא יבושו והכלם לא ידעו אשר חרשים מקרוב באו חסרי הדעת, והתירו לעצמם לספר בלשון הרע ובגנות בעלי תורה בתוך קהל ועדה, ותולים את עצמם באילן גדול שכל המרכה לספר הרי זה משוכח מאין הוציאו זה מן התורה, והנה חז"ל הפליגו בעונשם יותר מהג' עבירות החמורות וראה נא ראה באמור ר' שמעון ברבי לאו אנה כתביה אלא יהודא חייטא כתביה, הוכיחו רבינו הקדוש ואמר ליה כלך מלשון הרע, מכל שכן להפליג בגנות בעלי תורה בתוך קהל ועדה ובפרט בשכתות וימים טובים, וחושבים זה (למצוה) לעבודה שלימה ותמה וכמה פעמים הייתי מן הצועקים ואינם נענים ברבר הזה, ושמתי מחסום לפי בראותי שתולין את עצמם באילן גדול באיזה צדיק ששמעו מפיו חרפת איזה אנוש. הנה עם היות שבאמת יש לתמוה על המרבר יהיה מי שיהיה מהיכן יבא ההיתר על פי התורה, כי הנה אם באמת יש

מעין ההוספות

* מדברי מוהרצ"א בענין עבירה לשמה

* תוכחה למי שלא ישמע, ומוסיף שבשעה שהאפיקורסים רודפים את המוכיחים אין להחמיר ורשאי לכבוש תוכחתו

הוספות מהרצ"א

שכל אנושי נראה לי דהפירוש הוא באם הוכיחו כמה פעמים בינו לבין עצמו [וה]קשה עורף והעז פנים, אזי מצוה שוב שלא להוכיחו (רק לפרסמו) ועיין בנימוקי יוסף פרק הבא על יבמתו שחילק בין רבים ליחיד, דדוקא על רבים מצוה שלא לומר וכו', עיין שם ולי נראה כמ"ש) ומהיכן התירו לעצמם כמה מגדולי הדור לספר בתוך עם י"י אלה מגנות תלמידי חכמים ותלמידיהם נעובה נא את המשא הזאת, כי במקום גדולים אל תעמוד ואפשר שהוא הוראת שעה להם לבדם, דאסור להרהר וכו' אבל על זה אצווה ככרוכיא אשר אחריהם החזיקו חסרי הדעת, וסוברים לקנאות כפנחס ומטילים קנאה ושנאה בין איש לחבירו שלא כתורה, ומטילים דופי בקדשי שמים, ובפרט בשבתות וימים טובים בהקהל העדה הקדושה לעמוד על נפשם והם תולין הבוקי סריקי באשלי רכובי, והוא נגד הדין, שחלילה להאמין לשום אדם בדבר שהוא נגד התורה, אפילו לנביא אמת שנתאמת נבואתו במופת, אם לא שאומר הנביא האמיתי שנתאמת נבואתו במופת כה אמר י"י יתברך לפי שעה ובאם אינו נביא נתפרסם במופת אפילו יעמיד לנו כעת את החמה באמצע השמים ויבקע לנו את הים חלילה להאמין לו בדבר כזה הגם שהחכם אשר שמע ממנו נתאמת אצלו לצדיק גדול, אם יוכל לשואלו שיוורו הדבר על פי התורה מה טוב, ובאם לאו ידחוק את נפשו לדון את הרב לזכות אבל הוא לא יאבה לדבר הזה ראה נא ראה מאמרם ז"ל בשבת מקיום הג' סעודות מה שפירש רש"י שם, וכמ"ש לעיל בהג"ה עיין מ"ש שם כוונת רש"י והוא פלאי וכאשר תתבונן מ"ש שם תתפלא איך בעוונותינו הרבים הצליח מעשה שטן, שבעת קיום ג' סעודות אשר היה מן הראוי להיות למחסה ולמסתור מקטיגוריא דתלמידי חכמים שהוא הוא החבלי משיח, אז תתחילין באסיפה לקטרג על תלמידי חכמים ונתהפך ח"ו הקערה על פיה, קוה לשלום וכו' לעת מרפא וכו'. מה נאמר ומה נדבר, נשכבה בבשתינו ואתם אחיי יידיי, אליכם אישים אקרא, הזהרו בזה ושימו נא דברי אלה לנגד עיניכם, ואל תשמעו לעצת החטאים האלה בנפשותם אשר גרמו גזירות ח"ו בעולם (עיין במסכת דרך ארץ

הוכיחו בינו לבין עצמו, ובאמת פסק כן הגהות מיימוניות שם בפרק הנ"ל בשם הסמ"ג זה טעות גמור, דלו יהיה הפסק כן, הוא רק לענין דאינו חייב להוכיחו וידיעתו עורף דהחוטא פוטרנו ממצות עשה דהוכח תוכיח, אבל אף על פי כן ידיעתו זאת לא התירה לו לפרסמו ברבים ולבזותו, עד שיוכיחנו כמה פעמים בסתר (ובלי זה הרי הרא"ם פסק דממצות עשה לא יפטור גם שיודע שלא יקבלו) וחוף לזה יש לחקור האין יאמר האדם שיודע בודאי שחבירו לא יקבל תוכחה, אם יאמר האומר שיודע זה ברוח הקודש, לא אאמין זה אפילו על האדם שנתאמת אצלי שכל דבריו הם ברוח הקודש, כי גמרא ערוכה כנגדו בשבת פרק במה בהמה שאמר הקב"ה למדת הדין גלוי וידוע לפני שאפילו אם היו (הצדיקים הקדושים הללו שקיימו את התורה מא' ועד ת') מוכיחים אותם לא יקבלו מהם, אמרה מדת הדין רבונו של עולם אם לפניך גלוי לפנייהם מי גלוי, מיד אמר השם יתברך וממקדשי תחלו, ואמרו חז"ל אלו האנשים שקיימו את התורה מא' עד ת' (ועל כן קראם מקדש"י שנתקדש כל גופם לשמים מבלי חסרון), עיין שם והנה אנשים כאלה מי לנו גדול מהם בודאי היו בעלי רוח הקודש, והיה להשם יתברך להשיב למדת הדין גם לפנייהם גלוי ברוח הקודש אלא על כרחך דרוח הקודש הניתן באדם לא ישפוט בזה כי הבחירה חפשית (הרי גם בידיעתו יתברך ובחירת האדם אין דעת האדם משגת האין יצדקו יחידיו, ועיין בחובת הלבבות ותבין, אבל נאמין זה באמונה שלימה ששני הענינים נכונים בגזירת היוצר והנה זה בידיעת הבורא ברוך הוא, אבל ידיעת האדם לו יהיה שידעתו ברוח הקודש, להיות הצמצום בידיעת האדם לא ידע משפט הבחירה, והבן), והכתוב צווח האדם יראה לעינים וי"י יראה ללבב, על כן היה מקום למדת הדין לומר אם לפניך גלוי לפנייהם מי גלוי, הגם שהיו בעלי רוח הקודש שקיימו את התורה מא' עד ת' ואם תקשה, אם כן לפי זה אנחנו לא נדע פירוש מאמרם כשם שמצוה וכו' כך מצוה שלא לומר דבר שלא נשמע, מהיכן נדע שלא ישמעו הא אפילו רוח הקודש לא מהני לידיעה זו, ומכל שכן

תוכחה בסתר
ובגלוי

הפרת סעודה
שלישית

סור מרע ועשה טוב

פג

הזהר מכריע
במחלוקת
הפוסקים

בוודאי לא יאמר הזהר שום דבר שהוא נגד הש"ס ח"ו (וכמבואר בספר מצרף לחכמה למוהר"י קנדיא), וכשיש מחלוקת בין הפוסקים אזי הזהר מכריע [נוסח אחר: אזי תמצא לפעמים בזהר שמכריע על פי אליהו ז"ל] ויש לנו לילך אחריו.^צ ואותו המסרב נגד הזהר עתיד ליתן את הדין. ואז אם תעשה כן ותלך באמונתך בחכמה זו ותמצא דברי חכמה על יסודי התלמוד והלכה בנויים, תלך לבטח ולא תתטפש ח"ו, אבל תמצא חן ושכל טוב בעיני אלהים ואדם. ומדברים אלו קל וחומר שלא תאמין לרב אשר אינו מוסמך מרב מובהק, רב מרב עד רב שקבל מאליהו. ומוסמך מחכמי הדור רובם ככלם צדיקים גדולי הדור לו תאמין, חולתו הגם אשר יאמר לך הרב נביאות ורוח הקודש לא תאמין, כי מי יודע איזה רוח הוא, כמו שנביא לזה להבא מן שער הקדושה למהרח"ו ז"ל, ויש לזה ראיות רבות מן דרכי התורה. ומורי ז"ל אמר, המאמין לכל אדם אף שאינו מוסמך, אינו מאמין כלל, וקרוב לעבודה זרה ממש ח"ו. ונאמר על פי התורה אשר ירוך (ועל המשפט וכו') הגם שאין לך אלא שופט שבימך, צריך לברר לך על פי התורה) דייקא.^צ ועיין ברמב"ם סוף הלכות מלכים סימני מלך המשיח.

לקבל רק מרב
מוסמך עד אליהו

שלא לשנות
מזמני המצוות

עתך, ואיתא שם בגמרא ששואלין קבעת עתים לתורה ובאמת זה כלל גדול כי דבר בעתו מה טוב ולכל עת סגולה בפני עצמו, כמו אחר חצות סגולה לעסק החכמה וסגולת הבוקר לתפלת הבוקר ולתפילין, ולילה לאו זמן תפילין הוא ואפילו יהיה בלילה מוחו ברור וצלול ובריא וחזק, אמרה תורה שאין זמן תפילין או כי דבר שלא בעתו לא טוב.^פ כי יש צנורות במדותיו יתברך שמו, עת לכל חפץ ורצון הבורא, מדת היום לחוד ומדת הלילה לחוד (עיין

*

הוספות מהרצ"א

כהכרעת הזהר זהו דוקא לחומרא, אבל לא לקולא ויש עוד לדבר בזה אבל אין הזמן גורם כעת (צט) הרואה את דברי הרב לא יטעה לספר בגנות, כי כבר דברנו מזה, רק אדרבה כמ"ש לעיל אם אינו על פי התורה לא יאמין, אבל על פי התורה יאמין ויהיה איך שיהיה אם לא יאמין לא יתפעל מזה לדבר בגנות ח"ו, כי יהיה בכלל העוברים, וכמו שהוכחתי בהג"ה * הסמוכה, והבן וילמוד זכות על חבירו הגם שהוא הולך בדרך אחר לעבודתו יתברך שמו

(צח) מה שהחליט הרב במקום שיש מחלוקת לפסוק (ק) כבר כתבתי לעיל, הגע עצמך אם ירצה האדם

מעין ההוספות

* כשמפשיטים את הניגודים שבין סוגי עבודות הצדיקים השונים מחיצוניותם, נגלית הפנימיות שכולם כונתם לאחד, וכולם שוים לטובה האהבה והאחוה שחייבות להיות בין ההולכים בדרך ה' ודרכיהם שונות זו מזו * דברים שכתב מוהרצ"ה בסוד הזמן ואשר ממנו יתד ממנו פנה לתכלית הטוב, וצריך להשיגו לכל יאבד רגע

שלא לקטרג על
ישראל

ללמד זכות

- בזהר פרשת קרח בפסוק בוקר ויודע י"י וכו'). לכן אחיי תזהרו בעת והזמן שקבעו חכמים לנו לקריאת שמע בבקר ובערב, ברוך שבחר בהם ובמשנתם. וכן זמן אכילה זמן שינה זמן קימה ולכל דבר מעשה יש ברזא דצנורא צנורי המדות המשמשות לכל אחד. בא וראה, שלש משמרות הוי הלילה, והלא במשמר אחד נמי הוי סגי, אבל כך גזרה חכמתו יתברך שמו. חק זמן נתן להם שלא ישנו את תפקידם, והמשנה העת שלא בקביעות שקבעה התורה מהפך הצנורות ח"ו ומקלקל היסודות.^ק והנה אעתיק לך לשון הזהר פקודי (דף רכ"ג ע"א) וזה לשונו, פתח ואמר והיה אמנות עתך וכו' האי קרא אוקמוה חברייא, אבל הא תנינן כל בר נש דאתעסק באורייתא בהא"י עלמ"א וזכי למקבע עתיך לה, אצטריך באמונה דרעותא דליה יתכוין לקוב"ה יתכוין לשם שמים, בגין דאמונה להכי אתכוין. חוסן ישועות, לאכללא רחמי בדינא. חכמה ודעת, דתריין אלין שראן דא על דא, דא טמיר וגניז לאשראה דא על דא. יראת י"י היא אוצרו, אוצרו דכל אלין, בגין דהאי נקיט כל אלין נחלין ואיהו אתעבידת אוצרו לכלהו וכו', עד כאן וכתבנו שם פירושו סוד עסק התורה בהא"י עלמ"א הוא סוד חברות תפארת שהוא התורה עם המלכות שהוא האי עלמ"א, וזה גורם על ידי עסק התורה שממשיך מצנורות דזעיר השפעות לנוקבא דזעיר אשר היא מכונה להא"י עלמ"א, ועל ידי זה זוכה למקב"ע עתי"ן ל"ה היינו קביעות ע"ת יחוד זו"נ, כי ע"ת ירמוז בכל הזהר למדת מלכות עיין פרשת ויצא. וסוד קבו"ע הוא סוד יעקב בסוד שבת דקביעא וקיימא, סוד יעקב יוסף שנקרא קיימ"א וקיי"ם בגימטריא יוסף, והיינו קביעות עת שלא תתפרד לעולם. וכוזה תתכוין לקביעות ע"ת בתורה שלא יתפרד זו"נ לעולם. וזהו שאמר אצטרייך באמונה דרעות"ה דילי"ה יתכוין לקוב"ה יתכוין לשם שמים, כי סוד הרצון והכוונה ירמוז לבחינת י"ה כי רצון בבינה נוצר, וכוונה בחכמה וכווין פתיחין ליה ובחכמה פותח וכו', והוא יתכוין לקוב"ה הוא סוד התפארת, ויתכוין לשם שמים הוא סוד מלכות הנקראת שם סוד אמונה, כתבתי בכמה מקומות שהוא סוד אמן ו"ה, סוד אמן הוי"ה אדנ"י זו"נ אשר הם סוד ו"ה. אמנם צריך להמשיך להם חוס"ן ישועות לאכללא רחמי בדינ"א, חוס"ן ישועות הם שני ההי"ן שבשם ברוך הוא, חוסן היא בינה שמורישה לבנה הנעים כל המוחין שסודם ח"ס

הוספות מהרצ"א

- לקיים מצות אכילת מצה אחר הפסח, או מצות סוכה גם כן נברא כמד"א כי ששת ימים וכו' ולא בששת. אחר החג, הייטב בעיני י"י כן הוא בעתות כל יום והעולם נברא תחת הזמן ולא למעלה מן הזמן, שתהיה העבודה הכל בזמן כל אחד ואחד, בין והתכוון ואם תבין זמן בגימטריא פ"ה ב"ן, הוא יחוד * (קא) ובשכיל כך ברא השם יתברך את הזמן, כי הזמן השלם והוא תיקון השבירה דבין על ידי פ"ה החדש

מעין ההוספות

- * אזהרות מוהרצ"ה לשמור על זמני המצות ולהזדרז לתפלה
 * מתורתו של מוהרצ"א בענין זמ"ן בגימטריא מ"ה ב"ן (ובענין בריאת הזמן ראה להלן עמ' ק' ובהוספות לשם)
 * הנרמו כאן בענין סוד עסק התורה בהא"י עלמ"א נמצא בהוספות לעטרות צבי (דף סא, ד)
 * מראה מקום לביאורים בענין אמונה סוד אמן ו"ה

בסוד חיי"ם בסוד התפילין, והוא נ' פשוטה שמתפשטת בזו"נ כדאיתא בזהר פרשת וילך (דף רפ"ה) עיין שם. וישועות היא הנוקבא כדאיתא בפרשת בראשית (דף א'). וחכמה ודעת הם י"ו שבשם, דתרי"ן אלי"ן שרא"ן ד"א ע"ל ד"א, כי חוסן ישועות רחמי"י בדינ"א הם שני ההי"ן וה' ראשונה רחמי וה' אחרונה דינא, כי הבינה שרשה רחמים רק דינין מתערין מינה כדאיתא בפרשת אחרי (דף ס"ה). והמלכות ישועות בסוד כו"ס ישועות והוא דינא דמלכותא. והנה האדם העוסק באמונה מיחד זו"נ עם ו"ה, ואמן סוד י"ה במלואו, כזה יו"ד ה"י יו"ד ה"א יו"ד ה"ה בגימטריא אמ"ן, כדאיתא בכוונת הקדיש. ועל ידי זה מתיחד שם הוי"ה לאשראה ד"א ע"ל ד"א, טמיר יחוד או"א וגני"ז יחוד זו"ע (עיין מ"ש פרשת בלק דף קצ"ג ע"ב, בסוד חכמה ודעת דכורין על חוסן ישועות נוקבין, ומתייחד שם הוי"ה ברוך הוא וברוך שמו ירא"ת י"י הי"א אוצר"ו איה"י אתעביד"ת אוצר"ו לכולהו, עד כאן כתבנו שם. והוי מעיין בזה כי סוד גדול הוא). ואתה אחי דע לך בזה, והגם שיש לדבר בזה הרבה לא אאריך בזה, והרוצה לבא בסוד י"י מוכרח לקיים כל הכתוב בספר, חק נתן ולא יעבור.

ובקיצור, בתיבת עת"ך לעורר ע"ת דודים הם השבתים וימים טובים שיהיו על תכלית הבהירות בעבודת אלהי אמת, לזוכרם ולשומרם, וזה מועיל להשגת החכמה יש מאין²⁷ בסוד עת"ך, ע"ת כ' הוא הכתר כמ"ש בכוונת כי מאת"ך היא מנוחתם. ובכלל זה צריך הירא שמים לשמור עתיו ורגעיו שלא לכלותם בהבלי עולם ח"ו, כאמור בזהר על פסוק ואברהם זקן בא בימים עיין שם פרשת חיי (דף קכ"ט). ובזהר בשלח (דף ס"ג ע"ב) אמר ר' יהודה בכל יומא ויומא מתברך עלמא מהאי יומא עלאה (היינו שבכל יום ויום נמשך עליו שפע ממדתו שבכל יום, ביום א' מדת חסד וכן בכל יום) כו' עיין שם, וע"ד שאמר משה איש אל יותר ממנו עד בוקר מאי טעמא בגין דלא יהיב ולא יזיף יומא דא לחבריה אלא כל חד וחד שליט בלחודיה בהאי יומא דיליה דהא לא שליט יומא ביומא דחבריה (וכן אמרו רז"ל עבר יומו בטל קרבנו. ועיין בדרושי הצלם ובשער הצלם פרק א' מן גודל המוסר בזה, ומשם תבין מאמר הינוקא פרשת בלק בריחא דלבושייכו ידענא כד קריבנא לגבייכו, הגם שמן הדין

הוספות מהרצ"א

(קב) עוד יש לנו פרפר"ת נאה בתיבת עת"ך היינו ע"ת שלא במקרה הוא רק בהשגחה מאת השם יתברך הן שלך, וקאי על אמונת דברישא דקרא, דהיינו ע"ת הוא על דרך שאמר דוד אברכה את י"י בכל ע"ת, ופירשנו דאית עת ואית ע"ת, דהיינו ע"ת בגימטריא י"י אור"י ויה"י אור"י, דהיינו צמצום והתפשטות כמבואר בזהר דהיינו חס"ד ודי"ן, הכל יהיה באמונה

מעין ההוספות

* הביאור למאמר הינוקא נכלל במקו"א במלים שונות
* ע"ת בגימטריא יה"י אור"י ויה"י אור"י - ראה לעיל בהוספות לעמ' ה'

הקדמה ודרך לעץ החיים

החול מכין לשבת

היו פטורים מקריאת שמע ויש בזה הרבה לדבר ואין כאן מקומו). אמנם מבואר שם אשר כל הימים מתכרכין מיום השבת, אבל החול מכין לשבת. ואם אינו מכין על שבת הגם אשר באפשר ישיג בשבת התלהבות על ידי יגיעות הרבה, אמנם הוא שנוי וסת וכו' כנודע, וצריך על זאת להתפלל כל חסיד לעת מצוא, ומי יודע אם לעת כזאת הגעת למלכות. לכן ישגיח כל בעל נפש בחכמה על כל עתיו ורגעיו לבחון אותם, כאמור לרגעים תבחננו. ויעיין ביחודי שמותיו ברוך הוא השייך לכל יום, כמבואר בדברי רבינו

פ"ר ברוחניות ובגשמיות

חוסן, עסקת בפריה ורביה. והנה אינו אומר קיימת מצות פריה ורביה, וכמדומה שהמהרש"א בחדושי אגדות הקשה על זה, ואיני זוכר תירוצו.²⁷ אבל זה לפי דעתי להיות כל אחד עוסק ומדבר עם חבריו ולהחזיק בידו להרבות הדעת בפריה ורביה, ולאחזוקי בידא דחברייא כדאיתא בזהר תרומה (דף קכ"ח), ולהעמיד תלמידים הרבה בכדי שיתרבה הדעת גם לו לעצמו, כאמור למען תספר באזני בןך וכן בןך וכו' וידעתם כי אני י"י, רצה לומר על ידי אשר תספר יתרבה הדעת אצלך. ויעסוק עם חבר טוב ותלמיד טוב ויעמיק [נוסח אחר. ויעסוק] בענינים לצורך העבודה האלקית, כאמרם הרבה תורה למדתי מרבתי ומחבריי יותר ומתלמידי יותר מכלם. והם נקראים בנים, ואין לך פריה ורביה גדול מזה שיתרבה כבוד שמים ובהלכות דרך ארץ ותלמוד תורה **למהרר מאיר פאפירש** אמר שצריך שלא יהיה עקר בתורה, אבל צריך שיהיה לו שכל מוליד חידושין דאורייתא. ובאמת זה כלל גדול בחכמה לחדש חידושין, ויגיע לך שמחה מזה והשגת השכל.²⁸

הוספות מהרצ"א

לתורה, קבעת עתי"ם שלך על פי התורה, דהיינו שאינם במקרה הטבע רק בהכנת התורה, והבן עוד עתך עת שלך. ע"ת בגימטריא קנה ושם, עת לכל חפץ. הן עבודת הקנ"ה הן עבודת הוש"ט באכילה ושתיה יהיה הכל על צד האמונה בלי נטות ימין ושמאל מדרכי אמונת התורה, היינו בכוא עת עבודת הקנ"ה דהיינו שלא ידבר בקנה רק על פי התורה, וכן לא יאכל וישתה בוש"ט רק על פי התורה, וזהו קבעת עתי"ם לתורה והן הן ה' מועדים שתקנו חז"ל חנוכה ופורים, חנוכה להודות ולהלל בקנה, ופורים לאכול ולשתות בושט והדברים ארוכים אין

כאן מקום ביאורם עוד עתך עת שלך, היינו עת בגימטריא עשרה פעמים אהי"ה עשרה פעמים הוי"ה, היינו שיעור קומת החכמה ובינה, היינו שיתפשטו המוחין של חכמה ובינה שלך על ידי אמונת התורה, שלא ישתמש במוחין דחכמה ובינה שלו רק על פי התורה, וזהו קבעת עתי"ם לתורה בין והתבונן

(קג) אי אפשר לשאול קיימת מצות פריה ורביה כי אין בידו לקיים, שלפעמים ישתדל ולא יצליח ח"ו, ומה בידו לעשות ואף על פי כן הדרשה תדרש

(קד) אין כוונת הרב שבזה יוצא ידי חובת המצוה, כאשר חשבו הרבה מהשוטים ומבטלים המצות עשה

מעין ההוספות

* עוד בענין עבודת השבת הניתנת אחר עבודת ימי החול
* העמדת תלמידים היא הרחבת הרב והתפשטותו (וראה עוד בהוספות לעמ' א הע' א בענין הרחבת דעת הרב ע"י ההשפעה לתלמידיו)

* עוד מדברי מוהרצ"א בענין ההולדה ברוחניות שמקיימים ע"י חידושי תורה

סדר מרע ועשה טוב

פז

העובד הנופל
ושב

ישועות, שואלין אם צפית לישועה. נראה דהיינו לחזק עצמו בעת אשר הוא בקטנות המוחין וגברו עליו הסתת החיצונים המתגרים להעוסקים בחכמה זו, כנ"ל בשם האר"י ז"ל, ולפעמים נפל ממדרגתו, אז יהיה מצפה לישועה שלא לעזוב את שלו, כמו שכתבנו לעיל בתנאי הד' בשם מורי ז"ל. ויהיה לכו נכון בטוח ביי אשר לא יעזוב את חסידיו לעולם נשמרו, ולי"י הישועה. ואם לפעמים שליט האדם באדם הוא לרע לו, כי מוציא בלעו מפיו, כל הנצוצין שנבלעו בו. והאדם העובד בנפלו ממדרגתו ואחר כך שב באמת, מעלה בשפיכת נפשו לי"י כמה נפשות נשמות וניצוצין אשר לא יכלו לעלות ונטבעו בקליפות. אחי, מה מאוד עמקו מחשבותיו יתברך שמו ברוך הוא וברוך שמו.^ק

וכן לדברי ריש לקיש שאמר ישועות זה סדר נזיקין, ובאמת אמר הכתוב כו"ס ישועות אשא כי יניקתם מן כו"ס גימטריא אלהים סוד הגבורות, אבל נמתקין בגבורות ישע ימינו. כי זה הוא כוס של ברכה, מקבלו בשתי ידיו ונותנו בימינו. והנה החיצונים יונקים מן הגבורות והדינים, ולא אחד בלבד עמד עלינו לכלותינו והקב"ה מצילנו מידם (וזה אמרנו בהגהות הזהר שלנו בסבא פרשת משפטים, כי לכן נקרא סדר נזיקין ולא מזיקין) (כמו שדקדק התוספות יו"ט) ותירוצו כי שוב הוא הניזוק, כי עת אשר שלט באדם לרע לו, לרע לו ודאי, כי שב הוא להיות הניזוק כי מוציאין בלעו ממנו בתוספות ברכה וקדושה, עיין שם דבר נחמד). ולזה אמר צפית לישועה, היינו בסוד ונותן עיניו בו הנאמר בכוס של ברכה הנקרא כוס ישועות העומד על חמש אצבעין ה' גבורות כמבואר בהקדמת זהר בראשית ובכמה מקומות בזהר. לא נאריך פה בכמה מיני מתיקה אשר לנו תהלה לאל בזה, כי לא לדרשה קאתינא לכאן כי אם מה שצריך לעוסק בחכמה שלא יהיה נסוג אחור בנפלו לפעמים ממדרגתו, ובפרט לבעלי החכמה והתורה והעבודה הפנימית שכיח זה, כי החיצונים מתגרים בהם, וכדכתיבנא למעלה בשם האר"י ז"ל. לכן חזק בני ואמץ אל תירא, כאמור, אל תראי אויבתי לי כי נפלתי קמתי, יחזור לשיעור קומת עבודתו, לתורה ולעבודה ולתפלה יותר ממה

הוספות מהרצ"א

דאורייתא אבל הכונה שגם זה בכלל המצות עשה דפריה ורביה להוליד ברוחניות התורה וזה יש לרמוז בתורה לא יהיה בך עקר ועקרה, היינו ב"ך בעצמך לא יהיה עקר ועקרה, שיהיה לך שכל מוליד להבין דבר מתוך דבר ובהמת"ך, גם מה שנצטווית מהגשמיות בחינת בהמיות, גם בזה לא תהיה עקר, רק תוליד בניס ובני בניס לרבות כבוד שמים על פני תכל ברבות העבדים לעבודתו יתברך שמו

(קה) וכן כמה פעמים יש ירידה לצורך עליה והדמיון בזה כתבו הצדיקים בספריהם, הלא תראה כמעשה הגשמי כאשר אדם רוצה לזרוק דבר למעלה

מעין ההוספות

* עוד בענין ירידה צורך עליה

* נעתקה לכאן הגהת הזוהר שאליה רומז מוהרצ"ה, וביאור נוסף בענין נפילת הרע בהעלות הטוב ממנו

הנופל לא יסוג

שהיה רגיל כי היא ירידה צורך עליה, אחר שהקים מעפר דל העלה אתו נצוצות, וזרונות נעשים לו כזכיות. ודי בזה לחפצים בחכמת אמת ועוסקים לשמה.

וגם בכלל צפי"ת לישוע"ה שילך תמיד למעלה ממדרגתו, הגם שרואה עצמו נופל [נוסח אחר: בשפלות] לא יהא ירא לגשת אל הקודש ולא יאמר מי אנכי, רק יצפה לישועה.

חכמת, אמרו רז"ל ששואלין פלפלת בחכמ"ה. והנה למה אין שואלין פלפלת בתור"ה, מכאן אתה למד שעיקר הפלפול הוא בחכמה ולא הפלפול של הבל, וכן כתב המהרש"א שם. ולכן אחי, תרחיקו מזה שלא לפלפל שלא להלכה למעשה, שלא לבלות עצמיכם וחייכם וזמניכם בו ובאמת מה שאמר המגיד להבית"יוסף קוב"ה חדי בפלפולא דילך, הוא פלפול החכמה האמיתית ¹⁷ תאמינו לי אחי אשר יש לנו פלפולים חריפים ובקיאות הרבה, מותיב ומפרק בתורת האר"י ז"ל לפרש דברי הזהר, אשר הוא עמוק עמוק מי ימצאנו אשרי אדם מצא חכמה. כבר בילדותי שמשתי גדולי ישראל תהלה לאל, ופלפלתי הרבה בחידושין, דברתי לפני מלכים תהלה לאל בשאלות ותשובות וחריפות ובקיאות וחילוקים בש"ס ופוסקים, והנה כאשר זיכני השם לכנוס לפני לפי כחי, לא בגדולות ונפלאות ממני ח"ו, אבל בלימודי האר"י ז"ל, כמה דבש ומתוק האור לעינים מצאתי בפלפולי בחכמה, וכמה האירו עיני בספר הזהר אשר נגלה לנו בדור הזה, וכמה נפלאות ראינו בזהר בפלפול וסברא על פי הקדמת אדונינו האר"י ז"ל להבין ולהשכיל לשמור ולעשות. וכל אשר נפשו נפש ישראלי לאמיתית פנימיות טעמי צינורי התורה בוודאי יראה ותשתוחח נפשו נפש שוקקה לעסוק בזה לפלפל בחכמה שורש נפש בית ישראל, וכמה יודה העוסק לדברי אשר אין בפלפול הש"ס (כפשוטו) כל כך תענוג ושמחה עצמיית כמו בפלפול החכמה הפנימית. ומתוכה כעין החשמ"ל, ח"ש ונתגלה מ"ל, מן דברים בחשאי יתגלה סוד מל (להכרית ערלת כל המסכים המבדילים בדברי פליאות הרבה שאמרו רבותינו בפשוטי התורה, והם דברו בעולמות עליונים) מלשון דבור דבורי רבותינו (בגדולות ונפלאות פליאות דרכי רבותינו)

פלפול בחכמה
ופלפול שאינו
להלכה

הוספות מהרצ"א

אז ישפיל ידיו למטה ועל ידי זה יוכל לזרוק למעלה, פירוש אחד אמת וגם השני לא תמחוק מספרך כי מה שאין כן אם לא השפיל וגם זה בחינת רצוא קוב"ה חדי וכו' רק שתהיה כוונת החסיד בעת עסקו ושוב ובחינת מטי ולא מטי, יובן למשכילים בחכמה הכל להלכה ומצוה גדולה לפלפל בגמרא ותוספות ופוסקים, רק שיהיה הכל על דרך ההלכה ולא של * (קו) זה לאו דוקא, דבמקום אחר אמר לו המגיד על פי הדין שמתרץ שיטת הפוסקים בשני פנים, אמר לו כיון שכונתו לשם שמים קודשא בריך הוא חדי וכו'

מעין ההוספות

* הרחבת הביאור בהא שכשלימוד התורה הוא לשם שמים אזי קוב"ה חדי בפלפולא אף כשאינו מכוין להלכה, וגם בלימוד בחכמת הקבלה כן הוא ועוד מתבאר המעלה הנפלאה של המכוין להלכה, ואשר נכבדת היא מהשגת רוח"ק וגילוי אליהו

סוד מרע ועשה טוב

פמ

בש"ס ובתלמוד. מתיקת חיך דברי רבותינו אשר תהלה לאל בכואינו על המחקר בטעמי הלכות או באיזה פליאה או באיזה פסוק, שבעה נפשינו ותדושנה עצמותינו מרוב שמחה ותענוג גדולת תורתנו הקרושה אשר זכינו להבין בה מעט ביראת י"י מעומק מחשבות י"י אלהינו מה אדיר שמך בכל הארץ.

יתודים
וגימטריאות

ועוד, פלפלת בחכמה, להעמיק בענין הלכה הליכות עולם בגופא דעובדא, איך ליחד שמו יתברך ברוך הוא וברוך שמו בכל דבור ואות. אבל לא ח"ו לבלות ימיך ושנותיך ומוחך בפרפראות לחכמה דהיינו חשבון הגימטריא, הגם שהם מסוגלים מאוד. ועל זה אמרו בתיקונים ובוהר פנחס (דף ר"כ) כי אין חכמה ודעת וחשבון בשאול אשר וכו' ועיין בזהר חדש (דף צ"ח ע"ב) וזה לשונו, ובגין האי כח אתמר דמאן דלא ידע בגימטריאות ובחשבונות דיליה עתיד לנחתא לשאול כו' עד כאן לשונו אבל זה הוא פרפראות לכד, אבל העיקר הוא הפלפול בחכמה וליחד שמה קרישא בכח דיליה, ודוק היטב ותעיין שם.¹⁷ (ועיין בסוף הקונטרס מה שהעתקנו דברינו בביאורי מאמר זהר פרשת פקודי דף רכ"ה ע"ב).

לא להפריד היש
מהאין, בעבודה
ובתורה

והנה בסוד הפלפול בחכמה לתקן סוד מסה ומריבה על נסותם את י"י היש י"י בקרבנו אם אין, או היש בה עץ אם אין, והולכין בתסקופי מילין ועשו ח"ו פירוד בין החכמה הנקראת י"ש כידוע ליודעים, ובין הכתר הנקרא אי"ן. כדאיתא בזהר פרשת בשלח ובאידרא רבא (דף קכ"ט) ועל האי תאיבו ישראל לצרפא בלבהון דכתיב היש י"י בקרבנו וכו' בין זעיר אנפין דנקרא י"י ובין אריך אנפין הנקרא אי"ן. אמאי אתענשו, משום דלא עבדו בחביבותא אלא בנסיוני דכתיב ועל נסותם את י"י. ועיין פרשת שלח (דף קנ"ח ע"ב). והנה בדרך רמז דרכי העבודה צריך האדם שלא לעשות פירוד בין י"ש לאי"ן, אבל יעשה מי"ש אי"ן ומאי"ן י"ש. כי מגודל גדולת הבורא הכל כאין נגדו ומאפס ותוהו נחשבו לו, ולהמשיך משם י"ש היינו ברכה ושלום. ולמשכילים בעבודה וחכמה יונעם. וכן דרך הפלפול הוא מותיב לה וסותר ההלכה ונעשה ההלכה אי"ן, והוא מפרק לה ונעשית ההלכה י"ש. וזהו תכלית לבער קוצים מן הכרם.¹⁸ כי האדם העובד, דע לך אחי, אם לא יסתפק בתחילה בחכמה ולעמוד על כל

הוספות מהרצ"א

*(קז) אף על פי כן לא יהיה הגימטריא קל בעיניך, כי הוא פינה גדולה לתורה כמבואר בתיקונים ובכמה מקומות וכמה גופי תורה הוציאו מגימטריאות חכמי הש"ס על ידי חילופי אתוןן וראשי תיבות, כגון חמץ בערב פסח א"ך בגימטריא ח"ץ באלפא ביתא דאח"ס בט"ע, וכן כמה וכמה פוק חזי כל ספר התיקונים הוא על צירופי בראשית וגימטריאות. ועיין בספר כח י"י בשער הגימטריא פלאי פלאות והוא יתד ופינה לתורה.

(קח) על פי הדברים הללו כבר אמרנו בענין שאמרה

מעין ההוספות

* בענין הכתר הנקרא אי"ן ראה בעטרודצבי פ' ויצא (עז, גז)
* בסגולת חשבון הגימטריאות בעסק התורה

דבר על המחקר, לא יטעום טעם מתוק בתורה אחרי אשר לא עמל בה. כאמור אם בחקותי תלכו שתהיו עמלים בתורה, ללמוד על מנת לעשות הלכה למעשה להוציא יקר מזולל. כי על ידי העמל, מלשון עמלן של טבחים הוא דבר השואב הזוהמה מן המאכל, וכן על ידי העמל והיגיעה בתורה תהיה תורת י"י תמימה בלי פסולת, ואז תתקיים בידו, וזה הוא תכלית הדברים של הפלפול ואמרו בשם האר"י ז"ל כשהיה מקשה היה מקשה בכח כדי לשבר כח הקליפות, ובזה הם נכנעים בעסק התורה לשמה ומבינת נבונים. והוא סוד פלפול"ת בחכמה בגימטריא כת"ר, אשר לא יושג ורחוק מן ההשגה נקרא אי"ן. וכן טעם פלפול"ת בפשטות כטעם פי' בפרק גט פשוט מלמעלה ספ"ל ומלמטה קפ"ל, ס' פלגא ק' פלגא. אלמא השני אותיות אלו הוא מלשון מחצה, כי כן צריך הבר דעת שלא יטה מוחו ושכלו לצד אחד, כי על ידי זה יוכל לעבור על איזה אבן נגף ויכשל ח"ו ולא ידע במה. אבל כששכלו מטה לשני הצדדים מחצה לכאן ומחצה לכאן, עד אשר יכריע בחכמה רב חסד להטות לחסד ומשפט, אזי יוציא אור בהיר. וזהו סוד הדעת האמיתי פלגא חסדים ופלגא גבורות. מחצה לאהרן הממשיך חסדים לכנסת ישראל אור ישר, ומחצה לבניו המוסרים נפשם לי"י אור חוזר, הם שמות ב"נ, ומעלין מ"נ גבורות. והדעת מחצה חסדים ומחצה גבורות, ובו מתיחדים באחד אמת. והוא עצם כת"ר תורה. וזהו סוד פלפול. והנה סוד הדעת הוא סוד הכתר בפנימיותו, כנודע מדברי האר"י ז"ל, ויתחבר י"ש ואי"ן כחדא בחביבותא. פלפול"ת סוד הכתר אשר בסוד חיצוניותו הוא הדעת. והכתר נקרא אי"ן והחכמה י"ש, והחכמה מאין תמצא כי נתחברו בפלפולא וקוב"ה חדי בפלפולא בחביבותא. וזהו פלפול"ת בחכמה, בסוד בישישים חכמה ואורך ימים תבונה. וזהו סגולת מדת השתוות י"ש ואי"ן אחד, והפלפול מסוגל לזה. והמשכילים יבינו.

ודעת, הבנת דבר מתוך דבר. וצריך להבין מה ענין הבנת דבר מתוך דבר. לדעתי הלא רש"י ז"ל פירש בחומש על פסוק ואמלא אותו רוח אלהים בחכמה וכו', וזה לשונו, חכמה מה שאדם שומע מאחרים ולומד, תבונה מבין דבר מתוך דבר, מבין דברים מלבו מתוך דברים שלמד, ודעת רוח הקודש. עד כאן לשונו. וכאן אמרינן שדעת הוא הבנת דבר מתוך דבר, וכן הקשה המהרש"א יעויין שם. אמנם אצלינו מבואר במשנה אם אין בינה אין דעת ואם אין דעת אין בינה, ופירש שם רש"י ז"ל דעת הוא טעמו של דבר, עד כאן. וכן אמר דוד טוב טעם ודעת. ובאמת אינו סותר עצמו רש"י ז"ל, כי אחד הוא, שהדעת הוא שיודע ומרגיש טעמו של דבר ומתוק הטוב אשר בדבר, בוודאי הוא עצם המביא לידי רוח הקודש הבא על ידי החסידות (בברייתא דר' פנחס בן יאיר, בעבודה זרה פרק א'), אחר שיודע ומרגיש [נוסח אחר: ומשיג] ומתענג בנועם נפשו מיד שורה עליו רוח הקודש. ולכן רש"י ז"ל תופס בחומש תכלית הדעת הצריך למלאכת שמים מלאכת הקודש (ויש לנו הרבה בזה לפלפל, אין כאן מקומו).

אמנם נאמר אם אין בינה אין דעת. כי כבר נודע כי הבינה היא אם הבנים, כי אם לבינה

סוד מרע ועשה טוב

צא

דעת ותשובה

תקרא, ובינה תכליתה תשובה וכאמור לעיל בשם הזהר פרשת נשא. והוי מרגלא בפומיה דמורי נשמתו בגנוי פרומים רמז לדבר, ולבבו יבין ושב ורפא לו (וכן הוא בספר הקדוש שצרי אורה). וזהו דברי המשנה אם אין בינה אין דעת, רצה לומר אם אין האדם שב בתשובה פשוטה, כי אית תשובה ואית תשובה כמו שהבאתי לעיל בשם הרעיא-מהימנא פרשת נשא (דף קכ"ג), ואם אין שב בתשובה תתאה בוודוי וחרטה עד דכרוכה של נפש בוודאי אין דעת, לא יטעום טעם תורה ועבודה, כי יש לו מסך המבדיל המשים לו מתוק למר ומר למתוק. ואם אין דעת, רצה לומר שאינו יודע טעמי התורה והעבודה, להשיג ולדרוף לדעת את י"י בכל כחו ועיונו, לפנות כל מחשבתו ומגמתו אליו, בוודאי אין בינה להשיג תשובה עלאה. כאמור לעיל ברעיא-מהימנא הנ"ל, אית בר נש דיתוב מחטאוי ויתכפר ליה אזיל בדרך וכו' דא זכי לתשובה תתאה, ואית בר נש לבתר דיתוב מחטאוי ויתעסק באורייתא בדחילו ורחימו דקוב"ה ולא על מנת לקבל פרס, דא זכי לאות ו' דאיהו בינה ב"ן י"ה ועל שמיה אתקרי בינה, דא גרים דתשוב ו' לגבי ה'. וזהו אם אין דעת היינו השגת הדעת בטעמן של דברים, אין בינה לא ישיג תשובה עלאה, ביחודא דנהורא קדישא דתשוב ו' לגבי ה' ליחד ולקשר שמו יתברך שמו בשורש היחוד, לתקן פגם הצינור הקדוש אשר בו פגם וכח השם הנפגם ח"ו, שלא יתיחד ביחוד שלימים. ויש בזה רזין עלאין. ולזה שואלין הבנת דבר מתוך דבר, זו תשובה פשוטה אשר רואה את הנולד ומבין דבר מתוך דבר ושב ומתוודה, ועל ידי זה ישיג הדעת כי בלא הבנת דבר מתוך דבר והתשובה בוודאי אין דעת. ובאמת עוד מוכרח ממה שכתבנו למעלה כי פלפלת בחכמה הוא סוד הדעת, ועל זה שואלין הבנת דבר מתוך דבר, הוא ו' דשמא קדישא היא עצם הדעת ב"ן י"ה, והוא נולד מתוך דבר הבינה דבר מתוך דבר והמשכיל יבין, כי אין בי כח להאריך.

תשובה עילאה ותתאה

תשובה ותורה

אמנם היוצא לנו מזה, אשר אם אין דעת אין בינה והנה כל שענינו פקוחות יראה אשר בלתי אפשרי להשיג תשובה עלאה כי אם על ידי הדעת ועסק התורה בדחילו ורחימו בלי קבלת פרס, וזאת אחי אי אפשר להשיג כי אם על ידי טעמי התורה והמצות, שיהא יודע מה שהוא עובר ומה שהוא עושה, מה הם תפילין ומהו טלית מצוייצת, וכל מעשיו לשמים. והכל על ידי למודי האר"י ז"ל, וכמו שנביא להבא. ואז ישיג תשובה עלאה ברזא דיחודא דנהורא קדישא.

עוד, ודעת, דאפקיה בלשון ודע"ת הבנת דבר מתוך דבר. תדע אחי, זה כלל גדול בחכמה

הוספות מהרצ"א

☆ חוה בחטאה הנחש השיאני וכו' אתון יש אין שפגמה בזה והמבין יבין, אין רצוני להאריך בכאן

מעין ההוספות

* את דבריו אלו של הרבי מלובלין בשייכות תשובה ובינה מזכיר מוהרצ"ה בכמה מקומות

* מדברי רבינו מוהרצ"א שמבאר ענין זה, ומתבאר כי חטא עץ-הדעת הוא ההגשמה הגורמת לחקירות הפילוסופיות

אשר לא תעשה דבר לקיום מעשה אחר שתבין טעם הדבר, לא תוציא ההלכה מחמת הטעם. כגון במקום שאין טעם זה נוהג הלכה כן, או מאחר דהטעם בדבר זה נמצא גם בדבר אחר נעשה כן אשר טעם זה נוהג. כי זה סכנה עצומה הוא. בא וראה מן שלמה מלך ישראל, וד"ל.^{קט} אבל אם תבין דבר מתוך דבר, צריך שתצטרף אליו ודע"ת אשר הוא טעמו של דבר, כפירוש רש"י הנ"ל אבל גם צריך רוח הקודש לזה אם הוא כן, וצריך קבלה מפי אליהו ז"ל בסוד כי שפתי כהן ישמרו דעת, היינו הגבולים של כהן סוד החכמה מכונה לשם כהן כנודע מסבא פרשת משפטים וצריך לזה שמירת דעת, הוא רוח הקודש כפירוש רש"י ז"ל בחומש, אשר תדע בברור אם כן הוא הדבר כמשפט שכלך. ובזה תלך לבטח ולא תתטפש ח"ו לעמוד על השגת דעתך בהבנת טעמו של דבר. ועל זה נאמר ואל בינתך אל תשען, כי זה סכנה עצומה. ועל זה נאמר אורח חיים פן תפלו נעו מעגלותיה לא תדע ח"ו אם תעשה במשקל דעתך. ודי באזהרה זו.

* וכבר תהלה לאל פלפתי בזה עם כמה מקובלים הראשונים אשר המציאו הנהגות מן ספר הזהר על פי טעם של הזהר, והוציאו מכלל המשמעות והבנת דבר מתוך דבר, דבר הלכה. כמו שכתב הבית-יוסף בשם האגור על פי הזהר שלא לברך על התפילין כי אם ברכה אחת, ואנו תהלה לאל הארכנו והוכחנו שדעת הזהר לברך שתי ברכות. ולא בפירוש אתמר דברי האגור בזהר, אלא משמע כן מן הטעם שאמר תפילין של יד ותפילין של ראש הם נגד זכור ושמור, מזה הטעם אמר ומה זכור ושמור ברכה אחת וכו'. ובאמת לא דמי כלל אפילו בדרך פשוט, כי שם שניהם מצוה אחת מתרי"ג, וכאן הם שתי מצוות. אבל גם על פי הסוד הוכחנו שדעת הזהר לברך שתי ברכות, כי לא נאמר זה בפירוש בזהר רק לפי הטעם הוכיחו כן. והארכנו בזה בתשובת שאלה. וכיוצא בזה לאין מספר נתווכחנו תהלה לאל ומצאנו.

הוספות מהרצ"א

* (קט) אעפ"כ יש לכל דבר טעם, ובהרבה מקומות בתלמוד ופוסקים הלכו בעסק המצות על פי הטעם, ור' שמעון דריש בכל מקום טעמא דקרא ולא קיימא לן הכי עיין בפנחת יעקב ריש הלכות נדה ותראה שהלכו אחר הטעם, רק זה צריך להיות מקובל שבמקום שאין טעם זה נוהג לא יתנהג הדין ומשלמה אדונינו המלך החכם שהביא הרב ראיא אין ראיא, כי

השכיל על דברי תורה, שהתורה אמרה שבודאי יסור לבכו, והוא חשב שחכמתו תעמוד לו ואילו אמרה התורה פן יסור לבכו היה הדין עמו באפשר שהוא בחכמתו הגדולה לא יחוש לזה אבל התורה אמרה ולא יסור לבכו, והבן אבל המשכיל על דברי הרב בודאי יחוש לנפשו ולא ילך בהמצאות איזה ענין אחר הטעם, זולת במקום מקובל הטעם והבן

מעין ההוספות

* מדברי מוהרצ"א שחובה עלינו לדרוש את טעמי המצוות בפרד"ס התורה, ובה בשעה לזכור כי עדיין לא הגענו לתכלית הטעם, שהרי המצוות הן בבחי' אין-סוף וגם לא יפטור עצמו לעולם מקיום המצוה במקום שנראה לו שהטעם שהשיג אינו מחייב לקיימה באותה שעה ואפשר גם שאין לנו לחדש דינים עפ"י הטעמים שהשגנו

* ענין זה מ"ש הב"י בשם האגור מתבאר בארוכה במקו"א, וכן מצינו בכמה מקומות שמוהרצ"א חולק על דינים שלמד הב"י מס' הוה"ק

עוד, ודעת, אשר הוא רוח הקודש לדעת רש"י ז"ל בחומש. באתי אחי מעט לדבר בזה אשר כתבנו למעלה בתנאי הראשון, שלא תלמוד זאת החכמה בכדי להשיג איזה השגה כמו רוח הקודש ונבואה. והנה באמת מצינו אשר קדמונינו עשו פעולות לרוח הקודש על ידי יחודים, כמבואר בשער הקדושה ובדברי הרמב"ם ז"ל. אבל תלמוד בשער הקדושה למהרח"ו ז"ל ותקיים, ואז תעשה היחודים להשגת רוח הקודש כמבואר בשער היחודים. והכלל בזה, אשר לכל דבר תשקול בפלס הררים התלויים בשערה, אם זכאי אתה לכך ואם הגון אתה ליחוד זה, וגם השעה הצריכה לכך להמשיך על עצמו, ויערה עליו רוח הקודש. וגם הבחנה בכל דבור ודבור אשר יוציא מפיו בדברו, יהיה לנגד עיניו ויעיין ויפחד ויצייר יחוד ציורי [נוסח אחר: צנורין] הקדושה הנעלמה מעין כל חי, וכמו שהבאתי לעיל בשם האר"י ז"ל בענין בידך אפקיד רוחי. וכן שפעתני מפורי ז"ל שאמר על אותן התלמידים ממעשה שהיה כת שיצאו בחלול השם הידוע בימי הרב הט"ז, היה מחמת שרצו להשיג השגת אליהו ונבואה ורוח הקודש על ידי יחודי שמות, ולא הכריעו מדותיהם ולא הכניעו חומרם ולא היו זכאים, ולא השגיהו על עצמם והלכו בנפלאות מהם, ועמדו על דעת יחודם (ואתי חמרא ובטש לשרגא) בלי הזדככות חומרם, וציירו לפניהם צורות עליונות אשר תחת המרכבה, ועל ידי זה נתגבר עליהם צורת הרהור ניאוף רחמנא לשזבן והיה מה שהיה ר"ל. עד כאן דברי מורי. ואמר בשם הבעש"ט נב"ם שלמדו הטפשים זאת החכמה בלא כח ובלא דיעה [נוסח אחר: ובלא זיע] ממורא פחד שמים, ולכן הגשימו, ועל ידי זה יצאו. עד כאן. והנה כן תראה אחי איך להזהר ולמדוד עצמך להזדככות חומרך ולכל תנועה לתורה ולתפלה ולדבקות אהבה באמת במסירות נפש לי"י בכל לבך, וסוף הרוח הקודש מעצמו יבא לך. כאמרם ונהנין ממנו עצה ותושיה. תלמוד לשמה וסוף הכבוד לבא. ואתה אל תכוין לשום דבר, רק שתיגע עצמך לתורה ולעבודה ולגמילות חסדים לשבור כח החומר הגס וכח היצר בעצות היעוצות לנו בדברי חז"ל, ואז תשכיל ואז ייטב לך. והזהר מלהמשיך עליך רוח הקודש עד אשר תדע בכירור הזדככות חומרך, למען לא יתחלף לך ח"ו רוח ברוח אחר. וכל זה תראה בשערי הקדושה ובפרט פרק ז' מחלק ג' שער ד', עיין שם ותראה נפלאות י"י אלהינו ברוך הוא וברוך שמו. פ'

הוספות מהרצ"א

(ק) כבר דברנו מזה וגם עתה נאמר, אם אמנם כן ממילא יבא, ובאם לאו אסור להמשיכו. הענין הוא הוא לא יקשה לך אם כן למה ביארו לנו יחודים דגם לאדם שהוא מוכן לכך, לפעמים על ידי מעשה לרוח הקודש, הרי כשיקדש עצמו רוח הקודש כל שהוא יוסר ממנו עיין בדברי מהרח"ו ז"ל שפעם

מעין ההוספות

* במקרא מבאר מהרצ"א כי ההשתדלות בהשגת רוח"ק וגילוי אליהו היא בגדר לא תעלה במעלות וגו' וגורמת שתגלה ערותו וחרפתו שאינו עובד לשם שמים

יראת י"י היא אוצר, אפילו הכי אי איכא יראת י"י אין, אי לא לא והנה אחי, אחר כל הדברים והאמת האלה יסתפקו אי איכא יראת י"י, האי די שנא להאי פרדשנא. אבל באמת אם תזכה להכמת לימודי האר"י ז"ל בסוד חיצוניות ופנימיות וכמה חיצוניות לחיצוניות וכמה פנימיות לפנימיות עד אין חקר ואין קץ ומספר, תבין אשר זה המאמר טוב בעולם העליון בכל ז' תחתונות של כל פרצוף, עד עולם העליון ז' תקוני רישא, וכלם לבושי ז' תחתונות דעתיק, ועתיק הוא מלכות דא"ק שורש הפנימי של יראת י"י, ואז תבין דעת ויראת י"י תמצא. ותעלה כמה אדם צריך לעלות ממדרגה למדרגה מפנימי לפנימי עד בא למדרגת יראת י"י הפנימי מכלם אשר כל העולמות לבושי ליראת י"י. והבן, כי סוד עמוק הוריתך, ותראה חכמה הצפונה הנעלמה מעין כל חי. מה גדלו מעשיך י"י מאוד עמקו מחשבותיך אלהי ישראל. ק"א

אמנם בדרך פשוט לדברינו בא עוד רמז ביראת י"י הי"א אוצר"ו, על דרך שכתב הרמב"ן ז"ל על פסוק ועשית הטוב והישר, מובא בספר חרדים וזה לשונו, ולרבותינו בזה מדרש יפה, זו פשרה ולפנים משורת הדין וכיוצא בזה, כי מתחלה אמר שתשמור מצותיו ועדותיו וחקיו אשר צוך, וגם באשר לא צוך תן דעתך לעשות הטוב והישר, כי הוא אוהב הטוב והישר. וזהו ענין גדול לפי שאי אפשר לזכור בתורה כל הנהגות אדם עם שכניו וריעיו ומשא ומתן ותיקון הישוב והמדינות כלם, אבל אחר שהזכיר מהם הרבה, כגון לא תלך רכיל בעמך לא תקום ולא תטור וכו' מפני שיבה תקום וכיוצא בהם, חזר לומר בדרך כלל שיעשה הטוב והישר בכל דבר, עד שיכנוס בזה הפשרה ולפנים משורת הדין וכיוצא בהם וכו', ואפילו מה שאמרו פרקו נאה ודבורו בנחת עם הבריות, עד שיקרא לכל ענין תם וישר. עד כאן לשונו. וזהו גם כן בכאן, אחר שמסדר כל הדברים ומזהיר, אחי וריעיי, עד כאן מה שהעלתה מצודתינו בכחינו בבחי' אמונת וכו' ודעת במדרגות, ועל כל זה יהיה לך אוצר של יראת שמים מה שאין הכתב יכול להזכיר. ודי בזה אחי וריעיי הנאמנים ק"ב

הוספות מהרצ"א

- * אחד הרים ידו על אשתו והוטר ממנו כח הדיבור, ולפעמים עזונות הרור גורמין, לזה מהני יחודים בין והתבונן כן נראה לי
- (ק"א) אם עיני שכל לך תבין הפסוק י"י בשמים הכין כטאו ומלכותו בכל משלה, ותבין ענין היחוד ליראה
- * מהאר"י מפסוק ירא את י"י בני ומלך, והבן ודרשו ד"ל על זה במדרש רבה בהעלותך המליכהו עליך והבן
- (ק"ב) מדוקדקים בזה מאד דברי הפסוק שאמר יראת י"י היא אוצר"ו, קרא לזה אוצר"ו להורות על האמור הגם שערכת לפניך אדרכמונים, אף על פי כן יש דברים הנעלמים מעין כל חי רק בלב חכמים שכל כמו אוצר טמון לא יושג רק להמאציר האוצר, כן יראת י"י אי אפשר לפרש הכל בכתב רק תדע שיראת י"י היא האוצר הטמון, ואם תבקשנה ככסף וכמטמונים תחפשנה אז תבין יראת י"י

מעין ההוספות

* בענין היחודים שנתן האר"ז למהרח"ו שהרים ידו וכו' * מראה מקום לענין ירא את ה' ומלך - המליכהו עליך

כתב יושר דברי אמת

והנה אחיי, אבאר לכם אחרי האזהרות האלה, ואספר [נוסח אחר: ואסדר] לכם תכלית סגולת זאת החכמה מה היא משמשת. והן אמת כי כל הדברים האלה שהצעת לי לפניך אי אפשר להשיגם כי אם על ידי עסק החכמה כמו שביארנו, אבל עוד נוסיף לקח להעירכם בכתב יושר דברי אמת.

דרך הטהורה
להשגת אחרות
ה האמתית

ראשונה, להבין דרכי היחוד האמתי, אשר הראשונים חקרו ונלאו בחקירתם עד שהוצרכו ללמוד פלסופיא היוונית, ומחכמי הערלים המינים היוונים אשר מהם חקרו לחפון להמיר דתם (עיינ בתשובת הרשב"א ובתשובת הברדשי להרשב"א נב"מ), ורוב חקירתם בקושיות כובים להיות עולם הפקר דלית דיו ולית דיין ח"ו. והנה אחיי, הגם שהראשונים כמו הרמב"ם ז"ל בספר המורה עמד לבטל כל טענתם, ועל כל זה העלתה זאת החכמה טינא בלב בני עמינו עם בני ישראל, והטילה ספיקות בלבם. כמה התאנחו הראשונים על זה והרימו קול על העוסקים בפלסופיא היוונית (בא וראה בתשובת הרשב"א ובתשובת הרא"ש). אי לנו לאותה בושא וכלימה, ללמוד מן היוונים אשר רובן היו ממירים דתם בלי שום אמונה, נלמוד מהם שהם יורו לנו מהות אלקות, אלהי קדוש יעקב נורא ונשגב, והם יורו לנו מהות אלהינו אשר הוציאנו ממצרים וכו'. אמנם מה היה להם לעשות, אחר שנסתמה בימיהם מעינות החכמה מתמת גודל הצרות והשמדות והגזירות אשר היה בימיהם, ולא ידעו ולא יבינו באגדות ומקראות המגשימים בעיני אלהות. והיה להם בקבלה וכתוב בתורה כי לא ראייתם כל תמונה, כי לא יצוייר לאלהי עולם י"י שום הגשמה, וחקרו למצוא דברי חפץ בחכמת אלהות מהותו ואיכותו וכמותו בלי חכמה מקובלת, כי נשתכח מאתם מגודל השמדות לקיים בנו אשר הבטיח על ידי הנביא, ואין להאריך בזה כי ידוע ומפורסם הוא זיל קרי בית רב הוא. עד שחקרו מחכמת הטבעיות ונשתלשלה ונתקבלה [נוסח אחר: ונתגלגלה] חכמת היוונים בין עם אלקי יעקב. בא נא אחי ואראך, אם לא נכנסת עוד בחכמה איך תמצא ירך ורגליך בשרשי חקירות הראשונים הקדושי עליון חסידים צדיקים נשמות גבוהות וקדושות אנשי מופת כאשר אבותינו ספרו לנו, וכאשר אנחנו רואים בספריהם עוצם קדושתם ופרישתם ביגיעת התורה [נוסח אחר: בידיעת החכמה] והמדע.

והנה אמר החפיד בע"ז חובת הלבבות, המלבה לבות בני אדם בהלוכו דרכו בקודש, כתב בפרק ד' משער היחוד וזה לשונו, ומה שאנו צריכים לדעת קודם שנחקור על היחוד, אומר כי כל דבר כשמבקשים לדעת אותו כשמסתפקים במציאותו, צריך לשאול עליו תחלה אם הוא נמצא אם לא, וכשתברר אמתת מציאותו צריך לחקור עליו מה הוא ואיך הוא ולמה

שאלת אם הוא
איך ולמה הוא

הוא אך הבורא יתעלה אין אדם רשאי לשאול עליו אלא באם הוא בלבד, וכשתתברר מציאותו וכו' נחקור עליו אם הוא אחד וכו' עד כאן לשוננו. והנה כמה קשים אלו הדברים, אהה י"י אלהים, הביטו וראו אחיי אשר יאמר החסיד הזה דברים מבלי ראיות נגד התורה ח"ו, שאמר למונח קיים שאין אדם רשאי לשאול עליו אלא באם הוא בלבד, ורצה לומר אם יש אלהי לעולם, כלומר אם יש נמצא בעולם בורא אבל מה ואיך הוא ולמה הוא אין לנו רשות לשאול עליו ובעינינו ההיפוך בדרך התורה הנתונה בריש גלי לעיני ששים רבוא נפשות מישראל הגברים לבד מטף, ונזדעזע כל העולם בנתינתה. וכי מה בין חטא זה לחטא היש י"י בקרבינו אם אין, ופירש רש"י ז"ל ובמדרש אמר ריש לקיש למה היו ישראל דומין לאחד שהיה לו בן והרכיבהו על כתפו והיה מוליכו לשוק, והיה הבן רואה דבר של חפץ ואמר לאביו קח לי והיה לוקח לו, פעם א' ב' ג', ראה הבן אדם אחד אמר לו הבן ראית את אבי וכו', עד כאן ותמה על עצמך, וכי יש לנו רשות לפי דברי החסיד האהוב הזה לשאול אם הוא, הה הה, הלחנם הוציאנו י"י אלקינו ממצרים והראנו את גדלו ואת ידו החזקה באותות ובמופתים, הלחנם קרע לנו את הים והאכילנו את המן ונתן לנו את השבת, ופתח לנו י"י אלהינו אוצרות כלי חמדה שעשועי בית גנוזי במעמד הר סיני, והשרה קדושתו בנו בכנין בית הבחירה, ושלח לנו נביאיו, ורגלינו עמדו על הר סיני, וככל דור ודור חייב אדם לראות את עצמו כאלו הוא יצא ממצרים. וכל המעשים אשר עינינו ראו ועד היום לא עזב חסדו מאתנו, והן הן גדולותיו וגבורותיו כבשה אחת כו', וכי נאמר ונשאל אם הוא. ק"י וזה יותר פלא שכתב איך הוא, ורצה לומר איכותו אם הוא טוב, ומה הוא, רצה לומר אם חי הוא או אדם הוא וכדומה בשאלות כאלה, ולמה הוא, רצה לומר למה הוא משמש תכליתו, ואמר החסיד רזה אין לנו רשות לשאול. הגע עצמך אחי, היאמר חסיד זה דבר שלא כתורה, והנה

הוספות מהרצ"א

אברהם בעת עמרו על רעתו התחיל לחקור כזאת, כמו שתמצא לרז"ל במשליהם באחר שראה בירה רולקת וחקר ואמר תאמר שהבירה הזו בלא מנהיג, והבין שיש בודאי מנהיג לבירה, עד שהציץ עליו בעל הבירה וגם שאר דברי הרב החסיד נכונים מאוד בטעמם, דהיינו כאשר נעמור על המחקר שיש לעולם בורא בודאי לא נוכל לשאול איכות וכמות, כי זה מגדרי הנכרא ולא מגדרי הבורא ועיין שם בחובת-הלכבות ותבין שאלת איש אחד ששאל לחכם והשיב לו כזאת אבל זה אמת שחלילה לנו לילך בדרכי הפלסופים לחקור כזאת לתקוע יתד נאמן בלבנו, כי כאשר יטעום נופת צוף אמרי קודש בחכמה הצפונה ביותר יתקע יתד במקום נאמן בלבנו, ויקיים המצוה וידעת היום והשבות אל לבבך כי י"י

(קיג) הרב נ"י מדבר מקירות לבו מגודל אמונתו ותשוקתו לי"י, אבל באמת אי משום הא לא אריא ואין בזה תפיסה על הרב הקדוש בעל חובת-הלכבות, כי רור המדבר חטאו בזה להיות שבעיניהם ראו את אשר עשה י"י במצרים ובים, ושידד מערכות השמים וכוכבי השמים וכסיליהם, על כן חטאו אשר שאלו אחר כך היש י"י וכו' וזה גם כן אמרו בזה על פי דרכו בקודש שאלו היו שואלין בחביבותא תהיה להם לחכמה, והבן אבל אנחנו שכל הנסים הללו מתאמתים לנו על פי התורה, בודאי האדם הרוצה שתתאמת הענין בלבד, אם ירצה לחקור בעבור אהבתו יתברך שמו שיהיה הענין תקוע בלבד, צריך לחקור מקודם אם בנמצא הנותן התורה ממילא יתאמתו לו הענינים המבוארים בתורה. ובודאי אבינו

אמונה עפ"י
חקירה ועפ"י
קבלה

* מ"ה הו"א רצה לומר עצמותו, אמרה התורה כי י"י אלהיך אש אוכלה הוא ולא אמרה
 כאש^{ק"י} אלמא אש הוא. תדמה בנפשך אשר אש רוחני אש שורף אש, אש אוכלה אש וכו',
 הרי שהתורה גילתה לנו מה הוא, ולמה לא נחקור ונשאל מהותו של אש. ויחזקאל וכל
 * הנביאים דימו לנו כאמור וביד הנביאים אדמה.^{ק"ט} וגם למה לא נחקור איך הוא, הלא איכותו
 פרסם לנו משה רחום וחנון כו' ואמר וללכת בדרכיו ובו תדבקון, הדבק במדותיו מה הוא
 רחום מה הוא חנון, ולמה לא נחקור מדת טובו^{ק"ט} משה ראש הנביאים שאל הודיעני נא את
 דרכיך, עיין מדרש רבינו ז"ל פרק א' דברכות, ולמה הוא נודע לנו, כי לנו הוא לגלות
 אלהותו בכל האותות, והאלהים עשה שיראו מלפניו. וח"ו פתח לנו החסיד פתח לטעות מן
 ההיפוך אל ההיפוך, חלילה לך החסיד הקדוש.

הוספות מהרצ"א

* הוא האלקים אבל בחקירה אנושית יפול ח"ו
 לספיקות ולמבוכות והרב הקדוש בע"ז חובת
 הליכות ריבר אז לפי זמנו שלא נתגלה להמון עם
 החכמה הצפונה מתוקף מרירות הגלות באלף
 החמישי, והיה מן ההכרח לתקוע האמונה לרוות
 צמאון רלת העם, ולהשיב תשובה לאפיקורסים על
 ידי חקירות הפלסופיות אבל כאשר הטיב י"י לנו
 וזכינו לאור נערב בעקבות משיחנו ורוות אלה,
 חלילה חלילה לילך בעקבות הפלסופים כיון שהוא
 סכנה עצומה והנה אחר כל הרברים האלה רשת
 הרב נ"י בעל הקונטרס תררש, והתורה אמרה ררשוני
 וחיו

חקירה המותרת
 (קטז) כאשר תבין רברינו בהגות הנ"ל, תבין שאין
 כוננת הרב שאסור לחקור כלל, רק כוננתו דכיון
 שיחאמת ענין מציאות הכורא כל בר דעת לא יקווה
 בחקירתו לחקור על האיכות והמהות כמו שיקווה
 בעמדו על המחקר בדברים הנבראים, רק זה ודאי
 שזאת תהיה חקירתו שהאיכות ומהות המבוראר
 ברברי הנביאים, חלילה לתאר דבר זה בתפיסת
 השכל בגשם, כי השכל האנושי כיון שהוא בגשם לא
 ידמה רק בגשם, הזהיר החסיד שהבר דעת לא יקווה
 בחקירתו זאת אבל זאת בודאי יחקור ויתאמת לו
 שאי אפשר להודע, ותכלית הידיעה שלא נדע והבן
 מאוד, כי זה הנרצה בדברי החסיד לדעתי, והוא נכון.

(קיד) אין תפיסה על הקדוש מזה, כי לפי פשוטו
 צריך להתבונן שהוא לשבר את האזן ועיין בתנא
 דבי אליהו פרק א', והבן שם שלא אמר א"ש רק
 כא"ש

(קטו) כבר כתבנו דרשת הרב תררש, אבל דברי
 החסיד הם מיוסדים על אדני פז על פי פשוטו גם כן,
 שאררבא היא הנותנת שהנביאים המשילו ברוב
 חזיונות, ומשמיענו הכתוב וביד הנביאים אדמה,

מעין ההוספות

* הפירוש שאמר מוהרצ"ה בילדותו לפס' כי ה' אלקיך אש אוכלה הוא

* אופני החקירה המותרת וזו האסורה, והשגת הכורא ע"י מדותיו

* בענין קיום מצות וידעת היום ע"י החכמה הצפונה דוקא, ועסק הקדמונים בחקירה אנושית וכו' – דאה לעיל הע' פו (עמ' סה)
 ובהוספות שם

אמנם אחי, כמה יש לך לנשק ידי החכמה הישראלית המקובלת לנו מאבותינו, שתבין דברי רבותינו, ותראה דברי הראשונים אשר על יסודי החכמה בנוים כי היו בעלי רוח הקודש. ונאמר בתחלה נברר מעט מן המעט דברי אדונינו האר"י ז"ל בתשובת שאלה הקדמונית, למה לא נברא העולם קודם. וזה לשונו, והמשכילים על דברינו אלה ימצא טוב טעם ודעת אם יבינהו. והנה ענין החקירה הזאת אשר שואלין למה בריאת עולם הזה היה בזמן שהיה ולא קודם או אחר כך. והענין הזה צריך שתדע את אשר מבואר בחיבורינו (והנה לא אמר תירץ סתם, כי תדע אשר כל החבור צריך לתירץ שאלה זו. ועיין לקמן בביאורינו את תירוצו), והוא כי הנה נודע כי אור העליון למעלה למעלה עד אין קץ, ושמו מוכיח עליו "שאיין בו שום תפיסה לא במחשבה ולא בהרהור וכו', ולא היה בו זמן התחלה וראשית כי תמיד הוא נמצא קיים, ואין בו ראש וסוף כלל. והנה מן האין סוף נשתלשל אחר כך מציאות האצילות וכו' הנקרא אדם קדמון לכל הקדומים, ואחרי זה נשתלשלו ממנו האורות הנתלין מן א"ק הזה וכו' אורות רבים מאירים ונתלין בהם הנקרא עולם הנקודים, ואחרי זה ד' עולמות וכו', ואמנם מציאות הא"ק הזה היה לו ראש וסוף. ועיין שם כל התירץ, הספר לפניך הבט אחי וראה.

והנה האחרונים שגו ברואה בתירץ הזה, והמציאו להם דרכים שונים. ק"י אמנם אחי, מה שאומר לכם תדעו ותבינו כי קושיא הזו מן קושיות היוונים הערלים משם צומחות, והם

הוספות מהרצ"א

(ק"י) עיין בספר יונת אלם בתחלתו למה לא נקרא אין ראשית ועיין בתחילת שער הגמול לרמב"ן, ועיין בספר שער גן עדן, וכבשים ללבושך ועיין בספר שומר אמונים ובספר חוקר ומקובץ ותראה ביאור דברי הרמ"ע בספר יונת אלם

(ק"ח) מה שנראה לי לפי פשוטו דברי מרן בתירוץ הלוה, כאשר תתבונן בהתחלת דבריו שם כתב זה לשונו, החקירה הב' היא קרוב אל שאלת מה למעלה וכו' מה לפנים וכו', מסתכן האדם בהעמיק הסתכלותו בחקירה זו וענינה כאשר הזכירו חז"ל כל המסתכל בד' דברים אלו ראוי לו שלא בא לעולם, ועל כן לא נוכל להרחיב ולהעמיק בחקירתה אמנם נבאר בעזרת השם יתברך ראשי פרקים וכו' והמשכיל על דבר ימצא טוב וכו' והנה ענין החקירה הזאת אשר שואלים למה בריאת עול"ם הזה היה בזמן וכו', והוא כי הנה נודע כי האור העליון למעלה עד אין קץ נקרא אי"ן סוף, ושמו מוכיח עליו שאין בו שום תפיסה לא במחשבה ולא בהרהור כלל

ועיקר, והוא מופשט ומובדל מכל מחשבות, והוא קדם אל כל וכו' ולא היה בו זמן התחלה וראשית וכו' והנה מן האין סוף נשתלשל וכו' הנקרא אדם קדמון וכו', ואמנם אצילות הא"ק הזה ומכל שכן שאר העולמות שתחתיו היה להם ראש וסוף והיה להם זמן התחלת הווייתן ואצילותן, מה שאין כן באין סוף וכו', עיין שם וכאשר תתבונן בדברי הרב מרן הקדוש יקשה לך למה הקדים שהחקירה הזאת קרוב וכו', ממה נפשך אם היא באמת אסורה הוה ליה למימר כפשוטו שאסור לחקור, ולמה אף על פי כן חקר ותירץ לנו וגם תתבונן שאמר קרובה אל שאלת וכו', דמשמע שבאמת אינה מאותן השאלות רק שקרובה לכך, ואם כן צריכין אנחנו להתבונן מהו אסור ומהו מותר, ואנחנו לא נדע. ותתבונן עוד בדבריו שאמר אשר שואלים למה בריאת עול"ם הזה, למה דקדק באמרו עול"ם הזה ותתבונן עוד למה הקדים באמרו אין סוף שמו מוכיח עליו שאין בו שום תפיסה לא במחשבה ולא בהרהור כלל ועיקר

מאמיני הקדמות וחיוב מציאות העולם כמו צל לכותל, ואין העולם רצוניי ח"ו אחר שהציעו להם הצעות ויניקתם מן פסוק אני י"י לא שניתני. ויש בזה דרכים עמוקים להצעת הקושיא, עיין בריש ספר חרדים במתק לשונו כולל שם כל הצעת הקושיא. והנה בספר שער גן עדן רצה לתרץ כי עולם חוזר בשמטה ויובל, ואין צורך להשיב על דבריו (שתלה תניא בדלא תניא, ועיין בלקוטי-תורה פרשת קדושים^{ק"ט}) כי לא הבין מהות הקושיא במחילה מכבודו, ואין תירוצו תירץ.

שיטת סדר
השמיטות

בריאת הזמן

ויש למי שראיתי כתב בשם הרב המורה רבינו מוה"ר דוב בער נשמתו בננוי מרומים תירץ לזאת הקושיא, כי הזמן גם כן נברא ומתחלה לא היה זמן. ובאמת איני מאמין שיצא זה מן הקדוש הזה, כי יקשה גם על זה למה לא נברא הזמן קודם.^{ק"ב} ומה יעשה הרב במדרש

הוספות מהרצ"א

אשר זה כוונתו, הגם שהרב דחה דבריו ואם תרצה להתבונן עוד דוק בדברי מרן באמרו והוא קדם וכו' ולא היה בו זמ"ן התחלה וראשית וכו' אבל יהיה איך שיהיה כאשר תבונן תבין כל מ"ש הוא קרוב לפשט בדברי מרן זצוק"ל ותבונן מ"ש ששאלה הזאת קרובה וכו', דהיינו השאלה על עולם הזה קרובה וכו', כי מיד שתחקור תרצה לחקור יותר אבל אין האיסור על שאלת עולם הזה הבן מאוד ומאוד

(ק"ב) שם בלקושי תורה אמר שטעו אותן הסוברים שהעולם מתנהג בסדר השמיטות אבל לאותן הסוברים סברא זו תירוצו של הרב שער גן עדן נכון לדעתי והרב שאומר שהרב בעל שער-גן-עדן לא הבין הקושיא, לא ידעתי כוונתו

(ק"ב) כאשר תבונן בדברינו בהג"ה הסמוכה בדף, תרווה צמאונך ותבין כי דברי הקדוש מוה"ר דוב בער מסכימים לדברינו שפירשנו דברי מרן מהרח"ו, ורצה לומר אנחנו ההווים תחת הזמן אסור לנו לחקור למעלה מן הזמן, רק החקירה שתחת הזמן היינו העולם הזה ועל עול"ם הז"ה לא קשה מידי, כי היה כסדר השתלשלות זה מה שנראה לי, והבוחר יבחר

והוא מופשט ומובדל מכל מחשבות וכו', והוא לכאורה ללא ענין הכרחי כלל בכאן

אך הוא לדעתי דבאמת השאלה הזאת היא מד' שאלות הנ"ל שאסור בהם החקירה, והוא דכאשר נרצה לחקור בענין המאציל חלילה חלילה מלעשות כזאת, הרי שמו מורה עליו שנקרא אי"ן סו"ף ואין בו שום תפיסה לא במחשבה וכו', והאיך אפשר לתפוס זה במחשבתינו, כי מיד שנרצה לחקור הרי אנחנו רוצים לתפוס וכו' והבן מאד רק יש חקירה קרובה לחקירה הנ"ל, למה נברא העול"ם הז"ה דייקא בזמן הידוע ולא קודם ולא אחר כך, לזה יש תשובה כי היה כפי סדר השתלשלות בדרך עילה ועלול מהמאור הראשון עד בא בדרך עילה ועלול להשתלשלות העולם הזה וכל זה מותר, כי שאלתך וחקירתך אינה על המאציל, כי העולם הזה אינו העלול הראשון מהמאציל, ואם כן חקירתך אינה על המאציל. מה שאין כן אם תרצה (להעמיק) יותר אסור לך, שים לנגד עיניך אי"ן סו"ף שמו ואין לו תפיסה לא בהרהור ולא במחשבה זה מה שנראה לי אם תדקדק בדברי מרן ז"ל וככה יש להתבונן מדברי הקדוש מוה"ר דוב בער שהביא הרב בעל הקונטרס,

מעין ההוספות

* בענין השמיטות ראה גם להלן עמ' קו ובהע' ק"ט, קלא - ובהוספות לשם

הקדמה ודרך לעץ החיים

בראשית רבה, שאמר מלמד שהיה סד"ר זמנים קודם שנברא העולם. ^{קכ"א} ובגמרא אמרו אלפים שנה קדמה התורה לעולם, ומה זה שנ"ה, אלמא היה הזמן קודם. ^{קכ"ב} אמנם זכרני מאיזה ספר אשר הרמב"ם בספר המורה אומר זאת הסברא לענין אחר, אינו כעת תחת ידי.

אמנם אחי הט אוניך ושמע, עשה אוניך כאפרכסת והבן, פקח עיניך וראה, אחר שנציע לך איזה הקדמות. הנה שם בענף א' אומר הרב בשם המקובלים הראשונים כי סיבת בריאת העולמות היה לפי שהנה הוא יתברך שמו מוכרח שיהיה שלם בכל פעולותיו וכחותיו ובכל שמותיו של גדולה ומעלה וכבוד, ואם לא היה מוציא כחותיו ופעולותיו לידי פועל ומעשה לא היה כביכול שלם לא בפעולותיו ולא בשמותיו וכנוייו. כי הנה השם הגדול בן ד' אותיות נקרא כן על הוראת הוייתו הנצחיות, היה הוה ויהיה טרם הבריאה וכו', ואם לא נבראו העולמות וכל אשר בהם, לא יוכר אמתת הוראת הוייתו יתברך שמו בעבר והוה ועתיד, ולא יהיה נקרא בשם הויה, וכן שם אדנ"י וכו', וכן בענין הכנויים רחום וחונן וכו' לא יקרא על שםם אלא בהויות הנבראים, ויצאו כחותיו אל הפועל, וגם יהיה שלם בכל השלימות בלתי שום חסרון כלל. ^{קכ"ג} וענין טעם זה נתבאר בזהר פרשת פנחס (דף רנ"ז ע"ב) וזה לשונו, פקודא תליסר אית למנדע דאיהו איקרי חכם בכל מיני חכמות וכו', אלא קודם דברא עלמא איתקרי בכל אילין דרגין על שם ברין דהוי עתידין להבראות, דאי לא הוי ברין בעלמא אמאי איתקרי רחום וחונן וכו' (עיינן שם ותראה נפלאות). ובוהר פרשת בא (דף מ"ב) אמר וזה לשונו, דאי לא אתפרש נהוריה על כל ברין איך ישתמודעין ליה ואיך יתקיים מלא כל הארץ כבודו. עד כאן לשון הרב ז"ל. והנה צריך להבין, שאמר על הבורא כביכול השלם בכל מיני

הבריאה גילוי
שלימות
פעולותיו

☆

הוספות מהרצ"א

- (קכ"א) תמיהני על דברי הרב נ"י למה עזב בכאן דרכו הטוב, הלא המדרש הזה סובב על הנסתרות ליי"י ☆
אלקינן, וידוע למשכילים דוק אומרו סד"ר זמנים ולא זמנים ☆
- (קכ"ב) ביותר תגדל בזה התימא על הרב, איך אחז הרברים כפשוטן בזה שאי אפשר למשכיל לומר שזאת הוא כפשוטו ובודאי לא נעלם זה מן הרב שכל רו לא אינס ליה שהכונה על ב' אלפי"ן אל"ף ☆
חכמה אל"ף בינה, ושנ"ה בגימטריא ספיר"ה כנדע
- ואפילו החוקרים הפלוסופים לא אחזו זה המאמר כפשוטו. ויהיה איך שיהיה, בודאי הזמן נברא הוא, ודוק מאמר הכתוב כי ששת ימים עשה וכו' ולא אמר בששת ובלי זה מי לא יאמין בזה שהזמן נברא, וגם הרב בעצמו ביאר לקמן זה המאמר על כן דברי הרב בכאן סלקו לנו בתימא
- (קכ"ג) אל יתמה המתבונן כי כפי הנראה לכאורה יתמה לבב אנוש, דהנה אין סוף ב"ה הוא שלם בתכלית השלימות ואיך נאמר שברא העולמות בכרי

מעין ההוספות

* התירוץ שתירץ מוהרצ"ה לקושיתו של אחיו מוהר"א, כיצד שייך הכרח ח"ו בבריאת העולם

* הערה מדעת מוהרצ"א במק"א שאין המדרשים יוצאים מידי פשוטם

* בענין סד"ר זמנים ראה גם לעיל עמ' ג

* הענין שאלפים שנה עניינו אאלפך חכמה וכו', וכן ענין התחדשות הזמן, מצויים בתורתם של מוהרצ"ה ומוהרצ"א גם יחד

כתב יושר דברי אמת

קא

שלימות, שהוכרח לברוא העולם כדי שיהיה שלם בשמותיו בלי שום חסרון. אל תטעה שהיה הכרח לפניו יתברך שמו או להשלים חסרונו. אמנם תדע אחי ידיד נפשי, אחר שנדקדק תיבת כשעל"ה ברצונ"ו ולא אמר כשרצ"ה לברוא העולם, וגם בכל הזהר אמר כד סליק ברעותיה למברי עלמא. קכ" ועיין פרק א' וב' משער התיקון ובררושי המ"נ ומ"ד, כי תיבת עלה הוא למ"נ. ואומר שם בדרושי המ"נ ומ"ד חה לשונו בדרוש ב', והנה הזווג הראשון שהוא בעת בריאת העולם היה נס בבחירתו יתברך שמו וברצונו הפשוט, כמו שכתוב בזהר פעמים רבות כד סליק ברעותיה וכו', וצריך להבין על מה בכל פעם שמדבר בבריאת עולם או בתחילת אצילות מדבר כלשון זה כד סליק ברעותיה. אך הענין הוא אחד מב' פנים, עיין שם עד ואמנם בפעם א' ובזווג א' נתעורר הזכר מעצמו בלתי התעוררות נקבה ועלה בו רצון תאוה וכו' עיין שם. ונמצינו למדין כי תיבת על"ה הוא איזה פעולה על ידי מעשה אתערותא דלתתא. והנה שמענו בשם הצדיקים והוא בסוף ספר נועם אלימלך על פסוק רצון יראיו יעשה, כי היראים אינם רוצים מאומה אחר שאין להם מחסור, כנאמר כי אין מחסור ליראיו, והקב"ה עושה להם רצון עיין שם בליקוטי שושנה. וכן במשנה פרקי אבות עשה רצונך רצונו אלמא שיש רצון הנעשה מן הבחירה (ואמרו כופין אותו עד שיאמר רוצה אני). וכן נאמר בכאן, כשעלה ברצונו הפשוט רצה לומר כביכול האין סוף עשה לעצמו רצון, ועלה ברצונו בבחירתו, וכביכול עשה לעצמו מחסור וחסרון ותאוה (לצורך קיום התורה, כי על פי דרך התורה מוכרח לשנות עצמו מרצון לרצון, כמו מן גלות לחירות וח"ו להיפוך, וכמצביה עביד בחיל שמיא מהקים מלכין ומהעדוי מלכין. ודרך התורה שיהיה שכר ועונש, ועל ידי אתערותא דלתתא אתער לעילא לתת לאיש כדרכיו. והנה התורה רושם אלקותו, והוכרח על ידי זה בשביל אהבת התורה לעשות לאור עצמותו חסרון ותאוה למען ירצה בבריאת עולמו, והבן) ולא ח"ו שהיה חסר ולא שלם בכל מיני שלימות, חלילה לומר כן כי הוא בוודאי בתכלית השלימות הפשוטות, אבל עשה לעצמו חסרון ותאוה בגין דישחמודעון ליה, כי חפץ חסד הוא ורוצה להטיב, וכביכול אם אינו מטיב אינו בתכלית השלימות והוא ח"ו בחסרון. ונמצא כביכול הוא עושה לעצמו זה הרצון, קכ" ועלה ברצונו

עליית הרצון
הפשוט

הוספות מהרצ"א

וכו' כי כל זה צריך לשימוש חכמים לשקוד על (קכה) על פי הדברים האלה אומר אני ברתת ובויע, דלתי החכמה, אין כאן מקום להאריך ועיין לקמן דמשום הכי מחוייב האדם להתפלל על חסרונו בכל *
עת, ואמר בזהר בי ר' פלוני כד היו מסדרין תכא בדברי הרב בעל הקונטרס
קמיה לא אכל עד שהתפלל על מזונות, ואמר נפקתא (קכד) עיין בספר שער גן עדן בענין זה

מעין ההוספות

* דברים אלו בענין עלית הרצון נרמזים אצל מוהרצ"ה גם במקר"א
* לדעת מוהרצ"א החיוב לבקשת הצרכים מהבורא בכל עת נובע מיסודי האמונה, ובדבריו מתבארים דברי הזוה"ק ממעשה החכמים שהתפללו על מזונם אף שכבר היה מונח לפנייהם

לא על ידי הכרח כלל, אבל לאחר שעשה לו זה הרצון הוכרח להיות שלם בגין דישתמודעון ליה. וזה ההכרח עשה לעצמו ברצונו, כשעלה ברצונו הפשוט לרצון זה דישתמודעון ליה, וקודם עשיית רצונו לא היה מוכרח ושינוי רצון הזה היה בנס, כנזכר לעיל בשם דרושי מ"ג ומ"ד. וכהאי גוונא פירש רש"י בחומש בפסוק וינח ביום השביעי, כביכול הכתיב לו מנוחה לעצמו, ללמוד ממנו קל וחומר לבשר ודם, עיין שם. אלמא אע"ג שאין צריך למנוחה כי לא ייעף ולא ייגע, אבל תורה הוא וללמוד הוא צריך. (ומה שקורא לרצון רצונו הפשוט, כי באמת הגם שעשה לעצמו רצון, הוא פשוט, כי לא נעשה מזולתו ולא משום סיבה שיכריחהו ואם היה רוצה היה כח בידו שלא יהיה רוצה. והבין).

והנה איך ישתמודעון ליה, נודע מספר הזהר ברא קוב"ה אורייתא והוה מסתכל באורייתא, והאציל וברא ויצר את כל העולמות המבואר בעץ-חיים, צא ולמד, ונקדים לך הקדמה מן זהר חדש בפסוק ויאמר אלהים יקוו המים, שאל ר' יצחק לר' אלעזר כד הוו אזלו למדברא אמר אנא בעי למשאל חד שאלתא אי לא הוי חטאה (רצה לומר אם לא יעשה חטא אם ישאל במעשה בראשית), אמר ליה יאות אנת למשאל וכו'. אמר האי קרא וירא אלהים את האור כי טוב אי קודם הפעולה הוה יאות הוא, אלא מאי דאמר אחר הפעולה, משמע דלא הוה ידע קודם לכן וכו', וכשהיתה הפעולה נגמרת משמע דהוה מעיין בה וכו' דכתיב וירא ואחר כך אמר כי טוב אמר ליה לא חטאה את ואת צריך למשאל דא, ודא אזוהרה לבר נש דאמר ר' יהודה כשילמוד אדם במעשה בראשית פעולתו של כל יום ויום, אין לו לשאול על מה שאינו מצווה, לומר פעולה זו למה נעשית כך בדמות זה וזו נעשית בדמות זו, תדע למה וירא אלהים כי טוב לעשותו, ועל כן לא תשאל יותר (ולפי תירץ זה הרצון לכך נכתב וירא כי טוב, שזה מורה שלא נשאל למה נעשית כך, אבל כי טוב העשיה בעיני העושה על דמות תמונה זו שעלה ברצונו. לכן נאמר וירא כי טוב, הבורא בעוצם בינתו הוא בעצמו הרואה, והבין אשר פעולתו זו טוב, ואין אתנו יודע הטוב). ועוד, כדי להזהיר את האדם להורות להם הדרך הנכון, כי גלוי וידוע לפניו הפעולה קודם שנעשה, ולא רצה לומר טוב עד גמר מלאכה, וכן אין ראוי לאדם לשבח דבר עד סיומו שמא ימצא בו גרעון ויתבדה ויאחז בדבריו אמר ר' ברכיה וכו', עיין שם כל המאמר. נמצא למדנו מתירץ זה תירץ מספיק על כל הספיקות. כי דע לך אחי, כבר מקובל אצלנו מרבתינו כמו שכתב הגאון מהרמ"ע בריש ספר יונת א"ש, כי העולם רושם התורה והתורה רושם אלהותו יתברך שמו, עד כאן דבריו. ונמצא כשהאציל הקב"ה מאתו תורתו הקדושה כהדין קמצא דלבושיה מניה וביה, והיא

הוספות מהרצ"א

מבי מלאכת יתייב ולכאורה הלא אין מחסור ליראיו צד הטוב והישר כפי היאות לאדם, כי מדרך הטוב והיה לו לאדם לבטוח בשם י"י אשר יעשה הכל על להטיב אך הוא והלכת בדרכיו כתיב, והנה הגם

מעין ההוספות

* במקרא משתמש מהרצ"ה בדברי הוזהר-חדש לענין אחר, ומחמת שנכבדות מדובר בו בעבודת ה' הרצויה שתהיה תפארת לעושיה ותפארת מן האדם - העתקנום לכאן

נקראת אור לבושו של הקב"ה, והלביש נהורא בנהורא בהשתלשלות העולמות עד אין ערך ואין קץ. זהו סוד השתלשלות העולמות אשר מתלבש ומתקן אור אין סוף ברוך הוא וברוך שמו. וכאמרם האורה מהיכן נבראת, נבראת מאור לבושו של הקב"ה, והשמים מהיכן נבראו, מלמד שנתעטף הקב"ה באור לבושו והבהיק ממנו וכו' וברא את השמים, והארץ מהיכן נבראת, נטל הקב"ה שלג מתחת כסא כבודו וכו' (עיין בריש ספר פרקי דרבי אליעזר). הגם שהרמב"ם מתמיה מאוד על זה אם ח"ו אין דעתו של הקדוש הזה להיות ח"ו חומר קדום (ועיין בספר גינת אגוז למהר"י גיקטליא תירץ על זה), אבל הכל רומז לרמזים וסודות עמוקים המבואר לבאים בסוד י"י ליראיו ^{קכ} אמנם הכל בא מצד השלים השתלשלות העולמות מן העולם ועד העולם, משתלשלין מזה לזה דא לבושא לדא, דא מוחא ודא קליפה. עיין בזהר בראשית (דף י"ט) ומבואר בעץ-חיים בשערים האלה.

והנה תשאל ותאמר למה היה על ידי השתלשלות דווקא, וכי אין יכולת בידו יתברך ברוך הוא וברוך שמו הבלתי בעל תכלית לברוא כלם כאחד, כאמור קורא אני אליהם יעמדו יחדיו. ודוגמא לזה שאלת התנא במשנה והלא במאמר אחד וכו'. אבל זה הוא התיירץ הנכון, אשר התורה מורה לנו דרך י"י אשר נלך בה, אשר כל התורה מוסב על דרך זה בהשתלשלות. ^{קכ} ונעתיק לך דברי הזהר חדש פרשת בראשית ענין השתלשלות בפסוק יהי מאורות. ר' אבהו ור' חייא ור' נתן הוו אזלו באורחא כו' ואנא דכירנא מאי דאמרו דהאי שמשא אתאצל נהורא מזיווא דאספקלריא דלעילא, והאי נהירותא לא דיליה הוא משמע, דכתיב יהי מאורות והוה ליה למימר יהי אורות מאי מאורו"ת, אמר ר' זירא מן אורות מ' של מאורות לשמשא, ותיבותא הוא אורות. אמר ר' חייא אל תתמה התורה נאצלה מחכמתא דלעילא וכו' וכהאי גוונא כד מסתכל בחכמתא כל מה דלעילא ותתא אתאצלא דא מן דא וכו' ומן כרסייא יקרא שריין להתאצל דא מן דא (נראה דכרסייא האמור כאן הוא מלכות בערך אין סוף ^{קכ} ומינה האציל א"ק, וממלכות דא"ק נעשה עתיק דאצילות. וכן בין כל

הוספות מהרצ"א

שבוטח בשם י"י ואם כן אין לו מחסור ותאוה, צריך לעשות לעצמו תאוה לדבר, כדי להגדיל כבוד שמים כאשר ישמע תפלתו ברחמים, ורצון ידאיו יעשה והדברים עתיקים, ממצות עשה של התפלה ולעבדו ככל לבבכם

* (קכו) עיין ביזנת א"ם וביקד"ה משה ובעמק המלך
ובספר שער גן עדן, ותראה פלאי פלאות

(קכח) אל תקוה להבין זה כי אם אחר שתעיין בספר

מעין ההוספות

* מאמרם ז"ל האורה מהיכן נבראת וכו' מתבאר בארוכה בדברי מוהרצ"א עפ"י הקדמות מס' שערי ג"ע וזוהרהרקיע בסוד הצמצום

עולם ממלכות ומלכות דאצילות נעשה עתיק דבריאה, וכן כולם. ועיין בספר האצילות למהרח"ו ובשער אבי"ע פרק א'). אמר ר' אבהו לא תקשי לך האי, דהא רישא מנן בהבד"ל (רצה לומר, כמו שמשמעין להבד"ל בין דבר קודש לדבר חול ובין דבר קטן לדבר גדול) שרי בקדמיתא למלעי באורייתא למתרגימינין ומתרגימינין לדסמיכו ליה ודסמיכו ליה לדסמיכו ליה, אשתכח דכד מסיים שמעתא דכלהו תליין מן רישא. וכהאי גוונא תשכח לעילא ולכלהו עלמין. ואמר ר' אבהו משה מתאציל מזיווא עלאה, יהושע מן משה, וזקנים אתאצלו מן יהושע וכו'. עד כאן לשונו.

והנה כאשר תסתכל בהנהגות העולם תראה הכל על ידי השתלשלות. ולמען לא אאריך כלום משלי אשר בלבבי בעניני היחוד האמתי, אעתיק לך דברי התיקונים (תיקון ס"ט דף קי"ו ע"ב). אמר ר' אלעזר אבא בתר דרעוא אשתכח וכו' מאי אדם דברא עלת העלות בדיוקניה, דהא כתוב דלית ליה דמות. אמר ליה ברי הכא לא אמר בצלמינו דאית ביה דיוקנא, אלא בצלמו רצה לומר כגוונא דאיהו רואה ואינו נראה, דיהא איהו הכי. וכגוונא דלית ביה דיוקנא, דיהא איהו הכי. וכגוונא דלית קדמון עלויה, דיהא איהו הכי. וכגוונא דאיהו עלת העלות חד בלא שותפא ובלא חושבן, דיהא איהו הכי כגוונא דיליה. ואית אדם דבריאה יצירה עשיה כגוונא אחרא בלבושין וגופא דלבר וכו'. אית בריאה דברא הוא לתתא בדיוקניה אבל לאו דאתברי איהו וכו'. ושם (ע"א) אמר, ואמאי אתמר באות י' כי ידע שמי, כמה דלית באות י' שותפא דאות אחרא, אוף הכי לית ביה שתוף, דאיהו אחד ואין שני לו, אחד בלא חושבן. הוא ברא כלהו ולית בורא עליוה. וכי אית דיכול למברי אפילו יתוש זעיר אלא הוא, אלא מיא אית לון למברי אילנין ועשבין, ואינון איתבריאוו. אבל בורא עלמין ברא ולית מאן דברא ליה. עיין שם, עד דסיים ולא כל מוחא יכול למסבל האי, אלא אינון דידעין ברזין. עד כאן לשונו. ובסוף תיקון י"ט, ש"ם י' דלית לעילא מיניה אלא האי דברא כלא ולית מאן דברא ליה, דאית בורא דאיתברי כגון מיא דאיהו ברא לעשבין וגדל להון ואיהו אתברי, והאי ברא ולא אתברי איהו דלית אלהא לעילא מיניה וכו', עיין שם, אמר ליה מכאן אשתמודע דאית אדם קדמון לכל הקדומים כו'. עיין שם ועוד במקומות רבים, ובפרט בפרשת בראשית (דף כ"ד ע"ב עיין שם).

הוספות מהרצ"א

זנת אלם ובעמק המלך ובויקהל משה ובספר שער גן עדן. ועיין בספר זהר הרקיע בריש פרשת בראשית במאמר בריש הורמנותא דמלכא וכו' וכעת שים לנגד עיניך שהתעוררות בריאת העולם היה כרי שיתגלה תואר מלך שאי אפשר להיקרא מלך בלא

עם והנה ישראל עלו במחשבה שהם ימליכוהו, ולכן כל ישראל בני מלכים הם המה היוצרים וכו' עם המלך במלאכתו, וזהו נמלך בנשמותיהם של צדיקים הבן מאוד ויועם לחיכך ויתגלו לך כמה שערי אורה

מעין ההוספות

* ביאור ענין נמלך בנשמותיהן של צדיקים

כתב יושר דברי אמת

קה

והנה אחי, ראה גם ראה דרכי תורתנו אשר הוא על ידי השתלשלות, עד שאנו רואים הנהגת העולם כלו על ידי עלה ועלול, עד שנראה אב, ובן שהוליד האב, ונין ונכד, וסבה מוציא סבה, מים מגדלים צמחים ועשבים, בתחלה היו הצמחים אפס ותהו, אבל היה בכח העפר לכשיבא עליהם מים יצמחו בעתם ובמועדם וזמנם. וראה גם ראה עד היכן כח האצילות מדברי התיקונים הלז, דאית אדם קדמון נאצל ממה שעליו, כגוונא דאיהו עלת העלות בלא חושבן ובלא שותפא עד הסבה הראשונה עלת כל העלות דלית דברא ליה. והנה בזה דברים עמוקים דנפל חוצנא לבר נגרא הא שבע שנין דרדיפו מיא, כי גבוה מעל גבוה שומר וגבוהים עליהם. והיוצא לנו מדברינו שזה הוא כוונת הבורא כל עלמין שיהיה הכל הולך על פי דרך התורה, וכל העולמות הנאצלים והנבראים והיצורים והנעשים התלויים בשמו יתברך, יהיה הכל סובב על פי דרך התורה מעלה לעלול, וזה הוא תכלית התורה בגין דישתמודעון ליה. ואמרו בזה ויגש (דף ר"ח ע"א) תא חזי, ברא קוב"ה חכימי וטפשי ועתירי ומסכני צדיקיים ורשיעיא, בגין למזכי אלין באלין, עד כאן, בכדי שיהיה משפיע ומקבל. וברא הכל על פי התורה, לא האציל ולא ברא כו' עד שבכל דבר נסתכל בתורה והאציל וברא וכו'. כדאיתא בזה תרומה (דף קס"א ע"א) דעד לא אתברי עלמא אקדימת אורייתא תרין אלפין שנין (כי אורייתא הוא בחינת ז"א בסוד אורייתא וקוב"ה וישראל חד, ותרין אלפין שנין הן או"א, אלף חכמה אלף בינה שוב מצאתי כן בפירוש ספרא דצניעותא להאר"י ז"ל. וזה פשוט, ויש עוד בזה סוד), וכד בעי קוב"ה למיברא עלמא הוה מסתכל בה באורייתא בכל מלה ומלה, ועביד לקבלה אומנותא דעלמא, בגין דכל מילין ועובדין דעלמא באורייתא אינון וכו'. ואי תימא מאן יכול למהוי אומנא גביה, אלא אסתכלותיה דקוב"ה כגוונא דא אתעביד כלא בלא עמל ויגיעה כו', כתיב בה בראשית ברא אלהים את השמים וכו', אסתכל בהאי מלה וברא בה את השמים. כתיב בה ויאמר אלהים יהי אור, אסתכל בהאי מלה וברא את האור. וכן בכל מלה ומלה דכתיב באורייתא. עיין שם ותראה נפלאות תמים דעים בתורתנו הקדושה.

והנה אחר שכל העולמות בריאתם היה על פי התורה הנאצלה מאין סוף ברוך הוא וברוך שמו, אשר היא רושם אלקות והעולם רושם אליה, מה תשאל בני למה לא נברא העולם קודם או אחר כך, כי ללמדינו באה התורה על עת לכל חפץ ורצון. קכט ובמדרש בראשית רבה, את הכל עשה יפה בעתו, אמר ר' תנחומא בעתו ברא העולם ולא היה ראוי לבוראה *

הוספות מהרצ"א

(קכט) ולדעתי זהו פירוש קדושה ראשונה קדשה לשעתה, רצה לומר לא קודם ולא מאוחר רק לשעתה, וק"ל

מעין ההוספות

* ביאור הכוונה חליונה בבריאת העולם אחר שבירת הכלים דוקא, לצורך השכר והעונש, האהבה והיראה

קודם לכן שנאמר וירא אלהים את כל אשר עשה והנה טוב מאוד. אמר ר' אבהו מכאן שהיה הקב"ה בונה עולמות ומחריבן, אמר הדין הניין לי. עד כאן לשונו. ובא וראה מה שפירש וגילה לנו האר"י ז"ל על דברי המדרש הזה בענין שבירת הכלים. ובונה עולמות ומחריבן בכדי שיהיה שכר ועונש, אשר ברא אלהים לעשות, כי הכל כל התורה כלה לצורך העבודה, וכן השתלשלות הוא לצורך העבודה והתורה. ואלו נברא העולם בפעם אחד, תשאל למה לנו אב ובן וצמחים וכוכבים ומזלות, יצמחו ויתנו כח בצמחים, ויהיה אחד מוליד האחר, שהשתלשלו זה מזה דור אחר דור וגלגול אחר גלגול וסיבה אחר סיבה, היה לו לברוא הכל ביחד. אבל כל זה הוא דרך התורה דרגא בחר דרגא, וכל מה שברא הקב"ה לא ברא אלא לכבודו, הוא אור לבושו (כטעם ר' יוחנן קרא למאנא מכבדותא) ^{קל} על דרך התורה, והתורה מראה לנו דרך נלך בה לעשות בה נחת רוח לקדושינו קדוש אלהי ישראל, ישראל עלה במחשבה, ונשתלשל אור פנימיות ועולמות ונשמות מאור עצמותו ברוך הוא אשר האציל התורה מאתו, ועל פי התורה עת לכל חפץ, זמן תורה, זמן תפלה, זמן אכילה ושתייה, זמן שינה, זמן קימה, זמן שבתים וימים טובים, זמן שמיטין ויובלין, חק נתן ולא יעבור (וזה טעם נמי אותן הסוברים שהעולם חוזר בשמטה ויובל, ויש להם סמך באידרא רבא דף קל"ו ע"א, ודוק היטב ^{קל"א}), עד הסבה ראשונה הוא אדם קדמון לכל הקדמונים. ומה תשאל על אדם קדמון למה לא נאצל קודם, לא מחכמה תשאל על זה, כי מרצון הבורא ברוך הוא שנתן תורה לעמו ישראל ברצונו שיהיה הכל מחודש, כטעם חדשים לבקרים. כי לגדולתו אין חקר ולתבונתו אין סוף, ומראה כחו האין סוף בכל העולמות העליונים, ובשביל זה עשה שתענוג תדירי לא יהיה תענוג, כי יבחר אלהים חדשים להראות כחו וגדולתו האין סוף ברוך הוא וברוך שמו, ומחדש בכל יום תמיד מעשה בראשית. ומאחר שתאמר שהוצרך להיות מחודש וממנו ישתלשלו כל השתלשלות המחודשים מחודש אחר מחודש, ישמעו אזניך מה שפיך מדבר, ואם יהיה נברא קודם בעת, בוודאי לא יהיה מחודש, ובעל כרחך היה צריך לזמן וראש וסוף שלא יהיה, ולהיות העדר קודם להויתו ^{קל"ב} כי אם יהיה נברא קודם שנברא

הרצון בבריאה
מחודשת

הוספות מהרצ"א

(ק"א) כבר פירשנו על דרך זה מלוך על כל העולם מקומות עצמו מספר ועל זה בנה הרב בעל שער גן עדין טירוחיו ויסודותיו, וכל הספר הולך על זה הדרך ופירש מאמרי רז"ל על זה הדרך, עיין שם (ק"ב) לדעתי בעל כרחך נצטרך להשלים דברי הרב על פי דברינו שכתבנו בפירוש מרן בעץ-חיים, עיין לעיל בהג"ה ותבין אם עיני שכל לך, כי יראתי להרחיב הדיבור

מעין ההוספות

* הראיה מהאידרא רבא לסוד השמיטות מתפרשת בדברי מוהרצ"ה במקו"א, ושם מוסיף ומבאר שהארז"ל אינו חלוק על עצם תורת השמיטות (וראה עוד בעמ' צט ובהוספות לשם)

ולא היה העדר קודם להווייתו, לא היה נקרא אדם דבריהא (כי הוא נברא אחר העדרו), ולמה נקרא אדם דבריהא, כי הוא נברא אחר העדרו. ונקרא קדמון כדלעיל בתיקונים, שאין קדמון לפניו רק האין סוף ברוך הוא וברוך שמו שלא היה העדר קודם להווייתו, והיו בו כל העולמות בכח עד שהוציאם ברצונו יתברך שמו אל הפועל על ידי השתלשלות ממדרגה למדרגה, נחית מכתרא לכתרא, מנורא לנורא, מעטרא לעטרא והכל ברצונו יתברך שמו שעשה כביכול לעצמות כבודו לגלות לנבראים לכבודו להטיב חסדו עמהם, שיהיה שכר ועונש על פי התורה הנאצלה מאורו אין סוף בלתי בעל תכלית. ועיין בשער הקדושה בשורש שם אדם קדמון, המה הספירות הקדושים העומדים בציוור דמות אדם כביכול, והן עצמות התורה רמ"ח אברים ושס"ה גידים, כי זה כל האדם, הסובבת על עשר אמירין ודברין והילולין. והנה איך שייך לשאול על קדמון למה לא היה ולא נברא קודם, הלא אתה קוראהו קדמון (והוא דוגמת קדושת האין סוף כנ"ל בתיקונים, כגוונא דאיהו עלת העלות וכו'). ונמצא לפי דברינו התיריך מהרח"ו על חכמת התורה מיוסדים, כי על ידי השתלשלות באה הבריהא מעולם ועד עולם מן א"ק, וא"ק נאצל מראש וסוף (כמו שאמר הרב בלשונו הצח), ועל כן היה לו זמן שלא יהיה, כי מה שהוא בעל גבול יש לו זמן שלא היה, והעדר קודם להווייתו, עיין בחובת הלבבות שער ה'. אמנם ראה בתיקונים הנ"ל (דף קי"ו ע"ב) אשר יסמר שערות ראש בזה, אשר גם לא"ק יקרא עלת העלות חד ולא בחושבן, וממנו נשתלשלו העולמות וכל אחד (העדר קודם להווייתו) בעתו ובזמנו, והיה לכל אחד העדר קודם להווייתו על פי דרך התורה. כי דרך התורה להורות לנו זה, עת זמן לכל חפץ, עד שנשתלשל העולם הזה שבוודאי בעתה ובזמנה ובמועדה נבראה (ברצונו יתברך בלי שום הכרח) אחר כל העולמות אשר מהם נשתלשלה. ואין צריך לדוחקים שונים אשר המציאו האחרונים, והדברים ברורים.

ועל פי זה יבואו דברי בעל חובת הלבבות כשחר נכון מוצאו, וכי נראה מדברי בעל חובת-הלבבות אשר דבריו בשער היחוד לקוחים מן דברי רב סעדיה גאון מספר אמונת שלו, ובפירוש לספר יצירה, עיין שם פרק י' משער הנ"ל. והגאונים בוודאי בעלי סוד היו וכל דבריהם בקבלה. והנה כל דברי החסיד הנ"ל מיוסד על חקירת היחוד האמתי, לקיים מצות יחוד האל בכל לב הנאמר בפסוק שמע ישראל הנמסר לנו עם זרע קודש מן אבינו הקדוש הזקן שהיה מיחד עם בניו מטתו שלימה בעת עלות נשמתו ליחידו של עולם. וחקירת חובת-הלבבות שיהיה אחד אמת [נוסח אחר: שיהיה (יחודו יחוד) אמת], ולא מדומה כאשר הוא מורגל בפי ההמון. והנה אחי, דרכי יחוד השם כי נורא הוא מסר לנו מדרך הזהר הקדוש ועל פי דרכי האר"י ז"ל בפריעץ-חיים ליחד מתתא לעילא דרך צינורי כל העולמות, למסור נפשו *

מעין ההוספות

* כאן נרמז לנפלאות עליו בוראינו ית' הנאמרים במאמרו של רשב"י, והדברים מתפרשים בביאורו של מוהרצ"ה לזוה"ק הלוקח מהם לעבודת ה' בדרך הצדיקים ברזא דקורבנין בעילוי אחר עליו

לה' להריגה לקדש שמו ברוך הוא וברוך שמו, להיות המיוחד באחד אמת מוסר נפשו * ומתיחד באהבה עם כללות ישראל, כמו יעקב קודם אסיפת נפשו עם בניו. וצריך כל בר דעת להתיוחד עם נשמת הצדיקים העולים למ"נ, ועולים ומיחדים מעולם ועד עולם מ"ג לזו"נ, * ומזו"ג לאו"א, ואו"א לאריך, עד מדריגת אין סוף, ומושכין הטפה מעתיקא בכל בחינת קריאת שמע כל חדא לפום אורחיה, ומיחדים כח שמותיו ברוך הוא עד כלות נפשם, ליחד באחד אמת עד אין סוף ברוך סבה ראשונה עלת כל העלות וסבת כל הסבות, דלית לעילא מיניה לעילא ולא תחותיה לתתא ולא מכל סטרין, איהו ממלא כל עלמין וסובב כל עלמין. ואז כשם שהעולמות משתלשלין מעילא לתתא מעלה לעלול ברצונו יתברך בשעת הבריאה, כך אנו מיחדים שמו הגדול בכל יום מתתא לעילא מעלול לעלה, עד עלת כל העלות ברוך וברוך שמו עד אחד. וזהו תכלית עבודתינו בקריאת שמע ותפלה, ובפרט בעבודת הקרבנות. עיין זהר (פרשת נח דף ס"ה) במאמר אמר ר' שמעון ארמית ידי בצלו (ובפרשת פנחס דף רנ"ז ע"ב הנ"ל) ושם תראה נפלאות בוראינו מתקלס ומתעלה מעלה לעלה עד אין סוף. ועל זה סובב החקירה של החסיד הנ"ל שאמר ומה שאנו צריכים לדעת קודם שנחקור על היחוד צריך לשאול עליו אם הוא נמצא וכו', אך הבורא אין אנו רשאים לשאול עליו אלא באם הוא לבד, עד כאן. ולפי המתבאר, חקירתו על הסבה הראשונה לבד (בורא שלא היה העדר קודם להווייתו והוא האין סוף) דאית בורא ואית מאן דברא ליה, כנזכר לעיל בשם התיקונים. אבל בשעת היחוד אנחנו צריכים ליחדו עד הבורא עלת כל העלות דלית מאן דברא ליה, וזה לא נזכר בתורה. והוא למעלה מן האצילות הנאצלים כלם ולית מחשבה תפיסה ביה כלל, וכוודאי אין אדם רשאי לשאול עליו איך ומה ולמה הוא, כי אפילו מחשבה והרהור בו ח"ו הס מלהזכיר, ולא ידיע ולא אתידע. וכאשר אמר מהר"ח ז"ל הנ"ל בעצמו, וכאשר מלא מזה בספר הזהר ובפרט באידרות. ובאידרא רבא (דף ק"ל) אמר וזה לשונו, תאנא עכ"ד שמה דעתיקא סתום מכלא ולא אתפרש באורייתא וכו', עד כאן. וזה העתיק אשר מדבר בו שם אינו הסיבה הראשונה אין סוף ברוך הוא, אבל נשתלשל ממלכות דא"ק. והנה באמת הספירות כלם אלהות הן ובהם נקרא שמותיו ברוך הוא כמבואר אצלנו, י"ה שם החכמה, אהי"ה שם הכתר או הבינה, והבינה הוי"ה בנקוד אלהי"ם, מבואר בזהר פרשת ויקרא (דף כ"ג) [נוסח אחר: פרשת יתרו (דף ס"ח ע"ב)] ובזהר אחרי (דף ס"ה). ואצלנו מתבארים השמות על פי דברי האר"י ז"ל תהלה לאל, כל ערך שם למה הוא בא באותיות אלו אשר בו נקרא, בחכמות נפלאות מיוסדים.

מעין ההוספות

* מראה מקום לביאורי מוהרצ"א על המס"נ באחד

* ביאורו של מוהרצ"ה למסירות-הנפש בק"ש שעלידה יכולים להתקשר בדיקות האהבה עם הצדיקים ועם כללות ישראל *

* ביאור השמות ע"פ דברי האר"ז הוא "קונטרס השמות" למוהרצ"ה

כתב יושר דברי אמת

קט

והנה תרגום ירושלמי בראשית ברא אלהים בחוכמתא, מדת חכמה. ועיין בזה בראשית כי אלהים זה מדת בינה, אשר מינה משתלשל שמים וארץ הם תו"מ. אמנם אנו מיחדים כל הספירות עד הסבה הראשונה האין סוף ברוך הוא, אשר נמצא הוא בכח פעולתו שופע ומחדש בכל יום תמיד מעשה בראשית מאור שפעת כבודו הנעלם, עד שממלא כל עלמין. וכד איהו אסתלק מנייהו אשתארו אפילו כולהו שמהן קדישין כגופא בלא נשמתא. ובא וראה מה שאמר אליהו בריש תיקונים, אנת הוא חכים ולא בחכמתא ידיעא, רצה לומר, אפילו כשמתפשט כחו באיזה ספירה עם כל זה לא נודע לנו איכותו ועצמותו ומהותו ותכליתו. והנה זה הוא מצות קריאת שמע על אמתתה, ליחד כל העולמות וכל הנשמות בכללות נשמות ישראל עד אין סוף במסירות נפש ליי, ואז ממשיכין כח מאור עצמותו ברוך הוא. כי אנו מעלין העולמות עד שרשם הראשון לאין בכח התורה והמצות, ומשם נמשך רצונו לתוספות חידוש חיות העולמות. ואם תאמר מה העבודה הזאת לנו ולבנינו, תשובתך כי כן היה עלות רצונו יתברך ברוך הוא וברוך שמו, שיהא הכל נעשה על ידי אתערותא דלתתא על ידי התורה והמצות אשר נתן לזרע קודש עם יי עם אלהי יעקב. והנה (בספק) אם הוא נמצא סבה ראשונה לבד, בורא כל עלמין ולית מאן דברא ליה, קדמון ולית קדמון לפניו, בוודאי יש לנו רשות לשאול כי אפילו מן בריאת עולם אין ראה, כי אפשר יש מאן דברא לבורא זה העולם, ומי יאמר לנו כי יש סבה ראשונה קדמון.

ולדרך הסוד אולי ספירת הכתר היא הסבה ראשונה, והבן כי עמוק הוא. קלג ואנו צריכין להשען ליחד ערי עד, אל מה שאין לנו רשות אפילו להרהר בו והנה כל המופתים אשר עשה עמנו יי אלהינו הוא בכח שמתויו בספירות, על דרך משל יציאת מצרים הוא על ידי החכמה הפותח שערים, קלד והוציאנו משם יי אלהינו (וזה מופת על חידוש העולם יש מאין), ובאמת החכמה נאצלה מן מה שלמעלה. וקריעת ים סוף היה על ידי התגלות עתיקא קדישא, עת רצון פשוט (וזה מופת על הרצון, שברצונו בלי הכרח היה לחדש חידוש העולם, *

הוספות מהרצ"א

(קלג) מ"ש הרב על דרך הסוד מוכן, אבל על פי מרחם אמו, וכמבואר בנבואת יחזקאל סוד הפתיחה פשוטו לא יובנו דבריו ועיין בחובת הלכות שער הוא מחכמה נקודת פת"ח פי"ה [פתחה] בחכמה היחוד ובמפרש להרמב"ם בספר המדע בתחילתו ואמר לי הרב בעל הקונטרס דמשום הכי נקרא בלשון חז"ל מילדות חקקה כמ"ש קורין לה חקקה ממקום לידה כעובר הנשמת (קלד) יציאת מצרים היה כעין לידה כעובר הנשמת

מעין ההוספות

* השמועה הנאמרת כאן בשם מוהרצ"ה בענין מילדת שנקראת חכמה נרמזת לחכימין בכתבי מוהרצ"ה עצמו ובמקו"א עושה לה מוהרצ"א סימוכין מן התורה
* דברים הנאמרים בשם מוהרצ"ה כי ביטול הקטרוג דהללו עו"ז כו' הוא ע"י גילוי רצונו הפשוט

והמשכיל יבין קל^ה), והוא נאצל מן מה שלמעלה וכן מה שנאמר בתורה כי יי' אלהיך אש אוכלה הוא, זהו הכל בכח הבריאה וכמדומה לשכלנו הקלוש, והוא כנוי לספירות הגבורה הוא אש הרוחני הרקה שלמעלה, וכשהמלכות מקבלת מגבורה שלמעלה נקראת א"ש (ויש בו יחוד שמו כנודע, אלהים במלוי יודי"ן בגימטריא ש', והא' של א"ש ירמוז לאלהים פשוט. ואצלינו כשאנו רוצים ליחד להמתיק הדין, אזי אנו מכוונים ז' פעמים הוי"ה וז' פעמים אהו"ה שם הטו"ב, בגימטריא א"ש. ונעשה אש לבנה מאור בלילה וכן חלוף הוי"ה מצפ"ץ ממתיק שם אלהים קל^ה). ועל דרך זה תקיש אל השאר. אמנם הסבה הראשונה מקובל אצלינו ביחוד מן מעמד הר סיני, והמשכיל יבין. ועל זה הולך חקירות הרב החפיד בע"פ חובת הלבבות המתוקים, לקרב אל השכל אם הוא (בנמצא) בלבד. אבל איכותו ומהותו של האין סוף ברוך הוא סיבה ראשונה ולמה הוא, בוודאי אסור (בו) כל החקירה, ואפילו לחקור על שמו ביחודי שמותיו, כי לית מחשבה תפיסא ביה כלל. ודוק אחי בזה היטב, ואז תבין גם דבריו בפרק ה' משער הנ"ל (אשר נלאו מפרשיו להדריכו בנתיב היושר, כי לא ידעו רזא דהא מלתא), ולהעלות שם היחוד ליחד הכל באחד אין אחד כמוהו. והארכתני בכל זה למען אמרם ז"ל רבי אליעזר אומר הוי שקוד ללמוד תורה, ודע מה שתשיב לאפיקורס. כי ירמוז שקוד מלשון שקדים, כטעם מקל שקד, כי שקדים ממהרים להתבשל יותר מכל הפירות, כך לא ימתין לימי הזקנה מללמוד זאת התורה [נוסח אחר. זאת החכמה]. קל^ה (וזהו ללמוד תורה, ולא אמר הוי שקוד לתורה, או על התורה כמו לשקוד על דלתותי, אבל אתה צריך להבין פנימיותה ללמוד עד סוד הלמ"ד מגדל הפורח באויר, למען אשר ידע להשיב לאפיקורס, ואין לך אפיקורס גדול כמו היצר בימי הבחורות המוליד ספיקות בנפשו המשכלת בשאלת א"ם הו"א, מחמת אשר נמצא בדברי הראשונים חקירות על הספיקות כנ"ל) ובאתי להעריך אל החכמה למען תנצל מספיקות האפיקורסים. ובפרט בדור הזה, אם הראשונים כמה צווחו ככרוכיא, מה נעשה אזובי קיר, אנתנו כנמלים בכרמים, והתאוה גברה, כמו שכתב הרב צפח בהקדמתו, עיין שם. והאפיקורסים לא כהראשונים, אבל לתאוה יבקש

דע מה שתשיב
לאפיקורס
ריצור

הוספות מהרצ"א

☆ (קל"ה) תדע ותתבונן כי היה אז הקיטרוג הללו עוברי רומות לחכמה בסוד הכתוב ואאלפך חכמה עבודה זרה והללו וכו' הללו מגדלי בלורות והללו ונמתקים הדינים של המלכות בהתעוררות השפעת וכו', ואם כן לא היה טענה להצלת ישראל עד שנתעורר הרצון הפשוט בין והתבונן

בספר מאורי אור

(קל"ו) עוד יש להמתיק בכונה אחרת, היינו א"ש החכמה הנקראת י"ה, והנה במילוי יודי"ן בריבוע כזה יוד פעמים היי בגימטריא ש'. והא' גם כן

וצירופיה שהוא כלל התורה

מעין ההוספות

* דברים הנאמרים בשם מוהרצ"ה כי ביטול הקטרוג הללו עו"ז כ' הוא ע"י גילוי רצונו הפשוט

כתב יושר דברי אמת

קיא

✧ נפרד בדור הזה. קל"ח ותאמין לי אחי, מי שאינו לומד זאת החכמה הוא כמו הדר בחוץ לארץ דומה כמי שאין לו אלהי, אחר שהתאוה גובר והיצר מסית ומביא ספק באמונה, ויש לזה ראיות רבות. אבל המשים נפשו בכפו ועוסק בחכמה בלימודי האר"י ז"ל ובוזהר להבין, נתבשר בלב כל חכם לב השגת החכמה ויראת שמים הרוממת צח וצלול ואמת, ולא ישאר לו שום ספק בדרכי י"י המפליא פלאות. וידע בוודאי יחודי שמותיו, ויעמוד על עיקרי עניני אלהות אלהי ישראל, ולי א ישאר לו שום ספק וקושיא כלל הרחמן ברוך הוא יזכנו לעבדו באמת. (בא וראה קושית הידיעה והבחירה שנתלבטו בה הראשונים הרמב"ם והראב"ד ז"ל, ומבואר בסוף זהר חדש (דף ק"כ דפוס סלאוויטא). הגם שאין מובן שם, אין כאן מקומו לבאר, אם תרצה לידע תשאל אותנו, בעזרת השם נסביר לך מתוק לחיך).

✧ והנה עוד סגולת החכמה, יחוד המעשה בכל תנועה ואבר מה הוא משמש. וכל המעשה אשר נעשה על הארץ הכל אשר לכל מראש ועד סוף, הן ביחוד הקריאת שמע והתפלה איך ליחדו בכל מקורות צנורי איבריו המורים על שיעור קומת יוצר בראשית, ואיך לעבדו בעבודה שבלב זו תפלה, ואיך לצייר לפניו יחוד שמו ברוך הוא וברוך שמו ולא לגשם ח"ו. כי תאמין ידידי, אותן שלא הריחו ביראת י"י בלימוד זאת החכמה, הם מגשימים בעניני אלהות. אפילו שהוא יודע שאסור לגשם, אבל מה יעשה אחר שאינו יודע שרשי צנורי היחוד להעלות הכל באחד. בבואו על דברי איזה אגדה ומקרא שכתוב יד י"י עיני י"י אזני י"י, הגם שמכריח דעתו שלא לגשם אינו יכול, כי למה נקרא י"ד בבורא ברוך הוא וברוך שמו. הגם שיסביר לו אחד כי זה לשבר האוון ואינו אומר לו הסברא מה הוא, ואם הוא

הוספות מהרצ"א

(ק"ח) נאמנים דברי הרב, הרחק כמטחוי קשת מהחוקרים האפיקורסים שבזמנינו והנה הם חכמים בעיניהם ורחוקים המה מהשם יתברך ותורתו ואין להם חלק בקדושה, ועליהם נאמר אל תוכח לץ כי הם חכמים בעיניהם וכל העולם כולו עליהם כמישור ואם תראה מי שמעיין בספרי המינים הידועים כעת בימינו יהיה בעיניך כעובד עבודה זרה ופתו פת כותי ויינו י"ן נסך, ואל תחתן בס, אל תקרב אל פתח ביתו והוא גרוע מכל הרשעים, כי הם מכת המורידין ולא מעלין ותדע ידידי אשר זה היה עצת הס"מ ילמדו לשונם לדבר לשון עלגים למען

יהיה להם מבוא בספרי המינים, וכל באיה לא ישובו והשם יתברך יבער רוח הטומאה מן הארץ והרבה היה לי לדבר מאין גברה הפרץ הזה בעוונותינו הרבים בדורינו אשר כבר לא נשמע זה מכמה דורות, רק שמתי לפי מחסום ואחת אדברה וירוח לי, אשר הוא מסיגי הדעת אשר בעוונותינו הרבים דעת בעלי תורה ויראה אינם באחדות אחד, על כן הדע"ת הוא בסוד רשות הרבים ומעורר הסיגים אשר נתהוו בשבירה והשם יתברך יעזרנו על דבר כבוד שמו לעבדו שכס אחד, ומלאה הארץ דע"ה את י"י במהרה בימינו אמן

מעין ההוספות

* בענין מי שאינו נספך לפנימיות התורה שנק' פגום מהימנותא
* מראה מקום בתורתו של מהרצ"א בדבר קושיית הידיעה והבחירה

החכמה הק'
מחזקת האמונה

החכמה מרחקת
מן ההגשמה

האפיקורסות
שבזמנינו,
ושורשה בהעדר
האחדות

עשיית מד"ת חסד בלבד, עם כל זה קשה לשון י"ד אל מה שאין לו י"ד ולא תמונת הי"ד אחר שהוא מופשט מכל. ובא וראה ברכי עקיבא שנכנס בשלום ויצא בשלום לא כאחר, אחר שהיו יודעין שאין שם ישיבה ולא עיפה ולא שום הגשמה (עיין פרק אין דורשין), למה מט"ט יושב. ומחמת זה העלה ספק בלבו. אבל רבי עקיבא מאי דרש, צבאות אות הוא בצבא שלו [נוסח אחר בצבא מעלה דיליה], כי כל התמונות והגשמות שהזכירו הנביאים וחז"ל הכל רומז לאותיות השם אשר מותר לצייר, כדאיתא ברעיא-מהימנא פרשת בא. אמנם * יהיה על אופן שזכרנו למעלה, אש שחורה על גבי אש לבנה, ופעמים יראה אש לבנה כנוכר לעיל, כי גם אותיות יוכל להיות ח"ו הגשמה, וכתוב כי לא ראיתם כל תמונה. ותמונת י"י יביט, עיין ברעיא-מהימנא הנוכר לעיל וכן אנו תהלה לאל דרך ק"ט מה שביארנו למעלה בענין י"י אלהיך א"ש אוכלה הוא, כי א"ש יורה על אותיות השם, וכדומה יד י"י, י"ד הוא שם הוי"ה פשוט ומלא ד' אותיות י' אותיות ותחת רגליו וכו', סוד רג"ל מבואר בכונת חנוכה אשר סודו ע"ב קס"א, כי הרגלים של עולם של מעלה הם כלי מוחין לעולם של מטה. ואשרינו מה טוב חלקינו שזכינו להתגלות עומק סתרי אלהינו מקור תורתנו. ^מ

וגם בעבודת צרכי הגוף, כמו במשא ומתן אכילה ושתייה ומשגל תוכל לקיים יחוד המעשה, ביתר שאת ממה שכתב בעל חובת-הלכות בשער יחוד המעשה ובשער עבודת אלהים, אשר סובב הולך על פסוק בלתי ליי"י לברו, והאכילה והשתייה והשינה למען יתחזק גופו לעבודת בוראו, וכדומה המשא ומתן בכרי שיהיה לו פרנסת אכילה ופרנסת בניו. והנה הגם שזהו באמת טוב לב, שעושה הכל למען השם וכל מעשיו לשמים, אבל אין זה אחי כפי המקובל בידינו עבודה תמה וכן שמעתי בשם הרב הפגיד הצדיק בזה מן מאמרם ז"ל * איזהו עבודה תמה כל שאין אחריה עבודה, והנה כשמתכוין באכילתו רק לחזק הגוף לתורה ולעבודה, האיך הוא עבודה תמה, הלא בשעת אכילה אינו מתפלל ואינו לומד ואין זה

עבודה תמה
ביחוד כל
עשיותיו
רגשיות

הוספות מהרצ"א

(ק"ט) נראה לי שצריך לומר אבל אנו תהלה לאל מכינים הלשונות דרך מרבש ונופת צופים על פי החכמה הנוראה הזאת וכללו של דבר, תשים לנגד עיניך מה שכתבנו למעלה שאדרבה עיקר לשון הקודש הוא ברוחניות, ובגשמיות מושאל הלשון ועיקר תיבת יד הוא בעולם שלמעלה המשפיע חסדו להנשפע ממנו ומקבל ממנו חסדו וטובו ונשאל תיבת יד גם בגשמיות להכלי הנותנת, לתארו בתיבת יד ואתה רע לך, ותלך לבטח ולא תגשים הבן ריועם לך

מעין ההוספות

* ביאור ממהרצ"ה בדבר האופן שמותר לצייר במחשבתנו את שם הוי"ה ב"ה בכל מעשינו ועבודתינו לכבוד שמו ית' * עוד בענין שהאכילה עצמה תהיה עבודה תמה

עבודה, אלא לצורך עבודה שלאחריה. עד כאן דבריו. ^{קמא} אבל אם האכילה הוא על דרך כוונת האר"י ז"ל לברר ברורין להעלות הניצוצי קדושה מן המאכל, להעלות הטוב [נוסח * אחר. להעלות אל הטוב] מן ברורי מלכין קדמאין, ובפרט מי שזיכהו השם (להשיג) להעמיד נגד עיניו ושכלו שרשי שמותיו יתברך שמו (כדאיתא מבואר בכונת סעודת תלמידי חכמים) יכול ליחד באכילתו כמו בתפלתו, אשרי לו ואשרי חלקו. ^{קמב} וכן בכל עניני משא ומתן גם כן הוא עבודה בפני עצמה, אם נושא ונותן באמונה. ובכל עניני העולם הזה, הנעשה מראש ועד סוף, חרישה וזריעה קצירה וכל העבודה בשדה (עיין בלקוטי-תורה פרשת בהר, ובלקוטי-תורה בתהילים בפסוק עוברי בעמק הבכא, ועיין בפרק ז' משער התפלה). ובפרט אשר אם תזכה ותהיה רגיל ביחודי שמותיו ברוך הוא, יהיה זכר השם לנגד עיניך תמיד למצוא דברי חפץ, ותוכל לדבר עם חבירך במשא ומתן באמונה כי כל דבר שיצא מפיו תוכל למצוא בכל דבור ודבור אם תרצה ותזכור ימי חיך, הן בראשי תיבות או בסופי תיבות, או במספר, או בחלוף אלפא ביתא, איזה יחוד שמותיו ברוך הוא ומשכיל על דבר ימצא טוב טעם ודעת אפילו בכל לשון שמדבר, ובכל דבור ודבור שעוסק בו יהיו נובעין בו יחודי שמותיו ברוך הוא אחר שיהיה רגיל בדרכי יחוד השמות ובמספרם וצירופם במילואם, לייחד ולקשר כל מעשיו לשמו יתברך. וזהו וכל מעשיך יהיו לשם שמים, ולא אמר לשמים. ^{קמג} ובתיקון כ"א אמר זכאי מאן דמצלי וסליק מחשבתיה לגבי עילא, דהא פומי אפיק שמהן ואצבען כתבין רזין, עד כאן. כי כן הוא כאשר מחשבתו קשורה בבורא ברוך הוא יש לאל ידו למצוא בכל הענינים יחוד שמו ברוך הוא, וידע מוצא כל דבר שרשו במדות וצינורות שפעת עליון. דרך משל לח"ם, ידע כי סוד הלח"ם סוד מזל"א בגימטריא כנודע, והוא חסד הנובע מן מזל"א שורש ג' היות של י"י מלך מלך ימלוך, ומשם סוד הפרנסה כמבואר אצלינו בעזרת השם, נותן לחם לכל בשר כי לעולם חסד"ו בגימטריא לח"ם. וכן מי"ם הם ט' יודין של ד' שמות ע"ב ס"ג מ"ה ב"ן. ולחכם יונעם אפילו כשיאמר בלשון אשכנז ברו"ט למצוא יחוד, כי

יחוד כל
הדיבורים

הוספות מהרצ"א

(קמא) ולדעתי הוא פירוש מ"ש בלויים והיו לעבוד התענוג הגופני מצוה מה שאין כן ביום הכפורים
עבוד"ת עבוד"ה ועבוד"ת משא, והבן נאמר כל מלאכה והבן

(קמב) בדרך הזה פירשנו בטוב טעם ודעת אשר בכל (קמג) מבואר במגלה עמוקות הכונה, ש"ם נקרא מדת
מועדי י"י נאמר כל מלאכת עבודה לא תעשו, ולא מלכות, שמים נקרא הז"א, וזהו לש"ם שמי"ם לייחד *
נאמר כל מלאכה רק הכונה מלאכה של עבודה, כי ולקשר זו"ן ביחד וכתב עוד, ש"ם נזכר ק' פעמים

מעין ההוספות

* בשמו של מוהרצ"ה ומעשה רב שלו בענין היחודים שבאכילה, וביאורו של מוהרצ"א לענין עבודת האכילה של הצדיקים בסוד אכילת קדשים

* עוד מתורתו של מוהרצ"א בסוד כוונות הלחם והאכילה, וכן בכל הדיבורים (אפילו בל' אשכנז) והמעשים (כנטיעת אילן וכו')

* מראה מקום לביאורי מוהרצ"א לש"ם שמי"ם

מספרו ז' פעמים אל, כי זה החסד דמזולא, ושם החסד הוא שם א"ל, חסד קדמאה דאזיל עם כלהו. ^{קמ"ד} וכן ואסי"ר מספרו רע"ז, סוד עז"ר מסוד טפת היודין, עיין בדרוש אור מים רקיע בדרושי מ"ג ומ"ד. ^{קמ"ה} וכן אחי בכל ענין מכל מעשה ודבור שבעולם, אם תזכה ותהיה מחשבתך נזכר בכורא כי אשרי האיש שלא ישכחהו, תמצא בכל דבור ודבור שמו של הקב"ה. וזהו ויעש דוד ש"ם, כלומר בכל מעשיו המציא יחוד שמו. עיין ביחוד נתינת הצדקה בכוונת ואתה מושל בכל, ובזהר בחקותי (דף קי"ג). וכל ספר הרעיא-מהימנא נתיסד למצוא בכל מצוה ומעשה יחוד שם הוי"ה [נוסח אחר: יחוד שמותיו] ברוך הוא, כמבואר בספר ראשית חכמה.

כוונת כל המעשים לבור בירורים

וזהו ענין אמרם ז"ל במנחות רשב"י אומר אפילו לא קרא אלא קריאת שמע שחרית וערבית קיים והגית בו וכו' והוא פלא כי במאי עסקינן, אי בעוסק במצוה בוודאי פטור מתלמוד תורה, ואם בדבר הרשות על מה ולמה מצוה זו דקריאת שמע חשוב יותר ממצות תפילין או שאר מצות, ולמה יפטור מן התורה כל היום. אמנם דע כי תכלית כל החכמה להעלות כל הדברים אל מקורם לבורא כל עלמין, וכי כוונת כל המעשים לברר ברורין להחיות נפשות המוטבעות בעומקי הקליפות, ועל זה סובב הולך כל המצות. אשר על כל זה גילה לנו האר"י ז"ל בספר עץ-חיים ופרי-עץ-חיים משורש הנקודה הראשונה צמצום ראשון עד נקודה האחרונה טבור הארץ ואת אשר עליה, וציור כל העולמות וכל דברים ההווים והנפסדים מראש ועד סוף, הכל סיפר לנו האר"י ז"ל שרשם וענינם והוייתם ומקורם וחיותם וטעמם ונמוקם איך הם נמשכים מן מדת הבורא ברוך הוא וברוך שמו, אשר האציל וברא ויצר

הוספות מהרצ"א

בתהלים (הוא סוד תורה שבעל פה דוד מלכא), וכן יש עוד לכוין במספר וואפער כזה בגימטריא גש"ם, שהמים באים ממנו וכבר כתבנו לעיל סוד מספר גש"ם וכל גש"ם מורה על מ"ד, עיין בספר מאורי אור גש"ם בגימטריא שביל עם הכולל (גם כן ווסער כזה לא נצטרך לצרף הכולל), עיין כל מה שכתבתי לעיל וכל מה שכתבתי לעיל אפשר לייחד

יחוד בדיבור לע ז

במספר וואסער הבא מהגשם, והבן ואל תתפלא כזה לעשות יחודים בכל לשון עם ועם, כי תדע כמו שכל שר יונק מהקדושה כן כל לשון יש לו חיות מלשון הקודש וממנו יונק מאותיות הקדושה וזה הוא הבירור כשישראל מייחדים בדיבורם בלשון עם ועם ולזה סגולה נפלאה להרגיל את עצמו להתבונן לגוד עיניו אותיות הדיבור היוצאים מפיו, וזה קב"צ.

✱

מעין ההוספות

* מלכות הרביעית כל"ב וחז"ר - ראה בס' רגלי-שרה ערך עשו

ועשה לכבודו ברוך הוא, לעשות נחת רוח לו לשמו ולקיום רצונו בחכמתו. והנה כתבנו לעיל בשם הרמ"ע אשר העולם הוא רושם (אלהים) התורה והתורה הוא רושם אלהותו ברוך הוא וברוך שמו, והנה כל בר דעת הרוצה לעבוד את י"י באמת צריך ליחד מעשיו בדעתו, לקיים בכל דרכיך דעהו, וכדאמרינן בברכות פרק הרואה איזהו פרשה קטנה שכל גופי התורה תלוין בה, בכל דרכיך דעהו. והנה סוד הדעה הוא בכלל ובפרט, כדאיתא בזהר פרשת וארא ברעיא-מהימנא (דף כ"ה) וזה לשונו בקיצור מופלג, פקודא קדמאה דאוליף לן משה וידעתם כי אני י"י אלהיכם וגו', וכדין אוליף לן בדרך פרט הה"ד וידעת היום והשבות אל לבבך כי י"י הוא האלהים היום דייקא וכו', כי י"י הוא אלהים הוא דרך פרט, במלה דא כמה דיין וסתרין כו' פקודא קדמאה למנדע ליה לקוב"ה בכלל ופרט ברישא וסיפא, ורזא דא אני ראשון בכלל ואני אחרון בפרט, עיין שם כל המאמר (וחקרהו), כי יסוד גדול ועמוק ועמוד מקור התורה ועבודה מבואר שם, ותעמיק במאמר זה ותמצא מעדנים לתיקון נפשך).

יחוד כלל ופרט
דה ואלקים

וה"הבין סוד כלל ופרט הוא י"י הוא אלהים, כי כל"ל ופר"ט הם יסוד ומלכות, לחברם על ידי הדעת כידוע בדרך כלל. והנה השם אלהים נקרא על שם הפרט הוא מלכות, מעשה התורה והעבודה ברמ"ח מצות עשה ושס"ה מצות לא תעשה, כי זה כל האדם שיעור קומה פרצוף שלם. ומבואר אצלינו על פי הקדמת האר"י ז"ל כי שם אלהים ירמוז על בחינת חיצוניות הפרצוף בצלם אלהי"ם, כי א' דאלהים ירמוז לגלגלתא, והל' ירמוז לג' מוחין חב"ד, וה"ה דאלהים לה' אברים מחסד ער יסוד ח"ג"ת"נ"ה, ויו"ד ירמוז ליסוד, והמ' מלכות. והארנו בזה בפרשת בראשית בקונטרס בריש הורמנותא דמלכא בביאורינו לשם בפליאות רבות תהלה לאל, אשר שם אלהים נתפשט בשם הגבורה ומשמש מן העולם ועד העולם, עד אשר דיין שלמטה ומלך ומושל נקרא בשם אלהים, מה שאין כן בשום שם משמות הקדושים. ובביאורנו לפרשת אחרי שם ביארנו שורש הדברים. ושם הוי"ה סוד הכלל, כי בו נרמז פרצוף הפנימי. והנה הפרט הוא המלכות שמים, כל המעשה אשר נעשה בעולם בו נפרט במלכות כל עולמים. ועיין בכוונת ברייתא דרבי ישמעאל בפרי-עץ-חיים. והוא המעשה הנגמר בזה העולם שמיא וארעא וכל חיליהון, ועשבין וחיוון ועופין ובעירין ובני נשא, הכל נרשם ונפרט במלכות. והארם העובד איהו מלך בכלל ואיהי מלכות בפרט. וכן בספר הקנה אומר כי מדת מלכות היא כל קניני אדם ופעולותיו וכל כליו, גמר וסוף כל מעשה אשר היתה במחשבה תחלה. וכן באותו מאמר הנזכר אומר כלל ופרט רישא וסיפא, דא דכר ודא נוקבא כו', עיין שם. והכל על ידי התורה והמצוה אשר העולם רושם אליה, כי מדת התורה גדולה מן העולם, אשר זכריה בן עזר נתן גבול אל התורה ג' אלפים ר' אמות

מעין ההוספות

* מאמר זה מהזוה"ק בסוד "הכלל והפרט", שהוא "יסוד גדול ועמוק ומקור התורה ועבודה", נפרש כשמלה לעיני החברים באורך ורחוב וקומה ועומק ורום ותחת"ת בכתבי מוהרצ"ה, "תעמיק במאמר זה ותמצא מעדנים לתיקון נפשך" * הקונטרס "בריש הורמנותא דמלכא", הוא הנדפס בס' עטר-צבי לבראשית, דף ד, ג ואילך (עי"ש לענייניו בדף ט, א, ג)

של יוצר בראשית, ומבואר אצלינו כי הי"ג מדות שהתורה נדרשת בהם צומחים מן י"ג מכליין דרחמי, קטז ומספרם ג' אלף ר"י, להורות אשר דרך התורה ל"ב מאות (אמות) כי רחמנא ל"ב א בעי. ומתחלת בב' ומסיימת בל' בכדי להורות על מדות ל"ב מאות מדות שהתורה גדולה מן העולם, ובכל מאה בה הברכה מצויה. ויתרים עליהם מדת הרחמים במספר יו"ד, להורות כי קוטב התורה והמצוה הוא סוד יו"ד נקודה הראשונה, והדל"ת תסוב על צירה, ועל זה סובב הולך כל התורה להשיג נקודת י' (יראת הרוממות השרשית * העקרית), ובדרך כלל הוא יראת שמים, יראת השם היא אוצרו, ואין להאריך בזה. אמנם בה נרשם כל מעשה עולם, אשרי המסתכל בחכמה ויראה בהשכל הבריאה, וימצא אשר היא סדורה על דרך התורה במעשה ה' כי נורא הוא, ונותן בכל מקום עיניו על פי התורה באשר הרשה לראות פנימיות הדבר, ואיך הכל נרשם לנגד עיניו, לעבוד עבודת בוראו, ומודה ומהלל ומשבח ומרומם. כמו שמצינו להחסיד מלכנו דוד עליו השלום אשר לא הניח דבר קטן ודבר גדול בעולם אשר לא נתן תודה וזמרה, צא וראה במזמור ברכי נפשי ובמזמור * הללו את יי' מן השמים כו' והמים אשר מעל השמים. והמעייין בכל דבר ימצא אשר כל הענינים מיוסדים על שרשי מדות וספירות עליונות האלקיים אמנם כל הפרטים התלויים במעשה, והם שם אלהים לסוד האדם והעושה, הוא דיין ומלך, מורה על שם אלהי"ם, כי כל חיצוניות פרצוף מורה על זה על המעשה אשר בידו עושה, והוא הפרט (במעשה העושה). אמנם מייחדם בכלל הוא היסוד, הוא שם הוי"ה ברוך הוא (ושם הוי"ה סוד הכלל, כי בו נרמז פרצוף הפנימי כדלעיל). ועיין פרק ג' משער החשמ"ל. והוא התורה, הוא שמותיו של הקב"ה, והתורה רושם אלהותו יתברך שמו, ונמצא רומז בכל תנועה ומעשה העולם מראשית ועד אחרית, ועושה יחוד המיוחד כלל ופרט. התורה נקראת כלל, מדתה סובבת על י' אחת לעבודת הל"ב, שורש שם הוי"ה. והעולם פרטה נפרט במעשה שם אלהים, לברר וללבן הרפ"ח נצוצין, ואפיק ח' ועייל ט' לאגברא ימינא על שמאלא. (ובזה אבינך אחי

הוספות מהרצ"א

* (קטז) מבואר בכתבי הקדוש מוה"ר דוב בער זצוק"ל נא לה, שהוא המדה הראשונה מיי"ג מכליין, והשם כי בשביל כן אדונינו משה אדון הנביאים בהתפללו יתברך השיבו בק"ל וחומר שהוא מדה ראשונה מיי"ג על אחותו התחיל תפלתו בשם א"ל, היינו א"ל נא רפא מדות התורה בין והתכונן

מעין ההוספות

* דברי מוהרצ"א בביאור קבלת רבור"ק כי בלימוד בדרך א' מיי"ג מדות שהתורה נדרשת בהן מעורר א' מיי"ג מדות הרחמים המכוונת לנגדה, ובניסף מראה להרבה סקופות ברחבי תורתו של מוהרצ"א המיוסדים על הקדמה זו * מכתבי מוהרצ"ה ומשמו במעלת יראת ר' שריא דרך העבודה המובחרת ועיקר החכמה * מדברי מוהרצ"ה בענין קריאת הללויה של עובד ה' המתלהב לבו בקרבו בתשוקת אהבה

* בקיצור גדול סוד זהר ואתחנן (דף רס"ד ע"א) כי יחודא עלאה שמע ישראל יחודא דהוי"ה, ויחודא תתאה ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד יחודא דשם אלהים כלל ופרט, עיין שם. ועד דלא יתיחדין כל חד דא בלחודייהו ודא בלחודייהו לא אתכללו דא בדא למהוי כלהו חד כו', עד כאן. ואסביר לך בדרך פשוט, כי יחוד שמע ישראל אנו מעלין מ"נ במסירות נפש לי"י (שם הוי"ה), ואנו כוללין עצמינו עם כל הנשמות ועם כל העולמות להעלות לאחד עלת כל העלות דאיהו חד ולא בחושבן. ונמצא נתייחד שם אלהי"ם הנקרא פרט מעשה כל העולמות כנ"ל, עם שם הוי"ה עד רום המעלות, ונכללים ונתייחדים זה בזה עד אחד סבה ראשונה. וזהו נקרא יחודא עלאה עליית כל העולמות עד אין סוף ברוך הוא למעלה למעלה ראש. ולאחר שהעלינו ועלינו לשם להתייחד באחד אמת, אנו ממשיכין ביחוד ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד שפעת רצונו יתברך ברוך הוא וברוך שמו, צנורי השפעות ברכתו (ממעלה) מאחד הנ"ל מיין דכורין לתוספת ברכה והמשכת חסדו לתוספת מוחין לכל העולמות מן שורש שם הוי"ה הנקרא כל"ל, הוא יסו"ד א"ק כאשר מבואר אצלינו במקום אחר, אל עולם ועד, הוא הפרט וזא דאלהים כנ"ל. וזה נקרא יחודא תתאה, שאנו מושכין מעתיקא דכל עתיקין להיות ולהתייחד שמו עמנו לתתא בעולם וע"ד הוא המלכו"ת, עד שרשי נשמותינו המושרש בה כנישותא דכלא, כי בה כל הדברים נפרטים בפועל מוגלם ונרגש אצלינו. וזה נקרא יחודא תתאי, שהעליון מתייחד עם התחתון כמו האב בהיכל הבן עם הבת (עיין פרק א' מדרושי מ"נ ומ"ד) והוא המשכת ברוך, ברכה לאב ברכה לבן, ברכתא דאבא ברכתא דבנוי. ושם"ע ישראל" הוא יחודא עלאה, הפרט עם הכלל, יחוד הבן עם האב בהיכל האב. וזהו שאנו אומרים ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד בחשאי, כדי שלא ינקו החיצונים בהמשכת הברכה. ומשל לבת מלך שהריחה ציקי קדירה תאמר יש לה גנאי, כי אחר שעלינו ומסרנו עצמינו במסירת נפש עד אחד אמת אין סוף ברוך הוא, כמו משה אשר עלה אל האלהים לא אמר ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד, כי הוא בן המתיחד עם אביו בהיכלו ולמה לו עוד לבקש על זה העולם, והיה בוש להמשיך האב לביתו והיכלו מצד גודל הענוה. אבל יעקב עשה יחוד אב עם בניו, המשיך להם להתייחד בהיכלם ואמר ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד. והבן. וכמה דרושים יש לנו עוד בזה, ולא באתי בכאן אלא אגב גררא. יזכנו י"י לעבדו בלב אחד אמת. ובקשתי שתעיין בזה, ותמצא מרגוע לנפשך. צא ודרוש, דבר גדול גליתי לך בזה, אמנם בקיצור מופלא אמון מכוסה ונעלם^(*)

(*) הג"ה. לא כמו שנדפס בספר אחד לגדול אחד בזמנינו מפורסם והסביר זה, וקרא שמו נשם שער היחוד ותאמין לי אחי כי כל דרכיו לא דרך ישכון אור, נתקירות ומשלים לא נהנים ולא מועילים. וכבר הרחקתי אחי מזה לעיל, כי כל דרכיו בזה בחזקת סכנה, שומר נפשו ירחק מהס. ואל אלהים י"י הוא היודע ועד כי אשר לא לכבודי אני אומר הדברים, אבל להרחיק המצרים מן תקירות כאלה המתעבים עם תקירות פלסופיות. ודי בזה.

מעין ההוספות

* תוספת בענין היחוד דשמע ישראל ודבשכמל"ו, יח"ע יח"ת

הכללות התורה, ואמר שלמה ידעתי כי כל אשר עשה אלהים הוא יהיה לעולם (הוא הוא היה, הוא הוא הוה, הוא הוא יהיה לעולם ועד, באורייתא כתיב, עליו אין להוסיף, לא תוסיף ולא תגרע ממנו וכו') ועליו אין להוסיף וכו'. ועיין בזהר פנחס (דף רל"ט) דאמר שם הוא * הוא היה, הוא הוא הוה, הוא יהיה לעולם וע"ד. באורייתא כתיב לא תוסיף ולא תגרע ממנו וכו', כי תיבת הו"א מורה על הו"ה, והוא היה קודם בריאת עולמו וכו'. ומסיים שם הזהר אשר הוא ירמוז לספירת דע"ת, והאלהים סתם דא גבורה מאין סוף ואין חקר, עד כאן ולכשתבוא בסוד י"י כמה רזין דאורייתא יתברר לך בדברי הזהר הזה, ואין כאן מקומו להאריך במתיקי מילין אשר יש לנו בזה.

אמנם היוצא לנו מזה, אשר על פי למודי האר"י ז"ל תשיג זה אשר התורה כלה שמותיו של הקב"ה, שתראה איך ומה וכמה מתפשט שמותיו ברוך הוא בשרשים וענפים ורבוא רבואות ואלף אלפי עולמות עד אין סוף ברוך הוא וכל זה צריך נפש המושכלת להעלות בקריאת שמע, ליחד באחד אמת במסירות נפש לי"י וקורא קריאת שמע בבוקר העלה כל מעשה הלילה מן השינה אשר מסר נפשו בפקדון, ושינה אחד מששים במיתה, וגדולים צדיקים * במיתתם כי מעלה יותר ניצוצות קדושה. גם העלה מה שעוסק בתורה בלילה, והעלה כל ניצוצי קדושה, ומקבל עליו עול מלכות שמים בשלימות מסירות נפש. ובזה מיחד כל המעשים אשר יעשה ביום יתיחדו ויעלו, כל הנצוצין אשר לשורש נשמתו נאגדים על ידי מעשיו, ומקבל על עצמו ארבע מיתות בית דין, יעבור עליו ח"ו לכל דבר, יהרג ואל יעבור. וכן בקריאת שמע של ערבית הוא בירור מעשה יום העבר, להעלות כל הברורין במסירות נפש לי"י. והשכינה אומרת חזי במאי ברא אתינא לקמך

וזאת אשר תדע, כי מה שאמרו בשם הבעש"ט להעלות כל דבר לשרשו, כגון אם באה לו איזה תאוה, ידע שהיא מן עולם השבירה, יעלה אותה לשרשה הוא מדת החסד, וכן איזה הרהור הקפדה יעלה אותה אל המדה, וכדומה. עד כאן דבריו ועיין בספרים מתלמידיו, נודע ומפורסם. אבל תדע שצריך להעלות במסירת נפש, ישפוך נפשו לי"י ויקבל עליו ארבע מיתות בית דין כפי כחו [נוסח אחר: בכל כחון] וכפי יכולת מחשבתו. וזכור מה שאמרתי לך, * כי דבר גדול הוא, ולא תתטפש. ולא נאריך בזה יותר קמ"י (ובפתיחה לפרי-עץ-חיים בעזרת

הוספות מהרצ"א

(קמז) עיין בספר התניא נקרא בשם ליקוטי אמרים, שההרהור אינו מצדו, כי לבו חלל בקרבו מתאוות, * הפליא בחכמתו לדבר מזה שזה דוקא למי שיודע על כן בודאי זה בא מאותיות השבירה הבאים אליו

מעין ההוספות

* ביאורו של מוהרצ"ה לזוה"ק פ' פנחס בענין הוא הי' וכו'

* בענין עבודת הצדיקים בשנתם ראה לעיל עמ' מ"מא ובהוספות לשם

* מוהרצ"ה מציין לפתיחה לפע"ח, והוא ספרו הק' פרי קדש הלולים, ונעתק מהתם להכא מש"ש בענין העלאת המח"ז הבאות לאדם בשעת תפלתו, והחובה להעלותן לשרשן ע"י הכוונה והתחנונים (ומלמד דעת בב' סגולות ועצות כיצד לקיים העלאת זו)

* כאן מרמז מוהרצ"א למ"ש בספרו אגרא-דכלה בענין שהעלאת המח"ז אינה ענין לכל אדם, ודעתו זו חוזרת ומתפרשת עוד

ההעלאות בק ש
שחרית וערבית

העלאת
המחשבות
והמדות

כתב יושר דברי אמת

קי"ט

השם יתברך נאריך בזה יותר) כי תלמוד ותראה האמת כי אין שום עליה בלי מסירת נפש במחשבה ובמעשה, בכל כחו ויותר על כחו, בכל רמ"ח אבריו ושס"ה גידיו, לעשות כל המצוה וכל המעשה בכל לב ונפש ומאוד, אפילו הוא נוטל וכו'. ובזה תבין אשר לא יהיה לפניך שום דבר הרשו"ת, ומה שנקרא לפעמים דבר הרשות, לגבי דבר מצוה קרי ליה רשות. כדאשכחן פרק ה' דמסכת ביצה, אלו הן משום רשות אין דנין ואין מקדשין וכו'. וכן תפלת ערבית רשות. ועיין ברא"ש (בריש) פרק תפלת השחר. אבל הכל, אפילו עבודת החול, כל עבודה תעשה ותעבוד ותיחד. כי יזכירך החכמה אשר תיחד בכל דבר ותמצא [נוסח אחר: אשר תמיד בכל דבר תמצא] שמו של הקב"ה הוא התורה, ותמצא במעשה העולם, הן באכילה וכו' על פי התורה בדקדוקי מצוה להזהר בחומרות, כי תתמיד מחשבתך ביחודי (צירופי) שמותיו ברוך הוא, עד אשר תבוא לידי הרגל, ואז תקיים בוודאי והגית בו יומם ולילה. וזהו והיו הדברים האלה אשר אנכי מצוך כו' ודברת בס, ודרשו רז"ל ולא בדברים בטלים. קמ" אחי, וכי נאמר זה בכדי שלא יעבור על לאו הבא מכלל עשה לבד, כי בלאו הכי מהיכי תיתי שיהיה מותר בדברים בטלים אמנם לדרכינו הוא לשון הבטחה (גם כן). כשתקבל עול מלכות שמים בשלימות ליחדא באחד אז תזכה והיו הדברים האלה על לבך וכו' ודברת בס ולא בדברים בטלים, כי תמצא מעדן לנפשך בדבורך. ודי בזה, ותראה ותנוח דעתך קמ" (ולזה הפירוש תמצא סייעתא בזהר תרומה דף קס"ב ע"ב, דחשיב שם י"ג פקודין בפרשת שמע ולא חשיב והיו הדברים האלה אלא ודאי כדכתיבנא).

הוספות מהרצ"א

- * מהשבירה לתקנם ולהעלותם אבל מי שמקושר עדיין בתאוות, התאוה באה לו מנפשו הבהמית שבחלל השמאלי שכלב משכן היצר הרע, הוא שוטה כשיתעסק להעלות המחשבה, כי האיך יעלנה והוא בעצמו מקושר בקליפה על כן יקיים ולא תתורו אחרי לבבכם וידחה המחשבה ממחשבתו ויש לנו בזה דרושים עמוקים סמוכות לאורייתא בספרינו אנר"א דכ"ה בפרשת קדושים ובפרשת תצא, ועיין שם והמבין יבין וכבר כתבנו לעיל בהג"ה מזה, וכיצד יתנהג, המשכיל על דבר ימצא טוב טעם
- (קמ"ח) אנחנו בעניינו כבר אמרנו, ודברת ב"ם ולא בדברים בטלים היינו התחלת תורה שבכתב ב' והתחלת תורה שבעל פה מאימתי ב' (או סיום תורה שבעל פה ב"ם סתומה), והיינו ודברת ב"ם רק מתורה שבכתב ושבעל פה ולא בדברים בטלים שאינו נוגע לשתי התורות האלה
- (קמ"ט) ובזה יתפרש גם כן הירושלמי ודברת בס ולא בתפלה, הביאוהו התוספות בכרכות, דלפי זה תתפרש הכוונה שלא תצטרך להתפלל כי תפעול

מעין ההוספות

במקומות רבים בספרי, ועכ"ז מבאר היטב את מעלת עבודת העלאת המדות והמחשבות שהיא בגרר השבת אבידה ופדיון שבוייך

- * פרפת מדברי מהרצ"ה בענין המס"נ להשי"ת
* פרפראות מתורת מהרצ"א בענין ודברת בס ולא בדברים בטלים (וראה עוד בהע' לו - עמ' ל - ובהוספות לשם)

- * **ועוד** תדע אשר כל החכמות שבעולם, כמו חכמת השיעור והתכונה והטבעית וכדומה, מאפס ותוהו נחשבו אם לא תדע דרכי החכמה הצפונה. ונאמר בחכמת התכונה, אשר הניחו התוכנים הראשונים בהנחתם שיש תנועה הכרחית ורצונית בהיפך, ולמה יעשה י"י ככה
- * אבל לא נאריך, כי אין אני עוסק בעת הזאת באותן החכמות, כי למה לנו לבלות ימינו בזה, תהלה לאל אלו יחיה איש אלף שנים, ואין קצבה ואין קץ לאורך ימינו, אינה יכולה להשיג אחד מני אלף אלפים ורבוא רבואות עולמות אשר תשתוקק לנפש המושכלת להדבק להעלות במעלות סולם מוצב ארצה כו' על פי דרכי תורתנו הקדושה המתוקה מרבש ונופת צוף. והגם שאמר דוד המלך עליו השלום ולא הלכתי בגדולות ובנפלאות ממני, אמת שהלך
- * מדרגא לדרגא, ולא שפי לדלג מבירא עמיקתא לאיגרא רמא בלי דרגין ובלי משקו"ל ועיון נפלא. ועיין בסבא פרשת משפטים מה שאמר על עצמו ועל רשב"י. וגם לזה הדבר תלוי בשעה ובנפש המשכלת בשיעור האהבה המתעוררת. וכבר מצינו בינוקא פרשת תרומה (דף קס"ו) דדליג מאיגרא חדא למשמע קדושא בהדי צבורא וכו'. פעם כתוב אורח חיים פן תפלט, ופעם אומר פלס מעגל רגליך. זולת מאמרם ז"ל בחגיגה פרק א'. אחי, על זאת יתפלל כל חסיד לעת מצוא עת רצון, לדלג שור, לדלג על ההרים, לקפץ מאיגרא לאיגרא בלב הנלבב, באהבת נפש. אין הכתב יכול להוציא דברים שבלב האהב האמיתי, ואין הפה יכול לדבר. ונחזור לענין תנועה הכרחית ורצונית בגלגלים וכוכבים, כי כן דרכי העבודה (והחכמה) לעבודת האל בשני תנועות ההכרחית ורצונית (בגלגלים וכוכבים). בכל יום הולך אל דרום וסובב אל צפון, ואל מקומו שואף זורח הוא שם. ולא נאריך כי הדברים ארוכים מאריך מדה. אמנם פשוט תנועה הכרחית בכל יום, אשר בעל כרחך אתה חי, ואדם עובד ועושה כדרך מנהג העולם, וזה בכל יום. והתנועה שהוא ממזרח למערב דרך דרום, מצד חסדו יתברך שמו הרוצה להטיב ממדת טובו, ורוצה בקיום העולם בחכמתו. וממזרח סוד אבא סוד החכמה שולח שפעת חסדו למערב, אבא יסד ברתא י"י בחכמה יסד ארץ, וסובב אל צפון בלילה לשוב בתשובה, צפון סוד אמא תשובה בינה. וכל זה דרך י"ב צרופי

הוספות מהרצ"א

- * הכל על ידי יחודים נראה לי ומה שכתב הרב שאין אלקים ותראה איך הוכיח שאין שום דבר בעולם רק דבר רשות נמצא, יעויין בחובת הלבבות שער עבודת אזהרה וציווי עיין שם ותבין

מעין ההוספות

- * מתורת מוהרצ"א על כי כל חכמות העולם חקוקות בתורה וטפלות אליה, וע"י עסק התורה יבין האדם בכל החכמות ותורתו תאיר לו את פרטי כל המעשים והחכמות
- * מראה מקום לענין התנועה ההכרחית והרצונית
- * אזהרת מוהרצ"ה מהליכה בגדולות ונפלאות שלא בהדרגה, ודבריו שהקפיצה והדילוג מורים על גודל האהבה
- * הקדמה זו כי אין בעולם דבר רשות (ואפילו רפרוף עין) אלא רק אזהרת סוד מרע וציווי עשה טוב מאריך הוא בו ברבים מספריו

כתב יושר דברי אמת

קכא

הוי"ה, י"ב צרופי אהי"ה. ואל מקומו שואף זורח הוא שם, הוא תנועה רצונית ממערכ למזרח להשיב נפש העובד לעלות מעלה מעלה עד רום המעלות, בכל היחודים וברורים שעשה בזה העולם במסירות נפש ליי להיות שואף וזורח אל מקומו וכבר הנחנו שהעולם רושם התורה, והם שבעה כוכבי לכת, שבעה מטיבי צעד, ולכל כוכב מהלך רצוני מיוחד על פי מדרגתו בנפש היושר, כי הגלגלים הם בסוד דעשיה ברקיע השמים. עיין פרק ב' משער ציור העולמות, ושם תראה נפלאות תורתנו הקדושה והעולם רושם התורה, וכן מבורא אצלינו כל דרכי הלוכי הכוכבים בגובה השמש, ואמצע השמש, מסלול השמש ובירח גלגל התלוי, וראש התלוי, וזנב התלוי כמה הלכות נשגבות בידינו לדרכי השם כי נורא הוא (כל זה) בהיותי לומד זאת החכמה בילדותי [נוסח אחר - בהיותנו לומדים זאת החכמה בילדותנו], יען שהרמב"ם ז"ל בהלכות קידוש החודש אמר שזהו סוד העבור, הגם שהוא לאו דווקא (כי איך שייך סוד בחכמות החיצוניים, אשר העיד הרמב"ם ז"ל על עצמו שלמד זאת החכמה מן ספרי היוונים ולא מבני יששכר יודעי בינה. וכבר נאמר לא עשה כן לכל גוי, וסוד י"י ליראיו כתיב. עיין בזהר אחרי דף ע"ג. ומה יענה הרב במאמר גזליא רכיכין ואמריא דעדקין, ובמאמר ועמוסי יריכי נחשון בקשו לקבוע נציב אחד וכו' בסנהדרין דף י"א י"ב. ולמה יקרא לחודש נציב, אשר לנו תהלה לאל סודות רבים בעניני סוד העבור, יחנני השם לבאר לכם אחיי בחיי נפשי דלא תיעול בכסופא לעלמא דאתי, אמן).

אמנם יכול להיות שהסנהדרין ומעברי השנים ידעו זאת החכמה, כי צריכה גם כן לפי מעמד העולם. אבל זה הכל בטבעית, אמנם מצד הרוחניות הדברים הכל בפלס ומשפט יסודי החכמה הצפונה נשתכלל וכאשר נכנסתי בחכמה בלימודי האר"י ז"ל, ראיתי סודות בהלוכי הכוכבים והמזלות ועיקרם ושרשם מאין ולאין כמו השמש מהלכו האמצעי בשש"ה ימים, (בסוד) מספרו יוס"ף הצדי"ק^{קכ} מספר שס"ה. וגידין של האדם במספרו, כי הוא שורש הגי"ד^{קכא} ורשתין ממנו נמשכין י"ז רשתין^{קכב} בזהר בראשית (דף נ"ב), להמשיך רוח החיות

הוספות מהרצ"א

- ☆ (קג) סוד צדיק יפיד עולם המשפיע לדוד מלכא דאחי מיהודא, בסוד ויגש אליו יהודא וכו' וכן משיח בן יוסף עתיד למסור המלוכה למשיח בן דוד במהרה בימינו, וכן השמש משפיע לירח והירח מקבל ממנו אורו
- (קנא) גי"ד תבין, אות הג' הוא סוד המשפיע, ואות הד' הוא המקבל, ואות ה"י הוא סוד הטפה הנמשכת מן מוח המשפיע שהוא הג' אל המקבל הוא הד'. ותבין בפסוק והמן כורע ג"ד הוא ועי' בגמ' שבת מאי טעמא מהדר גימ"ל לגבי דל"ת (קנב) מספר גי"ד

מעין ההוספות

* דברי מוהרצ"ה על סודות סדרי הבריאה ודרך עבודת הבורא שניתן ליקח מהנהגת הטבע
* שיטת מוהרצ"א כי אשרי למי שלמד חכמת התכונה בילדותו, ומי שלא למדה בילדותו אין לו לבלות בה זמן רב ולבטל מתורתו

* מראה'מקום לענין גי"ד וביאור מארז"ל ג' מאי טעמא מהדר

קכב הקדמה ודרך לעץ החיים

מן המוח להחזיק האברים. עיין ברעיא-מהימנא פרשת וארא (דף כ"ה) הנ"ל. ואפילו על דקדוקי מעלות ודקים מבואר אצלינו. והגובה השמש שמהלכה שבעים שנה ירמוז על גדלות ז"א בסוד דע"ת שלימה, וממשיך בסוד חיי אדם כמנין אותיות של ז' שמות ע"ב ס"ג מ"ה ב"ן קס"א קנ"א קמ"ג. וסוד י"י ליראיו ומהלך הירח כ"ז ימים, ולה גלגל התלוי בסוד תלי גלגל ולב המזכר בספר יצירה, לרמוז כי הירח לית לה מגרמה כלום, וחייה תלויין לה מנגד השמש, והוא מאיר בה כ"ז אותיות התורה בהזדווג עמה בעת הניגוד. ואחי, אין אני כעת עוסק בזו מחמת אין פנאי, אני מוטרד באהבת החברים ואהבת כללות ישראל, ולא באתי כי אם להעירך אשר תראה כמה כל החכמות כתפל מבלי מלח, ולא עמד טעמם במ וריחם נמר. וכמה הבעלי חכמות אלו אטימין לבא סתימין דעינין (יסודות רעועים אין להם על מה שיסמוכו, אחר שאין להם חלק בתורה ועבודה בכלל ופרט) ותאמין לי כי בחכמה הטבעית בוודאי הם סומים. ובעינינו ראינו פליאות רבות מן מעשה השם, כי הטבעית שרשו מן שם אלהי"ם בגימטריא הטב"ע, והוא הכס"א להוי"ה, וישראל חלק י"י עמו אם מתרפא * מן חבור תרין שמהן אלין כלל ופרט, אזי רפואתו רפואה, אבל אם מתרפא בטבע לבד בשם אלהי"ם ח"ו כשאינו מחובר לשם הוי"ה ברוך הוא להיות ממתיקו, אזי ח"ו גובר מחמת הרפואה הדינים האחוזים בשם אלהי"ם ומצינו בישעיה שאמר לחזקיה ישאו דבלת תאנים וימרחו על השחין, ועיין שם פירוש רש"י ז"ל, והוא היפך הרפואה. והוא על דרך אמרם ז"ל באגדת תענית מי שאמר לשמן וידליק וכו', דידוע כי מעשה ההדלקה בכח שם אלהי"ם, והאמירה בכח שם הוי"ה בסוד חכמה אומר בינה עושה (האמור בזהר פרשת תזריע) וכן בכל המאמר מעשה בראשית. והם חבור תרין שמהן הוי"ה אלהי"ם. אבל שם הוי"ה מושל ומכריח מעשה אלהי"ם לעשות בו כרצונו ומתרפא. אמנם למי שאינו דבוק [נוסח אחר: שאין לו דבוק] וחלק לו בשם הוי"ה רק בטבעית, בוודאי הרפואות הטבעיות לו למרפא כי הוא בעצמו טבעי ^{קכ} והנה אחר שנתרפא חזקיה מן הדבלה גנו ספר רפואות (כן ראיתי

רפואות טבעיות
רפואה דשם הוי

הוספות מהרצ"א

(קנג) מספר ע' עם הכולל לא אשים עליך כי אני י"י רופאך, שנתחבטו (קנד) על פי דברי הרב אלה יפורש הפסוק ויאמר אם המפרשים אם אין מחלה אין צורך לרפואה ויש שמוע תשמע וכו' כל המחלה אשר שמתי במצרים לפרש, דהנה הגוים תחת הטבע, רפואות הטבעיים *

מעין ההוספות

* דעתו הנחרצת של מוהרצ"ה בנין רפואות הטבע מתפרשת במכתבו לאנשיו שבו מצוה עליהם שלא יזדקקו לרופאים ורפואות שהם חלק הגוים, ומזיקים הם לבנ"י ולמאמינים היודעים כחם של הצדיקים ועוד מאריך שם בענין המחלות והרפואות

* ממשנתו של מוהרצ"א בענייני הרפואות, שכולן מצויות בטבע, אך הבורא העלימן כדי שלא ישכחו מהשגחתו ית' בזמן שישראל עושין רצונו של מקום מתגלות להן כל הרפואות והם רואים נפלאותיו ניתנה רשות לרופא לרפוא, אך עדיף שלא לעסוק ברופאים אלא להתפלל לה, כי ההנהגה שעם בנ"י היא למעלה מהטבע גם הרפואות הטבעיות פועלות רק בהשגחתו ית', וכשזקק להן יכיון אל העזר האלקי שבהן

כתב יושר דברי אמת

כפג

גניזת ספר
הרפואות

כתוב), כי ראה כי לא הדבלה מרפא אלא הנותן כח ורצון לכל חיות שבעולם. ובני, לא חשמע לדעת הרמב"ם ז"ל בפירושו למה גזו חזקיה ספר רפואות (עיי' בפירושו המשנה סוף פרק מקום שנהגו), כי בעינינו לא יעשה ח"ו שלמה כזאת. אמנם מה שהקשה לפירוש רש"י ז"ל מחולי רעבון לא קשה מידי, כי שם התירה תורה כל ירק עשב לכם לאכלה, ובימי נח אפילו בעלי חיים הותרו.^{קנה} ולעובדי השם זה הוא עבודה, כמו שביארנו למעלה אבל הרפואות בסמים המרים הוא בוודאי רק למי שמתנהג בטבע, בוודאי הוטבע בכל דבר מן המדות של הבורא ברוך הוא כח בכל עשב שיהיה גובר בו היסוד אשר המלאך הממונה עליו אומר לו גדל, מן אותה מדה וספירה אשר המלאך שרשו, והכל בכח הטבעי אבל בכח השם הנכבד והנורא המושרש בעמו ישראל, ובפרט בימי חזקיה שכמעט היה דורו כמו דורו של משיח כדאיתא בחלק, בוודאי למה היה אז להם לשמש ברפואות טבעיים סמים המרים המושרשים ומוטבעים בשם אלהיים ולכן גזו אותו ספר (ולא העבירו מן העולם, אבל הוא כטעם עמד וגזו לצדיקים, ולהם הכח להפוך המעשה המושרש בשם אלהיים ועיי' בכוונת רי"ו בתפלת ראש השנה אשר הדינים אין כוונתם לבטלם אלא להמתיקם בלבד, ודו"ק), כי דעת חזקיה שיהיה כל איש מישראל כמוהו, למעלה מן רפואות הטבע, והיה בדעתו כי

הוספות מהרצ"א

הם בעת מן העתים לרפואה כאשר ירצה הבורא על ידי סם פלוני וכירצא לרפואת אותן, ואם כן החללים הבאים עליהם באים ברוב על פי הטבע והטבע מרפאם בגזירת היוצר הבורא הטבע מה שאין כן ישראל עם קרובו הנתונים לחלק הוי"ה דוקא, אם בא ח"ו איזה מחלה, על שונאיהם יחולו, ענין המחלה הוא שלא כטבע רק על פי הנהגות התורה, ורפואתם שלא כטבע מאת התעוררות רחמי הוי"ה ברוך הוא וברוך שמו והנה ישראל לא ידעו אז רק מענין הנהגות המצריים אשר שם נתגדלו מעת הולדם, והנה ידעו דרכם ומחלתם וידעו כי לחולאת פלוני משתמשים בסם פלוני ואמר להם השם יתברך שכאשר יכנסו הם תחת עול התורה, כל המחלה אשר שמתו במצרים היינו חולאים טבעיים ויתרפאו

לפעמים בטבע הסמים בכח שם אלקים, לא אשים עליך חולאים כאלו מצטרכים לטבעיות הרפואית, כי אני הוי"ה רופאך למעלה מן הטבע, משם ההוי"ה ברוך הוא והוא פירוש קרוב לפשט, הגם שיש עוד בזה ענינים מופלאים

לפעמים בטבע הסמים בכח שם אלקים, לא אשים עליך חולאים כאלו מצטרכים לטבעיות הרפואית, כי אני הוי"ה רופאך למעלה מן הטבע, משם ההוי"ה ברוך הוא והוא פירוש קרוב לפשט, הגם שיש עוד בזה ענינים מופלאים

אכילה מעץ
החיים

(קנה) לא ידעתי מזה, * כי עץ החיים אינו באיסור על פי התורה, רק מחמת דעך הרעת הושם להט החרב סביב עץ החיים לבל יוכל ליגע בו המוגשם מעץ הדעת. אבל מי שזוכה להזדכך גופו לא יגור מלהט החרב ואכל וחי לעולם ושם בן נח הזדכך גופו ואכל מעץ החיים, כן הוא בקבלה ואפשר צריך להיות ובימי נח גם בעלי חיים הותרו, נמשך טעות מראשי תיבות בע"ח.

מעין ההוספות

* עוד דברים קצרים בענין המתקת הדינין

* קבלה זו ששם אכל מעץ החיים וכו' נזכרת אצל מוהרצ"א גם במקו"א, ובהרחבה יותר

(*) אמר המלכה"ר הרואה יראה כי בקונטרס שעמד לעיני הרה"ק מוהרצ"א היתה הגידסא "ובימי נח אפילו בעץ חיים הותרו", ועל כך טובבים דברי כמ"ש להלן

באתערותא דלתתא יתער לעילא שלא יצטרכו עם י"י לרפואות הסמים, אבל השם יהיה רופאם. ועיין בפירוש התיקונים הנדפס בסוף התיקונים ביאור מאמר עשרה דפיקין אינון. ולזה תמצא שנענש אסא הצדיק שדרש ברופאים בחליו ולא בשם. ובוה מתורין קושית התוספות פרק החובל על אמרם ז"ל מכאן שניתן רשות לרופא לרפאות, והקשו דמהיכי תיתי לאסור אבל על פי דרכי התורה ישראל הדבוק בחלק שהוא למעלה מן הטבע, הו אמינא דאסור, עד שנתנה התורה רשות, ^{ק"י} ועכ"ז לרופא נתנה (כמו הרמב"ם ד"ל שהיה רופא מומחה ישראלי הולך בדרכי השם קדוש יעקב, לו ניתן רשות לרפאות, ולכן הקשה קושיתו) למקשר עצמו בשורש הרפואות, אשר מקובל אצלנו מרבתינו אשר שם הרפואה [נוסח אחר · שם הוי"ה] בניקוד חול"ם מלשון ותחלימיני ותחייני. ונקודת חול"ם הוא נקודת התפארת, וכח שם הוי"ה מושרש בתפארת והוא הרופא האמתי (כאמור כי אני י"י רפא"ך אותיות פאר"ך, כמבואר אצלנו בזהר בשלח). אז תלוי הכל לפי כוונת הרופא ולא בכוונת הרפואות וזהו שאמר שניתן רשות לרופא לרפאות, ולא אמר שניתן רשות לרפאות [נוסח אחר · לרפואות], כי הרופא צריך כוונה לרפואה ^{ק"י} ימשיך כח רצון הבורא לכח העשב הסם ההוא אשר בו עושה הרפואה ועל כן הרופא עלול יותר, כי משתמש בטבעי בו מושרש שם אלהים (שורש מוחין דקטנות אשר השמוש בהם סכנה עצומה וצריך לשמירה רבה, כמבואר בכוונת שביעי של פסח) ולא נאריך עוד בזה, כי לא באתי אלא להראות, לעורר לבבות התלמידים. ומוזה תקיש לשאר חכמות אשר לנו תהלה לאל בדקדוק הנקודות וטעמים ^{ק"י} מחכמי חידות בספירות ומדות, כל אמתא ברבוע וכו' וכל שיש ברחבו טפח כו' דברים מתוקים מדבש.

הוספות מהרצ"א

(קנו) אנחנו אמרנו בדרך רמו, שהתורה נתנה רשות לרופא, ידוע מכוונת האר"י ז"ל בכוונת ונותנים באהבה רשות בגימטריא השם הו' דמ"ב הוא ש"קצ"י"ת, והוא ראשי תיבות שועתינו קבל ושמע וכו', והוא בחינת מלכות כנודע. והתורה נתנה רשות, שידע הרופא שאין הרפואות פועלים, רק מלכותו בכל משלה והוא נותן כח בהרפואות הנעשית שתרפא את החולה כרצונו יתברך על ידי התפלה שמחפלה החולה והרופא, והוא סוד שועתינו

קבל וכו' אבל לא יאמין שהרפואה הטבעיית בעצמה תרפא

(קנו) עיין בזהר בסופו בענין קרטנא אסיא, ותראה פלאות

(קנח) חכמת הדקדוק צריכה מאוד למלאכת שמים לתורה ולתפילה, וגם לחכמה הצפונה הלזו אבל להיות שכעת שבעוונותינו הרבים גברה יד המינים ועושים כוונים למלאכת השמים, ומוציאים החכמה

חכמת הדקדוק

מעין ההוספות

* עור מתורתו של מהרצ"ה בענין הרפואה, חול"ם, פאר"ר וכו'

* עור בענין רשות ומלכות

* במקום אחר מאריך מהרצ"א עוד בהרחקה הנדרשת בזה"ח מחכמת הדקדוק העלולה לפגום בקבלת התושבע"פ, ורק אחר

כתב יושר דברי אמת

קבה

סודות בסוגיות
התלמוד

ולא זו בלבד כל החכמות החיצונות אשר אינם הכרחיים לדרכי התורה מבלעדי חכמת אמת כנ"ל, אבל אחי גם בתלמוד יש פליאות רבות, כמה מאמרים שמבקשים ואומרים דרשוני וחיו. כמו בפרק שלוח הקן (דף קל"ט ע"ב) אמרו ליה פפונאי לר' מאיר מצא קן בראשו של אדם מהו, אמר להו כתיב ואדמה על ראשו, עד כאן. ופירש רש"י ז"ל אפילו כשיהיה בראשו לא אבדה את שמה, שמע מינה כי אדם גופיה אדמה הוא ולכן לא נאמר עפ"ר על ראשו. והנה ראה היש פלא גדול מזה, וכי רבותא למבעי בעיא, וכי יקרה זה בעולם, אפשר בראשו דחוני המעגל דהוה ניים שבעין שנין, וכי בשביל אדם כזה הוצרך למיבעי איבעיא. והרמב"ם ז"ל פרק י"ג מהלכות שחיטה מקרב אל השכל, ושינה ואמר בראש בעל חי. ולמה שינו פפונאי. אבל לפי דרכינו דרך הקודש, כשחבא בסוד י"י, בסוד שלוח הקן בדברי האר"י ז"ל בשער או"א, אשר ירמוז רביצת האם על האפרוחים ועל הבצים בשעה שאין לזו"נ רק ו' קצוות והאם רובצת להניק לבנים זו"נ. וזהו אשר שאלו מצא קן בראשו של אדם, כשז"א בגדלותו ויש לו ראש מורה על שיש לו מוחין, והוא לא מצא אלא ק"ן (אורות) ולא ש"ע נהורין שלימין, אל מה ירמוז בחינת רביצת האם. ועל זה השיב לו ר' מאיר והאדמה על ראשו כתיב, אפילו כשיהיה בראשו היינו בכלים החיצונים מכל-מקום יש לו גם הראש (אמנם) בכלים פנימים בשלימות המוחין אפשר הוא בקטנות עור כי והאדמה על ראשו כתיב. וכן הוא האמת, כי מצינו גם לקטן יש לו כל הכלים החיצונים. ועיין בשער חג המצות פרק א', ודוק בזה. ולדרכי העבודה שבלב יש בזה אש להבת שלהבת, והמשכילים יבינו.

וכן מצינו (במנחות פרק שתי הלחם דף ס"ט ע"ב) בעי ר' זירא חטים שירדו בעבים מה הם לשתי הלחם, ממושבותיכם אמר רחמנא לאפוקי דחוץ לארץ, אבל דעבים שפיר דמי, או דלמא אפילו דעבים. ופירש רש"י ז"ל, עבים שבלעו ספינה מלאה חטים וירדו עם המטר, עיין שם. והביאו הרמב"ם ז"ל פרק ח' מהלכות תמידין ומוספין. ואסקינן שזה בדרך נס דפריך הגמרא מי איכא דמתרמי, עיין שם בתוספות. אבל אחי, אומר לך כי עבי"ם ירמוז על מיכאל וגבריאל (בסבא פרשת משפטים דף צ"ח ע"ב) מלאכי חסד וגבורה, והקב"ה עושה

הוספות מהרצ"א

הזו להבליהם ושטותיהם, על כן מן הצורך למעט גם כזה ואמרו רז"ל ודגלו עלי אהבה, אל תקרא ודגלו אלא ולגלוגו. ושמעתי ממנדי אמת שסיפרו לי משם הרב הקדוש מו"ה משה סופר וזוק"ל שאמר שאף על פי שהיתה אהובה בימי האבות, כיון שכעת נתהווה חוק למינים שנואה דרכיהם לפני יראי השם, כמד"א בתורה ולא תקים לך מצבה אשר שנה י"י אלקיך, הגם שהיתה אהובה בימי האבות כיון שעשאו חוק לעבודה זרה שנואה היא לפני המקום וכל ערום יעשה ברעת

מעין ההוספות

שהבנים יגדלו בדרכי התורה אפשר ללמדם דקדוק, ואז יחכימו בו יותר ללא יגיעה ותומך יתדותיו בדברי מוה"ר סופר מפשעווארסק הנזכרים גם כאן

* בביאורו לזה"ק מפרש מוהרצ"ה את רמיזתם של מיכאל וגבריאל בתיבת עבי"ם

שלום ביניהם (שלום הוא יסוד אמא, והבן) תמיד, כאמרם המשל זה מיכאל, ופחד זה גבריאל, עושה שלום במרומיו. וקוב"ה אמר כדין וכדין (באגדת הספינה) כדי להמשיך השפעות טובות על ישראל ולהשפיל שונאיהם. וכשבלעו העבים ספינה מלאה חטים מחוץ לארץ והביאו לארץ ישראל וירדו עם המטר, כההוא מעשה דאתרמי שם. והנה ספינ"ה בכל מקום רומזת למלכות דאצילות (כאמרם ז"ל מנין לספינה שהיא טהורה, והמשכיל יבין) המהלכת בים הוא עולם הבריאה, כמבואר אצלינו וכדאיתא בפירוש ספרא דצניעותא דהאר"י ז"ל. וידוע דחטים ירמחו לכ"ב אותיות התורה (כמנין חט"ה) הנמשך אליה מחכמה דלעילא. והנה כשהספינה היתה בחוץ לארץ, מורה על שירדה המלכות למקום תוקף הדינים והחיצונים יקנו ממנה, והיא יורדת לשם להכניע החיצונים ומעלה משם כל הניצוצי קדושה וכל הנשמות הבלועים, ומעלה אותם לארץ ישראל לזווג אותם עם ז"א, ואומרת לקמיה חזי במאי ברא אתינא לקמך, במאי ברא אתערנא לגבך. ומחמת זה יורדת שפע החכמה סוד החטי"ם. ומה שהיתה בחוץ לארץ, שושנה בין החוחים, בסוד תחת החט"ה יצא חו"ח (עיין בלקוטי־תורה פרושת עקב), ובארץ ישראל נעשה מן חו"ח חט"ה ונתמתקו בעבים. על זה שואל ממושבותיכם, ממושבותיכם ולא דחוץ לארץ אבל בעבים שפיר דמי, דהוי כמו מטר דמתמתקים בעבים כדאיתא בתענית, וכן נמתקו החטים בעבים. ואדרבה, אחר שעלתה הספינה ממקום הקליפות והדינים על ידי העבים ונעשה מן חו"ח חט"ה, וכתוב אם תוציא יקר מזולל כפי תהיה, ויהיו מותרים לשתי לחם מן החטים. וסוד שתי לחם מבואר אצלינו בלקוטי־תורה פרושת אמור, כי הם סוד טפת החסדים שבהם כ"ב אותיות בגימטריא חט"ה שמהם נוצר הולד, עיין שם. ולכן הם שתיים כי כלולים זה בזה וזה בזה, אשא במיא ומיא באשא. ואגב אומר לך אשר אמרנו בזה, כי סוד הלחם מבואר אשר הוא בסוד המלכו"ת בכלל, הלחם אשר הוא אוכל סוד העבודה. אמנם נקראת לח"ם לרמוז למה שצריכה להשפיע לישראל שני שלחנות, שיהיה תורה וגדולה במקום אחד. ולזה רומז לח"ם, כי המלכות נקנית בשלשים מעלות והתורה במ"ח מעלות, וזה הוא תיבת לח"ם. וצריך שתי לח"ם (בסוד לח"ם בגימטריא מזל"א ותרין מזלין הן נוצר"ר ונק"ה) שיהיה כל אחד כלול מחבירו כנזכר לעיל וזהו בחג השבועות שנמתקו כל הגבורות ונתגדל הז"א ועולה עד הדיקנא הדרך למאי דאמרן, דזה הוא בעיית ר' זירא אם חטי"ם שירדו בעבי"ם הרומז על חסדים, נמתקים מיסוד אמא [נוסח אחר: אם חטים שירדו בעבים הרומז על חסדים וגבורות מיסוד אמא] וכן נראה מדברי הזהר בראשית (דף ל"ב ע"ב) ר"ה פריש עבי"ם ע"ב י"ם, ובלקוטי־תורה איוב אומר שהם סוד הגבורות (ת"ל שהם גבורות דאבא, ונעשין חסדי אמא, כנודע) ונמתקין הגשמים בשרשן בחותם אמא מלויי ג' אהי"ה (גימטריא שמי"ם), עיין בכוננת שמיני עצרת. ורוק היטב אחי, ותמצא כמה מתוקין מלין אלין. וכשנמתקין הגשמים מורידין חטין בפסח (שם בעת הלידה בשביעי של פסח) ואותן חטים הם בחוץ לארץ מקום מושב הקליפות, אם כשרים הם לשתי הלחם הואיל והיה להם יניקה מהם.

כתב יושר דברי אמת

קכז

ובדרך רמוז ירמוז על נשמות חסידי אומות העולם, או נשמות הגרים, אם כשרים הם לשתי לחם, לשלחן מלכות הפנימית. ודי בזה, והמשכיל יבין בסוד נעלם, וילך מעולם לעולם, סוד הגזרה והבניה, נעמי ורות המואביה, ספינה ורקדת, אש המזבח מוקדת, ונמתקה בעבים, אשר אחר הגשם שבים, סוד בוע"ז ונעמ"י והמכסה שמים בעבים, מכין מט"ר מטרוניתא, משחיל מחלבא ביניתא, חלב חטה דקורדניתא, מבוצינא דקרוניתא.

* ועוד לנו הרבה גמרות פליאות מבוארים אצלינו, ויש בהלכות ואגדות, כמבואר אצלינו בביאור מאמר בפסוק שור או כשב או עז, ביאור דברי הגמרא חולין (דף ל"ח ע"ב) תחת אמו פרט ליתום, עיין שם בגמרא ותוספות ד"ה אלא זה פירש וכו'. וכן כל מימרות יוצא דופן הם פליאות רבות. אבל חכמי הש"ס סדרו כל תלמודא דלהון על רזין דאורייתא, כדאיתא ברעיא־מהימנא פרשת פנחס (דף רמ"ה) ויש באגדות המבהילות בפליאות אין מספר, אשר לית נגר ובר נגר דיתרין אותם ויעמיס שם דרכי העבודה שם פרק שלוח הקן (דף הנ"ל) גבי יוני הרדיסאות לא ידענו בפשוט דבריהם, הגם שהאחרונים אמרו בזה איזה משל. אבל לא יוטעם למצוא בהם דברי חפץ לעבודת השם, אם לא בחכמה הצפונה בחמשים שערי בינה קי"ט

סודות האגדות

תשובה ותיקון הפגמים

ועוד סגולת החכמה לתשובה כבר ביארנו המשנה אם אין דעת אין בינה, ולא נשאר לנו לבאר אלא לברר הטעם למעשה כי יראה וידע בחכמה באיזה ספירה פגם ח"ו, וכל ספירה מסתעפת לבחי' כלים מכלים שונים עד אין ערך, הן באריך אנפין הן באו"א הן בזו"ג, ובחי' פנימיות הכלי וחיצוניות הכלי, ובאור פנימי ומקיף.

והנה כשיחבונן האדם בחכמה ימצא על עצמו דקדוקים רבים באיזה אבר הגיע פגמו, ויתחרט במסירות נפש, ונגד אותו מדה יעשה מצות הנוגע לכללות האבר ואין כאן מקומו להאריך, כי יצטרך לזה חבור גדול בשרשי מדות עד אין מספר אמנם אראך דוגמא, כגון אם ח"ו יש לו פגם הברית, בא וראה בשער תיקון עונות כמה יחודים מסר לכל בחינה בפני עצמה, וכן יש לרדוף מצות הרבה נגד הפגם בשוכו מחטאו, לרדוף שלום ולעשות שלום בין איש לאשתו ובין אדם לחבירו, כי שלום רזא דברית וישמור את השבת בזכור ושמור *

תיקון פגם הברית

הוספות מהרצ"א

(קנט) הרכ האריך להביא לדוגמא איזה מאמרים בענייני יש כידינו בעזר הצור כמה מאמרים נפלאים לפרשם כידו החזקה על פי החכמה הצפונה, כדי נפרשים בחכמה הצפונה הלזו, יהי י"י אלקינו עמנו להראות יופי הדר החכמה לעין כל והנה גם אנחנו לחבר בזה קונטרס בפני עצמו.

מעין ההוספות

* גם בהגהות הזוהר מדבר מוהרצ"ה מדרשות חז"ל המובנות רק עפ"י סודם של דברים, ומבאר ה"פליאות בענין יוצא דופן ויתום בבהמה - והכל בסוד העבודה הרצויה"

* שלום רזא דברית - ראה הנעתק בהוספות לעמ' כאיכב בביאור הפס' וקראת אליה לשלום

בתכלית, לכזין לתקן מה שעיות. לשמש צדיקים יסודי עולם בשמוש במעשה, להיות להם עבד נאמן בפועל לקיים ברזא דצדיקי נאמנים וכו' [נוסח אחר - ברזא דצדיק צ' אמנים וכו'] כאמור בריש עץ-חיים. יעסוק במצות צדקה לחבר צדי"ק וצד"ק, ילמוד תורה לשמה, אם רגיל לשנות פרק אחד וכו',⁹² אמן יהא שמיה רבא בכל כחו ממש וכוונתו וזה הוא לכל בחינה עצמים נפרדים עצמו מספר ויש לכל בר דעת הרוצה לשוב לחפש מקורי פרטי הענינים השייכים לכל ספירה ומדה שפגם בהם, לעשות ולתקן במצות ומעשים טובים, וימצא בוודאי בעוסקו בחכמה, כי לא הבאתי כי אם לדוגמא ובכל מעשיו ייחד ביחודי שמות אשר יודע כי שמות הללו שייכים ואחודים במדה זו וברוך הוא וברוך שמו יעזור לך, לפתוח לך שערי אורה, כאמור בזהר על פסוק או הודע אליו חטאתו ובוודאי ברוך הוא וברוך שמו לא ימנע טוב להולכים בתמים, והבא לטהר מסייעין לו. ובוזה שלום על ישראל.

והנה ביארנו סוד ג' הראשונות אשר שרשם עסק החכמה בלמודי האר"י ז"ל, ומזה תקיש אל השאר גם לשבע מדות הל"ח שהיו במקדש הצריכין לעסק החכמה, הוא תכלית התורה לשמה. כאשר נאמר בפרק התורה ר' מאיר אומר העוסק בתורה לשמה וכו' ומכשרתו להיות צדיק חסיד ישר ונאמן, היינו שעל ידי עסק התורה לשם י"י כדאיתא בכוונת תורה לשמה (בלקוטי-תורה פרשת ואתחנן ובסדור), והוא לימוד החכמה הפנימית לשם י"י הם ה' חלקי הנפש המושרשים מן ה' פרצופי אצילות, וכולל כל חלקי העולמות, כנודע כל זה משער אבי"ע, והם שיעור קומת יוצר בראשית והנה שורש שם צדיק להיות איש חי רב פעלים, וצדיק נקרא חי וראשי תיבות ח"כמה י"סוד, יען אשר ממשיך הצדיק סוד החכמה לכל * הפעולות שבעולם, לכל ההבלים ולכל הרבורים ולכל החושים ר"איה ש"מיעה ר"יחא ד"בור ועיקר החיות בעולם הוא החכמה, כאמור והחכמה תחיה את בעליה, ובלא חכמה ח"ו אין לו חיים. והנה עיקר כל החיות אשר בעולם הוא הטעם אשר בכל דבר ברומם צומח חי מדבר, כמו שידוע מרבותינו. והטעם אשר בכל דבר ההוה בעולם, הוא הניצוץ הקדוש אשר בקרב המאכל. וכל הטעמי התורה הוא החיות אשר בתורה, טועמיה חיים זכו, כי החיות אשר בתורה נותנת חיות לעוסק בה, כאמור כי הוא חיך ואורך ימך, ומבלעדי התורה אין לאדם נפש הישראלי חיים כלל.

והנה תורה לשמה, אמר בהקדמת ראשית חכמה הקדוש היינו לשם התורה, שהיא נקראת

הוספות מהרצ"א

(קס) עיין הטעם לזה בספר התניא הלכות תשובה, ויונעם לך

מעין ההוספות

* ענין הצדיק הנקרא חי (חכמ"ה יסו"ד) נשנה במקום אחר בסגנון רומה * ביאור נוסף על חיות החכמה עיקרה של חיות העולם, ובהעדרה סרים הטעמים והטהרה

כתב יושר דברי אמת

קכט

עסק התורה מהני רק לאדם השלם

על שם שמורה דרך לעלות להר י"י קדוש אלהי יעקב. והנה אחי, אם יועיל מה שמורים דרך לחגר או לסומא, או לאדם חסר דעה נמשל ככהמה, כן קורא וזהר לחסרי החכמה שאינם טועמים דבש ונופת צוף החכמה, אטומי לבא סתימי עיינין. ולזה אמר התנא כל העוסק בתורה לשמה, ותכלית העוסק להביץ ולהשכיל החיות אשר בתורה, אזי מכשרתו להיות צדיק חסיד וכו'. היינו שעושה אותו כלי מוכן לקבל להיות צדיק וחסיד, ותורה לו הדרך אשר ילך, ולא יהיה לא חגר ולא סומא, אבל יהיה שלם בכל שיעור קומתו ולא יחסר לו שום אבר, ולא יותיר לו שום אבר אשר אמרו ז"ל כל יתר כנטול דמי. ואם אדם אינו מסתכל בכל שיעור קומתו, בשתי עינים, בשתי אזנים, בעשר אצבעות ידו ובעשר אצבעות רגלו, ובכל פרק ופרק מן נתוח רמ"ח אבריו על מה ולמה הוא משמש כל אבר, ועל איזה חכמה הוא מורה, הוי יתר אבר והוא כמו חסר, וטריפה הוא ואינו כשר להיות צדיק חסיד וישר. ואיך נקראת תורה לשמ"ה שתהיה מורה דרך, למי יורה, כאמור את מי יורה דעה, אחר שאין לו כלי לא יד ולא רגל, ולא עינים לראות ואזנים לשמוע. אבל אם הוא עוסק בתורה קדומה

✧ [נוסח אחר: בתורה קדושה] הנקראת תורה לשמה, והעסק נקרא היגיעות אשר מיגע עצמו כטעם התעסקות העיסה, וכן הוא משבר גופו ועוסק בכל כחו, קס"א אזי רפאות תהיה לשריך,

✧ ותתקן לך בגדי השר"ד לשרת בקודש, הם החושים (ראשי תיבות ר"איה ש"מיעה ר"יחא ד"בור), קס"ב ואז תהיה שלם [נוסח אחר. שליט] באבריך ותורה לך התורה דרך אשר תעלה ותדבק נפשך ושוורש נשמתך בקונך.

✧ **והנה** שם חסיד אומר ברעיא-מהימנא פרשת צו (דף ל"ג) אם תלמיד חכם הוא צריך שיהא ביה חסד דאיהו חכמה, ועם י' איהו חסיד. ואם לית ביה חכמה לאו איהו חסיד, עיין שם. כי תדע אשר מדת אהבה, אהבת חסד, הוא ענף החכמה, ואם תקח הענף מן האילן שרשו נעשה

הוספות מהרצ"א

✧ **(קפא)** וכדברי הרב כן הוא בקרוב בט"ז סימן [מ"ז, לעסוק הכוונה עשיה והוא דוקא בדיבור, עקימת שפתיז הוה מעשה וגם, לימוד נקרא דוקא כשמכווין הלכה לאמיתה, אבל עסק אפילו לא כיוון עיין שם (קפב) חוש המישוש אפשר נרמז בה, רצה לומר הכולל, שהוא הכולל כל חלקי הגוף כנודע.

התעסקות בתורה

מעין ההוספות

- ✧ מדבריו של מוהרצ"ה על שלימות הקומה הנדרשת מהרוצה להכנס בשערי הקדושה, וטהרת בגדי השר"ד שלו שישרת בס בקודש וידמה צורה ליוצרה
- ✧ דברי מוהרצ"ה על היות צורת כל אבר מורה על סודו והצורך בו לעבודת ית' באופני תיקון הנשמה
- ✧ ממשנתם של מוהרצ"ה ומוהרצ"א על שלימוד התורה צריך להיות בהתעסקות וביגיעה דוקא, בדיבור ובעיין. בפלפול ובחידוש (וביאור ענין "העוסק בתורה לשמה וכו'"), ולפיכך נוסח הברכה צ"ל "לעסוק בדברי תורה"
- ✧ ביאורים בדרך הסוד ובדרך העבודה לענין שחסידות היא צירוף ומיזוג החסד והחכמה, את צנועים חכמה

- * עץ יבש. וכן שם צדיק איתא בזהר פרשת תרומה (דף קמ"ה ע"ב) יוסף זכאי דאיכרי צדיק על שמיה דסיהרא כו' עיין שם, כי ממשיך היו"ד אות החכמה אל מלכותא קדישא דאיתקריאת צד"ק, ונעשה הוא צדי"ק. וכן גבור הכובש את יצרו, והוא ממדת הגבורה ענף התשובה, ואיתא בלקוטי־תורה פרשת שמיני דרוש חטא נדב ואביהוא כשלקחו מוחין דאמא (היינו תשובה כנודע) בלי מוחין דאבא (היינו חכמה כנודע). קס"י ואמר שם גם בעץ־חיים דרוש הנגעים אשר זה הוא סוד הנגעים וצרעת סגירו, אם לוקח מוחין דאמא בלי הארת מוחין דאבא, עיין שם. וכי מאין נמשך הסתת היצר, כי צומח ומתעורר על האדם דינים דקטנות ח"ו, ומזה נתגבר עליו היצר. אם על ידי החכמה בה הכח כל המתקות הדינים ונעשה צרופים אחרים להשרות עליו סוד החכמה. בא וראה מה שכתב הרב צמח בהקדמה וזה לשונו, ועוד נראה לי כי גלוי החכמה הזאת עתה בדורות גרועות, כדי שיהיה לו מגן עתה ללכת בלב שלם לאבינו שבשמים. כי באותן הדורות היו החסידים והמעשים טובים היו מגינים עליהם ומצילים מן המקטרגים, ועתה רחוקים משורש עליון כמו שמרים בשולי החביות, מי יגן עלינו אם לא על ידי עסק בחכמה הזאת הנפלאה וכו' והנסתרות נעשים נגלות, כי בדור הזה מושל הזנות וכו' ונתפשטו הקליפות וכו' (עיין שם) עד כאן לשונו. הרי דברינו לפניך כי על ידי עסק החכמה תמתיק הדינים, ולא ישלוט הרע עליך ח"ו ותכבשו יצרך ודי בזה ושלום.

צדיק
המשכת
החכמה

רתשובה צריכר
לחכמה

החכמה הק
ממתקת הדינים
ומחלשת היצר

ויהא רעוא מן קדם עתיקא וכו' אשר דברי אלה אשר באהבת החברים באמת נאמרים, יעשו רושם בלב החברים לחזקם להעירם ולעוררם אהבה עד שתחפץ, ויתלהב לבם בקרבם ברשפי אש שלהבת י"ה, למען יתגדל ויתקדש בקרבם קדוש ישראל, ויתרבה הדעת של אמת. חזקו ואמצו אחיי וריעיי, כי קרוב עת דודים, להתקדש שמו של מלך מלכי המלכים, בתוך עם י"י והצדיקים והחסידים בקשתי אחיי שתעינו בדברי אלה, כי מכל לבי דברתי, להחזיק ידיכם שלא תתיראו ולא תגורו לגשת אל הקודש, דבש מצאת אכול דרך וכו', אמת כל אחד לפי מדרגתו ושכלו, שתמדוד עצמך במדידה דמצוה, אבל יהיה שכל [נוסח אחר - יהיה הכל] בלב אמת, אשר לא יחפץ שום דבר, רק לדעת לעשות (לעבודת) הלב לתורה

הוספות מהרצ"א

- * (קפג) עיין בספרנו אגרי"א דכ"ה פרשת לך פסוק ויאמר י"י אל אברם לך לך מארצך

מעין ההוספות

- * הגהתו של מוהרצ"ה לזה"ק בענין שם צדיק
* בענין איסור לקחת מוחין דאמא ללא מוחין דאבא שהוא סוד חטא נדב ואביהוא, ושעליכן לעולם אין אנו מתפללים לאמא אלא לאבא
* דברי מוהרצ"א שאליהם מרמז כאן, במה שהתשובה צריכה להיות משולבת עם החכמה, הן בסודן של דברים והן בעניינם בעבודת ה' בדרך התשובה

כתב יושר דברי אמת

קלא

העבודה בלתי
לה' לבדו

ולתפלה ולמצוה, ליחוד האל בכל נפשו ורוחו ונשמתו חיתו יחודו, לעלות נפשו למקורו, אל מקומה אל עמה ואל מולדתה, תשוב לבית אביה עם כל טוב, להתמלאות רצון קדוש יעקב, ברוך שאמר והיה העולם, ולהמשיך כח ממקור הברכה והצנורות ויעודים טובים. יהא רעוא דיתמשך ברכתא וחיין לנא ולכל ישראל אמן (כן יהי רצון).

בנ"ך ואע"י

הוספות

הוספות

לקוטים וכיאורים מתורתם של רבותינו מוהרצ"ה ומוהרצ"א

אל כבוד נאצל אור שבעת הימים הוא אדונינו מורינו ורבינו הרב רבן בני הגולה עמוקות, צופה נסתרות, עושה גדולות עד אין חקר, מפליא פלאות צדיק קדוש עליון, מוכתר בכתר עליון, הגאון האלקי כבוד מורינו ורבינו הרב אברהם יהושע העשיל האור הצח ומצוחצח.

...מורי אדונינו, בקשתי השפל מתלמידיו לבל יהי דברי עליו לטורח הנה אני כעת באמצע הדרך בנסעי אליו לקבל פניו הקדושים, ונפסק לי הדרך להיות שעשינו שם התקשרות עם הרב החסיד האבד"ק לעשניב על ספרי עץ החיים ופרי העץ שיקבענה בדפוס, וכעת נתקלקל הדבר אחר שנדפסו ע"י איש אחד מזאלקווי בלתי ידיעתו ובשבע העבר הביא לידינו הספר הנ"ל בדפוס, ושם אגרתי אצל הרב במקום וועקסל ואני אונס גדול בדבר ויראתי לנפשי שלא יהי לי טרדה מזה ואני כבר שלחתי לידו חמשים רובל, ובאולי ח"ו יעמיס עוד עולו עלי אשר לא אוכל שאת והנה זולת זה שמעתי ואזני תצילנה להיות שאדומו"ר איננו מסכים להדפסת אלה הספרים, ורבים אמרו לי שאדומו"ר קלל אפילו המדפיסים הראשונים שהדפיסו ספרי קודש הנ"ל, וזה ודאי לא אאמין כי זה שקר מפורסם לא יאומן כי יסופר. אמנם לא חשתי לשום קול וחשתי ולא התמהמהתי ועשיתי המוטל עלי ונסעתי מביתי ואמרתי יעבור עלי מה. אמנם בשבוע העבר בא מ' מאיר יעקב מזאסלאב המתעסק בהדפסת הספרים וסיפר לי גם כן בשם הרב הנזכר לעיל

הקדמת מוהרצ"א

כבוד הרב החסיד... מוהרצ"ה מזידיטשוב, ומעט הייתי מתלונן בצל קורתו ומצאתי ראיתי אשר לב הרב מבעית בחכמה הקדושה... וכמעט לא ראיתי ולא שמעתי בדורינו דוגמתו... זכיתי לקבל פניו.. הרה"ח המקובל הנ"ל, וראיתי מלא וגדוש בקדושת החכמה המפוארה הלזו, וכבר הי' לי פתחון פה לפניו בעניני החכמה...

וכתב הרב מוהרצ"א בהסכמתו לס' עמרת צבי. ידוע לכל שער בת עמנו אשר כבוד קדושת מחותני הרב הקדוש הנ"ל השתדל ביגיעה רבה ובמסירת נפשו לחבר פירוש על הזוה"ק, וידוע לכל אשר עם גודל קדושתו ופרישתו וחסידתו זכה שנפתחו לו שערי חכמה ובינה, והי' יחיד בדורו בחכמת האמת, ואת מקורה הערה לפרשה לתכליתה על סדר העבודה. וכמה פעמים כשהיה הדיבור של חיבה מצוי בינינו בהיותי מסתופף בצלו של הקודש, פלפלתי עמו בחכמה וראיתי אשר מן השמים זכה לזה, ילאה הקולמוס מלספר עומק השגתו בחכמת האמת הלזו, והנה הוא הקדוש עשה לה אונים...

עוצם השתדלותו לגלות החכמה הנ"ל ולהפיצה על פני תבל אין לשער.

וכך במכתבו של הרה"ק מוהרצ"ה אל הרה"ק מוהראי"ה מאפטא זצוק"ל (נדפס בס' עשר קדושות):

בעין חופש תמו חפש מחופש בהגהת הש"ס וסקלו המסילה, ובספר הזהר הגדולים משכו את ידיהם. ואשר בספר הזה מובטח גאולתינו ופדות נפשינו, ועיין בזה בר"מ דק"ב פרשת נשא והמשכילים יזהירו כזהר הרקיע בהאי חבורא דילך דאיהו ספר הזהר מן זהרא דאמא עלאה באלין לא צריך נסיון בגין דעתידין ישראל למטעם מאילנא דחיי דאיהו ספר הזהר יפקון ב"י מן גלותא ברחמי וכו' עכ"ל אלמא בעסק ספר הזהר לא צריך אפילו נסיון והנה בדפוסים עלו כלו קמשונים מלא טעות ואין איש שם על לב. כי יש בגרסות מקום עיון כמו בגרסת הש"ס. ועתה חדשים מקרוב נדפסו ספר הזהר עם הגהות מקדש מלך, והשליכו גרסות הישינות לא נודעו עוד, וכל הגדולים סומכים עצמם על המק"מ כאלו אומר הדברים מפי משה מפי הגבורה. והנה אדוני מורי ורבי לא רי לנו בזה לסמוך על איש כזה המגיה מדעתיה דנפשיה ולהשליך הגרסות הישינות. זה פעם שלישי שנדפס בהגהותיו, ואנו לא ידענו אותו אם הי' מוסמך כהוגן וראוי לסמוך עליו

אמנם מקום הניחו להתגדר בזה לי השפל והנבזה חרל אישים, עמדת על החקירה ונתתי את לבי לשוט ולהעמיק אשר יש לפלפל במקום העמוק הזה בחריפות ובקיאות יותר מעמקי ים התלמוד על הקדמת אדונינו הר"י, לבא בספריו ולעוסקי בתורתו לשמה להבין ולהשכיל מעשי ד' כי נורא הוא מראש ועד אין סוף. והנה ראיתי בהגהות מק"מ לא תיקן כלום, ואדרבה הגרסות הישינים טובים בכמה דברים רובא דרובא, וכאשר תהלה לאל חי בידי לברר וללבן ולדבר לפני מלכים ולא אבוש וגם זולת גרסת מק"מ בדפוסי הזהר שלפנינו מלא טעות אשר לא שם המק"מ עיונו עליהם. וכאשר חפשתי בחיפוש אחר חיפוש בין כתבי האר"ז"ל אותן הל"ג שנכתב בצד ונדפסו בצדו מביא האר"ז"ל בעצמו כאשר המה בכתובים ת"י ת"ל ית' ב"ה וב"ש. וכאשר אזכה לקבל פני אדמו"ר בתשוקת נפשי לה' כקבלת פני השכינה אראה לאדמו"ר כמה וכמה

שאינ ברצון אדונינו מורינו ורבינו שיבאו ספרי קודש הנ"ל לרפוס עד אשר יפצרו הרבה באדמו"ר, ואז התחלתי למיחש לזה ונפסק לי הדרך, כי לפלפל בזה עם אדמו"ר פנים בפנים כדור הזה אני מתירא מן התלמידים, וכמו שאמר רבי כשהלכתי ללמוד תורה אצל ר"א בן שמוע חברו עלי תלמידים וכו', ואמרתי אשלח מקדם ביחוד ואפרש נא שיחתי לפני אדמו"ר מה ראיתי על ככה אשר יבאו לרפוס.

כי אני מעורר ומנעורי חשקה נפשי העלובה בלימוד הספרים לשוטט במים רבים האדירים האלה במים עמוקים עצה בלב איש, הגם אשר ת"ל יתברך ב"ה וכ"ש צללנו בעמקי ים התלמוד בגמרא ופוסקים, לא הנחתי ידי מזה לחפש בחיפוש אחר חיפוש מחיפוש נר מנר, וכ"ז השם יודע את לבי לאשר לא להתפאר ולא להתגדל, אבל מה אהבתי תורת ד' תמימה להבין דברי חכמים וחדותם, ובפרט להבין ספר הזהר מאמרים הקשים עד מקום אשר יד שכלי מגעת. והנה ספר הזהר בו דבוק נפשי עד אשר בשכבי ובקומי נקשרתי, לא נח ולא שקט לי, כי באמת הספר הלזה ידוע ומפורסם סגולת עסקו בו, והוא מקור לכל ספרי יראים וממנו נובעים כל המוסרים ואהבת ד' התמימה, ואשר לזה שואלים ליום וכו' בני צפית במרכבה וכו' עד מכף רגלי ועד קרקדי איך וכמה ומי לנו גדול לסמוך בעסקי שיעור קומה בניתוח אברי עולה להפשיטה ולנתח לנתחיה ולהעמיק בכל אבר מכף רגל ועד קרקד איך וכמה, למסור נפש שוקקה ונפש רעיבה למקור מחצבה, זולת בעסק ספר הזהר. אשר אם ראיתי כל הספרים שנדפסו ונתפשטו מן צדיקי הדור בזמנינו זה, היש בהם דבור אשר לא ירמו או כתוב בפירוש בזהר בכלל דבריו, כל הדברים מיוסדים על פיו יצאו ידוע ומפורסם, האריכות בזה אך למחסור.

ונוסף לזה ראיתי כי הגדולים צדיקי הדור לא משגיחים על הרפסת ספרי הזהר שיהי' מוגה ומודיק כאשר השגיחו קדמונינו הראשונים

שבושים שנשתבשו הדעות בהגהות המק"מ ובפרט בפירוש המק"מ אדוני מורי ממש אין לשער מגודל טעותים הנמצא בו בפירושו ממש מהפך הצינורות, כי אין משגיח על ערכי הכנויים אשר הם כהררים התלויים בשערה במקום הגבוה הזה וגבוה מעל גבוה ומה שאומר בשם אשר שם מתחיל בשם הנ"כ בשם מוהר"ח ז"ל, על העמוד הראשון בפ' שמות הוכחתי בכיבור נגלה שאין הנ"כ מדברי מוהר"ח ז"ל, כאשר אראה לאדמו"ר ענינים כזה לאלפים.

והנה לא זכיתי להראות לפני רבותי נ"ע כמו אדמו"ר הרב הקדוש מ"מ דק"ק קאויניץ, וכאשר כמה פעמים ת"ל ודנתי לפניו בחכמה ובפני מורי וכו' דק' לובלין נשמתם צרור בצרור החיים בגנוי מרומים, כי עוד לא עסקתי בפירושי הזהר ובהגהות בחיים חיותם, עד אשר נדפסו ספרי הזהר בק' פריצק עם הגהות מ"מ נעתי חצני וזרתי כי הגרסות האלה רובא דרובא עלו כלו קמשונים ואגב זה נתתי לבי לחקור בפירושי הזהר במאמרים הקשים ועלתה ת"ל בידי דברים מתוקים מדבש צופים ע"פ הקדמות האר"י ז"ל וע"פ קבלתי מרבותי הקדושים, וכאשר בידי להציע דברי לפני מורי ואדוני והנה דברי הזהר לא יתפרשו כ"א ע"פ כהאר"י ז"ל, וכאשר פרשם המק"מ אשר המק"מ שגה בהם והופך ומבלבל בבקשה מכבודו. וכל אשר לא למד כתבי האר"י ז"ל גם דברי המק"מ חתומים. וזה אחד מן הטעמים אשר עלה ברצוני להדפיס הספרים הנ"ל בכדי שהתלמידים יתנו לב ויבינו בספר תורת אלקים, והמשכילים יזהירו כזהר הרקיע ויתרבה הדעת וכו' וכו'.

והנה לא זכיתי להראות לפני רבותי נ"ע כמו אדמו"ר הרב הקדוש מ"מ דק"ק קאויניץ, וכאשר כמה פעמים ת"ל ודנתי לפניו בחכמה ובפני מורי וכו' דק' לובלין נשמתם צרור בצרור החיים בגנוי מרומים, כי עוד לא עסקתי בפירושי הזהר ובהגהות בחיים חיותם, עד אשר נדפסו ספרי הזהר בק' פריצק עם הגהות מ"מ נעתי חצני וזרתי כי הגרסות האלה רובא דרובא עלו כלו קמשונים ואגב זה נתתי לבי לחקור בפירושי הזהר במאמרים הקשים ועלתה ת"ל בידי דברים מתוקים מדבש צופים ע"פ הקדמות האר"י ז"ל וע"פ קבלתי מרבותי הקדושים, וכאשר בידי להציע דברי לפני מורי ואדוני והנה דברי הזהר לא יתפרשו כ"א ע"פ כהאר"י ז"ל, וכאשר פרשם המק"מ אשר המק"מ שגה בהם והופך ומבלבל בבקשה מכבודו. וכל אשר לא למד כתבי האר"י ז"ל גם דברי המק"מ חתומים. וזה אחד מן הטעמים אשר עלה ברצוני להדפיס הספרים הנ"ל בכדי שהתלמידים יתנו לב ויבינו בספר תורת אלקים, והמשכילים יזהירו כזהר הרקיע ויתרבה הדעת וכו' וכו'.

ועוד נוסף העירוני מן השמים, כי ראיתי התפשטות החסידות ומרגלא בפומייהו שנתגלה חכמת הבעש"ט אשר נאמר בסוף ספר תולדות יעקב יוסף שבהתגלות תורת הבעש"ט הקדוש והנורא יבא משיח והנה מנעורי אני מכתת רגלי ממקום למקום ומחיל אל חיל לבקש דבר ה' בין צדיקים, אשר אדוני מורי יודע אותי

וע"ז ממש אגיד בעדות, כל זה נסיתי בחכמה ולבי ראה הרבה והנה האיש אשר לא ידע ספר מפנימיות התורה, בשמעו דברי הצדיקים בפירושי הפסוקים אשר נראים כפשוטים והמה עומדים ברומו של עולם ברמזים ויחודים וצורפים עליונים, נקל בעצמם לפרש פסוקי התורה בחדודים יותר מיושרים, וחכמים המה בעיניהם ואינם מבינים גדולת הצדיקים ושרשי יחודם ודבוקתם בעולמות עליונים דרכי הלכסם בקדש, ונעשים גדולים ג"כ, גוט"י יודי"ן קלי"ג, חסידים, וכל אחד רואה עצמו במעלה על חבירו ואומר אשראי. ויש מהם שיש להם ראייה ג"כ המתנבאים אחר שהם בעלי תורה ועובדות ג"כ נדמה בעיניו שעובד יותר מעבודת הצדיק והוא בעל תורה יותר

בהשפיע ללמד לאחריו יעשה בו רושם יותר מורגש

וכתב בס' **אגרא דכלה פ' ויגש ד"ה**. ולא יכול יוסף להתאפק וכו', ולא יכול יוסף צדיק יסוד עולם להתאפק מלהשפיע לכל הנצבים עליו ויקרא, יכונה לקבלת השפיע להשפיע כמו שתרגם יונתן וקרא זה אל זה ומקבלין דין מן דין, הוציא"ו כ"ל אי"ש מעל"י רצה לומר כללות השפעות כל השיעור קומה וציאו מעלי ע"י ראש צדיק אשר אליו מגיעים כל הברכות כמד"א וברכות לרא"ש צדי"ק דייקא, ול"א עמ"ד אי"ש את"ו כי כביכול כולם באסתכמותא חדא. ועפ"י הדברים האלה תדע ממוצא דבר דרכי הצדיקים הקדושים שבעולם הזה אשר בהתאסף סוד ישרים ועדה עליהם תטף מלתם בדרכי תורה ועבודה ומסמיכים דבריהם אקראי אשר לפעמים המקרא אינו סובל הפירוש רק הענין האמת, ולפעמים תראה להיפך אשר תדע שהאיש הנחשב בעיני העולם לשלם ומטים אזנם לשמוע דבריו והוא באמת אינו בר הכי להרים קול במקהלות ואעפ"כ בהתאסף אליו אנשים חכמים ונבונים יתמהו איש אל רעהו מהיכן הרויח דברים העומדים ברומו של עולם אך כל הענין הזה הוא כי כל איש [ש]הוא במדריות צדיק דהיינו שהוא מרכבה למדת צדיק יסוד עולם הוא מסוגל בטבעו להשפיע תורה ועבודה לבני חבורתו, ולפעמים אפי' מי שאינו במדריגה גדולה כזו ויש מבני חבורתו נשמות יותר גדולים ממנו עכ"ז כיון שנשמתו מבחי' יסוד הצדיק הם כפופים לקבל ממנו תורה ודרכי עבודה בין והתבונן כי הדברים בנויים על קו האמת ושקולים במאזני הצדק לא יסתפק בדבר רק המתעקש ומי שלא טעם טעם מעץ החיים והנה האיש הצדיק המסוגל לזה אף שהוא עניו גדול ואינו מדבר לפני מי שגדול ממנו, עכ"ז בהתאסף אליו אסיפת חברים מקשיבים לקולו הוא כמוכרח בדבר ומן השמים מסייעין לו שירים קול יעקב כתורה ודרכי העבודה, כי להיות כל החבורה מסכימים עמו לא יכול הצדיק להתאפק... והנשמה הראוי' לזה

במעשה חדודים ומה לי השפל להאריך בזה ועי"ז אדוני מורי ממש אבדה האמונה, ומה שקוינו ותוחלתינו אך למחסור, וכ"ז גרם שאינם יודעים שרשי המדות איך לכוון בכל הביורורין ועליות הטוב מן ההיפך בצנורי יחודי העבודה התמה המסורה בלב כל חכמי לב וכאשר הצצתי בין החכמים גדלתי ונתתי אל לבי וראיתי קוצר רוחי ושפלות דעתי נגד הצדיקים בראותי אשר בכל תנועה מדקדקים על חוט השערה, אשריהם אשרי חלקם, ועל זה אנו מבקשים ושים חלקינו עמהם ולעולם לא נבוש אמן

עמ' א

י"י אלהי אתה ארוממך, אודה שמך כי עשית פלא, עצות מרחוק אמונה אומן.

וכתב בס' **עמרת צבי** (זח"ג קצג, ב [פרשת חקת, בסוף ד"ה והא אוקימנא]): ומתחיל ופתח בפסוק [ה' אלקי אתה ארוממך גו'] לסדר מיני מעדנים, אשר הפסוק הזה כולל כל הפרצופים וכל הפליאות חכמה, אשרי למי שזוכה לעיין ולהסתכל עין בעין ובשעשועים מה הם ואיך הם.

חברים מקשיבים.. מסניולת החכמה... יתעלה המלמד החכמה לאחרים.. ומקבלין דין מן דין.

וכן הוא בדברי הרב מוהרצ"ה להלן עמ' פו: ולהעמיד תלמידים הרבה בכדי שיתרבה הדעת גם לו לעצמו, כאמור למען תספר באזני בנך ובן בנך וכו' וידעתם כי אני י"י, רצה לומר ע"י אשר תספר יתרבה הדעת אצלך [וראה בהוספות לשם]

ובס' בית ישראל (פ' ויצא ד"ה ובזה תבין גם בדברי הגמרא) ומאכילנא בשורא ליתמי, היינו מן הטוב הלז אשר טעם וצד הוא ישפיע לזולתו לאחזוקא בידא דחייבא להוכיחו ולהיישירו לדרך הטוב, וזה ליתמי והבן כי

לכ"י זה הדבר וכו' שהם חפצים לשמוע ע"י התורה איזה הנהגה טובה לעבודת הש"י, אזי מתלבש הדעת באיש פרטי להודיע להם באמצעות התורה דגליאת אנפהה ליודעים איזה הדב"ר היינו הנהג"ה אשר צוה י"י לפי המקום והזמן והדור) והבן.

עוד שם פ' שופטים [ד"ה]. נביא מקרבך מאחיך כמוני וכו', הנה כפי הכלל שבידינו שהתורה נצחיות הרי זה כמה חלפו שנים והלכו דורות ואין חזון נפרץ וכמה יתקיים בדורותינו תורת אמת הלזו והנראה דהאנשים ההולכים בדביקות קונם וצורם הנה דבר י"י בפיהם אמת וחכמתם עדיפא מנבואה, ובעת שמדבקי' עצמם בקונם הנה פיהם יהגה עפ"י התורה מליץ לצד עילאה. ובעינינו ראינו צדיקים כאלה אשר הם עצמם כמעט הם בביטול הרגשותיהם ואינם זוכרים אח"כ מה שהופיע להם השם במענה פיהם על איזה פסוק שבתורה דרכי השי"ת והנה הנלכב השומע לצדיק כזה שמדבר ד"ת מחויב להטות אוזן לכל תיבה ותיבה ששומע, כי בודאי ישמע עצות לנפשו כי בהצדיק הנדבק בקונו מתלבש בו אור השופע מא"ס ב"ה לאמור דבריו בתורתו ית' מה שנוגע לכל נפש השומע. והנה הוא דבר נבדק בנסינות למשכילים לא יכחיש אותן זולת תועי רוח וחסירי מדע. וגם הצדיק בעצמו המסתפק באיזה דבר יוכל להתבונן עפ"י התורה אשר יורוהו הש"י וזה ירמוז בדברי תורתנו בכל עת נביא מקרבך לשון ניב שפתים דהיינו דיבור מקרבך ומתוכיותך, מאחי"ך מדביקות שלך (מלשון מאחי"ן) יקים לך וכו', אליו תשמעון. וכלול בזה האנשים השומעים יטו אזן לשמוע ולקיים, וכן הצדיק בעצמו יטה אוזן לדבריו שלא יהי' כעובר על נביאותו.

ובס' מגיד תעלומה (על פ' היה קורא דף ט"ז ע"ב) [ד"ה]. שתשכן כפורינו (היינו החבירים שנפלו לגורלינו המכירים ויודעים אותנו, תשכן אצלינו) אהבה ואחוה ושלום וריעות (שלא יכא שום בן אדם מהחבירים לקטרטג עלי ולדבר עלינו תועה ח"ו וע"י זה הקטרטוג יתבקר

ואמרת ד"ת על לב און שומעת דייקא כ"א ישמע כפי שורש נשמתו וכ"א מבני החבורה יקבל דבר הצריך לתיקון נפשו, כי הדבר הנשפע להצדיק הוא בחי' הדעת אשר הוא מתפשט בכח כל האיברים ויוצא מראש צדיק, א"כ כל כח האיברים נתגלה בראש צדיק, והבן.

ועוד שם פ' מטות (ד"ה וירמוז עוד על פי): ששמעתי מדברי ארמו"ר קדוש עליין פום ממלל רברבן הרב הק' המפורסם מהרי"ע"ץ מ"כ בק"ק לובלין וצוק"ל, שהנה האיש הנלכב אשר אליו יאספו חרדים לדבר י"י לשמוע מפיו ד"ת, כשמזמין לו הש"י שכליות בתורה יוכל להיות שאין זה בזכותו רק זכות האנשים הנאספים, כי הכורא משפיע לו הד"ת והשכליות הנצרכים לנשמות הנאספים (כמו שהכורא מזמין לעשיר הון רב לפרנס כמה עניים, והוא אינו רק כגבאי צדקה כגזירת היוצר והבן) ולכן המשכיל לא יבוא לו התפארות מזה כי זה אינו שלו רק שלהם, ואדרבא הוא מקבל מהם שפע רצון.

וזה הדבר אפשר לרמוז בפסוק הלו שהודיענו הש"י בתורתו, וידבר משה (הוא הדע"ת הנשפע לכ"א מישראל כנודע מסוד מש"ה שפיר קאמרת, וידב"ר הוא לשון הנהגה מלשון דבר אחד לדור, גם דיבור"ר הוא לשון שפע כי זולת זה לא יצדק בהש"י דיבור, וכן דיבור איש אל רעהו נק' דיבור דמשפיע לו שכלו הטמן בקרב ונודע הדבר למשכילים. וזהו וידב"ר מש"ה רצה לומר נמשך וננהג ונשפע הדעת) אל ראשי המטות (הם האנשים אשר אליהם יאספו החרדים לשמוע מליץ חדתין דאורייתא, והנה הם נק' מטו"ת שמטים אזנם לשמוע ואתם האנשים אשר אליהם יתאספו נק' ראש"י המטו"ת. והנה נשפע שפע הדע"ת אל ראשי המטות להבין תעלומות חכמה בתורה, הגם שאינם זכאים לכך בשכר עבודתם, אך הוא מאת הש"י אשר לא ימנע טוב להולכים בתמים להשביע נפשות השוקקות לשמוע מליץ בצחותא, ולזה יאמר נשפע הדעת אל ראשי המטות אפי' שלא בזכותם רק כדי) לבני ישראל לאמר זה הדבר אשר צוה י"י (היינו ככדי שיאמרו

הפנקס ולא תתקבל התפילה) ותרכה גבולינו בתלמידים (ויתרכה לנו הדעת. אמרז"ל ומתלמידי יותר מכולם, דהש"י משפיע טובה לקמ"שפיע כפי המקבלים, כן הוא בעושר וכן הוא בדעת. והנה התפילה נק' עבודה וכתיב בעבודה כי אתה הרע"ת מאסת ואמאסך מכהן לי, וכתיב כי שפתי כהן (העובד) ישמרו דעת ותורה יבקשו מפיהו (התלמידים), ממילא כשיתרכה הרע"ת ע"י התלמידים הנה תהי' התפילה שנק' עבודה מקובלת לפני הש"י) וכו'.

[וראה עוד בס' דרך עדותך (פרשה א פס' ה, ד"ה כל ימי חייך) במה שכל זמן שתלמידיו חיים הריהו כאילו לא מת]. ובס' אנרא דכלה פ' ויחי (ד"ה יהודה אתה יודוך אחיך): ע"ד שפע החכמה הנשפע לאדם בשעה שנמשח למלך, ונקרא שמקבל חכמתו מן המקבלים.

..כדי שיתוספו עליהם גרים... ע"כ הכונה היא על הניצוצין הנידחים בין הקליפות והאומות...

וכתב בס' אנרא דכלה פ' לך (בארות עמוקים אות קצט, ר): [בס' מגלה עמוקות (אות קצת, קצט, ר, רא). ענין הגליות להעלות משם נשמות הנדחות, זה כוונת הגמ' לא גלו ישראל בין האומות אלא כדי להרכות הגרים, רצה לומר הנשמות שנפלו בין האומות, צדקת פרונו בישראל] שע"י הגליות מבררין משם הניצוצות הנדחים שם ומתדבקין בישראל ע"י כור הברזל כנודע. בגמ' פסחים וזרעתי לי בארץ כלום אדם זורע כור אלא כדי להוציא כמה כורים ממילא לא פזר הקב"ה את ישראל לבין האומות אלא כדי שיתוספו עליהם גרים, והגרים ד"ל הניצוצות שהם בין האומות משוקעים ומתדבקים בישראל.

עוד שם פ' ואתחנן [ד"ה]: עלה וכו' ושא עיניך וכו' וראה בעיניך כי לא תעבור וכו'. תיבת כ"י יורה על נתינת טעם על האמור... דהנה אלו הי' בא משה לא"י לא היו ישראל מגורשים ממנה ולא הי' באפשרי לכדר הניצוצות הנדחים בארבע כנפות הארץ, שבעבור זה גלו ישראל כמאמרם

ז"ל לא פיזר הקב"ה את ישראל בין האומות אלא כדי שיתוספו עליהם גרים היינו ניצוצי הקדושה. וז"ש הש"י שא עיניך ימה וכו' ותראה בעיניך כי א"א לך לעבור את וכו' כי מן הצורך שיהיה גליות לבורר הניצוצין הנדחין מארבע כנפות הארץ

עוד שם פ' נצבים [ד"ה]. ושכ ה"א את שכותך ורחמך ושכ וקבצך וכו'... נודע כי ב' בחינות ניצוצין הנידחים הם ב' בחי', א' ניצוצין הנידחים מבראשית מסוד שבירת הכלים מרפ"ח ניצוצין אשר הם מפוזרים בכל הקליפות, והש"י עשה זה להיות לו שעשועין מעבודת עמו ישראל בעת אשר יעלו אותם אל הקדושה בכל זמן ע"י מעשיהם הטובים. והנה זה הפיזור עשה הש"י כביכול בעצמו שפיזר הניצוצין השייכי' לחלק קדושת ישראל בכדי שהם יעלו אותן לשורשן ע"י מעשיהם הטובים. ופיזור השני הוא מה שגורמים בעוה"ר בכל עת ע"י שז"ל ושאר העבירות כנודע לכל זה הוצרך לישראל הגלות בין האומות לבורר כל אלו השתי בחינות ניצוצות הנידחים וזה שארז"ל צדקות פזרונו בישראל צדקה עשה הקב"ה עם ישראל שפיזר לבין האומות, כלום אדם זורע כור וכו' כדי שיתוספו עליהם גרים, והכוונה על הגרים גרורים ניצוצות הנידחים וזהו ושכ ה"א את שכותך, ורצה לומר אותיות הנידחים בעבור שכותך (מלשון הבת השוכב"ה משוכב"ה ישראל), דהיינו בעבור העבירות שלך, ושכ (השני) וקבצך מכל העמים אשר הפיצך ה"א (בעצמו) שמה (בנפילת הרפ"ח ניצוצין במעשה בראשית כנודע).

[וראה עוד שם פ' עקב ד"ה מהרו בניך וכו' (צה, א-ב)].

עמ' ב

יין המשומר בענבינו... ר"ת עקודים נקודים ברודים, ובהם נכלל כל סודות הבריאה... בגימטריא שבת שהוא יום מקודש להתבוננות הרזין...

וכתב בס' בני יששכר (שכתות, מא' א, אות ח):

עקודי"ם נקודי"ם ברודי"ם בגימטריא שבת הוא עפ"י הזוהר שם [פ' יתרו] דצ"ב ע"ב שבת איהו כללא דאורייתא וכל רזין דאורייתא ב"י תליין עכ"ל כבר ידוע לך עיקר רזין דאורייתא הוא סודות מעשה בראשית ומעשה מרכבה עולם התהו ועולם התקון בסודות המתקלא, והן המה עולמות הנק' עקודי"ם נקודי"ם ברודי"ם בגימטריא שבת דאיהו יומא דאורייתא, בו סגולה לעסוק ברזין דאורייתא, הוא שב"ת אשר הוא זכרון למעשה בראשית וזכר ליציאת מצרי"ם, ע"כ בו יסוגל עסק הרזין במעשה בראשית ומעשה מרכבה. הבן הדבר.

[וכ"כ בקצרה גם בס' אנרא דפרקא (אות קיח)].

ובספר דרך פקודיך מל"ת לב (חלק המחשבה אות ד): קודם חטא אדה"ר לא היה האדם מצטרך לעשיית המלאכות להשלמת צרכיו עד אחר החטא שנגזר בזעת אפך תאכל לחם שיצטרך למלאכות. והנה שבת הגין על אדה"ר כידוע מחז"ל שאמרו שאמר אדה"ר מזמור שיר ליום השבת. ונודע ג"כ מרז"ל שחטא אדה"ר היה בענבים (יהיה איך שיהיה עפ"י הסוד כנודע), ויש ג"כ אתנו פרפרת נאה ענ"ב ר"ת עקודי"ם נקודי"ם ברודי"ם, שבזאת היה פגם אדה"ר ידוע סודם לטועמים מעץ החיים, והוא בגימטריא שבת. הבן הענין ותחקן מערנים לנפשך ע"כ נצטוונו לעשות קידוש על היין לתיקון הנ"ל, וע"כ בשבת נאסרו הט"ל מלאכות לזכרון זה להורות שעל ידי הנהגתינו על פי התורה במהרה יתוקן העולם מחטא אדה"ר ואז יהיה אח"כ יום שכולו שבת. ותמצא בכוונת ט"ל מלאכות דייקא שע"י החטא נמשכו ט"ל קלות בעולם לאדם ולאשה ולנחש (עיין בכתבי האריז"ל טעם הכמוס) וע"י שמירת התורה יתוקן העולם מקלותיו.

עמ' ג

ים התלמוד שם רמז אין מספר לסודות אלו.

ראה להלן עמ' ט ובהוספות לשם.

אלף החמישי כל היום דו"ה... והודי נהפך עלי למשחית...

ראה בס' בני יששכר מאמרי כסלו-טבת (מא' ד אות ד, אות לו. מא' י אות א).

זמ"ן רומז לזו"ן כי זמן בגימטריא מ"ה ב"ן.

ראה להלן הע' קא ובהוספות לשם.

י"ד האוחזת בשופ"ר להשלים ש"ך פ"ר.

וכתב בס' בני יששכר (חש"ר, מא' ב אות ג). נוהגין לטבול פרוסת המוציא כרב"ש בגימטריא א"ב הרחמ"ן או א"ב הרחמי"ם, (עיין בכוונת מי כמוך א"ב הרחמ"ן). ויש לרמוז בדברי שלמה, דב"ש מצאת אכול דיין, סוד י"ד האוחזת בשופ"ר, אשר י"ד משלמת ש"ו (דב"ש) מן שופ"ר למנין ש"ך, ומתמתקים ע"י השופ"ר דיני ש"ך ופ"ר כידוע, והבן. ואין להאריך בכאן.

פ"ו"ך פוסק את הדמעה...

וכתב בס' אנרא דכלה פ' ראה (ר"ה עניה סוערה לא נוחמה). הנה אנכי מרביץ בפ"ו"ך אבני"ך אמרו בזה"ק שהגויים לא שלטו באבני ירושלים ועד היום אם ימלא האדם את עיניו בפ"ו"ך יראה כל אבני בית המקדש על מכונם. אין לנו עסק בנסתרות ליי"א אלקיני מה הוא ענין הפ"ו"ך, ואציין למשכילים מה פ"ו"ך בך רבתי ראיי"ק בגימטריא עצ"ת הוי"ה היא לעולם תעמוד, והבן והנה תבין עוד ירושלי"ם כעת חסר י"ד בגימטריא ג"כ עצ"ת הוי"ה, ויוסיף הש"י במהרה בה סוד היו"ד (באפשר הכוונה על נקוד"ת ציון) והוא לדעתי סוד ויסודתי"ך בספירי"ם דהיינו בחי' יסוד יכונה ספיר ע"ש הנקודה לבינה אשר בתוכה כמו י"ד והש"י יאיר עינינו באמיתית התורה.

ובס' בני יששכר (נחמה ג. אות א): הנה יש לי רמז פ"ו"ך (וספירי"ם היינו ב"פ) ספירי

ערו"ם... סוד הקליפה הידועה אשר משיח בן יוסף יבטלנה במהרה, עיין בקרנים פ' הפסוק ויהי האחד מפיל הקור"ה...

וכתב בס' רגל ישרה (מע' ע, ד"ה עורב) בשם ס' קרנים ופ' דן ידן: עורב הוא קליפת עש"ו כנ"ל, והוא יש"ו הנוצרי אשר מרומז בר"ת ונוק"ב ש"ם י"י. ויונה בן אמיתי מבטלו (נראה לי כי הנה הוא יהי משיח בן יוסף, ויבטל אמונה הרעה הזאת והקליפה הזו) ונרמז בפסוק ויהי האחד מפיל הקור"ה, וכבר דרשו רז"ל שאותו האחד הי' יונה בן אמיתי תיבת הקור"ה בגימטריא הרשע הנ"ל (והנה תראה שרוד הוא משיח, גם יונה הוא משיח בן יוסף, הם יבטלו) ויונה מבטלו בסוד עמוד הימיני דקדושה שהוא נצ"ח, כי כן יונה במילואו כזה יר"ד ו"ו נוי"ן ה"ה בגימטריא נצ"ח והנה כשתצורף קליפת ער"ב לשם הרשע הנ"ל מנין הקור"ה, בגימטריא ש"ר פ"ח הוא שר הכלבים שנקרא פ"ח.

ועוד שם (מע' י, ד"ה ישו): ישו הנוצרי הוא קליפת עורב, ובהסיר אות הו' שהוא אות חיים נקרא מו"ת וכיטולו יונה בן אמיתי שהוא משיח בן יוסף. והנה יונ"ה במילואו כזה יר"ד ו"ו נוי"ן ה"ה בגימטריא נצ"ח, וזה סוד בלע המו"ת לנצח שהוא סוד קליפת מות הנ"ל ע"י יונ"ה שהוא בגימטריא נצ"ח וג"כ יבטל ע"י דוד שהוא ג"כ בגימטריא ער"ב בסוד החשבון אכפלתא דאכפלתא (עיין באות ח', חשבון). והנה ש"ו בגימטריא הקור"ה שהפיל התלמיד דאלישע הנביא שאותו התלמיד הי' יונה, והיא הקליפה השלישית מק"ס קליפות שהביא קין לעולם כמנין שמו (ונראה לי שע"כ נאמר לאדם על חרבך תחי', להיותו מקליפת קין הרוצח הקדמון) והנה האיש הנ"ל נרמז בתורה ונוק"ב ש"ם י"י בר"ת, וכשתצטרף חשבון יש"ו לחשבון קליפתו עור"ב, בגימטריא ש"ר פ"ח שכתבו הקדמונים שהוא שם הכלבים. עיין כל זה בדרך ידן על הקרניים פ"ג וכבר שמענו ממגידי אמת שאירע מעשיות כמה פעמים כליל נטילתו ועקירתו מן העולם, שמנהג כל ישראל שלא ללמוד תורה, ואירע לאנשים

ספ"ר בגימטריא תת"ו, מנין התיבות שישנן בשנן בתי התפילין, תפילין של יד ותפילין של ראש.

עמ' ה

עסק החכמה הוא כסגולה לבטל המקטריגים.

ראה להלן עמ' יב ובהוספות לשם

עת... י"פ הוי"ו... יה"י או"ר ויה"י או"ר...

ראה גם להלן הע' קב. וראה עוד בס' בני יששכר (סיון, מא' ב אות ה בהג"ה, תשרי, מא' ד אות לג, כסלו-טבת, מא' ד אות פט, אדר, מא' ב אות יט אנרא דכלה פ' בראשית (כפס') ויאמר אלקים יהי אור, ד"ה ועל פי דרך הקודש בפס' ויקרא אלקים ליבשה ארץ, ד"ה ר"ת וס"ת בגימטריא עת באורי מד"ר פרשה ג', ד"ה ר' ברכיה בשם רבי יהודא כ"ר סימון פתח). פ' לך (ד"ה א"י ואגדלה שמך בפס' וה' אמר אל אברם אחרי הפרד לוט מעמו, ד"ה מתחילה אמר. בפירוש בארות עמוקים אות פד. בפירוש בארות עמוקים אות קז). פ' בלק (כפס' עתה ילחכו הקהל את סביכותנו כלחוך השור כו', ד"ה ונרמזו ג"כ ובלק) פ' דברים (כפס' ואצוה אתכם בעת ההוא את כל הדברים אשר תעשון, ד"ה ויש לרמוז עור) אנרא דפרקא (אות קלו שב) רגל ישרה מע' ד, ד"ה דעת; מע' י, ד"ה יהי אור הגהות מהרצ"א (לך על דף פ ע"א ד"ה סתרי תורה וירא על דף קטז ע"ב ד"ה בראשו. ויצא על דף קנג ע"א ד"ה קרוב. מקץ על דף קצה ע"ב ד"ה לאנהרא. תרומה על דף קנה ע"ב ד"ה סמוך לאמצע) והי' ברכה (פ"ח, מ"ב ד"ה נוטלין לידים מ"ה ד"ה אחשבה לדעת) דברים נחמדים (לקוטי המשניות לא לב. פירושי הש"ס אות כח).

או"ן גליו"ן בגימטריא יוס"ף דקדושה זה לעומת זה, עיין בקרניים ודן ידן.

ראה גם בס' רגל ישרה בערכים. א, ד"ה או"ן גליו"ן. י, ד"ה יוסף מבטל קליפת. כ, ד"ה כו"ס יי"ן.

האיר ה' עינינו בשנת של"ה לאלף השישי
ע"י נשמת בצלאל בן אורי וכו'... הוא
נשמת... האריז"ל... אעפ"י שתלמידי
האריז"ל היו מכסין דבריו בהצנע משנת
של"ה עד שנת ש"ץ... נשאר עוד מספר שני
העולם תר"י... מספר צל"ם דמו"ת...
והתחלת ההתגלות משנת של"ה אשר נשאר
משנות העולם מנין יהי עליכם סתר"ה...
מספר אד"ם בצל"ם ובדמו"ת...

וכתב בס' אנרא דבלה פ' ויקהל (כפס' ראו קרא
ה' בשם בצלאל, ד"ה במדרש טוב):
במדרש, טוב ה"י שמו של בצלאל משמן הטוב
למה שפרסמו הכתוב שנאמר ראו קרא ה' בשם
בצלאל עכ"ל. הנה הדבר הזה כולו תמוה. ונראה
לרמוז דהנה ידוע נשמת סין האריז"ל ה"י בצלאל,
נשלחה אלינו לגלות רזין דמתקלא סוד עולם
התיקון אשר ה"י טמיר ונעלם מדורות הקודמים.
והנה כאשר נפטר לחי עוה"ב לא רצו תלמידיו
לפרסם תורתו עד שנת שמ"ץ ש"ץ לאלף השישי.
והנה הגם שבשנת שמן נתפרסמה תורתו, משא"כ
כשה"י מרן ז"ל בחיים לא רצה ללמד רק
למהרצ"ו ומעט יחיד סגולה, עכ"ז יותר ה"י
טובה בעולם בהיות שמו בעולם, כי תיקון
בלימודו את כל העולם.

ועוד שם פ' בראשית (כפס' ויאמר אלקים נעשה
אדם וכו') [ד"ה] נעשה אדם בצלמנו
כדמותנו. התחלת התגלות סודות עולם התיקון
ה"י בשנת של"ה לאלף השישי כנודע מדברי גור
האריז"ל, הוא התגלות רזא דמתקלא דרך קרין
כנודע. והנה נשאר משנות העולם עוד שנים מנין
הסת"ר מספר אד"ם בצל"ם ובדמו"ת והנה ע"י
בספר ויקהל משה אשר תלמידי האריז"ל לא גילו
לאחרים סודות הללו עד שנת שמ"ץ לאלף השישי,
נשאר משנות העולם צל"ם דמו"ת הבן הענין.

ובס' אנרא דפרקא (אות קכ): גילוי סודות
התורה מעולם התיקון רזא דמתקלא רזא
דאדם, התחיל ההתגלות הזה בעולם ע"י סין
האריז"ל בשנת של"ה לאלף השישי. הנה נשאר

שלמדו שבא כלב לבתיהם והמשכילים יבינו
שורשו, ומנהג ישראל תורה הוא.

עמ' ו

דברי רשב"י היו חתומים... ולא נתגלה עדיין
הרזין דרזין של עולם התיקון. . כי עדיין ה"י
באלף החמישי ועדיין לא היו מתנוצצין
הנשמות דעולם התיקון

וכתב בס' אנרא דפרקא (אות שכה): להבין
שיחתן של חכמי הזהר וחכמי הש"ס,
דהנה בזהר אמרו בכל מקום תא חז"י, ובש"ס
לשונם הוא בכל מקום תא שמ"ע, והלא דבר הוא
נ"ל דהנה ידוע שבירת מלכין קדמאין ה"י בבחי'
עיני"ם, משא"כ בבחי' אז"ן לא ה"י שבירה כנודע
לטועמים מעץ החיים. והנה ענין השבירה היא
שהכלים נשברו והאור הפנימי נסתלק ונשאר
מבלי לבוש, משא"כ בבחי' האז"ן נשאר
הפנימיות בלבושיו. והנה חכמי הש"ס דברו
בפנימיות מלוכש בלבוש הפשט, על כן המליצו
והעריכו דבריהם לייחסה לחוש השמיעה שהוא
באז"ן שהפנימיות מלוכש בלבוש. משא"כ חכמי
הזהר הנה דברו בסודות הפנימיים מבלי לבוש,
הנה הוא דמיון אורו"ת העי"ן אשר נשאר מבלי
לבוש על כן היו דברי הזהר נעלמים מכמה דורות
כי הסתירם הש"י עד אשר התנוצצו הנשמות של
עולם התיקון כנודע, שאז היה יכולת להכיל
בנשמתם דברי הזהר. ונ"ל עוד הנה חוש הראות
אינו רואה דרך מסך, משא"כ חוש השמע שומע
אפי' דרך מסך ומלבוש וכותל, והנה בזה"ק
הדברים גלויים לעין נראים שהם רזין אמר תא
חזי, משא"כ בגמ' בדברים הנסתרים הם מכוסים
בלבושים לא יושג בחוש הראות רק בחוש
השמע, אמר תא שמע.

[עוד כענין אלף החמישי, ראה להלן עמ' סח
ועמ' צו (ובהוספות לשם) ע"ד העסק
בחקירה אלקית באותן שנים].

אז משנות העולם לתשלום ששת אלפים דהוה עלמא מנין הסת"ר, יהי עליכם סת"ר, מספר אדם בצלם ובדמות. ותלמידי האר"י ז"ל לא רצו להתפשט החכמה בעולם עד שנת ש"ץ, נשאר משנות העולם ית"ר מרעהו צדיק, והרשעים כוננו חיצם על ית"ר שדוכרים עתק על חכמה הקדושה הנ"ל מנין צל"ם דמו"ת (הוא סוד משפיע ומקבל, בחינת זכר ונקבה) בגימטריא ש"ץ, מנין השנה שהתחילה החכמה של עולם התקון והתלבשות הפרצופים להתפשט בעולם.

ובס' ררך פקודיך מ"ע א (אות יט ד"ה בהיות כוונתי בכל מצוה) אף ממעט את הדמות שנא' כי בצלם אלקים כו' וכתוב בתרי"א ואתם פרו ורבו, והכוונה מאחר שהוא הדמו"ת, והת"ת הצלם, א"כ ממעט הצל"ם מהדמו"ת כי שניהם משפיעים בעולם השפל. עפ"ז אמרנו דידוע דנתגלה לנו בגילוי החכמה הנפלאה מעולם התיקון והמתקלא בחי' הפרצופים ע"י פרן האר"י ז"ל בשנת של"ה, נשאר משנות העולם מנין הסת"ר, מנין אד"ם בצל"ם ובדמו"ת. וחכמי א"י לא רצו לגלות החכמה הזאת עד שנת ש"ץ, נשאר משנות עולם ית"ר (והחולקים על החכמה הלזו כת אפיקורסים כוננו חיצם על ית"ר). מנין צל"ם דמו"ת הוא ענין תיקון המתקלא, צלם ודמות אדם כביכול. השי"ת יראנו נפלאות ואל יאמר פינו דבר שלא כרצונו.

ועוד שם (אות כד ד"ה עוד אשמיעך את דברי אלקים): אציגה נא עמך בכאן דבר מתקבל, את אשר נודע כי הסודות מעולם התיקון והפרצופים נתגלו לנו ע"י האר"י ז"ל משנת של"ה לאלף השש"י הוא בחי' יסוד כנוודע, עכ"ז לא רצו תלמידי לגלות החכמה עד שנת ש"ץ, שמ"ן רמו לחכמה, מקום ששמן מצוי שם החכמה מצוי, שאשה התקועית דיואב תוכיח אשר על ידה נמתקו דינים וכעס של דוד כסא מלכות, והבן. והנה תתבונן בס' מאורי אור צ' רמו ליסוד דדכורא, ש' דשד"י רמו ליסוד דנוק' ע"ש הטעם. והנה שנת ש"ץ רמו ליחוד היסודות, וגם ש"ץ

בגימטריא זכ"ר ונקב"ה, לעת כזאת נתגלה לכא עולם רזי דרזין ומן אז והלאה הנסתרות כמו נגלות, כי מן אז והלאה נקראים דרוני דמלכא משיחא ובכל יומא זמני הוא, והבן.

ובס' אנרא רבלה פ' נח (ד"ה במקראי קודש הללו, כאמצע): ותבוא אליו היונה לע"ת ער"ב, רצה לומר באלף הששי, ובפרט בשנת של"ה שנתגלה מאור עינינו האר"י ז"ל והתחילו להתנוצץ ניצוצי החכמה ונתבטל גזירות השמדיות והגירושין, וזה יאמר והנה על"ה זי"ת טר"ף בפיי"ה הם חכמת התורה על פי הקבלה הקדושה, ויד"ע נ"ח כ"י קל"ו המי"ם מע"ל פנ"י האדמ"ה ונתבטל הגזירות החמורות והתחילו להתנוצץ מאורי אור התורה ולברר הנה"ק וביטול הקליפות מן הארץ.

החזרת האלפים לאלפיי"ן (בסוד הכתוב איכה ירדוף אחד אלף).

במקומות רבים משתמש רבינו בחשבון החלפת האל"ף לאלף והאלף לאל"ף, ובד"כ מזכיר על כך את הפס' איכה ירדוף אחד אלף או את הפס' הקטן יהי' לאלף ובכ"מ נוסף גם ביאור הענין.

בס' רגל ישרה (מע' א, ד"ה א בצורתה נרמזין). אלף במילואה הוא אל"ף, להיות מכל מאה נקודות נעשה אות א', וכל נקודה הוא בסוד י', א"כ כל אות אלף בחינות ע"כ האות הראשון הוא אל"ף. וג"כ בהחזרת הגלגל האל"ף הוא אלף בהחשב האותיות כמנפ"ץ אחר הת', ממילא הצ' הוא ט' מאות, אח"כ האל"ף הוא אלף (ובפרט בצירוף אי"ק בכ"ר וכו' הצירוף האחרון הוא טצ"ץ הוא ט' מאות ותשעים וחמשה, ואח"כ האל"ף משלים לאלף. נ"ל).

ובס' אנרא רבלה פ' בראשית (ד"ה ויברך אלקים את יום השביעי): זהו ג"כ משארז"ל אין הברכה שלמעלה פחותה מאלף, כי מנין האלף חזר לאל"ף, ושוב מתחיל המנין עד אלף עד לאין שיעור.

באברהם ויצחק א"ף; כפי בהעלותך, ד"ה אחשבה לדעת בהעלת"ך את הנר"ת חסר ו'; כפי פנחס בפס' לצפון משפחת הצפוני, ד"ה יש להתבונן שבמנין כל השבטים; כפי דברים בפס' ונעבור מאת אחינו כו', ד"ה תנחומא אלה הדברים, יתברך שמו של ממ"ה אנרא דפרקא אות שכח; שמ רגל ישרה מע' א, ד"ה אבו"ת, ד"ה אמת ה"ס היחוד, ד"ה אותיות; מע' ח, ד"ה חיות; מע' מ, ד"ה מש"ה נק' הדע"ת; מע' נ, ד"ה נבואה; מע' ת, ד"ה תשובה. דברים נחמדים (מנא הא מילתא, אות יט).

עמ' ז

הקדוש עליון הבעש"ט צוק"ל נבג"מ הוא האיר עיני העולם האיך לעסוק במושכלות וליקח מהחכמה עבודה שלימה ותמה.

ראה בס' עמרת צבי (זח"א טו, ב [פרשת בראשית ד"ה זהו רוא דא בראשית]) - נעתק להלן בהוספות לעמ' ח.

עמ' ז-ח

ספר הזהר מן זהרא דאמא עלאה... יפקון ביי מן גלותא...

וכתב בס' בני יששכר (אייר, מא' ג אות ב):
ועתה אתה ברוך י"י קורא נעים, תשכיל ותבין אשר ביום זה [ל"ג בעומר] התחלות התגלות הטוב של התורה שנגזו בה האור כי טוב הוא האור שהאדם מביט בו מסוף העולם ועד סופו, בזה האור רואין מסטורין של יוצר בראשית. הנה ר' שמעון בן יוחאי קראוהו בוצינא קדישא כי על ידו נתגלו באיתגליא סודות התורה ה"ס האור כי טוב הגנוז בתורה, ע"כ נקרא ספרו הקדוש זה"ר אור המביק מסוף העולם ועד סופו אור"ר הטוב הגנוז בתורה... עד יתגלה במהרה אור משיח צדקינו, כמשארז"ל ויאמר אלקים יהי אור זה אורו של מלך המשיח בזכות התעסקות בהאור כי טוב אשר השאיר בוצינא קדישא לברכה ולחיים ולאור לכל ישראל...

ובס' בני יששכר (כסלו טבת מאמר ב. אות ח):
ידוע מן הזהר ומתלמודא דידן דברכתא דלעילא אינה פחותה מאלף, במקום אחר כתבתי טעם לזה משום דמספר אלף הוא בלי גבול, דמספר אלף הנה הוא חוזר לאל"ף, וא"כ הוא דבר שאין לו גבול וסוף (ותתבונן הדבר באלפא ביתא דאי"ק בכ"ר עד טצ"ץ, הנה הוא ט' מאות ותשעים ותשעה, ושוב האל"ף משלים מספר אלף הבן) וע"כ תמצא הברכה שבירך יצחק ליעקב יש בה קי"א אותיות מנין תיבת אלף, להורות שהוא מבלי גבול וסוף, כנ"ל.

ובס' לקוטי מהרצ"א (אות רכט) שגר אלפיך י"ל שרמז משארז"ל שהברכה שלמעלה אינה פחותה מאלף (שהברכה באת כביכול מן החכמה, ואלפך חכמה, ומספר אלף הוא לאין משער בהחזרת אלף לאל"ף, נמצא הוא ברכה מבלי סוף ותדע הברכה שבירך יצחק ליעקב יש בה קי"א אותיות מנין אלף, זה שדרשו ויתן לך וכו' יתן ויחזור ויתן, בהחזרת האלף לאל"ף מתחיל שוב נתינה מחדש, והוא מבלי משער) ע"כ אמר וברך וכו' שגר אלפי"ך, היינו להורות הברכה העליונה שהיא מספר אלף וכנ"ל

וראה גם בס' הגהות מהרצ"א ויצא על דף קסא ע"א ד"ה באמצע.

עוד דוגמאות לגימטריות בהחזרת האלפים לאלפי"ן ראה גם להלן בהע' לו בני יששכר כסלו טבת מאמר ב' אות ח; מאמר ד אות פט; מאמר ו אות ז; מאמר יא אות ה. אנרא דכלח כפי בראשית בפס' בראשית, ד"ה עוד ב' רבתי; בפס' ויעש אלקים את הרקיע ויבדל בין המים כו' ובין המים, ד"ה הנה ההבדל הוא בחינת הגבול; ד"ה והנהר הרביעי הו"א פר"ת; בפס' יום הששי כו', ד"ה ס"ת כל הפסוק בגימטריא; ביאורי תרגום יונתן פרשה ב אות ט; פ' לך בפס' ויאמר ה' אל אברם, ד"ה יש לרמז בתורה הק' שנרמז בה שיעור הימים; בארות עמוקים על פ' לך, אות רפח; כפי ויצא ד"ה התחת אלקים אנכי כו'. שם ח"ב כפי בחקותי, ד"ה במד"ר למה נאמר

ספרו הקדוש זוהר המאיר ומבהיק מסוף העולם ועד סופו. והוא מאיר לנו בגלותינו עד כי יבא משיח צדקינו דאתמר ב"י ויאמר אלקים יהי אור (בגימטריא ע"ב ס"ג מ"ה ב"ן) זה אורו של מלך המשיח יבא ב"ב ויגלה לנו האור הגנוז. והמשכילים יזהירו כזה"ר הרקיע.

עמ' ח

ופוק חזי מה עלתה להשלשה חברים באירדא שנגנוזו בדביקות נפלא.

וכתב בס' אנרא דכלה פ' לך (ד"ה ויהי אברם בן צ"ט שנה): הבורא ב"ה ברא עולמו בצמצום והתפשטות, כן האדם המחוייב לילך בדרכיו ככיכול המתכונן במושכלות ומדבק א"ע בחיי החיים ע"י התורה ומצותי' והשכלת עצם יחודו, צריך ליעול וליפוק. הכוונה יוכן לך כשתתכונן באירדא קדישא מרשב"י וחביריו כשדברו בנפלאות תמים דעים ודבקו נפשותם בצחצחות אמיתיות, עשרה עאלו ושבעה נפקו, כי הני תלת חברייא דעאלו ולא נפקו נשאר שם ונתבטלו בהדבק נפשותם. והשבע' דעיילו ונפקו אחרא נשאר חיים וקיימים, והשלשה לא יכלו לסבול שיהיו כלים הגופניים במציאות אחרי התכוננות הגדולה בצחצחות. ופוק חזי מה אירע לקדושי עליונין נדב ואביהוא בקרכתם לפני ד' וימותו, ע' באוה"ח ותבין אפס קצהו. והנה עצות מרחוק אמונה אומן להיות האדם מתהלך במישרים ולהלך בדרכיו בצמצום והתפשטות כדי שישאר חי וקיים עד אשר יבוא בעל הפקדון ליקח פקדונו. וזה ענין והחיות רצוא ושוב. וזה שאמר הש"י לאברהם אחר שנתראה אליו בשם הוי' שהוא התפשטות החיות, אמר א"ל שד"י לצמצם החיות כפי כח הנבראים, וכה תעשה גם אתה התהלך לפני' להתכונן במושכלות עליונים, כמש"ל פנ"י בגימטריא חכמ"ה בינ"ה, ואעפ"כ והי"ה תמי"ם שלא יתבטלו כלים הגופניים שתהי' בכחי' רצוא ושוב. וכן למד אברהם לבניו אחריו בס' יצירה, אם רץ לכך שוב לאחור. והבן, כי

א"א לפרש יותר. נראה עוד שם פ' בחקתי, בד"ה ונתתי משכני בתוכם כו' צ"ל כיון שהבטיח הש"י.

לעיין בספר הזהר לידע מקוד האור מתוק הוא לעינים, ושלא לצאת ידי חובתם במה שאומרים בלבד כמו איזה פיוט, אבל צריך לעיין בו... מוסרים גדולים... להיות מרכבה... אין חכמה בעולם כחכמת עמקי סתרי תורה... ומתוקים מרבש ונופת צופים... ספר הזהר סתום וחתום... מי שלא טעם מעץ החיים... דבינו האר"י ז"ל... שלחו ה' להאיר ולפתוח עינינו העורים...

[ראה גם להלן עמ' סא].

וכתב בס' עפרת צבי (זח"ב לט, ב [פרשת בא, ד"ה ובאר יהודה]): והנה אחי הארכתי בכ"ז כי דברי ספר הזהר חתום וסתום וכרמז והסתור ידבר וחלילה לנו לבלוע דבריו הקדושים לאכול בהלעטה, אמנם צריך ללעוס ולמצוא בהם טעם מתוק לחיך, הגם אשר אין אתנו לידע עד עומק תכליתו כ"א כדמסיק תעלא מבי כרבא צריכים אנחנו ליגע עצמינו להבין ולהשכיל את אשר תמצא כח השכל לטעום בטעם מתיקות אשר בו, כאמרם כ"פ אלו לא אתינא לעלמא אלא למשמע דא דיו בא אחי וראה, לבא אל העולם השפל הזה עולם הכל והיסורים קשים בו, מן עולם אשר הוא כלו אור בשביל דבור אחד לשמעו ולהבינו בטוב טעם ודעת. ובקשתיך אחי לעיין ותראה כי מצד ההכרח הארכתי ועם האריכות קצרתי הרבה. ואתה אחי דע לך.

ועוד שם (שם פה, א [פרשת יתרו, ד"ה שמע בני מוסר אביך]). עיין בזהר הרקיע דף ק"ד בפ"י ס"ד להארז"ל מה שפירש בו הארז"ל בעצמו מכתבת ידו ותמצא בו מיני מעדנים ותראה איך לפרש דברי הזהר כמה צריך לדייק וליגע עצמו בכל תיבה ומלה לטעום טעם מתוק האו"ר לעינים, ולא לאכול דברי הזהר בהלעטה

ע"י עבדיו הנביאים. בודאי לא הי' צריך האר"י ז"ל לגלות דברים ודרושים מאורות נעלמים כאלה, ובפרט התנאים הקדושים בעלי אסיפת הזהר כי כלם ידעו אותם למקטנם ועד גדולם, אבל לא גילו אלא לנו לפחותי הערך שלא תשתכח התורה. והנכנס בעובי הקורה לחקור ולדעת ולהבין את אשר סדרו לנו בעלי הזהר הקדושים והאר"י ז"ל בדרושי העמוקים מני ים ובשמוש ת"ח חכמי הדור אשר דרכי העבודה מסורה בידם פא"פ, בודאי אחר העיון יראה בעין השכל כי כל דברי הזהר הקדוש הם רק דרך רמז ורושם דק והאר"י ז"ל עיר וקדיש מן שמיא נחית לגלות מצפוניו ומסתורו וסתרו עומק מחשבת אלקינו, ואחריו הרב הבעש"ט הקדוש ותלמידיו הקדושים משרתי עליון גילו לנו דרכי הנתיבות והשבילים הדקים הרשומות והרמזים האלה למתתקפי בפולחנא דמארן כו' לדעת ולהבין כולי האי ואולי איזה תיבה או דבור או אפי' אות אחת לדבר לריח ניחוח לעשות נחת רוח ליוצרינו ב"ה וב"ש הגדול והקדוש מה מאד עמקו מחשבותיו, יתגדל ויתקדש שמו של מלך מלכי המלכים ע"י עבדיו.

ועוד שם (זח"א לא, ב [פרשת בראשית, ד"ה וכד אתבניאו וכו'): והנה לפרש בדרך פרט אין בידי ולא יספיק הזמן, והאיש החפץ חיים ודבקה נפשו לדייק בדברי הזהר בכל מלה יעיין בע"ח וממש בכל הספר בביאורו לכל הברורים והנעשים בכל העולמות והפרצופין, וימצא מלין מתיקין כדובשין. ולא עלי המלאכה לגמור אחר אשר אני מוטרד ת"ל בדרכי העבודה כיד ה' הטובה עלי, ולא באתי כ"א לאוקומי גירסא בסייעתא דשמיא.

ועוד שם (זח"א לג, א [פרשת בראשית, ד"ה והנה אחיי בואו וראו]): ...אחיי ורעיי תעיינו היטב בדברי הרב הגדול הזה מתלמידי רבינו המפרש המאמר הזה, אשר יש בו כמה הקדמות הצריכים לבעלי העבודה, לידע אותם לעיין בדרכי הזהר הקדוש אשר בו נחתמו כל

אבל חיים הם למוצאייהם לדקדק בכל תנועה ימצא מוסר חכמה אור הגנוז לצדיקים

ועוד שם (זח"ג מג, ב [פרשת תזריע, ד"ה וששאלתני אחי ידיד נפש]) והנה הלומד ספר הזהר הקדוש בהלעטה אינו רואה בזה סימן ברכה ונחת רוח ומתוק האור וכו'

ועוד כתב שם (זח"ג קנה, א [פרשת בהעלותך, ד"ה אמנם ראיתי לגדולי הפוסקים]): והנה הקדוש כו' ר' שמעון כו' כמה אוצרות פתח, כבר גאוני ארץ קיימו וקבלו לא ימישו מפיהם נופת צוף דבש אמרותיו הקדושים הבורעים ברשפי שלהבת יה תכלית החכמה תכלית דרכי העבודה והתורה, שם יתנו צדקת השם להבין עפ"י דרכו דרך הקדש תורה קדומה אשרינו מה טוב חלקינו שזכינו לאורו לילך ולהגות כאמרי נועם בזיו וזהר עליון אור הקדש, חכו ממתקים וכלו מחמדים מים שאין להם סוף וקץ, להבין ולהשכיל במעשה בראשית ובמעשה מרכבה ואיך להיות מרכבה להתייחד ולהשיב נפש אל מקור מקום מחצבה ושרשה וזאת נחלט ונשרש בנפשי אשר מי שלא ראה אור ספר הזהר לא ראה אור מימיו, וכל שלא טעם מן מתוק האור לעינים ורואי שמש שמוש תלמידי חכמים העוסקים ומעמיקים בחכמה לא טעם טעם תורה מימיו, בכמה הליכות עולם, על כל קרן תלי תלים של הלכות לאלפים ולרכבות כאשר ת"ל זכינו לראות עולמנו בחיינו אחד מני אלף טעם עולם הבא ממש מגודל מתיקת דבש נופת צוף דרכי הקדושה והיחוד, ברוב חסדו ה' עלינו לא כגמול ידינו.

ועוד שם (זח"א טו, ב [פרשת בראשית, ד"ה זהר רזא דא בראשית]): ..דע לך אחי ידידי כי הי' לנו כמה פנים לפרש דברים החתומים האלה להראות עומק העיון בחכמה אבל בררתי לי דרך אשר יסבול הלשון החכמה הרצוי' לפני אדונינו לעבודתו ית' כו' יהי' ה' אלקינו עמנו ונזכה להבין דרכי היחוד האמתי ונזכה לראות עין בעין שרשי הדברים שרשי העומקים הנפלאים פליאת החכמה ותאיר החכמה פנינו כמו שמיועד לעובדי השם

והמצוה אשר זיכה ב"ה וב"ש לעם קדושו זרע יעקב אשר בם בחר האל, ובקע חלוני רקיע והוריד עוז מבטחה לעם קדוש אלהי יעקב. כידוע ונגלה לעין כל בתורת רבינו האר"י ז"ל אור ישראל וקדושו בספרי רבינו מהרח"ו תלמידו המיוסדים לתורה ולעבודה ולהבין מסתורין מצפוני אור התורה על דרך דרכי הזהר הקדוש בשני האדרות ובספרא דצניעותא ובס' הסבא דמשפטים בשרשי הנשמות וגלגוליהון המדברים בשרשי התקון איך וכמה להשיב נפש המשוטטת בעולם השפל הזה, מה ענינה ומציאותה והויתה להשיב למקורה להאיר באור החיים אור הגנוז לצדיקים לעתיד לבא

והנה דרכי הליכות עולם הליכות אלהינו מלכנו בקדש בתורתנו הקדושה העמוקה מני ים מתפשטים לאלפים וריבוא רבואות דרכי"ם ונתיביו"ת ושבילי"ן ואורחי"ן לאין קץ ואין מספר, וכלם כרזא דצדיק יסוד עולם, וכבר הארכתי בזה במ"א, והוא תכלית תקן העולמות אהבת החברים תלמידי חכמים העוסקים בהליכות עולם לו כו'. והנה כל ספר הזהר נתיסד על ביאור שני האדרות המספרים בענין תכלית שיעור קומת יוצר בראשית כו'. מזה תבין אשר הסבה לקדושים ההם דהוי אזלי באחרא בכוונה מכוונת ע"ש כל ארחות ה' חסד ואמת לעסוק בדבריהם הנאמרים באמת בארחין דאתפרש בזעיר אנפין כו'. ומעתה בין תבין גודל בהירות זהרי אור היחודים וזווגם אשר עשו החברים הקדושים ההם בהילוכם בדרך הקדש וכ"ז הוא לברר וללבן להאיר כחשך אור לישרים דרכי ה' צדיקים ילכו בם.

ועוד שם (זח"א מא, א [פרשת בראשית, ד"ה ודע לך אחי ידידי]): ודע לך אחי ידידי אשר אין כח בידינו ואין אתנו יודע עד מה ובאיזה בחי' ובאיזה עולם הזהר מדבר ואין בידינו לעמוד על סוף עומק העיון בכיורו טעמם ונימוקם של ההיכלות והרוחין והנפשין והנשמות הממונים שבהם, והגם אשר רבינו בהיכל אבי"ע האריך לנו ומברר ומסדר ומסביר פנים באנפין נהירין אמנם

טעמי התורה והעבודה טעמים מתוקים מדבש אשר תראה בתורה שבכתב ובדברי חז"ל בפליאות רבות ושונות הכל מתפרש יפה יפה בעיון היטב דברי ספר הזהר וכבר הארכתי בזה במ"א ואשר אין לו דעת עיוני בזהר לדקדק אחרי רמזיו בכנפי מתיקות לשונו הקדוש ואינו מוצא בהם טעם לא ראה אור מימיו ולא טעם טעם תורה ומצוה בימיו, והזהר הקדוש קורא אותו אטימי לבא סתימא דעינין כי הלך חשכים ואין נגה לו בדברי חז"ל המתוקים מרבש לפה המאירין את העינים וחיים וברכה לשומעים ומריחים ביראת השם כל היום ודי בזה למבקשי האמת.

ועוד שם (זח"א מה, א [פרשת בראשית, ד"ה והנה אחר סדרתי לך]): ודע לך אחי שכאשר תעיין בפרקי הכ"כ הנ"ל ובשער הקדישים ובכל מקום בדברי רבינו [האר"ז"ל] המדבר בענין ההיכלות כתחלת ההשקפה ידמה לך שהם כמה דברים כפולים ומכופלים ביתורים רבים, אמנם אם תעיין ותפקח עיניך תראה יעלת חן ואילת אהבים ודדי' ירווך בכל עת, תראה דברים דברי טעמים מחודשים מובלעים בכנפי לשונו הקדוש אשר בהם יופקחו עיניך להבין ולהשכיל בדברי הזהר הקדוש אשר האריך וכופל באלו ההיכלות ודורש טוב לעמו להאיר עיניהם במאור תורתו במהרה אשר בזכותה יבא גואלינו ה' צבאות שמו במהרה בקרוב בימינו אמן ואמן

ועוד שם (זח"ב נ, א [פרשת בשלח, ד"ה והנה בשני פסוקים הראשונים]): ..כידוע לכל באי שער העבודת התורה תורת רבינו האר"ז"ל אשר על ידו נגלה כל סתום משני האדרות ומשאר דברי הזהר והתקונים כידוע.

ועוד שם (זח"א נח, א [פרשת בראשית, ד"ה ר"ש הוה אזיל בארחא וכו']): ...באמת חיבור ספר הזהר הוא על תקון העולמות אחר השבירה וביטול ופגם, כרזא דצדיק הד"ר אשר ממנו התחיל התקון לתקן לברר הטוב מן הרע ולהעלות העולמות כלים הנשברים ע"י התורה

גילה לנו טפח ומכסה אלפים, והסברא להבין מדעתו יש לנו אוהרה גדולה מן רבינו ז"ל האלהי כו' ואם נאמר איזה ענין לתרץ דברים הסותרים כ"ז הוא בדרך אפשר עד יערה עלינו רוח ממרום, כי מוכרחים אנחנו לעסוק בשכלינו כל מה דאפשר כי תורה היא וללמוד להגות בה אנו חייבים עד מקום אשר ידינו מגעת בכל כחינו בכדי שלא נשאר בקושיא ח"ו כו'

הגם אשר אין לנו עסק בנסתרות אמנם כבר הקדמנו שאנחנו צריכין לחפש בכל כחינו בלתי לה' לברו לעלות מעלה להעמיק ולבחון ולבדוק בגנזי נסתרות כברא דמחפש בגנוזיה דאבוה עד מקום שיד שכלנו מגיע. וכבר אמרנו על מה שנאמר בתקון ו' מן הי"א שבסוף התקונים כי יפלא ממך דבר ההוא דאתמר בי' במופלא ממך אל תדרוש ובמכוסה ממך אל תחקור עיי"ש, והנה בסוף הפסוק אומר וקמת ועלית אל המקום ובאת ודרשת וכו' והגידו לך את דבר המשפט, הלא הפסוק מיירי במופלא ממך אל תדרוש, וכן הוא לשון פלא מכונה על חכמה קדומה נתיב לא ידעו עיט ולא שזפתו עין רואה, והוא בערך המדות בחי' א"א כתר שבנקודות ואיך אומר וקמת ועלית ובאת ודרשת כו'

אמנם אחי ידידי בודאי מתחלה אסור לדרוש במופלא שלא יתבלבל מחשבתו וישאר בקושיא ח"ו ויצא לחוץ כמעשה דארבעה שנכנסו לפרדס הס מלהזכיר, והא למה זה דומה לאיש עומד בארץ ורוצה לקפוץ אל אגרא רמה אם לא יעלה דרך סולמות והדרגות בנפשו יעש, אבל אם הולך מדרגא לדרגא עד אשר יעלה מעלה לרום העליות ונעשה ונשרש אצלו הסוד ונעשה פשוט אצלו ואז צריך לעלות יותר, כי השמים לרום ותקרת העליה הגבוה נעשה אצלו כקרקע עומד על הארץ ומביט השמימה ומתפתחין לו עוד היכלות ושמימי' עד רום המעלות וגבוה על גבוהים. וע"ז אמר הכתוב לא נפלאת היא ממך ולא רחוקה, ודי בזה. ותשים עיניך ותראה נפלאות ב"ה וב"ש שבראנו לכבודו

ובס' בית ישראל (דרוש נחמד בענין תפילין, ד"ה ואתר אשר אנתנו): אחי דוק ע"פ דברים האלה בזה"ק ובתקונים ותבין, ולא יהיה כדברי ספר החתום, ולא באתי כ"א לערב קב חומטין הגם אשר הם דברו באורות נעלמים ורוחנים בלתי מושגים, אבל כאמת צריך להמציא לבוש דרך עבודת הקודש גם לפשטן של דברים. ואתה דע לך והעמיק בענין בזהר הקדוש וכו'

עמ' ט

ומשם יראה עומק המושג מתורתנו הק' הן במקרא והן בש"ס... אשר כל דבריהם נתיסדו על רזין דאורייתא.

וכתב בס' עשרת צבי (זח"א בסופו נפרשת ויחי, ד"ה אמנם כוונת שלמה)) ועיניך יביטו לנוכח בדקדוק לשון הזהר הלזה ותטעום מתיקות לשונו הקדוש ויהי' לך לעזר ולסעד להבין ולהשכיל דברי תורה ודברי הנביאים והכתובים ודקדוקי תורה ודקדוקי סופרים הכל לעבודת הכורא ב"ה וב"ש יזכנו לעבדו בלב אמת בנוה הצדק בבנין אפריון וכו'

ועוד שם (זח"ב רב, א נפרשת תצוה, ד"ה תרין קלין ותריין דבורין)) לא ידעו האחרונים רוא דמלה וסברו שיש מחלוקת, אבל חכמי התלמוד סדרו דבריהם על רזין דאורייתא כדאיתא בר"מ והמשכיל יבין כמה דרכי הליכות עולם.

ובס' פרי קרש הלולים (הקדמה ד"ה והנה בזה תבין מאי דפליגו בגמרא) כבר נודע אשר מארי דתלמודא סדרו דבריהם על רזין דאורייתא, והראשונים העלימו דבריהם.

ולעיל ב'הוספות פהרצ"א אות ו (עמ' ג) וכל התנאים ואמוראים כיסו מסטורין שלהם בזה הים הגדול רחב ידיים ים התלמוד, שם רמז אין מספר לסודות אלו.

ועוד שם הע' יג: מי שהאיר השי"ת עיניו בחכמת האמת, עיניו יראו ולבבו יבין אשר

ידיעת שמותיו ית' ופרקי המרכבה. והנה הרב המחבר ברצותו לגדור גדר ורצה שיתעסקו בתורה ומצו' כי ה' דבר החובה עלינו ועל בנינו, והם כדוי לחמנו להאיר נפשותינו, הקדים באזהרה דגם לפי סברתם שסוברים שהעסק בחקירות הוא סודות התורה, אזי דבר בקדשו דגם העיון בסודות התורה אסור לנו עד אשר נמלא כרסינו בחלק עיון המצות ואנחנו בענינו כבר היא בכתובים אצלנו דברי כבוד פחו' המקובל מוה' צבי הירש וצ"ל עם תוספת טובה מדברנו, האיך יתנהג האדם בעסק החכמה האמיתית, כי הוא עיקר הצלחת הנפש מה טוב ומה נעים שבת אחים גם יחד ה"ה עסק העיון בש"ס ופוסקים ועסק העיון בסודות התורה חכמה האמיתית חכמת הקבלה (ונמצא כתוב בספר הקנה ושבתם וראיתם בין צדיק וכו' בין עובד אלקים לאשר לא עבדו, עובד אלקים היינו העוסק בתלמוד וכווהר, לא עבדו העוסק בתלמוד לכו' ואינו עוסק כוהר). ובפרט בדורותינו אלה אחר התנוצצות אורות של עולם התיקון משנת של"ה ואילך ע"י אור שבעת הימים מרן האר"ז, הנסתרות לנו ולבנינו כמו הנגלות

ועוד שם (פ"א אות ה). הגם שהי' להם בקיאות בחלק הראשון היינו ידיעות חלק העיוני במצות התורה, עכ"ז לא ערכו אל לבם לגשת אל החכמה הקדושה עד שהי' להם זקנה ושיבה וענוה יתירה והנה כל זה תבונן בכתבי האר"ז והרמ"ק ותלמידי תלמידיהם שאין זה נוהג בדורותינו שהנסתרות נעשו נגלות להחפץ בקרבת אלקים. ואומר אני הלואי שלא היו מקילין גדולי הדור בלימוד החכמה הקדושה, והלואי היו מלמדים דרך תלמידיהם לעסוק בחכמה הלזו, אזי בודאי לא הי' שום הרמת ראש לחכמות החיצוניות והיו כל החכמות נדחים מפני' כמו שנרחה החושך מפני האור. אך שעונותינו גרמו לשגם כמה וכמה מצדיקי הדור סגרו את דלתי החכמה בפני פרחי הכהונה, ואמרו שלא ילמדו עד שיהיו בעלי מדריגה ורוה"ק. והנה עבור זה נשארנו ערומים מן החכמה הקדושה ונתגבר בעוה"ר חשיכות החכמות החיצוניות, הכסיל

כל הש"ס ומדרשים מלאים מזאת החכמה בפליאות נשגבות אשר כל הרואה עומד ומשתומם על המראה

בדברי מהר"ש מאוסטרפאלייע... תראה פלאות ותברך ברוך שחלק מחכמתו ליראיו...

וכס' רגל ישרה מע' ה, ד"ה רע"ב הגם שהרב מהר"ש זצלה"ה הי"ד פי' באופן אחר, עכ"ז כפלים לתושיה ומימיו אנו שותים

ולקמן [ראה עמ' יב] נביא לך עוד ראיות שיש לדרוש דברי הזהר בר"ת וסופי תיבות ומספר ומנין.

וכתב בס' עמדת צבי (זח"א ריז, א [פרשת ויחי, ד"ה תרין גמלין דסלקין קטפירא]): אומר לך מה שלבי אומר לי, בכל מקום שהזהר הקדוש מדבר בדברי חידה ובלשונות כאלה, הכל רומז לאיזה יחוד במספר התיבות והאותיות.

וראה עוד שם (זח"ג רכג, א ד"ה הה"ד אעשה לו כו') שדורש בדברי הזהר בר"ת וחילופי אתון וגימטריא

עמ' י

לא האירו עדיין בימיו כתבי האר"ז ז"ל... שהנסתרות בזמן הזה הם כמו הנגלות, והוא ז"ל חשש פן יהרסו... על בן גדר גדר... אמת נבון הדבר שחלילה להניח עיון ש"ס ופוסקים... אבל יבטח בשם ה' ויטייל ארוכות בדברי האר"ז... ויקרב הגאולה. והנה כתב הקדוש הקנה...

וכתב בס' מעין ננים (פ"א אות ב): כבר הקדמנו שהמחבר הזה גדר דרך בעד המתפרצים שהשליכו אחרי גיוס עיון חוקי התורה ועשיות מצותיו, ועסקו בחכמה החיצוני' בחקירות, וזה אשר יקראו בשטותם סודות התורה. ובאמת הם נעורים וריקים מחכמה הקדושה האמיתית המסורה לישראל, הוא חכמת הקבלה האמיתית

בחושך הולך. ובמהרה בימינו יאמר אלקים יהי אור ויאר לנו.

ועוד שם (ח"ב פ"ה אות א). מכאן תתבונן הדבר אשר כתבנו בהג"ה בהתחלת הספר בפרק א' שכל מה שהפליג הרב המחבר בדבריו לאיים על העוסקים בחכמת הקבלה כשלא יהיו ממולאים בכל המעלות ומדות בתורה ומצות, כל זה הפליא לעשות בעבור הקל וחומר הזה בכדי לאיים על בני דורו בהראותו לבני עולם אם בחכמה האמיתית הקבלה יש בית מיחוש, מכל שכן בעוסקי באלקות בחכמות בדויות מלב. אבל באמת הרב המחבר הקדוש הוא מתרפק ומתגעגע באהבת חכמה הקדושה הלוז, כנודע מדבריו בספר הלזה וביתר ספריו ובפרט בדורותינו זה משנת של"ה ואילך החיוב מוטל אקרקפתא דגברא לעסוק בחכמה המפוארה הזאת והיא עיקר תורתו ומצותיו, ועל זה יפתחו לנו שערי אורה בתורה שבכתב ושבעל פה להבין דברים סתומים ונעלמים, והיא המצחצחת ומטהרת הנפש ומאירה אותה לאור באור החיים ולחזות בנועם ה' ולבקר בהיכלו

עמי' יא

מה שאמר הגר למדני תורה על רגל אחד... דחפו שמאי באמ"ת הבני"ן... יסוד הבנין והקיום... ששמאי משורש הגבורות והיראה... והלל מצד החסד שורש האהבה.

ראה בספר בני יששכר (סיון, מאמר א אות ז). ושם (שבט, מאמר ב אות ד) אצל שמאי שהי' מסטרא דגבורה ויראה הי' בידו אמת הבנין, דהבנאי מתחלתו מצייר כל הבנין כולו כאחד במחשבתו, וזהו אינו דבר המתקיים. ואחר כך בונה על ידי צמצומים שונים באמת הבנין, היום כך ולמחר כך עד שנגמר הבנין, וזהו דבר המתקיים. הבן. [וראה עוד במאמרי חודש סיון, מאמר א (אות ז) ומאמר ה (אות א)].

[ובמ"ש כאן ששמאי משורש כו' והלל כו' ראה מ"ש בס' והי' ברכה (פ"א מ"ג ד"ה אציגה). ברכה משולשת מס' עדיות (פ"א מ"ב). דברים נחמדים מס' עדיות (ליקוטי משניות, אותיות יב יג) ובשבת (פרושי הש"ס, אותיות ז ח).]

עמי' יב

ועיקר מגמתו בידיעת החכמה הזאת יהיה לבער קוצים מן הכרם, כי לכן נקראים העוסקים בחכמה זו מחצדי"ק חקלא, ובוודאי שיתעוררו הקליפות נגדו ח"ו...

ראה בס' עטרת צבי (זח"ב ד, א [פרשת שמות, ד"ה דאמר ר"א מה הבן הזה]) - נעתק להלן בהוספות לעמ' קט

וכתב בס' מגיד תעלומה (על פ' מאימתי דף ח' ע"א ד"ה עוד אדברה נא): הנה התפילה היוצאת מפי האדם מוכרחת לילך עד שער השמים נוכח המקדש כנודע, והנה כל חלל העולם מלא מן המזיקין והקליפות כמ"ש אינהו נפישו מינן וקיימי עלן וכו' והנה התפילה ההולכת כמה מעכבים יש לה שמקטרגים עלי' שלא להניחה, ותפילת הצדיקים שא"א להם לקטרג עליהם אזי בורחין מתפילתם המזיקין וכורתין אותם מן המקום ההוא, ע"כ הצדיקים הללו נק' מחצדי חקלא שקוצרין את השדה ומגקין אותה ועושין מקום פנוי מסילה ישרה להליכת התפילה אל מקומה הרמתה.

וכתב בס' זכרון דברים (בתחלת הספר): ואמר אחי הרה"ק מוהר"צ, לגולן בבשן למנשי, כלומר אם רואה הקב"ה שהשטן מתחיל לנשות כלומר להשכיח זכותן של ישראל... אזי הקב"ה ברוב רחמיו מגלה נ' שערי בינה, דהוא ר"ת בש"ן, ואזי הדינים נמתקים. והנה הבנתי מדברי קדשו של אחי הנ"ל שדוקא ע"י פנימיות התורה נמתקין הדינים, ואנכי לא כן עמני, רק כשיתחדש איזה דבר בגמרא ופוסקים, ג"כ הדינים נמתקין וכו' [וכתב שם בנו הק' מהרי"צ מקאמאנא:]

שבודאי אילו הי' שלם בתיקון הברית ולא הי' משתמש בו רק למצוה בודאי הי' נשמר מכל דבר רע וטעמא רבה אית ביי', כיון שבאותו האבר אנחנו חתומים בחותם המלך (הוא מצות מילה), וכאם אינו משקר בחותמא דמלכא הוא בשמירה מהמלך, משא"כ במשקר בחותם ח"ו אין לו שמירה ע"כ בשימור הברית בלבד נקי צדיק כנודע מיוסף הצדיק, דכיון שהוא שומר הברית ודאי הוא צדיק בכל דרכיו כי י"י לא יעזבנו וישמור רגליו מלכוד. וזהו לא יאונה לצדיק (דייקא) כל און. כאשר יפשפש האדם במעשיו וימצא מעשיו בלתי הגונים אפילו בשוגג וישוב עליהם בתשובה, עכ"ז יעשה ג"כ משמרת למשמרת לשמירת הברית שלא לפגמו אפי' בהרהור ובראיית עין ולהשביעו במותרות אפילו בהיתר (רק להנצל מעבירה וכיוצא בהתבוננות המשכיל) כי יאמין שבאם הי' נקי והי' שלם בתיקון הברית בודאי לא הי' בא לידו שום עבירה ונרמו הענין כל ימי עולם באזהרה הלזו כאשר יקרב האדם אל המזבח העליון דהיינו ע"י תשובה כשירה וחרטה ויודיו על איזה עון, אזי יזהר ג"כ לעשות כיסוי ומשמרת לערוותו, זה הוא תשובה הנרצית

ובזה אפשר יונח לנו מה שאמרו בזה"ק לכלל עבירות מהני תשובה חוץ מחטא הברית, והנה כל חכמי לב הלא בספרתם הרעישו ארץ ומלואה, הלא קיי"ל אין לך דבר שעומד בפני התשובה, עיין בר"ח ובשאר ס"י. ולפי מ"ש אפשר לומר דה"ק דהנה לכל חטא מהני התשובה לחטא ההוא אשר חטא, משא"כ לחטא הברית לא מהני התשובה בעשותו רק על עון זה, רק מחוייב לעשות תשובה אפי' [על] כל השגגות אשר עשה, שכל זה גרם לו חטא הברית, דאילו לא חטא בברית אזי לא יאונה לצדיק וכו'. זה הוא ג"כ מה שיש גירס' אחרת בזהר בר בתשובה סגי, היינו שצריך מרבית תשובה לחטא הזה כנ"ל. כן נראה לי ואתה תבין.

ובס' אנרא דכלה פ' נשא [ד"ה]: איש או אשה כי יעשו מכל חטאת האדם וכו' ואשמה

ואני השפל יצחק בנו, בעצמי שמעתי מפי מורי דודי הקדוש, כי בודאי המתקת הדינים קדושים הוא בכל דברי תורה כפשט להמית עצמו, לעיין היטב בדיוק, אפילו בלא חידוש, וכן בכל הדברים אבל להכרית המשטינים ומקטריגים והקליפות א"א בלתי רזין דאורייתא, הנקראין מחצדי חקלא, והבן מאוד עמקות עבודה התמימה

וכ"כ בס' נוצר חסד (על אבות פרק ה משנה כ). ואני השפל יצחק שמעתי ממורי רבי דודי כי בודאי המתקת דינים קדושים בכל דברי תורה הן בפשט, להמית עצמו על התורה, ואפילו בלא חידוש נמתקין הדינים אבל לסתום פה המקטריגים והקליפות להכרית כל מריע אינו אלא ע"י סודות של נז"ן שערי בינה. עכ"ל

וראה עוד לעיל עמ' ה

[ובמ"ש כאן שבוודאי יתעוררו הקליפות וכו', ראה להלן עמ' יג-יד ובהוספות לשם].

בכתבי האריז"ל... חק"ל בגימטריא... נשמות הצדיקים.

בספר אנרא דכלה פ' בראשית (בפס' יום הששי כו', באמצע ד"ה ס"ת כל הפסוק בגימטריא) עיין ככוננת ליל שבת ה"ס הוי' אהי' הוי' אדני בגימטריא חק"ל ראוי לזריעה שאז נזרע' בה נשמות הצדיקים חל"ק י"י עמו בסוד אשר פרו יתן בעתו, והבן.

עמ' יב-יג

ידענו שהשוגג צריך כפרה... על כרחך שגם להשוגג אדם מסכב וגורם, ודברנו מזה במקום אחר.

וכתב בס' דרך פקודיך מל"ת מא (חלק המחשבה אות ג): ..בהתורודע לנו זה נבין ונדע כל ימי חיינו בבוא ליד האדם איזה עבירה שיכשל בה אפי' בשוגג (כי רוב קרבנות המזבח באים על השוגג ונאסר גילוי ערוה), יש להתבונן

להעלותו בדרגא יתירא דנין אותו בדקדוק יותר והדבר שהי' נחשב בעת היותו בדרגא הראשון הי' נחשב למצוה, לערך הדרגא שרוצים להעלותו יוחשב ח"ו לעון ולשמץ וכו', כי בערך הדרגא הי' מחוייב העבודה להיות באופן אחר. והבן הענין הנה מבואר בזה ובמקובלים המשמש מטתו בחול עובר על לאו ערות כלתך וכו', והנה הלאו הזה הוא מחייבי מיתות בי"ד ומעולם לא שמענו ולא ראינו שהבי"ד של מטה יענושו ע"ז. והענין הוא דברדאי לאיש ההמוני בודאי לא יענישו גם כבי"ד של מעלה על ששימש מטתו בחול, אך כאשר יצטרך לעלות במדרגה עליונה אז בערך הדרגא ההוא יהי' ענין ההוא עובר על לאו הנ"ל, וכ"ה בכל עניני המצות. והנה הש"י אמר ליעקב עלה בית אל ושב שם, כי שכנתא בעיא לנטלא ביתא, והי' מתעלים בדרגא יתירא. ואמר יעקב הסירו את אלקי הנכר וכו', הגם שלא הי' נחשב לאלקי נכר בערך הדרגא שהייתם עד עתה, כעת נקומה ונעלה בית אל, צריך פשוט מחדש, כי בערך הדרגא ההוא נחשב לאלקי נכר. והבן הדברים.

ובס' בני יששכר (סיון, מא' ה אות ח'): הנשמה אשר עברה את פי י"י במצות ל"ת או בביטול מ"ע הגה צריכה להתגלגל כפי אשר נגזר עלי' באיזה יהי' גלגולה בדומם וצומח וחי, הכל כפי גודל הפגם והחטא... ולפעמים גם צדיקים היושבים בג"ע צריכין עוד להתגלגל על איזה דקדוק שלא קיימו, אבל מתגלגלים בדגים שאי"צ לצער שחיטה... וצריך להתבונן, אם הדקדוק הזה שלא קיים הצדיק הוא דבר המוכרח לקיים עפ"י התורה, מה נשתנו הצדיקים היושבים בג"ע... יתגלגלו לפעמים כרגע באיזה דג... ושאר האנשים כשלא יושלמו חוקם עפ"י התורה יצטרכו לגלגולים שונים בעזר. ואם דבר הדקדוק ההוא אינו מוכרח להתקיים עפ"י התורה, למה יצטרך הצדיק להתגלגל ע"ז אפי' גלגול קל לדגים. אבל הענין הוא, דברי התורה הן המה המצות בפשוטים כפי המקובל דרכי עשייתם, אבל יש באותן המצות מצות נעלמים עד אין

הנפש ההיא עפ"י פשוטו אינו מוכן גזרת הכתוב. ויתפרש הענין, דהנה צריך להבין למה השוגג צריך כפרה הלא שגג בלא הודע, ומה עשה אך הוא הלא הי' ית' רגלי חסידיו ישמור ולא יאונה להם כל און כנודע מכמה מעשיות בגמ'. והנה כאשר בא דבר עבירה לאדם בשוגג והש"י לא שמרו, על כרחך הוא שכבר יש בידו חטא ועון כזה במזיד, ואפשר יהי' מעונות שאדם דש בעקביו ולא שם על לבו לשוב, אזי הש"י אינה לידו דבר עבירה כזאת מעין זה בשוגג כדי שעי"ז ישים על לבו לפשפש גם על המזיד. וז"ש איש וכו' כי יעשו מכל חטאת האדם בשוגג, כי חט"א הוא שוגג, אזי תדע כי בודאי מקודם ואשמ"ה הנפ"ש ההיא במזיד וז"ש נפש היינו רצון הנפש. ע"כ והתוודו את חטאתם אשר עשו, א"ת רצה לומר עם חטאתם, ורצה לומר עם חטאתם בשוגג יתוודו את אשר עשו מקודם במזיד נראה לי, והשם הטוב יכפר לעמו

ועד"ז בס' ברכה משולשת (שבועות פ"א מ"ב). תוי"ט בר"ה תולה וכו' אלמא קודם ידעה ענושים הם. דהש"י רגלי חסידיו ישמור, ולא יאונה לצדיק כל און ומדסילקו ממנו השמירה ע"כ יש בידו עון אשר חטא במזיד, א"כ עונותיו הקודמים גרמו לו גם העבירה ההיא, ע"כ צריך לכפרה ומשפטי י"י אמת.

עמ' יג

שמבואר בזהר מי שמשמש מטתו בימי החול... אין זה להמון עם... וכי ידינוהו הבי"ד ע"ז... כאשר צריכים הצדיקים לילך מדרגא לדרגא ידקדקו עמהם על כל החטאים כאלו...

וכתב בס' אנרא דבלה פ' וישלח [ד"ה]: ויאמר יעקב וכו' הסירו את אלהי הנכר אשר בתוכם וכו' ונקומה ונעלה וכו'..., ידוע הוא בעת אשר נתעלה האדם ממדרגה למדרגה או דנין אותו שוב שנית, הגם שכבר הי' צדיק בדינו בעת אשר הי' במדרגה הקודמת, כאשר רוצים

ותפלתם) בקשרים (היינו בסתם התקשרות שמקשרין א"ע באהבת בוראם ועבודתם לעשות נחת רוח לפניו ויוצאין י"ח בזה, הגם שאין להם ידיעה בפרטיות הכוונות בעליות העולמות ויחודי השמות, אבל) ובני מלכים (היינו בני פלטיין אשר חלק להם הש"י בכינה, אין יוצאין לגמרי י"ח רק) בזגין (היינו בכוונת הספירות, כללות הספירות נק' זגין היינו ז' מדות חג"ת גהי"מ וג' מדות חב"ד, וזהו בזגין'ן והבן וגם הוא מלשון בהירות זוגיתא חיוורתא והנה לכל יאמר האדם שהוא אינו ראוי לעסוק בסודות וירצה להקל עול הנסתרות ממנו ויפטור א"ע סתם בקשרים, הנה סיימו חז"ל בדבריהם) וכל אדם (כל אדם מישראל ראוי לזאת האיצטלא, וזה עיקר שעשועיו ית', ושואלין לאדם ביום הדין בני צפית במרכבה) אלא שדברו חכמים בהווה (שהווה ע"פ הרוב בני אדם אינם יודעים במרכבה) עכ"ז הש"י לא בזה ולא שיקץ ענות עני בדעת ובשועו אליו (בהתקשרות) שמע, ויוצאין בקשרים כנ"ל.

ובס' דרך פקודיך מ"ע מג (חלק המחשבה אות י) עוד נ"ל ברמו המצוה יעור אמה העבריה לעסוק בחכמת הקבלה דהנה מארי קבלה הם בכריאה. ובריאה נק' אמה העבריה כנודע, וא"כ זה מיקרי יעור אמה העבריה כשעוסק בחכמת הקבלה ואם לבנו יעדנה, דהיינו שיראה להכניס את בנו לזאת החכמה ומה נחמד ונעים הענין הזה כאשר תתבונן בדין דאין אמה העבריה נוהגת אלא בזמן שהיובל נוהג, ידוע דיוב"ל הוא בסוד אימא עילאה שער החמשים דנו"ן שערי בינה, וידוע דאימא עילאה מקנת בכריאה, ורמו בזה אין דין אמה העבריה נוהג (היינו עסק חכמת הקבלה) אלא בזמן שהיובל נוהג (היינו תשובה עילאה) כי באם הוא עדיין ברשעו ח"ו אסור לו לחפש בגנוייה דמלכא. והשי"ת יחזירנו בתשובה שלימה לפניו ית"ש.

ובס' לקוטי מהרצ"א (אות קנד): דבר אל כל עדת בניי ואמרת אליהם קדושים תהיו. אל כ"ל עדת בניי, רצ"ל שכולם ראויים לאותה איצטלא. ולא יאמר האדם הגולד ממשפחה

חקר, מובנים למשכילי מדע בכל דור ודור (וביותר יתבוננו בה לעתיד). כענין הנאמר בזהר ת"ח המשמש מיטתו בימות החול עובר על ערות כלתך לא תגלה. והנה תתבונן וכי ס"ד שיענשו הבי"ד את העובר במיתת בי"ד, אבל הענין האזהרה הוא כפשוטו, אבל למשכילי מדע מובן ג"ז מן הפסוק. על כיצא בזה יצטרך הצדיק להתברר

ובס' דרך פקודיך מל"ת מו (חלק הדיבור אות ט) נ"ל גם לדעת הזוה"ק שכתב שת"ח המשמש מטתו בחול עובר על ערות כלתך וכו', הוא דוקא כשקיים מצות פ"ו, אבל בלא קיים ומכוין לקיים אינו עובר ומצוה קעביד ואפילו אם מכוין להשביע א"ע מן ההיתר גם כן אינו עובר וכוונת הקדושים בזוה"ק הוא רק על הת"ח אשר תורתם אומנתם ומשימים לילות כימים לתורה, הנה אפשר אפילו לא קיימו מצות פ"ו הנה ימות החול הוא להם כדברי בן עזאי שפטר לגמרי מפ"ו באמרו מה אעשה ונפשי חשקה בתורה והחכם עיניו בראשו לעשות כל מעשיו לש"ש ולא יבא לידי חטא ועון (וראה עוד שם במ"ע א חלק הדיבור אות ו)

ובס' ריח דודאים (על דף כ"ה ע"א) [ד"ה מתניתין] האומר ומזרעך וכו' לא תתן לאעברא בארמיותא וכו', היינו שאסור לתרגם כן בציבור להוציא מפשוטו של מקרא, אבל הוא מרמזי התורה ע"כ תרגם כן יונתן וכמו שתמצא בזהר פירשו ערות כלתך לא תגלה על ת"ח המשמש מטתו בחול, וכודאי אין בי"ד מענישין עליו כי הוא אינו פשוטו של מקרא רק מרמזי התורה ואסור לתרגם כן בציבור

..דודאי אין כונתו שלא יתחיל ללמוד החכמה הקרושה עד יקיים כל הכתוב לחי"ים. לא ימתין מלעסוק בחכמה. אשר זה כל האדם..

וכתב בס' אנרא דפרקא (אות קלה). רמו המשנה. הבנים (היינו סתם בנים שאינם בני פלטיין ואין להם ידיעה בנסתרות לחפש בגנוייה דמלכא) יוצאין (ידי חובתם בתורתם

לכוון בבי' אלקיים מנין עק"ב עם י' אותיות והאלף שבו עצם היחוד. ועיין בכוונת סה"ע. וע"ד טעמי העבודה זה הוא עיקרון של דברים אחר גדול ההשגה והדביקות עצום להיות בסוד עקב ענוה יראת השם וזה שדרש אות הוא בצבא דילי' אחר השגת כל הצבאות רבוא רבואות ליחדם ולכללם כלם באות א' הוא הי' אשר משם יצאו כל הצבאות ושם הם שבים ללכת ומתיחדין באחד הוא אות י' להקטין עצמן מצד גדולת ורוממות הבורא כ"ע ב"ה וב"ש כל עלמין כלא חשיבין וכמצב"י עביד בחיל שמיא, וע"י ענותותו של אותו צדיק זה נכנס בשלום ויצא בשלום והנה זה האיש הקדוש היצא ונכנס בשלום א"צ כל כך שמירה כי כבר עייל ונפיק, וז"ש ורבי"י דעלמא היינו אשר עוד לא יצא בשלום כאמור אל יתהלל חוגר כמפתח וברוך רמו מילי דבדיחותא אמרנו סימן לזה איש נבוב ילבב, כי נבו"ב ר"ת נכנס בשלום ויצא בשלום, הוא האיש ילבב בשני לבבות כאמרם ז"ל באברהם ומצאת את לבבו נאמן לפניך לבו לא נאמר אלא לבבו אפי" יצר הרע של א"א נאמן ולא היה צריך שמירה ועיין פ' וראו כ"ו ב' וכ"ג א'.

ועוד שם (זח"א רמו, א [פרשת ויחי, ד"ה וימררוהו ורובו]). וימררוהו ורובו באסתכלותא דרחימא לגביה כד"א הסבי עיניך מנגדי וכו' [וכתב] רבינו בשער חגה"ס שאומר לה הסבי עיניך מרבווי דנין שבה עי"ש. והנה הבעלי חצים בעלי פלוגתא הם נשמות הצדיקים בעלי פלוגתא המופלגים ומופרשים מזה העולם במ"נ לה' אשר תשוקתם וחפצם בתגבורת אהבה אשר רשפיה רשפי אש ומתקנאים בו בצדיק עליון דרגא עלאה דיוסף להשיג עוד מדרגה יותר עליונה, ומסתכלים באסתכלותא דרחימא בגדל אהבת עבודת עבודה ועבודת משא לקבל עליהם עול מלכות שמים. ומחמת תגבורת אהבה העצומה מתעורר נגדם מלחמות כבודת בג' כלים בג' צדיקי דדינא במלכות ויסוד ות"ת (האמור בכוונת צו"ץ). וימררוהו במלכות לשון מרות, ורובו ביסוד כאמור רובה קשת, וישטמוהו

שאינה מיוחסת כ"כ אני איני ראוי להתנהג בקדושה ובחסידות כי לא אוכל להשיג מעלות ומדות הרמות, שזה שייך לגדולים ולבעלי שכל זך, משא"כ מי ששכלם עב בתולדה. ז"ש דבר אל כל עדת בני"י קדושי"ם תהיו, קד"ש הוא חכמ"ה כירוע, כל ישראל מוכנים לקבל קדושת החכמה העליונה ולהתעסק במושכלות וחכמות עליונות סודות התורה בפרד"ס. הבן הענין

[וראה עוד לעיל הע' ו (ובהוספות לשם) על לימוד הנסתר בזה"ז, ולהלן הע' כד]

עמ' יג-יד

העוסק בחכמה זו מתגרים בו החיצונים.. שזה הי' הסיבה אשר מן אותם שנכנסו לפרדס...

וכתב בס' עשרת צבי (זח"א לד, ב [פרשת בראשית, ד"ה ורביי דעלמא]). ורביי דעלמא בעיין לאסתמרא עי"ש ובפ' פנחס דף רצ"ב ע"ב. והנה אחי כמה מהמוסר יש ללמוד מדברי הקדוש הלזה איך להיות שמור אחר התפלה ואחר השבת כשהוא בדביקות ונהירות בהתלהבות עצום שלא ליפול מן המדרגה כי יותר אשר הבהירות והדביקות גדול עד המדרגה המבוארת פה ת"ח כיון דסיהרא שלטא וכו' כל אינון שמיא דלתתא וחילהון אתוספן נהורין עד כלהו חדאין ושטאן בעלמא ועכ"ז רביי דעלמא בעיין לאסתמרא כי מתנשאים גרדיני נמוסין ג"כ את זה לעומת זה ושטאן בעלמא בגין דכלהו בחידו וברכו וחילי' כמו כן בוא וראה בשער היחודים מה שאומר על ד' שנכנסו לפרדס ואותן שלא יצאו בשלום, וכן כמה יחודים מסר האר"י ז"ל לתלמידיו שלא יתגרו בהם החיצונים ברשפי אש שלהובי היחודים. בוא וראה מה שכתב בבבית מנוחה על ובתבערה ובמסה נודע ומפורסם עי"ש, והוא טעם זכאה מאן דעייל ונפיק כמו ר' עקיבא שנכנס בשלום ויצא בשלום. ונוכל לומר לדייק בשמ"י ר' עקיבא שהי' מיוחד תמיד היחוד המבואר שם בסוד יחוד הדיקנא לסלק החיצונים

הקדוש לדבריו הקדושים.

ובס' רגל ישרה מע' י, ד"ה יראה יראה
 איתפריש לתלת סטריין, תרין מינייהו לית
 בהו עיקרא כדקא יאות וחד עיקרא דיראה, אית
 ב"נ דאיהו דחיל מקוב"ה בגין דייחון בנוהי ולא
 ימותון או דחיל מעונשא דגופי' או דממוני' וע"ד
 דחיל ל"י תדיר אשתכח יראה דאיהו דחיל
 לקוב"ה לא שוי כדקא יאות (הרי יראה א'), אית
 ב"נ דדחיל מן קוב"ה בגין דדחיל מעונשא דהאי
 עלמא ועונש דגיהנם (הרי יראה ב'), תרין לאו
 אינון עיקרא דיראה ושרשא דילי' יראה דאיהי
 עיקרא למדחל ב"נ למארי' בגין דאיהו רב ושליט
 (היא הנק' יראת הרוממות להתכושש מגדולתו
 ולירא אפי' לא יענשהו וכשתרצה לרוות צמאונך
 בהנך תיבות רב ושליט, עיין בר"ח שער היראה)
 עיקרא ושרשא דכל עלמין (גם זה עיי"ש) וכולא
 קמי' כלא חשיב כמה דאיתמר וכל דיירי ארעא
 כלא חשיבין, ולשוואה רעותי' בהאי אתר דאתקרי
 יראה (היינו לתקן המלכות אשת חיל יראת ד'
 עמש"ל) בכה ר"ש ואמר ווי אי אימא ווי אי לא
 אימא וכו' באתר דיראה קדישא שרי (היינו מלכות
 שמים) מלרע אית יראה רעה (היינו בהשתלשלות
 ממדריגה למדריגה מדת היראה שבמלכות עד
 הגיע לקליפה דעולם העשי' התחתון ושם היא
 יראה רעה, באפשר הכוונה נוק' דקליפה וזה
 לעומת זה עשה אלקים נ"ל ובזהר הרקיע אמר
 הכוונה על הס"מ) דלקי ומחי ומקטרג ואיהי
 רצועה לאלקאה לחייבייא ומאן דדחיל בגין
 עונשא דמלקיוותא ומקטרוגא כמא דאיתמר לא
 שרי' עלי' ההיא יראת ד' דאיקרי יראת ד' לחיים,
 אלא מאן שרייא עלי' ההיא יראה רעה ואישתכח
 דשרייא עלי' ההוא רצועה יראה רעה (היינו
 שמקטרגת עליו ומביאתו לידי עונשין) ולא יראת
 ד', ובגין כך אתר דאיקרי יראת ד' ראשית דעת
 איקרי ודא עיקרא ויסודא לכל שארי פיקודין
 דאורייתא, ומאן דנטיר יראה נטיר כולא, לא נטיר
 יראה לא נטיר פיקודי אורייתא דהא דא תרעא
 דכולא וכו' (זהר בראשית דף י"א ע"ב עיי"ש)

בת"ת וכדעת וישטם עשו את יעקב. ודע והבן כי
 את זה לעו"ז ויותר שהם מתעצמים בקדושתם
 מתעצמים כנגדם הס"א נרגן מפריד אלוף ח"ו,
 עיין בהקדמתי לעץ חיים. וזהו הסכי עיניך מנגדי
 ששם תוקף הדינים מגודל הסתכלות אהבה, ואין
 להאריך

ובס' פרי קדש הלולים (הקדמה ד"ה והנה בזה
 תבין מאי דפליגו) וזה שאמר ר"ח רבה
 זימנא חד בעי כוונת והרהורית בלבאי, הרצון
 שהיה פעם אחד בקטנות ואז הי' בעי לכוון, ר"ל
 שהוצרך אז לכוון מחמת שלא היה אז במדריגות
 אצילות, ואז הרהר בלבו הוא סוד עיון תפלה
 המזכיר עוונותיו של אדם, כי יותר מה שמכריח
 עצמו לכוון יותר מתגרים בו ח"ו המצולת ים
 ומזכירין עוונותיו בכדי שלא יכוון. ודו"ק

עמ' טו

התעניות וסיגופים שצריך לכל חטא ועון. .
 להתחרט על העבר...

ראה להלן הע' לה ובהוספות לשם

עמ' טז-יח

יראת העונש.. יראה תתאה .. [והע' כו-כט]

וכתב בס' עמרת צבי (זח"ב סה, א [פרשת
 בשלח, ד"ה]) וע"ד ראשית גוים עמלק
 כו', ובג"כ ואחריתו כו' כי מחה אמחה כו' וכתוב
 תמחה כו' נ"ב ראשית גוים עמלק כי לא הי'
 ירא אלקים, והיראה נקראת ראשית לכן ואחריתו
 הוא יראה זוטרתו רצועה לאלקאה ב"י חייבייא
 אחרית וא"ו תהי' עדי אכר והנה יראה תתאה
 היא מדת מלכות ובה רשומים הכ"ב אותיות, ולכן
 שמעתי מפה קדוש ידידנו הרב הצדיק מוהר"ר
 נפתלי האבד"ק ראפמשיץ יאריך השם ימיו
 ושנותיו במוב אמן אשר חותם אמ"ת נרשם בר"ת
 מח"ה אמח"ה תמח"ה ואמת סוף תוך ראש מן
 האותיות. וז"ש ואחריתו כו' דכתיב כי מח"ה
 אמח"ה כו' וכתוב תמח"ה וכו' ירמז בזהר

באפשרי לעמוד נגד יצה"ר באיזה תחבולה אחרת ירחיק א"ע מיראת העונש ומזכרון יום המיתה בכדי שלא יבא לידי עצבות, כי עי"ז ירע לבכו ולא יעבוד את הש"י בשמחה ויסתלק ממנו הרוה"ק. הגם שהיראה הפחותה הלז נצרכת מאוד לשפלי מצב אשר אין להם יד ושם בגדולות ונפלאות עבודתו ית"ש, לגדולי הערך היא יראה פחותה מאוד. כמבאר הענין בזוהר בראשית אית יראה ואית יראה וכו' ע"ש.

והנה יצחק אבינו מדתו מדת היראה, אך הי' מתנהג תמיד ביראת הרוממות שהוא מתוך שמחה ומעולם לא עלתה על דעתו יראת העונש. וזה הי' הענין בכאן שהי' רוצה שתשרה עליו השכינה ורוה"ק לברך ברוח קדשו את אשר גזר הבורא שראויין אליו הברכות, אזי צוה לעשות לעצמו מטעמים לשמח את לבכו ואז תשרה עליו רוה"ק ובזה נבא אל הכוונה שהי' רוצה לומר לבנו הענין הנרצה דהיינו שרוצה לברכו, ע"כ בהכרח שהיי' זה מתוך שמחה ע"כ יעשה לו מטעמים. ובכדי שלא יקשה לו הדבר לבנו הלא מדתו מדת היראה, ושמחה מה זו עושה, ע"כ הקדים מאמרו והודיעו לבנו שמעולם שמר א"ע מיראה הפחותה ואמר הלא תראה הנה נא זקנתי ואעפ"כ עדיין לא ידעתי יום מותי, מעולם לא עלתה זאת בידיעתי ומחשבתי הזכרת יום המיתה שהוא יראה הפחותה, רק אני מתנהג ביראת הרוממות הבאה מתוך שמחה של מצוה ורוחב לב, על כן ועתה שא נא וכו' והבן.

ועוד שם פ' ויחי [ד"ה]. מדרש. אף יעקב אמר ושכבתי עם אבותי, אימתי בשעה שנטה למות עכ"ל הנה אמרו רז"ל לעולם ירגיז אדם יצ"ט וכו' נצחו מוטב ואם לאו יעסוק בתורה וכו' יקרא ק"ש וכו' ואם לא נצחו יזכור לו יום המיתה וכו' אם אבן הוא נמוח וכו' והקשינו לדעת כיון שההזכרה הלזו הוא רפואה בדוקה ודאית למה לא יזכיר לו תיכף ואמרנו בזה שהוא עפ"י האמור בזה שהיראה הזאת היא יראה פחותה וגורמת רצועה לאלקאה ח"ו, רק כשאין ברירה

חכמי דורינו הלא בספרתם שלא יחשוב האדם ויהרהר במחשבתו שלא יבא עליו עונשין כי בזה ח"ו ממשיך עליו דינים, רק כאשר יפול במחשבתו יראות כאלה יעלה אותן ליראת הרוממות דהיינו יחשוב ברוממותו ית' ויפול עליו אימה ופחד ויתבושש מגדולתו. ואעפ"כ כתבו ספרי המוסר בראות האדם התגברות התאוה עליו ישרפנה ביראת העונש, ולזה נבראת היראה הקטנה הלזו להיותה מגן וצנה נגד התגברות התאוה, ונכתב הענין אצלינו (באגרא דכלה). ועפ"י הדברים האלה כתב הרב הקדוש מהרד"ב זצוק"ל על מה שאמר יצחק רק אין יראת אלקים במקום הזה וכו', דלכאורה הל"ל רק אין אהבת אלקים וכו' כיון שראה אותם עוסקים באהבות רעות דניאוף, וכתב הוא ז"ל דה"ק אפי' יראת אלקים שהוא יראת עונש הדין אין כאן דאילו הי' להם עכ"פ היראה הזאת היתה שורפת את התאוות רעות וכאמור, והבן

ובס' אגרא דכלה פ' תולדות [ד"ה]. הנה נא זקנתי לא ידעתי וכו', יש לדקדק ל"א ידעתי" לשון עבר, הל"ל לא אדע לשון הווה אך הוא, דהנה רצה לברכו וציוה להביא לעצמו מאכל לאכול ולשתות מעדנים מטעמים, ומה ענין זה לברכות אך הוא דזה ענין הצדיקים הגדולים שכל עבודתם להבורא ית' בשמחה ובטוב לבב, ובפרט כשרוצים שתשרה עליהם רוה"ק אזי מטיבים את לבם בשמחה ובטוב לבב, כי העצבות דבר מגונה בעיניהם ומונע העבודה ורוה"ק וזה עניני סעודת מצוה וסעודות שת"ח מטובין בה, שע"י התענוג הגשמי מטיבין את לבם לרוה"ק וזה מ"ש בדברי חז"ל לעולם ירגיז אדם יצ"ט על יצה"ר נצחו מוטב ואם לאו וכו' ואם לאו יזכיר לו יום המיתה הוא רפואה בדוקה יותר מק"ש ותורה, מה היא המניעה שלא יזכיר לו תיכף וינצל מכל רע אך הוא בוודאי שאינו מהראוי לעורר יראה פחותה הלזו המביאה לידי עצבות, אם לא על צד ההכרח שיראה שאין עוזר לו נגד היצה"ר, ע"כ מוטב לו לבא לידי עצבות ולא יעבור על התורה לשמוע לעצת היצה"ר. אבל כל זמן שיש

יצ"ט על יצה"ר אי אזיל מוטב ואם לאו יעסוק בתורה כו' יקרא ק"ש כו' ואם לאו יזכיר לו יום המיתה. והנה לכאורה יקשה אם הזכרת יום המיתה היא רפואה יותר בדוקה מי מעכב על ידו שיזכיר על ידו תיכף קודם התורה והק"ש ולמה לו להמתין לעשות רפואות אחרות עד אשר יראה שלא יועילו אז יקח הרפואה ההיא. אך הענין הוא כי באמת היא יראה פחותה למשכיל יראת העונש, כנודע הענין בזה"ק שגיננו ענין היראה ההיא, וגם עי"ו יבוא לעצבות ולא יהיה יכול לעבוד את הבורא בשמחה ובטוב לבב, ולמה נבראת היראה ההיא, כתבו חכמי האמת שעיקר זאת היראה היינו יראת העונש לשרוף התאוות רעות המתגברים על האדם, לכן אם רואה האדם שיצה"ר המסיתו למותרות הגוף מתגבר עליו ביותר ונתעכר החומר שלו ואינו מועיל לו הארת התורה להכניעו, אזי מן ההכרח הוא להכניעו בעצבות הלו ובהיראה הפחותה ובהזכרת יום המיתה שאז יבוטלו כל תאוותיו המדומיות אשר הבל וריק המה ועל ידם תרקב הרכבת הגוף בחבוט הקבר ודין התולעת מחמת שנהנה מהמותרות כנודע.

וזה יפורש בפסוק ונשיב בגי"א רצ"ל במקום שאין ברירה מן ההכרח להתיישב בדעתינו ענין היות האדם בגי"א הוא הקבר, והגם שהיא יראה פחותה ועצבות עכ"ו מן ההכרח הוא, מו"ל בי"ת פעו"ר רצ"ל לנגד קליפת בי"ת פעו"ר הרודף אחר המותרות ואין עצות בנפשו להמלט ממנה, צריכין להזכיר לו זה. זה ידוקדק ועתה ישראל שמע אל החוקים ואל המשפטים, רצ"ל ועתה כעת תבחין באפשר יועיל חוקים ומשפטים היינו תורה ועבודה וק"ש, אך בראותך כי אין מושיע ח"ו בהתעכר החומר שלך אז ונשב בגי"א וכו', וכנ"ל

ועוד שם בצירופי בראשית (צירוף סא): יצורף בא"ת יר"ש עיין בזה"ק נרמז במ"ב פקודא דיראה ועיקר היראה היא יראת הרוממות עיי"ש דף י"ב בראשית והוא ר"ת ב"ן אד"ם (רצ"ל הגם שהוא בן אדם ומעותד לפגעי העולם

הנה מן הצורך להשתמש ביראה הלזו ולא יבא לידי חטא ח"ו, ולפי"ז אין נאות לצדיקים להזכיר יום וכו' רק הם משתמשים ביראת הרוממות והנה אברהם שאמר ואנכי הולך וכו' הוא בדרך תפילה וכן יצחק אמר אדרבא בטרם אמות, אבל יעקב שאמר ושכבתי וכו' למה אמר כזאת כגזר בודאי, לזה אמר שלא אמר זה אלא כשנטה וכו' וידע שבודאי הגיע הזמן.

ועוד שם פ' יתרו [ד"ה]. ירא"י אלקי"ם, תרין במסורה, דין ואידך לכו שמעו ואספרה כל ירא"י אלקי"ם ומיזת המסורה, דהנה אית יראה ואית יראה אית יראת העונש דא הוא יראה תתאה ומעורר ח"ו דינין, אבל עיקרא דיראה למדחל ב"נ לקוב"ה בגין דאיהו רב ושלטי עיקרא ושרשא דכל עלמין, והוא כדמיון הרואה את המלך בכבודו מגיע לו היראה ממנו הגם שיודע שלא יעשה לו מאומה עכ"ו בהתבוננו אמיתיות ענין המלך מגיע לו היראה, וזהו ירא את י"י בני ומלך המליכהו עליך. אבל צורך היראה תתאה ג"כ להטיל מורא על הרשעים ישובו מדרכם הרעה. והנה ודאי מן הצורך לשופט ג"כ ליראה תתאה אבל הוא בעצמו צריך מאנש"י אמ"ת הוא יראה עילאה וז"ש ירא"י אלקי"ם (היינו יראת הדין) אנש"י אמ"ת כנ"ל ולמאי צורך ליראה תתאה, היינו לספר. וז"ש לכו שמעו ואספרה כל יראי אלקים. קצתהי והמ"י.

ועוד שם פ' ואתחנן [ד"ה]: ונשב בגיא מול בית פעור. שמעתי רמו הפסוק מפה קדוש כבוד אדמו"ר הרב הק' כ"ק מו"ה יעי"צ מ"ב בק"ק לובלין וצללה"ה, ונשב בגיא רצ"ל כשנשב בהכנעה ובשפלות ובנמיכות רוח כמו גיא שהוא נמוך מו"ל בי"ת פעו"ר או כורתים הבית פעור שהיא הקליפה עכ"ד פה קדוש. ולי הקטן נראה עוד לפרש עפ"י מה שקבלתי כי הקליפת פעור היא המפתה למותרות כי היא נהנה ממותרות כנודע עבודתו שמקריבין לפניו מותרות הגוף. והנה הרודף אחר המותרות מאכילה ושתי' ומשגל להרכות תאותו היא קליפת פעור המסיתו לזה, והנה עצה היעוצה לזה מו"ל לעולם ירגיז אדם

נשמתו ונזדכך חומרו, שב לו הענין לטבע, ויראה י"י תמיד צפונה בלבו בזולת התעוררות, כמו העומד בהיכל המלך תמיד ורואה גדולתו אין צריך להתעוררות הלב לחשוב בגדולתו רק ממילא היראה תקועה בלבו אבל מי שכבד ומגושם חומרו עדיין, הנה חומרו מונעו מהיראה ואינו מתיירא. ועכ"פ הנה היא מצוה מחוייבת אקרקפתא דגברא לעורר רעיוניו בכל עת שיזכור להתבונן בגדולתו כפי שכלו בכדי שיתפעל ביראה. והנה היא ראשית דעת כאמור בזהר, וע"כ תיכף בעומדו ממטתו מחוייב לעורר רעיונו ולקבל ע"ע לקיים מצות עשה של היראה, ויתבונן בגדולתו ית"ש עד שיתפעל וכן בכל פעם שיזכור ומכש"כ קודם כל תפלה ותורה ומצוה ואם לגודל גשמיות חומרו לא יתפעל, הנה אעפ"כ קיים מצות היראה בקטנות כיון שהתעורר את נפשו ויבקש מהש"י לעזור לו להתעוררות נפשו בפועל וגם יסייע א"ע באבהן אברהם יצחק ויעקב שהורישו היראה לבניהם אחריהם, והיא עכ"פ ככת כל איש הישראלי ע"כ יזכיר זכות אבות (עיי' בס' התניא מאד עמקו מחשבותיו) וגם נ"ל לצייר לפניו שם הוי"ה בניקוד אלקים ובניקוד שב"א ובניקוד ביראה.

ובס' הגהות מהרצ"א (הקדמת הזוהר על דף י"א ע"ב) [ד"ה] ולשווא רעותי' כההוא אתר דאקרי יראה. מלכות' שמים שום תשים עליך מלך שתהיה אימתו עליך.

ועוד שם (מקץ על דף רכ ע"א) [ד"ה] לעולם ירגיז אדם וכו' ואם לאו ישתדל באורייתא כו' וא"ל ידבר ליה יומא דמותא כו' הוא באין ברירה כשיצרו מתגבר עליו ביותר אבל כל מה דאפשר ישתדל לתכרא ליה בתורה וכן הוא בגמ' דילן עיין בזהר דף י"א ע"ב.

ובס' מגיד תעלומה (על פרק מאימתי דף ה' ע"א) [ד"ה]: לעולם ירגיז וכו' עד ודומו סלה. המאמר הזה מן הצורך להתבונן בו הרכה וכו' מהו ההרגזה... הנה הרפואות הללו הם כל אחת רפואה יותר בדוקה משלפניו, ויקשה למה

ח"ו אעפ"כ לא זאת תהי' יראתו (רק) תיר"א ירא"ה רוממות שמ"ו (היינו בגין דאיהו רב ושלטי עיקרא ושרשא כו' שזה מרומז בשמו הוי' כנודע).

ובס' דרך פקודיך הקדמה ח (אות ב) מהות היראה, ז"ל הזהר בראשית (דף י"א) בראשית ברא אלקים הרא הוא פקודא קרמאה... אית ב"נ דדחיל מקוב"ה בגין דיחון בנוהי יראה דאיהו עקרא למדחל ב"נ למאריה בגין דאיהו רב ושלטי עקרא ושרשא דכל עלמין וכלא קמי' כלא חשיבי .. ולשווא רעותיה כההוא אתר דאיקרי יראה (הרוצה לעמוד על אלו התוארים רב ושלטי וכו', עיין בס' ר"ח ומחותני כבוד הרב החסיד המפוקבל הספורדסם מהרצ"ה שליט"א ביאר זה על ד' אותיות של השם הנכבד והנורא אי"ה ידובר בזה אם יזכנו השי"ת ומ"ש ולשווא רעותיה כההוא אתר דאיקרי ירא"ה, קרוב לפשט הכוונה לקשר רצונו ומאוייו במקום הנקרא יראה היינו השכינה הקדושה שכל מעשיו יהי' בהם חפצו ותשוקתו רק עבור השכינה ולתיקונה, לקשרה עם דודה ביחודא שלים, ותהי' רצונו ומחשבתו דבוקה בה תמיד) ככה ר"ש ואמר וכו' באתר דיראה קדישא שרי ומאן דדחיל בגין עונשא דמלקיותא... עיי"ש ובת"ז תיקון ל"ב ז"ל תקונא קרמאה יראה ועלה אתמר ראשית חכמה יראת י"י דאית דחילו ואית דחילו. העתקתי המאמרים האלה להיות למזכרת להבא לעורר נפשו ביראה, אבל ביאור המאמרים האלה רחבים מני ים, יזכני הש"י לדבר בס. וכעת לא באנו רק לדבר בענין מצות היראה אשר היא בחיוב לכל עת ובכל זמן לכל איש הישראלי, ובפרט בכל תורה ותפלה ובכל מצוה והנה תתבונן דמהות היראה המסורה לכל הוא יראת הרוממות ולא יראת העונש, והיא להתבונן במחשבתו גודל רוממותו ית"ש, ותפול עליו אימה ופחד ויתבושש מגדולתו, ויעמוד מרעיד כאשר יתבונן איך הוא ברי' מעוטה כדעת עומד לפני תמים דעות המשגיח עליו וכל צעדיו יספור. והנה האיש אשר כבר הרגיל את נפשו ביראה הלזו והאיר אור

בק"ש שעל המטה, והם נגד ד' בחי' דקא חשיב רב ושליט וכו'

עמ' יט-כ

לפי הדברים האלה בודאי מהראוי למשכיל שלא לעסוק בעסקי העולם והשי"ת זימין לו בודאי די מחסורו... יספיק לו הכסף והזהב אשר הוא אצל כללות בני"א והשי"ת המסבב כל הסיבות יסבב להמציא לו בעת המצטרך...

וכתב בס' ברכה משולשת (שבועות פ"ו מ"ו): ..הנה קבלת רבותינו בתורה שבע"פ דהפסוק מפרשת אם כסף נתערב בגזירתו ית"ש לפרשת שומרין, והגם שקצר כח הבשרי להשיג דין עילאין כאילין רק להבאים בסוד י"י אשר חלק להם השי"ת בכינה להם גילה תעלומות ויאכלו וישבעו ויחירו, עכ"ז רשות לכל אשר בשם ישראל יכונה להתבונן בכ"מ איזה רמו ופשט כפי קוט שכלו. ונ"ל דיש לרמו בתורה בכאן מה שפרשת אם כסף הוא בפרשת שומרין, שהוא להשמיענו הא דכתיב יכין וצדיק ילבש, יצבור ולא ידע וכו', צפון לצדיק חיל חוטא והוא מ"ש רבי [ע"ז דף מ' ע"ב] ברוך שמסר עולמו לשומרין, והאריך הרמב"ם ז"ל בדברים אלו וכתב לולי המשתגעים הי' העולם תהו ובהו, כי הוא שגוען גדול מן האדם למסור נפשו ביגיעה רבה בסכנות בימים ובנהרות בכדי לאסוף כסף וזהב, ומזה הכסף יוציא לבנין מגדלות וכירנות ויכלה זמנו, ואח"כ הוא ילך בדרך כל הארץ וישארו הכספים והמגדלים לאחריים, ואין לך שגוען גדול מזה אבל השי"ת מסר עולמו לשומרין, הנה החוטא הזה שומר כספו ונכסיו ומסכן עצמו עליהם, הוא הכל עבור איזה צדיק ות"ח. ובוה [ינח] אשר מפרשת אם כסף נאמר אש"ר יאמר כ"י הו"א ז"ה בפרשת שומרין, כי השומרין שומרין הכסף למי אשר יאמר השי"ת כי הוא זה, אשר לו משפט הכסף ההוא. דוק והתבונן ברמו הזה, והוא דבר נכבד. [וכל הענין גם בס' דברים נחמדים לקוטי משניות אות יא].

לא יעשה תיכף הרפואה היותר בדוקה זכיר לו וכו' ונראה לבאר עפ"י דברי הרב הגדול המפורסם ז"ל בעל ס' התניא הנדפס מקרוב, לעולם ירגיז אדם יצ"ט וכו' הכונה דאופן המצות תורה ומע"ט שעושה כבר בהרגלו אין מובטח בזה לשמירה מהיצר, כיון שאינו עושה בזה מלחמה עמו להיותן כבר בהרגל, אבל מחויב להתרגו עמו שיעשה תמיד יותר מהרגלו וזה יהי' לו לשמירה מעולה להיות שמחליש בכל פעם בזה את היצר והנה זה עיקר עבודת האדם להחליש החומר המונע, ומזה לא יפטר האדם אפי' בעשותו כל הרפואות שבעולם, כי זה תכלית המכוון ברפואות האדם, וא"כ לא יקשה עלינו יעשה הרפואה היותר בדוקה, כי מזה לא יפטר לעולם. וז"ש לעולם ירגיז וכו' רצ"ל אפילו בעשותו שאר הרפואות... והנה לא זכיר לו תיכף יום וכו' דזה לא יעשה רק אחר ההכרח הגדול, כי זה יראת העונש ומעורר בזה דינים כמ"ש בזה"ק רק אחר ההכרח לשרוף התאות לזה נבראת היראה הלזו...

עמ' יז

ה' שבחין ר"ב ושלי"ט... עיקר"א ושרש"א... ועלמין כלהו כלא חשיבין... כן פירשנו המאמר בהגהת הזוהר.

וכ"כ בס' עפרת צבי (זח"א יא, ב [פרשת בראשית, ד"ה בגין דאיהו רב ושליט]): ר"ב ושלי"ט סוד זו"נ ו"ה שבשם, כי הו' ר"ב, אילנא וברכא הוא הז"א, ושלי"ט סוד מלכות שמים ה' אחרונה. ועקר"א ושרש"א אבא ואמא י"ה, עקר"א סוד אבא כי הוא העיקר האמתי יו"ד שבשם ואמא טפלה אליו, ושרש"א אמא כי בה נשרשים זו"נ וכלא קמי' כל"א חשיביין הוא סוד אריך אנפין המכונה בשם אין כי לית מחשבה תפיסא ב'י' כלל ולשוואה רעותי' בההוא אתר דאקרי יראה סוד מוחא סתימאה המלביש לגבור"ה דעתיק שם סוד היראה העיקרית. וכן הד' עונשין מכוונים נגד ד' אותיות הוי' עיין

[וראה להלן הע' נה נו ובהוספות לשם]

עמ' כא-כב

כבא דבר עבירה לידו מן פגם הברית ח"ו ועשה תשובה וידי וחרטה באומץ הלב עד דכא ושבר לכו בקרבו והקיש על דלתי הרחמים.

עמ' כ

ליחד הש"ם עם שמי"ם היינו יחוד קוב"ה ושכינתו.

ראה להלן הע' קמג ובהוספות לשם.

עמ' כא

אם ח"ו באיזה פעם נלכד באיזה מעשה אשר לא יעשה, אל יהי נסוג אחור בשביל זה לעזוב קדושתו.

ראה גם להלן עמ' פז. מה שצריך לעוסק בחכמה שלא יהי נסוג אחור בנפלו לפעמים ממדרגתו וכו'.

וכתב בס' בית ישראל (קדושים ד"ה אמנם היותו המקרא בפשטים). והנה זה הוא שרש להולכים בתורת ד' תמימה שלא יסתכל תמיד אם הולך בהדרגה, כי שומר רוח לא יזרע, יראה בכ"פ שפיכות נפשו לד', הגם אם באיזה פעם נפל ממדרגתו יאמץ את לכו לדלג כאיל פסח ידלג שור באהבה להריק חניכיו ולרדוף עד מקום שידו מגעת.

וזה אפשר ג"כ להעמיס בדברי המדרש יכול כמוני, כי תהי' דרשינן בכמה דוכתי בהווייתו תהא, והנה האדם הקרץ מחומר אי אפשר לו לעמוד תמיד במדרגה אחת ובהכרח יפול ויבא לקטנות השכל כנוודע, וזה יכול כמוני שאני תמיד בהוי' אחת, ת"ל כי קדוש אני קדושתו למעלה מקדושתכם, אני בהווייתי עומד הוי' הוה ויהי' תמיד למעלה בקדושתו עומד, אל מי תדמינוי ואשוה יאמר קדוש. אבל אתם תהיו קדושים בלי עמידה, הולך פעם לפנים פעם לאחור לפי הזמן והשעה כמו שהארנו למעלה וכו'.

ותשובה זו הכרחית היא להשגת החכמה, כמ"ש בס' בני יששכר (תשרי, מא' ד, אות כט): הנה בת"ז תיקון ג' ז"ל כגונא דא עמודא דאמצעייתא דאיהו הוי"ה לא אישתמודע לנביא וחזוה אלא בהיכליה דאיהו אדנ"י וכו', ת"ח כל מאן דנטר אות ברי"ת דיוקני' רשים בשכינתא וצדיק נקי ומאן דאישתדל באורייתא דיוקניה רשים בעמודא דאמצעייתא עכ"ל הנה מזה יש להתבונן דא"א להשיג מושכלות בתורה אפילו השתדל בה כשעדיין לא תיקן חטא הברית, ואפי' פשטיות התורה דהיינו לכוין הלכה לאמתה אינו יכול אפי' הוא למדן גדול, דהרי עמודא דאמצעייתא (דרגא דאמ"ת, תתן אמ"ת ליעקב) לא אישתמודע אפי' לנביא אלא בהיכלי' היינו שכינתא והנה מאן דנטיר אות ברית רשים בשכינתא משא"כ מאן דלא נטיר ח"ו, אע"פ שמשתדל בתורה והנה מאן דמשתדל רשים בעמודא דאמצעייתא אעפ"כ הרי עמודא דאמצעייתא לא אישתמודע לנביא וחזוה אלא בשכינתא. ע"כ מהראוי להרהר בתשוב"ה בפרטות על עון הברית קודם לימוד התורה, והשם הטוב יכפר ויסלח. הבן הדבר.

ובזה דרשנו בדרך רמז הפרשה כי תקרב אל עיר (קטנה היינו הגוף) להלחם עלי' (להטות איברי הגוף וכוחותיו וחושיו אל התורה) וקראת אלי' (מתחילה) לשלום (היינו תראה מתחילה לתקן דרגא דברית שלום כידוע) והי' אם שלום תענך (שתראה שאתה נענה מן מדת השלום) ופתח"ה לך (יפתחו לך אורות החכמ"ה בתורה, פיה פתח"ה בחכמ"ה, בראשית בחוכמת"א ראשית חכמ"ה. ונקודת הפתח הוא ניקוד החכמ"ה וכן ראש האותיות אלף [ואאלפך חכמה] הנה ראשית הברתה בפתח וזהו ופתח"ה לך

ממקובלים והנה מבואר בזה"ק דלחטא הברית לא מהני תשובה ופי' בר"ח שודאי אינם כפשוטם דודאי אין לך דבר שעומד בפני התשובה, אך הכוונה היא דאינו מועיל תשובה תתאה רק תשובה עילאה וידוע תשובה עילאה היא ספירת הבינה בגבהי מרומים, והנה בעשות האדם תשובה עילאה להאיר אור הבינה לתקן פגם הברית אזי יאיר בו אור החכמ"ה להבין במושכלות חכמת האמת, כי חו"ב הם תרין ריעין דלא מתפרשין, וכשאין מאיר בו אור הבינה מחמת הפגם ממילא לא יאיר בו אור החכמ"ה. וכוז נבוא אל הביאור והיה אם שלום תענך שיענה לך מדת השלום שלא נשאר כך פגם ופתח"ה לך יושפע לך מדת החכמ"ה שהוא סוד נקודת הפתח בסוד פיה פתחה בחכמה להבין במושכלות החכמה האמיתיות לעבוד עבודה שלימה לצורך גבוה וזהו והי' כל העם נמצא בה (דהיינו כל האיברי') יהיה לך למס (להעלות לך די מחסורך) ועבדוך (עבודה שלימה) ואם לא תשלים עמך ועשתה עמך מלחמה דהיינו היצרא דעבירה בוער בקרבך מחמת שלא ניתקן עדיין הפגמים שפגמת אזי עבירה גוררת עבירה, אזי לא תוכל לעבוד את יי' בחכמה הנפלא הלזו כי ירחק ממך החכמה, אזי זאת העצה וצר"ת עליה, תאיר בהעיר קטנה אור הבינה אשר שם נקודת ציר"י בסוד אין צייר כאלקינו, וכהאיר כך אור הבינה תשובה עילאה אזי יאיר כך ג"כ החכמה כי הם תרין ריעין דלא מתפרשן הש"י יזכינו לשוב בתשובה שלימה לפניו ע"ד כבוד שמו

ועוד שם צירופי בראשית (אות קצג) בראשית שא ברית, לישא עליו ברית קודש ולא יטמאהו כי לא יוכל לבוא לשלימות התורה ורז"י רק השומר בריתו בטהרה וכפרישות.

ובס' רגל ישרה (מע' מ' ד"ה מילה) מבאר את דברי הוזה"ק בראשית דף י"ג ע"א, ומסיים: כאשר תתבונן באלו הדברים תבין מאן דלא נטיר ברית קיימא קדישא כדקא יאות א"א לו להתבונן היטב בחכמות התורה, למאן דנטיר

יושפע לך חכמה בתורה) ואם לא תשלים עמך ועשתה עמך מלחמה (שעדיין יצרא דעבירה אצלך בחימום לא השלמת עדיין מדת ברית שלום) וצר"ת עליה תשתדל לעשות תשובה עילאה דרגא דבינה נקודת ציר"י. עיין בר"ח שכתב על הא דאמרו בזהר דלפגם הברית לא מהני תשובה והקשה הרי קיי"ל שאין לך דבר שעומד בפני התשובה, ותירך דרצ"ל דתשובה תתאה לא מהני רק תשובה עילאה ולפי"ו תבין מ"ש וצרת עליה ממקום נקודת ציר"י תשובה עילאה בינה נקודת ציר"י מענין הזה תוכל להתבונן הדבר אשר הוא כמה פעמים נפלא בעיני ההמון אשר יהי' לפעמים איש מפורסם בתורה ובעל שכל צח ולא יוכל לכוין הלכה לאמתה, ולפעמים אומר פשט איזה הלכה בהיפוך הנראה לעין ופוסק דין היפך מן המבואר לתינוק שלמד ספר, והוא לפי שעדיין לא תיקן חטא הברית ולא הרהר בתשובה (עכ"פ) קודם העיון ע"כ א"א לו להשיג האמ"ת (הוא דרגא דעמודא דאמצעיאת) ורואה ח"ו היפך האמ"ת. הש"י יצילנו.

ובס' אנרא דבלה פ' שופטים [ד"ה] כי תקרב אל עיר להלחם עליה וכו' הפסוקים האלו מרמזי' ומורים לאדם דעת כי תקרב אל העיר (היא העיר קטנה איברי הגוף) להלחם עליה (לכבוש תאוותיו ולשוב מכל מדות הרעות אשר הורגלו אנשי העיר דהיינו איברי הגוף אזי עצה היעוצה בכללות התשובה) וקראת אליה לשלום (זה הוא דבר הכולל שיפשפש אם הוא בשלימות במדת השלום דהיינו אם לא פגם בריתו שהוא מרכבה למדת יסוד צדיק ברית שלום, כי זה הוא היסוד ומעמד ומצב לכל המצות ולכל העבירות ח"ו בפגם הברית, כי כבר ידעת כי הוא שביל וצינור לכל כוחות האיברים, ומילין לצד עילאה ידוע בדברי המקובלים דרוש נא כיום את דבר יי' הלא בספרתם. והנה ידוע עיקר בריאת האדם להתבונן בגדולתו ית' לעשות כל הדברי' לצורך גבוה לתקן שיעור קומה, וצריך ללמוד לזה חכמת האמת, וידוע כל זמן שהאדם לא תיקן פגם הברית אינו משיג החכמה הזו על בורי' כנודע הענין

את הארץ כו' ד"ה והנה נ"ל לפרש...)
 ובס' אנרא דפרקא (השמטות, ד"ה תהלים קמו
 נ"ל לפרש) אהללה י"י בחי"י (ידוע דהטפה יוצא
 ע"י ח"י חוליות השדרא ע"כ לתקן החטא אמר
 אהללה ה' בחי"י בחי"י חוליות שלי עד שיתפקקו
 כל חוליות שבשדרה. גם אהללה בחי"י נענועין
 דלולב, בחי"י ברכות שמו"ע. ע"י בתקו"ז. כ"ז
 לתקן החטא).

ובס' מניד תעלומה (על פ' תפלת השחר דף
 כ"ח ע"ב) [ד"ה]: א"ר תנחום אריב"ל כנגד
 ח"י חוליות שבשדרה. התפילה הוא ליחד והוא
 לשון תפלה חיבור, וידוע דהשפע שבאה ע"י
 היחוד הוא ע"י חוליות שבשדרה, אהללה י"י
 בחי"י והבן הדבר מן ח"י נענועים שכלולב.

..וינחלו ש"י עולמות... ולא הלכו בקר"י... כ"י
 חל"ק י"י עמו.

וב"צירופי בראשית" שבס' אנרא דבלה (צירוף
 קצד): יצורף תבר"א ש"י. השומר
 בריתו נק' צדיק ובורא ש"י עולמות שנוחל אותם
 אח"כ לעוה"ב וזהו עתיד הקב"ה להנחיל לכל
 צדי"ק דייקא השומר ברית"ו נקרא צדי"ק כעין
 יוסף הצדיק, ש"י עולמות מדה כנגד מדה שלא
 נטמא בטומאת קר"י מספר ש"י, ויק"ר בקדושה
 קר"י בקליפה, והמשכילים יבינו. וידוע דצריך
 השב מעון זה למסור נפשו בכל פעם על דבר
 כבוד שמו כי עון זה נעשה בחימום כל רמ"ח
 איבריו ע"כ צריך להסכים בהסכמה עזה למסירת
 כל רמ"ח איבריו גופו ונשמתו על דבר כבוד שמו,
 והש"י יחשבהו לפועל ממש כאלו מסר נפשו
 בפועל וזהו יק"ר בעיני י"י המותה לחסידיו
 שנתעלה מבחי" קר"י לבחי" יק"ר ע"י מסירת
 נפשו. ובהעמיק עוד, דידוע דע"י עון זה בורא
 החוטא בעוה"ר גופים ולבושים לקליפות והצלם
 הקדוש נפגם, ואחר פטירתו אינו זוכה ללבוש
 החלוקא דרבנן. הלא ידעת מהצדיק עמוד העולם
 יהושע בן יהוצדק כ"ג על שלא מיחה בבניו
 לשמור בריתם נאמר עליו ויהושע ה' לבוש
 בגדים צואים, אנן מה נענה אבתרי, נשכבה

יתגלו לו חכמת התורה. והבן מאוד

וראה עוד בס' בני יששכר (כסלו-טבת, מא' ג,
 אות כה): כבר ידעת שאין התורה
 מתקיימת אלא במי שמוחו פנוי וריק מהרהורי
 עבירה וכל מה שהאדם מפנה מחשבתו וחכמתו
 מהרהורין יביע שכלו בחכמות התורה, ובהיפך
 ח"ו כשמפנה לבו לבטלה בהרהורין רעים אז
 התורה מתרחקת ממנו ולא יבא לעמקי סודותי'
 והוא דבר ידוע אין מן הצורך לראיות, פוק חזי
 בספרים הקדושים ותמצא כולן מלאין מזה

אפי' בבא דבר עבירה לידו מן פגם הברית
 ח"ו ועשה תשובה... לא נאבד שם צדיק ממנו
 [ובהוספות מהרצ"א:] ועפי"ז פירשנו המשנה
 עתיד הקב"ה להנחיל לכל צדי"ק וצדי"ק ש"י
 עולמות... הן מי שהוא צדי"ק מעיקרו... הן
 מי שפגם... שאעפ"כ לא נאבד שם צדי"ק
 ממנו וכו'.

וכתב בס' אור מלא (חלק השמועות דף ק"ה):
 דעת זקני הקדוש [מהרצ"ה] מזידיטשוב
 זי"ע, שאף מי שפגם ח"ו, בעשותו תשובה באמת,
 גם הוא נק' צדיק. ושזה טעם אמרם ז"ל עתיד
 הקב"ה להנחיל לכל צדיק וצדיק ש"י עולמות
 בכפל לשון, צדיק אחד על צדיק מעיקרא, ואחד
 על צדיק אחר עשותו תשובה. ועוד שם (פ' שמות
 דף כ' ע"ב): עתיד הקב"ה להנחיל... פירש זקני
 הקדוש מזידיטשוב זי"ע את כפל הלשון צדיק
 וצדיק, אחת קאי על צדיק מעיקרא אשר מעודו
 לא חטא, ואחת על צדיק בעל תשובה שנקרא ג"כ
 צדיק, וגם לו עתיד הקב"ה להנחיל ש"י עולמות
 שהם כנגד קר"י. עכ"ל [נאמר המבלבה"ד, ניכר
 ששמועה זו נובעת מהרכבת דברי הרב מהרצ"ה
 כאן, עם דברי הרב מהרצ"א בהגהתו].

עמ' כב

יסוד ח"י... ח"י חוליות... בחי"י נענועין...

וכתב בס' אנרא דבלה פ' נח (כפס' וירא אלקים

בבשתנו עד יערה עלינו רוח ממרום לטהר מכל טומאתינו ואם שב בתשובה שלימה להשי"ת ע"י מסירת נפשו להשם אזי מסירים מעליו הבגדים הצואים ונתלכש בכחי' יק"ר. יק"ר הוא תרגום של כבוד, ור"י קרי למאני' מכבודת"א. והבן.

עוד שם פ' בראשית (ד"ה ר"ת כל הפסוק עם כללות הער"ב ובק"ר): כ"י חל"ק הוי"ה עמ"ו בגימטריא ש"י, ומי שבא בסוד ה' יבין כי כל העולמות נשפעים מעולם המלכות וממרכו י"ש וש"י, והכל עבור ישראל, והבן ולכך תגדל עונש ופגם הברית קודש ח"ו שלוקח השפע מחלק ה' להשפיע לחיצונים ח"ו עד ישוב אל השם לתקן מכחי' קר"י לחמם רמ"ח איבריו בעשיית מצותיו ית', כ"י חל"ק הוי"ה עמ"ו ומספריהן שוה והבן כי דבר עמוק הוא.

[וראה עוד שם פ' בחקתי (ד"ה ותם לרי"ק כחכם) ופ' תצא (ד"ה לא תראה את שו"ר אחיך או ש"ו נדחים)]

כדאיתא בזוהר פרשת בלק (דף צ"ג ע"ב)

בס' פרי קדש הלולים (שער ק"ש שעה"מ ד"ה פרק י' משער הנ"ל) מעתיק את דברי הזוהר הללו בשלימותם [ראה גם הע' לד כאן] בקשר למ"ש בפע"ח פ"י משער קשעהמ"ט וז"ל. ונלע"ד ששמעתי ממורי זלה"ה שאין צריך לזכור החטאים, עכ"ל. וע"ז כותב הרב כי בזוהר דגן מפורש כן להדיא.

וז"ל הזוהר שם... לא איצטריך לפרשא בר אינון די דוכר מינייהו.

וכתב בס' בני יששכר (תשרי, מא' ד. אות א): והנה עיקר התשובה ע"פ התורה הוא פשפוש במעשיו אשר הכעיס את הש"י בעברו רצונו, ותיכף כל מה שמוצא בבדיקתו מעשה אשר לא טובה יקיים מצות ביעור מביתו ומרשותו, היינו לעזוב החטא לגמרי ולהתוודות לפניו ית"ש על העבר ולבקש רחמים שיכפר ויסלח אל טוב וסלח. והנה כאשר יבדוק האדם

בחורין ובסדקין עד מקום שידו מגעת כל מה שחטא והעוה מיום היותו על האדמה, אעפ"כ האדם יראה לעינים ואין בכח האנושי שיזכור כל המעשים אשר חלפו ועברו עליו להתחרט ולהתוודות עליהם, ע"ז אמרו בזוהר הקדוש ובר"מ בודק עד מקום שידו מגעת והשאר מבטלו בלבו ודיו, כי ע"י התשובה על הנזכרות הש"י יסלח גם על הנשכחות אשר לא ביקש עליהם בפירוש סליחה. הגם שמכל מעשה חטא ועון נמשך חלאה לנפשו וצריך לכל מכה בפ"ע לרפאותה כתחכושת התשובה ולרחצה במים טהורים (היינו דמעות עיניו) הנזולים מן לבנו"ן (רהיטי מוחא, לבנו"ן ל"ב נתיבות חכמה נו"ן שערי בינה), ועל איזה חטא ועון שאינו עוסק ברפואות הללו מאין יהי' לו רפואה, הנה אעפ"כ הש"י ירפאהו בתורת חס"ד ונדב"ה על מה שלא שאל וביקש ממנו. והנה עוד אקדים לך מ"ש המקובלים שהעול"ם נק' עול"ם לשון העל"ם והסתרה, להיות שמתעלם ומסתתר בתוכו האלקות כמ"ש אכן אתה אל מסתתר וכוה תבין שכל בחי' הסתרה והעלם נקרא עול"ם.

ובזה נבא לפרש המאמר אמר גדול"ה תשוב"ה (היינו שישינה בכח התשוב"ה ממדת הגדול"ה והחס"ד) שמביאה רפאות (הרכה) לעול"ם (אפילו לדברים הנעלמים והנסתרים), היינו שיש בתשובה סגולה בחי' גדול"ה חס"ד הנק' גדול"ה שמתגדל ומתחסד בלי הקדמת מבקש ולפ"יז בא בעל המאמר לחזק ידים הרפות, והוא לכל יאמר האדם אשר כבר נשתרש כאלפים חטאים זה עידן ועדנים, הנה יאמר הלא עונותי רבו כחול הים ואין אפשר לשוב בתשובה שלימה ולהתוודות ולבקש רחמים, הלא צריכין לפרט החטא כמשארז"ל, וא"כ איגע לריק ולמה זה להבל איגע, כיון שהוא אצלו דבר שאי אפשר לזה אמר בעל המאמר גדול"ה תשוב"ה (שיש בה ממדת הגדול"ה והחס"ד) שמביאה רפאות (הרכה) לעולם (אפי' לדברים הנעלמים אשר לא ביקש הבע"ת עליהן סליחה בפירוש ולא עסק ברפואתן להסירן מחלאת נפשו, רק כאשר ישבו

עמי כג

..כמה תעניות וסיגופים צריך... ח"ו יסוג
אחור... עיין נא בספר התניא... ותראה העצה
היעוצה... עיקרה של תשובה היא החרטה
באמת בלב והווידי כפה ועזיבת החטא
והקבלה אמיתיות...

ו**כתב** בראש ס' דרך פקודי: כבר קדם מאמרנו
מפי סופרים ומפי ספרים שכל התורה
ומצות שאדם עושה בעודו נקרא רשע לא ירצו
לקרבן אשה לה' ואדרכה וכו' (עיין נא בר"ח שער
התשובה ועיין בשער היחודים ותיקון עונות
למהרח"ו זלה"ה), וע"ז אמר הנביא ניר"ו לכ"ם
ני"ר וא"ל תזרע"ו אל הקוצים, הוא כמו שהזרוע
אל הקוצים קודם שמתקן את האדמה ומסקלה
מאבני נגף והקוצים, הנה עמלו לריק ומקלקל את
התבואה הנזרעת, ואדרכה נותן כח יותר בהקוצים
שיסתבכו וירבו ויגדילו. אבל הרוצה להצליח
ולהתגדר במלאכת הזריעה לעשות פירות מחוייב
מקודם לתקן את האדמה לשתה"י מוכנת לקבל
ולהסיר מתוכה כל הקמשונים וכל המונעים
הזריעה. וכ"ז ע"י החרישה ולנקותה ולייפותה ואז
יצליח כמו כן הוא הענין בענייני התורה ותפלה
ומצות אשר יעשה אותם האדם בעודו נקרא רשע
ונסבך בקוצים ואבני נגף מהקליפות וסטרין
בישין, נותן ח"ו כח בהם רק צריך מקודם לתקן
את אשר עיוות. ובפרט הרוצה למלאות ידו לחפש
בגנזיאי דמלכא לעסוק בחלק סודות התורה
נסתרות לה' אלקינו ועוד נפשו לא מטהרה
מכתמי העונות וחטאים ופשעים, צריך בודאי
לטהר ולנקות איברי גופו ונשמתו מכל חטא ועון
ואשמה.

ולפ"ז יאמר האדם א"כ אפסיר את נפשי מעסק
התורה ומצות ח"ו ובפרט מעסק סודות
התורה עד אשר אתקן את אשר עייתי ואעשה כל
התיקוני תשובה אשר גזרו חז"ל ברוח קדשם לכל
חטא ועון נשתקעו הדברים ולא נאמר, הגע
עצמך וכי ס"ד שלא יתפלל אדם תפלתו בכ"י ולא
יקרא ק"ש ולא יניח טלית ותפילין ולא יתן צדקה

בתשובה על הנזכרות תרפאהו התשובה גם על
(הנשכחות)

ושמא יאמר האדם א"כ למה זה לי פשפש
מעשים להזכיר את נפשי מן העונות
ולפרט החטא, הלא טוב שלא לפשפש ויהיו בכלל
הנשכחות ואבקש סליחה בסתם וזה טעות, וה"ז
דומה לשני בני"א שיש להם חולאים נסתרים
בפנימיות ואינם מרגישים עדיין הכאב עד לעת
זקנותם וכיוצא, והנה נתרשלו מהתבקש רפואה
מפני העדר ידיעתם עד אשר הגיעו ימים אשר אין
להם בהם חפץ כי גדול הכאב מאד ואין רפואה
למכתם, והנה אירע אשר לאחד מן החולים הנ"ל
עלתה לו איזה מכה בחיצונות גופו אשר למראה
עיניו ישפוט שהוא צריך לרופא מומחה, הנה
כבוא האיש אל הרופא שישתדל לרפאותו מן
המכה הנראית לעין הנה הרופא ה"י מעיין בתכונת
גופו, אמר לו זאת הנגע הנראית בחיצוניות היא
הנקלה שבתחלואיו כי יש לו חולאים רבים
בפנימיות. הנה הרופא המומחה משתדל ומרפאהו
גם על הנסתרות. משא"כ השני שלא השתדל כלל
לילך אל הרופא. וזה שהביא בעל המאמר ראי'
לדבריו שכן הוא סגולת התשובה, היינו ארפ"א
משוכת"ם היינו הדבר שבשכילו שבת אלי זה
בודאי ארפא, זאת ועוד אחרת, אוהב"ם נדב"ה
אראה להם אהבתי בתורת נדבה וחסד לכפר גם
על מה שלא נתוודע לכם ולא פרטתם בוידי
ותשובה ודי בזה למשכיל ע"ד.

ועוד שם (שם, מא' ז. אות ט). ויכוין
שמתוודה בכ"ב אותיות לתקן מה שפגם
בכ"ב אותיות (היינו כללות התורה כולה יסודה
כ"ב אותיות), ועוד יכוין ששאר החטאים שאינו
זוכר ויכללו בוידי זאת, כי הכל נכלל בכ"ב
אותיות (עיין בר"מ בענין שאמר"ל בבדיקת חמץ
בודק עד מקום שידו מגעת והשאר מבטלו בלבו
ודיו) ויכוין לקיים מ"ע להתוודות ולשוב בתשובה
כי מצות צריכות כונה ובפרט מ"ע דאורייתא, וגם
הוא מ"ע שבדיבור דגם במצות דרבנן אינו יוצא
בלא כונה.

קסו הקדמה ודרך הוספות (עמ' כג) לעץ החיים

נועם.

נחזור לדברינו הראשונות, עיקר מ"ע של התשובה הוא חרטה עזיב"ה קבל"ה רק שיהי' באמת שלא יונה א"ע רק יהי' הכל באמת גמור בלב ומצורף לזה היודי והוא ג"כ מ"ע בפ"ע להתודות על כל מה שזוכר, ומה שנעלם ממנו יתודה בדרך כלל וע"ז אמרו רז"ל בודק עד מקום שידו מגעת והשאר מבטל בלב. כ"ה בזהר בר"מ פ' בלק. כשיעשה כל זה באמת ובתמים הנה קיים מ"ע של תשובה והשם הטוב וסלח יסלח לו ומחוייב האדם להאמין זה באמונה שלימה אמונת אומן (ובכדי לבטל ולהסיר כתמי הנפש והגוף ולבטל ולהמית הקטרוגי', יעשה סיגופים רק כפי כחו ולא יתבטל מתורה ועבודה ומה שלא יוכל להשלים כפי הקצבה שקצבו חז"ל יפדה בצדקה, ויעשה עוד כפי מה שיעץ הרב החסיד הקדוש מהר"ז וצ"ל בעל התניא בפרקי התשובה אשר לו דפוס סלאוויטא כי יש דפוס אחר בנוסחות אחרות ושניהם כאחד טובים) כי ברגע הזאת ששב בכל לבו באמת להשי"ת מקיים המ"ע, והשם הטוב וסלח סולח ומוחל לפשעיו, רק שיתמרמר באמת על עונותיו שעברו למעלה ראש. ויחשוב בגדולת הבורא אשר הכעיסו ועבר על ציוויו אחרי אשר הרבה להטיב עמו. ויחשוב בשפלות עצמו כי כל מה שתגדל מעלת הנכעס ותקטן מעלת המכעיס, ביותר תגדל האשמה...

הנה אתה הראת לדעת כי קרוב אליך הדבר מאוד בפניך ובלבבך לעשותו, דכיון שתשוב אליו ית' באמת בכל לבבך, כל מה שיתגלה לך ענין תעתיק מענין לענין וממושכל למושכל עד שתסמר שערות ראשך ותבוש מפניו ית' באמת, ואפי' יהי לך כל חללי דעלמא לא תשוב עוד לכסלה ותרדף כמו איל לתורתו ולמצותיו עד שיעיד עליך היוצר בראשית ויודע תעלומות שבודאי לא תחטא עוד כי הוא הבוחן לבות וכליות (וכמ"ש הרמב"ם בהלכות תשובה).

ובס' בני יששכר (תשרי, מא' ד. אות כא) הנה

עד אשר יתענה כל הימים הנקבצים לכל חטא ועון, והנה הוא חובת כל יום מוטל אקרקפתא דגברא ואם לא יניח באיזה יום תפילין יקרא קרקפתא ולא מנח תפילין אשר את פושעים נמנה, ומעוות לא יוכל לתקון זה שביטל ק"ש וכ"ה הענין בלימוד התורה שאין לו רשות לבטל כרגע, בשגם כשלא ילמוד לא ידע מה חטאו ומה פשעו ויהי' כעוור יממש באפילה, והאיך יהיה יכול לתקן מעשיו וגם מחלק סודות התורה אין לו רשות להפטור כאשר כבר הוכחנו בראיות עצומות.

אך תדע ידידי שרוב ההמון טועים באיכות מ"ע של התשובה, ורוב ההמון סוברים דעיקר התשובה הוא להתענות ולסגף א"ע בסיגופים שונים תדע ידידי שטעות גמור הוא כי לא נאמר בתורה הענין הזה, רק נאמר בתורה (ושבת עד ה' אלקיך ושמעת בקולו) וענין התשובה הוא רק החרטה באמת על מה שעשה עד היום, ויתמרמר בלב באמת על אשר הכעיס לבורא עולם יוצר רוחו ונשמתו, ואם יש עון בידו עוד מאותן העבירות ישליכם מידו ויקבל קבלה אמיתית שאפי' יהי ליה כל חללי דעלמא לא ישוב עוד לדבר הרע הזה יש חבילי חבילות ראיות שעיקרי התשובה הם רק בלב חרטה עזיבה קבלה כנ"ל ונוסף לזה נצטוינו מן התורה להתודות בפה פרטי כל חטא ועון, כמבואר ברמב"ם הלי' תשובה אבל התענית והסיגופים הם ענפי התשובה, וחז"ל קיבלו ברוה"ק כל העינויים הללו כמה יעשה האדם לכל חטא ועון בכדי להסיר מעל גופו ונשמתו הכתמים שקיבלו מכל חטא ועון ולבטל המלאכים המקטריגים שנבראו מהעבירות

וג"ל עוד שגם כל אלו הקצבות שקצבו חז"ל לכל חטא ועון מן הסתם דברו למי שיש בו כח ויכול לסבול בלי שיתבטל מתורה ועבודה אבל לא למי שאין בו כח והשכל גם ישפוט זה כי החלש יסתגף בתענית יום אחד יותר מגבור עריץ במאה ימים, היאומן כי יסופר שיהי' קצבת ימי התענית שוה בשניהם הלא התורה דרכי' דרכי'

כדורות הללו אשר תש כוחינו מן כובד הגלות והיסורין) עכ"ז יקיים האדם מ"ע דאורייתא לשוב אל הש"י כמש"ל, והש"י יקבל תשובתו כי הש"י יודע ועד שאין בכחינו לסבול סיגופים. זה שיש לפרש שובה ישראל עד י"י אלקיך (ולא ימנעך מלעשות תשובה מה שאין אתה יכול לקבל סיגופים, אין זה מניעה) כי כשל"ת בעונ"ך ע"ד יתנו לכוש"ל שבהם היינו החלש, הכוונה ע"י העונות שבכל דור נחלשים הכחות ונתאדך הגליות בעונות ואין בכח ויכולת לקבל סיגופים, ע"כ די לשוב סתם כפי המצוה עלינו בתורה, ושבת"ת עד י"י אלקיך אפי' בלא סיגופים. וז"ש אח"כ קחו עמכם דברי"ם (וידוי דברים בלבד) ושובו אל י"י וכו'. והש"י יקבלינו בתשובה שלימה.

ועוד שם (שם, אות כו). שאמר זה הנביא בדרך עצה להבע"ת (ברוח קדשו), קחו עמכם דברים (רק וידוי דברים בלבד) ושובו אל י"י [והנה מורא יעלה על ראשיהם, הרי וידוי דברים לא יועיל רק להעביר החטא והעון אבל לא להמחותו לגמרי ויצטרך אח"כ לסיגופים שונים כראשכחן בדוד, הנה לזה אמר הנביא] אמרו אליו (אל הש"י) כל תשא עון (רצ"ל לגמרי מכל וכל תשא את העון שלא יהיה רישומו ניכר, לא כמו שהיה בדוד רק העברה והיה עדיין רישומו ניכר והוצרך לסיגופים, ואנחנו אין בנו כח ובפרט בחלישות עול הגלות אין בנו כח לסיגופים. ואמר במענה) וקח טו"ב (אין טוב אלא תור"ה כמד"א כי לקח טוב נתתי לכם תורת"י וכו', והכוונה קח מה שלמדנו מן התורה שאמרה התורה בלשונה לשון וכפ"ר על וידוי דברים בלבד, והקרבת הפרים אינה רק השלמת הכפרה מדלא כתיב והקריב וכו' לכפר וכו' כמש"ל, וכיון שההקרבה הוא רק השלמה ושיווי מצוה אינו מעכב הכפרה, והן גם היום שאין לנו פרים) ונשלמה פרי"ם שפתינו עקימת שפתים הוה מעשה, כמו שהבטיחנו יוצרינו זאת התור"ה לעולה וכו' כל העוסק בתורת עולה וכו' בתורת חטאת וכו'. ודבר אלקינו יקום לעולם ימחול

יודע שכמה וכמה בני אדם טועים בענין מצות התשובה, יש מי שסובר כי מצות התשובה הוא בריבוי התעניתים וסיגופים ויש מי שסובר בריבוי אמירת תהלים וסליחות וכיוצא הנה כל אלה טועים בזה מאד, כי כל אלה המה רק סעיפים וסניפים לתשובה בשעתה, אבל עיקר התשובה היא חרטה גמורה בלב גונח ומתמרמר מעומקא דלבא על כל פרט חטא ועון ופשע אשר חטא והעוה והכעיס את בוראו, והוא מודה ומתוודה לפני בוראו על כל פרט, ועוזב את העונות אשר בידו ומקבל ע"ע באמת שלא ישוב עוד לכסלה בשום אופן שבעולם אפי' יגיע הדבר עד נפשו אבל ה"ז צ"ל באמת ובתמים מעומקא דלבא, כי בהיות האדם יודע שכך הוא הדין של תשובה הנה אפשר שיאמר כזאת לפני בוראו אבל אין הדבר מעומק הלב באמת ובתמים, הן בנידון החרטה על העבר והן בנידון הקבלה על העתיד וזה בא לאדם מחמת שנתעכר אצלו אור הנפש המשכלת מחמת עביות החומר ולא תעשה הנפש פעולתה בגוף כמו הנר שאינו יכול להאיר אל הפתילה מחמת זוהמא שנדבק בפתילה והנה מן הצורך לנער ולכחש הזוהמא מן הפתילה עד שישוב האור ויתאחז בפתילה והיו לאחדים והנה זה הוא ענין הסיגופים, לכחש חומריות הגוף בכדי שתעשה הנפש פעולתה ותהיה התשובה באמת, היינו עיקרי התשובה הנ"ל. אבל אין הסיגופים עיקרי התשובה הבן הדבר

ועוד שם (שם, אות כג) והנה נאמר אשר חכמים הגידו ברוח קדשם הלא בספרתם כמה סיגופים יסגף א"ע לכל חטא ועון להתם חלאת זוהמת המקטרג שנעשה ע"י העון ולהעבירו מן העולם ולבטלו, וגם להתם חלאת זוהמת גופו שנעשה ע"י הנאת העונות. הגם שהמ"ע של תשובה מן התורה הוא סתם לשוב אל הש"י ולהתוודות לפניו מעומקא דלבא על כל חטא ועון ולהתחרט מאד באמת על העבר ולעזוב העונות ויקבל ע"ע על העתיד, כמש"ל בדרושים, עכ"ז הסיגופים נצרכים לטעם הנ"ל. והנה כאשר האדם חלש ואינו יכול לסבול סיגופים (ובפרט

ויסלח ויכפר בוידוי דברים בלבד אשרי העם
שככה לו

ועוד שם (שם, אות לו): מרן האריו"ל כתב ר"ת
תשובה תעני"ת ש"ק ואפ"ד בכ"י הספ"ד
וכתב הרב הנ"ל [החיד"א] להיות שבדור החלש
הזה (ובפרט בגלותינו הכבד יום אחר יום) אין
כל אדם יכול לקיים כ"ו, לפחות צריך לזוהר
בקצת דברים המקיימים התשוב"ה, והם ג"כ
נוטריקון תשובה תור"ה שב"ת וידו"י בוש"ה
הכנע"ה עכ"ד והנה כבר כתבנו בענינו בעסקי
התעניות והסיגופים לכל יפול לב אדם עליו לומר
כיון שלא יכול לקיים כל אלה לא תקובל
תשובתו, כי תיכף בעשות תשוב"ה כתורה עביד
ומהני והדברים ארוכים אצלינו במ"א

ובס' אנרא דבלה פ' לך [ד"ה] ויאמר ד' אל
אברם וכו' אבר"ם ירמו לבעל תשובה
העושה תשובה עילאה בחכמה נפלאה לכל
ישומם ולכל יודעו מעשיו רק כינו לבין קונו ואם
נפשך חשקה בתורה התבונן מ"ש הרב הקרוש
בספר תולדות יעקב יוסף אבר"ם רמו ליסודות
או"א אב"ר בתוך מ"ם סתומה ממילא התבונן
מי שעושה תשובה עילאה יעשה בחכמתו והנה
זכור תזכור מ"ש הרמב"ם שהשוטה המענה את
גופו מבלי טעם וגזירה וחושב שהשי"ת שונא את
הגופות וזה אינו תשובה [הן אמת שחז"ל נתנו
קצבה כמה מן הסגופים לכל חטא ועון, זה
סגופים לתשובה להתם פשע אבל זה אינו התחלת
התשובה ועיקרה, ועיקרה היא להתבונן בגדולתו
ית' ובשפלותו, ויתמרמר לבו בקרבו האיך הכעיס
את הבורא כל, ועל כל פרט ופרט יתודה לפני
הבורא עולם, ויקבל ע"ע בחרטה גמורה שלא
יחזור בהם ולא ישוב עוד להכעיסו. וירגיל א"ע
בעבודת הבורא ויראתו על פניו, ולא יפרוש א"ע
מן העולם מכל וכל, כי השי"ת לא יחפוץ בהמית
את גופו. רק כאשר ישקול מעשה התשובה הכל
בחכמה, הנה השי"ת ידריכהו במעגלי צדק האיך
יקיים כל הכתוב בספרי הצדיקים מנין התעניות
והסגופים להתם פשע, והבן. הש"י יהי בעזרנו].

וז"ש ויאמר ד' אל אבר"ם הבע"ת הנ"ל, לך
ל"ך רצ"ל הליכתך תהי' אצלך ולא תרחוק
א"ע מכל וכל מעניני גופך הצריכים בהכרח
בטבע הבריאה, רק שתלך מארצ"ך רצ"ל ארציות
אכילה ושתי' שלך שהי' עד עתה נקרא ארצ"ך
שעסקת בהם לצרכך למלאות תאותך, וממולדת"ך
היינו ג"כ שא"צ להפריש א"ע מלהוליד ברומה,
כי בבוקר זרע זרעך ולערב אל תנח ירך. רק
וממולדת"ך שלא יהי' נקרא מולדת שלך לצרכ"ך
ולתאותך ומבית אבי"ך, וכן אינך צריך
להשתומם ולישב בדרך במערות וצורים, רק שלא
תשב בית אביך, שלא תחשוב כמקום שהוא שלך
הבתי בירניות ולך יאתה כבוד אבל תוכל
להשתמש מכל הנ"ל אל הארץ אשר אראך, תוכל
להשתמש עם כל הארציות הנ"ל באופן הנאות
לעבודתו ית' והוא ינחך במעגלי צדק. השי"ת
יורנו דרך האמת לשוב אליו באהבה.

[וראה להלן בפנים (ליד הע' קסג) שמוחין
דאימא (תשובה) צ"ל עם מוחין דאבא
(חכמה), ובהע' שם מצייין לאגד"כ דגן.]

ובמה שכתב הרמב"ם ששיעור התשובה הוא עד
שיעיד עליו יודע תעלומות וכו', ראה בס'
בני יששכר חודש ניסן מא' ד דרוש י"א, ד"ה
ע"ד הרמו. חודש תשרי מא' ד דרוש ד אות טז
ואות כה ובמה שהבעל תורה אי"צ לסיגופים
ראה בס' אנרא דפרקא אות שמג]

קודם כל תפלה ולימוד התורה ועשיות המצות
יהרהר בתשובה בכדי שלא יהי' בכלל הזורע
אל הקוצים...

ראה ביאור הענין בס' דרך פקודיך שבקטע
הקודם.

וכתב בס' אנרא דבלה פ' משפטים (בפסוק בכל
אשר אמרתי עליכם תשמרו, ד"ה וירצה
עוד...) כתבו חכמי האמת שכל המצות ומעש"ט
שהאדם עושה בעודו רשע הוא נותן ח"ו כח
והשפעה אל החיצונים, ע"כ עצה לזה שבכל עת
שעוסק בתורה ועבודה יהרהר בתשובה. וז"ש

חטא ועון, כידוע מן ד' חילוקי כפרה של ר' מתיא בן חרש, עכ"ז תיכף ע"י הרהור תשובה סר מעליו תואר רשע ותפילתו ותורתו ומצותיו המה לרצון לפני י"י ולבעבור זה הנה הלכה רווחת בידינו המקדש את האשה ע"מ שאני צדיק ונמצא רשע גמור מקודשת, דשמא הרהר בתשובה.

ומי שאינו מאמין בזה הנה אינו מאמין לדברי חכמים, והוא מין וצדוקי שאינם מאמינים לדברי חכמים. וע"כ האומר יכרוך טובים (דייקא, ולא אותן שחטאו והעוון) ה"ז דרך המינות או דרכי הצדוקים, דצריכין אנחנו להאמין בדברי חכמים דהרהור תשובה מהני בכל זמן ועידן ג"ל עכ"פ זאת יצא לנו דצריכין להרהר בתשובה (קודם) התפילה ולימוד התורה

וראה עוד שם (על פ' מי שמתו דף י"ח ע"ב, ד"ה רש"י בד"ה נחת נעתק בהוספות להע' מו).

ובס' לקוטי מהרצ"א (פרשת בחקותי, אות קסה): אם בחקתי תלכו וכו'. היינו חוקות שחקתי לך לילך מדריגה אחר מדריגה, היינו תחלה להיות סור מרע ואח"כ ועשה טוב, משא"כ אם אינו סר מרע ומשתדל תחילה לעשיית המצות זה אינו כפי החוקות שחקק הש"י, וע"ז אמר הנביא נירו לכם ניר ואל תורעו אל הקוצים.

ובדרך הזה שמעתי משם כבוד הרב הנאון הזקן האבר"ק ליסקא וצוק"ל פ"י הפסוק שוא לכם משכימי קו"ם (היינו משכימים ומקדימים הקו"ם ועשה) מאחרי שב"ת (היינו מאחרי הש"ב ואל תעשה), הסדר הזה הוא שוא היינו בחנם. ועפ"ז יש לפרש בכאן אם בחקותי תלכו, סדר החקיקות שרשמתי וחקקתי לכם והוא, ואת מצותי תשמרו, שמירה הוא כל"ת, ועשיתם אותם, במצות עש"ה וכו'.

ועוד שם (פרשת עקב, אות רמה) כל המצוה. פירש"י, כפשוטו, ומדרש אגדה אם התחלת במצוה גמור אותה וכו' עיי"ש. ויש להתבונן בדברי רש"י ז"ל במה שאמר כל המצוה

ובכ"ל, רצ"ל ככל עניינך, אשר אמרתי אליכם תשמרו, רצ"ל תשמרו בח"י אשר היינו תשובה להרהר בתשובה. ועי"ז ושם אלקים אחרים לא תזכירו, רצ"ל לא תשפיעו, תזכירו מלשון זכר המשפיע כנודע. לא ישמע על פיך, ישמ"ע מלשון אסיפה רצ"ל האלקים אחרים לא יהי' להם אסיפה וחיבור ע"י פיך המדבר בתורה ותפלה ואדרבה יתפרדו כל פועלי און. והבן

ובס' בני יששכר (כסלו טבת, מא' ג אות י): אפי' לא טיהר עדיין גופו ונפשו מחלאתם אשר קיבלו ע"י חטאתם, אל ימנע א"ע מעסק התורה. הגם שמכואר בדברי רבותינו המקובלים הנאמנים שכל התורה שהאדם עוסק בעודו רשע הוא חלילה מוסיף כח לסט"א ואסמכוה אקרא נירו לכם ניר ואל תורעו אל הקוצים, אעפ"כ אל יפול לב האדם עליו למנוע עסק התורה. כי כוננת רבותינו הוא דוקא בעוסק בתורה שלא כחרטה מהעונות שקדמו והוא קורא ושונה וכוועט וכו', אבל אם הוא מודה ועוזב ומתקרב אל התורה אדרבא היא תלמדהו דעת איך לשוב ולטהר נגעי נפשו וגופו וטפש בשרו מנוער וישוב לימי עלומיו. וכבר הארכנו בזה במ"א.

ובס' מגיד תעלומה (על פ' אין עומדין, הרא"ש סי' ט"ו) [ד"ה] הרא"ש סי' ט"ו האומר יכרוך טובים ה"ז דרך הצדוקים, וכרי"ף ה"ז דרך המינות (ובגמ' ה"ז דרכי טעות, ובאפשר נשתבש הרפוס מחמת יראה)... דהנה הן אמת כתבו המקובלים כל המצות שהאדם עושה בעודו רשע לא לרצון המה ואדרבא וכו', ואפקו לה ממאמר הנביא נירו לכם ניר ואל תורעו אל הקוצים, ולפי"ז יקשה לן וכי ס"ד שהאדם ביודעו שחטא לפני הש"י הנה לא יניח תפילין ולא ילבש ציצית ולא יקבע מזוזה ולא יתפלל ולא יעסוק בתורה. חלילה לומר כן. אבל יאמין האדם כאמונת אומן אפילו חטא חטאים רבים וגדולים עכ"ז כשמתחרט באמת ויאמר הודי כמו פיו, ואפילו בהרהור תשובה באמת, שוב לא נקרא רשע. הגם שעדיין צריך לתנאי להתם פשע ולמרק

כפשוטו, הרי זה דבר מבואר לעין כל פשטיית הענין, וכמו שאין צריך לפרש פשטיית תיבת וידבר ויאמר אבל הנלע"ד (עפ"י מ"ש כ"פ דברי הראשונים ובפרט דברי רש"י ז"ל מדוקדק ברוה"ק, ע"כ יש רשות בידינו לדרוש בדבריהם עניינים מושכלים בחכמה) הנה כבר כתבתי לך כמה פעמים, במקום שמביא רש"י ז"ל בתחלה הדרש ואח"כ הפשט, ובמ"א להיפך, מהראוי לתת לב לכל זה דהנה ד' חלקים הם בתורה פרד"ס כידוע, והנה פש"ט הוא בעשי', רמ"ז ביצירה, דר"ש בבריאה, סו"ד באצילות והנה קיי"ל אימא עילאה, בינה תשובה עילאה, מקננת בעולם הבריאה, דתמן חלק דר"ש. ז"א מקנן בעולם היצירה, מלכות, אימא תתאה תשובה תתאה, מקננת בעשי' והנה קיי"ל כל המצות ומעש"ט שהארם עושה בעודו רשע אזי ח"ו מוסיף כח וכו' כמ"ש הכתוב נירו לכם ניר ואל תזרעו אל הקוצים (כמ"ש במ"א באריכות), וא"כ ח"ו נאמר שלא יניח אדם תפילין ולא יתעטף בציצית וכיוצא עד אשר יתקן את אשר עיוות, חלילה לומר כן אבל הוא בכל עת ורגע מהני תשובה לומר חטאתי עויתי פשעתי, והא ראי' המקדש את האשה ע"י שאני צדיק גמור ונמצא רשע גמור מקודשת שמא הרהר בתשובה.

והנה זה רק תשובה תתאה, מגעת עד המלכות שהיא מקננת בעשי' והנה יש עבירות דלא מהני תשובה תתאה רק תשובה עילאה (כגון חטא הברית כמבואר בראשית חכמה) נמצא לפי"ז קודם כ"ל המצות צריך האדם להרהר בתשובה, הן תשובה תתאה הן תשובה עילאה, בכדי שלא יהי' נקרא רשע וזה שרמו רש"י כ"ל המצוה כפשוטו, בתיבת כ"ל רמו כפשוטו פש"ט בעשי' דתמן מקננת אימא תתאה תשובה תתאה. ותיבת כ"ל מרמו על אימא תתאה כענין וי"י ברוך את אברהם בכ"ל, ודרשו חז"ל ב"ת היתה לו לאברהם אבינו ובכ"ל שמה ואח"כ הביא רש"י ז"ל דר"ש שהוא בבריאה, דתמן מקננת אימא עילאה תשובה עילאה בינה, ונרמו ג"כ בתיבת כ"ל מספר נ' שערי בינה.

והנה לא יכולתי להרחיב הדיבור כי ילאה הקולמוס, אבל הקורא נעים ישמח ויגל בראותו פתח פתוח לשבים כחודו של מחט, והש"י יפתח כפתחו של עולם. כללו של דבר, כל המצוה כפשוטו, אפילו כפשוטו, מהני אפילו תשובה תתאה להרהר בתשובה. בין והתבונן

ועוד שם (פרשת ראה, אות רנו) · השמר לך פן תעלה עולותיך בכל וכו' בדרך רמז ללמד דעת לאדם בכל מקום ובכל זמן, יתפרש עולותיך מלשון ועולת"ה תקפץ פיה, היינו העושים עמל ואון והנה כתב האריז"ל כל התורה ומצות שאדם עושה בעודו רשע אזי נותן ח"ו כח אל החיצונים, שהתורה ומצות שאדם עושה, עושה עם כחות נפשו, והנה בכחות נפשו ישנם רשימת העונות וכחות החיצונים ל"ע, והנה ע"י התורה ומצות מעלה אותן ומוסיף כח ח"ו אל החיצונים ועצה היעוצה לזה, קודם כל תורה ומצוה להרהר בתשובה כאשר נכתב אצלינו באריכות הדברים בעומק הדין להלכה, אכ"מ.

וזה ירמוז בפסוק הלוה, השמר לך פן תעלה עולותיך, היינו פן תעשה המצות בעודך רשע, ותעלה עי"ז עולותיך היינו העול שעשית (כמש"ל מלשון ועולת"ה תקפץ פי'). והעצה היעוצה, בכ"ל מקו"ם שאתה עומד לעשות תורה ומצות, אש"ר תרא"ה, תראה להרהר בתשובה, כי אש"ר הוא תשובה עילאה, בינה המאשרינו

עמ' כד

אמר רב כגון אנא... שאני ממשפחת בריאים...

וכתב בס' מגיד תעלומה (על פרק מאימתי דף ב' ע"א) [ד"ה]: מאימתי קורין וכו'. התחילה תורה שבעל פה פתחי אמריה במצות קריאת שמע, והוא לדעתי ללמדנו דעת דהנה מבואר בכתבי מרן האריז"ל ובספרי המקובלים דכל התורה ומצות שהארם עוסק בעודו רשע אזי ח"ו מוסיפין כח בסט"א (ומקרא מלא נירו לכם ניר ואל תזרעו אל הקוצים, כמבואר אצלינו

מקדים ומשי ידי ומתני לן פרקין, די"ל דשאני לימוד לאחרים דאין מהראוי לחשוד את אחרים שיש בידם עון ח"ה (וגם הם באפשר קראו ק"ש) משא"כ האדם לעצמו יש חשש שמא יש בידו עון ח"ה. וגם י"ל עפ"י מ"ש בגמ' יומא היכי דמי ח"ה, אמר רב כגון אנא דשקילנא בישראל מטבחה ולא יהיבנא דמי לאלתר. ונ"ל כוונת רב לומר כגון אנ"א, דרצ"ל איש כמוני בעשותו כך, אבל ודאי הוא ה' נזהר גם בדבר כזה דודאי לא עבר אשמעתתי שאמר בחולין מי שיש לו מאה מנה וכו', יאכל ירק וכו' ושם אמר ר' יוחנן אבא ממשפחת בריאים הוה וכו' כגון אנו לוינ ואוכלין. הנה לפי"ז יצדק ביותר הא דאמר רב ביומא כגון אנא שאני ממשפחת בריאים אי שקילנא בישראל מטבחה ולא יהיבנא דמי לאלתר מיקרי ח"ה עכ"פ תידוק מיני' כי רב ה' נזהר אפילו על ח"ה כזה, על כן לא חש לקרוא ק"ש קודם לימוד התורה ואבא בנימין ה' חושש דשמא ח"ו אירע לפעמים איזה דבר וכנ"ל, ע"כ ה' מדקדק על הדבר (והוא רק דרך צחות ובדרך מנהגי המוסר, אבל העיקר י"ל כנ"ל דיש חילוק בין לומד לעצמו ללומד לאחרים)

עמ' כה

מרבית העם המתחסדים בהיותם אוחזים איזה חומרות... בפרישה מבשר בהמה שהי' בה סירכא ועברה... ומבהמה שהורה בה חכם ובמצה משומרת נזהרים שהי' שימור משעת קצירה...

וכתב בס' בני יששכר (תשרי מאמר י אות ז) מדרך ישראל הגם שהוא פטור עכ"ז רצונו ומאווי לקיים מצותיו ית"ש, והוא ממילי דחסדי לעשות יותר מהמצטרך בחומרות יתרות גם מה שלא נצטוו. והנה מהראוי לתת לב מה הוא השבח אל האדם שעושה מצות ביתרון ובחומרות יותר ממה שנצטווה. ואבאר כך, דהנה ידוע בכל המדות העליונים בכלום יש אור פנימי ואור מקיף, ואור פנימי הוא מה שאפשר להכלי

בספרינו דרך פקודיך) והנה אדם אין צדיק בארץ, וכי ס"ד שיתבטל האדם מתורה ומצות עד כי יתקן לגמרי את אשר עיות ע"י תעניות וסיגופים, זה א"א לומר אך יועיל לזה הרהורי תשובה, ובפרטיות קודם הלימוד. אך הנה יש עונות שאין להם כפרה בתשובה גרידתא רק תשובה ויוה"כ ויסורין כנודע בארבעה חילוקי כפרה שהי' ר"י דורש, ועוד יש עונות חמורים עון חילול השם שנא' עליהם אם יכופר העון הזה לכם עד וכו', וכי ס"ד שהאיש שיש בידו עון ח"ה לא ילמוד ולא יעסוק במצות לעולם כל ימי חייו כיון שלא נגמרה אצלו הכפרה, זה א"א לומר אבל מצאתי מרפא ארוכה בזה פ' במדבר וז"ל דאית חובין דלא מתכפרין עד דאיתפטר ב"נ מעלמא, הה"ד אם יכופר העון הזה לכם עד וכו' והאי יהיב גרמי' ודאי למותא ומסיר נפשי' להאי אתר לאו בפקדונא כמה בלילא אלא כמאן דאיתפטר מן עלמא ודאי ותקונא דא וכו' עיי"ש הנה הגם שדברי הזהר לא נאמרו לשם לענין ק"ש (עיי"ש) עכ"ז נלמוד דעת מי שמוסר נפשו בכח באמת יהי' לרצון לפני י"י כאילו מסר נפשו בפועל ויכופרו לו כל העונות אפילו אותן העונות החמורים שאינם מתכפרין עד דאיתפטר וכו' והנה עיקר ק"ש הוא מס"נ בכח לקבל ע"ע באמת למסור נפשו על אמונת אלקי עולם ויחודו ואחדותו ית"ש, הנה יכופרו לו כל העונות להקורא ק"ש במסה"נ ויהיו לרצון תורותיו ומצותיו ע"כ זאת התורה שבע"פ כנועם אמרי' הקדימה מצות ק"ש לכל מצות התורה כי ע"י המצוה הזאת (שהיא מס"נ) תתכן לנו כל התורה ומצותי' .. הגם שיש בידו עון חילול השם וכיוצא דכתיב בי' אם יכופר העון וכו', כיון שקורא וקיבל עליו מס"נ הנה הכפרה לא מעכבא הבן הדבר

ובזה יונח לנו ג"כ מה שפירש"י בהא דאבא בנימין שאמר שהי' מצטער על תפילתו שתהא סמוכה למטתו. פירש"י שהי' נזהר אפילו מלימוד שלא ללמוד קודם שיקרא ק"ש ויתפלל... לא יקשה ג"כ מה שהקשו התוס' מהא דרב

קעב   הקדמה ודרך   הוספות (עמ' כה)   לעץ החיים

להגביל בתוכו ושאר האור הגדול שא"א להכלי לסכול תוקף האור נעשה אור מקיף סביב להכלי. וכאשר נשפע האור מכלי לכלי שתחתיו הנה האור הפנימי אשר הי' יכול להיות מוגבל בהעילה שוב אינו יכול להיות מוגבל בהעלול ומקבל הכלי של העלול בתוכו מה שיכול להגביל, והאור הגדול ביותר נעשה שוב אור מקיף וכ"ה בכל העולמות ובכל האורות עד כוא ההשתלשלות אל נשמת האדם בעוה"ז הנה חלק הנשמה שיכולה להיות מוגבל בכלי נכנסת תוך הגוף וחלק האור הגדול שא"א לו להיות מוגבל בכלי נעשה אור מקיף אל הגוף וכבר ידעת כי רוחניות אינו מתחלק ואינו נעתק ממקום למקום רק מתרכה, א"כ אור הפנימי של האדם הוא רמ"ח איברים וכן האור מקיף, והאיש הישראלי צריך להיות מאיר ע"י המצות רמ"ח איברים הפנימיים וכן רמ"ח המקיפים. וה"ס הבן יקיר לי אפרים וכו' רח"ם ארחמג"ו וכו' ב"פ רמ"ח. וה"ס בדברי רז"ל הרצה לקבל עליו עול מלכו"ת שמ"ם שלימ"ה כי פעם אחד רמ"ח הוא מספר חצי המלכו"ת, וב"פ רמ"ח מספר מלכו"ת שמים שלימה הבן.

והנה ביאת האדם אל עוה"ז להאיר רמ"ח איברים נשמות ע"י רמ"ח מעשה המצות שמקיימים בעוה"ז, והנה לכל מצוה יש גבול מוגבל אופן עשייתה כהלכותיה זה כשר זה פסול, אבל דקדוקי המצות מה שכ"א מישראל מדקדק בחומרות לעשותן באופן היותר נאות לזה אין גבול מוגבל, כי זה מחמיר בכך וכך זה מדקדק יותר. למשל מצות מצה הנה גבול המצות הוא לשמור מן חימוץ הן החיטים הן הקמח וכן באפי', הנה הגבול הוא אם שמר משעת טחינה (לדעת רוב הפוסקים) ובשעת אפי' לא הניח העיסה בלא עסק ח"י מינוטיין, ה"ז מצה כשרה למצוה ואם לא שמר משעת טחינה או הניח העיסה בלא עסק כנ"ל פסולה למצוה הנה זה הוא גבול המצוה, אבל המשכיל המדקדק במצות הש"י באהבה מדקדק לשמור החיטים משעת קצירה (לדעת כמה גדולי פוסקים כן הוא הלכה

ואינו מצד החומרא), ובעסק האפי' לכל תשהה העיסה כרגע. והמדקדק יותר מכין לכל מצה כלים אחרים וכדומה חומרות לאין משער. תדע ידידי שכל זה לא דבר ריק הוא, ואל תדמה בדעתך שאין זה מן הצורך, רק תתבונן אשר כל החומרות ומילי דחסידי ככל המצות מיצרך צריכי מאד לנפש הישראלי לקבל עול מלכו"ת שמים שלימה כנ"ל (הג"ה). ולדעתי זהו הלשון המורגל בדברי רז"ל מצו"ת ומע"ט, מצו"ת הם הנעשים בגבול כנ"ל, ומע"ט הם החומרות ומילי דחסידי מבלי גבול כנ"ל) דהנה כל המצוה מיוחדת להאיר איזה אבר באיברי נשמתו, הנה ע"י עשיית המצוה בפועל בגבול כפי הדין המוגבל מאיר אור הפנימי של אותו האבר שהאור הפנימי הוא ג"כ מוגבל בגבול הכלי, וע"י מילי דחסידי והחומרות שעושה בהמצות יותר מן הדין המוגבל זה הוא מבלי גבול (כי כ"א יכול להחמיר ביותר), הנה ע"י מאיר אור המקיף שבאותו אבר שהוא ג"כ אינו נגבל בכלי. וכל מה שמדקדק האדם ביותר ומחמיר ביותר באופני עשיית המצוה הוא מאיר ביותר ברחוק את האור מקיף. ותדע שע"י הארת אור מקיף בורחים כל החיצונים, כמד"א וראו כל עמי הארץ כי שם י"י נקרא עלייך (דייקא, אור מקיף את איש הישראלי) ויראו ממך והטעם שמתיראים החיצוניים מן אור המקיף כי הם חיצונים ואין להם מקיף, בסוד הכתוב והנחש הי' ערום. ודי בזה למשכיל.

ובס' דרך פקודיך מ"ע י (חלק המעשה אות ג, וחלק הדיבור אות ג): ..יש פלוגתא אם די בשימור משעת טחינה או דוקא משעת קצירה. והנה הגם שרוב הפוסקים פסקו דדי השימור משעת טחינה, הרב הגדול הפר"ח הביא ראית עצומות דלמצוה בלילה הראשונה אינו יוצא רק משעת קצירה. לכן בעל נפש יזהר בזה. והמדקדקים במעשיהם אינם אוכלים שום מצה אחרת ככל ימות החג רק המשומרת משעת קצירה, וראיתי ושמעתי כמוהו כמה מתחכמים שוחקים ומלעיגים על המנהג הכשר הזה, ולדעתי המה כמקצצים רגלי המביאים דורונות למלך.

לאכול בצקות של נכרים, ואפילו קמח מן השוק אין לוקחין (הגם שמן הדין מותר בדיעבד אפילו למצת מצוה), להיות שהחמירו בדבר דאפשר יש בו איזה משהו חמץ (ולא מטעם מצות שמורה רק מחשש איסור משהו חמץ). א"כ הה"ד בנידון דין המחמיר בדבר ביותר שלא לאכול כל ימות החג רק מצה משומרת משעת קצירה הוא ג"כ מחשש איסור משהו חמץ אפילו בספק ולא מטעם מצות שמורה. ואשרי חלקו ותבא עליו ברכה.

ובס' אנרא דכלה פ' בשלה (על מדרש פרשה כ', ד"ה ולא נחם אליקים, למה דרך ארץ פלשתים) .. ר"ש לפרש עפ"י מה דמקובל בידינו דלנפש ח"י הלזו השוכנת בקרבנו יש ג"כ אור פנימי ואור מקיף כמו בכל אורות העליונים, היינו אותו חלק אשר באפשרי שיהי' נגבל בכלי הוא לאו"פ, וחלק שא"א לו להיות נגבל נשאר לאו"מ. והנה ידוע לנפש יש רמ"ח איברים ושס"ה גידים רוחניים, והנה הוא כמו כן לאור המקיף. והנה ממעשה המצות לפי הדין המוכרח עפ"י התורה מאירים רמ"ח איברי הנפש הפנימיים שהם נגבלים, כמו"כ כל המצות נגבלים זה כשר זה פסול וע"י דקדוקי המצות שהוא ממדת החסידות יותר ממה שהדין מחייב מאירים רמ"ח איברי הנפש המקיפים בלי גבול, כמ"כ הדקדוקים אין להם גבול, זה מדקדק כך זה יותר כנודע. והבן כי כן הוא בכל המצות דהיינו אסור לאכול בהמה טריפה אבל אם הורה חכם להכשיר ודאי מותר, והנה המדקדק לא יאכל אפילו מבהמה שהורה בה חכם, והמדקדק יותר לא יאכל בדאיכא שום צד ריעותא... והנה ידוע למשכילים דבחי' אור מקיף הוא שמירה מן החיצונים שבורחים מן האו"מ, הנה בכאן מצות ירושת א"י הוא מצוה ממנין תרי"ג, והנה הלכו לרשת את הארץ, והנה הי' דרך קרוב דרך ארץ פלשתים, אבל נעשה גדר וסייג לדבר לבלתי הלוך דרך ארץ פלשתים פן בראותם מלחמה וכו', הנה הוא גדר וסייג ודקדוקי המצות, ועי"ז נעשה להם הארות אור המקיף לשמירה מעולה מן החיצונים. ז"ש ולא

בעסק האפי', הנה יציבא מילתא אשר חכמי האמת הגידו אשר שיעור חימוץ הוא ערך י"ז מינוטי"ן כשתעמוד העיסה בלא עסק כשיעור הזה, אבל תרע ששהיות מצטרפות, וגם השיעור הזה הוא דוקא בבית שאין בו אש ולא נתחמם, וגם כשהעיסה לא נתחממה מהעסק שעסקו בה בידים. אבל בבית שיש בו אש וכיוצא, או שכבר עסקו בהעיסה, אזי כרגע באפשר תקבל משהו חימוץ. ע"כ כל החומרות שעושים המדקדקים אינם ממילי דחסידי רק מן הדין והבזוים והמלעגינים ודוכרים עתק באמרם לא היתה כזאת בימי אבותינו עתדין ליתן את הדין. והמדקדק בשמירה ישמרהו מכל צרה

המדקדקים במעשיהם שלא לאכול כל ימות הפסח רק מהנשמרת משעת קצירה אשרי חלקם. ורבים מבעלי תורה חכמים בעיניהם ואומרים שהוא חומרא בלא טעם, כי אין להחמיר רק למצות מצוה. אף אתה אמור להם כהלכות הפסח ליהור ממשהו חמץ והנה השמירה משעת קצירה הוא שלא יבאו עליהם מים, וכאם לא נשמר הנה אין לוקחין אותו למצוה דחיישינן שמא בא עליו מים וקיבל חימוץ, הנה מחשש הזה מחמירין המדקדקי' שלא לאכול מצה כזאת כל ימות הפסח. והמלעגינים מחסרון חכמתם עושים כן, כל קבל די רוח יתירה בם ורמות רוחא הוא דנקטה להו. הנה תראה מן הדין אמרו חז"ל בצקות של נכרי אדם ממלא כריסו מהן ובלבד שיאכל כזית מצה (משומרת) באחרונה, ומעולם לא ראינו מי שיקל ראשו לעשות כזאת לאכול בפסח בצקות של נכרי, ובאמת הוא מותר מן הדין דלא בעינן שימור רק למצוה, ובשאר ימות החג אין כאן מצוה לאכול מצה שמורה רק שלא לאכול חמץ, וכיון דלא ראינו שהחמיצה העיסה אין לנו לחשוש שמא החמיצה, ואעפ"כ לא ראינו מי שהיקל בזה. ועל כרחק צ"ל להיות חומרות החמץ הם גדולים מאד ואיסורם במשהו (ודבר גדול דיבר מר"ן האריז"ל כל הנזהר ממהו חמץ בפסח נשמור מחטא כל ימות השנה), ע"כ קיימו וקבלו כל ישראל ע"ע שלא

זין והבן

ובס' והי' ברכה (פ"ה מ"א ד"ה והנה מקום אתי). בכל נשמה מישראל יש אור מקיף ואור פנימי, דהיינו הנשמה בכואה להתלבש בגוף מה שהכלי יכולה לסבול הוא נחרץ בפנימיות הגוף, והאור שהוא כבד על הכלי לסובלו מאיר חרץ לכלי ומתהווה לאור מקיף. והנה אלה המצות אשר צונו י"י אלקינו הנה הן המה להאיר איברי נשמותינו רמ"ח מ"ע נגד רמ"ח איברים, הנה צריכין אנחנו לעשותם להאיר איברי הנשמה בבחי' פנימי ומקיף אשר כ"א הוא קומה שלימה והנה בעשות האדם המצוה רק כפי הדין המקובל מאירין באור הפנימי, אבל בעשות המצוה בדקדוקים שונים ובתוספת מילי דחסידי אשר לדברים אלו אין גבול וקצבה, בזה מאירין האור מקיף למשל מצות ציצית צריכין להיות ארבע חוטים כפולים בכ"א מהד' כנפות, וצריכים להיות טוויין ושזורים לשמן, וצריך להיות בכ"א ענף וגדיל הנה זה החוק והגבול של המצוה, בהעדר תנאי אחד מאלו התנאים לא קיים המצוה, הנה בקיימו המצוה רק כפי הדין המקובל מאיר האור פנימי. אבל ישראל קדושים הם מדקדקים ומחמירים בכל מצוה ומוסיפים חומרות רבות, למשל במצות ציצית הנ"ל הנה מדקדקים שיהיו לבנים ומצמר נקי ושיהי' כל חוט כפול שמונה ושיהיו נעשים ע"י בני תורה וכיוצא לאין משער מה שכ"א מישראל מוסיף מילי דחסידי בכל מצוה הנה לזה אין גבול, זה מחמיר יותר מזה וזה מזה, הנה ע"י המילי דחסידי הללו שבכל מצוה מאירין האור המקיף והנה נצטוינו במ"ע ואות"ו תעבודו ולעבדו בכל לבבכם זו תפילה, הנה עפ"י התורה יוצא י"ח המצוה כשיבקש ויתפלל בכ"י איזה דבר המצטרך לו, אבל חז"ל סידרו סדר התפילות וג' תפילות בכ"י דייקא, וסידרום עפ"י סדרי פרקי המרכבה העליונה, כי זה כל האדם נברא לעבוד"ד את י"י, הנה החמירו חז"ל ואמרו שבתפילה צריך כל אחד להיות מהחסידים ולהחמיר שיתפלל דוקא באופן הנאות יותר עם כל החומרות, כיון שהוא מהדברים

נחם אלקים דרך ארץ פלשתים כי קרוב הוא, ואין כאן דקדוק וסייג רק עיקר המצוה ולא נעשה רק הארת אור פנימי ועדיין יש פחד מהחיצונים, ואמר אלקים פן ינחם וכו' והוא גדר ודקדוק, ויסב אלקים וכו' דרך המדבר ים סוף, דקדוק עצום לילך במדבריות לקיים המצוה כתיקנה בלי מיחוש, וע"כ אמר ויס"ב הסיבן והקיפן באור"מ לשמירה מעולה מן החיצונים ע"ז שהוליכן דרך המדבר ים סוף וז"ש הנביא (זכרתי לך חסד נעורייך) אור המקיף הוא מבחי' חסד התפשטות, משא"כ אור"פ בגבול מצומצם בחי' גבורה, (אהבת כלולותיך) זאת היא לך לירושה מהכולל שלך היינו מאברהם אבינו הכולל כל נשמות ישראל, והוא קיים המצות בדקדוקיהם (והוא) לכתך אחרי במדבר וכו' לא דרך ארץ פלשתים, מחשש לבל יבוא לנגוע בקצה איסור והבן

ובס' לקומי מהרצ"א (פרשת בשלח אות קלג) וחמשים עלו בני ישראל, תירגם אונקלוס ומזרזיין עיין בס' מסילת ישרים זהירות הוא בל"ת זריזות הוא במ"ע, ולפי"ז הוא הפירוש בכאן וחמשי"ם ומזרזין, היינו זריזין לקיים מצותיו וזה שתירגם בתרגום ירושלמי מזינין בעובד"א טב"א ויש לפרש דברי התרגום ירושלמי עוד, וחמשי"ם, היינו להיות ויסב אלקים היינו שהקיפם הש"י באור מקיף [אשר] מזה מתייראים החיצונים כידוע והנה כבר כתבנו מצו"ת ומע"ט, מצות מה שהאדם עושה רק לצאת כפי הציווי, מזה מאיר אור הנשמה בפנימיות, ומעש"ט נק' מה שהאדם עושה המצות בהידור ובחומרות יתירות ממילי [דחסידי] אשר [מזה] מאיר האור המקיף, והנה מלפני האור המקיף בורחים החיצונים והנה הארת אור המקיף אל האדם [הוא] מבחי' בינה ופרוס עלינו סכת שלומיך, כמו שידוע לך ממצות הסוכה, וה"ס ה' ראשונה יוכל המוציא עבדים לחירות, [ע"כ] וחמשים תירגם מזינין היינו כלי זיין, בעובדין טבין, שעשו המצות בחומרות ומילי דחסידי אשר מזה בא להם אור מקיף וכמ"ש מ"ש יעקב בחרבי ובקשתי דרשו במדרש במצות ומע"ט, והוא הכלי

העומדים ברומו של עולם

ובס' רגל ישרה (מע' מ' ד"ה מחשבה) כיון שהאדם מוסר כל מחשבותיו להבורא ב"ה ית' וית' שהוא ית' ישלח לו במחשבותיו מה שהוא צריך לעשות, כמ"ש השלך על ד' יב"ך, והוא רוצה וחושק ומתאוה לאיזה דבר חסידות, מסתמא הוא צריך לאותו דבר והשי"ת שלח לו אותה המחשבה (ליקוטי יקרים)

ע"כ אל תתמהו אחיי וריעיי בראותכם איזה מנהג חסידות הנהוג אצל אחד מהשלימים, והשלימים האחרים מקלין בזה החסידות עת לכל חפץ, כי החומרא הלזו שייכת לשורש הנשמה של זה ולא לאחרים, ואין להלעיג על שום מנהג וחומרא רק להניח לכל אחד להתנהג בדרכו הטוב בינו והתבוננו ידידי אשר כנפשי וכלבבי, כי דברים האלו רבים חללים הפילו אשר אינם יודעים הדרך הישר הלזו. וכבר שמעתי מעשים נוראים בעניני חומרות כאלה שרצו אנשים חכמים בעיניהם להכשיל איזה מאנשים שלימים בדבר חומריהם, ותהי להם לפוקה ולמכשול, והש"י הי' בעזר האנשים ההולכים לתומם להתנהג במנהגם הטוב, הגם שהוא יכשר לפני כל אדם, להם ניתנה למורשה החומרא הלזו ועפ"י יתפרש הפסוק רבות מחשבות בלב איש ועצת י"י היא תקום, רצה לומר האדם יש לו כמה וכמה מחשבות בעניני העבודה, אבל מה שנגמר במחשבתו להתנהג בדרך הישר הלזו הוא עצת י"י היא תקום, והבן

ובס' בני יששכר (אדר, מא' ב דרוש ז) .. וכיון שבאנו לכל זה הדרוש הנה אבאר לך מה דקשה ע"ז, כיון שכל הדברים הנאסרים ע"פ התורה חיותן משלש קליפות הטמאות אשר אין יכולין להתברר על ידנו, א"כ למה תהי' כזאת שלפעמים תתבטל חתיכת איסור בהיתר והוא נאכל ע"פ התורה, כגון שנתבטל בששים או יבש ביבש כרוכ. אבל תדע שהוא ממחשבות הצור תם הוא ית"ש יודע אשר הניצוץ הטמון באותה חתיכה האסורה ביחוד יכול להתברר על ידנו,

הנה ית"ש מזמין שתפול החתיכה האסורה כזאת לתוך ההיתר ותתבטל ואכול יאכלו אותה ע"פ התורה ותתברר הניצוץ הזה ונהנה גם בבהמות וחיות האסורים וכן בטריפות, כשיהי' איזה ניצוץ הקדוש אשר ראוי להתעלות ע"י ישראל, הנה יפעול הצור תם שיתגלגל הדבר שישוב האיסור להיתר עפ"י התורה, דהיינו יבש ביבש חד בתרי, ולח בלח בששים, הנה יאכל האדם הישראלי המאכל ההוא אשר שב להיתר עפ"י התורה, ויברור הנה"ק ע"י אשר ילך בכח האכילה ההיא לעבוד את הש"י, וכענין כל דברים המותרים]. וכן תתבונן בהיפך בדברים המותרים שחיותן מקליפת נג"ה אשר מוטל על ישראל לברר הטוב מן הרע, כאשר יש באיזה מקום דבר אשר אין הבירור מגיע לנו, כי הוא משוקע מאד, הנה היוצר בראשית פועל ומזמין שיבא הדבר לידי איסור כענין הבהמה הטהורה הכשירה כשיש בה ניצוץ שאין היכולת ביד ישראל לברר הנה יארע בה אחת מן הטריפות או בשחיטה או בכדיקה כדי שלא יאכל ממנה ישראל הבן הדבר

ומעתה תבין הא דמפורסם הדבר בדברי חז"ל רוב בהמות כשרות הן, והנה אנחנו רואים בזה"ז ותהי' להיפך אך הוא לדעתי כדורות הקודמים הי' ברוב הנה"ק הוא בחי' הטוב בתוכם והיו כשרות כדי שיאכלם ישראלים, והן היום שכבר נתברר הטו"ב ולא נשאר רק מעט, כי הוא עקבות משיחא אשר חוצפא יסגי היינו הר"ע הוא ביותר, ע"כ ע"פ הרוכ הבהמות הטהורות נטרפים בכדי שלא יאכלום בני ישראל. הבן היטב.

ועתה מהראוי לך להתבונן, כיון שהדבר הזה הוא מאת הש"י שהוא מזמין הדבר האיסור שיתערב ברוב היתר בכדי שיהי' ניתר באכילה, כי יודע הש"י שזה הוא מכלל הבירור הנמסר לישראל, וא"כ מצוה הוא בדוקא שיאכל ישראל החתיכה ההוא ולא יחמיר. כענין שאמרז"ל גדול הנהנה מיגיעו יותר מירא שמים, ופירש בזה הרב הקדוש בעל השל"ה הנהנה מיגיעו היינו שייגע א"ע בתורה ויודע להכשיר המאכל

הזה על פי התורה, הגם שיש בתוך המאכל דבר איסור הנה שב להתיר ע"פ כללי התורה, והאדם הזה אוכל המאכל ונהנה ממנו הנה הוא גדול מן הירא שמים המחמיר והוא כדברינו ממש, להיות הדבר הזה נסיבה מאת הש"י שיתברר המאכל האיסור ההוא ולזכות יחשב לאדם האוכלו ע"פ התורה כי יתבררו הנה"ק, והוא גדול מן היר"ש שאינו רוצה לאכול מטעם שיש בו תערובות איסור הבן הדבר ע"כ לדעתי הצעירה אין זה מדרך החסידות מה שכמה אנשים נוהגים לסלול בעצמם שלא לאכול מן שום מאכל שהי' עליו שאלת חכם, הגם שהוא דבר פשוט ומבואר דינו להתיר, כגון ע"י תערובת בששים וכיוצא. כי לדעתי אדרבא מצוה הוא יאכלו ענוים וישבעו, כי הוא נסיבה מאת הש"י שישוב האיסור להתיר ויתברר על ידי אכילת ישראל [והנה לפי"ז אין להחמיר אפילו לבעל נפש בענינים כאלה, כי זה הוא בהשגחה נפלאה מאת הש"י אשר ישוב חתיכת האיסור להתיר בכדי שהי' לברות למו לישראל] ומה שאמרו רז"ל לא אכלתי מבהמה שהורה בה חכם היינו דוקא במלתא דתליא בסברא, וכמ"ש הפוסקים.

והנה יש לחקור לפי"ז א"כ דבר איסור שנתערב בהיתר ונתבטל ע"פ התורה ושב להתיר בכדי שיתברר, א"כ למה לפעמים אסרוהו חז"ל, כגון יבש ביבש חד כתרי הנה נתבטל ע"פ התורה ומותר לאכול כל הג' והוא נסיבה מאת הש"י כנ"ל, א"כ האיך באו חכמים האחרונים וציוו להשליך חתיכה אחת וטעמם פן יזדמן שישליכו האיסור, והנה הוא נסיבה מאת הש"י אשר דוקא יאכלו האיסור בכדי לברר הנה"ק. אבל אומר לך הנלע"ד, חכמים המתקנים תקנות לישראל וגודרים גדרים לתורה הן המה נק' חכמי"ם להיות נשמתם באות ממקור עליון ומקבלין הארתם מן חכמ"ה עליונה כביכול, וכבר ידעת שסוד הבירור הוא בחי' החכמ"ה כמ"ש בזה"ק כולם בחכמ"ה עשית, כולן במחשבה איתברירו, ממילא לפי"ז כיון שהחכמי"ם המקבלין כביכול הארת החכמ"ה גזורים גזירות ואנחנו מקיימים דבריהם, הנה

נעשה הבירור מבחי' חכמ"ה ממילא. הבן הדבר ויונעם לך אמרתי הדבר הזה בפני כבוד פחו' הרב החסיד הקדוש המקובל מוה"ר צבי הירש זצוק"ל, וקלס"י. [המשפטים הנתונים בין אריחיים נוספו לקטע זה עפ"י ס' דברים נחמדים (פירושי הש"ס אות מב), עיי"ש עוד].

ובס' ברכה משולשת (יבמות פ"ב מ"ד). איסור מצוה, שמצוה לשמוע דברי חכמים יש להתבונן למה כינו זה דוקא בגדר שגדרו בעריות לאיסור [מצוה, ה"ל בכל] איסורי חז"ל לכנות להאיסור בשם איסור מצו"ה, שמצוה לשמוע דברי חכמים. ונראה לפרש דהנה מצו"ה הוא [השם] הוי" ב"ה, דהיינו אותיות ו"ה כפשוטו ואותיות י"ה מוחלפין בא"ת כ"ש, וכל המצות נעשים לייחוד שם י"ה [בו"ה... והנה מצות] פ"ו נעשה בעוה"ז כעין דוגמא של מעלה, דהיינו א"ב וא"ם מולדין ב"ן וכו"ת, כביכול נגד השם הוי"ו... ולזה נקראת הבעילה הראשונה בפרטות כשנושא האדם אשה בעילת [מצו"ה] כי הנישואין הם לשם מצו"ה כנ"ל שתעשה על ידו בעוה"ז כעין דוגמא שלמעלה והנה חז"ל אסרו לשם גדר השניות [אעפ"י שיוכל] האדם לקיים על ידם מצו"ה כנ"ל... ע"כ [נקרא] איסור מצו"ה. ומה שאמרו חז"ל בגמ' ע"ז מצו"ה לשמוע דברי חכמים, נ"ל דרצ"ל דהגם שמבטל עיי"ז מהוליד [בנים] להיות א"ב, הנה מקיים כמה ששומע לדברי חכמי"ם, חכמי"ם הם שנשמתם מושפעים מן החכמה אבא, ונק' קד"ש כנודע... וכ"מ שאתה מוצא גדר ערו"ה אתה מוצא קרדשה, א"כ כמה ששומע לדברי חכמי"ם ג"כ מקיים כנ"ל. הבן הדבר.

ובס' דברים נחמדים (פירוש המשניות אות טז): אציגה לפניך כאן ברמז טעם לדברי חז"ל שיכולין חכמים לעקור דבר מן התורה בשו"ת (לא בקום ועשה). החכמים העושים תקנות וגדרים לישראל הנה נשמתם נשפעת מן החכמ"ה העליונה, ע"כ נקראו חכמי"ם. והנה כתיב כולם בחכמ"ה עשית, ע"כ התורה מתחלת בראשי"ת

למיקרי לחבריה בשמא דגנאי ולא לכנאה שמא לחבריה וענשיה סגי וכו' בר אינון חציפין דאורייתא וכו' עכ"ל ממילא לפי זה אפילו מרצה ומפייס אחר כך את חבירו אף על פי כן צריך לשוב בתשובה להתודות לפני השי"ת ולבקש ממנו סליחה, כי חטא כמה שביזה את קדשי שמים, והטוב וסלח יסלח לו

עמ' כו

מבואר בספרים להזהר מן העצבות... אבל מי התיר הוללות וסכלות ולדבר דברים בטלים...

ראה להלן הע' פז ובהוספות לשם.

עמ' כו-כז

כונתם שלא להתראות כמתחסדים... ועוברים על לאו הבא מכלל עשה.

ראה הנעתק בהע' זו להלן מס' אגרא דבלה פ' שופטים (ד"ה ולא תקים לך מצבה אשר שנא...)

עמ' כו

יותר היה טוב לעזוב החומרות שנהגין במילי דחסידי... וליזהר בכל האיסורים... צריך ליזהר בעיקר הענין ע"פ הדין ואח"כ במילי דחסידי.

פן אחר לאותה אזהרה ראה בס' אגרא דבלה פ' קרח (ד"ה ויקח קרח, ע"פ פשוטו י"ל.) במש"ש הנה מה טוב ומה נעים הדבר באם ע"י הדקדוק ומילי דחסידי הלזה אינו מבטל כזה איזה דבר עיקרי בתורה, משא"כ אם ע"י מבטל דבר עיקרי בתורה אין לך טפשות גדול מזה וענוש יענש... [אם] יבטל מ"ע דאורייתא לא ייטב בעיני י"י.. ומכש"כ אם ע"י חומרת חסידותו יעבור על איזה מן האזהרות בלאוין אשר לא תעשינה על חסידות כזה שקילי טיבותי ושדייא אחיזרי... לא ירצה השי" בחסידות כזה.

ברא וכו' ומתרגמינן כחוכמת"א, ראשית חכמ"ה. והנה כל העשיות הוא עפ"י החכמה כביכול והנה כתיב בגמר מעשה בראשית אשר ברא אלקים לעשו"ת, והנה נגמרו כל מעשה בראשית עפ"י עשיות החכמה היא התורה אורייתא מחכמה נפקת, וא"א לעקור דבר מן התורה עפ"י חכמי"ם המושפעים מן החכמ"ה, זולת בשב ואל תעשה והבן ברמיזתם

מי התיר איסור דאורייתא לשון הרע. הוא גנות עוונות נעוריו..

וכתב בס' אגרא דבלה פ' שופטים (ד"ה כי תקרב אל עיר (קטנה הוא הגוף) להלחם עליה): שיהיה לו שלום עם ישראל וידין את כל אחד לכף זכות ולא יביט און כיעקב. משא"כ כאשר יראה שהוא מתעסק במדה גרועה להתבונן בשפלות של כ"א אזי ידע בודאי שנפשו לא מטוהרה עיין בס' תולדות יעקב יוסף בשם הבעש"ט וצלה"ה פ"י הפסוק יתיצב על דרך לא טוב (כשהאדם מתיצב על דרך לא טוב היינו לדבר לה"ר על אנשים, אפילו ידמה כדעתו לש"ש, אזי תדע שבודאי אותו האיש) רע לא ימאס (כי כל הפוסל וכו' עיי"ש).

ובס' דברים נחמדים (אבות פ"ג מט"ו ד"ה ואני הקטן [אבא]).. נאמין באמת אשר השי" יודע, וכביכול אינו יודע, והבחירה חפשית והנה נצטוונו והלכת בדרכיו, א"כ גם אנחנו מחויבים לנהוג כן בדרכי התורה בעסק הנהגת איש עם רעהו, כגון למשל לא תשנא את אחיך בלבבך הנה אמר [הגם שעפ"י] שכלו יודע שחבירו הוא רשע ושבע תועבות כלבו ונתאמת הדברים אצלו, עכ"ז [לא תשנא אותו] והגם שתדע, לא תדע. ואסור ברכילות ולה"ר. א"א לי להרחיב לך הדבר [כזה, אבל הוא נצרך לדעת כן] הוא פנה לתורה, הבן הדבר.

ובס' אגרא דפרקא (אות רעח). כוזהר פ' הנ"ל [משפטים] (דף קכ"ב ע"א) תנא ישראל איקרון קדש ובגין דאינון קדש אסור ליה לאינש

עמ' כז

שעוברים זמן התפלה וק"ש. . אכילת מצה
אחר הפסח .. אם הצדיק הגדול... עושה
לפעמים...

כדברים האלה כתב הרב גם להלן הע' ק ובס'
דרך פקודיך מל"ת טז (חלק המחשבה
אות ד) אבל התלמיד בעצמו הרוצה להתלמד
לא יאבה להתנהג בשום אופן במנהג העוקר איזה
הלכה דברי תורה"ק, כגון לבטל עונת ק"ש ועונת
תפלה בזמנים שקבעו חז"ל, הגם שיפתוך כמה
אנשים מתחכמים לדעתם באומרם שמן הצורך
להמתין עד ירגישו יפעת שפעת מוחין גדולות,
תדע ידידי שזה עצת היצר הגע עצמך, אם יעלה
בדעת האדם שלא לאכול מצה בפסח רק ימתין
עד חג השבועות שאז יהי לו מוחין גדולות מאור
פני מלך כי תיעול כלה לחופה הירצה י"י אלקי
ישראל בעבודה זו, נאמן הוא בעל מלאכתנו
אשר עשה לנו את הנפש ונתן לנו את תורתו אשר
היא בעצם למעלה מן הזמן ונתנה לנו תחת הזמן
להורות כי לכל יש זמן ועת לכל חפץ תחת
השמים והמתחכמים הפרו חוק התורה וזה
לדעתי הנאמר בנתינת התורה בחרש השלישי
לצאת בניי מארמ"צ ביום הזה באו מדבר סיני .
להורות לידע ולהודיע ולהודיע הגם שהתורה היא
בעצם למעלה מן הזמן, נתנה השי"ת תחת הזמן
להורות שכל מצותי נהוגות דוקא בזמן הראוי,
ע"כ נתינתה הי' דייקא בזמן הזה ולא בזמן אחר .
וכן תתבונן ויהי ביום השלישי בהיות הבוקר,
להורות דייקא בזמן, להורות כי כל מצותי דייקא
נהוגים בזמן ומי שמתחכם ע"ז מתחכם על מצות
התורה וחוקותי בין והתבונן

ועוד שם (מל"ת ל"ז חלק המחשבה אות ז):
כשמזמנין אותו להעיד ואינו מעיד נק'
כובש עדותו, וחייב עכ"פ בידי שמים הנה ג"כ
מי שאינו קורא ק"ש בעונתו הגם שקורא אח"כ,
הנה אעפ"כ נק' כובש עדותו, והוה כמי
שמזמנין אותו להעיד ואינו מעיד בשעת הזמנה
לבי"ד ומעיד אח"כ שלא בפני בי"ד, הלא בוראי

כובש עדותו יקרא לו, ה"נ בנידון יידן בק"ש אם
כובש עדותו בזמן שהזמינוהו עפ"י התורה
להעיד, הגם שמעיד אח"כ נקרא כובש עדותו

ובס' בני יששכר (ניסן, מאמר ד, דרוש ט
בהג"ה): בזהוה במדבר, מאן דמסר נפשיה
(בשעת ק"ש) בכח (באמת שמקבל עליו עומ"ש
ומקבל ע"ע מסה"נ) ע"ז יחשב לפני הש"י כאלו
מסר נפשו בפועל ביסורי מיתה ע"ד כ"ש, ואפילו
אותן העונות דכתיב בהו אם יכופר העון הזה לכם
עד וכו' מתכפרים ע"י המצוה הזאת במס"נ א"כ
לפיי"ז יוצרינו יוצר בראשית המציא לנו מרפא
ארוכה אשר קדשנו במצותיו וצונו לקרוא ק"ש
בכל עונה מעונות היום והלילה במסה"נ (כי זה
מצוה) ועי"ז אפי' עבר על כריתות ומיתת בי"ד
ואפי' עון חה"ש דכתיב בי' אם יכופר וכו'
מתכפרים ע"י המצוה הזאת במס"נ. ע"כ
לבעבור זה חששו ז"ל מאד שלא יעבור האדם
זמן עונה אחת כי יש בזה חשש עון כריתות
ומיתת בי"ד כנ"ל ולבעבור זה כמו שגזרו עד
חצות באכילת קדשים מפני שיש בה חשש איסור
כרת, כמו כן גזרו בק"ש שיש בהעברת זמנה ג"כ
חשש וכו'

ובס' דברים נחמדים (חידושים אות כא):
המטייל בשיטת הפוסקים הראשונים
והאחרונים בעיניו יראה דהא דפסקינן הלכה כר'
יהושע לענין ק"ש ער ג' שעות, הוא דוקא
בדיעבד, וגם ר' יהושע בעצמו לא אמר זה רק
בדיעבד אבל מודה הוא דלכתחילה מחיבין
לקרות ק"ש בזמנה עכ"פ בתחילת הנץ ועיין
בירושלמי ובתוספתא והנה פליאה דעת ממני מה
שכעת נוהגין בכל תפוצות ישראל לאחר
לכתחילה [זמן ק"ש ותפילה] ער זמן רב על היום.
וני"ל דרבנותינו הנהיגו זה בגולה, להיות בעוה"ר
צריכין [לעסוק במו"מ על המחין] ועל הכלכלה,
וקודם התפלה היו נזהרין שלא לעסוק בשום
מו"מ כי כן היא [מדויגא דגמרא שלא לאחר] זמן
התפלה, ועד הזמן ההוא לא היו עוסקים במו"מ
וקבעו עתים [לתורה]. משא"כ בזמנינו זה הנה

האהבה והיראה בלב מה טוב. וז"ש בלבי צפנתי
אמרתך למען לא אחטא לך הבן הדבר

ובהנהגות ישרות (אות יב). לא נדבר שום
דיבור רק בתורה ועבודה, אם לא
לצורך גדול, או בכוא איש אליו ורוצה להסתיר
עניניו איך שהוא מתנהג בחסידות, מוטב לדבר
עמו וזה כללו של דבר בכל דרכיך דעהו

ועוד שם (אות לה). כל מה שיש בחוק האפשרי
למעט בתנועות משונות בתורה ועבודה מה
טוב רק מה שאי אפשר לא יתבייש בפני בני
אדם והמשכילים יבינו.

[אך, כנ"ל, צריך לזה אומדן דעת ולשקול הכל
במאזני הצדק, וכדמוכח ממ"ש בס' רגל
ישרה מע' מ', ד"ה מדריגה. קודם שיבא למדריגה
גדולה יעשה מעשיו בגלוי, כי באם יעשה הכל
בהצנע, ולפני בני אדם יהיה עושה כמעשיהם, יש
לחוש מתוך לשמה יבוא שלא לשמה (עיין בחובת
הלבבות שער יחוד המעשה). רק כשיהיה בעל
מדריגה יכול לעשות כל מעשיו בהצנע. ליקומי
יקרים. והדברים עתיקין, והמבין יבין].

ובס' **אגרא דכלה פ'** שופטים [ד"ה]. ולא תקים
לך מצבה אשר שנה וכו'... דהנה גדולה
עבירה לשמה וכו', כאמור כ"ז כמה פעמים, גם
בדברי רז"ל כענין יעל אשת חבר הקיני. ותמצא
כמה עניינים במדרשים. עיין בחו"ה שער יחוד
המעשה מענין תחבולות היצר המשתדל בערמה
נגד האדם בהראותו פנים לש"ש, כגון שמפתהו
שלא יתראה מעשיו לבני אדם, דמחוייב האדם
להסתיר מעשיו שלא יחשבוהו לצדיק, ומפתהו
בשביל זה לדבר עם בני אדם כאחד הריקים
ויחשבוהו להולל. והנה כשישמע לו לזה יטהו
מעט מעט מדרך התורה עד אשר יפילהו ח"ו
במכמורת. והנה אמת שיש כמה פעמים שהאדם
צריך לפקח עיניו על דרכיו לעשות מעשים כאלה
בכדי להסתיר מעשיו, אבל לא בשביל זה יבטל
מתורה ועבודה. כלל גדול הוא, הדבר אשר הוא
שלא כתורה הגם שהיצר מראה לו פנים מסבירות

מחמת הדחקות והעניות הנה עוסקים במו"מ גם
קודם התפלה, איני יודע למה מאחרין זמן ק"ש
ותפלה.

והנה **שמעתי אומרים** בשם הרב הגאון מהר"ש
זלה"ה אשר הי' אב"ד בקהלתינו שאמר,
רבותינו הנהיגו זה בגולה בכדי שהתינוקות של
בית רבן יבקיעו האויר קודם התפלה, כי האויר
משוכש בגייסות הקליפות וע"י הבל של
התינוקות של בית רבן בוקעין האויר ותוכל
התפלה לעלות ואמרו זה בפני כבוד אדמו"ר
הרב הקדוש מלובלין זצ"ל וקלסי

ובהנהגות ישרות (אות יג). להתפלל בהשכמה
בימות החול, ובשבתות וביו"ט אם
אפשר, וגם בשאר ימים כשיהי' הכרח בדבר עכ"פ
יאמר ק"ש בהשכמה ולא יעבור

[**עוד** כענין שהתפלה קשורה בזמן, ראה בס'
אגרא דפרקא (אות רל)].

עמ' כז

כל החסידות והחומרות טוב שינהוג האדם
בביתו אבל לפני בני אדם יותר טוב שלא
להיות איש מסויים... לזה צריך אומדן דעת
ולשקול הכל במאזני הצדק.

ו**כתב בס' אגרא דפרקא** (אות נז). בזוהר
בראשית (דף ה' ע"א) כל מילה דסתום
מעינא סליק לתועלתא עילאה, עכ"ל. מוכח מזה
כל מה שהוא ביכולת האדם להסתיר מעשיו
אפילו במילי דעלמא מה טוב הענין, ובפרט
במילי דשמיא.

ועוד שם (אות שי): בלבי צפנתי אמרתך למען
לא אחטא לך (תהלים קיט יא). יש
להתבונן בזה מהו פירושו והנה דהנה הדברים
הנראים ונעשים על ידי תנועת האיברים יש כאן
בית מיחוש שיהיה לשם איזה והתפארות,
מה שאין כן דבר הצפון בלב עין לא ראתה אלקים
וזלתך. על כן כל מה שאפשר להסתיר תנועת

לעבודה לא יאבה לו. וז"ש ולא תקים לך מצבה היינו מעמד ומצב לעבודה, אשר שנה ה' אלקיך, שהוא לא עפ"י דת התורה, כגון לדבר ליצנות ולה"ר ודברים בטלים בכדי שיסברו ההמוך שהוא הולל ולא יכבדוהו. דכיון שהדבר נאסר עפ"י התורה, מה לו לזה שיכבדוהו ויחשבוהו לצדיק, הוא יעשה את שלו לכבוד השי"ת. והדברים מובנים בעצמם להחפצים באמת.

[וראה לעיל עמ' כז-כז: מי התיר הוללות וסכלות ולדבר דב"ט... הגם שחושבים שדבריהם הוא לשם שמים לפקח דעתם, וגם כונתם שלא להתראות כמתחסדים כאשר שמעתי וראיתי, אבל הפסולת מרובה על האוכל ומבטלים התורה והעבודה ועוברים על לאו הבא מכלל עשה... כללו של דבר, בכל ענין וענין צריך לזהר בעיקר הענין על פי הדין, ואחר כך במילי [דחסיד].

עמ' כז-כח

וגם בהליכתו הליכות עולם... והוא מאמר השונמית... וסייעתא לדברינו אלה מדברי התוס'... אבל מי שאינו כמו משה... בין והתבונן...

וכדברים הללו ממש כתב בספר אנרא דפרקא (אות קכב), בשינויי לשון קטנים: נ"ל בדרכי האדם לעבודת הכורא במדותיו ותנועותיו בדרכו והילוכו בקדושה, מה טוב לאדם שיחזיק לעצמו דרך כזה שהוא כטבעו של עולם ולא לאחוז לעצמו מנהג שלא כטבעו של עולם (הגם שכוונתו לעבודה אמיתית). והוא מאמר השונמית... כ"ז הבנתי מפי סופרים ומפי ספרים אי אפשר לפרש כ"ז בכתב כי זה תלוי בהשכלת נפש המשכלת. וסייעתא לדברי אלה מדברי התוס'.. אבל מי שאינו כמו משה... בין והתבונן...

וראה עוד בס' אנרא דכלה פ' בראשית (בפס') ויאמר אלקים תדשא הארץ כו', ד"ה בגמ' חולין דרש רבי חנינא בר פפא) שהשתמש רבינו

בדבריו אלה שבפירושו התוס' להוכיח שאין ראוי מהסכמת הקב"ה לדבר מה.

עמ' כח

ולמה אחז הדרך שלא כטבע של עולם... מי שאינו כמו משה...

וכתב בס' רגל ישרה (מע' פ, ד"ה פרי"ה ורבי"ה): ונראה מזה הגם שקיים האדם פ"ו לא יתבטל כל עוד שהוא בכחו, הגם שכוונתו לפרישות אין זה דעת חז"ל.

רל"ב סודו ידוע שמותיו של הקב"ה... יה"י או"ר... רחמנא לבא בעי... אמרתי לו לבל"ר אני...

וכתב בס' בית ישראל (פ' לך) [ד"ה]: ויברך הגמלים מחרץ לעיר וכו' בסוד כצאתי את העיר וכו' או מרומזו כמו באברהם ויוצא אותו החוצה ויהיה חרץ לעי"ר בגימ' או"ר ר"ז ובגימ' מקור"ר החי"ים ובגימ' רחמנ"א לב"א בע"י במספר השוה, בהיות רחמנא לבא בעי ר"ת רל"ב כנודע מספר המלויים של שם הקדוש הוי'. וזהו ויברך בלא ואו השימוש בגימ' רל"ב, והגמלים מספר המלויים לחוד בסוד יהי שם ד' מבורך כנזכר בדברי האר"י ז"ל.

ובס' אנרא דכלה פ' בראשית (ד"ה והארם ידע את כו'...): נודע שחיות כל העולמות ושפעם וקיומם נמשכי' מעולם המלבוש ע"י צירופים שונים מרל"א אלפ"א ביתו"ת אשר החיות הפנימי שלהם הם ד' שמות הוי' ב"ה ע"ב ס"ג מ"ה ב"ן בסוד יה"י או"ר בגימטריא רל"ב, בסוד שאחז"ל רחמנ"א לב"א בע"י ר"ת רל"ב, שהוא הלב והחיות הפנימי של כל העולמות. [וראה עוד שם בביאורי מדרש רבה, פרשה ח, ד"ה נטל הקב"ה כוס של ברכה...].

ועוד שם פ' וישב (כתרגום יונתן) בפס' ויאמר ישראל הלא אחיך רעים בשכם וכו', [ד"ה]: ובהוא יומא שרוי גלותא דמצרים. נ"ל דמשמע לה מן המסורה מעמק ב' דין ואידך

במסילה ועלה הגבול דבירה מעמק עכור. עמק עכור נקראים הגליות כמד"א בהושע ואת עמק עכור לפתח תקוה. ומרמזת המסורה שבכאן התחיל הגבול אשר דיבר לאברהם בעסק העמ"ק עכור ותבין ביותר מצרים דייקא נק' עמק עכור בפרטות ערות הארץ, והנה מזמן ההוא הי' רל"ב שנה עד יום צאתם מאמ"צ לתקן ד' שמות ע"ב ס"ג מ"ה ב"ן להעלות הניצוצות מן התוהו אל התיקון [וכ"כ גם בפ' ויגש (ד"ה וישלחני)] ע"כ נרמז במסורה אח"כ וצפונ"ה תיבת צפונ"ה הוא רל"ב עם הכולל, עיין בכוננת הפסוק ושחט אותו על ירך המזבח צפונה לפני י"י, ותתבונן הענין כרבי מאיר שאמר לר' ישמעאל לבל"ר אני א"ל בני הזהר במלאכתך שמלאכתך מלאכת שמים הוא

ובזהויות שעיקר הבריאה ותכליתה הי' הכל לעבודת הכורא ב"ה ולקיום התורה כטעם אשר ברא אלקים לעשות, וצדיקייא אינון לבושין דמטרוניתא כנודע מהתיקונים, וצריך האדם העלם המחפש דרכי השם לחפש ולבקש איך לעבוד ולהלביש למלא ומטרוניתא בכל העשר לבושין וכבר נדפס ספר הקדוש תומר דבורה לאיש קדוש מוהרמ"ק ז"ל קטן הכמות וגדול האיכות, ושם מתבארין כל הדברים הללו בשורשן עם שאין להם קצבה ואין ערך, ואם יחיה איש אלף שנים ואלף אלפים ורבוא רבואות שנים לא יעמוד על מדה אחת להשלימה להיותה שלימה בכל הסעיפים המסתעפים ובכל הענפים המתפרשים וכל השערות והנימין התלולים בכל מצוה מן התרי"ג ובמדות התלויים בכל מצוה צא ולמד ממה שאמרו באידרא כל נימא ונימא מתפשטת לת"י עיבר וכל עיבר לת"י אלף עלמין כמנין קדוש יעווי"ש, והכל הוא עבודת הכורא ב"ה עם ענפי המצו' הדקים מן הדקים וענפי המדות הקדושים, בגדי קודש הם לבושי מלא ומטרוניתא לתווך השלום בין המדות ולייחד בהם השמות הקדושים כשמי' כן לכושיה כנ"ל בתיקונים, וכנאות לקדוש מקדושים לצאת ידי חובת א"ס ב"ה וב"ש וכו'.

כי עבודת הצדיקים הקדושים להשלים כל הלבושין והמדות להיותם שלמים בתכלית הופעת קדושה עליהם, וינהר בהון מלא ומטרוניתא לחבר את האהל להיות אחד, וצריך

ובקונטרס מעמי המצות: מצוה רל"ב, מל"ת שלא לקלל אדם כשר יצו י"י אתך את הברכ"ה גימטריא רל"ב, מקור החיים נשמת הפנימיית של כל העולם, ע"ב ס"ג מ"ה ב"ן. ובאת אזהרה לשמירה מן ההיפך במנין מפקד ומספר הלזה בתורה הבן והשכל

[וראה גם בס' מגיד תעלומה (על פ' אין עומדין, הרי"ף ונושאי כליו דף כ"ה ע"א ד"ה צריך שיכוין את לבו)]

עמ' כט

..שהי' דרכו והילוכו בקדושה לפי הזמן והמקום.. דלזה צריך זהירות רב ואומדן דעת... שבשעה זו לזה הדבר הנעשה נקרא מצוה משא"כ בשעה שני' הוא כהיפוך, הכל לפי הזמן והמקום... והבן הענין כי א"א לפרש בכתב, ואתה דע לך.

וכתב בס' בית ישראל (פ' ויגש ד"ה לכולם נתן לאיש, וד"ה ונחזור לענין). לכולם נתן לאיש חליפות שמלות. נראה אפשר באה לרמז לנו התורה הקדושה דרכי' נועם וכל נתיבותיה שלום, דהנה כבר כארנו הדרך אשר בה נעלה

להיות כלי לקבל להיות פושט צורה ולובש צורה הכל לעבודת השם ית' השלים נפשו למדותיו ב"ה וב"ש וכבר נודע איך כל המדות מתנגדים זה לזה, והדרך איך יהי נמתקים זה בזה וידורו באהבה ובאחזה להסתכל אנפין באנפין בנהירו בחדוותא בשלימותא דכולא ע"י עבודת הצדיקים וזהו סוד גלגולי נשמות הקדושות להוסיף בכל פעם מצות וקדושה והכל להשיג שלימות יותר בהיר ויותר זיו זהיר ומאיר כברק לעינין, כי הכל צריך להיות פושט צורה ולובש צורה כאמור ילכו מחיל אל חיל וכבר הארכנו האיך פעם צריכים להיות אכזרים ופעם רחמנים, הכל לצורך השעה והזמן והנפש המתעברת הצריכה אל התיקון להשלימה ולהאירה ולהצהירה אז ראה ויספרה וזהו ופשט את בגדיו ולבש בגדים וכו' כי בכל פעם צריך לאחוז במדה ממדותיו ב"ה להרבק בהם, והכל במדה ובמשקל קולע אל השערה ולא יחטיא, כי בשער דק אפשר ח"ו לנטות מדרך האמת, כנודע למבקשי האמת בכל לבם ובכל נפשם אשר אין שיעור לדברים הדקים והרוחניים האלו צא ולמד בספרי היראה ובדברי חז"ל מסיבת עונשי הצדיקים אשר חטאם כמעט דקה מן השערה

ונחזור ונבא לביאור הכתוב שלפנינו לכלם נתן לאיש חליפות שמלות, כי ידוע היות יוסף ח"י והוא הצדיק דלעילא הפותח בכל יום דלתות שערי מזרח ובוקע חלוני רקיע ונותן כח ועוצם ועוז למלך אל חי כביכול ב"ה וב"ש ע"י מעשיו הקדושים הרבוק באמת בעילתו להביא את הח"י עלמין להנאות וכסופין, יפרוש כנפיו לתימן האומר לצפון תני ולתימן אל תכלאי, ואדרבא יוסיף בכל פעם להביא מגזיאי דמלכא לתת כח בכל העולמות לקבל שפע זיו מקור הרצון, והוא המגדיל כל הכלים ונותן בהם כח לקבל וכו' ונבאר עוד ברצ"ה כו' איך הצדיק מגדיל הכלים לקבל שפע מאור האלקים המאיר עלינו ומי שמכתת רגליו להתאבק בעפר רגלי הצדיקים יוטעם ויומתק לו לחיך טעם השתוקקות העבודה לעלות לשורש מקום החיים להרבק

בנשמות הצדיקים לבושין דמלכא וכו' וזהו נתן לאיש חליפות שמלות, היינו כח להחליף שמלותיהם ממדה למדה ומלבוש ללבוש כפי צורך המקום והזמן והנפש המשכלת הבאה לחסות בצל כנפיו להעלותה יותר ביושר מסילי וכו'.

ובס' עמרת צבי (זח"ב מו, א נפרשת בשלח, ד"ה והנה הארכתי בכל זה) והנה הארכתי בכל זה בכדי להבין כמה מאמרי זהר בענין אילת השחר הזאת ובכל מקום מחדש איזה ענין מחדש במלות שונות, וגם ללמוד אשר המשילו חז"ל הזווג קב"ה ושכינתיה בדמיון איל ואיל"ת או אילה אשר כל שעה חביבה על בעלה כשעה ראשונה עבור אשר רחמה צר, ויש בזה לבעלי העבודה לדמות צורה ליוצרה איך וכמה להתרפק ולבקש דרכי העבודה באהבת דודים איך בכל זמן לחפש איזה עלה וסבה לטעום טעם חדש בעבודה אשר מלכא טעם בתולה טעים, ואיך בכל פעם לבקש ולחפש ולחפור בצנורי היחוד להתרבק באחד אמת בוראנו קדושינו קדוש אלקי יעקב מקורו נשגבו ע"ד אמרם בריש תקונים לבושין דאיהו לביש בצמרא לא לביש ברמשא וכו', ואיך דרכי היחוד משתנים מן בקר אור עד חצות בת"ש ומחצות עד הלילה בסידור תפלת מנחה ועד חצות לילה בדרך ק"ש ותפל' ערבי, ואיך בכל תפלה ועובדא אפי' דחול כמו באש"ל כנ"ל נעיין לקמן פ' זו דף ס"ב ב' ר"י לא אתקין סעודתא וכו' עד דבעי בעותי וכו' עיי"ש והוא לסוד זה לצורך מ"ג, וכן בקדושת הזווג עיין בז"ח פ' בראשית והמ"י להתרפק ולעלו' מ"ג בעבודת הקודש ואיך לקבוע ולקשר אור המוחין והרעת המתפשט בכל האברים ולמצוא בכל התורה ועבודה בכל פעם טעם חדש לברר וללכך שרשי הניצוצין אשר לשרש נפשו מעותרים לתקן אותם ולהעלותם עם שרש נפשו במ"ג בלתי לה' לבדו. ולזה נקח המשל והדמיון מן איל ואילה והחכם עיניו בראשו ודי בזה ואין להאריך עוד וע"פ אורך הדברים ת"ל אשר הצענו וסדרנו תבין אחי אם תקח מועד לשפוט

במישרים כנפי לשון הזהר וכל רמיזותיו

ובס' אנרא דבלה פ' ראה [ד"ה] לא תעשון כן לי"י אלקיכם, שמעתי הפסוק ברמו מקובל מצדיקי הדור, דהנה יש בנ"א אשר חוק קבוע להם כמה ילמדו וכמה יאמרו תהלים וכיוצא, ואכלו את חוקם אשר ניתן להם וברעתם שכבר נתנו להבורא המגיע לו, ויתר היום הולכים בטל ומבקשים שכר כפנחס והנה המשכיל אל דבר אין לך יום דומה לחבירו ועת לפזר ועת לנסס, לפעמים המעשה כזאת ביום זה הוא מצוה כגון שעושה הדבר בהצנע עבור כבוד שמו, ולמחר אותו הדבר בעצמו הוא עבירה כגון שיגיע הדבר להתפארות וכיוצא וא"א לפרש הדבר כי המשכיל יבין מעצמו וזה באה אזהרת תורתנו לא תעשון כן לי"י אלקיכם רצ"ל כדמיון הזה ממש אותו ההנהגה, כי באפשר היום המנהג הזה טוב ולמחרתו הוא בהיפך והבין

ועוד שם פ' שופטים [ד"ה] ולא תקים לך מצבה אשר שנה י"י אלקיך נראה לפרש ברמו לעבודתו ית"ש, דהנה יש בני אדם שיש להם חוק קבוע ומעמד ומצב ככה יעשו כל ימיהם וככה יתנהגו לבל יזיזו ממנהגם ויש לנו בקבלה מצדיקים שאין יום דומה לחבירו ואין שעה דומה לחבירתה, והבין מ"ש בזה"ק לבושין שהוא לבש בצפרא לא לביש ברמשא, ממילא בכל שעה יש עבודה אחרת ויצטרך האדם שיהיו כל מעשיו לשם שמים בכל שעה לפי המצטרך באמת לעבודתו ית' אין מן הצורך להאריך המשכיל יתבונן דבר מתוך דבר והנה איתא בזה"ח כאשר נתן י"י ית' תורתו לעמו ישראל נתפשטה המ"ם סתומה דאלקי"ם ונעשה אלקי"ך, ע"כ אמר אנכי י"י אלקי"ך והכוונה עפ"י דרך הנ"ל לאמירתו ית' אנכי הוי"ה אלקי"ך דייקא בפרטות לכ"א בפ"ע שאני אלקיך מיוחד לך בפ"ע להוי' חדשה שאני מהווה אותך בכל עת ואני בעל היכולת שלך בכל עת ורגע, ובדרך זה תהי' עבודתך לי בכל פעם לפי ההוי' החדשה והזמן המצטרך, והבין.

וז"ש ברמו ולא תקים לך מצבה, היינו מעמד

ומצב שזאת תהי' עבודתך בתמידות בלי שינוי, ואמר בטעם אשר שנה י"י אלקיך, כי בשביל זה אמר הש"י הוי"ה אלקי"ך, ואם תעשה עבודתך במשפט אחד תמיד זהו אשר שנה י"י אלקי"ך והבין, כי א"א לפרש הכל בכתב, והמבין יבין

ועוד שם פ' נח (בפס' וימת תרח ע"פ תרח אביו) [בד"ה] מה שלא נמצא מפורש בתורה"ק הנס של אאע"ה... דהנה הפרשת-דרכים הביא בשם מהרמ"ט חקירה. מי התיר לאברהם למסור עצמו לכבשן האש, הלא בן נח אינו מצווה על קידוש השם ואסור לו למסור עצמו למיתה ותירץ מהרמ"ט דמשום הכי ארז"ל במדרש דבזכות יעקב ניצל אברהם, כי בזכותו לא הי' כדאי להינצל דשלא כדוין עשה עכ"ד והנה דברי מהרמ"ט אלו הם בדרך דרוש הפשט, אבל המשכיל ישתומם על המראה לומר בזכות יעקב ניצל אברהם ואברהם יהי' לו ח"ו חטא בזה, והש"י ויתעלה קראו אברהם אוהבי וחשב הנסיון הזה מכלל העשרה נסיונות ע"כ אהובי ידידי קחו אמרי כי נעמו ויאירו עיניכם התורה השלימה הזאת המצוייה בידינו הוא דבר השווה לכל נפש ונפש מישראל, שהמצות שמבוארין בקום ועשה מחויב האדם לעשות, ומה שמבואר בה שלא לעשות יזהר האדם מעשות אך אמרז"ל גדולה עבירה לשמה ממצוה וכו' ויעל אשת חבר הקיני תוכיח והדבר הזה אי אפשר שיתבאר בתורה כי הוא לפי המקום והזמן וכפי אהבת הנפש לרצון הש"י, אשר בעבור אהבתו את הש"י תסכים הנפש כמעט שתירד בגיהנם, ויהי' איך שיהי' תמסור עצמה כמעט לדראון עולם אך יתקדש שמו הגדול פוק נא חזי ויהי דוד בא עד הראש וכו' שאמרז"ל שביקש לעבוד ע"ז כדי שלא יתרעם העולם על הש"י והנה הש"י ויתעלה הבוחן לבות וכליות והוא מחדש בכ"י מעשה בראשית, הגם שהדבר הזה שלא כתורה ואין לו מקום מנוח בגבאי מרומים, הש"י ויתעלה מחדש מעניינים כאלו מעשה בראשית ומתקדש שמו הגדול בזה ביתר שאת. בין והתבונן ידי הנעים

אמרי אלה. וכבר שמענו מאוהבי הש"י בדורנו אשר אמרו אלו היינו יודעים בטוב ששכר המצות הם גיהנם ושכר העבירות הוא ג"ע, אעפ"כ יותר יונעם לנפשנו לקיים המצות שציונו הבורא ית'.

והנה כאשר זכינו לזה, יראה לנו כי כמקרה הזה קרה לאבינו אברהם, הגם שידע בטוב שהוא עושה עבירה בזה שמוסר עצמו ועונש העבירה הוא גיהנם, אף על פי כן כדי שיתקדש שמו הגדול מסר חיותו בעוה"ז ובעוה"ב עבור קדושת שמו, ועשה עבירה לשמה. והנה היות הדבר הזה שלא כתורה כי הוא עבירה, א"א שיתפרש בתורה כי היא רק עבירה לשמה דרך אמת לעבודתו יתברך וא"א להתפרש ולדמות מלתא למלתא, רק הוא דרך אמ"ת נקודה הפנימית שבלב. וכבר ידעת כי מד"ת האמ"ת הוא יעקב תתן אמ"ת ליעקב, זהו שרמזו רז"ל בזכות יעקב ניצל אברהם ומעתה התבוננו נא ידידי וריעי ויונעם לחככם, והש"י יאיר עיניכם לעבודתו

ועוד שם פ' בראשית (בפס' וקוץ ודרדר תצמיח לך, ד"ה כבר אמרנו זה). והנה משה כתב בתורה דל"ת דאחד רבתי, והר"ש דלא תשתחוה לאל אחר ג"כ רבתי. ואמרנו לפי פשוטו טעם לזה, דהנה ע"ז לא תקרא דוקא בהולך ומשתחוה לצלם ודמות או זובח לו ומקטיר לו, דא"כ כהיום דבטל יצה"ר דע"ז יהי כמה פסוקים למגנא בס"ת ח"ו. רק ידוע תדע שעבודה זרה מיקרי כל דבר אשר אדם עושה אפי' מצוה וחושב שלא לכבוד השם רק לשם איזה פניי בעולם, כגון להתפארות בני אדם ועושר וכבוד, הנה הוא עובד את הדבר ההוא היינו את הבן אדם או את הממון... ע"ז ידו כל הרוויים וישים האדם נפשו בכפו לראות את מי הוא עובד אם עבודתם עבודה שלימה ותמה רק לר' באמת, כי בקל יוכל לבוא לידי טעות ויוכל להיות אפי' בעוסקו בתורה ומצות שיהי עושה מעשה כו' ומבקש שכר כפנחס. והנה לפעמים הוא בהיפך גדולה עבירה לשמה וכו', והנה כשלא ירצה האדם לעבור עבירה במקום שצריכים

לעבור והנה הגם שכוונתו כאשר נצטוו מהש"י, לא יוכשר מעשהו. כגון אם לא ירצה לחלל שבת במקום חשש פקוח נפש הנה שופך דמים יקרא לו וכיוצא בזה, המשכיל יבין בכל דבר. לך נא ראה מעשה דיעל אשת חבר הקיני איך שיבחה הנביא מנשים באוהל. וההוא עובדא בגמ' מההוא דלא הטיל ציצית בכגדו בכונתו לשמים כמה גדלה שכרו. המשכיל יתבונן באלו הדברים על כל ענין ותנועה. והנה בשביל זה הני תרי אתון רברבין בתורה, דבקי יוכל אדם לטעות ח"ו בין אח"ד לאח"ר רחמנא לישובן, דיסבור האדם שעובד את האחד והוא בהיפך ובוה פירשנו המדרש כי הוא באמור הש"י למשה לך רד, רד מגדולתך, שכתבת הני תרי אתון רברבין בתורה בכדי שלא יטעו, וכהיום החליפו הד' בר'.

ובס' מגיד תעלומה (על פ' אין עומדין דף ל"ב ע"א) [ד"ה]. רד מגדולתך, כלום נתתי לך גדולה אלא בשביל ישראל, ועכשיו ישראל חטאו אתה למה לי, עכ"ל. מהראוי להתבונן מהו הגדולה שניתן למשה... ונראה לפרש עפ"י מה שפירשנו בענין אדה"ר כשאכל מעץ הדע"ת טוב ורע א"ל הש"י וקוץ ודרדר תצמיח לך, דהנה נצטוו שלא לאכול מעץ הדע"ת טוב ורע שע"י אכילת אותו העץ הנה יתבלבל הדע"ת בטוב ורע ולא יהי [אפשר] להבחין בין טוב לרע, שיראה ברעתו לפעמים שהוא טוב שהוא מצוה, ובאמת הוא רע עבירה, וכן בהיפך. והנה כל המצות והטובות הם בסדר היחוד י"י אח"ד והעבירות הם בבחי' המרכבה הטמאה אל אח"ר, והחילוק בין אחד לאחר הוא רק בקוץ, שתמונת אות הד' ישתנה מן אות ר' רק בקוץ. וכן במספר, אות הר' הוא מספר קצ"ו יותר מן אות ד'. זהו הרמז שא"ל הש"י לאדם הן היום שאכל מן עץ הדע"ת טוב ורע, הנה נחערבב הדע"ת בטוב ורע, הנה יהי לך עבודה רבה וקשה לדעת ולהבחין בין טוב לרע, כי הנה קוץ ודרדר תצמיח לך שלא תוכל להבחין בין ד' לר' ובין ר' לד', שהחילוק ביניהן הוא בענין קוץ, בין

בתמונה בין במספר

הנה נמשך הדבר הזה עד הגיע זמן יצ"מ שלח הש"י את משה שהי' נשמתו מסוד הדע"ת הקדוש כדכתיב אשר ידעו י"י וכו', ושלחו הש"י להוציא הדע"ת מן הגלות כענין אמרו בכל פעם וידעת כי אני י"י וידעו כי אני י"י ואח"כ נתן הש"י התורה על ידו ובה מבואר מהו הטוב ומהו ההיפך, וכיון שהי' משה מסוד הדעת, הנה ניתן לו רשות לכתוב בתורה הנהו ב' אתון גדולים היינו אות הד' דאח"ד ואות הר' של אח"ר. והוא כענין התינוק שדעתו קטן ואינו יכול להבחין בין תמונת אות ד' לאות ר', הנה הרב שדעתו גדול ורוצה ללמד דע"ת להתלמיד הקטן, הנה כותב לו אותיות גדולות שע"י הגדלות יהי' ניכר להתינוק להבחין החילוק בין ד' לר' כן ניתן רשות למשה שהי'ס הדע"ת וכתב הנהו ב' אתון רברכן להורות שיעיינו היטב בדעתם להבחין מהו מצוה שהוא מסוד האחדות, ומהו עבירה שהוא ממרכבה הטמאה אל אח"ר

והנה כשאירע לישראל אותו מעשה בודאי כל מי שיש לו מוח בקדקדו לא יחשוב הדברים כפשוטן שעשו להם דמות עגל של זהב להיות להם וכו', רק הוא דבר דק, כענין שאמרז"ל שומטין אחד מטטרומילין שלי וכו', שחשבו להוריד אל הצורה פני שור שבמרכבה. והנה היצר הסיתם ע"י הערב רב שהוא מצוה ועבודה, ובאמת היא ע"ו, הנה נתחלף להם הד' בר' וזה שיש לרמוז בכאן שא"ל הש"י למשה ר"ד מגדולתך, רצ"ל אותיות ר"ד שהם גדולתך"ן שהם אותיות הגדולים שלך שנתתי לך רשות לכותבן גדולים, כי ע"י הדע"ת שלך יוכלו להבחין בין ד' לר', וכלום נתתי לך גדולה אלא כשביל ישראל, עכשיו ישראל חטאו ולא ביחנו בדע"ת בין טוב לרע, אתה למה לי. הבן הדבר, כי א"א לפרש בכתב.

ובס' בני יששכר (אדר, מא' ב אות י'): ראה נתתי לפניך היום את החיים ואת הטוב ואת וכו' ובחרת בחיים וכו'. והנה דרך הטוב הכל הולך

ליחודו ואחדותו ית"ש והפכו הולך לצד הסט"א שהוא ע"ז ממש אל אחר, ולזה צריך האדם בינה יתירה בכל מפעל להבחין דרך האחדות והפכו ח"ו, כי לפעמים יעשה האדם מפעל והיצר יטעה אותו לומר לו שהוא דרך הטוב ובאמת הוא הפכו כי אפי' בעשותו מצוה ויעשנה בעבור איזה פניה עושר וכבוד וכיוצא הנה אינו עובד את הש"י רק דבר אחר והוא כדמיון ע"ז ח"ו וזהו הנרצה בפסוק לא יהיה כך א"ל ז"ר היינו כך בקרבך במחשבה. וכן בהיפך גדולה עבירה לשמה וכו' וכשימנע האדם את עצמו מעבירה לשמה (בעת הזדמנות מן השמים) בחושבו שהוא נוטה לסט"א אין זה דרך הנאות כי באמת עבירה לשמה בזמן הנרצה הוא ג"כ דרך הטוב והאחדות.

[וראה עוד שם (חודש סיון, מא' ה אות כו) בענין שיותר טוב לבחור במצוה שלא לשמה מאשר בעבירה לשמה, ושפקו"ג הדוחה שבת אינו עבירה לשמה אלא מצוה. עיי"ש]

וראה עוד בהע' צו (עמ' פא) ע"ד עבירה לשמה, ובהוספות לשם.

עמ' כט-ל

יזהר מהכעס... הרבה ענינים הי' לדבר מזו: מה שגורם הכעס, שהוא טורף נפשו באפו שמשתלקת נשמתו ממנו... ומיקרי עובד ע"ז ח"ו... שלא להקפיד אפי' בביתו הקפדה בעלמא... יראה לפניהם כאילו הוא כועס אבל לא יכעוס בלב... הכעס לא יבא רק מהגאות...

וכתב בס' אנרא דכלה פ' בראשית [ד"ה]. ויחר לקין מאו"ד ויפלו פניו..., המא"ד היינו היצה"ר הביא בלבו זה החרון... וידוע מי שכועס טר מעליו צלם אלהים ונשמתו משתלקת בסוד טורף נפשו באפו. וז"ש ויפלו פניו... פנ"י בגימט' חכמ"ה בינ"ה כי כל הכועס חכמתו ובינתו משתלקים ממנו ואין לו ישוב הדעת, ע"כ אמרז"ל שמעשיו מקולקלים. ונדמו ג"כ פניו רצ"ל הפנים שלו הם אותיות שקודם קין, דהיינו צט"ם שעם

הכולל הם בגי' פנ"י היינו חכמ"ה בינ"ה והנה הם בגי' קט"ל כי כל הכועס כאלו הורג נפשו כי הוא טורף נפשו באפו

ויאמר י"י אל קין . להורות לנו כי אסור להסתכל בפני הכועס וע"כ לא נאמר [ויאמר י"י] אליו, כי כביכול לא פנה אליו רק ויאמר אמירה מה שנמשך אל קין, אבל לא אליו דובר בפניו והבן.

למה חרה לך, וא"ת שהיטב חרה לך על עצמך ועל נפשך, א"כ למה נפלו פניך, זה יורה שחרה לך דרך כעס והקפדה על תמים דעים ח"ו

הלא אם תיטיב וכו' ידוע כי כל הכועס נשמתו מסתלקת ממנו והצלם סר, ותקנתו לשוב אל י"י ולעשות מצות מעשיות ועסק התורה להמשיך שוב אליו הנשמה, כי באם לאו בהסתלקות הנשמה שורה ס"א ח"ו במקומה ומחטיאו וזה יאמר הלא יש תקנה לכעסך אם תיטיב שא"ת רצ"ל תתנשא הנשמה ותשוב אליך, ואם לא תיטיב אזי לפתח חטאת רובץ היא הסט"א ואליך תשוקתו להחטיאך, ואם תרצה אתה תמשול בו

ועוד שם פ' לך [ד"ה] ויאמר אברם אל לוט אל נא, הנה הריב בא ע"י כעס וכל הכועס יהי' בעיניך כאלו עובד ע"ז, והוא דבר מוסכם מהשכל כי האדם צריך להיות בטל אליו ית' כי כל הנאצלים והנבראים והנוצרים ונעשים בטלים אצלו ית' ואין שום דבר מבלעדו, והנה איש אשר אלה לו ויהי' בטל בכל תנועותיו אליו בודאי לא יכעוס ולא יתקצף כי הוא אין ואפס בטל בכל תנועותיו אליו ית', ממילא כל הכועס מחשיב עצמו ליש והוא כפירה גמורה ע"כ הוא כאלו עע"ז והנה הרמב"ם ז"ל מנה נ"א לאוין בע"ז, וז"ש אברם אל נ"א, איני רוצה להיות ע"י המריבה כעע"ז ח"ו שיש בה נ"א לאוין ורצ"ל אל נ"א תהי, לא תהי' התעוררות נ"א לאוין ח"ו ע"י המריבה אשר ביני ובינך ..

אמר מריב"ה, עפ"י מש"ל שקליפת הרי"ב בורח ממשי"ח בן דוד אשר חקוק במצחו ובפניו פני אדם קדמאה השם כד"ת בגימט' משי"ח ב"ן דו"ד, וכל הכועס שורה עליו קליפת הרי"ב ומסתלק ממנו צלם אדם ובאה במקומו הרי"ב ומקלקל פניו פני אד"ם, ע"כ אסור להסתכל בפני הכועס כי יוכל ח"ו לקבל נזק, והוא בכלל אזהרת אל תפנו אל האלילים וז"ש אל נא תהי מריבה כי יכנס ח"ו הרי"ב באותיות מ"ה בגימט' אד"ם

ועוד שם פ' נשא [ד"ה] צו את בניי וישלחו מן המחנה כל צרוע כו' וכל טמא לנפש, שהוא הכבוד שע"י שהאדם מכובד בעיניו בא לידי כעס ומטמא את נפשו כנודע טורף נפשו באפו (ובזה יתורץ דברי המתרגם אומרם לטמ"י נפש"א דאינש"א, עי' ברש"י)

ובס' ריח דודאים (על דף כ"ח ע"א) [ד"ה] לא הקפדתי בתוך ביתי הקפדה הוא כעס, והכעס מגרש הנפש הוא המח"י כמבואר בזהר והנזהר יזכה לחיים

ובס' בני יששכר (כסלו-טבת, מא' ד אות קיג) ידוע בשינה מסתלקת הנשמה מן האדם והנה ע"י הרוגו והכעס ג"כ מסתלקת הנשמה כידוע מזה"ק בפסוק טורף נפשו באפו והנה תמצא לפ"ז טוב טעם ודעת אשר נקבע הנר מצוה הלזה הרמוז לתורה בב' חדשים אלו דייקא אשר נגדן הוא בגוף האדם קיבה וכבר אשר על ידן באים השינה והכעס, שע"י אלו הב' ענינים מסתלקת הנשמה, אמר הקב"ה אם אתה משמר את נר"י אני משמר את נר"ך ודי בזה הערה

ובס' אגרא דבלה פ' מטות [ד"ה] ויאמר אלעזר הכהן אל אנשי הצבא כו', הנה אמרו ז"ל להיות משה אדונינו בא לכלל כעס ע"כ נתעלמה ממנו ההלכה ויש להתבונן למה דוקא זאת ההלכה נתעלמה ולא הלכה הקודמת שאמר משה בעצמו ואפשר להיות הקודמת הוא הלכות טומאה, אבל הלכות טהרה היא מהדע"ת, בין והתבונן משארז"ל ודעת זה סדר טהרו"ת, ועי'

מאתרא ועקר קדושה עילאה מאתרא ושאר
 באתרי אל זר ואסור לאסתכלא באנפוי, ואמר שם
 ואי תימא הא רוגזא דרבנן, רוגזא דרבנן טב איהו
 לכל סטרין דהא חזינן דאורייתא אשא הוא
 ואורייתא קא מרתחא לי (וכן הוא בגמרא תענית
 ד א) דכתיב (ירמי' כג כט) הלא כה דברי כאש
 נאם יי, רוגזא דרבנן במילי דאורייתא רוגזא
 דרבנן למיהב יקרא לאורייתא וכלא לפולחנא
 דקוב"ה הוא לכך נאמר (דברים ד כד) כי ד'
 אלקיך אש אכלה הוא אל קנא, אבל אי במילין
 אחרנין לאו פולחנא דקוב"ה האי עכ"ל ועיי"ש
 עוד וכתב המק"מ בשם הרב מה"ר יעקב מאראבי
 ז"ל בשם האריז"ל שלפעמים כשיכעוס האדם
 מסלק ממנו חלק הרע שבו וישאר בו זולתי הטוב,
 והיינו כשיהי' הרוגז לשם שמים כמ"ש הזהר הכא
 ורוגזא דרבנן טב איהו וכו' עכ"ל

והנה שמעתי שעפי"ז רבים מתירים לעצמן
 לכעוס להעביר הרהורים רעים ותולים
 עצמם באילן הגדול שמותר לכעוס לבטל הרע
 ולדעתי אדרבא נראה מזהר בהיפוך שאפילו
 רוגזא דרבנן שהוא לבטל הרע הוא דוקא במילי
 דאורייתא וליקרא דאורייתא, והוא מתנה מהש"י
 שמזמין להצדיק שיכעוס על מילי דאורייתא כדי
 לסלק ממנו הרע. ולדעתי זה שביקש דוד (תהלים
 כג ו) אך טוב וחסד ירדפוני כל ימי חיי, היינו
 רק טוב יהי' אצלי שיבטל ממנו הרע, ואז חסד
 ירדפוני, כי כשיהי' ח"ו אצלי עוד איזה רע אז
 בהכרח יזמין לי הש"י סטרא דגבורה לכעוס על
 איזה דבר תורה כדי לשרוף הרע ודי בזה

ובס' מגיד תעלומה (על פ' תפלת השחר, הרי"ף
 ונושאי כליו, דף כ"ג ע"א) [ד"ה]. לא
 תרתח דל"א תחטי, ובגמ' ול"א תחטי. הנה נראה
 לפרש בעת אשר לא תרתח לא תחטי, וזה מכחישי
 המוחש דהרי אנחנו רואים כמה בני אדם שאינם
 כועסים ואינם משתכרים ואעפ"כ חוטאים. ע"כ
 אסברה לה דה"ק לא תרתח כי היכי דלא תחטי,
 כי ע"י הכעס מעותד לבא לידי חטא כמ"ש תרי"י
 כדכתיב בעל חמה רב פשע.

ברמב"ם שכתב ענין הטהרה הוא לטבול א"ע
 במימי הדעת והדעת אינו מיושב בכעס הגם
 ששגבה מאת כל מין אנוש דרגא דמשה אדונינו,
 וכל מעשיו לש"ש, עכ"ז כאיש גבורתו.

ועוד שם פ' ויגש [ד"ה]. ואל יחר אפך בעבדך
 כי כמון כפרעה, הנה קיי"ל כל הכועס
 אם נביא הוא נבואתו מסתלקת ממנו, ואם חכם
 הוא חכמתו וכו' והנה פרעה שלא ידע פתרון
 החלום והנה יוסף שידע אם ידע בנבואה ופרעה
 לא ידע כי אינו נביא, הנה בכעסו יהי' כפרעה כי
 תסתלק נבואתו ואם ידעו בחכמה הנה פרעה
 שלא ידע אינו חכם כמוהו, הנה בכעסו תסתלק
 חכמתו ויהי' כפרעה

ועוד שם פ' ויקהל [ד"ה] לא תבערו אש בכל
 מושבותיכם ביום השבת הוא מרמז
 אזהרה לאדם על הכעס כמבואר במקובלים שע"י
 הכעס מרתיח גופו כאש היסודי שבנפשו וגופו
 והנה קיי"ל שמותר לכעוס על עוברי רצונו ית'
 ובאם יודע ורואה שעושים דברים שאינם מהוגנים
 אזי מצוה לכעוס ולזה נבראת המדה הלזו, רק
 כתבו חכמי המוסר שזה צריך להיות ביישוב
 הדעת שיתיישב בדעתו מקודם שלא יבוא הכעס
 בלבו ויבוא לכלל טעות ח"ו מי לנו גדול מאדון
 הנביאים ומהלל ראש הנשיאים כידוע מעניינם,
 רק יראה להם בפיו ובאיבריו כאלו כועס ומתקצף
 אבל לא יהי' הכעס בלבו ונ"ל שגם זה הוא דוקא
 בימי החול אבל ביום השבת מבואר בזהר שצריך
 להראות לכל חדות לבבו ושמתחו בה' הנותן
 מתנה כזו לישראל, ובאם אינו מראה בפועל
 החדוה אזי ח"ו המלאכים מסתלקין, ע"י בזהר
 וזהו שרמזה התורה לא תבערו אש הכעס אפילו
 בכל מושבותיכם, עם כל היישוב הדעת שבעולם,
 ולצורך מצוה שמותר בימי החול ולמצוה יחשב,
 שאני ש"ק דצריך לאיתערא בחדוה דוקא וז"ש
 ביום לדייק דבחול מותר ולמצוה יחשב. נ"ל

ובס' אנרא דפרקא (אות רחל): בזהר תצוה (דף
 קפ"ב) עיי"ש מאיסור הכעס דעקר נשמתא

עמ' ל

כשלמד תורה ועשה מצות בשביל ממון וכבוד
מבנ"א. הנה עבד ע"ז. עיין בחו"ה שער
יחוד המעשה... גרע מהעובד הצלמים...

וכתב בס' בית ישראל (פ' נח ד"ה ובאפשר זה
הטעם): וזהו תכלית שומר מצוה לא ידע
דבר רע, ואמרנו טעמו כי שומר מצוה היינו
ששומר המצוה מן גדלות ופניות אחרות, כי שמור
ל"ת ושומר הלא תעשה שבמצוה זה לא ידע דבר
רע ונאריך בזה בעו"ה במ"א.

ובס' בני יששכר (ניסן, מא' ד דרוש י) ע"ז
הנסתרת הנעשית בכוונה לא טובה בעת
עשיית מצות הש"י, דהיינו עבודה מזוייפת ח"ו
כגון שעושה מצות ומע"ט לכבוד ולשבח בני
אדם שישבחוהו ויכבדוהו או בעבור ממון
וכיוצא, הנה כמדומה הוא שעובד את הש"י, והוא
עובד את זולתו בני אדם וממון, והוא ע"ז ממש
ועיין בחו"ה (בחקירתו בשכל) גרע ערך עובד כזה
מן עובד הצלמים בכמה ענינים רחמנא לישזבן
עיי"ש וזה אשר פי' הרמ"ע בפ' כי אדם אין צדיק
בארץ אשר יעשה טו"ב ולא יחטא רצונו לומר
שלא יחטא בעשיית הטוב שעושהו בצד מה
מזויף וזהו הפי' השמרו לכם פן תשכחו וכו'
ועשיתם לכם פסל תמונת כל אשר צרך י"י אלהיך
רצונו לומר בהדברים אשר צוך י"י אלקיך היינו
במצותיו תעשה לך ח"ו פסל, לזה צריכין שמירה
יתירה הנה תראה בשגם שאנשי כנה"ג בטלו
ליצרא דע"ז הנגלית עכ"ז יש יצרא דע"ז הנסתרת
ע"כ מחוייבים לעשות הפסח גם לעת כזאת לבטל
יצרא דע"ז. [וכ"כ גם להלן שם דרוש יב אות י
(בהג"ה)]

ובס' אנרא דבלה פ' בראשית (ד"ה וקץ ודרדר
תצמיח לך...). ע"ז לא תקרא דוקא בהולך
ומשתחוה לצלם ודמות או זוכח לו ומקטיד לו,
דא"כ כהיום דבטל יצה"ר דע"ז יהי' כמה פסוקים
למגנא בס"ת ח"ו. רק ידוע תדע שע"ז מיקרי כל
דבר אשר אדם עושה אפי' מצוה, וחושב שלא
לכבוד השם רק לשם איזה פני' בעולם כגון

להתפארות בני אדם ועושר וכבוד, הנה הוא עובד
את הדבר ההוא היינו את הבן אדם או את הממון.
לך נא ראה בחו"ה בשער יחוד המעשה... על זה
ידוע כל הדוויים וישים האדם נפשו בכפו לראות
את מי הוא עובד אם עבודתו עבודה שלימה
ותמה רק לך באמת, כי בקל יוכל לבוא לידי
טעות ויכל להיות אפי' בעוסקו בתורה ומצות
שיהי' עושה מעשה כו' ומבקש שכר כפנחס וכו'.

ועוד שם פ' דברים (ד"ה רב לכם סב את ההר
הזה פנו לכם צפנה) - בחי' צפוני' הוא
מה שמצפין [יצה"ר] א"ע בעשיית המצות ותורה
ועבודה לעשותן בפניות וגיאות ומח"ז וכיוצא
והנה העבירות האלו הם רחוקים יותר מתשובה
מהעבירות גדולות הנגלים, כי על הנגלות תיכף
אחר התמלאות תאותו יודע שחטא ומתחרט
כמשארז"ל רשעים מלאים חרטות, משא"כ על
העבירות הצפונים הנ"ל שבאמת הם ע"ז ממש
והוא סובר שעשה מצות אזי הוא רחוק מתשובה
עד ישים אל לבו ויתבונן הענין לאמתו הש"י
יעזרנו ע"ד כבוד שמו וז"ש התורה ברמיזותי'
רב לכם סב את הה"ר הזה, רצה לומר די לכם
מה שאתם מדקדקין דוקא לשוב על העבירות
הנגלות דמיון ההר הנגלה בגדלות לעין כל, פנו
לכם צפונה להתבונן על הפיתויים הצפונים
שבמעשה המצות הנעשים שלא לש"ש ומיקרי
כעובד ע"ז, שע"ש זה נק' היצה"ר צפוני', ועל
זה תדקדקו לשוב אל הש"י מה שעשיתם עד
היום, ומהיום והלאה לייחד מעשיכם לשמו ומי'
שירצה להמציא מזור לנפשו מחולי הנפש הלזון,
יעיין היטב דברי הרופא המומחה לרפאות חלי'
הנפשות, הוא הרב בעל חובת הלכות בשער
יחוד המעשה, הפוך והפוך בדבריו ואל תפ' ימין
ושמאל.

ועוד שם פ' תבא (ד"ה ארור האיש אשר יעשה
פסל מסכה): ויש לפרש ברמו, ארור
האיש מלשון חשיבות כתאר אי"ש בכ"מ והכוונה
אפילו האי"ש חשוב שעובד ועוסק בתורה
ועבודה רק שהוא בפניות דהיינו שבקרב ישים
ארכו שישבחוהו בני אדם ויכבדוהו או עבור

רצוני באמת עצור בעצמותי ודבוק במחשבתי לעבוד עבודה שלימה בלתי לי"י לבדו.

ועוד שם מל"ת כו-כט (חלק המחשבה אות ה ו). זאת ועוד אחרת, וגדולה הוא אלי, אפילו באיכות התורה ועבודה הנה מחוייב לעבוד בלתי לי"י לבדו, ואם יש לו איזה פני"י בעבודתו לכבוד או לממון או לשאר ענינים הנה הוא השיתוף הנסתר שמשותף שם שמים ודבר אחד ח"ו, שעובד בעבודתו לאיזה איש שיכבדהו או עובד את הממון שמצפה שיתנו לו, או שאר ענינים. הנה כבר ביאר לנו החסיד הקדוש בעל חובת הלבבות בשער יחוד המעשה אשר העובד בעבודה כזו הוא גרוע יותר מעובד הצלמים מכמה פנים. הנה על זה ידוע כל הדוים בהעלות האדם על לבו את כל מעשיו אפילו בתורה ויתבונן בהם אם הם זכים וברורים בלתי לי"י לבדו ויעמוד מרעיד דהנה בהשתתפו במחשבתו בשעת התורה ועבודה לשום דבר בעולם הנה עבר על לא יהי' לך וכו', והשתדלו להשיג הדבר אשר עבד בעבורו הנה עבר על לא תעשה לך פסל וכו'. בדמיון אמשול לך איש אשר יהנה מגרונו וכדוד חשוב לו לעצמו כלי שיר ויעמוד לפני התיבה ויתפלל וכוונתו בזה שיתנו לו ממון, הנה בכונה במחשבה עבר על לא יהי' לך, ואח"כ בהשתדלו לקבל הממון ולהשיגו הנה עבר על לא תעשה לך פסל וכן בהשתדלו שישמע איש קול זמירותיו הנה תיקף עבר על המחשבה בלא יהי' לך, ועל השתדלות עמידת האיש לשם עבר על לא תעשה לך פסל שעושהו ע"ז כיון שעובד לו. והנה בהוסיפו איזה תנועה לכבוד זה השומע הנה עבר על לא תשתחוה. ויארע בזה אשר יתניף לרשע ויכבדהו הנה עובד לע"ז כדרך עבודתה הגם שהוא דרך ביוקן (הנה עבר על לא תעבדם) כי ע"ז יתייפה בעיניו הרשע במעשיו ולא ישוב אל י"י על עונותיו כיון שרואה שהוא מכובד ובני אדם חשובים מכבדין אותו הבן הדברים בכל מעשיך, כי רשמתי לך זה רק לדמיון ותבין עד היכן מגיע ענפי האזהרות הללו, ותבין הענין בכל דבר ודבר ובכל תנועה ותנועה ותצטרך לשים

אהבת ממון או שאר ענייני העולם, נמצא זה אינו עובד הש"י בתורתו ותפילתו ומצותיו רק עובד ע"ז דהיינו עובד לאיזה ענין בעולם לך נא ראה אחי ידיד הנעים דברי בעל חו"ה בשער יחוד המעשה גנות האיש, וכי הוא גרוע מעובד הצלמים כפרהסיא מכמה טעמים [ועיין באגד"כ שם המשך ביאור הפסוק כזה הדרך].

ובס' דרך פקודיך מל"ת יב (חלק המחשבה אות ב) הוזהירה התורה אפילו מתערובת חמץ, היינו לרמוז אפילו יעשה האדם כל ענייניו לש"ש אבל ישתף ח"ו ש"ש ודבר אחר היינו שיעלה בדעתו בעת התורה והמצות שעושה ג"כ בעבור השבח וכבוד או בעבור ממון וכיוצא יהי' מה שיהי' (ואינו מייחד המעשה לשמו ית' דייקא) הנה הוא שיתוף הנסתר עובד בשיתוף. וזה בכלל האיסור בין במחשבה בין בדיבור בין במעשה, בלתי לי"י לבדו עיין נא בחו"ה שער יחוד המעשה ענין עבודה בשיתוף אשר הוא גרוע עניינו יותר מהעובד הצלמים ח"ו.. הנה תראה שעבודה כזו מעורבת היא ע"ז ממש וגרוע יותר ח"ו המשכיל כאשר ישם זאת אל לבו בהתבוננו במצוה הזאת יירא ויפחד מפני פחד י"י ומהדר גאונו אשר ממכון שבתו השיגה אל כל יושבי הארץ היוצר יחוד לבם המבין אל כל מעשיהם אפילו במעשה התורה ומצות אם הם עשויים לשמו ית' לעבדו בלב שלם, או אם מכוין בעבודתו בתורה ומצות לשם דבר אחר, ואפשר ויכול להיות ח"ו שבציצית ותפילין עבד ע"ז או לנו מיום התוכחה. המשכיל כאשר יתבונן בזה ישוב אל י"י על העבר ויקבל ע"ע על העתיד לייחד המעשה לשמו ית' בלתי לי"י לבדו

קבלתי מרבותי שלדבר הזה מהני מסירת מודעה קודם העבודה אפילו בינו לבין עצמו, יאמר לפני בוראו רבש"ע גלוי ורדוע לפניך שרצוני לעשות רצונך דייקא, ובאפשר באמצע העבודה יפתני יצרי הרע ופיל במחשבתי איזה מחשבה אחרת לעבוד העבודה באיזה פני", הנני מבטל אותה המחשבה ההרהור ורעותא דלכא, כי

ידיד נפשי וחמדת לבכי העניינים הגדולים הללו
כי הוא מתוק לנפש ומרפא לעצם

..ידיד נועם ציינתי לך כל זה לאהבת האמת
ונפשי בחלה בי להעתיר אל ה' להדריכני
בנתיב האמ"ת ולייחד מעשינו בכל פינה ופינה
שנפנה בעסק התורה ע"ד האמ"ת ואפילו בעסקי
העולם דרך שקר יסר מאתנו ובמעגלי צדק ינחנו
ולא נבוש ולא נכלם משום ברי' ע"ד האמת, כי
האמת אהוב מכל כלי חמדה. ע"כ הצבתי לי
להיות למזכרת כל אילו הדברים כדי שנראה
מעלת האמת ויתקשר אמונת אומן בלבבינו אחי
וריעי אשר כגילי, אהבת עולם אהבתי אתכם
מובטחני שהש"י יעזור לנו, אך אמת ושלום
אהבו הלא תראו כן תתמהו כי כל דבר שהוצרך
להיות לו קיום נעשה בחותם אמ"ת, כגון מחנה
ישראל וירושלים לעתיד ותיבת נח, כי קושטא
קאי והבן.

..ולזה צריכין אנו לעשות כל מעשינו בתורה
ומצות שהן צורך גבוה לייחד הדודים
ורעים, צריכים אנחנו לעסוק בהן באמת בלי שום
עירוב פני' ומחשבה זרה רק באמת בכדי
להתהוות היחוד השלם דה"ח וה"ג להוליד
נשמות והשפעות כנודע.

[עוד על שפלות העבודה בפניות, ראה לעיל
בהוספות לעמ' כט].

כל המלבין. דמה לי קטלי' כולי' או קטלי'
פלגא וגם עון מז"ל הוה בכלל שפיכות
דמים ח"ו ושמעתי מכבוד אדמ"ו הרב הקדוש
מהרמ"מ צוק"ל שגם דברים בטלים הוה בכלל
לא תרצת, שכל דיבור הוא שיעור קומה שלימה

וכתב בס' דרך פקודיך מל"ת לד' (חלק הדיבור
אות ב ג). הגם שאדם יודע בעצמו שלא
רצח נפש מעולם, עכ"ז כאשר יתבונן באבירייהו
דאזהרה הלזו לא ינקה מכמה וכמה ענפים
הנוגעים באזהרה הלזו, כגון הוצאת ז"ל דנקרא
שוחטי הילדים דמאבד הנפשות שהיו ראויים
ליכנס בטפות הללו. וג"כ המלבין פני חברו דאזיל

דרכיך ולהבחין בכור המבחן כל מעשיך אם הם
מזוקקים ומוטהרי' בלתי לה' לברו, כי כמה
פעמים יארע לאדם אשר יעשה כמעשה זמרי
ויבקש שכר כפנחס וע"ז אמרז"ל בפסוק ושם
דרך אראנו בישיע אלקים על השם אורחותיו
בעוה"ז והיו הדברים האלה על לבבך ושננתם
לבניך אז תשכיל ותצליח ותלך לבטח דרכיך

וכבר כתבנו את אשר קבלנו מרבנותינו
שהסגולה לזה למסור מודעה אפי' בינו
לבין עצמו בכל פעם שיזכור, אשר הוא מבטל
מחשבות הפניות והעבודות המזוייפות ורצונו
ומאווייו וכונתו באמת לעבוד את י"י אלקי
ישראל עבודה שלימה ותמה על דבר אמת וצדק.

ובס' רגל ישרה מע' א, ד"ה אמ"ת הוא מדת
הת"ת, ד"ה אמת ה"ס שיעור קומה, ד"ה
אמת ה"ס היחוד השלם). אמת בגימטריא ז"פ
ס"ג לדעתי שם ס"ג הוא בכינה דתמן סוד
הנשמה נשמת רוח חיים, וכל המידות חג"ת
נהי"מ המתוארין באיש הישראלי ליראה ואהבה
והתפארות ניצוח והודי' התקשרות וממשלה שהן
המה כל התנועות אינם יוצאין מגדר אלו השבעה,
וכל מעשה ומעשה ע"כ יהי' מאחד משבעה
מידות הללו, והכל נמשך מחיות הנשמה שבמוח
שהוא מבינה כי מבלעדי הנשמה לא ירים איש
את ידו ואת רגלו לשום תנועה שבעולם והנה
האדם צריך להתבונן בכל תנועותיו וכל נשימה
שלו הבאה מנשמת רוח חיים דהיינו משם ס"ג
שבכינה שהוא בגימטריא ואתה מחי"ה את כולם
להיות כל תנועותיו שואפים אל מקומם האמתיים
ולא יפסקו ממקורם ח"ו, ע"כ יראה בכל תנועותיו
לדרוש על דבר אמ"ת (שהוא בגימט' ז"פ ס"ג
המחי' הנ"ל). ובהתעסק ביראה או באהבה או
בהתפארות וכו' וכיוצא בכל תנועותיו ידרוש על
דבר אמת אם היא לאמיתת עבודת הכורא ית"ש
או באפשר היא עבודה מזוייפת ח"ו. וכשיתבונן
תמיד בזה בכל תנועותיו יירא לנפשו ואז ייחד
מעשיו לאמיתת עבודתו ית"ש ואז חי' יחי' ותאיר
לו נשמתו בכל תנועותיו וידע איך להתנהג. והבן

ע"כ פגם בכרית הלשון תזיק ח"ו לברית המעור
ובספר רגל ישרה (מערכת ת, ד"ה תיבה): כל
 תיבה שאדם אומר בתפילתו הוא קומה
 שלימה וצריך להיות כל כחו בה, דאם לא כן היא
 כמו בעל מום מחוסר אבר ולא ירצה לקרבן אשה
 לה' (בספר ליקוטי יקרים). וכך כתבו תלמידי
הבעש"ט על פסוק בא אתה וכל ביתך אל התבה
 שהוא אזהרת התורה לאדם שיבא עם כל רמ"ח
 איבריו שהם נפשות ביתו א"ל התיבה. **ושמעתי**
מאת כבוד אדמ"ו הרב החסיד הקדוש מהרמ"ט
מדימנאב וצ"ל ח"ה שבכבר אדם דיבור בטל
 עובר על הזהרת לא תרצח, כיון שכל דיבור הוא
 קומה שלימה, וכיון שהוא נותן אותן אותיות
 הדבור אל החיצונים הוא כאשר יקום איש על
 רעהו ורצחו נפש כן הדיבור הזה. שהדיבור נופל
 בסוד השבירה למקום המיתה ח"ו, עד אשר ישוב
 האדם אל השם ויקבץ נדחיו והבן.

ובספר אנרא דבלה פ' עקב (בפ"ס ויהיה עקב
 תשמעון כו' אות ב, ד"ה וירמוז עוד).
 נודע כי בעשרת הדברות כלולה כל התורה
 ומצותי, והנה עשרת הדברות הם חמורים מאוד
 לכל העולם כי הם מושכלות, ושאר המצות יקרה
 להמן לעבור עליהם ח"ו אבל המשכיל
 כשיתבונן שכל המצות כלולים בעשרת הדברות
 וכשיעבור ח"ו הרי כאלו עבר על איזה מצוה
 מעשרת הדברות אז בודאי יפרוש מהעבירה. והנני
 כותב לדוגמא מה ששמעתי **מפה קדוש כבוד**
אדמו"ר הרב הק' מהרמ"ט מ"ב בק"ק רימנאב
וצלח"ה שעון דברים בטלים הוא נכלל בל"א
 תרצ"ח כי כל דיבור הוא קומה שלימה כנודע
 למשכילים, ובעבור הדיבור אל הקליפות ח"ו
 מקום המיתה הוה כאלו רצח קומה והמשכיל
 כשיתבונן בכל אלה יירא ויפחד וזהו והי"ה,
 שמחה תהיה לפניו ית' בעת עק"ב תשמעון את
 המשפטים האלה, רצה לומר כאשר תשמעון
 ותבינו כללות משפטי התורה מעק"ב תיבות
 שבעשרת הדברות, אזי בודאי ושמרתם ועשיתם
 אותם כי לא נחשדו ישראל לעבור על איזה מצוה
 מהדברות.

סומקא ואתי חיזורא ומה לי קטליה כולא מה לי
 קטליה פלגא. וג"כ המצער את חבירו דממעט
 מדמו וחיותו וה"ל קטליה פלגא. וביותר המוסר
 את חבירו בממונו או בגופו הוא כרוצח ממש
 ומצוה לבערו מן העולם כשהוא באפשר
 המציאות.

וקבלתי מכבוד אדמו"ר הרב הקדוש מהרמ"ט
 צוק"ל, דגם כְּדָבַר האדם דברים בטלים
 הוא בכלל אביזריהו דאזהרת לא תרצח, כי כל
 דיבור הוא שיעור קומה שלימה (יוצא מכל כוחות
 נפשו), והוא מבטליהו שמריק הקומה הלזו
 למקום תהו ובטל אזי מבטל ומרצח אותה
 הקומה חלק מכוחות נפשו (ותבין אשר ברית
 הלשון וברית המעור מכוונים זה כנגד זה וכמו
 מי שמריק השפע מברית המעור לבטלה נקרא
 שופך דמים כמו כן הוא בכרית הלשון ובפרט
 כפי מה שקבלנו מרבתינו בפסוק נפשי יצאה
 בדברו שיש שיעור לאדם כמה ידבר כל ימי חייו,
 ואם ירבה לדבר שלא במקום מצוה הנה ממעט
 החיות של שונאי ישראל וזה נפשי יצאה בדברו
 אם כן בודאי זה בכלל אביזריהו דלא תרצח)
 וממילא מוכן הדבר וכל שכן הוא בדבר ח"ו
 דברים אסורים לשון הרע ורכילות וכיוצא.

עוד שם מל"ת לז' (חלק המחשבה אות טז)
 ברית הלשון מכוון נגד ברית המעור, וכמו
 ברית המעור מוליד כמו כן ברית הלשון מוליד
 כי כל דיבור הוא שיעור קומה שלימה מתיילדת
 מכוחות נפשו. פוק חזי בזהר הק' מה מוליד
 האדם בדברו דברי תורה, ובהיפך ח"ו מוליד ח"ו
 בהיפך פעולת שוא ושקר ע"כ אמר בספר חסידים
 שאפילו כל מה שהאדם מדבר בדרך גוזמא
 מוכרח להתקיים באיזה פעם להיות שנכרא
 מהדיבור שיעור קומה ומצפה להשלים הענין
 הנדבר במעשה וזה שאמרו רז"ל אל תהי ברכת
 הדיוט קלה בעיניך אל תהי קללת הדיוט וכו'
 וכמו שנצטוינו שלא לשקר בחותמא דמלכא,
 היינו להוליד ח"ו בנים זרים על ידי ברית המעור,
 כמו כן אסור לשקר בחותמא דמלכא (חותמו
 אמת) בהוליד ח"ו בכרית הלשון פעולות שקרים.

קצב   הקדמה ודרך   הוספות (עמ' לא)   לעץ החיים

עוד שם [ד"ה]: ולא תביא תועבה אל ביתך והיית חרם כמוהו נראה לפרש ברמז הפסוק שהתורה מלמדת לאדם דעת האיך להתנהג באותיות ותיבות התורה ועבודה דהנה ידוע כל דבור הוא שיעור קומה שההבל יוצא מרמ"ח איברים, ע"כ מדבור הטוב נברא מלאך בשיעור קומה ובהיפוך להיפך ח"ו. והוא אשר דבר בקדשו הרב הק' כבוד ארמו"ר מהרמ"ם מ"כ בק"ק רימנאב וצוק"ל שבכלל אזהרת לא תרצח שלא לדבר דברים בטלים ושהוא מרצח שיעור קומת הדבור שהי' בו בקדושה, והבן. והנה בהיות האדם מדבר דברי תורה ותפלה במחשבה זרה חס ושלום ופניות אשר לא לה' המה אזי עושה שיעור קומה מס"א ג"כ כלול מרמ"ח ונקרא בהיפוך אתון חר"ם (רק שהוא רק לפי שעה, כי באמת מבואר בזהר שתפלה אחת בכוונה מעלה אח"כ כמה תפלות. עיין בזהר פקודי בהיכלות). וכשמדבר דבריו לפני י"י דייקא עליו נאמר רח"ם ארחמנו נאום י"י, ע"י הנאום דהיינו הדבור שהוא לי"י רח"ם ארחמנו, כי השלים קומת הקדושה ברמ"ח. וז"ש ולא תביא תועבה אל ביתך היא מחשבה זרה אל ביתך הוא התיבה שכל אות נק' אביץ וכל תיבה בי"ת כנודע. כי באם תעשה כזאת ח"ו והיית חר"ם כמהו ח"ו בהשתלם קומת הס"טא ח"ו... הש"י יזכינו לשוב אליו באמת ולהשלים שיעור קומת הקדושה כ"ב אמן.

פועלים בגלגלים וטבעיים שינויים כרצונם, יתפעל האדם בזה ואז יהי' גזור והקב"ה מקיים ובס' ברכה משולשת (נדרים פ"ב מ"ד): תוי"ט בד"ה סתם וכו' מסיים הרא"ש מדלא שתק ע"כ. דחזקה על האדם דאינו מוציא דבריו לבטלה. וגם עובר בעשה ודברת במ ולא בדברים בטלים, וסייג לחכמה שתיקה, ע"כ אנו דנין בכל פעם שבדאי אמר דבריו לכוונה מיוחדת.

ובס' דברים נחמדים (אבות פ"ג מ"ג) [ד"ה]: סייג לחכמה שתיקה. הנה אם יש לו שכל מחודד מסוגל להשיג חכמה ומוחו רחב וחזק להבין מושכלות, [הנה כשמדבר עם ב"א] בדיבור רשות דברים של מה בכך, הנה ידבר עמהם ע"י חכמתו מילי דבריחותא ודברי מליצה, [הנה פעל בזה] שנכנסו זרים בחכמתו, ויבא לירי לה"ר ורכילות וכיוצא לאין משער הנה השתיקה הוא גדר לחכמתו, הבן הדבר.

[וראה עוד בס' בני יששכר בדרושים לחגה"ש (מו, ב) במעלת הדיבור הנכבד ושמירתו. ולהלן עמ' סז-סח ובהוספות לשם בדבר שלא שינו לשונם וברית הלשון כנגד ברית המעור. ובהע' קמח ובהוספות לשם בדבר דב"ט. ובהע' צז בדבר הלבנת פנים].

עמ' לא

הרהורי עבירה ומראה עינים.

ראה בהקדמה ז' לס' דרך פקודיך, ועוד שם מלי"ת לה (חלק הריבור מאות ד ואילך) באריכות. ובתוך דבריו (אות ו): ותדע ידידי שהרבה מהמון עם חושבים כי זה רק ממילי דחסדי ואינם נזהרים מהסתכלות בגשים, תדע ידידי שזה איסור גמור מדאורייתא והמקילים אי לנפשם וכו' וכל ההמון אינם חושבים זה לאיסור רק למילי דחסדי וחלילה חלילה לשמוע לדבריהם, ואפילו אדם היודע בעצמו שלא יתפעל ע"י ההסתכלות, כי בין כך וכך עבר על דברי תורה ועל דברי חז"ל בזה וכו'.

ובהנהגות ישרות (אות כ): לשמור א"ע מדברים בטילים ונצטוונו מפי רבינו הקדוש שעובר בזה על לא תרצח. חוץ משארז"ל שעובר בלאו הבא מכלל עשה ודברת במ ולא בדברים בטילים. ומכ"ש מדברים האסורים. ואם בא לידו כך יקנס א"ע באיזה קנס ויהרהר בתשובה ויתורדה תיכף.

בס' דרך פקודיך מ"ע ד (חלק המחשבה אות ה): כשיתבונן האדם בענין הזה יבין וישכיל האדם מצורף למצה הזאת שלא לקלקל פיו בדברים האסורים ודברים בטלים, כיון שרואה כמה גדולה קדושת פה ישראל שע"י פיהם

עמ' לג-לד

שעה, ובאם לאו תתבטל ח"ו הדביקות. ע"כ ישים האדם כל מגמתו בתורת הש"י יומם ולילה. והש"י ישים חלקינו בתורתו אמן.

עמ' לד

לעולם ישים האדם את עצמו כשור לעול וכחמור למשא לתורה ועבודה.

ו**כתב** בס' דברים נחמדים (פירושי הש"ס אות לה): עול השור הוא על צווארו, ויש לפרש הענין בד"ת שידבר בעסק התורה בקנה שהוא בצווארו, ולא סגי לי' בעיון רק בדיבור, כי חיים הם למרציאיהם בפה. והחמור הוא נרשא המשא על גופו, כן בתורה יטרח בה וכמצותיה פעולות מעשיות, כי למד ולא קיים נוח לו שלא למד.

תלמידי הבעש"ט ששאלו אותו... כשאדם שמח בעסק התורה הרי משתמש בתגא... השיב שטבע התורה הוא כן שמשמחת הלב בעל כרחו.

ו**כתב** בס' אנרא דבלה פ' חיי שרה (ד"ה במדרש פרשה זו כד דמיך ר' אבהו...): ידוע מ"ש רעיא מהימנא כזה"ק דהעובד השי"ת כאמת מחוייב לעבוד ככרא דאישתדל בתר אבוי ואימי' דרחים לן יתיר מגרמי, ופירושו בו שאפילו זכה לבחי' אהבה שמתענג מאד מתורה ועבודה יותר מכל התענוגים, והיא מעין זיו השכינה מבחי' עוה"ב, והיא מה שאמרו ז"ל עולמך תראה בחי'ך, הנה גם זה התענוג מחוייב להשליך, שלא יעשה התורה ומצות לרוות נפשו הצמאה ליי"י רק ככרא דאישתדל וכו'. והנה שאלו תלמידי הבעש"ט לרבים קדוש ישראל מה יעשה האדם שיש לו תענוג מדברי תורה ולבו שש ושמח וא"כ נהנה מהתורה, והשיב שזהו מסגולת התורה בעצמה שהיא משמחת ומשישה נפש האדם, אעפ"י שאין כוונת האדם רק לעשות נחת רוח להבורא ית', אעפ"י כטבע בא לו התענוג הנפלא בהכרח, וא"כ הוא מוכרח בדבר ואין

יש כמה אנשים... יהתלו בלומדי התורה בפשטים... מהראוי ללמוד תורה בהתלהבות ודביקות ובאם לאו יותר טוב שלא ללמוד... טח מראות עיניהם...

וראה מ"ש בס' אנרא דבלה פ' תצוה (בפס' ואתה תצוה כו', ד"ה ויש לפרש קצת כאופן אחר): ..ידוע והמנורה רמו לתורה, ובא הכתוב להזהיר כרמו בכאן על לימוד התורה, והוא לבל יאמר האדם למה לי לעסוק בתורה כיום ובלילה הלא עיקר התכלית הוא הדביקות בחיי החיים א"ס ב"ה ע"כ אדבק את מחשבתי כמחשבות שכליות ובגרות הבורא ב"ה ויספיק לי במקום לימוד התורה. וכבר שמענו בעניינו רבים וכן שלמים שגו בזה. אבל באמת קבלנו טרבותינו הקדושים כי גם לבעלי השכל הזך הדבקים בהש"י בשכלם אם לא יכתו גופם ויחדרו שכלם במתק אור התורה להסיר קמשוני השכל ע"י חידוד התורה לא תתקיים הדביקות וסופה בטלה, כי במשך הזמן בלא תורה יתמשך השכל ח"ו אחר החומר. וכתב הרב בתגיא ה"ז דומה למי שיושב במים עד צווארו וצועק תנו לי מים כי צמאתי. והבן כי עת לקצר.

וידוע דבחי' הדעת (והדביקות) שבאיש הישראלי נק' בשם מש"ה שהוא בחי' כללות הדעת המשפיע לישראל ועמם הוא בכל דור להשפיע להם בחי' הדעת הוא השכל האמיתי המקושר בדביקות בא"ס ב"ה (דעת הוא לשון התקשרות מלשון וידע אדם). וזה יאמר ואת"ה רצ"ל בחינתך בחי' הדעת הנעלם... תצוה רצ"ל תחבר, את בני ישראל רצ"ל עם בני, ויקחו אליך רצ"ל יקחו לבחינתך בחי' הדעת והדביקות, יקחו שמן זית זך רצ"ל התורה בכללותה כנ"ל... כחית למאור רצ"ל שצריך לכתת הגוף בכדי שיאיר באור הדביקות העצמי כמ"ש ברע"מ אעא דלא סליק ב"י נהורא מבטשין לי', ע"י עסק התורה בעיון, להעלות נר תמיד רצ"ל ע"י התורה תשאר אצלו הדביקות לאחסנת עלמין ביתר שאת בכל

דהנה לכאורה התפילה הזאת הערב נא, הנה רוצה לעסוק בתורה להתענג בה, וא"כ נהנה מן התורה והוה כעל מנת לקבל פרס. ויותר מזה שרוצה תיכף לקבל תענוג ממנה, וקיי"ל כל הנהנה (אפילו) מכבוד התורה נוטל וכו'. לזה פרש"י שהכונה הערב נא אין זה לקבל תענוג גופני, רק מתפלל לעשות נחת רוח להש"י, כי יותר יש נחת רוח להש"י כשעוסקין בתורה מאהבה. הבן

עמי לד-לה

מעשה דרכ כהנא... מ"ש בזהר זאת הפעם...

הביאור בדרך הפשט ראה בס' דרך פקודיך מ"ע א (חלק הדיבור אות יג) פניד תעלומה (על פ' הרואה דף ס"ב ע"א, ד"ה א"ל תורה היא וללמוד אני צריך, וד"ה א"ל דמי פומי דאבא וכו') דרך עדותיך (פרשה א פס' ח, ד"ה כי אז תצליח)

עמי לה

אעתיק לך הייחוד הנזכר בתכלית הקיצור ..

בספר רגל ישרה מע' ג, ד"ה גאווה נעתק יחוד זה ועוד, באריכות יותר ובהוספות

ועפי"ז פירשנו מאמר הש"ס כל המתייהר כאילו בא על כל עריות... משתמש בשרביטו של מלך.

וכתב בס' דרך פקודיך מל"ת יא (חלק המחשבה אות ב ג) - ענין החמץ רמז לגיאות וגאון (דמיון החמץ שמגביה א"ע יותר ממה שנתן בה העושה קמח ומים) ובאת המצוה שלא ימצא אפילו ברשותו להורות הרמז, דהנה יש לך אדם שאינו מתנהג בגלוי בגאות ואדרכא מראה א"ע כנמוכי רוח ומיטיב עם כ"א, ובקרבו ישים ארבו (והוא רמות רוחא יתירא שלדעתו יש בו כל המעלות ואפי' מדת ענוה, ע"כ מתנהג אצל ב"א בעניות ושפלות), הנה לזאת באת אזהרה שלא ימצא אפילו ברשותו הגם שלא יהנה ממנו, כי

הקב"ה בא בטרוניא עם כריותיו לומר להאדם למה נהנית מכבוד התורה. ועפי"ז יוכן דברי הקדוש ר' אבהו (במדרש פ' זו, כד דמיך וכו') שחשב שלריק יגע מחמת שראה עולמו בחייו והי' מתענג מתורה ומצות מעין עוה"ב, וא"כ הי' נהנה מהתורה וחשב שלריק יגיעתו, וז"ש ואני אמרתי לריק יגעתי וכו' אכן משפטי את י"י, שאינו בא בטרוניא עם כריותיו, וכנ"ל. והבן.

ובספר פניד תעלומה (על פ' היה קורא, דף ט"ז ע"ב, ד"ה שתשכן בפורינו). אמרו רז"ל

כד דמך ר' אבהו אחויאו לי י"ג נהרי אפרסמון אמר כל אילין דאבהו ואני אמרתי לריק יגעתי אכן משפטי את י"י. והנה הדבר קשה להלום, אם הי' סובר ר' אבהו שלא עבד את י"י איך הי' אומר ואני אמרתי לריק יגעתי, מה הוא היגיעה ואם הי' סובר שעבד את י"י, ומי חשיד קוב"ה שלא לשלם לאיש כצדקתו. אבל נ"ל דהנה כתיב עבודת מתנה אתן את כהונתכם, וזה היא בחי' עולמך תראה בחיך שמטעימו הש"י בעבודה מעין עוה"ב, נמצא העבודה הוא תענוג גדול לו ואיך יצפה לתשלום שכר ותענוג עבור תענוג אבל הוא העובד האמיתי עובד את הש"י כברא דאשתדל בתר אבוי ואימי' דרחים לון יתיר מגרמי' ואינו מכוין לשום תענוג מהעבודה, אבל הש"י מטעימו מעין תענוג עוה"ב וז"ש ר' אבהו אני אמרתי לריק יגעתי בעבודה כי הייתי מאד מתענג בהעבודה בתשוקה הנכבדת, ומה איחל עוד לשכר על תענוגי אכן משפטי את י"י, הוא היודע ועד שלא היתה כונתי להתענג רק לעבוד, והתענוג בא אלי בגזירת היוצר. ומעתה תתבונן ג"כ בקשת ר"א אחר העבודה זו תפילה, ותצליח סופינו אחרית ותקוה (כי אתה היודע שאין כונתי להתענג רק לעבודך באמת), ותשים חלקינו בג"ע (שיהי' חלקינו בג"ע ולא יחסר בסיבת התענוג שאתה מטעים אותי בתורה ועבודה בעוה"ז מעין עוה"ב, כעין הכסא של רחב"ד).

ועוד שם (על פ' מאימתי דף י"א ע"ב) [ד"ה]: רש"י בד"ה הערב נא י"י אלקיני, יערבו עלינו לעסוק בהם מאהבה. עכ"ל. פירש כזאת,

ובספר רגל ישרה מע' ג, ד"ה גאווה: וז"ל ס' שעד גן עדן. אודיעך סוד גדול בענין הגאווה עד היכן הפגם מגיע בסוד שאמרז"ל אין אני והוא יכולין לדור במקום אחד והנה זה האדם המתגאה בעובדא דלתתא מעורר עובדא דלעילא שגם זה האריך זוקף את ראשו בקומה זקופה ואז אינו מסתכל בפני הז"א, כי הסתכלות פנים בפנים אי אפשר כ"א ע"י הרכנות ראש, וגם בדיקנא שה"ס מזלא עילאה עולה למעלה ואינו משפיע על הז"א ואינו יכול להתייחד עם בת זוגו (וזה לדעתי מה שאמרז"ל כל המהלך בקומה זקופה כאילו דוחק רגלי השכינה כביכול, דמקשה למה אמר דוקא רגל"י השכינה, אך לפי המבואר רגל"י הוא לשון הרגל דבר, ורצה לומר שמונע היחוד. והמשכיל יבין לשון רגל"י דקאי על היחוד, והבן)... וז"ש גבה עינים אותו לא אוכל, הכוונה כי בגאותו הוא העושה לעינים שלמעלה שהם באה ההארה לעינים שלמטה, שיגבהו למעלה ולא יסתכלו למטה בעיני ז"א, וא"כ אותו לא אוכל, את"ו לא אוכל, כלומר אין אנ"י [המלכות] והו"א [ז"א] יכולין לדור במקום אח"ד, והבן עכ"ל ציינתי זה למשמרת לאחיי ורעיי ידעו וישכילו עד היכן גורם הטיפשות הלו. ומה יתגאה יציר חומר אדם להבל דמה בהעלות אל לבו פחד בוראו המשקיף עליו ויודע מחשבות לבו, הלא יבוש ויכלם בהעלות על לבבו איך הוא מקצר בעבודת בוראו ית' בכל שעה, וכל מעשיו בתורה ותפילה ומצות הן ג"כ רק מן השפה ולחוץ. ע"כ נשכבה בבשתינו ותכסינו כלימתנו ולא להתגאות ולגרום פגם ח"ו למעלה כנ"ל. ועוד נדבר בזה במאמרים קדושים.

ואציגה לפניך מהא שאמרנו בימי כחרותינו על מה שאמרז"ל כל המתייחר כאילו בא על כל עריות כולן, דצריך להבין דעת קדושים התייחסות גאווה לעריות. אך ידוע מה שכתבו במקובלים דחטא עריות הוא דמיקרי משתמש בשרכיטו של מלך כי באורות העליונים הוא היחוד והזיווג באורות הקרובים כנודע. והנה גאווה הוא ג"כ משתמש בשרכיטו של מלך כי מה

ע"ז נאמר ורם לבבך ושכחת וכו' וזה בא ברמז המצוה בזמן היציאה ממצרים, כי אז הודיע הש"י גבורותיו אשר הוא משיב גמול על גאים והוא גאות לבש. אבל זה הרמז מצוה עלינו בכל עת ובכל מקום ובכל זמן לשרש אחר מדת הגאווה לבלי השאיר שורש וענף ע"כ בהתבונן האדם במצוה הזאת ישוב אל י"י על רום לבבו וזדון לבו אשר חלף ועבר עליו מיום היותו, ויחשוב ברוממותו ית' וישפיל א"ע לנגד י"י ית' וישוב על העבר אשר השתמש בשרכיטו של מלך, כי י"י מלך גאות לבש, ויקבל ע"ע על העתיד וכו' המשכיל יתבונן.

וזה אשר פירשנו מאמר חז"ל כל המתייחר כאילו בא על עריות כולן, כי ענין עריות הוא ג"כ משתמש בשרכיטו של מלך כנודע מעסק היחודים בעולמות עליונים, וכן כל המתייחר משתמש בשרכיטו של מלך, ע"כ כל המתייחר כאילו בא על כל העריות. במ"א הארכנו ובכאן עת לקצר.

ועוד שם מל"ת לה (חלק הריבור אות טו) ענף הלאו הזה [שלא לבוא על אשת איש] הוא משארז"ל כל המתייחר כאלו בא על כל עריות (הג"ה ואנחנו בעניינו כבר ביארנו טעם לזה במצוה [יא] ועתה נוסף לקח כביאור הדברים. דהנה ז"ל ספר ברית מנוחה, צריך כל איש לנהוג עצמו שישמש בזה השם (היינו השם המפורש) ביראה ועונה וכו' ושת מסרו לאנוש ויצא מן הדרך והטעה את בני דורו ומשם החלו אנשי דור המבול לצאת מן הדרך ולהתפשט בזנות מפני שהיו רואים הרכבת הכוחות ברוב התאוה ואומרים כך, כמו שאלו מתאווים להרכיב אלו באלו כך נעשה אנחנו. עכ"ל [ראה גם בס' אנרא דבלה פ' נח (בפס') וזכור אלקים את נח כו' ד"ה .. והנה ראיתי]). ממוצא הדבר תדע כי העובר עבירה בעריות משתמש בשרכיטו של מלך וחייב וכו', הנה כמו כן המתייחר, כי י"י מלך גאות לבש והמתייחר משתמש בשרכיטו. והשם הטוב יכפר בעדינו ויה"ר שלא יאמר פינז דבר שלא כרצונו. ע"כ הג"ה)

הושיט ידו לכיס וכו' והוא דוקא כשמישים אל לבו שכל תנועותיו בחפץ הבורא. הבן הדבר.

וראה עוד בהקדמה לס' דרך פקודין (ד"ה וכאם עבר על כריתות) במארז"ל הנ"ל היכי דמי יסורין כו'.

עמ' לו-לו

לקדש עצמו במחשבתו... במסירות נפש באמת לי"י... מה שביכולת האדם להרחיק עצמו מן הנאה בוודאי ירחיק... קדושת הזיווג.

וכתב בס' עפרת צבי (זח"א רמו, א [פרשת ויחי, ד"ה והנה לכאר פירוש]). עיקר שם לחם ישמש לנקבה, כי לחם הוא משמש לשון מלחמה כדאיתא בר"מ פ' עקב רע"ב אתון בעיתו לחם תפנוקי בלא קרבא או לחם בקרבא דהכי אוקמוה מ"מ שעת אכילה שעת מלחמה ע"כ. ושרש המלחמה הוא בנוקבא אשר בה תגבורת הדין לכן הוא נקרא לוחם והיא נקראת לחם, כי בשעת הזיווג והאכילה המלחמה עצומה.

ובס' בית ישראל (פ' קדושים ד"ה והנה מצינו במאמר רפכ"י): ואחר הטהרה הגדולה הלזו באתה בתורה למצות פרישות וקדושה קדושים תהיו, כי אזהרות העריות יכונה לפרישות כגדרים גדולים, כנזכר בשל"ה הקדוש איש איש אל כל שאר בשרו לא תקרבו לגלות ערוה, היינו שארו זו אשתו אפי' באשתו המותרת לא יגלה ח"ו ערוה בהיותו מכויין ח"ו בה למלאות תאוותו החיצוני מבלי דביקות אלהי וזאת היא הפרישות העצום אשר מצינו בו התנאים הקדושים כנזכר בקדמונים מן ישראל קדושים ואיך יקדשו מחשבתם בקדושה העליונה.

עמ' לו

א"א שלא יהנה... א"א בלא תערוכות היצר.

ראה גם בס' אנרא דכלה פ' בראשית (ד"ה

יתגאה חציר יבש, הלא ה' מלך גאות לבש. וא"כ חטא זה יתדמה לעריות ח"ו, והבן.

ועוד בענין הגאווה ראה בס' דברים נחמדים (דבש לפי, סי' כ"ב): האי מאן ריהיר אם חכם הוא חכמתו מסתלקת ממנו... דהנה הגאה מסריח והוא כמו צואה דבר מותריי מן הגוף, כן הגאות הוא דבר מותריי, ע"כ כל המתגאה כאילו עובד ע"ז ובע"ז נאמר תזרם כמו דוה צ"א תאמר לו, כצואה.

והנה אמרו רז"ל כל המלעיג על דברי חכמים נידון כצואה, וכתב הרב הגדול בעל גו"א דהנה החכמה היא דבר נבדל מן הגוף למעלתה, שהחכמה מעלתה למעלה מן כל הגוף ואין מקום בגוף להגביל החכמה, והצואה דבר נבדל מן הגוף לפחיתתו ואין הגוף רוצה להגבילה ודוחה אותה. ע"כ המלעיג על דברי חכמים שחכמתם הוא דבר נבדל מן הגוף למעלתה, נידון בדבר הנבדל מן הגוף לפחיתתו. וממילא תתבונן לפי"ז הגאות שהוא סרחון ועודפות ומותרות הגוף כצואה ונבדל מן הגוף לפחיתתו, מסתלק ממנו החכמה שהוא נבדל מן הגוף למעלתו. והבן.

עמ' לו

כל צער שיבוא לו... הכל בהשגחת הבורא... ויאמר הפסוק... היכי דמי יסורין...

כל הענין (בתוספת מעט) בס' אנרא דפרקא (אות קכד): לא יחשוב האדם על שום דבר שהוא במקרה ואיזה סיבה גרם, רק הכל בהשגחת הש"י ומי שנותן דעתו על המקרים עליו הכתוב אומר (ויקרא כו) ואם תלכו עמי קרי והלכתי וכו' וקבלתי, בעת שיוזמן לאדם איזה עיגום וצער יזכיר ויאמר הפסוק (תהלים כה יח) ראה עניי ועמלי ושא לכל חטאתי בכדי שישים אל לבו שהוא בהשגחת הבורא על עונותיו, כי כמה וכמה עונות יש לו לאדם שאינם מתכפרין ע"י תשובה ויהי"כ רק תשובה ויהי"כ תולין ויסורין ממרקין, והש"י שולח לו יסורין קלין כדי לכפר עונותיו. וז"ש רז"ל (ערכין טז ב) היכי דמי יסורין אפילו

וצוק"ל כתב בספרו נועם אלימלך בפ' וישלח שראה בפוסקים דמשה לא תיקנו ברכה משום דא"א למצוה הזאת שתעשה בלא ציחצוחי תאות יצה"ר. ואני הקטן לא ראיתי זה בשום פוסק, ולא ראינו אינה ראי', ונאמן עלינו הקדוש זצק"ל ול"נ עפ"י הסברא שכתב הרמב"ן דאין מברכין על המצוה התלויה בדעת אחרים כמו שאין מברכין על הצדקה דתלמי' בדעת אחרים אם ירצה המקבל לקבל, ה"נ בנידון רידן דאסור לכופ את האשה. וג"כ עיקר המצוה הוא פרי' ורבי' ומי יודע אם תתעבר. ואעפ"כ כתב מחו' הרב החסיד המקובל מוה"ר צבי הירש הנ"ל הגם שלא תיקנו שום ברכה על המצוה ועל ההנאה אעפ"כ ירא שמים ישבח ויודה בכל לשון שמבין על ההנאה, כיון דבעל כרחו נהנה יתן הודאה לשמו ית' על ההנאה בכדי שלא יהנה מן העוה"ז בלא ברכה ותהלה, ואז תחזור ההנאה לבעלי' ולא ימעול בקדוש.

ועוד שם (בר"ה ד טעם המצוה ברברי מר"ן האר"י ז"ל): ..ולכן נצטוונו בפ"ו ושנקדש עצמינו בשעת הזיווג כדי שנוכל להמשיך ולהוציא משם אותן הנשמות ויתבררו מן הרע. ולהיות שבעונותינו אין אנו נוהרים בזה לגמרי, לכן נמשכים הנשמות מעורבים קצת מן הרע. וז"ס היצה"ר הנכרא עם האדם ולכן צריך ליזהר כל ימיו להפריד ממנו אותו הרע שנשאר בו, וזה ע"י מעשיו... ואלו היינו צדיקים ושבים בתשובה גמורה ה"י בנו כח להוציא כל הנשמות ההם שבקליפות ברגע אחד ותיכף ה"י בא משיח וכו'. ומה נכבד ונעים לפי"ז מה שהבאתי לעיל בשם דודי הקדוש וצלה"ה שלכך לא תיקנו ברכה על המצוה הזאת לפי שא"א לנו כעת בלא ציחצוחי יצה"ר. ולכאורה הטעם אינו מובן, דא"כ לא יברך האדם בשום מצוה כשידע בנפשו שיש בו עדיין איזה שמץ גאות ועשה לשם פני' וכיצא, וגם יקשה למה תיקנו ברכות בשעת נשואין כיון דא"א בלא יצה"ר. ולפי הנ"ל יובן היטב, כיון דע"י היצה"ר נמשך עם הנשמה הטובה גם חלק מן הרע, אם היו מברכין ה"י מתברך ג"כ הרע הנמשך ה"י קשה ביותר להפרידו אח"כ. ע"כ הקפידא

ויברך אלקים ויאמר להם אלקים פרי' ורב"ו). בני יששכר (כסלו טבת, מא' ג' אות כה). הנהות מהרצ"א (פרשת נח, על דף סא ע"א ד"ה בראש).

..בשם מורינו... שלמד זכות על ישראל... ובודאי נתקבלו דבריו במתיבתא דרקיעא. אבל המדרש יש לפרש באופן אחר...

וכתב בס' דרך פקודיך מ"ע א (חלק הדיבור אות ה): והנה כתב מחו' הרב החסיד המקובל המפורסם מוה"ר צבי הירש שליט"א ששמע מכבוד אמו"ר הרב הקדוש מהר"ע זצוק"ל דעיקר האזהרה על הקידוש הוא קודם המעשה אבל בשעת המעשה א"א שלא יהנה, כמ"ש במדרש על הפסוק שאמר דוד הן בעון חוללתי וכו'.. והנה דברי אדמו"ר ודאי א"צ חיזוק, אבל לדין יש תשובה דהמדרש יש לפרש באופן אחר שישי נתכרין להנאת עצמו היינו להכשיר זרעו... אבל כיון שאמר כן כבוד אדמו"ר זצוק"ל בודאי הסכימו במתיבתא דרקיעא. ויהי' איך שיהי' עפ"י הדין אין זה עיכוב למעשה המצוה אם באמת נהנה מהמעשה, רק הוא ממילי דחסידי.

שאין מברכין... בכל עת הזיווג.

ובס' דרך פקודיך מ"ע א (שם אות ו) האריך בזה יותר: הגם דאסור להנות מהעוה"ז בלא ברכה עכ"ז לא תקנו ברכה על הנאה זו. נ"ל הטעם דלא ניתנה להנאה רק למצוה. וג"כ אין מברכין משום דמיכחש כחיש. רק מברכין בהתחלת העשיה ברכת אירוסין ונשואין. ועיין בפרמ"ג ריש ה' ברכות באו"ח בפתיחה. וכדומה שראיתי באיזה פוסק טעם למה אין מברכין ברכת אשר יצו, וכעת נ"ל דלא שייך לברך ברכת א"י דברכת א"י נתקן להודות על פתיחת הנקבים המוציא המותרות, דאם ה"י נסתם ה"י קשה לגוף וא"א להתקיים. משא"כ בנידון זה אפילו לא ה"י מוציא ה"י קיום לגוף. ויש להתבונן עוד למה לא תיקנו ברכת המצוה קודם הזיווג. והנה דודי זקני הרב הקדוש אורי ישראל בק"ש מחו' אלימלך

קצח   הקדמה ודרך   הוספות (עמי לז)   לעץ החיים

הוא דוקא שלא לברך בעת הזיווג, כי אז הוא זמן ההמשכה משא"כ בשעת נישואין אדרכא המתכרך בארץ יתכרך באלקי אמן והבן

ועוד שם (בר"ה ה וז"ל מרן בטעמי המצות). ונראה לי שזה פי' הפסוק והתודו את עונם ואת עון אבותם (דמן הצורך להתודות, להיות החטא של הבנים נמשך גם לאבות, ולפעמים יארע שכבר האב הוא בג"ע ואח"כ יחטא הבן בעוה"ז לסיבות הלכוש של האב, הנה צריך להתודות גם עון האב שיהי' גם להאב כפרה וזה שפירש הכתוב על איזה עון של האב צריך להתודות, הלא כתיב לא יומתו אבות על בנים כו', ע"כ פירש הכתוב) במעלם אשר מעלו בי דידוע דהנהנה מעוה"ז בלא ברכה מעל, ונ"ל לפי זה דמשום הכי לא תקנו ברכה בהנאה זו, דהמעשה הזו בעצמה הוא ברכה, כאשר מקדש א"ע לצורך גבוה. דידוע דיסוד דנוקבא נקרא כוס של ברכה, יסוד דילי' ברוי"ך ודילה ברכ"ה ואם כן הקידוש בשעתה הוא במקום הברכה משא"כ כשאינו מקדש א"ע ואינו מכוין רק להנאתו, וברכה לא תיקנו, א"כ נהנה מהעוה"ז בלא ברכה ומעל בקודש. וז"ש הכתוב על איזה של אביו צריך להתודות, במעלם אשר מעלו בי, שנהנו בלא ברכה ומעלו בקודש. ולפי"ז עתה הבן כי רוח ה' דבר בו בכבוד מחו' הרב הקדוש מוה"ר צבי הירש שליט"א שהבאתי דבריו לעיל. שאמר הגם שלא תקנו ברכה על המעשה עכ"ז מהראוי להודות לה' בכל לשון שירצה על ההנאה הזאת, ואז לא ימעול בקודש. לפי דברינו הנ"ל נאמר ברוך שחלק מחכמתו ליראיו, כי לפי הטעם שכתב דמשום הכי לא תקנו ברכה, דהקידוש לצורך גבוה הוא הברכה יסוד דנוק' כוס של ברכה ואין בו מעילה. משא"כ כשאינו מקדש א"ע מן הצורך היה לברך עכ"פ כדי שלא ימעול כי לה' הארץ ומלואה, אך אי אפשר לנו לתקן ברכה מעצמנו אחר חתימת התלמוד, ממילא עכ"פ מהראוי לברך להודות לה' כי טוב בכל לשון שירצה, ואז לא ימעול בקודש. [ובפי' התודו את עונם ואת עון אבותם השווה למ"ש בס' מגיד

תעלומה (על פי' היה קורא דף ט"ז ע"ב ד"ה ולא נכלם מאבותינו) "מה ששמעתי מכבוד מרן מהר"ם וצוק"ל].

ובספר אנרא דפרקא (אות קצו) [נעתק כאן עם השלמות מס' מגיד תעלומה (על פי' כיצד מברכין, הרי"ף ונושאי כליו, ד"ה שם מאי תקנתיה)]. גמרא ברכות (לה, א) אסור לאדם שיהנה מן העוה"ז בלא ברכה וכל הנהנה מן העוה"ז בלא ברכה מעל, מאי תקנתיה ילך אצל חכם (ומקשין מה דהוה הוה ומאי מהני ליי' חכם, ומתרצינן ילך אצל חכם) מעיקרא וכו' כדי שלא יבא לידי מעילה והנה גם לפי מה דמתרצינן הברייתא ילך אצל חכם מעיקרא קשה מאוד מה חידוש הוא בדבר הזה דוקא בברכות, הלא הוא הדבר הנהוג בכל התורה כשלא ילמוד מה אסור ומה מותר לא ידע להבחין בין טוב לרע וביותר יקשה מאי אומרן מאי תקנתיה משמע שלא יכול למצוא תקנה אחרת דוקא במצוה הזאת משא"כ במצוה אחרת יש תקנה כזולת הליכה אצל החכם. ונ"ל דהנה סתם אמרו אסור לאדם שיהנה וכו' וכל הנהנה מן העוה"ז בלא ברכה מעל, הנה כל הנאת העולם הזה נאסרו בלא ברכה, והנה יש כמה דברים שלא נתקן עליהם ברכה כגון על הנאת חוש המישוש בזיווג. אבל באמת לכל דבר טעמא רבא אית ביה, כי הזיווג למצוה ניתן (והא דלא מברכינן קודם הזיווג ברכת המצוה היות שאינו יודע אם תתעבר אשתו ויקיים המצוה. ונתקן רק דרך כלל בשעת נישואין ברכת אירוסין ונישואין וא"ת הרי אעפ"כ מקיים ועונתה לא יגרע, זה ל"ת ולא עשה) אבל לא ניתן להנאת הגוף. כי באמת להשרידים אשר י"י קורא מגלה טפח ומכסה טפחיים ודומה כמו שכפאו שד. ע"כ גם למרבית ההמון שנהנים בהנאה גמורה לא נתקנה ברכה מפורשת, דאז הוה משמע דניתן רשות ליהנות, ובאמת עפ"י [דרכין] התורה [וקדושת ישראל] יותר טוב שלא ליהנות, אבל מרבית ההמון שעדיין תאוות הגוף עמוס [עליהם] ובע"כ נהנים, הנה כמעט אין להם תקנה, אם ידווגו הרי נהנים מן העוה"ז בלא ברכה וחייבים

יתן הודאה להש"י על הנאתו ולא ימעול בקדש. ואתה דע לך. ואפשר שזה טעמו של הרי"ף שהביא הברייתא הזאת, ולכאורה הוא ללא צורך דאי לענין איסור מעילה כבר הביא ברייתות אחרות, עיי"ש. אע"כ דנפקא מינה לדינא כמ"ש, והבן.

ועוד בס' מגיד תעלומה (על פ' כיצד מברכין, דף מ"ג ע"א) [ד"ה]: תוס' בד"ה ועל ההדס וכו' יש מפרשים שמברך שג"ב וכו'. מזה יש הוכחה למה שכתבתי כ"פ דעל כל דבר הנאה שלא תקנו ברכה יש לחייב א"ע לברך ברכת שהכל על איזה מאכל ומשקה ויפטור גם את דבר ההנאה שאין לו ברכה, כגון הנאת המשגל וכלי זמר וכיוצא, דבברכת שהכל פטור כל ההנאות. ולולי דמסתפינא מרבתי ומחבירי הייתי אומר שאין לך דבר הנאה בעולם שלא תיקנו ברכה, רק מה שמבואר בדברי רבותינו ברכה מיוחדת צריכין לברך אותה הברכה שיחדו חז"ל, ומה שאינו מבואר עליו ברכה מיוחדת זה נכלל בכלל מאמרם שאמרו בדרך כלל, על דבר שאין גידולו מן הארץ אומר שג"ב אבל מסתפינא לסמוך ע"ז לומר ולפסוק שיברך על דבר ההנאה הזאת לבדה, ע"כ הנני אומר שיראה לחייב א"ע בברכת שהכל על איזה מאכל ומשקה ויפטור את דבר ההנאה שלא ביארו בו ברכה מיוחדת ג"ל. הנה כתבתי זה מסבתי, והמשכיל לא ישליך דברי אחרי גיוו כי דברי טעם הם.

[וראה עוד בס' בני יששכר (מרחשון, מא' א אות ב, בהג"ה) בענין ברכת הריח].

עמ' לח

מה שכתבתי בספרי רג"ל ישר"ה דברים ערבים לכוונת המקוה בפשוט [מע' מ, ד"ה מקוה. וראה גם מע' ל, ד"ה לוחות מע' מ, ד"ה מ' למרכ"ה המשרה. מע' יחוד, ד"ה יחוד נרמז בו כל].

וכ"כ בס' בני יששכר (אלול, מא' א אות טו):

קרבן מעילה, ובאם לא יזדווגו [בזמן עונתם] הרי עוברים על מ"ע [דראורייתא אם לא קיימו פ"ו, ואפילו קיימו עוברים על דברי קבלה ולערכ אל תגה. וכבר חקרנו למשפט דנ"ל שהוא דאורייתא, אכ"מ]] ולא תעשה [ורעונתה לא יגרע]] וג"כ זרעו של אברהם וכו' ע"כ בכמו כן הוצרך לשאול מאי תקנתי כיון דאמרת אסור ליהנות כלל בשום הנאה בעוה"ז בלא ברכה [והנהנה מעל, והרי יש כמה ענינים שלא ניתקן עליהם ברכה וא"א שלא יהנה מהם] וא"א שלא יעשום

והתשובה היא לדעתי, דהנה גם לדבר שלא ניתקן ברכה מהטעם הכמוס וידוע לחז"ל, כגון בכיוצא בזה בבתי חוש המישוש שלא ניתן להנאה [רק למצוה] והאדם אעפ"כ נהנה, מצטרך עכ"פ ליתן הודאה להש"י בכל לשון שמבין על ההנאה שברא וכן כתב כבוד מחו' הרב הקדוש המקובל מוה"ר צבי הירש בכתביו שלמד דעת לתלמידיו, שגם קודם הזיווג יתנו הודאה להש"י בלשון לע"ז וכיוצא [בכל לשון שירצו] על ההנאה שברא, ואז לא ימעלו בקדש [וואני בעניי עצתי אמונה עוד לכל דבר ההנאה שלא ניתקן ברכה, ירא שמים יראה לחייב א"ע בברכת שהכל ג"כ, כגון בשתיית איזה משקה וכיוצא, ויצא י"ח גם על ההנאה הזאת שאין עלי' ברכה, דעל כולם אם אמר שהכל נהי' [דברו יצא]].

והנה לפי"ז הוא הדבר הניתן בחשאי מפה לאוזן, דהנה בשאר המצות אפי' לא ילך אצל חכם אפשר ללמד מפי ספרים, זה יעשה וזה יחול, אבל איסור הנאה מן העוה"ז בלא ברכה א"א ללמוד מפי ספרים, דהנה לא נתקן ברכה על הזיווג [והוא דבר ההווה בכל עת] ואי אפשר לבאר הדבר בספר דאז הוה משמע שמוחר ליהנות, הנה אעפ"כ כיון שבהכרח הוא שיעשה הדבר וע"כ יהנה ומאי תקנתי, לזה השיב ילך אצל חכם וילמדנו בחשאי [הטעם] דלא ניתקן ברכה משום דיותר טוב עפ"י התורה שלא ליהנות, אבל אעפ"כ כיון דלאו בר הכי הוא ובעל כרחו יהנה,

א"ר עקיבא אשריכם ישראל לפני מי אתם מטהרין ומי מטהר אתכם, אביכם שבשמים שנאמר וזרקתי עליכם מים טהורים וטהרתם, ואומר מקוה ישראל י"י מה מקוה מטהר את הטמאים אף הקב"ה מטהר את ישראל ע"כ. הנה עקבותיו לא נודעו במאמר המופלא הזה ונ"ל דהנה במקוה תתק"ס לוגין וכו' יטהר האדם את עצמו, והוא עפ"י הירושלמי שפסק דברי' בטילה בתתק"ס, והטעם נ"ל כי תתק"ס הוא י"ו פעמים ס', והנה כל ברי' יש בה ד' יסודות וכל יסוד כלול מכולם הרי י"ו יסודות, על כן צריך ביטול י"ו פעמים ס'. והנה להיות גם האדם כאשר נמשך אחר הטומאה הטה יסודותיו אחר הטומאה והפריד את עצמו מן הקודש, מחויב לבטל את עצמו אל הקדושה ולהוולד כברי' חדשה, ע"כ המקוה צורת ס' מרובעת רמז לבטן האם הוא התשובה, והנה נתבטל בתתק"ס בהכנסו לתוך מי המקוה ומתקפל תלת גו תלת בבטן האם ומתיילד אח"כ כברי' חדשה. ורמז בתורה ויהי ד' את יוסף ר"ת י"ו פעמים ס'. והנה אמרז"ל מה טובו אהליך יעקב כו' כנחלים נטיו מה נחלים מעלים את האדם מטומאה לטהרה כך בתי כנסיות ובתי מדרשות מעלין כו' ע"כ לרמז זה הי' בירושלים ת"פ בתי כנסיות ת"פ בתי מדרשות ס"ה תתק"ס, שיעור מקוה טהרה. ועי"ז מתבטלין הקליפות לילי' רבתא ולילי' זעירתא (שניהם בגימטריא תתק"ס) והנה הטהרה במקוה היא טהרת ישראל ופעולת' שישאל מטהרין את עצמן לפני המקום בעשייתם פעולת המקוה לבטל את עצמם במקוה העשוי' כצורת ס' מרובעת לרמיזת תשובה עילאה אם הבנים נק' מ"י כנודע דקיימא לשאלה כמ"ש בזהר מ"י ירפא לך מ"י ודאי ירפא לך. והנה ימי הרצון ימי התשובה הניתנים במתנה מן הש"י לישראל ע"מ לטהרם מעונותיהם כמו מקוה"ה טהרה ויתהוו כברי' חדשה הן המה מ' יום מרי"ח אלול עד יו"כ, הנה הם תתק"ס שעות, הם ג"כ מקוה טהרה לביטול הברי' י"ו היסודות כ"א בס' כנ"ל, ולהתהוות אח"כ כברי' חדשה. וזה הרצון בזמן הנודע הוא המושפע מאת הש"י מעולם

התשובה והם מ' יום ס' מרובעת עולם התשובה אם הבנים הנק' מ"י כנ"ל וז"ש ר"ע אשריכם ישראל לפני מי (עולם התשובה) אתם מטהרין במקוה צורת ס' שזהו מעשיכם ופעולתם לטהר א"ע בסוד ס' מרובעת עולם התשובה הנק' מ"י ולבטל יסודותיהם בתתק"ס לוגי מקוה י"ו פעמים ס', וכן מ"י מטהר אתכם עולם התשובה בעצמו מתעורר הרצון בזמן בארבעים יום לטהר אתכם ס' עולם התשובה הנק' מ"י להתבטל בתתק"ס שעות שבהם להתהוות כברי' חדשה. וז"ש מקוה ישראל י"י מ"ה מקוה"ה מטהר את הטמאים אף הקב"ה מטהר את ישראל רצה לומר מה מקוה"ה מטהר את הטמאים (בתתק"ס לוגין) אף הקב"ה מטהר את ישראל בתתק"ס שעות שבארבעים יום מי רצון ודי בזה.

ועוד שם ח"ב (תשרי, מא' א' אות ג): תשרי עם הנקודות בגימטריא תתק"ס סוד מקוה טהרה לישראל, תתק"ס לוגין שיעור מקוה כאשר כתבתי לך שיעור ביטול לברי'... והנה לפי הדברים האלה תשרי הנקודות עם האותיות בגימטריא תתק"ס, וכבר ידעת נקודות בבינה תשובה עילאה, אותיות במלכו"ת תשובה תתאה, להורות ב' התשובות מצטרפים לטהר את ישראל, ר"ה מלכות יו"ם הכפוריים בינה.

ועוד שם (מא' ג' אות ב): שופ"ר במילואו שיין וא"ו פ"א רי"ש בגימטריא תתקס"ד מנין יחודא עילאה, שמ"ע ישראל... והנה שמ"ע ישראל אח"ד בגימטריא תתקס"ד, שופ"ר במילואו כנ"ל, חו שיש לפרש כתקוע שופ"ר תשמע"ו, תכוונו יחוד שמ"ע וענין כוונת יחוד שמ"ע לפי הנ"ל כנ"ל. והנה אמרו בירושלמי ברי' בטילה בתתק"ס... דהנה במקוה תתק"ס לוגין... וזהו ג"כ במילוי שופ"ר בגימטריא תתקס"ד, הנה תתק"ס הוא כנ"ל, והוספת ד' הוראת הד' יסודות הבטילין בתתק"ס להתהוות כברי' חדשה, והוא כעין מסה"ג בקריאת שמע. בין והתבונן.

ועוד שם (אדר, מאמר ג' דרוש ו): והנה יש

ושמא י"ל לדעתו שקיים מסברא קודם התקנה מאסמכתא דקרא יום אשר עמדת לפני י"י אלקיך בחורב כמו שדרשו בגמ'. ובזולת פירושו ז"ל י"ל דנחת וטבל כסתם קודם לימודו, עפ"מ דידוע דהתורה שהאדם לומד בעודו רשע ח"ו אינה לרצון לפני י"י ואדרכה וכו', וכבר הארכנו בזה במ"א באריכות דלבעבור זה צריכין להרהר בתשובה קודם הלימוד (וקודם עשיית המצות) דאדם אין צדיק בארץ. אבל ידוע מארבעה חלוקי כפרה שהתשובה לבדה אינה מכפרת לגמרי רק על מ"ע והלארץ, ובפרט כריתות ומב"ד צריכים עוד צירופים אחרים למרק העון שיהי נקי לגמרי, ובפרט עון חה"ש שאינו מכופר לגמרי עד וכו' כמד"א אם יכופר העון הזה לכם עד וכו'. וכבר כתבנו בזה דרכים שונים בענין משה"נ כח שהוא חשוב כפועל ונעשה כברי' חדשה.

והנה אחת מהנה מהסגולות לזה הוא ג"כ טבילה במקוה דקיי"ל בירושלמי (הגם דאנן בבבלי לא פסקינן כן להלכה) ברי' בטילה בתתק"ס (והוא י"ו פעמים ס', כי כל ברי' כלולה מן ד' יסודות וכל יסוד כלול מכולם כנודע, הרי י"ו יסודות וצריכים י"ו פעמים ס' לביטול הברי'). והנה מקוה טהרה תתק"ס לוגין. והנה האדם המשקע עצמו במקוה טהרה עשוי כמ"ם מרובעת כעובר הנחן כרחם אמו תלת גו תלת הנה ברי' בטילה בתתק"ס ונעשה כברי' חדשה, והימים הראשונים (שחטא בהם) יפלו. נמצא סגולה נפלאה הוא קודם לימוד התורה לטבול במקוה טהרה. ח"ש רתבר גזיזי דכרדא ונחת וטבל לעסוק בתורה, דחש לנפשו דלמא חטא, ועיי' הטהרה יהי כברי' חדשה בכדי שתהיי לרצון תורתו לפני י"י. והבן.

וראה עוד שם (על פ' מי שמתו, דף כ"ב ע"א, ד"ה א"ל ר"ח) - נעתק בקטע הבא.

וראה עוד בס' אנרא דמרכא (אות לה) בענין י"ג טבילות של הבעל תשובה לטהר נפשו וכו'.

במקוה טהרה תתק"ס לוגין, ויש אצלינו כונה פשוטה בטבילה במקוה לבעל תשובה להתהוות ברי' חדשה והימים הראשונים יפלו, כי לדעת תלמוד ירושלמי ברי' בטילה בתתק"ס... והנה לפי מש"ל, שנחה רוח י"י על הרמב"ם כמה שאמר שטהרת המקוה היא בצירוף לטבול את עצמו במימי הדע"ת, תמצא רמז נכון במספר מקו"ה טהור"ה ע"ם דע"ת, או המקו"ה טהר"ה ומימ"י הדע"ת (כלשון הרמב"ם), הוא בגימטריא תתק"ס, שיעור לוגין המטהרין לבע"ת מטומאתו שנטמא בהעדר הדע"ת, וישוב בדעת לימי עלומיו.

ובספר מגיד תעלומה (על פ' היה קורא, דף ט"ו ע"א) [ד"ה]: לא סבר לה מר כאילו טבל לפי דרכו למדנו דטבילה יותר חשובה מקרבן על המזבח, ויש להתבונן דהנה קרבן הוא מקריב בהמה לי"י ומורה בזה כאילו הקריב א"ע, וטבילה הנה הוא כאמת ביטול במציאות נפשו בעצמו. דהנה המקוה ה"ס מ"ם מרובעת ומניח א"ע תלת גו תלת כעובר בבטן אמו, ונתבטל ממצייאות עולם ומתהווה אח"כ כברי' חדשה וכקטן שנולד. וידוע אצלינו הכונה פשוטה בכונת המקוה תתק"ס לוגין הברי' הבטלה בתתק"ס כמבואר בירושלמי.

ועוד שם (על פ' היה קורא, דף י"ו ע"א) [ד"ה]: בית המדרש בגימטריא תתקס"א. תתק"ס לוגין יש במקוה והוא מעלה את האדם מטומאה לטהרה כנודע מירושלמי ברי' בטילה בתתק"ס י"ו פעמים ס', והנה נעשה ברי' חדשה ע"י המקוה. כ"ה בי"ת המדר"ש תתקס"א, כללות האדם אשר בתוכו מטהו לכף זכות, ע"כ יש אחד יותר במספר. הבן.

ועוד שם (על פרק מי שמתו, דף י"ח ע"ב) [ד"ה]: רש"י ברי"ה נחת, וטבל לקרוי כדי לעסוק בתורה עכ"ל. תמוה לי דהרי טבילה לב"ק עזרא תיקן בבית שני, ובניהו בן יהודע בתחילת בית ראשון.

עמ' לט

ולטבילת קר"י יטבול במים קר"ים... מי"ם קר"ים מספרו מ"ת... נפטר ממיתה.

וכתב בספר מגיד תעלומה (על פרק מי שמתו, דף כ"ב ע"א) [ד"ה] א"ל רב חסדא וכי יש טבילה בחמין, א"ל ר' אדא בר אהבה קאי כוותך. יש לפרש ר' אדא בר אהבה ס"ל דבראה קרי ח"ו צריך טבילה במים קרים, על פי מה שכתב פחו' הרב הקדוש מהרצ"ה וצוק"ל מי"ם קר"ים בגימטריא מ"ת. דהנה עון הוצאת ז"ל חייב ח"ו מיתה בידי שמים כמעשה דער ואונן, וכשטובל את עצמו במי"ם קר"ים נפטר ממיתה וכבר כתבנו בכונת המקוה שטובל את עצמו בתתק"ס לוגין וכופל את עצמו בתלת גו תלת כעובר במעי אמו ונתילד כברי' חדשה דהוה כמסירת הנפש, והוא במי"ם קר"ים דוקא בגימטריא כנ"ל והנה ר' אדא בר אהבה אמרין לעיל קמאי הוה קא מסרי נפשיהו כי הא דר"א בר אהבה וכו'.

עמ' מ

והלילה למשמר.

ראה גם בס' עמרת צבי (זח"ב קלה, ב) פרשת תרומה, ד"ה ונחזור לענין)) הנעתק בהוספות לעמ' מ-מא

הן בקיץ והן בחורף אנו חושבין לחצות לילה שוה... דלא כמשמע מספר שערי ציון, עיין בסוף ספר תבואות שור ובספר לחם מן השמים.

וכן כתב בספר עמרת צבי (זח"ב קצה, ב) [פרשת ויקהל, ד"ה אינן שעות]] אינן שעות דמתוספאן דיממא אינן נ"ב אבל תמיד חצות באמצע הלילה בין בקיץ בין בחורף בוודאי שגם דעת השערי ציון כן למבין. ועיין בסוף ספר תבואות שור ובספר לחם מן שמים בברכות [אמר המבלבה"ד: הכוונה לספר לחם שמים לריעב"ץ, ברכות פ"א מ"ב].

וכתב בס' שלחן המהור (סי' רסב ס"ה) - ובענין שעות אמר לי מורי ורבי דודי רבינו צבי מויריטשוב שאפסוק הלכה למעשה כמבואר בזהר ובמדרש היום לוח מן הלילה והלילה לוח מן היום, וחושבין השעות כמו שמחשבין התוכנים דאמצע היום הוא שוה תמיד. ואמצע הלילה שוה שנים עשר שעות אחר אמצע היום וכו' וכן הסכים הפרישה והש"ך ואוה"ח הקדוש והגאון יעב"ץ וכל הראשונים והזהר עולה על כולם, והחולק עליו כחולק על השכינה. [וראה עוד שם (ובזר-זהב) סי' א ס"ד, סי' נח ס"א, סי' פט ס"א]. וראה עוד בס' מגיד תעלומה (על פ' מאימתי דף ב' ע"א, ד"ה ועי"ל לפי, דף ג' ע"א, ד"ה ועוד נ"ל).

עמ' מ-מא

תכלית השינה... להעלות מ"ג... במס"ג... ושכבת וערכה שנתך.

ראה גם להלן עמ' קיח וכתב בס' עמרת צבי (זח"ב קלה, ב) [פרשת תרומה, ד"ה ונחזור לענין]] לא אברי לילה אלא לגירסא וחד אמר לשנתא כידוע, והנה באמת מר אמר חדא ומר אמר חדא ולא פליגי, ע"ד דאמרינן חזקי' אמר אני אישן על מטתי ואתה תפיל חללים וח"ו שיהי' אוהב שינה במה שהזהירנו שלמה זקנו אל תאהב שנה כו', אבל כתיב והלילה למשמר אמנם שינת הצדיקים בהעלאת מ"ע במסירת נפשם לה' כנודע ומוסרים גופם ונפשם לה' בכלות הנפש לא ישוער כ"א לאוהבי אמתת העבודה, והוא סוד המשמר האמתי אחר שמוסרים גופם לאשר אין לדבר. ויהי' סוד המשמר סוד המקיף הארת היום בסוד התפיליין וראו כל עמי' הארץ וכו' ויראו ממך ונגע לא יקרב באהליך לא תאונה אליך רעה וזהו שבקש חזקי' אני אישן על מטתי במסירת נפשי לה' וכו'. וזה שאמר לא אברי לילה אלא לגירסא בסוד גרסה נפשי לתאבה ליחד באחד ידוע למיחדים שמו באהבה והם בחי' מ"ג ומ"ד אין כאן מקום להארץ וכו'. והנה השני דברים שרמוזו חז"ל חד אמר לא אברי לילה אלא לשנתא

להעלות מ"נ לאמא ושם אמנו השומר אותנו מכל נגע. וחד אמר לגרסא להוריד מ"ד על ידי יחודינו מן א"א ע"י עוסקינו בתורה בלילה לשמה לשם ה' להמתיק דיני לאה ועיקר זווגה אחר חצות לילה. ועיין בכוננת תורה לשמה. וזוה נמתקין דיני חשך וזר לא יקרב ע"י שני מקיפי אבא ואמא.

ועוד שם (שם, ריג, ב [פרשת ויקהל, ד"ה ההוא ממנא]:) ההוא ממנא דאתפקד על כל אינון משריין סורי"א שמי' כו'. נ"ב דע לך אחי ידידי אלו באנו לפרש דרכי זה המאמר ע"פ הקדמות רבינו האריו"ל יכלה הזמן ואין כח בידי מחמת חולשתי, אבל במלה חדא אתן טעם לשם הזה סורי"א, כי י"א בחי' כלים הנשברים ופגומים כנודע, ואותו הממונה נקרא שמו סור י"א כלומר שיסורו כל המונעים אשר בהם המיתה ח"ו אתם הצדיקים המוסרים נפשכם יערב לכם השינה אשר היא חלק מס' אבל תהי' לחיים ולא ח"ו להיפך סור י"א המתגרים פועלי און, אבל יהי' זווג ו"ה כנודע למשכילים בעבודה יחנינו השם ואהי' סניף קטן שבקטנים אבל באמת לנשמתהון הצדיקייא אפר תחת רגלם באהבת עבודת אמת הידוע ליודעים.

ועוד שם (זח"א צז, א [פרשת וירא, ד"ה בס"ת ומגלגלין ל"י בגלגולא]) ע"ד עליות מ"נ ונקרא אצל בעלי עבודה עליות הנשמה ע"י יחודי שמותיו ב"ה ובכ"ש ובסוד שינת הצדיקים.

וכתב בס' כולם אהובים (דף י"ט ע"א). שמעתיה מפה כ"ק דודי מרן אדמו"ר מורי"מ שליט"א מסאפינקא שרבינו מהרצ"ה מוירדיטשוב ז"ל אמר אז ער טיט נאר בשעת השינה, אזוי פיל, וויא ווען ער איז אויף, איז דאס אנידריגיר שלאף. ע"כ שמעתיה. עכ"ל. ועד"ז בס' חקל יצחק (פ') ויצא דף לה ע"ב): רבה"ק מהר"צ מוירדיטשוב וצוק"ל הי' אומר דאם אינו עושה בשינה רק מה שעושה בעודו ניעור, אינו שינה טובה. דהעבודה בשעת השינה צריכה להיות ביותר מהעבודה בשעה שניעור. עכדה"ק.

עמ' מ

הזמן אינו מצליח אז... אבל חלילה לשכב בלא תורה.

וכתב בס' מגיד תעלומה (על ירושלמי מאימתי, דף ג' ע"ב) [ד"ה]: אם בעיתון מתעסקין באורייתא וכו' מזה הלשון א"ם בעיתון דמשמע דהוא רק במקרה, והרי החבריא מסתמא היו קורין בתורה תמיד אבל משמע כפי הנראה ממקובלים דעיקר לימוד התורה בלילה הוא אחר חצות, וקודם חצות הוא זמן שינה כי התרעין סתימין בחצות לילה הראשון רק לעת הצורך כנודע ממקובלים יעסוק בתורה גם קודם חצות, כי בודאי אסור לילך בטל. וז"ש אם בעיתון מתעסקין וכו'.

לענין הזמן דקודם חצות ואחר חצות, ראה בס' בני יששכר (ניסן, מא' ד דרוש ה ע"ד הסוד) ועל קימת חצות לילה ראה בס' אנרא דפרקא אות מב.

וראה בס' אנרא דפרקא (אות עו) שלימוד התורה צ"ל מעומד או יושב לכוש במלבושיו ולא ישכב במטתו וילמוד (ובפרט בתורה שאחר חצות לילה) ולהלן הע' סט: יקום וילמוד בהרהור.

וכל המשביע עצמו מד"ת ולן אין מבשרין אותו וכו'.

וכתב בס' אנרא דבלה פ' תצא (ד"ה כי יהיה כן איש אשר לא יהיה טהור מקרה לילה): כאן מרמז משארז"ל כל המשביע עצמו מד"ת ולן אין מבשרין אותו כו' דהיינו ששומרין אותו ממקרה לילה כנודע, והוא מלא בדברי חכמי הקבלה והמוסר. ושיעור הכתוב כך הוא, כי יהיה כן איש אשר לא יהי' טהור (היינו שבחי' אש"ר שלו לא יהי' טהור, אש"ר נק' המחשבה כנודע. וגם הוא מרומז בר"ת או"ר שלש"ה ראשונית היינו חב"ד דהיינו שמהרהר במחשבתו בטומאה ח"ו, אז) מקרה לילה (מעותר הוא ח"ו למקרה לילה. והטעם הוא כי בכ"מ שאדם מהרהר שם

הוא, כנודע מדברי חכמי האמת, זה ענין הכוונות בעולמות עליונים. וא"כ כשיהרהר בטומאה ח"ו א"כ הוא מחוץ למחנה דקדושה ע"כ בעלות נשמתו כלילה א"א לה לבוא אל תוך המחנה דקדושה ביום, ושם הוא דבוק בעלות נשמתו), לא יבוא אל תוך המחנה. (ע"כ יעשה זאת וינצל) והי' (שזה יהי' שמחה לפניו ית') לפנות ערב ירחץ במים (איך מים אלא תורה כמד"א הוי כל צמא לכו למים, אז) ובבוא השמש (הגם שאז החמור נוער והכלבי" צועקי' דהיינו שהקליפות או ניתרין משלשליהן חזמן שליטתם או הוא כשהשמש מתכסה, אעפ"כ הוא) יבוא אל תוך המחנה דקדושה, כי בשכבך תשמור עליך.

[וראה עוד להלן בהוספות להע' קד].

עמי מא

וראה אם דרך עוצב כי ונחני בדרך עולם, היינו דרך העם הפשוטים...

וכתב בס' ברכת אברהם (להרה"ק מבוטשאטש) (דף כ ע"ב. ועיין בספר זכרון משה דף פ"ו). מהרה"ק רצ"ה מוידויטשוב על פסוק וראה אם דרך עוצב כי, דהיינו בעת שאני עוצב, אזי ונחני בדרך עולם, רצ"ל אזי טוב לילך כדרך עולם המון עם.

כמבואר אצלינו על מה שתרגם ויהי היום... למבדק בכתבא חושבנא היינו לעיין בחשבונות יצרו... עיין בזהר פ' וישב דף ק"ץ ע"ב.

וכתב בס' עמרת צבי (שם נפרשת וישב, ד"ה יומא דאתי ב"נ). יומא דאתי ב"נ לאתבא בתיובתא על חוביו. ע"כ. ואמרת שלזה תרגום ויבא יוסף לעשות מלאכתו למבדק בכתבי חושבנא, הוא סוד מלאכת מחשבת לחשוב מחשבות לעשות לשוב ולהתודות בתשובה ולהיות ממארי דחושבנא לחפש ולבדוק עצמו

לטהר עצמו כל סיג ופסולת, שרש התשובה.

עמי מב

לקום בחצות לילה...

וכתב בס' עמרת צבי (זח"א עז, א נפרשת לך לך, ד"ה אמנם שייכות המאמר לכאן רומז לדרכי העבודה עוד לאלהי מליך בזה בדרך פשוט. הנה אחר שמדבר מחצות ומורה לנו הדרך בה נלך איך הכרח יוצא לעורר נשמותינו לקום לעבודת קב"ה ושכינתא, ולהיות מן השומעים ורואים ומבינים ויודעים בשעתא דרוחא דכל רוחין ארים בסימו דנשמתא וכו' הוא הנפש המשכלת המקיצה ומתעוררת עם כלי חלקי הנפש ליחדם באחד, וכאשר יקיץ ויתעורר ורואה עצמו במעלה בחיים חיותו אשר עוד בו נשמתו והחזרה לו מן בעל הפקדון באמונה ולא נשאר ניים ושכיב, צריך האדם הירא תיכף בקומו לסדר במחשבתו כל עניניו ותנועותיו ומעשיו ודבוריו וכל עסקיו אשר יתיחדו על רושם שמו ית' (וזהו חילא אתבדר לד' סטרי עלמא) אשר מרושם שמו ב"ה וב"ש נאצלה התורה וכל התורה כולה אתון דאורייתא הכל על רושם שמו ית' ב"ה וב"ש כו'. אחר שביארנו חילין אתבדר לארבע סטרי עלמא כו' מתחיל לסדר סדר העבודה לבעלי העבודה הדבוקים בלהבות אש הנחצב משמי רום המעלות נשמתו, ואמר חד סליק לסטר חד, הוא דרך הדביקות אשר קודם צריך מחשבתו לעלות ולהתקשר באחד אמת ואין שני והבן. חד נחית לההוא סטר, אחר שעלה למ"נ לסטר חד עד למעלה ליחד להעלות בכללות הכלולות רבואי מדרגות ליחדם באחד אמת, צריך הדבוק באמת להמשיך ביחודו לשלשל מעולם ועד עולם למטה לשרש נשמתו באותו מדרגה שעלה ירד שפעת מוזן נשמתו להאיר בשרשו ביחוד להשרות קדושת שכינתו על עצמו. חו היא ראשית דרך העובד בהקימו בהקיצו בהתעוררו משינת תרדמתו להמשיך על עצמו כח קדושת היחוד לעבודתו ב"ה וב"ש בדרך כלל, ויאמר יהי אור

מתוך החשך. והחכם ישכיל מדעתו.

ואיך הם.

ועיקר השעשועים מבואר בזהר בפרשת בלק
דף קצ"ג עיי"ש.

עמ' מד

ואם אין לו פרנסה יעסוק ביום ג' וביום ד'.

ו**כתב** בס' אנרא דבלה פ' במדבר (מדרש במ"ר,
ד"ה שם הא אין ציווי בכל מקום אלא
חסרון כיס) אין ציווי בכ"מ אלא חסרון כיס.
[צו] בגימטריא א"ל אדני שהוא בעשיה הנה
המעוה שהאדם מסגל הוא ע"י עשיה, ע"כ כ'
האריו"ל לעסוק במו"מ דוקא ביום ג' ד' שהם
ימי עשיה ע"כ במקום שיש חסרון כיס נאמר צו
[וראה עוד בהע' נה נו ובהוספות לשם]

בודאי הרב לא דיבר על כל אפיין שוין. רק
בכל דרכיך דעהו כתיב... אשר השם דרכיו...

ו**כתב** בס' דרך פקודיך מל"ת טו (חלק המחשבה
אות ד): כל עסקינו בענייני העולם בטבע
הוא ג"כ בהשגחה למעלה מן הטבע, והטבע
כפוף לנו ולהנהגתנו עפ"י התורה, ובכל ענייני
העולם לא עדיף המרבה ולא ימעט המחסיר כי
הכל בהשגחה ולא ה"י רשות להאדם לעשות שום
דבר מענייני העולם בטבע כגון מו"מ וכיוצא
זולת שצוה השי"ת בתורה לעסוק בטבע והוא
ישפיע בהשגחתו בטבע ענין הטוב והנאות לכל
אדם. והנה להיות שאין הדבר מפורש בתורה כמה
יאל האדם וכמה ישתה וכמה יישן וכמה יעסוק
במו"מ וכמה ידבר וכמה יתלבש וכיצד יהי
מנהגו בכל ענייניו והזמן שיאכל ויעסוק במו"מ
והזמן שישן, להיות שאין העניינים שוים בכל
נפש בפלס ומאזני משפט לכל יצא מהגבול
המוגבל לאיכות נפשו כל ימי היותו על האדמה,
והנה תראה בטבע האכילה אשר יש לך אדם
שיצטרך בהכרח לאכול הרבה למלאות רעבונו,
ויש לך אדם שיספיק לו בטבע להשלים חסרון
רעבונו חצי ליטרא ירק. והנה אדם שיספיק לו
המועט בטבעו וישתדל להרכות במזונו למלאות
תאוותו, הנה בעל תאוה יקרא לו יוצא מהגבול.
משא"כ הנצרך לריבוי מאכל בטבעו הגם שיאכל

ו**כתב** בס' עשרת צבי (שם) [פרשת חקת, ד"ה
וה"א אוקימנ"א דתל"ת דוכת"ן]: וזה
תכלית השעשוע סוד ב' פעמים ש"ע ש"ע נהורין
שבפני אריך, וכמה פנים לפני עיין פי"ד משער
אריך וכמה תענוג יגיע לך כשתעיין שם אם בעל
עבודת אמת אתה והם השעשועים אשר ה"י לעיל
קשה לר' אליעזר שעשו"ע דא מאי היא ואיך
ישתעשע בהו, והי' ר' אבא רוצה להסתיר הסוד
ואמר רז"א סתימא איהו טמירא לגבי דלא ידיע,
הרצון המתוק רז"א סתימ"א הוא יסוד אריך כנ"ל,
טמיר"א יסוד ז"א הוא יוסף הצדיק הנמשך יופי
הפנים מיסוד אריך ש"ע נהורין מפני אריך ויסודו,
עיין בלק"ת פ' חיי שרה ובלקוטי ישעי' על פסוק
ושעשע יונק וכו' ותבין מאמרם ז"ל כל העוסק
בתורה בלילה הקב"ה מושך עליו חוט של חסד
ביום, מאין נמשך החסד והוא מן סוד השעשועים
מפנים עליונים דאריך עד יסוד ז"א הוא הצדיק
כנ"ל. ועיין אחי במקומות שהוריתך אני מזהירך,
ובלתי זה אני מזהירך שלא תעיין במכתבי זה כי
לא יהי' לך לטעם ונחת בדברי הקדוש הזה

וזה שסיים לגביי דל"א ידי"ע אשר הצדיק הזה
יכול לעלות ולהעלות מ"נ ולמצוא חן לגביי
דל"א ידי"ע הוא רדל"א עתיקא סתימא דכל
סתימין ואמנם אחי תכלית השעשוע מצד כסוייא
ולבושיא לאתלבש"א נהור"א סתימ"א עתיק"א
טמיר"א בכסוייא דנהור"א אחר"א היינו כמה
שהולך ומתלבש זה בזה כל העולמות וכאשר
הקב"ה משתעשע עם הצדיקים ממשיך עליהם
שעשועים מפנים העליונים אשר הם קמים בחצות
בהתגברות חוט של חסד בחצות הלילה, כחצות
הלילה אין מלכות נוגעת בחברתה אפילו כמלא
נימא והמשכיל יבין והוא כביכול משתעשע
עמהם כאלו הם עושים לו פנים, ומחמ' התלבשות
המאורות עד אין חקר וכו' אשרי למי שזוכה
לעיין ולהסתכל עין בעין ובשעשועים מה הם

רק אשר נגזר עליו מהבורא ית"ש, רק אעפ"כ חייב הבורא ית"ש את האדם להתעסק באיזה סיבה מהסיבות להביא טרף לכיתו יהי' איזה סיבה שיהי', אבל רוב השתדלות וביטול הזמן בזה הוא סכלות ומבלה זמנו בזה לריק והסיבה אשר בעבורה חייב הבורא את האדם להשתדל באיזה דבר, כי אם הי' פנוי וריק מכל מיני טרדות אז הי' מסית אותו היצר ביותר והי' רודף אחרי העבירות והתענוגים. משא"כ כעת שהוא צריך להשתדלות פרנסתו טוב ת"ת עם ד"א שיגיעת שניהם משכחת עון והנה האדם הרודף אחר רוב השתדלות כסבור אשר רוב השתדלות יביאהו לטרף יותר מעולה ומבלה בזה כל ימיו עד אשר פתאום וכו' ומאומה לא ישא וכו'.

ויפורש בזה הפסוק ע"פ המדרש, והארץ היתה תוהו ובוהו על שהארציים צריכים להשתדל ואם אינם יגיעים אינם אוכלים, וא"ת מה איכפת להו כיון שכן גזר היוצר, אמר וחושך ע"פ תהום שע"י שמחוייבים להשתדל, ההשתדלות מסמא את עיניהם והם הולכים בחושך מחמת שרצונם להרבות הונם כמים ע"פ תהום לאין חקר ואין אדם מת וחצי תאותו בידו וזהו וחושך היינו חשכות וסכלות פרוש ע"פ אותם החפצים קיבוץ הונם כתהום ולמה עשה ה' ככה שיצטרכו הארציים להשתדלות, אמר ורוח אלקים, הפירוש רצון אלקים ע"ד י"י אלקים שלחני, ורוחו היינו רצונו והפירוש ורוח אלקים רצון אלקים הי' בזה שיצטרך להשתדלות מרחף ומגין ע"פ המים היינו התענוגים, כי המים רמו לתענוגים כי מיסוד המים יצמח כל מיני תענוג, ואילו הי' פנוי וריק הי' רודף אחר התענוגים והעבירות, וההשתדלות שמירה וסגולה לזה.

עוד שם פ' לך [ד"ה] ויאמר ה' אל אברם.. בפסוק הזה יש לרמוז רמו מופלג בדרכי המוסר לכל יהי' אדם להוט אחרי סיבות מסוככות להמציא פרנסתו רק איזה סיבה שתזדמן לו יבטח בשם ד' וישען באלקיו הממציא לו הסיבה ולא יאמר כחי ועוצם ידי ורוב השתדלות בסיבות המה

יותר מהנזכר לא יקרא לו יוצא מהגבול. מזה המשל תקיש ותדון לכל שאר ענייני העולם מו"מ וכיוצא ולזה פרשה קטנה שכל גופי תורה תלויין בה בכל דרכיך דעהו

ובספר מגיד תעלומה (על פ' מאימתי, דף ה ע"א) [ד"ה]. פשפש ולא מצא יתלה [כביטול תורה] הנה קשה כיון שלא מצא עבירה, גם ביטול תורה לא מצא כי אין לך עון גדול מזה ול"נ עוד לפרש דהנה מצות ת"ת והגית בו יומם ולילה, וזה דבר שא"א כי האדם צריך לאכילה ושתי' ושינה ומלאכה וכיוצא, ואין הקב"ה בא בטרוניא אך הוא בעשות האדם כל אלה אפילו מו"מ בכדי להמציא פרנסתו ותהי' לו שעה פנוי' לתורתו ית', וכן באכילה ושינה שיהי' לו כח לתורה ולעבודה, הנה הכל הוא הכנה לתורה והוא כמו שפותח הספר ללמוד בו שאינו נענש על הזמן ההוא על שביטל אז מן התורה, ומיקרי כ"ז והגית וכו' אך כ"ז צריך האדם לשקול במאזני צדק שלא יתעסק בעסקים כאלו יותר מכדי צרכו בהכרח, ולזה צריך שקידה רבה וע"כ אמר הגם שלא מצא גם ביטול תורה, אעפ"כ יתלה בכיטול תורה כי כמעט לא ינקה האדם וזעירין אינון לשקול הכל וכו'.

[וראה בהע' הבאה ובהוספות לשם]

עמ' מד-מה

לדעתי אין מן הצורך להרבות בהשתדלות...
רק לעשות המוטל לקיים גזירתו ית' שקנס לאדה"ר. אבל רוב ההשתדלות לא יועיל.

וכתב בס' אנרא רכלה פ' בראשית [ד"ה]·
והארץ היתה תוהו ובוהו, במדרש ישבה הארץ תוהה ובוהה אמרה העליונים ותחתונים נבראו בבת אחת, העליונים ניוזנין מזיו השכינה וזחתונים אם אינם יגיעים אינם אוכלים ע"כ. ויש לפרש עפ"י כל הפסוק בדרך רמו ע"פ מ"ש בעל חוה"ל כשער הבטחון ותוכן דבריו שם שרוב השתדלות לאדם לא יועילהו להרבות מזונו וטרפו

השתדלות ההון כמו"מ העצום בהיתר ובאיסור, הנה יכול להם כי בעוה"ר עי"ז באים לכל העבירות ולכילוי הזמן מבחר שבמצאים בעוה"ז, עד אשר ישוב אל עפרו לא ישקוט. והנה לפי הנ"ל הנה הוראת הפסח מורה על ההשגחה בפרטות להעניש ולהשכיר, והאדם לא יוסיף ברוב השתדלות ולא יגרע במיעוט השתדלות, רק בהשתדלות התורה ומצות כל המרבה ה"ז משובח הנה לרמוז זה עולה הסגנון יפה כדעת הראב"ד שמחויב להסיר גיד הנשה (הגם שאינו מוסיף טעם, רמז שאינו מוסיף כלל ברוב השתדלות, עכ"ז מחויב להסירו) מן הקרבן פסח המורה על אמונת ההשגחה.

והנה אמרו בגמ' הרבה עשו כרשב"י ולא עלתה בידם הרבה עשו כר' ישמעאל (שאמר הנהג בהם מנהג דרך ארץ, לא להשתדל ברוב השתדלות אבל עכ"פ בחובה הוא להשתדל במנהג דרך ארץ) ועלתה בידם. וכן פסק הרמב"ם כר' ישמעאל לרמוז זה הוא עפ"י דעתו שלא ישליכו הגיד הנשה מן הקרבן פסח בעת צלייתו במצות הש"י, והשומן שבו הוא נאכל עם הקרבן לשם הש"י, היינו הדבר המוכחר שבו היינו ההשתדלות המיעוט עפ"י דרכי התורה, הנהג בהם מנהג דרך ארץ, ויעשה תורתו קבע ומלאכתו עראי ויעשה ויצליח בין והתבונן

ועוד שם (תשרי, מא' ג אות יג) הנהגת הטבע שהש"י מנהיג בה את עולמו הוא ע"י שם אלקי"ם בגימטריא הטב"ע, והנהגה הניסיית בשידוד המערכה הוא ע"י שם הוי"ה המהווה כל היות משדרם כרצונו. והנה בהנהגה הניסיית אין מסתפק שהוא בהשגחתו ויכולתו ית"ש שהוא הפועל ישועות, משא"כ בהנהגת הטב"ע מי שאינו שלם באמונה מעלה ח"ו בדעתו ספיקות שהוא בזולת השגחה ועזב י"י את הארץ וכוכבי השמים וכסיליהם מנהיגים בטבעם, ובפרט בראותו דרך רשעים צלחה (והנה אחיי וריעי, הגם שלפי הנראה לדעתינו דמה שאנחנו נקיים מדיעות הכוזביות הללו, עכ"ז מי שישים עיניו על דרכיו באמת ימצא כהנה וכהנה דהיינו

היו בעוזרי והנה דבר כזה יקרא עובד עבודה זרה בטהרה, שמשים משען ומשענה לאיזה סיבה מסיבות, ודבר זה גורם לבטל עבודת הבורא ית"ש כי מחשבתו דבוקה תמיד ומשוטטת בהבלי עולם, ומחשב תמיד בסיבות להמציא פרנסתו ומחייתו וצרכיו משא"כ הבוטח בהש"י תנוח נפשו וינוחו רעיוניו ויסיר מדעתו אהבת העולם ותענוגיו כי ישער בדעתו שלא יוסיף ולא יגרע במחשבתו ורעיוניו רק הכל יהי כפי גזירת הבורא, ע"כ יסיר דאגת העולם מלבו. וזה מ"ש המלך החכם רבות מחשבות בלב איש (רצ"ל האדם בסכלותו רבות מחשבותיו להשתדל בסיבות להמציא לעצמם אהבת העולם דהיינו עושר וכבוד ולריק יגעו כי לא יוסיפו ולא יגרעו בעבודתם דבר, רק) ועצת ד' היא תקום ע"י איזה סיבה שיזמין לו הבורא גדולה או קטנה.

וזה נרמז בכאן התוה"ק ויאמר ה' אל אברם, אבר"ם נק' השכל מוח החכמה, א"ב ר"ם שהחכמה נק' א"ב והוא ר"ם ששוכן ברום הגוף במוח, והמשכיל יבין עד היכן הדברים מגיעין (כי יציבא מילתא בסוד חכמי האמת שהחכמה נק' א"ב לאבה"ן), ולרמוז הזה אבר"ם ר"ת רבות"ת מחשבות"ת בל"ב אי"ש, אזי הש"י ב"ה אומר להשכל שבאדם הנשפע מחכמה עליונה ל"ך ל"ך מארצ"ך היינו ארציותך שאתה דבוק בהן היינו אהבת הממון והתענוגים, וממולדת"ך אהבת התולדה, כ"א לרצון הבורא. ומבי"ת אבי"ך אהבת היחוס והכבוד, מכל זה תסיר מחשבתך ולא ישוטטו רעיונך בזה לרדוף אחרי סיבות מועילות לזה כי לא תוסיף ולא תגרע בעבודתך שום דבר, רק א"ל האר"ץ אשר ארא"ך, רצ"ל איזה סיבה בארציות אומין לך בזה תעסוק עפ"י התורה, אך הוריתך והבן כי קצרת.

ובספר בני יששכר (ניסן, מא' ד דרוש יב): לזה מרמז איסור גיד הנשה אשר שם הוא כח הגוף בתנועות ההשתדלות לגוד על כנפי התנועה, והנה הס"מ נגע בכף ירך יעקב, היינו וירא כי לא יכול לו היינו ת"ח העוסקים בתורה לא יכול להם, ויגע בכף יריכו, רמז על העוסקים במרבית

ההשתדלות העצום בעסק הפרנסה בהיתר ובאיסור וכן בשאר ענינים וכן בעסק התורה והעבודה בפניות שונות, ילאה הקולמוס לכותבה, כי מי שמאמין באמת בהשגחתו ית"ש על כל דרכיו וכל צעדיו יספור והוא בוחן לבות וכליות, כשיודע האדם כ"ז לא יתעסק בכל אלה וכבר הדיבור של חיבה מצוי בינינו ובין החברים המקשיבים ככל עידן ועידן בנידון הדברים האלה, שקדו על דלתי האמת והש"י יהי בעזרינו) וכל אלה הסברות ודמיונות הכוזביות באים אל האדם מחמת שהעבירות מכסות את אור השכל הישראלי, אבל כשוכו תשובה שלימה, יאיר אליו אור השכל הישראלי ויראה עין בעין השגחתו ית"ש בכל עניני הטבע. בין והתבונן.

וז"ש שוכה ישראל עד הוי"ה אלקי"ך, עד אשר תראה אשר אלקי"ך היינו הנהגה הטבעיית הוא הוי"ה, כי בתוך ההנהגה הטבעיית שהוא בשם אלקי"ם מסתתר שם הוי"ה, הוי"ה הוא האלקי"ם, וכתיב אכן אתה אל מסתתר (והדברים ארוכים וקצרנו במאמרים כי ידועים הם לאנשי בריתנו אשר עלימו טנוף דברינו). ז"ש כי כשלת בעונ"ך כי העון הי' לך למכשול ונתקלת בו לחשוב מחשבת חוץ להתעסק בטבעיים בחושבך כחך ועוצם ידך יעשה לך חיל. ע"כ כהיום תשוב אל י"י ורחמך ויאיר עיניך ותראה כי הכל בהשגחה נפלאה יהי י"י אלקינו עמנו.

ועוד שם (כסלו טבת, מא' ג אות כד). מי שמבין באמת שכל ההנהגות הטבעיית המורגלות הם ע"פ התורה בהשגחה, הנה גם בהולכו בשוק למסחר וכיוצא לא ישים מגמתו שע"י הדבר הזה השיג מבוקשו, רק כפי השתדלותו בתורה ומצות כן השיג מבוקשו ע"י המסחר וכיוצא (עמ"ש על מאמרם ז"ל הרוצה שיתקיימו נכסיו יטע בהן אדר), הנה איש כזה אי"צ כלל להתהלך בשווקים ונרחכות למסחר וכיוצא, כי הגם שרצונו ית"ש שיתנהג הכל מלוכש בטבע עכ"ז יזמין לו הש"י הענין הנרצה גם בכיתו. וכזה הי' הענין באוכלי המן ועיקר טירחות ויגיעות באים לאדם מצד

שהוא מאמין עדיין בטבעיית וחכמות חיצוניות בהתחכמו שע"י זאת הפעולה יבא לו מבוקשו זה וע"י פעולה אחרת מבוקש אחר, הוא האיש הצריך להשתדלות ויגיעות ע"כ ב"ב עתידה הארץ שתוציא גלוסקאות וכלי מילת ויהי הכל מוכן ולא יצטרכו למסחר. ז"ש הנביא ולא יהי כנעני עוד בבית י"י וכו' היינו שלא יהיו עוד סוחרים בשווקים וברחובות כי יתבטלו הטבעיית וחכמת החיצוניות ויכירו וידעו כל באי עולם כי כל מעשי איש ותחבולותיו מסור בחפץ הבורא לא יוסיף ולא יגרע המשתדל בחכמתו, רק כפי זכותו בחכמת התורה כן יהי.

עוד שם (אדר, מא' א אות ח): הרוצה שיתקיימו נכסיו יטע בהן אדר. (עיין בדרושי חנוכה פירשנו בארוכה) וכעת נדבר בקיצור. דהנה בניסן נתגלו נסים נגלים לבאי עולם ונתגלה לכל כי הש"י משדד המערכה כוכבי השמים וכסיליהם אבל הנהגת הטבע איך הש"י מנהיגם בחפצו ורצונו בהשגחתו על כל פרט ופרט הכל בהשגחה נפלאה לא נתאמת עדיין לכל באי עולם לאותן שאינן מבני בניה של תורה, והיו סוברים שהש"י מסר עולמו לטבעיים הנהגה ומזלות ועל ידם מתנהגת ההנהגה הטבעיית כפי שפיטת המזלות לכל זמן, זולת כשעולה ברצונו ית"ש לשדדם בנס והנה כהגיע תור זמן הנס שנעשה לישראל בחדש אדר, שהי' הנס טבעי בלא שידוד המערכה ואעפ"כ נתוודע לכל באי עולם כי יד י"י עשתה זאת, ולא נסתפק שום בן אדם לומר שהי' הענין הזה במקרה בזולת השגחת משגיח .. אזי אז נתוודע לכל שגם הנהגת הטבע הוא הכל בהשגחה נפלאה מאת המשגיח ב"ה וב"ש. ממילא כל עסקי העולם וכל עניניו שקונה האדם עושר ונכסים הכל הוא בהשגחת המשגיח ולא יוסיף ולא יגרע האדם ברוב השתדלות וחריצות. ולא יאמר האדם כחי ועוצם ידי עשה לי את החיל הזה, רק ידע עם לבבו כי הש"י המשגיח וכל יכול הוא הנותן לו כח לעשות חיל, הגם שמשדל האדם בטבע במסחר ומו"מ, השגחתו ית"ש הי' בעניני הטבע ההוא ליתן לו כח ואומץ להשתכר

בהכרח, יש שמשעבד א"ע אפילו לדבר שאין בו רוח חיים כגון שלוקח כלים יקרים שלא לש"ש (משא"כ הלוקח לש"ש כגון לכבוד שבת ולכבוד מצוה וכיוצא) והנה הוא שומרם שלא ישברו ושלא יגנבו, הנה הוא נעשה משועבד ומשרת לכלי אבן וזכוכית או כסף ושאר מתכות, הנה לוקח את עבד המלך (היינו א"ע) ועשאו משרת לעבודה שזרה לו משא"כ כפי הסיפוק וההכרח או לכבוד מצוה ושבת ויו"ט הנה זה הוא שירות ועבדות המלך כי כן צונו י"י אלקינו אבל בהשתדלותו בדבר המותרות ושמירתו הנה משעבד את עבד המלך לאיזה דבר נבזה, הן יש בו רוח חיים או אין רוח חיים, הנה היא ענף מגניבת נפש מישראל והתעמר בו ומכרו לעבד

ובספר וחי' ברכה (פתיחה למס' ברכות ד"ה והתוס' כתבו). [שבת דף לא] התוס' כתבו (אמונת) מפרש בירושלמי שמאמין בחי עולמים חורע, עכ"ל. . ונ"ל דפירושא דירושלמי הכין הוא, דמש"ה קרא הנביא לסדר זרעיים אמונת, להורות לנו שהחורע לא יאמר כחי ועוצם ידי עשה וכו', רק מחויב להאמין בחי עולמים, יקדים האמונה בהשגחתו ית"ש ואח"כ חורע. חריעתו הוא רק כי כן יסד המלך להתנהג במנהג דרך ארץ, אבל הצמיחה תהי' בהשגחה כפי אשר יגזור היוצר כל הוא אלהינו

ולפי"ז י"ל ג"כ דלבעבור זה שינה רבינו הקדוש לקרוא שם הסדר זרעיים ולא אמונת, דהנה בגמ' ברכות דף ל"ה ת"ר ואספת דגנך מה ת"ל לפי שנא' לא ימוש ספר התורה הזה מפין, יכול דברים ככתבן (רש"י, שלא יעסוק בד"א), ת"ל ואספת דגנך, הנהג בהן מנהג דרך ארץ דברי ר' ישמעאל, רשב"י אומר אפשר אדם חורש בשעת חרישה וחורע וכו' תורה מה תהא עלי' אלא בזמן שישראל עושין רש"מ מלאכתן נעשית ע"י אחרים וכו' אמר אביי הרכה עשו כר"י ועלתה בידן כרשב"י ולא עלתה בידן א"ל רבא לרבנן לא תתחזון קמאי כיומי ניסן וכו' הנה אביי

ההון ועושר, כענין שנראה בעליל בנס דחדש אדר שהי' בטבע עכ"ז הכירו וידעו כל באי עולם שהוא בהשגחה נפלאה. ובאם יאמר האדם כחי ועוצם ידי עשה לי את החיל הזה, הנה לא יתקיימו נכסיו. וזהו שרמזו חז"ל הרוצה שיתקיימו נכסיו יטע בהן אדר, היינו יתקע בהן הענין הנרצה באדר שהי' נס מופלג בטבע להתוודע ולהגלות שהכל בהשגחה נפלאה, גם כל הענינים הנעשה בטבע. הן כי קצרתי

ובספר דרך פקודיך מל"ת כו-כט (חלק המחשבה אות ז) ותדע עוד בענין המצות הללו שם אלקים מורה תקיף בעל היכולת ובעל הכוחות כולם, ממילא כאשר האדם משים מגמתו לשום סיבה מסיבות העולם בטובתו אשר עי"ז ימצא פרנסתו וטרפו ורפואתו וכיוצא, הנה לזה קרא אלהים אחרים שתולה היכולת בסיבה שבעולם והגם שצריך לנהוג במנהג דרך ארץ בטבע עכ"ז לא ישים מגמתו לטבע רק להתקיף בעל היכולת הנותן כח לטבע בהשגחתו כרצונו. וכהנה כאשר מחשב ששיג איזה ענין ע"י השתדלו בטבעיים הלז, היינו מו"מ ורפואה וכיוצא, הנה עבר על לא תעשה לך פסל וכו', ובנטותו להסיבה בתנועותיו זה מיקרי השתחווואה נטיית הגוף (בן קבלתי מאדמו"ר), והכוונה לסיבה מיקרי עבודה דרך עבודתה הן הדברים. רק זאת עשו וחיו, בכל עניני סיבות הטבעיים ישים מגמתו לסיבת כל הסיבות בעל היכולת ובעל הכוחות כולם, והוא יזמין לו צרכיו ע"י איזה סיבה שייטב בעיניו.

עוד שם מל"ת לו (חלק המחשבה אות י): לטעם הזה ישנו ג"כ בכלל הזה מי שמשעבד א"ע ברצונו לשיעבוד העולם שלא בהכרח הצורך כגון שמשעבד א"ע לאדון או שר ולחמר ולספן (או שמשעבד א"ע לאיזה מלאכה גדולה שהוא משועבד בה ביותר כגון שיהיה בעצמו חמר וספן) והוא שלא בהכרח, שיכולת בידו לפרנס א"ע בענין אחר קל מזה והוא עושה זאת מחמת שמקוה שירוויח עי"ז, וכיוצא בזה יש שיעבדים בעוה"ז שהאדם משעבד א"ע שלא

ורבא ס"ל להלכה כר"י (וכ"פ הרמב"ם להלכה). והנה אם הי' שם הסדר אמונית ע"ש אמונת חי עולמים בעסק הזריעה היינו יכולין לומר דיתנהג לגמרי ע"י אמונה ולא יעסוק כלל בד"א, ואם מן הש"י תהי' נסיבה תהי' מלאכתו נעשית ע"י אחרים והנה אנן פסקינן להלכה כר"י, ע"כ שינה רבינו הקדוש לקרוא השם זרעיים היינו שיאמין בחי עולמים, אבל יעסוק בד"א ויזר"ע.

הבן

[עוד בענין החשבת הטבע ודרכיו ראה בהוספות להע' פו (בענין חכמות חיצוניות) ולהע' קנד-קנו (בענין הרפואות) וראה עוד בארוכה בס' אנרא דפרקא אות רז]

עמ' מה-מו

כיון שרואה האדם שנגזר כן שיהי' מקבל והוא רוצה לדחוק א"ע ואינו רוצה לקבל... הוה כמו אשה המורדת... אבל התובע חלקו בפיו הוא כמו האשה שתובעת בפה... ובפרט בן תורה המכתת רגליו מעיר לעיר בשביל קבלתו. במעות הזה יש בו כח הפועל שלו... ובקל תוכל ח"ו המטבע ההוא להחטיאו... כעיני ראיתי אנשי שם. שנשאר ריקים מן החכמה. אמנם המקבל שאינו תובע חלקו בפיו הנה בודאי השי"ת יזמין לו נותנים כאלו אשר. ממונם יהי' בהכשר ..

וכתב בס' ברכה משולשת (כ"ק פ"י מ"א): תוי"ט בד"ה אין פורטין וכו' לשון הרא"ש וכו' ואפ"ה דבר מגונה הוא שיקבל אדם ממון ממקום המיוחד לגזל נ"ל ידוע לכל משכיל כי כח הפועל בנפעל, והנה בהנפעל היינו הממון הזה שסיגל המוכס הגזלן, יש בו כח הפועל הרע של הגזלן והאדם כשלוקח לעצמו הממון של הפועל הרע ההוא יקנה לעצמו מדות רעות ומגונות והדברים ארוכים אצלינו נאמרו בלחישת

אל החברים [וראה עוד שם (שקלים פ"ג מ"ג). אע"ג דהיו תורמין בשם כל ישראל, עכ"ז להיות כח הפועל בנפעל, והאדם שמסגל המעות הנה כמטבע ההוא שסיגל הוא כח הפועל [שלו], ע"כ דבר גדול הוא כשיזכה שתעשה המצוה בכח הפועל שלו ממש שהוא חלק מנפשו עיי"ש]

ובס' מגיד תעלומה (על פ' אין עומדין, דף ל"ב ע"א, ד"ה בשביל כסף וזהב): . אמר הקב"ה למשה בבקשה ממך לך ואמור לישראל בבקשה מכם שאלו ממצרים וכו' שלא יאמר אותו צדיק (אברהם) ועבדום וענו אותם קיים בהם, ואחרי כן יצאו וכו' לא קיים בהם אמרו לו ולואי שנצא בעצמינו. והנה ישראל לא רצו כי הי' די להם שיצאו מעצמם, רק משה ביקש מהם בדרך בקשה בציוי הש"י שיבקש מהם שישאלו בדרך שאלה, וכיון שהי' בדרך שאלה הי' עדיין רשות בעלים המצרים על הכסף וזהב, כי כח הפועל בנפעל וע"כ קיי"ל אין פורטין מתיבת המוכסין. והנה המצריים שהיו עובדין ע"ז הנה כח מפעלם הוא בממונם, הנה הנהנה מממונם בעוד רשותם עליו, ח"ו יפעל אותו הכח בהם. וזהו שדרשו לשם דבי ר' ינאי שאמרו ישראל הלואי שנצא בעצמינו והי' די להם זה, וכאן [ברכות לב, א] דרשו שזה שאמרו בשביל כסף וזהב שהשפעת להם עד שאמרו די הוא שגרמה להם, ובוזה תתכונן אח"כ מנין שחזר הקב"ה והודה לו למשה שנא' וכסף הרבתי להם וזהב עשו לבעל... שהודה הקב"ה למשה וכסף הרביתי להם היינו ביזת מצרים, וע"י שנהנו מן נכסי מצרים ע"כ נשאר אצלם כח הפועל שפעלו המצרים בנפעל היינו בנכסיהם, ע"כ וזהב וכו'

נלמד דעת שרוב החטאים באים כשיהנה האדם מן ממון כזה שיש בו כח ופועל רע, וכשישוב האדם אל י"י הנה ידע הסיבה ממה לשוב ויפשפש בדבר. הלא תראה בסדר היום הקדוש בגמר תפילתינו כתפילת נעילה הנה סידרו לנו אנשי כה"ג ברוח קדשם אתה נותן יד לפושעים וכו' ותלמידינו ה"א להתודות לפניך על

פ' היה קורא, דף ט"ז ע"ב, ד"ה ולא נכלם) בשם הרה"ק מהרמ"מ בביאור והתורו את עונם, ונוסח הירודי אבל אנחנו ואבותינו כו']

והגני מעיד כי ראיתי בעיני צדיקים גדולים אשר יראתי לגשת אליהם, וכאשר באו לידי נסיון והשתדלו להשיג ממון ובפרט בתביעה בפה, נתרוקנו מכל וכל ואברו מעלתם וכבר דברתי בענין התביעה בפה במ"א, שהוא כעין האשה המקבלת מן הדכורא ולבעבור זו נבראת, ואעפ"כ אם תובעת בפה יוצאת וכו', כי נאמן הוא בעל מלאכתה אשר ברא אותה בתכונה זו להיות מקבלת, הוא יזמין לה הקבלה בעת המצטרך וכענין הזה הוא באיש המקבל מאחרים בשגם אינו מבחין אם מקבל ממון מאנשים שאינם הגונים, והכח הפועל מחטיאו.

והנה תראה שגם דבר הזה נלמד מדור דעה שביזת מצרים היתה ע"י תביעה בפה, ואירע מה שאירע בשגם שהי' זה רצון הש"י, הנה כבר רמזתי לך שהי' זה רצון הש"י כדי להורות מהם תשובה וכמשארז"ל, ואעפ"כ צדקו דיניו ומשפטיו ית"ש כי אעפ"כ הי' הדבר תלוי ברצונם כי ע"י התורה הנה היא תבלין למתק היצה"ר וכל המדות רעות ואעפ"כ הי' הדבר לטענה שטען משה רבינו ע"ה עם הש"י והודה הש"י להכריזו. והנה ידעתי מרבותינו נוחי נפש שכאשר הגיע לידם ממון שהבינו שבעליהם הסגילו בו כח הפועל לרע, לא היו נהנים מהממון ההוא והשליכו מידם אותו הממון באין רואה. וקבלתי שעכ"פ יראו שיגיע הממון ליד נכרי אשר לא מבני ישראל, במקום המצטרך ליתן להם ודי בזה. בני ירודי הרחבתי קצת בזה כי ידעתי שהוא פינה לתורה ולתשובה, אשרי האיש אשר ישנה וישלש בדבריו אלה הנאמרים באמת ויבין הדברים לאשורם, ואז טוב לו ולזרעו עד עולם.

ובס' אנרא דבלה פ' שופטים (ד"ה כי הגוים האלה אשר אתה יורש אותם אל מעוננים כו') קבלתינו מרבותינו כח הפועל בנפעל ממילא ממונו ורכושו של אדם שהאדם מסגלו

כל עונותינו למען נחדל מעושק ידינו וכו', הבן הדבר שהוא הכולל של כל עונותינו ביש תחת יד האדם ממון שאינו ביושר, והכח הפועל בנפעל, וכאשר יהנה האדם מממון הזה ותהי לו לזרא ויתילדו אצלו תאות רעות.

ולחיות הדבר הזה גדול אצלי ופנה לתורה ולעבודה, הנה ארחיב עוד במקצת דברים אמר כבוד אדמ"ו הרב הקדוש מהרמ"מ זצוק"ל שיש להתפלא על הילדים שמחנכין אותם מנעוריהם בעוד שהם קטנים לתורה ולעבודה זו תפילה [הולכים לבית רבם ומתמידים בלמוד תורתם ומתפללים בכוונה] ועונין אמן ויהש"ר [ומיישרים אורחותם], הנה בעוד השני ערלה עליהם ואעפ"כ המה מורגלים בתורה ועבודה, מהיכן יארע כזאת כשמתגדלים [מתהפכים ח"ו במדות גרועות ומבטלים התורה והתפלה וכיוצא]. פורקים עול התורה מעליהם ועוסקים בעסקי העולם ברשות ובאיסור, הלא הי' מהראוי שיהי' להם הדבר בטבע לבל יזיוו מן התורה אפילו זיו כלשהו, כמ"ש חנוך לנער עפ"י דרכו גם כי יזקין וכו' [הרי התורה שלמדו בקטנותם הוא הבל שאין בו חטא, היה מהראוי שתעמוד למשען להם ויוסיפו אומץ בנפשותם, כי מצוה גוררת מצוה ואמר אדמ"ו זלה"ה שמגיע להם הדבר הזה על אשר האכילום אבותיהם ממון של איסור הבא לידיהם [ע"י מו"מ שאינו באמונה] בגזל וחמס וריבית, וכח הפועל בנפעל, וכאשר הבנים נתפטמו מזה [ושב להם לבשר מבשרם] הנה מתעורר [ונולדים] להם ע"ז תאות [ומדות] רעות ופורקים עול התורה מעלימו ואוחזין מעשי אבותיהם בידיהם. זה תוכן דבריו זלה"ה ובוה תבין מ"ש הכתוב פוקד עון אבות על בנים וכו' ומתרגמינן כד משלמין בנייא למחטי בתר אבהתהון, וע"כ נצטוינו בוירודי והתורו את עונם ואת עון אבותם, וכן נהגינן לומר בוירודי אבל אנחנו ואבותינו חטאנו, וכדין הוא. [תורה זו בשם הרה"ק מהרמ"מ אמורה גם בס' אנרא דפרקא (אות קכו. עייש"ב) ומשם נעתקו לכאן ההשלמות בין האריחיים. וראה עוד בס' מגיד תעלומה (על

כמעשיהם אבל לא כן הוא, כי ישראל יירשום ירושה ונתונה מאת הש"י, והש"י הוא הבעלים של הרכוש. וזה שהתחיל כי אתה בא אל הארץ אשר י"י אלקיך נותן לך, ואין זה בהשתדלותך ליקח מיד הרשעים האלה רק הש"י נותן לך, ע"כ אני מבטיחך שע"י לא תלמד לעשות כתועבות הגוים ההם. ואח"כ מצוה בציווי לא ימצא בך וכו' ואח"כ הזהיר אזהרה כוללת לכל זמן תמים תהי' עם י"י אלקיך רצ"ל בשלימות ותמימות תהי' עם י"י שלא תשתדל, ולא תאמר הן אמת שהכל פעולה מאת י"י אבל מן הצורך ג"כ להשתדלותי, וזה לא נק' תמימות ושלימות עם י"י, רק שב והכבד והש"י ישלח לך את הנרצה לך ואז תהי' תמים עם י"י ולא יבא לך מזה פועל מגונה ח"ו מכח הפועל שבממון הניתן, כי הש"י הוא הנותן לך והוא הבעלים ואין כאן בית מיחוש. ואמר לראי' ע"ז כי הנה הגוים האלה אשר אתה יורש אותם אל מעוננים וכו' ישמעו ואתה לא כן (וזה הוא מפני כי) נתן לך י"י אלקיך, ולא ירע לך הכח הפועל מבעלים הראשונים כי הש"י הוא הבעלים והוא דבר נחמד.

(ולא תשאל ע"ז הנה לפי"ז אסור להשתדל בשום מו"מ בחרישה וקצירה, זה אינו, כי נצטוינו ע"ז כראות האדם שהש"י מומין לו מו"מ שדות וכרמים הנה זה חפץ הבורא ומתת אלקים, הנה השתדלותו הוא בחפץ הבורא. אבל להוסיף בהשתדלות אין זה טוב רק עשה והצלח במתת אלקים. והדברים ארוכים יובנו למשכילים).

ובס' **אגרא דפרקא** (אות פב): זהר (בראשית דף ע"ח ע"א) לך לך וכו' ומבית אביך דלא תשגח בביתא דאביך. וכתב הרמ"ז, ר"ל שלא יהנה כלום משל אביו שלא יחשוב לברר בירורים מבית אביו מניצוצי קדושה הכמוסים שם, לפי שעדיין לא הגיע זמנם לתקן. מזה ילמד אדם דעת להזהר שלא להנות מאדם שאינו הגון וכפרט המשתדלים בעצמם להשיג ממון מרע מעללים ואנשי בליעל הם המתטפשים וקונים לעצמם מדות רעות כי כח הפועל בנפעל, והאדם הרע

ע"י מעשיו הנה יש בממון ורכוש ההוא כח הפועל ע"כ נאסר לנו לפרוט מתיבת המוכסין כיון שכח הפועל יש בממון ההוא והאדם הכשר יקחנו לעצמו הנה יגרום לנפשו פעולת זרות כפי כח הפועל הנפשי מבעלים הראשונים. ועתה אם עיני שכל לך תבין את אשר לפניך אשר בעינינו ראינו כמה אנשי שם אשר פיתם היצר לתבוע חלקם והשתדלו בפרנסתם לקבל ממון מכל אדם, ונשארו אח"כ כלים ריקים כי הממון שסיגלו מבני בלי שם דבק במ ובנפשם וכיבתה השלהבת אשר בער בקרבם באהבת היוצר כל והנה לפי"ז יהי' אסור לקבל ממון מכל אדם גם בזולת השתדלות, זה אינו, כי אם האדם אינו משתדל רק הש"י שולח לו ממון ע"י איש פרטי הנה מתת אלקים הוא והש"י נק' בעליו של הממון הוא יופיע ומזמין לו את הנאות לו ולנשמתו (ואעפ"כ ידוע מאנשי מעשה רבותינו הקדושים בעלי ריה"ק כאשר בא לידם איזה ממון מאנשים בלתי הגונים לא רצו ליהנות ממנו בכדי שלא יקנו קנין בנפשם מכח הפועל שבקרב הממון וכבר היה לי פתחון פה לפני רבותינו בנידון זה ואמרו לי שעכ"פ בממון כזה בבוא לידי האדם יראה האיש המקבל שיבא לידי איש אשר לא מבני עמינו (הוא).

ומצאתי סמיכות לזה בתורתנו מענין יעקב שהשתדל במקלות ואמר אח"כ בבואו לארץ נכסי חו"ל אינן כדאין לי ועשאם כמין כרי ונתנם לעשו כידוע מרז"ל. ותבין לפי"ז גם במנחה ששלח לעשו, נאמר ויקח מן הבא בידו... רצ"ל מן מה שסיגל בתחובולתו ע"י השתדלות במקלות וכיצא מזה שלח מנחה לעשו אחיו, משא"כ מה שהש"י בעצמו פעל ועשה כמאמר המלאך ראה העתודי' העולים על הצאן הנה מתת אלקים הוא הגם שהי' בחו"ל לא איכפת לי' והנה בכאן הש"י נתן לישראל את כל טוב ארצות הגוים האלה ממונם ורכושם המה יירשום, הנה יש לחוש כי כח הפועל בנפעל ובכח הרכוש האלה טמון מדות הרעות של הגוים, הנה כאשר יהנו ישראל ממנו יש לחוש שיקנו קנין בנפשם לעשות

דבריו לא יכנסו בלב השומעים ודי בזה למבין. כיון שנוסע ונדעתו להיות מקבל אינו יכול להיות משפיע, והוא כעין אנדרוגינוס שלא הכריעו בו חכמים, והוא בריה בפני עצמו.

ובס' דרך פקודיך מ"ע א (בד"ה י עוד תדע קיי"ל): ..והנה כמו כן ברוחניות יוכין להוליד ע"י שכלו עבדים לאלקי עולם בהאיר שכלם בתורה ולהשיבם לעבודתו ית"ש שאז הוא נהנה והם נהנים, משא"כ בזרעו ד"ת לריק דהיינו שימכור ד"ת וידרוש בעבור שיכבדוהו וירבו הונו וכיוצא.

עוד שם מל"ת כו-כט (חלק המחשבה אות ז ח): הגם שצריך לנהוג במנהג דרך ארץ בטבע עכ"ז לא ישים מגמתו לטבע רק להתקיף בעל היכולת הנותן כח לטבע בהשגחתו כרצונו, והנה כאשר מחשב ששיג איזה ענין ע"י השתדלו בטבעיים הלז היינו מו"מ ורפואה וכיוצא הנה עבר על לא תעשה לך פסל, ובנטותו להסיכה בתנועותיו זה מיקרי השתחווה נטיית הגוף (בן קבלתי מאדמו"ר).. רק זאת עשו וחיו בכל עניני סיכות הטבעיים ישים מגמתו לסיבת כל הסיכות בעל היכולת ובעל הכוחות כולם והוא יזמין לו צרכיו ע"י איזה סיבה שייטב בעיניו.

המשכיל על הדבר ישים זה לנגד עיניו ולא יבלה מבחר הזמן בריבוי השתדלות העולמי. ובפרט אותן הנהנים כמה הן צריכין להתרחק מהשתדלות תביעת חלקם בפה אשר בזה בעוה"ר מוכרים תורתם ועבודתם ונוגעים לשמצי ע"ז. וכבר קדם מאמרינו בזה לפני אנשי בריתנו בענין מה שארז"ל התובעת בפה יוצאה שלא בכתובה, כי אסור להמקבל לתבוע הקבלה בפיו כי מי שעשאו כרצונו להיות כלי מוכשר לקבל מאחרים הוא יזמין המשפיע בעת הצורך. הבן הדברים. דברנו מזה בדרך ארוכה במ"א. המתבונן יבקש מהש"י מחילה על העבר וישוע' על העתיד, והש"י ירחמהו.

ובס' הנהות מהרצ"א (בשלח על דף מד ע"א ד"ה ויהי בשלח): אחז"ל הרוצה ליהנות

מעללים שהסגיל המעות הוא, הנה כח הפועל בנפעל היינו (המעות), והאיש הישר בלוקחו אותו הממון ולא יוכל לברר הטוב מן הרע קונה לעצמו מדות רעות. ומש"ה נאסר לנו מרבתינו ז"ל (ב"ק קיג א) אפילו לפרוט מטבע מתיבת המוכסין

ועוד שם (אות יד) משמע בתקונים דאפילו צדיק גמור לפעמים מחמת ביטול תורתו צריך להיות נע ונד בשביל פרנסתו. הנה תראה ההגם מי שנקרא צדיק עכ"ז מפני ביטול תורה מצטרך להיות נודד ללחם, א"כ כל שיש בידו לתקן הוא כשרואה האדם שפרנסתו קשה עליו בביתו יוסיף אומץ בתורה ולא יצטרך להיות נודד ללחם ותבין עי"ז הא דאיתא בגמ' (מגילה כח א) דר' אלעזר כי הוה מזמני ליה לא הוה אזיל, ור' זירא כי הוה מזמני ליה הוה אזיל, דמאן דהוה אזיל ס"ל כיון שהוא אינו עושה שום השתדלות וממילא שדרו ליה מבי נשיאה שיהיה נודד ללחם א"כ מן השמים הוא בשביל ביטול תורה ח"ו וקיבל ע"ע דין שמים, ומאן דלא הוה אזיל היה סוכר כיון שאפשר כ"ז ע"י הוספה אומץ בתורה היה מוסיף בתורה אומץ ולא הוה אזיל הנה בין למר ובין למר הוא רק כשרואה האדם שמן השמים הניעוהו להיות נודד כגון דמזמני ל' להיות נודד, אבל שיהיה נודד מעצמו מחמת שרואה קישוי פרנסתו, זה ודאי אינו מן הראוי לעובד י"י באמת, רק כשרואה קישוי פרנסתו יראה לעשות באופן שגם צפור תמצא בית ולא יצטרך להיות נודד ללחם. וכבר דברנו במ"א גנות המשתדלים, ובפרט כשתובעים בפה פרנסתם, דמיון האשה המקבלת כשתובעת הקבלה בפה יוצאת שלא בכתובה וכאן עת לקצר

ועוד שם (אות טו בסוף הספר): מדרש רבה פ' דברים (פ"א ה) אלה הדברים אשר דבר משה, אלו אחר הוכיחן היו אומרים זה מוכיחנו, משה שכתב בו (במדבר טז טו) לא חמור אחד מהם נשאתי, לזה נאה להוכיח את ישראל עכ"ל. מכאן תוכחת מגולה למי שנוסע ממקום למקום להמציא טרף לביתו ולקבץ ממון על ידו, ואגב זה מוכיח את העם כפי הנהוג ברבת המון, הלא

משתמרת הבן הדבר מאד

ובס' **מגיד תעלומה** (על פי' אין עומדין הרא"ש ונושא כליו סי' א') [ד"ה] מעדני יו"ט אות א' וכו' מתוך שחסידיהם הן תורתם מתקיימת וכו' ובגמ' תורתם משתמרת יש ללמוד מזה שזה מדבר דוקא בחסידים שכבר מלאו כריסם בש"ס ופוסקים להלכה, ואין חשש רק כשלא יהי' להם פנאי לחזור על לימודם וח"ו תורתם תשתכח מהם, ע"ז תירצו מתוך שחסידיהם הם תורתם משתמרת ולא ישכחו מה שלמדו וטעמא רבא אית בי', כיון ששוהין כ"כ בתפילה ומשהין את המוחין למעלה, כמו כן גם המוחין שלהם יהיו מה שלמדו ולא ימוש ממוחותיהם. משא"כ אותן שלא מילאו כריסם ולא למדו כ"כ, אינם רשאים להאריך כ"כ בתפילה להתבטל מלימוד, דהאריך יתאמר עליהם תורתן משתמרת ואין התורה חקוקה אצלם ג"ל

ועוד שם (בד"ה ברא"ש סי' י"א חסידים הראשונים). כמש"ל דמדשני הש"ס מתוך שחסידיהם הם תורתן משתמרת משמע דכבר מלאו כריסם בכל הש"ס ופוסקים, וא"צ רק לחזור על לימודם כדי שתשמר תורתם ולא תשכח מלבם, דבתורה כתיב התעייף עיניך בו ואיננו, ע"כ אמר מתוך שחסידיהם הם תורתם משתמרת (דכתיב פי' פתחה בחכמה ותורת חסד על לשונה, הבן הפירוש [ראה בס' והי' ברכה פתיחה למס' ברכות, ד"ה וי"ל סתם]) אפילו אינם חוזרים על לימודם כ"כ אין התורה נשכחת מהם א"כ אין זה מדבר רק באותן שאינם צריכין רק לשימור, אבל מי שצריך ללמוד שלא מילא כרסו עדיין, ודאי א"צ לשהות רק מעט, כי תורתו מתי נעשית. ע"כ בזה"ז מדינא כתבו הרמב"ם והטור רק לשהות מעט ג"ל

ובס' **דברים נחמדים** (פירוש המשניות אות לד): **שמעתי מכבוד פחו' הקדוש מהרצ"ה זצוק"ל**, דר"ך אר"ץ בגימטריא תפלה... הנה לפ"ז יש לפרש בכאן מאמר התנא ברמז אם אין דר"ך אר"ץ, תפלה, אין תורה, ואם אין וכו',

יהנה כאלישע, רצ"ל מי שרוצה ליהנות מבני אדם ולקבל מהם צדקה וג"ח יהנה כאלישע שכוונתו הי' לש"ש, שהי' יכול להתפלל שהש"י יזמין לו פרנסתו שלא ע"י בני אדם, אבל כיון שראה שבני אדם מבקשים בעצמם ליתן לו מחסורו הבין שזה רצונו ית"ש, לא בעא לאטרחא למארי' להתפלל שימציא לו פרנסתו באופן אחר

עמ' מו-מז

חלילה לקמץ גמרא ופוסקים... מתוך שחסידיהם הם תורתם מתברכת...

וכתב בספר והי' ברכה (פתיחה למס' ברכות, ד"ה וי"ל סתם). התחיל בברכו"ת, דמאן דבעי למהוי חסיד"א יקיים מילי דברכו"ת, והקדימה תור"ה שבע"פ לדבר מענינים הנוגעים לחסידות כענין שאמרז"ל מתוך שחסידיהם הם תורתם משתמרת (מתברכת) ומלאכתם נעשית מאליהם (הגם שכתבתי לעיל דהלכה כר' ישמעאל דאמר הנהג בהם מנהג ד"א, עכ"ז גם ר"י מודה לרשב"י דדרכי החסידות מועילים שתתברך התורה במעיו) דהנה זאת התור"ה ארוכה מארץ מדה, והנה המתנהג בדרכי החסידות היינו לפנינו משורת הדין מבלי גבול וצמצום, הנה יסייעהו הש"י גם בעסק התור"ה מבלי גבול וצמצום אחי ידידי הבן הדברים ויונעם לנפשך, כי הוא דבר עמוק בחכמה.

ועוד שם (פ"ה מ"א סוד"ה והנה מקום, וד"ה ועתה) חסידים הראשונים היו שוהים וכו' שהחמירו מאד בכוונתם בכדי שיהא להם ממילי דחסידותם הארת האור מקיף ועתה תבין הא דשאלו בגמ' תורתם מתי נעשית, ותירצו מתוך שחסידיהם הם תורתם משתמרת וכו', והוא לפלא. אבל הוא הנרצה, השמירה הוא מן האור המקיף שבורחים ממנו החיצונים כמ"ש האר"י ז"ל, וכמ"ש וראו כל עמי הארץ כי שם י"י נקרא עלייך דייקא והנה השכח"ה באה מן החיצונים כנודע, וז"ש בגמ' מתוך שחסידיהם הם הנה להם ניתן למורשה הארת אור המקיף, ע"כ תורתם

אדה"ר שחטא בשמחת לב לעבירה להתעורר שמחה אחרת ורמז בנביא אל תשמ"ח ישראל אל גיל בעמים) ורמז נכון בתורתנו ויעקב נסע סתה ויבן לו ביי"ת, דידוע דאות במילוי נק' ביי"ת, כי בלא המילוי הוא אבן כמ"ש בס"י, זה שרמז ויעקב נסע סת"ה היינו בהגיע חג הסוכות אז ויבן לו ביי"ת נעשה בתים מהאבנים היינו שנתמלא תיבת יעקב והוא בגימטריא תשמ"ח זמן שמחתנו, והבן

עמ' מז-מח

חיצונים וקליפות... נקראים רבי"ם.

ראה בס' רגל ישראל (מע' ר, ד"ה רשות הרבים) בני יששכר (שכתות, מא' ה אות א, ניסן, מא' ד דרוש ע"ד הרמז) אנרא דבלה פ' וירא (ד"ה ויגר אברהם בארץ פלשתים ימים רבים) ועוד

עמ' מח

ע"י דברים אשר מדבר בפשטיות. עוס"ק מספר רלו' .

ראה בס' פרי קדש הלולים (שער הברכות ד"ה ובענין הנוסחא) - נעתק להלן בהוספות לעמ' קכט

ועושה יחוד בקול ודיבור הוי' אדנ"י כדאיתא בתיקונים.

ובתב' בס' אנרא דפרקא (אות כו) בתיקונים (בהקדמה ג ע"א) בכל אתר ובכל ממלל צריך לכוונא דיבורא באדנ"י קול בהוי"ה ולייחדא לון כחדא ביחודא דאיהו יחיד נעלם דמחבר לון ומייחד לון כחדא, וביה צריך הכוונה דלא תליא למימר ביה קול ודבור אלא מחשבתא עיין בכס"מ דאם יתפלל אדם לזו"ג הרי נאמר בכל קראינו אליו ולא למדותיו, ואם יתפלל לא"ס אין תפלתו תפלה כי לית קול ודבור תפיסא ביה כלל ולית מחשבתא תפיסא ביה כלל, כל מחשבת

דשניהם כאחד דוקא טובים תורה ותפלה [וכדאיתא] שם בגמ', איהו סבר זמן תורה לחוד וזמן תפלה לחוד והוא רק בדרך רמז.

עמ' מז

בל דבור... יעשה בו יחוד, במשי"ת להבא.

ראה גם בעמ' קיג-קטו קיט (ובהוספות לשם).

ככל דבור הוא זווג בטעם ראוה מדברת וכו'.

ראה בס' ברבה משולשת לכתובות פ"א מ"ח

..תשמ"ח. יעק"ב כמילואו . כשיהי' יעק"ב ככחי' ביי"ת...

וכתב בס' אנרא דבלה פ' בראשית (ביאורי מד"ר פרשה יט) [ד"ה] ענין מה שאמרו בחטא אדם הוא בנסתרות, עי' כ"ז במקובלים ויראתי בפצותי פי ואיזה פרטים ברמזי תורת השם נרשום בכאן. סחטה ענבים ונתנה לו סחיט"ת ענבי"ם רצ"ל כי כל אות כשרוצין לסוחטו ולפרשו בדיבור בעל כרחך ימשך ממנו אותיות מילואו, כמו שרוצין לומר אל"ף ע"כ ימשך ממנו למ"ד פ"א, וא"כ אותיות המילוי של ענבי"ם נקראים סחיט"ת ענבי"ם היינו ענבי"ם כולו כמילואו כזה עיין נו"ן ביי"ת יו"ד מ"ם בגי' תשמ"ח, כי הנה גרמה היללה בעולם והתעוררה לילית הרשעה כנודע וז"ש רבנן לקמן [במדרש] התחילה מיללת עליו וכו' ועיקר התיקון בשמחה של מצוה לשמוח בהשם ותורתו ומצותיו (משא"כ המשמח לבו בעבירה ובזחות הדעת ח"ו הוא עיקר היללה בהתעורר הכח התאוית של לילי' הרשעה כנודע), ע"כ אית שמחה ואית שמחה, ע"כ נצטוונו בימי הסוכות שלוקחין אתרוג לשמחה למ"ד עץ שאכל אתרוג הי' (ואלו ואלו דא"ח) כנודע, ושמחתם לפני ה"א שבעת ימים בין והתבונן, יעקב אבינו שופרי' דאדם הוא עיקר תיקונו כנודע, ע"כ יעקב כמילואו כזה יו"ד עיין קו"ף ביי"ת ג"כ בגימטריא תשמ"ח (לרמז על שמחת מצוה ותורה ועבודה לתיקון חטא

מציאותו מכח פעולותיו. אבל עיקר התפלה לז"א מכח אור א"ס שבתוכו נשמת כל החיים, וא"כ הדבור והקול"ל הוי"ה אדנ"י זו"נ והכוונה ליחיד נעלם בתוכם נשמת כל הנשמות וזהו הפירוש לשיקובה"ו (היינו אנחנו עושים המצוה הזאת לעשות הכנה לזו"נ שיתייחדו, וענין יחודא הוא) ע"י ההוא טמיר ונעלם, כי כאשר יהי' להם הכנה יאיר עליהם ההשפעה מהטמיר ונעלם שיתייחדו ביחודא חדא עיי"ש באריכות. והנה תתבונן אדנ"י הוי"ה אין סוף בגימטריא רחמים, כי ע"י תפלה כזאת מתעורר שורש הרחמים ותתבונן שאומרים ביום שנשמע קולינו במרום קול שופר, שומע קול תרועת עמו ישראל ברחמי"ם והוא יום משפ"ט בגימטריא קול"ל דבור"ר כונ"ה, וג"כ דבור וקול וכוונה בגימטריא עבודת אמ"ת.

ועוד שם (אות כג) קבלנו, בכל דבור ודבור יכוין האדם ליחד קול ודבור הוא הוי"ה אדנ"י, וכ"ה בתיקונים כו' קול"ל דבור"ר בגימטריא שמ"ח, ה"ס שאמרו"ל (ירוש' חגיגה פ"ב ה"א) שהיו הדברים שמחים כנתינתם בסיני הבן מ"ש נעים זמירות (תהלים טז ח) שויתי ה' לנגדי תמיד וכו' לכן שמח לבי וכו'. הוי"ה אדנ"י בקול דבור בגימטריא אמ"ת, והוא הרמז שפת אמ"ת תכון לעד.

ועוד שם (אות כה) בעינינו ראינו מכבוד אדמ"ו הרב הקדוש מהריעי"צ וצל"ה"ה אשר הי' קורא מהכתב שמות בני אדם שכתבו לו, הי' מתבונן ברוח קדשו מעשה האיש, אם וך ואם ישר פעלו או בהיפך ח"ו. וכמה פעמים שמעו מפיו שהי' אומר קודם הקריאה לשיקובה"ה. והוא לדעתי שהיה מכוין הקול והדיבור ונתהווה היחוד למעלה בשורשי הנשמות, וע"י היחוד הזה שבשורש היה מתבונן בענפים הם הנשמות הנולדים מהיחוד והיה מבין במעשיהם. וזה לדעתי (שמואל א טז ז) אדם יראה לעינים, רצ"ל כשמסתכל רק בבחי' מה שהוא אדם, אזי לא יראה רק לעינים, משא"כ וי"י, הוא ובית דינו, היינו שמכוין ליחד קול ודבור, הוי"ה עם בית דינו אדנ"י דינא דמלכותא, אז יראה ללבב.

ועוד בענין קול ודיבור ראה שם (אות כב), ובס' בני יששכר (שבתות, מא' ה אות א, ד"ה והנה) רגל ישרה (מע' ק, ד"ה קול ודבור).

עמ' מט

בכל דבור ודבור שאדם השלם הדבוק בכורא מדבר בפשטות, ושיחת חולין של ת"ח צריכים לימוד... בוודאי דרך התורה בו... ובריות בו יפקדו להזכירם לחיים.

וכתב הרב מוהרצ"ה במכתבו אשר בס' עשר קדושות: ראיתי התפשטות החסידות ומרגלא בפומייהו שנתגלה חכמת הבעש"ט אשר נאמר בסוף ספר תולדות יעקב יוסף שבהתגלות תורת הבעש"ט הקדוש והנורא יבא משיח והנה מנעורי אני מכתת רגלי ממקום למקום ומחיל אל חיל לבקש דבר ה' בין צדיקים, אשר אדוני מורי יודע אותי בהיותי חוסה בצל כנפיו ג"כ יודע אני בנפשי אשר האיש שלא הי' לו ידיעה בכתבי האריז"ל אינו יודע שום דבר ואינו מבין תורת שום צדיק המיחדים ביחודי צינורות דקים ודקה מן הדקה קולעים אל השערה שוקלים בפלס ומעגל כל דבור ודבור על חוט ומשיחה שערה במדות ותיקונים עליונים וכל דבריהם מלוכש בפשטות. וכאשר היתה מאת ד' זאת לנו הוא תכלית התגלות תורת הבעש"ט להלביש כל הדברים בפשוטן, ובכח הזה אנו ממשיכין אלקותו והתגלות כבודו ב"ה וב"ש חי ד' וימלא כבודו את כל הארץ, ובכח הזה להעלות כל הדבורים וכל ההווה וכל ההשתנות למקום אצילותם ושרשם הוך והדק האחוז במדות ואורות וכלים העליונים למקטן ועד גדול, להמתיק כל הדינים והגבורות להעלותם למקורם. והנה מי אשר לא למד שרשי מדות העליונות בצנורות הדקים בשיעור קומה לדמות צורה ליוצרה, אינו שומע אינו מבין שום דבור צדיק ההולך בדביקותו ודבק במדות עליונות, ובשמו יגיל וידבר כל היום בשמותיו ית' אפילו בדברים שנראה שהם חול, כאמרם ז"ל שיחת חולין וכו',

עמ' מט

בענין עסק הלכה בדברים שאינם במציאות...
תעמיק בדבר בדברי הרב בעל התניא...

וכתב בס' אנרא רכלה פ' משפטים [ד"ה]: ואלה המשפטים, וא"ו מוסיף על ענין ראשון. נ"ל דהוא אם יאמר איש מה לי לזאת להעמיק ולהטריח את נפשי בחלק התורה הזה היינו במשפט דיני ממונות בין איש לרעהו, ואח"כ יעמיסו עלי לישב ראש לדון בין איש לרעהו ויהי ח"ו הקולר תלוי בצווארי כי באפשר אטה הדין ח"ו, מוטב לא אעסוק בחלק התורה הזה ואפרוק ממני איבה וגזל כו' ובאמת לא זה הדרך ישכון אור התורה, כי לא זה היתה כוונת החז"ל במה שאמרו כל החושך עצמו מן הדין וכו', רק באם למד היטב כל משפטי התורה ואעפ"כ חושך עצמו מן הדין (וזה דוקא באין הדור צריך לו) ומונע א"ע מלישב ראש תבא עליו ברכה, אבל עכ"פ אפילו אם לא ידון לעולם בדיני ממונות בין איש לרעהו אעפ"כ מחויב להכריח את נפשו לעסוק בכל חלקי התורה וצריך לדרוש ולחקור על דיני התורה אפילו אם לא יהיה הדבר ולא יבוא לעולם, כנודע מרז"ל בכן סורר ומורה ועיר הנידחת וכמה איבעיות בגמ' שלא יארע לעולם. והוא מפני שמשפטי התורה הם רצונו ית' שכך הוא רצונו ית' אם יטעון ראובן כך ושמעון כך יהי' הפס"ד כך, ונמצא בזה שמוציא ד"ת לאמתו משיג רצונו ית' ונפשו דבקה בחיי החיים א"ס ב"ה וב"ש, כידוע להבאים בסוד ד' שרצונו ית' נק' א"ס (דרוש נא ידידי כ"ז בס' התניא נק' בשם ליקומי אמרים ויונעם לנפשך, כי מאוד עמקו מחשבותיו). ח"ש בכאן ואלה כו' מוסיף על עשרת הדברות, מה עשרת הדברות לא סגי דלא למד כי אין לך אדם בן חורין להיפטר מלימודם, דצריך לידע אותם בכל עת וזמן, כך המשפטים צריך ליודעם וללמדם אפילו לא יהי' דיין לעולם, רק כדי להשיג רצונו ית' ע"י התורה. ח"ש לשון תשי"ם בעל כרחך. והבן.

כי אינו יודע ערך שום דיבור איך ומה באיזה ספירה הוא דבוק, ושרש כל אות ואות על מה הוא מרמז ומה הוא רושם אלקות בו אשר העולם רושם האותיות האורות התורה

וע"ז ממש אגיד בעדות, כל זה נסיתי בחכמה ולבי ראה הרבה והנה האיש אשר לא ידע ספר מפנימיות התורה, בשמעו דברי הצדיקים בפירושי הפסוקים אשר נראים כפשוטים והמה עומדים ברומו של עולם ברמזים ויחודים וצורפים עליונים, נקל בעצמם לפרש פסוקי התורה בחדודים יותר מיושרים, וחכמים המה בעיניהם ואינם מבינים גדולת הצדיקים ושרשי יחודם ודביקותם בעולמות עליונים דרכי הלכסם בקדש, ונעשים גדולים ג"כ, גוט"י יודי"ן קלי"ג, חסידים.. וכ"ז גרם שאינם יודעים שרשי המדות איך לברר בכל הביורורין ועליות הטוב מן ההיפך בצנורי יחודי העבודה התמה המסורה בלב כל חכמי לב. וכאשר הצצתי בין החכמים גדלתי ונתתי אל לבי וראיתי קוצר רוחי ושפלות דעתי נגד הצדיקים בראותי אשר בכל תנועה מדקדקים על חוט השערה, אשריהם אשרי חלקם, ועל זה אנו מבקשים ושים חלקינו עמהם ולעולם לא נבוש אמן.

ובס' דברים נחמדים (פירושי הש"ס אות יז) - מנין שאפילו שיחת חולין של ת"ח צריכה לימוד וכו' כל ימי הייתי משתומם על המראה, בדברי רבותינו רש"י ובעלי התוס' כשהביאו באיזה פעם בכל שיטת הש"ס רא"י לדבריהם ממס' חולין אמרו בלשונם בשחית"ת חולין, ולא עשו [כן] כשאר מסכתות לומר בקידוש"י אש"ה או בגיט"י נשי"ם, רק כדאמרינן בקידוש"י ובגיט"י. אבל לא רצו לקרות דברי תורה בשם חולין, וקראו בשחית"ת חולין. ואסמכו הדבר הזה בדברי רבותינו אף שיחית"ת חולין של ת"ח צריכה לימוד [והובא עוד בקצרה שם (אות לח) ובס' מגיד תעלומה (על פרק מי שמתו דף כ"ב ע"א, ד"ה רש"י בד"ה אינו נוהג וכו')].

ובס' דרך פקודיך מ"ע כא (חלק המחשבה אות ה, ד"ה הט' שלא תהי'): ..והנה הש"י ב"ה אינו מושג מהותו, והנה הוציאנו [ממצרים] להשיג רצונו והנה הוא ורצונו חד וגם רצונו אין סוף כי הוא וחכמתו ודעתו אחד כמ"ש הרמב"ם, וא"א להשיג רצונו כמו שא"א להשיג מהותו כביכול, רק נתן לנו השי"ת תורתו אור מעטה לבושו, וזאת התורה ירדה מגבהי מרומים וכל התורה כולה בעצם שמותיו של הקב"ה וכל השמות תלויים בשם המפורש הוי' ב"ה, א"כ כל התורה כולה נארגת ע"ש הוי"ה תורת הוי' תמימה. דוק נא כל הדברים האלה בשל"ה בהקדמת תולדות אדם והנה בירידת התורה מעולם לעולם עד התלבשה בעוה"ז בסיפורים גשמיים הנה הוא רצונו ית"ש אשר נתלבשה לטובותינו בסיפורים ועניינים גשמיים אם יטעון ראובן כך ושמעון כך רצונו ית"ש הוא שיהי הפסק כך וכך, א"כ אנחנו משיגים רצונו ית"ש באמצעות התורה. דוק כ"ז בס' תניא. והנה רצונו הוא שמו (שמ"ו בגימטריא רצו"ן) הוא ית' העצמי כביכול שם הוי' ב"ה והוא תורת הוי' תמימה, הכן הדברים. וכיון שהוא כן תבין ותדע עיקר הח' שכתבנו תורה מ"ן השמיים נרמו בוידעת"ם כ"י אנ"י הוי"ה, והידיעה בהוי"ה הוא ע"י תורה, בין והתבונן.

ובהנחנות ישרות (אות לג): בעת עסקו באיזה דבר הלכה ומבין ההלכה על בוריה שכך הוא הדין, יכיון שמשגיג בזה רצון הבורא אשר ברצון הזה נבראו כל העולמות והוא ורצונו חד, נמצא מתאחד עי"ז עם הבורא ית' אפילו לא יהי' הדבר הזה לעולם.

עמ' נ

קבלתי מרבתי אשר התיקון חצות מעורר עת רצון למחול לו את אשר עיות

וכתב בס' עשרת צבי (זח"ג קכא, א נפרשת נשא, ד"ה ר' אבא פתח): ר' אבא פתח אשרי אדם וכו'. נ"ב טעם לפתיחה לכאן עיין היטב בשער תקון חצות, ותבין דברי המאמר על

נכון כו' ותבין סיום המאמר אשרי אדם לא יחשוב ה' לו עון אימתיי כשאין ברוחו רמי"ה היינו כשקם בחצות לילה והיה זווג יעקב ולא שאז נקרא יעקב איש תם בעלה דהאי תם הוא לאה כו' ואז מושך חוט של חסד לזווג היום, אימתי כאשר בלילה שירה עמי כנודע לבאים בסוד ה', כי היה בזווג הלילה אין ברוחו רמיה אמנם בתם לבכו. ואז לא יחשוב ה' לו עון ביום מצד חסרו, הגם אשר יש בו איזה עון, כי בלילה היה זווג עם לאה סוד הענוה כנודע מדברי האריז"ל בשער לאה ורחל, ונעשה מן עו"ן ענו', והאיש משה ענו. וזהו אשר שמענו מרבנותינו בשם הבעש"ט אשרי אדם לא יחשוב ה' לו עון מדבר באדם צדיק המשפיל עצמו ומחפש בעצמו חיפוש אחר חיפוש למצוא עונו לשנוא עצמו, ואם באיזה רגע לא יחשוב השם אשר לא במחשבתו דביקות הבורא, אזי בעיניו עון פלילי ח"ו. וזהו עצם הענוה שממציא חסרון בנפשו, ואז לא יחשוב ה' לו עון, ר"ל כי נעשה ענו, כי לו עון. וכ"ז בתקון חצות כי הזווג עם לאה.

ועוד באו דברי הבעש"ט הללו בס' עשרת צבי (זח"ב כד, ב נפרשת וארא, ד"ה והאי דכתיב אשרי אדם וכו'): ועיין מ"ש בריש פ' נשא קכ"א שדורש ר"א ג"כ זה הפסוק לענין ת"ח וסיים ג"כ שם בזה הלשון אימתי לא יחשוב ה' לו עון בזמן שאין ברוחו רמיה. ואמרנו שם כי הפסוק מדבר מגודל מדת ענוה וחסידות, ואמרנו שם בשם הבעש"ט דבר מתוק בפירוש הפסוק אשרי אדם לא יחשוב ה' ר"ל אם באיזה פעם בעת ורגע אשר הצדיק האדם לא יחשוב ה' ואין מחשבתו ח"ו קשור בכורא כל עולמים, לו עון, כלומר נדמה ונחשב בעיניו לעון ח"ו. וזו מגודל ענותנותו של צדיק, ואז נעשה מן עון ענו. ואין מקרא יוצא מידי פשוטו, בודאי לצדיק כזה לא יחשוב השם לעון, כאמור לא הביט און ביעקב. והבן. ואימתי כשאין ברוחו רמיה (אותיות הרי"ם, ונדרש במדרש על לא ממדבר הרים לשון התנשאות ורוממות וכן) רמיה בעצם נוכל לפרש מלשון רוממות והתנשאות כי ע"י הרוממות באה

רודי פה אל פה, ויעשה לעצמו גירושין ויתגרש מבית מנוחתו תמיד, בדרך שהי' מתגרש רשב"י וחבריו ומנהגם שיכתת רגליו איש איש ממקום למקום.

עמ' נא

מי שחלק לו השי"ת בכינה יוכל להתבודד במחשבתו הן בעודנו עומד בין בני אדם...

בענין ההתבודדות ראה בס' אגרא רכלה פ' לך (נעתק בהוספות להע' לה). הבעל תשובה.. אינך צריך להשתומם ולישב בוד במערות וצורים [עיי"ש].

ועוד שם פ' נשא [ד"ה]: נשא את ראש בני גרשון וכו' יתפרש ברמז לאותן המתגרשין מבתיהם לעבוד עבודה לש"ש וכוונתם לטובה שלא יתבלבל מחשבתם בכיתם מטרדות העולם. והנה הדרך ממעט את השם, שאני רבנן כאלה דפקיע שמייהו והבטיח הכתוב כי שמן תורק שמם למשפחותם לבית אבותם. והבן.

ובס' רגל ישרה מע' ה, ד"ה התבודדות מעתיק מס' ליקוטי יקרים: כשרוצה האדם להיות בהתבודדות צריך להיות עם חבר, וכל אחד יתבודד עצמו עם הבורא. אבל לבדו בחדר הוא בסכנה. ולפעמים כשהוא דבוק יכול להתבודד א"ע אפילו בבית שיש בני אדם.

עמ' נג

והרבה דעות יש שמלאכי השרת אינן נזקקין רק ללשון הקודש.

וכתב בס' מניד תעלומה (על פ' היה קורא, הראש"ס ב' [ד"ה]: הראש"ס אות ב', אלא לשון זה [ארמית] מגונה בעיניהם להיזקק לו. עכ"ל. עיין בזה נח דף ע"ד ע"ב בס"ת וז"ל, ממלך בלה"ק דמה"ש אישתמודען ב', ולא הו ממלך בלישן אחרא בגי"כ כתיב ועתה לא יבצר מהם וכו' דאלמלי משתעאן בלישן אחרא דמלאכי

ההתנשאות והגאות והוטה לכו לרמיה ועיין ביחוד תקון הגאווה ומשה רבינו ע"ה מגודל ענוותנותו ושפל רוחו שהיה תקון שלימות אדם ותקון פגם אה"ר בבחי' דעת רוח פנימי אפילו יעקב מלכר ומשה תיקן מלגאו, לכן זכה להתוודע אליו השם ופנים בפנים. ודי בזה.

וז"ל שם (זח"ג קכא, א [פרשת נשא, ד"ה ר' אבא פתח אשרי אדם וכו']) וזהו אשר שמענו מרבנותינו בשם הבעש"ט אשרי אדם לא יחשוב ה' לו עון, מדבר באדם צדיק המשפיל עצמו ומחפש בעצמו חיפוש אחר חיפוש למצוא עונו לשנוא עצמו, ואם באיזה רגע לא יחשוב השם אשר לא במחשבתו דביקות הבורא, אזי בעיניו עון פלילי ח"ו. וזהו עצם הענוה שממציא חסרון בנפשו, ואז לא יחשוב ה' לו עון ר"ל כי נעשה ענו כי לו עון.

[בס' רמשק אליעזר (על הזוהר הק') מביא "בשם רבינו כי קימת חצות הוא עיקר תיקון הנפש, יותר ממאה תעניות, ובפרט מי שעוסק אז בקבלה, אין לך זיכוך הנפש כמו קימת חצות" עכ"ל ונראה שדבריו אלו מיוסדים על דברי הרב מהרצ"ה בפרק זה].

הבעלי זהר... הו פרושי מדברא.

וכתב בס' פרי קדש חלולים (שער לולב ד"ה פרק ג' משער הלולב): בעלי הזוהר קדושי עליין היה כל ישיבתם וחנייתם במערות צורים ובפרישותם במדבריות, כמו שכתוב בשער הקדושה למהר"ו ז"ל.

ובס' נוצר חסר (על אבות פרק ד' משנה יד בד"ה רבי נהוראי אומר הוי גולה): אשריהם לצדיקים שגולין ממקום למקום וכו', ויכניע לבכו בגולה, כי כל היסורים בעולם אין מכניעין לבב אדם כמו הגלות, ויתקשר בתורה ואז השכינה שורה עליו בדרך כמו שראיתי למורי הגאון מוהר"ר אברהם יהושע העשיל ולמורי רודי הקדוש רבינו צבי שכמעט אם היה אפשריות היו כל ימיהם בגולה וגלות, וכן אמר לי מורי

חכמת הנפש (חכמת החלום אות ב) ומחמת שאינו מצוי נעתיקנו כאן וזלה"ק (על מש"ש בפנים: והאיך יודע המלאך כל המחשבות, אלא הנשמה מגדת לו וכו'): ובזה יתורץ קושי' התוס' שהקשו אהא דאמרז"ל דאין מה"ש מכירין בלשון ארמי, הקשו והלא אפילו מחשבות שבלב יודעים. ולפי הנ"ל יונח דהמחשבה מחויבת הנשמה להגיד להמלאך כי כן גזר היוצר בכדי שבוה יודע כי הוא ית' תוכן לבות ורוחות כנ"ל, משא"כ הדיבור שאינו מחויבת הנשמה להגיד להמלאך, וכשאומר בלשון שמבין המלאך הרי המלאך בעצמו שומע, משא"כ כשאומר בלשון שאינו מבין.]

עמ' נד

תורה מביאה לידי זהירות... זריזות.

וכתב בס' בית ישראל (פ' קדושים) [ד"ה] והנה מצינו במאמר רפכ"י כמה הדרגות עד כואו אל הקדושה כו', כי המאמר רפכ"י תורה מביא לידי זריזות ויראו את אלהי ישראל וכו' וכעצם השמים לטוהר, כי התורה זו האורה והמאור שבה מחזיר למוטב בהיות הלומד בה לשמה, ומסירה המסך העוורון מעיני בשר כנודע לטועמי' חיים זכו ומהזהירות בא לידי זריזות באמר' נעשה ונשמע זריזות גדולה להקמת המשכן כו' מחמת בהירות עוצם חשקם לעבודת האל המושרש בעדת השם הקשורים בשמו ב"ה, כטעם צופיה הליכות ביתה (מלשון ויצף הברזל או מלשון אור כמו צפה הצפית) ולחם עצלות לא תאכל, כי הכ"י תתלהב נשמות עם הקודש לשוב למקור הנחצה אהבת הבורא ב"ה. וזהו שרש מדת הזריזות לכל פועל הרצון לעשות איזה דבר מצוה להתקשר בחשק אור התורה, אז תשוטט נפש אלקות בכנפי המיוחד לכל איברי המצות איברין דשכינתא באהבת יראת אמרת אלהינו ומי שיש בו מדת העצלות ר"ל כודאי גבר בו היסוד עפר, ואז כביכול גורם שהאם תרכץ על הביצים המכונה בתיקונים לקטני הערך, ואז אין יכולה

על אי לא הוו אשתמודעין ב' גרע חשיבו דאינון חשבין למיעבד. עכ"ל משמע מזה דגם שארי הלשונות אינו יודעין וכן בדף ע"ה ע"ב בגין דחילא דלעילא לא ידעי ולא אשתמודעי בר בלה"ק עכ"ל הרי לך מבואר דכל הלשונות אינם יודעים רק לה"ק מיהו בפ' לך דף פ"ט ע"א בס"ת ז"ל אשר מחזה שד"י יחזה סתום הוה מלה מני מה"ש בגין דלא יהא לון פטרא דקוב"ה ממלל בהווא ערל מסאבא דהא מלאכי קדושי לאו נזקקין בלשון תרגום, אי תימא דלא ידעי והא גבריאל אוליה ליוסף ע' לשון ותרגום חד מע' לשון הוא, אלא מנדע ידעי אבל לא נזקקין תנן, דלא חיישי ולא משגיחין עלי' דהא מאיס איהו קמייהו מכל שאר ע' לשון הרי מכאן מוכח דדוקא הלשון הזה מאיס קמייהו דמה"ש ולא שאר הלשונות

ובס' הנהות מהרצ"א (נח על דף עד ע"ב ד"ה סתרי תורה). ממללן בלה"ק דמה"ש אשתמודעין ב' ולא ממללין בלשון אחרא כאן משמע קצת אשר כל שארי הלשונות אינם מבינים המלאכים, רק בלה"ק ועיין בפרשת לך משמע דרק בלשון ארמי אינם מבינים עיין בתוס' ובר"ן ועוד שם (על דף עה ע"ב ד"ה קרוב לסופו) בגין דחילא דלעילא לא ידעי ולא אשתמודעי בר בלשון הקודש בכאן מבואר שאינם יודעים מה"ש שום לשון רק לה"ק וקשה ע"ז מהא דגבריאל למדו ליוסף ע' לשון עי' בתוס' ואין זה קושיא כל כך, דכשרוצה הש"י שיעשה המלאך שליחותו הנה יכול עשות ועוד שם (לך על דף פח ע"ב ד"ה אחר כו') דא תרגום כו' ולישנא דא סתים איהו מגו מלאכי עילאה. מכאן משמע דדוקא תרגום אינם יודעים מה"ש אבל שאר לשונות יודעין.

[ובמה שמלאכי השרת אינו נזקקין ללשון תרגום ראה עוד בס' מגיד תעלומה (על פרק היה קורא, הרא"ש אות ב' ד"ה שם וכן הקשו בתוס' וכו'). בני יששכר (אדר מא' ב דרוש יג). ועוד כתב הרב מוהרצ"א בהוספותיו לס'

שהוא ר"ת הש"ם י"י ימלוך לעול"ם וע"ד. והנה היא פרפראות לחכמה. אבל לפי פשוטו הפילוסופים הניחו זה השם לחומד קודם אשר מוכן לקבל כמה צורות קראוהו חומר היולי הי"ו ל"י שההוויות ההווים אח"כ הי"ו ל"י מקודם.

[אמר המבלכה"ד, אפשר וא' התלמידים רשם דברים אלו על גליון הוספות המהרצ"א, ואח"כ נעתקו לתוך דברי הרב כי לפי פשוטו אינו מוכן מ"ש "אפשר רצה לומר הרב שהוא ר"ת וכו", מהי ההוה אמינא שזה רצון הרב, האם מפני שכתב היולי" בתוספת גרשיים הרי זה אופן כתיבתו כשרצונו להדגיש התיבה, וכפי שהוא בעוד עשרות ומאות מקומות בכל כתביו וספר זה בכללם]

ובנוסח אחר נוספו בדברי הרה"צ מזידיטשוב בפנים [אחר התיבות "כנודע כל זה"]. ונ"ל שלכן תפסו חז"ל כמו הרמב"ן והאר"י ז"ל לשון היולי שהיא מלה יונית, כי ר"ת י"י ימלוך לעול"ם וע"ד, כי מעולם האצילות יורדת לבריאה ונעשית שם בחינת כת"ר רדל"א ועתיק דבריאה ונקראה היכל ק"ק וכמה בחינות שונות והואיל וצומחות מן מלכות בא הר"ת י"י ימלוך כו' כי מלכות מתפשטת לעולמות של מטה.

[וגם נוסח זה צע"ג מידי מי יצא, ועכ"פ ברור שלא הי' לפני הרב מוהרצ"א, שאילו הי' לפניו לא הי' חזר וכתב "נראה לי בר"ת וכו'" בלי להזכיר כי גם הרב מוהרצ"ה עצמו דרשו בר"ת]

וראה עוד בס' **אגרא** רכלה פ' בראשית (ד"ה בפסיקתא אר"י ב"ר סימון מתחלת ברייתו של עולם) מענין ההיולי, ואינו מרמז מידי בר"ת

שוב ראיתי כי במהדורת פרעמישלא תרנ"ג רשם המגיה ר' צבי ליד הגהתו הנ"ל של מוהרצ"א בזה"ל "א"ה דברי מן ז"ל אלו תמוהים ע"י ברמב"ן עה"פ פ' בראשית ובהקדמת הפ"י המכונה להראב"ד על ס' יצירה ויש לישב דבריו בדוחק" ובהגהותיו שבסוף הספר הוסיף וכתב ע"י בפנים מה שציינתי על הגליון, וכונתי די"ל ד' מן שכ' חומר קודם אין כונתו ח"ו כפשוטו, רק שנברא קודם כל ההוויות שממנו נשתכלל אח"כ כל ההוויות אך זה דוחק,

לעלות ח"ו וגורם פגמי גדולים ר"ל הנודע מספרים קדמונים ומן הזה"ק וכו'.

יש בכרייתא הזאת גירסות. בס' מסילת ישרים... או"ח סי' א'...

ו**כתב בס' מעין גנים** (פי"ד אות א): בכרייתא הלזו יש כמה וכמה נוסחאות וחלופי גרסאות, ופירוש הכרייתא בכיאר נחמד ונעים עיין בספר מסילת ישרים ותרורה צמאונך ותתן מעדנים לנפשך.. עיין בס' מסילת ישרים מדת הזהירות קודם למדת הזריזות שזה מבחינת סור מרע וזה בועשה טוב ועיין בטור א"ח סי' א' כתב זריז וזהיר, ועיי"ש בב"ח.

ובס' **דרך עדותך** (פרשה א פס' ז) [ד"ה] לשמר לעשות לשמור" תחילה הוא הל"ת סור מרע, לעשו"ת הוא המ"ע ועשה טוב ע"כ לשמ"ר חסר ו' המורה על המעשה כנודע, יו"ד בחי' מחשבה, ו' ששת ימי המעשה ולהיות לשמור הוא מניעה מהמעשה ע"כ חסר ו', לעשו"ת מלא ו' המעשה והנה לא אמר לשמר ולעשו"ת, כי שמירה מסור מרע מביא לועשה טוב, ע"כ הם כענין אחד וכ"ה בכרייתא דרפב"י זהירות מביאה לידי זריזות והנה זהירות הוא בסור מרע זריזות בועשה טוב. ועיין בס' מסילת ישרים

ובס' **לקומי מהרצ"א** (פרשת בשלח, אות קלג). וחמשים עלו בני ישראל תירגם אונקלוס ומזרזיין וכו'. והוא מענין וחמ"ש את ארץ מצרים, תרגומו וזרזו. עיין בס' מסילת ישרים לפי גירסתו בכרייתא ברפב"י, זהירות מביאה לידי זריזות קא פתר לה, זהירות הוא בל"ת, להיות נזהר [מלעבור], זריזות הוא במ"ע. ולפי"ז הוא הפירוש בכאן וחמשי"ם ומזרזין, היינו זריזין לקיום מצותיו. וזה שתירגם בתרגום ירושלמי, מזיינין בעובד"א טב"א.

נ"ל בר"ת הש"ם י"י ימלוך לעול"ם וע"ד.
בנוסח אחר נאמר כאן: אפשר רצה לומר הרב

בשמים ובארץ מתרגמין דאחיד בשמיא וארעא. והשם הטוב יכפר

ובס' ריח דודאים (על דף י' ע"ב ד"ה ר' יוחנן) כל דבר שפושט צורה ולובש צורה יש לו זמן אמצעי, ובאמצע יש לו כח ב' הקצוות וכמו האמצע שבין הדומם לצומח (היינו אלמוג) יש לו כח דומם וצומח, וכן יש אמצע בין צומח לחי בין חי למדבר כנודע ליודע, להודיע כי אל אחד בראן יוצר אחד יצרן והנה תתבונן כשכבר הגיע זמן הפסקת ניסים נגלים כשידוד והתחילו להתנוסס הניסים נסתרים, הגה הנס דאסתר הי' בו כח האמצעי, מעלת הנס הנסתר והנס הנגלה. מעלת הנסתר שלא הי' בו שום הפסד המערכה רק נעשה הכל בטבע. ואעפ"כ הי' בו כח הנגלה ג"כ, כמו שאין אדם מסתפק בנס הנגלה כי יד' עשתה זאת, כן לא הי' באפשר להסתפק בנס הלזה שנעשה בטבע לבד ומבלי משגיח, רק כל באי עולם הכירו וידעו שהוא בהשגחת המשגיח וכל יכול.

עמ' נה

מי שהוא מעשרה ראשונים... נוטל שכר כולם... לחלק לכ"א המגיע לו, כי כולם נשפעים ממנו... ישאר בידו ג"כ כנגד כולם.

וכתב בס' מגיד תעלומה (על פ' שלשה שאכלו, דף מ"ז ע"ב) [ד"ה]: ואריב"ל לעולם ישכים אדם לבית הכנסת כדי שיזכה וימנה עם עשרה הראשונים שאפילו מאה באין אחריו קיבל עליו שכ"ר כולם, שכ"ר כולם ס"ד, אלא אימא נותנין לו שכר כנגד כולם עכ"ל כל כי הנהו מלתא קא דרשי רבנן בפרקא, הרי ריב"ל אמר קיבל עליו שכר כולם. ואומר לך דהנה כונת בית הכנסת הוא שיעור קומת השכינה מלכות שמים עשרה פעמים הוי' במילוי ההי"ן (בגימטריא ב"ן) בגימטריא שכ"ר (בסוד הכתוב שאמר אלקנה לחנה הלא אנכי טוב לך מעשרה בנים) והוא בגימטריא כנסת עם עשרה כוללים. והוא הרמוז בדברי ריב"ל שכ"ר כולם היינו שכ"ר עם כולם

וסגנון לשונו משמע רבא להקשות על ד' הרב המחבר ז"ל ואורו עיני כי נפל ט"ס כאן בהציון, שצ"ל על תיבת היולי שבמוסגר ששם כ' הרב המחבר ז"ל שר"ת י"י ימלוך לעולם ועד, ע"ז הוסיף מרן אפשר ר"ל הש"ס י"י כו' דאליכ יתיר אות כמוכ"כ ואמ"כ אמר שלא תסבור שזה עיקר הפי' של תי' היולי, דזה היא רק פפראות, אבל עיקר פי' בלי הפלטופים היונים חומר המוכן לקבל כו' ותי' קרום או שהוא ט"ס או הפי' כמ"ש לעיל ח"ב בכונת מרן ז"ל [עכ"ל המגיה]

..אלמוג... כסף חי... הבורא כל עלמין פעל כל זאת...

וכתב בס' בני יששכר (ניסן, מא' יא אות א): אמר הרב הקדוש המפורסם בק"ש מה' פינחם מקארעין וזלה"ה באשר ידוע שלכל הענינים והנבראים ומיני המדריגות מחולקים כמעלה אשר הם בעולם, יש אמצעי ביניהם, כמו בין דומם לצומח (אלמוג הוא דומם וצומח), בין צומח לחי (כסף חי), בין חי למדבר (אדני השדה). וכן בין תורה שבכתב לתורה שבע"פ קרי וכתוב (כל הענינים האלה הוא הכל להתודע ולהגלות, אל אחד בראן יוצר אחד יצרן). כן הוא בקדושת הזמן, בין קדש לחול הוא חולו של מועד. עכ"ד בקצת תוס' ביאור. ומעתה תבין כיון שחולו של מועד ממוצע בין קדש לחול, ע"כ נרמז עיקר איסור המלאכה בתורה ונמסר הדבר לבני אדם (למאן דס"ל דמלאכת חוה"מ אסורה מדאורייתא רק שנמסר הדבר לחכמים אשר הם יפרשו איזה מלאכה אסורה ואיזה מותרת) הבן הדבר.

ועוד שם (סיון, מא' ה אות ב): והרב הקדוש המפורסם בישראל מהר"ם מקארעין זצ"ל אמר, קרי וכתוב הוא דבר ממוצע בין תורה שבכתב לתורה שבע"פ, כידוע בכל המדריגות יש דבר ממוצע בין דומם לצומח בין צומח לחי בין חי למדבר (הכל להודיע האחדות אל אחד בראן וכו') כן בתורה יש דבר ממוצע בין תורה שבכתב לתורה שבע"פ והוא קרי וכתוב... ונ"ל שהוא בבחי' יסוד צדיק, כ"י כ"ל (בגימטריא יסוד')

ישראל בכל זמן ועידן להיות מעשרה הראשונים בבית הכנסת והנה הם הקדימו ביחד מאתיים, ז"ש ראשיהם מאתיים ואחיהם על פיהם, כי הם קיבלו שכר כולם והשפיעו לאחרים

וקיי"ל דרוחניות לא יעתק ממקום למקום רק יתרכה.

וכך גם כס' **אגרא** דכלה פ' בהעלותך (ד"ה עשה לך שתי חצוצרות כו'). דהנה הנפש היורדת לגוף האדם היא מהשכינה אם הבנים, וכבר ידעת כי הרוחניות לא יעתק ממקום למקום רק יתרכה, ואפי' שיוור ממקומו אעפ"כ ישאר במקום הראשון והנה הנשמה ג"כ הגם שיוורדת לגוף האדם עכ"ז תשאר בצורתה במלכות שמים אם הבנים ע"כ תקרא הנשמה שתי חצאי צורות חצאי למעלה וחצאי למטה

ועוד שם פ' קרח (ד"ה עוד תתכונן הנה על מה עשה ה' ככה שתכוא אלינו בתורה מצות קדושת השם). מצות מסירת הנפש שמוסר רמ"ח איברי נשמתו לשורש נשמתו בקודש העליון, כי כאשר באת אלינו הנשמה ברמ"ח איברים לעוה"ז אעפ"כ נשאר שורש רמ"ח איברים במקור העליון כי רוחניות אינו נעתק ממקום למקום רק מתרכה וז"ש בדברי הק' מהרד"ב שדרש בפסוק עשה לך שתי חצוצרות כסף שתי חצאי צורות, ואמרנו בזה שתי חצאי צורות היינו החצאי צורה אשר היא בשורש העליון והחצאי צורה שבגופך כסו"ף יכספו וישתוקקו זה לזה והנה תשכיל יותר מזה, כאשר הנפש תשתוקק באמת להיכלל רמ"ח איברי ברמ"ח העליונים הנה מתחברים ומתהווה מספר מלכו"ת, והנה הגם שהוא בסוד מטי ולא מטי ותשאר הנפש בחיים בעוה"ז, עכ"ז כבר נשתלם במקורה בחי' מלכו"ת שמים, וגם בה בעוה"ז, כי הדרין לכללין שרוחניות אינו נעתק ממקום למקום רק מתרכה.

ובס' בני יששכר (אדר, מא' ב דרוש ג) דהנה ידוע, הנפש הבאה לעוה"ז מהעולם העליון

היינו כולליהם שהוא בגימטריא כנס"ת. והנה לדעתי לבעבור זה יש בתיבת כנס"ת עשרה כוללים יותר מן תיבת שכ"ר שהוא בגימטריא י' בנים, להורות דעשרה בנים הראשונים המה כוללים את הבאים אחריהם. והנה זה שרמו ריב"ל באמרו ישכים אדם לבית הכנס"ת כדי שיזכה וימנה עם עשרה הראשונים (הנה לא אמר כדי שיד' מעשרה הראשונים, רק אמר וימנה, רמז על המנין ומספר שיש בתיבת כנס"ת י' כוללים יותר על עשרה בני"ם שמרומזין בתיבת שכ"ר, להורות שהם כוללים את הבאין אחריהם, והמה מקבלים וכוללים כל שכ"ר הבאים אחריהם ומהם מושפעים האחרים וידוע דדבר רוחני אינו נעתק ממקום למקום, וכיון שהמה לוקחים כל שכ"ר הבאים אחריהם, הגם שהאחרים באים ומקבלים, עכ"ז גם בידיהם נשאר שכ"ר כול"ם, בסוד לא וזה שכינה עד שעשתה רושם)

והנה המקשה לא הבין דבריו והי' סוכר קיבל עליו שכ"ר כולם ושוב האחרים לא יקבלו שכר וזה א"א לומר, ע"כ הקשה שכ"ר כולם ס"ד והנה השיב לו הכונה נותנין לו שכ"ר כנגד כולם, כי העשרה בני"ם המה כוללים בתיבת כנס"ת בין והתכונן, ותתן מעדנים לנפשך

עפ"י הדברים האלה יש לפרש הפסוק ומבני יששכר יודעי בינה לעתים לדעת מה יעשה ישראל וכו' נכתב זה הפסוק כשהמליכו את דוד שהוא מרכבה לשכינה מלכות שיעור קומתה עשרה בנים מנין שכ"ר, ועם העשרה כוללים מנין כנס"ת הנה באו בני יששכר להמליכו הנה מרומז בשמם יש שכר והן המה יודעי בינה לעתים, עתים ג"כ בגימטריא שכר עשרה בנים שיעור קומת המלכות (ומרומז ג"כ בתיבת בינה היינו ה' (אחרונה מלכות יש בה) י' ב"ן, הוא צירוף בינה) והנה שהמה ידעו בינה לעתים, והנה כשהגיע העת והעונה מלוכת דוד מרכבה למלכות, הנה הקדימו להיות מעשרה הראשונים עשרה בנים שיקבלו שכר כולם. וז"ש ומבני יששכר יודעים בינה לעתים לדעת מה יעשה

עמי נו-נו

בשם הבעש"ט כי האדם הרואה בחכירו איזה שמץ... פניו של עצמו הוא רואה. (ובהע' עז).
וכן שמעתי שראה הבעש"ט חילול שבת... עד שנזכר ששמע מקרוב זילותא דת"ח ושתק.

וכתב בס' בני יששכר (תשרי, מא' ד אות ו):
כאשר נדקדק בכפל לשון הוכיח תוכי"ח, על פי מה דמקובל בדינו מאת תלמידי הבעש"ט ולל"ה אפילו הצדיק כשרואה איזה עבירה באיזה אדם הנה זה ודאי אינו במקרה, ולמה הזמין השי"ת אשר הוא יראה אותה העבירה ע"כ הוא שיש בידו ג"כ שמץ מה מדוגמת אותה העבירה, והראוהו מן השמים בכדי שיפשפש במעשיו. וסיפרו מתלמידי הבעש"ט שאירע שראה באחד שחילל שבת בפרהסיא ועמד משתומם למה הראוהו כזאת, ופשפש במעשיו דע"כ יש בידו עון כזה, פשפש ומצא ששמע מקרוב זילותא דת"ח (נק' שב"ח, כאמור בזהר) ושתק והמשכיל יתבונן כן בכל הענינים דהקב"ה מדקדק עם חסידיו. ולפי זה יתפרש הכתוב הוכח תוכיח את עמיתך היינו שתהיה גם אתה מוכיח כאשר תוכי"ח את עמיתך ותפשפש במעשיך ולא תשא עלי"ו חטא, רצה לומר לא תשא את החטא רק עליו אבל תבין אשר גם אתה מצטרף לתוכחה ותפשפש במעשיך ותשוב אל י"י כמוהו כמון, ותזכו שניכם לחיי עולם בזה ובכא.

ובס' אנרא דבלה פ' דברים [ד"ה]: ואצוה אתכם בעת ההיא את כל הדברים אשר תעשון. ולא פורש מהו עוד הציווי. והגראה, הנה אמר והדבר אשר יקשה מכם ולא אמר לכ"ם, הוא עפ"י דברי חז"ל בפסוק כי לא דבר ריק הוא מכם, שדרשו ואם ריק הוא מכם. שדרשו מתיבת מכם שאתם הגורמים. כן יאמר בכאן באם יקשה עליהם איזה דבר מכם הוא, מידכם היתה זאת, כי התורה מאורשה לכל ישראל, וכאשר כסיאת אנפאה מאיזה איש ע"כ הוא עבור איזה חטא ועון ושמץ דבר אשר נמצא בו. ע"כ הסגולה לזה מפי חכמי האמת, על כל דבר שאינו

מהחדר ששמו גוף כמו שפירש"י בגמ' (ה"ס מלכות שמים נק' גופא קדישא כמבואר במקובלים) והגם שבאה הנשמה משם לעוה"ז עכ"ז שורשה נשאר שם במקורה, כי רוחניות אינו נעתק ממקום למקום רק מתרבה ואותו חלק הנפש אשר בשמים ממעל מאיר לאשר בארץ בגוף האדם, והחלק אשר בארץ מחויב להשתוקק למקור אשר בשמים (וזה ענין מסה"נ באהבה).
ע"כ הנפש נק' ב' חצאי נפשות, והמ"י.

ובס' מגיד תעלומה (על פ' מאימתי, דף ז' ע"ב) [ד"ה] גדולה שימושה של תורה... אציגה נא עמך מה ששמעתי מכבוד אדמ"ו הרב הקדוש מהר"ם זצוק"ל הטעם לזה דהנה על המצוה שאדם עושה בעוה"ז בגשמיות זוכה לעשותה לעוה"ב ברוחניות (והוא הוא שכרו הנצחיי תענוג תמידיי שזכר מצוה מצוה נ"ל), והנה רבינו הקדוש אמר בפטירתו שמשוני בחיי הם ישמשוני במותי הנה נשמע מי ששימש ת"ח בחייו, זוכה לשמשו במותו. והנה מהו השימוש במותו, הוא כמו שבחיים בעוה"ז המציא לו המשמש הענינים הצריכים לחיותו כגון מאכל ומשתה, כמו כן בג"ע הנה חיי הנשמות ומזונם הוא מה שנשפע להם זיו השכינה, והנה המשמש הוא הממציא. והנה נשפע להמשמש הזיו מקודם להמציא לת"ח (ואוסיף נופך, דרוחניות אין נעתק ממקום למקום רק מתרבה, וא"כ נשאר הזיו גם ביד המשמש. והבן) והוא לקחו קודם להת"ח. א"כ גדול שימושה וכו' יותר וכו'. זה תמצית מה ששמעתי מפה קדוש כבוד אדמ"ו זצוק"ל.

עמי נו

זהו תכלית האדם לידע שפלות עצמו שאין גרוע בעולם יותר ממנו.

ראה להלן עמ' עה בענין התוכחה לעצמו, ובהוספות לשם. ועוד ראה בהוספות שבסוף הספר לענין "שפלות".

עמ' נז

האמת שאני אוהב את חברי, אבל אני הראש והוא במדרגה שפלה.

ו**כתב** בסי' פרי קדש הלולים (לספירה ד"ה והרביעי). הדר בן בדר המכה את מדין בשדה מואב הוא בקדושה סוד התורה כו' כי נודע סוד הכאה מדברי האריז"ל כשאורות מכים זה בזה יוצא השפע ונתרבה השפע, וזה הוא מקור תורה שבע"פ מדמה מילתא בסברא למילתא אחריתא וזה מדמה לזה, ומחמת זה יגדיל תורה ויאדיר וזה הוא דרך הכאה כפטיש יפוצץ סלע, את מדין היינו עם מחלוקת בתחלה, אמנם הוא בשדה מואב אהבה בסופה חיבור התרין ריעין כנז' כו'.

ו**שרש** הדבר, אם אין נכנע לפני מלך הדר לבקש תורה מפיהו, אפי' קרא ושנה הרבה אם לא שמש ת"ח לראות במסתרים תם איך לעבוד בורא כ"ע בלו"ג, לא יצוייר ערך הזה על הגויל ועל הנייר שיעור קומה כי אם בהשתדלות עצום לשמש צדיקים להתאבק בעפר רגלם, או וימלך וימת. או אפשר מצינו לו מדה רעה לזה הלומד שלא לשמה, היינו המכה את מדין בשדה, הרצון, עם מחלוקת בשדה מואב שם הוא קוף בפני אדם (עי' ברי' האריז"ל ביחוד השדה של ע"ש).

אמנם אנחנו חלקינו זה אשר ביארנו למע' דרכי התורה אנחנו חיים וקיימים לעד ואתם הדביקים כו', אנחנו דביקים בתפארת ישראל בצדיקים במלך הדר כו' וזה הוא סימן ללימוד לשמה אשר שמח בשמחת גדולת החברים הת"ח, כי אינו לוקח התפארת לעצמו אמנם שמח בשירות את אחיו המשרתים עושי רצון בוראם כ"ה מני ומנך תסתיים שמעתתא. אמנם הם צד האחר מכים את מדין בקטטות זה עם זה, והם שונאים הצדיקים כי לוקח התפארת לעצמם וקנאה בוער בלבם, והמה אויבי ד' כמו

מבינו בתורה ישוב בתשובה ויככה בדמעות, יעויין בדבריהם הלא בספרתם והנה כבר כתבנו כמה פעמים בשם צדיקי דורותינו מקובל מפה אל פה, שכל מה שאדם רואה ושומע מראין לו דוגמתו, כגון אם רואה אדם עובר עבירה ח"ו, ע"כ יש בו ג"כ דוגמת אותו העבירה וזה הוכיח תוכיח את עמיתך, שגם אתה תוכיח את עצמך עם עמיתך, כי לולא שזה כך לא הראוך מן השמים כל אלה. והנה כבוא לפני הדיין איזה דין עסק גזל וחמס ורואה שאינו מבין הפסק הלכה, ע"כ שמך דבר נמצא בו כנ"ל, וכודאי ביותר יש לו לחוש שיש בו מדוגמת אותו הענין שהראוהו כעת, דהיינו עסק גזל וחמס וכיוצא שטוענין הבע"ד, ע"כ יפשפש במעשיו אם יש בו איזה עבירה שיהיו בדוגמת אותו הדבר שהבע"ד נשפטין עליו, ויהי' בכלל התקוששו וקושו שדרשו רז"ל, ואז כשישוב בתשובה לפני הש"י יאירו עיניו להוציא הדין לאמתו. וזהו ואצוה אתכם בעת ההי"א, רצה לומר כשיגיע העת כזאת שלא תבינו איזה משפט (וקאי אדלעיל מיני'), את כל הדברים עם כל הדברים שדברו לפניך הבע"ד, אשר תעשו"ן, על דוגמת עבירה כזאת תעשון אשר, היינו תשובה הנק' אשר, מבינה המאשרינו ונותנת מוחין להבין נ"ל. ולפי"ז יצדק ואצוה אתכם לכלול גם הבע"ד, שגם הבע"ד והעדים בראותם איזה גזל וחמס מצד שכנגדו יעשו גם הם תשובה, שלא לחנם אירע זה לנגד עיניו, רק שגם בידו יש איזה שמך דבר מזה ויעוררוהו מן השמים לתשובה.

ובס' דרך פקודיך מל"ת לב (ח' המחשבה ה):
מי שמבזה ת"ח, ואפילו מי ששומע בזיונו מאחרים ושותק, נקרא מחלל שבת (ושמעת' מעשה מהבעש"ט וצלה"ה שהראו לו מן השמים חילול שבת, ולא מצא בידו חטא כזה עד שנזכר ששמע בזיון ת"ח ושתק).

שכתב האריז"ל וכו' אבל הלומד לשמה טועמיה
חיים זכו.

עמי' נז-נח

כא וראה במס' מכות... מעשה דריב"ל שם
שלא בא אלי' גביה דאכל ארי' איש אחד
בתוך ג' מאות פרסאות שלו.

וכתב בס' אנגרא דכלה פ' וירא (ד"ה וירצה
עוד). דאיתא בגמ' דאכלא ארי' לגברא
בג' פרסאות סמוך לריב"ל ולא הוי משתעי אלי'
בהדי' דמהראוי לצדיק להתפלל שלא יארע
תקלה לשום אדם ובפרט לאותן הסמוכים לו.
והגם דלא חשיד קוב"ה דעביד דינא וכו' עכ"ז
מהראוי לו להתפלל שיחזק הש"י את לב הרשעים
לעוררם בתשובה וככה אירע לאבינו אברהם
להיות שהמקומות האלה היו סמוכים אליו אזי
הרע מאד לכבו שאירע כזאת במקומות הסמוכים
אליו, והאשים את נפשו על הדבר חז"ש וילך י"י
כאשר כלה לדבר וכו', שהש"י הלך מאתו כאשר
שכבר כילה הדיבור שלא הי' עוד שום דיבור
הנצרך לדבר אל אברהם אז אבל אברהם בראותו
שנפסק הדיבור חשב שהוא כענין ריב"ל דלא הוה
משתעי אלי' בהדי' וכו' והאשים אברהם את נפשו
על אשר לא התבונן מקדם על הדבר לבל יארע
מקרה כזה במקומו ובסמוכים. וזהו ואברהם ש"ב
למקומו, דהיינו ששב בתשובה שלימה לפניו ית'
על עסקי מקומו (ויתפרש למקומו על עסקי
מקומו, כמו שפירשו המפ' בכמה פסוקים למ"ד
במקום על) והבן ובאמת אברהם לא חטא כזה,
כי רחוקים היו מתשובה, והפסקת הדיבור הי'
בעבור שכבר אמר אליו הש"י כל המצטרך לעת
כזאת, רק שכן דרך הצדיקים שמאשימים את
נפשם והודיענו התורה מעלת אברהם ללמד
לכניו דעת.

עמי' נח

הרע הוא מן מלכין קדמאין דמיתנו... תיקון
הצינורות...

וכתב בס' פרי קדש חלולים (דרוש ג' רגלים

ד"ה ואולם). וגילה לנו אדונינו האריז"ל
סוד מיתת המלכ' בשבירת הכלים אשר מלכו
באדום לפני מלך מלך לבני ישראל, ומהם נעשו
סיגים ופסולת מעורב הרע בטוב ונתן לנו עם ד'
הקדושים לברר כמעשה ידינו במצותיו אשר
קדשנו בהם הפסולת מתוך האוכל להחזיק הטוב
ולהשליך הפסולת וזהו שרש כל מעשה המצות
וגם כל המעשים אשר נעשים תחת השמש, הכל
כשכיל זה והיינו דאמרינן סוף ברכות איזה
פרשה קטנה שכל גופי התורה תלויין בה, בכל
דרכיך דעהו כו' ועיין כל זה בדברי האריז"ל

ובס' עפרת צבי (זח"ג קכח, א פ'ר' נשא, ד"ה
סהדותא). כל רזין דאורייתא לברר הטוב
נובע מן מלכין קדמאין מפרשת ואלה המלכים

ועוד שם (זח"א קמז, א פ'ר' ויצא, ד"ה והנה
אחינ) ושרש ביטול מלכין קדמאין הי'
ע"י נקודת אנ"י אשר כל א' אמר אני אמלוך,
ושרש עולם התקון ע"י שם נקודת אי"ן שמחזיק
עצמו לאין, והמש"י

ועוד שם (זח"ב קה, ב פ'ר' משפטים, ד"ה
אדמת עפר) אדמת עפר הני כו' אע"ד
פמת"ר נ"ב נ"ל שנתחלפו בצירוף זה אחר
הבירור שיתברר הכל מן ברורי מלכין קדמאין,
והנה הי' ז' נקודות שנשכרו ומתו וירדו לעולם
הבריאה והם נקודת זו"נ וד' בחינות של או"א
ויש"ס ות' שהי' בהם פגם ואנו ע"י מעשינו
וחיותינו מבררים כ"ז עד תחיית המתים כנודע
כ"ז לבאים בעבודת אמת כי ע"ז סוכב הולך כל
טעמי העבודה והתורה והנה סבת בטולם
ומיתתם הי' על שלא הי' בהם אהבה כנודע, אבל
לעתיד שיתבררו כל הספירות ומדות אזי יסתכלו
אנפין באנפין ולא יהי' עוד מיתה בעולם ואדרכה
יהי' בין המדות והצנורות עליונים אהבה ויחיה
לעולמי עד. וזהו אע"ד ע"ד ירמוז על הי"א
בחינות שהי' ביטול ופגם כנ"ל ולכן היה כבגד
עדי"ם בכיטול, אבל לעתיד יהיה הכל באחדות

עמי נט

ובאהבת חבירים מעורדת אהבה במדות העליונים, ועיזו נוכל להסיר כל הרע ולהמשיך כל הטוב. ובתשובה לשאלת מקוה הטהרה הארכנו בזה ג"כ בדרך זה.

וכתב בס' פרי קדש הלולים (שער השבת) [ד"ה]· זה ימים בא אלי מכתבו הנעים אודות מה שמבואר בפע"ח שער השבת בשם תלמיד האר"י ז"ל בנידון כוונת המקוה מי שיטבול בלי כוונה יצא מקו השם וכו'. הנה ירידי אחי כבר הארכתי בזה בתשובת שאלה זה כמה שנים, ואין התשובה הזאת כעת ת"י והוא בין החברים ותוכן דברינו דלשם כי לא יצאו דברים אלו מפי האר"י ז"ל, וגם הלשון באותה כוונת המקוה מוטעה ומשובש שם ולא דסמכא הוא וכו' ובתשובה הנ"ל כתבתי שאפשר דעת אותו תלמיד כשאינו מכין כלל לשם טהרה אז יצא מזה הקו הנ"ל, אבל גם זה לא הונח לי שם, כי כבר קבלנו מפי רבותינו בשם הבקש"ט אשר פני' וגדלות לא יזיק לכוונת המקוה אחר שהמעשה גורמת בעצמה טהרה, וכן הדין בצדקה ע"כ. ובצדקה מצינו סמך והי' מעש"ה הצדקה שלום נ"ל טעמי הדברים כי אחר שהמקוה רומזת לתשובת בינה ואין פגם ויראה מהחיצונים מגיע לשם וגם בכוונת הצדקה בלק"ת ישעי' בפסוק זה והי' מעשה הצדקה שלום כי מחבר ומעלה ו"ה ל"ה ואין פגם מגיע לשם וכו'.

אבל שרשן של דברים הוא זה לפענ"ד כי נודע כי שרש כל הטומאות נובע ח"ו מז' מלכין קדמאין דמיתו ומהם כל הסיגים והפסולת, כמבואר לבעלי העבודה העוסקים בתורת האר"י ז"ל. והנה שרש פגם עולם הנקודים מחמת שלא היה בהם אהבה ורעות, וכל א' אמר אנא אמלוך כנודע, ועי"ז הגיע בטולם ושכירתן זו היא מיתתן. ותכלית העולם וכוונת התורה ומצותי' לברר וללבן ולטהר להחיות אלה המלכים, כמבואר פרטם בשער הכלים בסוד פר"ה אדומ"ה תמימ"ה (אתון המתים בסוד לא המתים ה'הלוי'ה).

ואהבה לזה רומז אע"ד, ר"ל הבורא כ"ע אומר אעד אהיה לעולמי עד ולא יהיה עוד מיתה ומחה ה' דמעה מעל כל פנים מחמת הא' המורה על אחדות אהבה ופמת"ר ירמוז ג"כ מה שהי' עד עתה מ"ת פ"ר מחמת הגבורות והדינים פ"ר ירמוז על המלכים סוד מל"ך מל"ך ימל"ך בגימ' פ"ר כי מלך לעילא מלך באמצעיתא ימלך לתתא כדאיתא בזהר בראשית דף ל"ד כי נתקלקלו כל העולמות מחמת גבור"ה די"ן שרש פר"ה וכו' ולעתיד יהי' פ"מ ת"ר כלומר אהבה פי שנים פעם תרי, גם סוד ע"פ שנים עדים יקום דבר וזה אע"ד פ"מ ת"ר בסוד ויקם עדות כיעקב עיין באד"ז דף רצ"א ובכוונת העמידה בכוונת ואלקי יעקב ודוק

עמי נח-נט

(הע' עט-פ, בענין השלום).

וכתב בס' תפלה למשה (פ' עקב עמוד קכ"ז א). כאשר כתב לי אחי אמ"ו [סוהרצ"ה] בסיום המשנה, אמר ריב"ל לא מצא הקב"ה כלי מחזיק ברכה אלא השלום, ואמר שהשלום הוא הכלי ע"ד שנאמר וישם לך שלום, ולשון וישם הוא מלשון סימא (באסמך) שהוא אוצר המחזיק ברכה, ע"כ לעניננו ודפח"ח.

וראה גם להלן עמ' פכ-פג.

וכתב בס' אנרא דפרקא (אות ע): בזהר בראשית (דף ס"ו ע"א) המה מי מריבה וכו' בגין דאית מיין מתוקין ואית מיין מרורין, אית מיין צלולין ואית מיין עכורין, אית מיין שלום ואית מיין קטטו ע"כ. ותתבונן שם במק"מ מיין שלום מצד היסוד ברית קדש, ובהיפך בקליפה. ותתבונן מזה במקום שיש קטטות ומריבות בודאי הם מפוגמי הברית. ושמעתי פי' הפסוק שלח ידיו בשלומיו (בודאי) חילל בריתו. והבן ותתבונן מדברי הזהר דאית מים מגדלים מריבה, והוא ממש דברי תלמודא דין אית מים מגדלים זנות, דהא בהא תליא. בין והתבונן.

כלל רק לשום יוהרא בעלמא, המעשה כזה הוא החלל מתה מעולם השבירה ר"ל. כן נראה לי שב דברי אותו תלמיד

וכן כתבנו להחבירים בכמה ענינים ומוסרים בזה על מדה זו להיותה תכלית העבודה...

וראה מכתב הרכ "אל כבוד אחיי וחברי ותלמידי החסידים אשר בק"ק בראד" (בס' הנהגות ישרות ודרכי ישרים מז, ב-מח, א)

באתי באהבת החבירים להעירם ולהקיצם ובפרט בימים הקדושים האלו ימי השלום ימי הפקידה אשר כל באי עולם עוברין לפניו כבני מרון, כואו אחיי חזקו ואמצו בעבודת האל ככל לב ונפש לתורה ולתעודה ולעבודת התפלה העומדת ברומו של עולם אמנם אחיי תראו שיהי' ביניכם אהבת אחים ממש, אהבת החבירים החפצים לעשות רצון אביהם שבשמים באמת, ותעשו אגודה אחת לעשות רצונו כלבב שלם. ועל זה אמרו בתו"כ פ' שמיני זה הדבר אשר צוה ה' תעשו וירא אליכם כבוד ה' אותו יצה"ר וכו' שתהי' עבודתכם מיוחדת כשם שאני יחיד בעולמי והנה אצלו ית' ב"ה וב"ש החפץ חסד הרוצה להיטיב משפעת כבודו יתעלה ברוב עם הדרת מלך, ונאמר ע"ז אין המלך נושע ברב חיל וכו', אבל אמר היוצר יחד לבם וכו' ברוך ה' אלקי ישראל הבוחר בעמו ישראל ומתפאר בהם, כמ"ש הכתוב ישראל אשר כך אתפאר החפץ בעבודת היחוד ליחד שמו יתברך ב"ה וב"ש כאחד אמת והנה מבואר אצלינו כמה מהמוסר על פירוד הלבבות ח"ו אשר נהג בזמנינו זה, ונאמר ע"ז בתיקונים כל מאן דאפריש חד מחבריה כאלו אפריש כך ובהקדמת עץ חיים הארכנו בזה אשר כמה צריך אינש להוסיף דעתו לאהבת החבירים זה עם זה, אשר על זה ממש סובב והולך כל דרכי החסידות והעבודה שבלב, וזולת אחרות החבירים אין שום עבודת אמת בעולם. אין הזמן גורם להאריך לכם בזה, מן הסתם תשמעו. וזהו יתר ופינה חזקה לתורה ולתשובה ולמעש"ט וכל המדות טובות אשר עליו סובב הולך כל החסידות..

ולבאים בסוד העבודה התמימה לשבר כח הרע הנובע משרשי מדות הנקודות ומיתתן ובטולן ולהעלות הטוב ולברר למ"נ לעשות נ"ר ליוצרינו בוראינו קדושינו קדוש יעקב כו'. והנה זהו תכלית עבודתינו להפריד כל הסיגים למזג ולהמתיק כל הצנורות והמדות שימשכו וישפיעו זה לזה אהבה ורצון וריעות, הן בדרך כלל בשיעור קומת האדם הרוצה לרמות ליוצרו ב"ה וב"ש, הן בפרט בין שרשי הנשמות וצניורות אשר יכדלו אדם מחבירו וכו'.

והנה אחי ידידי פתחתי בזה להחברי' כמחט סדקית והשם הטוב יפתח להם כו' כו' ולא יכולתי להאריך בשעשועי אהבת עבודת האמת. אמנם בזה יתיישב דברי אותו תלמיד שאמר שאם מבטל טבילות מצוה הוא מקצץ בנטיע' כי הנטיע' הם הנקודות עולם הנקודים בסוד הנטיעות כקרני חגבים, והי' בהם ביטול ושבירה ותכלית תקונם להיות מקבלין דין מן דין, ויהי' נמשכין דרך קוין והוא עצם מקוה טהרה כי הטומאה באה ח"ו מקיצוץ הנטיעות ח"ו אשר לא הי' בהם אהבה ברצון והטבילה במקוה יורה על תיקון להחיות המדות ולזווגן ולהמזיגן וליחדם כאחד וזו היא טהרה ולכן אמר מי שטובל שלא בכוונה יש ליישב ג"כ כנ"ל ואין סתירה לדברי הבעש"ט, כי שלא בכוונה היינו שאין מכיין להמשיך עליו שם טהרה לשם המכוון, ואין רצונו שלא בכוונה כוונת יחודי' כי בזה לא יצא מקו ה' כי המעשה הוא טוב בעצמו, וגם פני' וגבהות לא יזיק כמו שביארנו למעלה. אבל עכ"פ צריך לכוון שם טהרה וכו' לשם תשובה, כי בל"ז המעשה בטלה וכו'

שמעתי ממוריני הקדוש מ"מ דק"ק קאוניץ מרגלא בפומי' מה מקוה מטהר וכו' ואיך הוא מטהר את הטמאים היינו כשנכנס לתוכה, כך הקב"ה מטהר את הטמאים, הבא לטהר שיכוא לטהר' ע"כ. ואז בודאי אם בא לטהר ונכנס למקוה לשום טהרה הגם שיכוא לו איזה פני' וגדלות ח"ו ר"ל זה אינו מזיק, אחר שבא בקו ה'. אבל מי שלא נכנס כלל או שלא בא לטהר

עמ' ס

יִישַׁר בְּעֵינָיו הַנְּהִיגוֹת הַרֵב אַחֲרֵי וּדְבָרָיו. אַבְל תִּדְעַה
יְדִידֵי שׁוֹה הוּא מֵאֲמֵר רַז"ל שֶׁאֲמָרוּ שְׁלֵא מִכָּל
הָאָדָם זֹכֵה אָדָם לְלִמּוּד, כִּי הַנִּשְׁמָה מִשְׁתּוֹקֶקֶת
לְלִמּוּד מֵאִישׁ אֲשֶׁר הוּא כָּלֵל אִיכּוּתָהּ (וְהַמִּשְׁכִּיל
עַל דְּבַר בְּכַתְבֵי הָאֲרִיז"ל בְּעֵנִי עֲנִפֵי הַנִּשְׁמוֹת יִבִּין
הַדְּבָר) וְלִזֶה תִּמְצָא עֲנִינִים רַבִּים הַפּוֹכִים
בְּתַלְמִידֵי כָל רַב וְרַב בְּהַנְּהִיגוּתֵיהֶם, לֹא רֹאֵי זֶה
כִּרְאֵי זֶה הֵגֵם שְׁכוֹלִים קֶרְבַּת אֲלֵקִים יַחֲפָצוּן,
הַתְּהַלֵּךְ בְּמִישְׁרִים.

וְהִנֵּה הַתְּלִמִּידִים הַמִּשְׁמָשִׁים אֶת רַבּוֹתֵיהֶם כָּל
צֶרְכָם וְכָל חֲפָצָם וְכוּונָתָם לְהַגִּיעַ וְלַעֲמֹד
עַל דַּעַת רַבּוֹתֵיהֶם, הֵנָּה יִגִּיעוּ לְכוּונַת הַנְּהִיגוּתֵיהֶם
וְדַרְכֵיהֶם לְתַכְלִית נְקוּדַת הַמֵּרְכֵז הֵינּוּ פְּנִימִיּוֹת
הַכּוּוֹנָה, הֵן תְּלִמִּידֵי הַרֵב הַמּוֹרָה הַזֶּה הֵן תְּלִמִּידֵי
הַרֵב הָאֲחֵר כָּל אֶחָד יִגִּיעַ לְמַחְזוֹ חֲפָצוֹ (הֵגֵם שֶׁהֵם
הַפּוֹכִים בְּהַנְּהִיגוּתֵיהֶם, עַכ"ו לְתַכְלִית אֶחָד יִגִּיעוּ).
וְכָל צָדִיק יֵאָחֵז דְּרָכּוֹ דֶּרֶךְ הַקְּדוּשָׁה, וְגַם כָּל
תְּלִמִּידֵי אַחֲרָיו יִמְשְׁכוּ. אַבְל בְּשִׁבִיל זֶה אֵין לְגִרּוּעַ
מַעֲלַת צָדִיק הָאֲחֵר וְתְלִמִּידֵי הַמַּתְנַהֲגִים בְּאוֹפֵן
אֲחֵר עֲבוּדָתָם, כִּי אֵין שְׁנֵי נְבִיאִים מִתְנַבְּאִים
בְּסַגְנוֹן אֶחָד וְאֵין בִּי צָדִיקִים הוֹלְכִים בְּהַנְּהִיגָה
אֶחָת, כִּי כֵן גִּזַּר הַיּוֹצֵר וּמָה רַבּוֹ מַעֲשֵׂיו יְתִ"ש
אֲשֶׁר עָשָׂה כּוֹלֵם בְּחִכְמָהּ, וְכָל אֶחָד יֵשׁ לוֹ אַחִיזָה
בְּתוֹרָהּ. וְשִׁמְעֵתִי מִפִּי כְבוֹד אֲדַמּוֹרֵךְ הַרֵב הַקְּדוּשָׁה
הַמְּגִיד מִהַר"י זצ"ל מְקַאֲוִינִין פִּי מַה שֶׁאֲחִיזוֹל
שְׁלַעֲתִיד לְבֹא עֲתִיד הַקְּב"ה לַעֲשׂוֹת מַחּוּל
לְצָדִיקִים וְכֹא"א מֵרָאָה בְּאֲצַבְעוֹ הֵנָּה אֲלֵקִינוּ זֶה
(הֵנָּה יְדוּעַ לְכָל מִבֵּין שֶׁאֵין הַדְּבָר הַזֶּה כְּפֶשׁוּט),
וְאֲמַר הוּא זצ"ל דִּהְנֵה אֲזִי יְהִי תַכְלִית הַהֲתַבְּוֹנָת
הַדַּעַת הַשְּׁלֵם, וְכֹ"א יוֹרָה דְּרָכּוֹ אֵיךְ הִי הָאֲמַת אֲתוֹ
בְּאֲחִיזוֹ דְּרָכּוֹ, וְכִי דְרָכּוֹ הִי נְכוּן לְהַתְּכַלִּית. וְאֲצַבַּע
הוּא כִּנּוּי לְאֲחִיזָה כִּי אֲחִיזוֹת הָאָדָם הוּא
בְּאֲצַבְעוֹת, וְזֶה יוֹרָה אֲשֶׁר כֹּא"א מֵרָאָה בְּאֲצַבְעוֹ
הֵינּוּ דֶּרֶךְ אֲחִיזוֹתוֹ, לֵאמֹר רֹאֵה נָא אֲשֶׁר אֲחִיזוֹת
דְּרָכֵי הִי בְּטוֹב נְכוּן לְהַתְּכַלִּית (וְכַהֲעֵמִיק עוֹד,
אֲצַבַּע הוּא קֶס"ג שֵׁם אֱהו"ה בְּמִלּוּאוֹ, וְהוּא שֵׁם
הַדַּעַת גּוֹשְׁפִנְקָא דְחַתּוּם בִּי שְׁמִיא וְאַרְעָא. וְכָל
אֶחָד מֵרָאָה בְּאֲצַבְעוֹ הֵינּוּ בְּהַדַּעַת שְׁלוֹ, אֵיךְ

הַעֲדַר הָאֲמַת... עֲדַר עֲדַר לְבָדוֹ, לוֹ הָאֲמַת לְבָדוֹ
וְאֵין זוֹלָתוֹ מִשִּׁיג הָאֲמַת [וְכַהֲוֹסְפוֹת מֵהַרְצ"א
ז"ל:] כְּמִדּוּמָה בְּשִׁכְלוֹ שׁוֹהוֹ הַדְּרֵךְ וְהַהֲלִיכָה
הַנְּכוּנָה וְדֶרֶךְ חֲבִירָיו הוּא שֶׁקָּר ח"ו... שֶׁאֵין
לָנוּ הַלְכָה בְּרוּרָה... כִּי זֶה פּוֹסֵל וְכֹ"ו זֶה פּוֹסֵל
וְכֹ"ו וְהַיֵּצֵר מִסִּית לְכֹ"א שְׁעוֹשָׂה כֵן לְש"ש...
הֵם רַחוּקִים מִתְּשׁוּבָה כְּחִשְׁבָם שְׁעוֹשִׂים בְּזֶה
מִצּוֹת... אֲפִילוֹ אִם תִּשְׁמְעוּ דְבָרִים כֹּאֲלוֹ מֵאִיזָה
אָדָם גְּדוֹל... לֹא תֵאָכְרוּ וְלֹא תִשְׁמְעוּ לְסַפֵּר
בְּגִנּוֹת שׁוֹם בְּנ"א... לֹא יִהְרַהֵר עַל הַגְּדוֹל
הַמִּסְפֵּר...

[רֹאֵה גַם לְהֵלֵךְ הַע' צוֹ וְהַע' צֵט, וְכַהֲוֹסְפוֹת
לְשֵׁם]

וְכֹס' דֶּרֶךְ פְּקוּדֵיךְ מִלִּית טו (חֲלֵק הַמַּחֲשָׁבָה אוֹת
ד ה) ..לְהִיּוֹת שֶׁאֵין הַדְּבָר מִפּוֹרֵשׁ בְּתוֹרָה
כְּמָה יֵאָכֵל הָאָדָם וְכְמָה יִשְׁתֶּה וְכְמָה יִישֵׁן וְכְמָה
יַעֲסוֹק בְּמו"מ וְכְמָה יִדְבַר וְכְמָה יִתְלַבֵּשׁ וְכִיצַד יְהִי
מִנְהַגוֹ בְּכָל עֲנִינָיו וְהוֹמֵן שִׁיאֲכַל וְיַעֲסוֹק בְּמו"מ
וְהוֹמֵן שִׁישֵׁן, לְהִיּוֹת שֶׁאֵין הַעֲנִינִים שׁוֹיִם כְּכָל
נֶפֶשׁ בְּפִלְס וְמֵאֲזוּי מִשְׁפֵּט לְבַל יֵצֵא מֵהַגְּבוּל
הַמוֹגְבַל לְאִיכּוּת נֶפֶשׁוֹ כֹּל יְמֵי הַיּוֹתוֹ עַל הָאֲדָמָה...
וְלִזֶה פֶּרֶשָׁה קִטְנָה שְׁכָל גּוֹפֵי תוֹרָה תְּלוּיִין בַּהּ בְּכָל
דְּרָכֶיךָ דַּעְהוּ, וְהֵנָּה לְזוֹת רַבּוֹ הַנְּהִיגַת בְּנֵי הָאָדָם
בְּעֲנִינֵיהֶם אֲפִילוֹ אוֹתָם אֲשֶׁר קֶרְבַּת אֲלֵקִים
יַחֲפָצוּן, וְאֵין מִנְהַג שֶׁל זֶה דוּמָה לְחֲבִירוֹ
בְּהַנְּהִיגוּתוֹ. וְהֵנָּה הַחֲוֹנֵן לְאָדָם דַּעַת וְהַמְּרַחֵם עַל
בְּרִיּוֹתָיו שׁוֹלַח לָנוּ לְמַחֵי בְּאַרְץ כָּל דוֹר וְדוֹר
נִשְׁמוֹת כּוֹלְלוֹת כְּמָה אֲלֵפִים נִשְׁמוֹת, אֲשֶׁר יְהִי
הַנִּשְׁמָה הַכּוֹלְלַת מוֹרָה דֶּרֶךְ הַנִּשְׁמוֹת הַנְּכַלְלוֹת
עִמָּה לְהַנְּחוֹתָם בְּמַעֲגָלֵי צָדֵק כְּפִי אִיכּוּת נִשְׁמַתָם
בְּכָל עֲנִינֵיהֶם. וְזֶהוּ אֲשֶׁר תִּמְצָא בְּכָל דוֹר וְדוֹר
חֲבוּרוֹת חֲבוּרוֹת אֲשֶׁר קֶרְבַּת אֲלֵקִים יַחֲפָצוּן יִרְצוּן
לְשִׁמוֹעַ וְלִקְבַל מוֹסֵר הַשְּׁכָל מִפִּי רַבּוֹתֵיהֶם בְּכָל
מְקוֹם וּמְקוֹם. וְהֵנָּה הַשֵּׁ"י הוּא הַיּוֹדֵעַ הוּא הַנוֹתֵן
חֶשֶׁק בְּלֵב הָאִישׁ הַנִּלְכָב לְקַבַּל תוֹרָה מִפִּי רַבּוֹתֵיהֶם
וּמִפִּי מוֹרָה זֶה, וְלֹא כֵן לֵב הָאִישׁ הָאֲחֵר, כִּי יוֹתֵר

שחכמתו עמדה לו כנ"ל ושמעתי בסגנון זה מת"ח אחד). והנה כ"א מהצדיקים יראה כך באצבעו, הגם שהי' רכיהם הפכים עכ"ז כולם כאחד טובים

ועפי"ז אמרתי שזה הכוונה שעתיד הקב"ה לעשות מחול"ל (דייקא) להצדיקים, רצ"ל בדרך המחול שהוא סביב סביב כמחוג סביב המרכז הוא הנקודה הפנימית והנה נקודת המרכז הגם שמנקודה זו יוצאים הנקודות סביב סביב במחוג' זה לצד זה וזה לצד אחר, עכ"ז כולם יונקים מנקודת המרכז וכולם שבים כמרוצתם למרכז כי ממנו יצאו ואליו ישובו וז"ש עתיד הקב"ה לעשות מחול לצדיקים, היינו סביב סביב, זה לצד זה ולצד זה, ואעפי"כ כל אחד מראה באצבעו (כנ"ל) אשר הילוכו בקדש הוא לתכלית הפנימי, ואומר לחבירו ראה נא כי הנה אלקיני זה שהשגתי בדרכי והילוכי והי' זה כוונתי לתכלית הנה ויגעתי ומצאתי (זה מה שנראה לי) והנה שמעתי מכבוד אדמו"ר הרב הקדוש היש"ש מהרא"י שלי"מ א אבד"ק מעזבוז סגנון זה לפרש הפסוק כי יודע י"י דרך צדיקים, ורצ"ל השי"ת מחבר דרכיהם (יודע מלשון וידע אדם לשון חיבור), הגם שזה הולך בדרך זה וזה הולך בדרך אחר, עכ"ז השי"ת מחבר דרכיהם אשר כולם כאחד באים למקום אחד לתכלית הפנימי הבן (והבן מה שסיים ודרך רשעים תאבד, הגם שהולכים בדרך אחד ביחד, יאבדו דרכם ויתעם כתהו בישימון דרך, לעוף השמים ולכהמת הארץ)

אחרי כל הדברים והאמת האלה מה טוב ומה נעים לכל כרי' להתנהג במישור כפי אשר הורה להם המורה לצדקה בכל ענייניהם (ובלבד שלא יהי' איזה הנהגה ניגוד לתורה ולדברי חז"ל, שאז אפילו יהי' המורה חכם כמלאך אלהים לא יאבה לו ולא ישמע אליו, כאשר ידובר אי"ה במצוה שאח"ז [נעתק להלן בהוספות לעמ' פ]), ולא יעזבו מנהגיהם בדרכי הליכות עולם אבל לא מפני זה יבזו בלבם ובשפתם הנהגת רב אחר

וחבורתו, כאשר בעוה"ר נתהווה זה הדבר בדורותינו ודומה להתחלקות התורה ח"ו לכמה תורות, וזה פוסל רבו של זה וזה פוסל וכו', כ"א כדור חשבו להם כלי שיר, ובשביל זה נמשך הדבר בעוה"ר אשר לא רבים יחכמו כי מי שהולך בדרך אחד אשר קיבל מרבו, בקל חיש יסור ממנהגו וילך בדרך אחר כי יטהו לבבו לשמוע לקול המתנגד לדרך הזה והנה זה וזה לא תעלה בידו כי נשאר ערום מכל, וכרוכב בלב ים כדמיון התינוק היונק היום ממינקת אחת ולמחר מאחרת אשר הוא עלול ח"ו לבא לידי חלאים משינוי המזגי' והנה כאשר תבין הדברים תבין ענין הרמז במצוה שלא יוציא מבשר הפסח (הרומז לענייני טבעי העולם והנהגתו הנתונים במזל להנאת האדם עפ"י דרכי עבודתו ית"ש) מחבורה לחבורה, רק יעמוד במנהגיו ודרכי עבודתו ומנהגיו בעניינים העולמיים בחבורתו הגם שמצוה לשמיע קול דברי אלקים מכל מלמד להשכיל למען דעת את י"י, עכ"ז יאחז צדיק דרכו והילוכו בקדושה כפי הרגלו מפי מורהו לש"ש, ויהי' לו כיתד תקוע במקום נאמן, שזה הוא דרכי עבודתו כפי שורש נשמתו והבן הדברים על מתכונתם וינעמו לנפשך, כי אל בעלי השכל אשים דברתי.

וג"כ הרמז שלא יוציא מחבורה לחבורה, שלא יוציא מפיו מלין לדבר על הנהגת חבורה אחרת, רק יורה לנפשו שזה דרך אחר לעבודתו ית"ש כפי שורש נשמתו ומיני' ומיני' יתקלס עילאה. ומדי דברי בזה תדע את אשר תראה בדורותינו בעוה"ר הגיע הדבר להתחלקות הדעות זה פוסל רבו וכו', הוא מחמת התלמידים שלא שמשו כל צרכם להבין ענין מנהג רבותיהם עד הנקודה הפנימיות התכליתית, כי אילו באו אל המרכז הנקודה הפנימיות הנה אז היו רואים התאחדות הכל למקום אחד משא"כ כשאינם באים אל הנקודה הנה בקצוות רחוקים המה זה מזה לרמז זה יש בפסוק ויראו יושבי קצוות מאותותיך וכו'. בין והתבונן הפוך בה והפוך בה בדברים הנ"ל ותמצא טוב טעם, המשכיל כאשר

ודור, כי כ"א דרכיו מיוחדים (זה בשמחה וזה בפחד ורעדה, זה בשתיקה וזה בדיבור) והכל הולך אל מקום אחד וחלילה לדבר סרה על איזה הנהגה לעבודתו ית"ש ומפרש הטעם, כי איש נבחרת מטה אבותיו ידבקו בני ישראל, רצ"ל מה שזה דרך עבודתו בכך וזה באופן אחר כי כ"א מוכרח לילך בדרך אשר הוא נחלת אבותיו מאיזה שבט הוא ומאיזה שורש, ומגיע לו מזה הדרך הדביקות שלו וזהו ידבקו בני ישראל. והבן

ועוד שם פ' פנחס (ד"ה אלקי הרוחות לכל בשר). הנה הפרנס והמנהיג והרב עם תלמידיו הם בדמיון איש ואשה משפיע ומקבל כנודע, וכמקרה איש ואשתו יקרה להם דהנה כשבעל האשה מסתלק ח"ו הגם שתנשא לאחר וישפיע לה עכ"ז לא קא מיתדר לה עמו משום שהוא רוחא דשדא קמאה בגווה דמקשקש במעהא וההוא רוחא אינו מתאחד עם הב' אם לא שהוא גואלו הקרוב אליו משורש א' מענפי הקדושה ע"כ סוד היבום הוא דוקא לאחיו כנודע והנה כמקרה הזה קרה להרב עם תלמידיו כשמסתלק הרב לעולם העליון הגם שישאבו התלמידים שפע תורה ועבודה מרב אחר לא תנוח דעתם משום ההוא רוחא דשדא בגווייהו הראשון דמקשקש במיעיהם, לו יהי השני גדול בערך הראשון זולת אם הצדיק הב' הוא ג"כ מאותו שורש הקדושה של הראשון וממקור אחד יצאו תנוח כמעט דעת התלמידים.. ועתה אחיי וריעיי התבוננו נא דברי הרועה הנאמן שביקש מהש"י להיות הוא שדא בגווייהו בכל ישראל רוחא קדישא מדרגי' דילי' דרגא דדעת והי' מתיירא הגם שיעמוד צדיק אחר אחריו להשפיע עכ"ז לא תנוח דעת הצאן קדשים מחמת ההוא רוחא דשדא בגווייהו הרעיא מהימנא, ויהיו התלמידים נפרדים בדעתם מן הרב ולא תתישב דעתם ויהיו נפרדים זה מזה התלמידים ג"כ ולא יוכלו לקבל ההשפעה, ע"כ ביקש יפקוד י"י שאתה הוא אלקי הרוחות לכל בשר והיינו שאתה הוא האלקים לכל הרוחות דשביק צדיק יסוד עולם הנק' כ"ל בש"ר תפקוד איש על העדה

יתבונן בדברים הנ"ל ישית עצות בנפשו לשוב אל י"י על העבר וכו' ויקבל ע"ע וכו'

ובס' אנרא דכלה פ' ראה (ד"ה וירמוז עוד). וכל בניך וכו' בניך הם הנערים והבחורים לימודי י"י שלומדים מהצדיקים הגדולים אשר עבודתם כל היום לילך בדרכי השם ודבר י"י בפיהם אמת, השכינה מדברת מתוך גרונם ללמד להתלמידים הבחורים דרכי י"י באמת ובתמים, א"כ תלמידים הללו נקראים לימודי י"י לזה אמר כשכל בניך לימודי י"י אזי ורב שלום בניך. משא"כ כשהתלמידים אינם משמשים כל צרכם הוא העדר השלום, כי מתהווה מחלוקת כמו שארז"ל בתלמידי שמאי והלל שלא שמשו כל צרכן הש"י יעשה שלום עלינו

ועוד שם פ' מסעי (ד"ה ולא תסוב נחלה לכ"י ממטה אל מטה כי איש כו') י"ב שבטי ישורון הם נגד י"ב צירופי הוי"ה ונגד י"ב גבולי אלכסון, כנודע אשר לכ"א שער מיוחד ודרכי העבודה מיוחד לזה מלזולתו, ואעפ"כ הכל סובב אל מקום אחד לייחוד הקדוש ואמנם כן בכל דור ודור אנחנו בני א"ל ח"י ענפים משבטי ישורון שהם י"ב שרשים כוללים, ונודע שמאלו הי"ב שרשי' מתפשטים שרשים אחרים עד אין קץ, שכ"א מאלו השרשים כוללים הרבה נשמות והם הצדיקים שבכל דור אשר כ"א דרכי עבודתו מיוחדת מזולתו והנה מי שאין לו מוח בקדקדו בראותו דרכי הצדיק אשר הוא מסתופף בצלו נעימה לנפשו, אזי יבו בעיניו דרכי צדיק האחר אשר דרכי עבודתו סובב הולך באופן אחר, חלילה חלילה לחשוב כזאת על עם י"י אלה, כי הכל הולך אל מקום אחד ומכלם יתקלס עילאה צא ולמד משבטי ישורון שכ"א היה במדריגה מיוחדת (עיין בפירושי ס"י) עכ"ז ע"י כולם נעשה הייחוד השלם ע"י ישראל אבינו הכוללם יחד

ובזה תוכל להבין ולא תסוב נחלה לבני ישראל, ענין היחוד השלם שהוא נחל"ה (בגימטריא הוי"ה באדנ"י) לבני ישראל סבא כנ"ל, לא תסוב ענין זה ממטה אל מטה בכל דור

שיהי' מבחינתי ושורשי שתניח דעת בניך בו ולא יהי' הרבה דיעות במטתו שלשלמה המלך שהשלום שלו זה שרמוזו רז"ל בדברי קדשם שיהי' יכול להלוך נגד רוחו של כל אחד ואחד נגד דעתו של כ"א להיות הרוח שבהם שהניח הרועה הנאמן הי' מדרגא דדע"ת (ועי' בדברי רש"י ותראה פלאות) והשיב לו הש"י קח ל"ך דייקא שיהי' ראוי לך לבחינתך לדעת"ך את יב"נ איש אשר רוח בו, שאתה בעצמך השפעת בו תמיד רוח הדעת שבך, וכעת ג"כ בהיותך בגדלות המדרגה סמוך לפטירתך וסמכת את ידך עליו ונתת מהורך עליו למען ישמעו (אליו) כל כ"י ותנוח דעתם בו, כיון שהוא מבחינתך מושפע ממך, הגם שיהיה מהורך ולא כל הורך עכ"ז מחמת שיהיה משורשך ישמעו אליו.

בינו נא אחיי וריעי בדברים הללו המסולאים כפז ותראו האמת, כי אלו נתנו אל לבם זה אנשי דורינו היו משתוממים על מה שגרמו עוונותינו פירוד לבבות החרדים אל י"י ולתורתו, ונעשית התורה כאלפי אלפים תורות הש"י ירחם עלינו וישיב שופטינו ככראשונה ויועצינו ככתחילה, ויסיר ממנו יגון ואנחה.

ועוד שם פי' עקב [ד"ה]: והיה עקב תשמעון כבר תלוי בזה כל שלטי הגבורים, מלאכי אלקים עולים בו כ"א לפי מדרגתו וכפי שורש נשמתו, ואענה אף אני חלקי בעור הצור החונן לאדם דעת. כבר נודע שהדורות האחרונים קודם ביאת המשיח כמו אנחנו כהיום הזה נקרא עקבו"ת משיחא, להיות הנשמות שבדורות האחרונים הם בסוד עקביים בשיעור קומת אדה"ר, כי הנשמות התחילו לצאת משיעור קומת אדה"ר אל התיקון תחילה מבחי' הראש וידיים וגוף כנודע, עד הגיען לנשמות הקטנים אשר הם מבחי' עקבים משיעור קומת אדה"ר. והנה בכל דור ודור היינו הדורות הראשונים שהשלימו תיקון הראש אזי נגד זה נברר הקדושה מהראש דקליפה דסט"א, וכן בכל שאר הדורות עד בוא הזמן עקבות משיחא כאשר יתקנו הנשמות הללו שהם מבחי' עק"ב אז יתברר מהעק"ב דסט"א

הגיצוצין ולא ישאר בהם שום חיות אזי יתגלה כבוד מלכותו ית"ש אין עוד מלבדו והאלילים כליל יחלוף, ואז ישמח י"י במעשיו, שמח לא נאמר וכו'. וז"ס כד מטי רגלין ברגלין היינו לעת תמוט רגל זדים ע"י רגלי עניים פעמי דלים היינו הנשמות דורות אחרונים מבחי' עקביים

והנה להיות בסוף יומייה האילין הנשמות הם קטני הערך צריכים מאד [להסתייע] זה מזה כי לא יספיק כח א' בפ"ע להשלים תיקונו, ע"כ מה מאד צריכים להזהר בדורות הללו באהבת חברים מקשיבים ללמוד התורה ושמירת המצות ככנופיא, ובפרט להיות ידוע שגם בדורות הקטנים הללו שולח הש"י לפנינו למחי' איזה נשמות להיות לראש לדורות, והנשמות הללו הם נשמות גדולות מדורות ראשונים, וישלחם אלקים לפנינו לשום לנו שארית בארץ להודיענו הדרך אשר נלך בה והנשמה הגדולה הזאת צריכה להתאחד את הנשמות הקטנים להיות בשלום ובאחה, ומה שיחסר זה ישלים זה, ויוחשב לפני הקב"ה כאלו כ"א קיים המוטל עליו בשיעור קומתו וז"ש והי"ה עק"ב היינו כשיהיה בחי' עק"ב עקבות משיחא שאז יהי' נשמות קטני הערך ושכלם קצר להשיג הכל על כוריו, אזי תשמעון לשום רבים כאחד ביחד חבירים, תשמעון מראשי הדורות את המשפטים האלה ושמרתם ועשייתם הכל בלשון רבים, ויוחשב לפני הקב"ה כאלו כ"א השלים הכל, אז ושמר י"א לך לכ"א בפ"ע כי יעלה לרצון לפניו כאלו כ"א השלים חקו ולזה יצדק התחילו בתיבת והי"ה שהוא לשון שמחה, כי כאשר יושלם התיקון רגלין ברגלין אז ישמח י"י במעשיו והבן כי קצתתי.

ובס' אנרא דפרקא (אות טו): ספרו לי תלמידי הרב המפורסם בוצינא דנהורא מהור"ר פייבש מזב"רז איך שאמר להם שאסור להסתכל ברע של הצדיק, כמו שהמסתכל באור החמה עיניו כהות כן המסתכל ברע של הצדיק (והדברים מובנים למשכילים). גם אמר, כאשר תראו מחלוקת בין הצדיקים אל תדמו שהוא מסטרא דס"מ (וכת דיליי), רק להיות שהן קרבו ימי ביאת

עמ' סא-סב

עיקר כוונת התפלה במס"נ ליי"י... לברך ברורין... ובהעלאות מס"נ מ"נ בשפיכת נפשו ליי"י בכל כחו... וכן קבלנו מרבתינו.

וכתב בס' פרי קדש הלולים (בהקדמה ד"ה בהקדמת הספר בלשון מורינו האר"י ז"ל) ובדברינו תבין שרש כוונת התפלה והכחות והתנועות שעושים החסידים ואנשי מעשה בתוך התפלה, והאר"י ז"ל לא היה מתנענע בתוך תפלת י"ח כ"א מעט, ומאין נובע התנועות שים לבך אחי, ובפתח שערי עץ חיים כתבתי והארכתי בזה בשם רבותי נ"ע אשר עיקר שרש כוונת התפילה היא העלאת מ"נ במסירת נפש לה' להעלות כל הברורים כמבואר בשער התפלה בפע"ח אמנם כוונת התפלה ביחודים איך המאורות מזדווגים ומתיחדים תלמוד אותם מזה הספר כדי שתהא רגיל בהן ובשמותיהן, ובשעת התפלה ירוץ מחשבתך בהן אחר שתהיה רגיל בהם. אבל עיקר כוונת התפלה היא מסירת נפשך לה'. ע"ש שהארכתי בראיות

ובס' עטרת צבי (זח"א רמז, ב [פרשת ויחי, ד"ה עבד אתערוותא ונייחא]): והסכרתי ת"ל לחברי' תלמידים בפנים מסבירות ת"ל דרכי עבודת התפלה עבודה שבלב הנלכב בלהבות הנפש ברשפי אש שלהבת יה תוכן ענין הבירורים והעלאת המ"נ ע"ש היטב.

קבלתי מרבתי שבכל עולם... צריך להתעורר מחדש יראה ואהבה... התבוננו נא במשל בעל חו"ה מהילד אשר הי' נתון בבית הסהר... צריך לאמלכא באבה... שהם הם הורישו לנו יראה ואהבה... בשביל זה הקל שבקלים מוכן לסבול... וכן צריך לצייר במחשבתו הוי'...

וכתב בס' לקו"ת וש"ם מהרי"א (פ' יתרו ק"ב ד' ד"ה ותיצבו): ע"ד ששמעתי בשם דודי רבינו [מהרצ"ה] שראה בחלום את הרב המגיד הצדיק דבי יחיאל מיכל ז"ל מולאמשוב שהי' עומד לנגד על הארץ, ושאל לו רבינו הא כבר

אליהו ז"ל לעשות שלום בעולם והנה זה עבודתו, הנה נתהוה מחלוקת בין הצדיקים בכדי שיהיה לאליהו כמה לעבוד את הש"י ועפי"ז נ"ל דמש"ה אמרו חז"ל (כתובות קיב ב) דור שבן דוד בא בו קטגוריא בת"ח, כי להיות כבר מכין אליהו א"ע לבא לעשות שלום בעולם ואעפ"כ נ"ל שזה הוא רק עצה להמון עם שלא יבואו להרהר על הצדיקים בנידון זה, אבל יהא רעוא למי שאמר לעולמו די יאמר די לפירוד לבבות ישראל וכבר דברנו מזה במ"א

ועוד שם (אות רמט) · זהר הנ"ל [תשא] [דף ק"ץ ע"ב] כד אתו לקמיה דר"ש וכו' אמר עולו בני קדישין, עולו רחימין דמלכא, עולו רחימין דילי, עולו רחימין אילין באילין, דאמר ר' אבא כל אילין חברייא דלא רחמין אילין לאילין איסתלקו מעלמא עד לא מטא זימנייהו, כל חברי' ביומי דר"ש רחימו דנפשא ורוחא הוה בינייהו ובגין כך בדרא דר"ש באתגלייא הוה, דהוה אמר ר"ש כל חברייא דלא רחמין אילין לאילין גרמין דלא ליהך בארץ מישור, ועוד דעבדין פגימו בה, דהא אורייתא רחימו ואחווה וקשוט אית בה, אברהם רחים ליצחק יצחק לאברהם מתחבקן דא בדא יעקב תרווייהו אחידן ברחימו ובאחווה, יהבין רוחייהו דא בדא, חברייא כהווא דוגמא אצטריכו ולא למעבד פגימו עכ"ל

העתקתי דברי הזהר למשמרת לאות לבני גילי יכירו וידעו עד היכן הדברים מגיעים כי בעוה"ר כדור הלזה רבתה הקטגוריא בת"ח ומטילין דופי בקדשי שמים, והנך רואה דברי הזהר שאפי' צדיקים גמורים אם אין ביניהם אהבה ואחווה ושלום וריעות גרמין דלא למיהך באורח מישור ועבדין פגימו ושמתי מחסום לפי. שומר נפשו ירחק מזה ולא יתפתה בדבר באמרו שכוונתו לשם שמים, כי כל זה מתרמית היצר. השם הטוב יכפר ושלום על ישראל.

ספר הזהר בולו יר"ש ומוסרים גדולים...

ראה גם לעיל עמ' ז-ח ובהוספות לשם.

בג"ע עליון שמים עליונים ולמה עומד רבינו על הארץ, והשיב לו אשר בכל יום עולה בעולמות עליונים לשמים, וכאשר עולה רואה אשר עדיין יש שמים עליונים ממנו, ונמצא אשר עדיין הוא בחינת ארץ לגבי השמים עליונים, וע"כ הוא עומד עדיין על הארץ ע"כ שמעתי החלום.

ועד"ז בס' עמרת זקנים (פ' משפטים דף כב ע"ג): שמעתי מדורי הרה"צ איש אלקים מו"ר רבינו צבי מויד"משוב. ואמר שראה את הרב המגיד הק' רבינו יחיאל מיכל מולאמשיב בחלום, ושאל אותו האיך מתנהג עמו בעולם הבא והשיב לו בחלום בזה הלשון, כאשר אני בא אל העולם הנקרא שמים נראה לי שאני עומד על הארץ ושמים למעלה ממני, כן הוא תמיד בכל פעם ופעם שאני הולך ממדריגה למדריגה העליונה לשמים, נראה לי תמיד שאני עומד על הארץ ורואה אני שמים למעלה ממני, כי הוא אין סוף

וראה גם בס' היכל הברכה (פ' ברכה ל"ד ה'): כמ"ש הקדוש רבי מיכל מולאמשיב למורי דודי רבינו צבי בחזון לילה, גם אנחנו בג"ע כשאנו עולין בכל עלי' אנחנו עולים אל ארץ חדשה כמ"ש מן הבעש"ט ששער החמשים התחלה חדשה לילך עוד מ"ט שערים, עליונים נדמה לו למטה, ותחתונים נדמה לו כאלו הוא מלמעלה

וכתב בהקדמת ס' דרך פקודיך (הקדמה ח' אות ד ה'): ואם מחמת הגשמת הגוף אטום לבבו מהתפעל באהבה, הנה עכ"ז בהתעוררות המחשבה וזכירת חסדי אבות אשר הורישו לנו בירושה מדת האהבה יקיים בזה המצוה באהבה מסותרת (עיי' בס' התנאים). וגם נ"ל לצייר לפניו השם הוי' בניקוד סגו"ל והשם א"ל ויבקש מהש"י להאיר בלבו האהבה בהתגלות לבו ונפשו.. בנידון המ"ע של התפלה. מי שחננו הש"י בדיעה והשכל אין די בהערת היראה ואהבה רק בהתחלת התפלה... הנה היא תפלת העשי'. והנה מברוך שאמר מתחיל תפלת

היצירה, הנה האהבה הקודמת לאדם אינה אפי' ערך בחי' היראה הנצרך ליצירה התבונן נא עפ"י פשוטו במשל שהביא בעל חו"ה בתינוק שהי' בכור אסור אצל המלך. הנה אין היראה ואהבה הקודמת נחשבת לכולם נגד היראה ואהבה הניתוספת להנער אחרי הודיעו השליח מגדולת המלך, וכל מה שמוסיף השליח בהודעה את גדולת המלך ניתוסף בהנער בכל פעם יראה ואהבה יתירה. ע"כ מהראוי לכל מי שחננו הש"י בדיעה, אשר בהגיעו בסדר התפלה מעולם ועד עולם ומהיכל להיכל כנודע מכתבי מן האריז"ל יקבל התעוררות חדשה ביראה ואהבה. ודי בזה למשכיל על דבר

ובס' אנרא רכלה פ' עקב (ד"ה ויש לרמוז עוד והיה עקב תשמעון כו' דהנה) אותם נשמות קטני הערך ובפרט בעקבות משיחא והנשמות הקטנות מבחי' עקביים אשר לא ירגישו מתיקות עריכות בעבודת מעשה המצוה ותורה ותפילה והעבודה עליהם עול גדול וערב לחיכם עשות התועבות ח"ו אשר שנא י"י והזהיר לעמו לבלתי עשות ואין להם כח לעמוד נגד טבע היצר התקוע בלבם, הנה זאת העצה היעוצה מתחמי האמת להזכיר לנפשו האהבה המסותרת אשר תקוע בלב כל אחד מישראל בהגיע אליו מכריח להכריחו לכפירה ח"ו אזי ימסור נפשו וגופו באהבה י"י לבל ינוע ראשו לפסל ומסכה, וזה הוא דבר טבעי לכ"א מישראל אפי' להמון המשוקעים בתאוות עוה"ז כי זה הוא ירושה לנו אבותינו באמור הש"י לאברהם כי ידעתיו למען אשר יצוה את בניו וכו' והנה בהתבונן האדם את זאת איך הוא מוכן לקבלת יסורי מיתה באהבתו ית' איך לא יחסום תאוותו הקטנה אחת מתענוגי עוה"ז באהבתו ית"ש, או איך יתעצל במעשה המצות אשר צוהו הכורא ית' אשר אהבתו עכ"פ אהבה מסותרת תקועה בלבו בניו ובהעלות על לב כל זה אזי יקל לו לחסימת תאוותה ולעשות מצות י"י בוריזות בגוף ונפש ומאד.

ובהנהגות ישרות (אות כד). כשירצה להתעורר

"המתהלל" "השכל" "וידוע" וכתב האריז"ל שהתפילין הללו המה מסוגלים מאד להשגת חכמה [נ"ל כי המה בסוד המוחין דאבא חכמה, ע"כ הצירוף הזה נרמו בפסוק הנ"ל השכל" וידוע] כאשר תתבונן כ"ז תבין כי גם החדש הזה אשר מאיר בו הצירוף הנ"ל מסוגל להשגה

עוד שם (מאמר ב אות א) - הנה צירוף הוי' של חדש ניסן הוא הוי' כסדרה, וכבר ידעת ד' פרשיות שבתפילין המה רמוזים בשם הוי"ה. והנה תפילין דרש"י הלא הם כסדרן, קדש, והיה כי יביאך, שמע, והי' אם שמוע והם נגר צירוף הוי' כסדרה, והמה בחי' מוחין הבאים מן אימא בינה. והנה צירוף הוי' של חדש אייר הוא יהה"ו כפי צירוף תפילין דר"ת שהם בחי' מוחין דאבא חכמה והנה ידוע לך מסוד הכתוב וטהר"ו וקדשו וכו', טהרה בבחי' בינה אימ"א, קדושה בבחי' חכמה אבא שנק' קדש והם תמיד בסוד תרין ריעין דלא מתפרשין. ע"כ במשניות ב' הסדרים קדשים טהרות נרמזין בפסוק והי' אמונת וכו' חכמה ודעת בחיבור הוי' (וגם תראה סוף סדר קדשים קודם שמתחילין בסדר טהרות מדבר שם בזקני ת"ח כ"ז שמזקנין דעתן מתיישבת עליהן, הבן) ע"כ האוכל קדשים צריך להיות טהור ומי שאינו טהור לא יאכל מן הקדש הנה אלו הבי' חדשים ניסן אייר הנה צירופיהן כענין צירופי תפילין דרש"י ודר"ת מוחין דאור"א כמש"ל, והם בבחי' תרדל"מ. ע"כ מי שלא הי' טהור בניסן יאכל קדשיו באייר, הבן כל זה הנני כותב בדרך אפשר, והשם הטוב יודע האמת

[על תפלת מנחה גדולה בתפילין דר"ת ראה בס' אגרא דפרקא (אות רן) - נעתק להלן בהוספות להע' זו]

עמי' סג

יראה האדם להיות עליו מצות ציצית כדת וכדין, טלית מצויצת כהלכתה אשר יוצא בו לדעת כל הפוסקים... טלית קטן מצויצת כהלכתא אליבא דכולי עלמא.

וכתב באוהרות מהרצ"א (אות ה): אחי ורעי

ביראה יחשוב בשם אלקי"ם ובשם הוי"ה בניקוד שב"א ובהבה בשם א"ל ושם הוי"ה בניקוד סגול. ולתשובה באמת בהוי"ה בניקוד חולם ולנצח היצר בשם הוי"ה צבאות ובהוי"ה בניקוד חירק ולהודות לשמו ית' יחשוב בשם אלקים צבאות ובהוי"ה בניקוד קובו"ץ הנקרא שור"ק וכיחודים ודכיות כא"ל שר"י ובהוי"ה בניקוד מלאפום ובמלכות שמים כשירצה לקבל עליו יחשוב בשם אדנ"י ובהוי"ה בלי ניקוד. תן לחכם ויחכם עוד.

עמי' סג

מי שחלק לו השי"ת בכינה יוכל להעלות כל מדה... אבל תדע מי שעדיין קשור בחבק עבותות אהבת העולם... תיכף ירחנה ממחשבתו ויקיים ולא תתורו וכו' ואעפ"כ שיכוין בהשם הידוע...

ראה כל הענין וכיאוורו באורך להלן הע' קמז ובהוספות לשם ובמ"ש כאן שיכוין בהשם הידוע וכו' ראה לעיל הע' פה. ובהנהגות ישרות (אות כד) כשבאו לידו הרהורים ח"ו יקיים ולא תתורו כנ"ל, ויראה אם ההרהור הוא מעניני אהבה לא טובה יחשוב בשמות האהבה, ואם הוא מעניני יראה לא טובה יחשוב בשמות היראה הכל כמשנז"ל [ראה בהוספות להע' פה], ויהפוך לכבו ליראה את השם הנכבד

עמי' סג-סד

תפילין דר"ת... מוסיפים חכמה והשגה באדם.. הצירוף... "יתהלל" "המתהלל"...

וכתב בס' בני יששכר (אייר, מא' א אות א): צירוף הוי' השולט בחדש הזה יהה"ו יוצא מפסוק בר"ת "יתהלל" "המתהלל" "השכל" וידוע. וכאשר תתבונן בדברי מרן האריז"ל בסוד תפילין דרש"י ותפילין דר"ת, הנה תפילין דרש"י הוא הוי' כפשוט' המאירה בחדש ניסן היוצא מפסוק "ישמחו" "השמים" ותגל"ה הארץ, ותפילין דר"ת הם בסוד צירוף יהה"ו היוצא מפסוק "יתהלל"

לרוב הפוסקים מצות צריכות כונה אפילו מצות דרבנן וכו'.

עיי' בס' פרי קדש הלולים (בהקדמה ד"ה והנה כזה תבין ואילך) ובהקדמת ס' דרך פקודי' הקדמה א' (אות ב).

עמ' סד-סה

ובתנ"ך נ"ל בעתים הללו ימעט כלימוד פירושי הפשטנים חוץ פירש"י שהוא כרכא דכולא בי'... משא"כ שארי בעלי הפשט... מנעו בניכם מן ההגיון.

וכתב בס' מעין גנים (פ"ב אות ו): ע"כ אמרתי בעוניי, הגם שעד היום נתתי מקום לפירושי בעלי הפשט בפשטיות הפוסקים מתנ"ך כמשארז"ל אין מקרא יוצא מידי פשוטו, הנה זה היום שראיתי כמה וכמה שערוריות בפירושי הרבה מהפשטנים, המשכיל על דרך לא ילמוד לבנו פירושים שונים מבעלי הפשט כי אם פירש"י וכדומה פירושי הקדמונים אשר כשרד דברי חז"ל פשטי הפוסקים ויפואו בדבריהם הנעימים קרוב לפשוטו, ומחכבים מדרשות חז"ל בכל מקום באומרם הדרשה תדרש, כי התורה כפטיש יפוצץ סלע אבל אלו בעלי הפשט החושבי' להתחכם בחכמתם ולהוציא הפוסקים לגמרי מדברי חז"ל, הרחק תרחיקו את בניכם מזה, וזה לדעתי מה שהזהירו רז"ל מנעו בניכם מן ההגיון. וזאת לדעתי ג"כ אשר מעולם תמהתי על מנהגינו משנים קדמוניות כאשר אנו מחנכים את בנינו לתורה אזי תיכף אחר שלומדים עמהם פירוש המלות מאיזה פרשיות שכתורה מתחילין ללמוד עמהם גמרא, והי' הדבר הזה בעיני לפלא. ועלה בדעתי שמהראוי ללמוד עם הנער כסדר כל התנ"ך עד גמירא עד שיהי' מורגל בהם, וכאשר יתרגל במקרא יתחילו ללמדם גמרא ויהי' זה הדרך נקל להם להבין תיכף המו"מ של הגמרא. והי' בדעתי להתנהג בדרך הזה עם בני התחילים ללמוד ספר, וכן מצאתי בספר ווי העמודים לחנאון מוה' שפסיל ז"ל, והי' לתימא בעיני מנהג

הטו אוזן ושמעו לקול מורכם הדובר אמת עמכם מקירות לבכו. מצוה אחת צונו הכורא ית"ש אשר על ידה נזכור כל מצוות ה', והיא לנו למזכרת כל ימי חייונו לכל נסור אחרי מחשבת הלב, ולא נטה ימין ושמאל מתורתו ית"ש, הוא מצות ציצית. כענין הנאמר בה וראיתם אותו זכרתם את כל מצות ה' וכו' ולא תתורו וכו'. הנה אין יוצאין במצות ציצית רק אם יהיה בגד חשוב שהקטן בן ט' שנה מתכסה בה ראשו ורובו והגדול אינו מתבייש לצאת בו ארעי לשוק. מה נאמר ומה נדבר אם רוב ההמון ואפי' הבעלי תורה מתביישים בהראות עליהם המצוה הזו, רק מתלבשים בחתיכה קטנה אינה חשובה בגד, והציצית מצותיו של מ"ה המה טמונים בכזיון במכנסים, הנה אין מן התימה אשר נכשלים בעוה"ר בעבירות חמורות, כיון שאינו רואה המצוה אשר צוה השי"ת למזכרת לכל נסור אחרי מחשבת הלב והתאוות ע"כ מתגברת עליהם התאוה והכל כמישור לפנייהם זאת ועוד אחרת שגם אותו הבגד הקטן אינו עשוי כדין, ואפי' הלומדים אינם משגיחים על זה. נא אחי תנו לה' אלקיכם כבוד ושמרו מצותיו, ובפרט המצוה הזאת אשר שקולה נגד כל המצות. עשו לכם בגדים המחויבים בציצית, והציצית יהיו נעשים כדת של תורה ויתראו הציצית לעין כל וראו כל עמי הארץ וכו' [וראה גם באות ו שם].

ובקונטרס כך דרבה של תורה (תקנות חברת "תמכין דאורייתא" [ס"י א אות ח]): כ"א מבני החברה מחויב ללבוש טלית גדול מצוייץ כהלכתו בשעת התפלה, ובגד של ארבע כנפות נעשה בכשרות וכדין וכו' יהי' מלובש כל היום. והמקיל בזה לא יבוא אל תוך החברה וכו'.

למה נסמכה פרשת מקושש לפ' ציצית וכו'.

ראה בס' בני יששכר (שבתות, מאמר ג אות ד) שמבאר בזה את דברי המדרש בךכו בעטיפה וקדשו במקושש. עייש"ב.

גדול מנעלמות התורה. ורבים מבעלי הפשט שגו בזה והשם הטוב יכפר בעדם כי ה' בלא הודע להם נעימות התורה וסגולותיה הנפלאים).

ובקונטרס כך דרכה של תורה (תקנות חברת "תמכין דאורייתא" [סי' ג אות ד]).

מלמדי מקרא יהי לימודם בפירושי רבותינו הקדושים נוחי נפש אשר כל בית ישראל נשען עליהם, כגון פירשי רשב"ם ורד"ק וכיוצא. לאפוקי המלמד אשר נסתה כף רגלו ללמוד תנ"ך בפירושים שונים בלשונות זרים אשר נתהוו כעת לקרן מאיב ולסילון ממאיר לבית יעקב בעוה"ר, הרחק ירחיקו המלמד ההוא מעליהם אפי' יקבל עליו עוד שלא יעסוק עוד בפ"י ההם, כי חזקה שכל מעשיו מקולקלים

עמ' סה

בדורות הראשונים שהיתה התחלת הכוונה לש"ש כדי להכריח אמונתנו ביוכוחים... לקיים המ"ע וידעת היום... וכמו שהרעיש ארץ החסיד מהר"י יעב"ץ... האמונה אשר היא ירושה... אין לו גבול... ושכל אנשי לזה יש גבול...

בס' מעין נגים (פ"ה אות ז): . . מכל האמור תתבונן שאסור לאיש הישראלי לחקור בחקירות . ואם תשאלני מהקדושים אשר בארץ החיים ה"ה ר"ס גאון ומרן הרמב"ם ז"ל והרב החסיד בחוה"ל ודומיהן, תדע עפ"י פשוטו ראו גזירות ושמדיות שהיו בעוה"ר בימיהם ונתרבה פרצות הדורות על ידי הגזירות, וגם גזרו האומות בכל פעם להתוכח עמהם בעניני הדת והוצרכו ללמוד כ"ז כעין הסנהדרין שהוצרכו ללמוד כישוף וכ"ש שארי החכמות ולהמוץ עם הוצרכו להודיע כי הם בקיאים בכל מדע ולא יתפארו המפתים עליהם שאין להם בחכמות ויחשבו שלולים מכל חכמה ולא יקבלו מהם ד"ת.

והנה יש עוד לאלקי מליץ אצלנו, שהיו אז נשמות מעולם התוהו באלף החמישי

אחינו שבגולה. אבל שבתי וראיתי ונתיישבתי בדעתי וברכתי ברוך ה' הבוחר בישראל ובמנהגיהם, כי חז"ל אמרו מנעו בניכם מן ההגיון, ע"כ יש ללמד ולחנוך את הנער תיכף בהתחילו להציץ פרח השכל להיות בקי בשותא דחכמי' ומדרשות חז"ל בתורה שבע"פ עד שיהי' תקוע בלבו פשטיות המקראות, ואז ידע להבין שטחיות המקראות ודברי נבואה עפ"י קבלת חז"ל. וז"ש רז"ל מנעו בניכם מן ההגיון, המשכיל ביץ

ובס' מגיד תעלומה (על פ' תפלת השחר, דף כ"ח ע"ב) [ד"ה]. ומנעו בניכם מן ההגיון רצ"ל שלא ילמדו אותם בקטנותם המקראות כפשוטם מבלי דרשות חז"ל עפ"י קבלתם, וכשירבו לקרות כך במקרא בלי קבלת חז"ל בדרשותיהם הנה כשיבואו אח"כ ללמוד התורה שבע"פ בקבלת חז"ל בפירושי המקראות יהי' קשה בעיניהם לצייר ולהסביל זה במקראות, ובקל יבואו ח"ו להתפקד ואני הגבר ראיתי עני עמי בדור הזה עקבות משיחא, ראיתי מעשה וזוכרתי הלכה אשר ע"ז הבנתי היטב מנהגי אבותינו בארצות הללו אשר הנהיגו כשהתינוק יכול להתבונן איזה פסוקים בחומש תיכף מתחילין ללמוד עמו גמרא והנה כמה מהמחברים הראשונים צווחו ע"ז, ובפרט הגאון מ' שעפטיל בספרו ווי העמודים וכתב דטוב יותר ללמוד עם התינוק כל המקרא מראש ועד סוף ואח"כ בקל יהי' לו התבוננות בגמ' ואני אומר צאי לך בעקבי הצאן, אשרי לאבותינו נוחי נפש שהנהיגו כן שיהי' שגור תיכף כפי התינוק דברי חז"ל בקבלתם מסיני תורה שבע"פ, ולא יבואו לידי וכו'. כי היא התורה שבע"פ השומרת את נפש האדם מכל דבר רע, וחנוך לנער עפ"י דרכו גם כי יזקין לא יסור ממנו.

ובס' רגל ישרה (מע' ת, ד"ה תורה תא חזי): כל שלא מאמין אפילו באות אחד

מאותיות התורה נקרא מכחיש וכופר (נראה לי אפילו בחסרות ויתרות וקרי וכתוב שהן לצורך

ומעטים היו הנשמות מעולם התיקון להחיות הדור, וכבר ידעת מ"ש רז"ל ב' אלפים תוהו ב' אלפים תורה וכו', וכבר ידעת אשר ב' אלפים תוהו נסתיימו בימי אברהם כשהי' בן מ"ח שנה שאמרז"ל שאז הכיר אברהם את בוראו כמשארז"ל, ומאז והלאה התחילו ב' אלפים תורה והנה בגלות המר הזה כאלף החמישי באו לעוה"ז הנשמות של ב' אלפים תוהו באו בסוד הגלגול להיתקן ע"י התורה ולהיות טבעם בחקירות כמשפט אברהם שבא לעולם בעולם התוהו, וחקר ומצא והודיע לבאי עולם ע"י חקירתו מציאותו ית"ש עד שנגלה אליו ממ"ה הקב"ה והודיע לו חלקו בתורה עכ"פ התחלת התיקון הי' ע"י החקירות אבל אין זה נחלת ישראל ומצווים הם בתורה שלא לעשות זה בשום אופן, ומשחית נפשו הוא יעשנה כאשר עוררתיך ברמו עץ הדעת טו"ר ושאר ענינים שרמזתי

לך נא ראה את דברי מרן הרמב"ם ז"ל בהתחלת ספרו [עיי' בפנים באריכות] אך הוא אשר דברנו בהגם שהרמב"ם ז"ל חקר הרבה במופתי הפלוסופים גם על אמונת המציאות, הוא הי' רק להשיב תשובה לאפיקורסים אשר היו מתווכחים עמו בהיותו קרוב אצל המלכים, וגם להיות רבים מבני עמינו גם בימים ההם עברו חוק (ומטעמים שכתבתי לעיל ועוד יתבאר), אבל הוא ז"ל בעצמו מודה שאין זה מדרך התורה לחקור על מציאותו (וכמ"ש שהוא בחי' עץ הדעת טו"ר שאסור להטות הדעת לטוב ולהפכו כרגע)... ע"כ המ"ע שבתורה אנכי ד' אלקיך הוא רק אמונת אומן מבלי חקירה ע"כ מרן הרמב"ם ז"ל בספרו הלזה שהוא מיוחד לדתי ומשפטי התורה הביא רק המ"ע להאמין ולידע שיש מציאות הבורא ית"ש ולא הביא שום מופת בחקירה.

ובס' דרך פקודיך מל"ת יא (חלק המחשבה אות ד ואילך). רמו החמ"ץ הרומז לדעת הרע לא ימצא ברשות ישראל וחלילה לחקור בחקירות ודעות כוזבות (אפילו בדרך השילוח) רק תמים תהיה עם י"י אלקיך בתכלית הפשיטות ושלמות

בהתבוננות חלקי התורה ומצותי, וכמ"ש רבא אנן דסגינן בתמימותא כתיב בן תומת ישרים תנחם וכאשר באנו לדבר מזה תדע ידידי מזה להרחיק הפלוסופיא לבל נגיע בקצה המשענת הקנה הרצוף הלזה. והנה ארמוז לך ותבין, כאשר יבא הפלוסוף לחקור על מציאת הבורא והנה יבא בחקירתו לחקור אם הוא נמצא, וכן יצייר ח"ו ההיפך (כדרך החוקר החוקר בכל חלקי הסותר, הנה כאשר חוקר בצד המציאות מטה דעתו לדעת הטוב הנה לזה מיקרי דעת הטוב, וכאשר יצייר ההיפך הגם שיסתור זה הדעת (בדחיית השכל) עכ"פ בחקירתו לפי שעה הוא מטה דעתו לדעת הרע, א"כ החקירה מיקרי עץ הדעת טוב ורע (וזה דמיון החטא של אדה"ר, ונצטוינו לתקן ע"י התורה תמים תהי' עם י"י אלקיך בלא שום חקירה ובלא ספק כרגע ח"ו).

ואל תבקש לדחות בהיותך מבהל ברוחך לומר משל כת הקודמים הוא היינו חסידים הראשונים כגון החסיד בעל חו"ה ורבינו סעדי' גאון ושאר כת הקודמים, תדע עפ"י פשוטו כי זה הי' מן הצורך להם להשיב להאפיקורסים בויכוחים שהי' להם בימים הקדמונים. ועוד יש בידי חבילות חבילות לתרץ עניני כת הקודמים להיות אז כאלף הה' בסוד עולם התוהו, וגם מחמת דוחק הגלות והפיזור לא הי' באפשרי להם לחכמי הדור להטעים להמון עם ענייני האלוקית ולהרחיק ההגשמה מבלי הלבישם העניינים בחקירות צריכין לזה, למען יתרוצו בתורה ובעבודה והי' הדבר הזה להם כעת לעשות לי"י וכו' וכאשר תעמיק עוד בנסתרות לי"י אלקינו תתבונן מ"ש החסיד מהר"י יעב"ץ שהי' בדורות השמר והעיד שראה כל אותן החוקרים אשר העמידו אמונתם על חקירות השכל, המירו כבודם בלא יועיל ביום הזעם, ונשים וקלי הדעת אשר כל אמונתם בשמיעה ובקבלה ירושה מאבותינו עמדו בנסיון ונבחנו בצרוף וקדרשו שמו הגדול והנורא, ידא י"י וישפוט. ואמרתני אני בעניי לקרב הדבר אל השכל, דמי שאמונתו בא לו מדרך חקירות שכל אנושי, הנה השכל אנושי הוא בעל

נשמות של עולם התיקון, עיקר אמונתנו מחוייב להיות מצד השמיעה באזן היא הקבלה, ותעמוד לעד.

ועד כה הגיעו דברינו להשכילך בינה מעט למה הי' כמה מחכמי הדורות עוסקים בזה, הראתיך מעט קטון כוונתם לשם שמים עת לעשות לי"י וכו' (הג"ה). ותדע עוד מ"ש החסיד בעל חו"ה שהחקירה בענין הזה מ"ע בתורה וידעת היום והשבות אל וכו', הנה לעת כזאת קיום המ"ע הוא ע"י ידיעת חכמת האמת, אזי תקבע אמונת אומן בלבנו אמיתית מציאות ית"ש, כי החכמה הזאת היא עיקר תורתנו, והבטיחנו יצרנו ית"ש שע"י התורה נדע את אלקי עולם ב"ה וב"ש אמונת אומן. והרב החסיד הנ"ל הפליא לדבר בכוונתו לש"ש בזמנו ובמקומו אל תקוה ממני לבאר יותר, ובסמוך אבאר לך לדעתי דעת הרמב"ם בזה, ואתה תבין, ואעפ"כ כמה וכמה מהקנאים לקנאת תורתנו (גם בדורות הראשונים) הרעישו ארץ ומלוואה להרחיק את נפשות ישראל מזה, פוק חזי בתשובת הרשב"א אשר הבדיל מהקהל הגולה מדינה שלימה עבור זה הענין, ופוק חזי מ"ש זה סמוך לדורותינו (קרוב לשלש מאות שנה) הגאון מהרש"ל בתשובותיו להגאון מהרמ"א איך האריך מאד להוכיח להגאון מהרמ"א על אשר הביא בדבריו איזה ראי' (לביאור תיבה אחת) מספרי אריסטו, והגאון מהרמ"א כמה התנצל א"ע על הדבר. ואנן מה נענה אבתרי' בדורותינו אלה אשר הרשעים הללו פרקו עול התורה והמצות לגמרי, והמה בחיים על דברי חכמינו .

הרמב"ם ז"ל התחיל ספרו ספר המדע יסוד היסודות ועמוד החכמות לידע שיש שם מצוי וכו', הנה הגם שרצה מרן הרמב"ם ז"ל לרמוז בתחלת ספרו השם הנכבד בר"ת כאשר כתב המפרש, עכ"ז יש להתבונן בכוונתו למה כתב ועמוד החכמות, חכמות מאי בעי הכא הלא כוונת ספרו לבאר דיני התורה ולא חכמות, וה"ל לומר ועמוד התורה או ועמוד הדת. אך הוא

סוף וגבול, הנה יוכל להיות גם לאמונתו גבול כשיבא לו איזה מניעה ומונע וכיוצא. משא"כ מי שאמונתו הוא מדרך הקבלה והיא ירושה מאבותינו, ובפרט מאברהם אשר הבטיחו יוצרינו ית"ש וכתב עליו בתורה כי ידעתי למען אשר יצוה את בניו ואת ביתו אחריו ושמו דרך י"י, הנה לא נאמר למען אשר יצוה את בניו אשר ישמרו דרך י"י דאז הי' שיעור הכתוב שהוא יצוה אותם שישמרו, ומדכתיב ושמו היא הבטחה כאשר הוא יצוה את בניו והמה ודאי אשר ישמרו, כי תספיק להם ביותר הקבלה ח"ש הוא ית' כי ידעתי, אני השפיעתי בו הדעת והוא ישפיע לבניו בציוויו הנה ישפיע הדעת שלו לבניו וכן דור אחר דור כולם תלויים בקבלתם מדעת הראשון שנתן הש"י לאברהם, ואותו הדעת הוא מא"ס, ע"כ מי שמאמין מצד הקבלה מהאבות ומסגני בתמימות אין סוף לאמונתו, אפילו ירצו כל המונעים שבעולם למונעו מהאמונה לא יאבה להם ולא ישמע אליהם.

וכאשר תבא בסוד חכמי האמת תבין כי התבוננות שנגמר לאדם מצד חקירתו הוא כמו ראות העין שראה הדבר בעיניו כיון שעמד עליו מצד החקירה כמפת א"כ הוה כמו שראה הדבר (כמ"ש בגמ' רואה אני את דברי אדמון), והדבר שהוא בקבלה נק' שמיעת האזן ששמע באזניו מה שספרו לו ועתה עשה אונך כאפרכסת ושמע דבר חכמה, כאשר ידע' בגבהי מרומים בנסתרות לה' אלקינו בחי' אז"ן אין בו שבירה, משא"כ בחי' עינים הי' בו שבירה, ע"כ מי שאמונתו מצד החקירה דזה מיקרי ראי' יגיע לו שבירה לאמונתו ויפול מאמונתו, משא"כ מי שאמונתו מצד שמיעת האז"ן אין בו שבירה. ח"ס שמעו ותחי נפשכם דבשמיעה אין שבירה ומיתה כנודע להבאים בסוד י"י. ומעתה תבין, להיות באלף החמישי רוב הנשמות מעולם התהו, ע"כ הגדולים אשר היו בארץ בימים ההם הוצרכו לקרב את העם אל התורה ע"י אמונה בחקירות שהוא בחי' ראיית העין, משא"כ בזה"ז כאשר האיר השי"ת לנו אור שבעת הימים מזמן האר"י"ל

ומטעמים שכתבתי לעיל, אבל בספרו הלז שהכינו וגם יסדו לדיני התורה הישראלית פתח דבריו יאיר יסוד היסודות ועמוד החכמות לידע שיש שם מצוי וכו', היינו עיקר החכמה היא רק לידע בידיעה אמנות אומן ולא צוה בדבריו לחקור ולעמוד על הידיעה רק לידע היינו בקבלה אמיתית אמנות אומן בלב המאמין, והוא חכמה נפלאה שאז תהי' האמונה מבלי סוף וכמש"ל. ותתבונן עוד אשר רוח יי' דיבר בו במר"ן הרמב"ם ז"ל שכתב יסוד היסודות ועמוד החכמות, כי הנה יציבא מלתא גם לפי הקבלה הקדושה בקדושת הספירות, אשר ספירת החכמה מאין תמצא, היינו הכתר הנק' אין והנה חכמה (באדם) נקרא מה שמקבל השכל בעמדו על המחקר, ואמונה נק' למעלה מן החכמה היינו דבר שלא יעמוד עליו במחקר העיון כמושכל החכמה ויקבלהו בדרך האמונה, הנה דבר כזה כיון שהוא למעלה מן החכמה זה שמו אשר יקראו לו בחי' כתר"ר (ע"כ אנחנו אומרים בקדושה כתר יתנו לך וכו') היינו אמונה למעלה מן החכמה היא בחי' כתר) הנה הופיע רוח"ק על רבינו זכה לכתוב יסוד היסודות ועמוד החכמות לידע וכו' היינו שלא לחקור רק לידע בדרך אמונה, והוא עמוד לחכמה כי החכמה מאין תמצא

והנה דהע"ה צוה לשלמה בנו ואתה שלמה בני דע את אלקי אביך ועבדהו בלב שלם וכו' כי כל לכבות דורש יי' וכו' הנה אכ"מ להאריך בדקדוקים ממוצא דבר תשכיל ותדע דהנה באמרנו תיבת אלקינו יובן למשכיל היינו אלקים אשר השגנו בעצמינו בשכלינו אשר הוא אלקים, ואלקי אבותינו הוא השגת אלקותו מדרך קבלה מאבותינו. הנה אמר דוד ואתה שלמה בני הגם שאתה שלמה מלא וגדוש מושלם בכל מיני חכמות עכ"ז דע את אלקי אביך היינו רק השגת אלקותו מדרך הקבלה באמונה שלימה ועבדהו בלב שלם, כי בחקירה אין זה עבודה בלב שלם, אשר רמזנו שצריך להטות העיון המחשבה בחקירה לטוב ולהפכו, אי"כ בשעת העיון עכ"פ אין זה לבב שלם. הכן הענין והתבונן אמרו כי

לדעתי דבר גדול משמיענו הרב הגדול, הגם שחכמה גדולה הוא להמציא בשכלו מציאות הש"ם במופת וכן שאר עיקרי הדת, עכ"ז עמוד ויסוד החכמות לידע באמונה הקבלה המסורה לנו מפי אבותינו ונביאינו ובאמונת תורתנו האמיתית מציאת הבורא וחדוש העולם אשר המציא היוצר כל יש מאין, כי זה כל איש ישראלי להאמין אמנות אומן מבלי חקירה, וחקירת הפלסופי' הוא בחי' עה"ד טו"ר כמש"ל, וזה אסור לאיש הישראלי אשר עמדו רגלי אבותיו על הר סיני ומי שהוא באמת מזרע ישראל (ולא מהערב רב הצמלקי והגבעונים) לא יסתפק בעיקרי האמונה כי זה ירושה לנו מאבותינו מבלי חקירה, רק ירושה בטבע, כמ"ש הש"י על אברהם כי ידעתיו למען וכו' וכמש"ל

והנני אומר לך ידיד הקורא, אם יפתוך חטאים לחקור בחקירות פלסופיות ולבלות הזמן בזה אל תאבה, רק סיב ותבלה זמניך בתורת יי' ובמצותיו ובהיות דאבי ורבא אשר בהן הצלחת הנפש להטותה לתחי' בזה ובכא, ואל ישאך לבך בראותך כמה מהקדמונים אשר הלכו בזה הדרך כגון ר"ס גאון בספרו אמנות ודעות והחסיד בעל חו"ה והרב הגדול בספרו המורה, תדע ידידי שגם זה לא עשו רק להשיב תשובה להאפקורסים שבימיהם וכו' וכמש"ל, אבל לא עשו זה להעמיד בלבכם בעצמם אמיתיות יסודי הדת, כי ביותר הוא יתד כל תמוט האמונה לאיש הישראלי בקבלה מהאמונה ע"י החקירה. וכמה שחק ורגז על החוקרים החסיד הקדוש מהר"י יעב"ץ בספרו אור החיים, והעיד החסיד הנ"ל אשר ראה בדורו של שמד וכו' כמש"ל, והטעם שאמרנו לזה ג"כ כתבנו לעיל עיי"ש ואם תרצה לרוות צמאונך עוד עיין בהקדמת הרב חס"ל הפליא שם לדבר במשלו הצח עיי"ש ובספר החיים ובספר הרב הגדול בעל גו"א...

אחרי הדברים והאמת הנ"ל אזי אמרתי הנה הרב הגדול הרמב"ם הגם שהפליא לדבר גם בהכמת הפלסופיא כ"ז עשה לתשובת המינים

כל לבכות דורש י"י ויונעם לך אם יש לך לב משכיל ידידי תנשק את עפר רגלי החכמים מקבלי האמת ותצליח את דרכיך, והש"י יאיר עיניך בתורתו ועבודתו והמטים עקלקלותם יוליכם י"י את פועלי האון ושלום על ישראל

עפ"י הדברים האלה הנני אומר ברמו המצוה חמץ של הקדש אינו עובר עליו, הנה הוא רמז לדברי הקדושים אשר בארץ כגון חקירות בעל חו"ה בעיניי האמונה וחקירות הגאון ר"ס באמונות ודעות, כי היתה כוונתם לש"ש ובודאי דבריהם לא יסכנו נפש, ודבר שנצטערו בו אותן הצדיקים לא יכשלו בהם התמימים (הגם שדעתי כזה מי שחננו הש"י בחכמת האמת א"צ לזה כלל, ובפרט בדורותינו. וגם מי שאין לו ידיעה בחכמת האמת דעתי לאסור להמון עם בדורותינו העיון בחקירת האמונה להיות הרשעים הפוקרים עתקו גם גברו חיל, הנה יש התגברות חלק הרע מעה"ד טו"ר בעולם בעוה"ר, והחקירה בעצמה היא כחי' עה"ד. עכ"ז כיון שהקדושים הללו עשו לש"ש כמש"ל, אין לחוש כ"כ להפסד בעסוק האדם בדבריהם זה מה שני"ל) חמץ של עכו"ם אינו עובר עליו, היינו אם יצטרך לעסוק בחקירה להשיב לעכו"ם אפיקורס לפי שעה אינו עובר עליו, ומותר לדבר בחקירה להטות הדעת בשני הצדדים בכדי להעמיד האמת על מכונו ודי כזה.

[וראה עוד שם מ"ע כה, להאמין מציאות אלו, חלק הדיבור אות ב]

ובס' בני יששכר (סיון, מא' ה אות יט): אפי' בדברי חכמים ואפי' בדברים שאינם נוגעים לעיקרי הדת (ואפי' אומרים בדבריהם דברים המנגדים לשכל האנושי כמ"ש אותו תלמיד השתא כביעתא וכו') אעפ"י מחויבים אנחנו להאמין כ"כ בשמיעה כמו בראי' בלי שום חילוק, ולא תפעל ותחקוק הראי' פעולה כלב יותר מן השמיעה. והנה אם כך הוא חובתינו בדברי חכמינו מכש"כ בדברים המבוארים בתורה ובפרט בדברים הנוגעים לעיקרי הדת מציאות הש"י, אחדות, שכר ועונש, חלילה וחלילה לחקור ע"ז

בחקירות אפילו אם כוונתו כדומה לש"ש ויאמר שכוונתו כדי שיתאמתו לו הענינים במופת השכלי ותתחזק כזה אמונתו עד שאפי' יכריחנו איזה מכריח ח"ו להעביר על דת לא יפעול בו מאומה, זה לא יעלה על הדעת, נשתקעו הדברים ולא נאמרו, ותהי להיפך ואעידה לי עד נאמן רוח החסיד הקדוש מהר"י יעב"ץ העיד כאשר הי' בגזירות בצרפת ופורטוגאל כל אותן החקירות אשר חקרו בפלסופי' ועמדו על האמונה במופת השכלי המירו את כבודם ביום זעם, וקלי הדעת ונשים אשר אמונתם הוא רק בקבלה קדשו שם הנכבד והנורא הש"י ינקום דמם במהרה (הג"ה) ואל תשיבני מן הקדושים אשר בארץ החיים המה הלא בספרתם, ר' סעדי' גאון בס' אמונות ודעות והחסיד הקדוש בס' חובת הלבבות והרמב"ם, כי יש בזה סוד כמוס שהוצרכו לקיים את הדור כאלף החמישי שהי' בכחי' חשך והיתה הוראת שעה, כענין אברהם אבינו שהוצרך לעמוד על האמונה בחקירות להראות לכאי עולם ולהעמידם על האמת במחקר האנושי, כיון שהי' הדור כחשכות, והנה בחרו הש"י לחלקו וא"ל התהלך לפני והי' תמי"ם בלא חקירות והבן). והנה לכאורה השכל מנגד לזה, דהרי הדבר שנתאמת במופת עפ"י השכל הוא כמו דבר הנראה לעין אשר א"א להטות את השכל לומר לו שהוא כהיפך ממה שראה בעיניו, כ"ה בדומה בדבר שנתאמת לאדם בשכל ע"י מופת (שהוא בראי' ממשית דמה לי ראות העין או ראות השכל, וכן השתמשו חז"ל לומר על הבנת השכל בשם ראי' כעין שאמרו רואה אני את דברי אדמו"ן, וא"כ איך יצדק לומר שהאמונה מצד שמוע"ת הקבלה היא חזקה יותר מהאמונה הבאה מצד ראיית השכל בחקירות המופת.

והנה אומר לך את אשר עם לבכי, דהנה האמונה אשר היא מצד הקבלה שמעיית עד המעמד הנכבד אשר שמענו קולו ית"ש מתוך האש כאמרו אנכי הוי' אלקיך, הנה האמונה ההיא כיון שהוא מצד א"ס ית"ש הנה אין לאמונה זו סוף. משא"כ האמונה הבאה מצד מחקר האנושי

חז"ל אשר הוא ראש מאמרינו בדרוש הלזה, וכל העם רואים את הקולות רואים את הנשמע.. למען הודיע לבניו שמהיום והלאה מעת נתינת התורה מחייבים אנחנו להתנהג באמונת אומן ביסודי התורה, ובה נהגה יומם ולילה, וחלילה לנו לחקור חקירות אנושיית (כי תורתנו הוא למעלה מן המחקר האנושי) והוא עפ"י הקדמותינו שחוש הראות אינו משתמש לאמונה, כי הדבר הנראה לעין או אפי' בצפיות השכל שגם הוא נק' חוש הראות (כענין רואה אני את דברי אדמון) בזה לא תצדק לשון אמונה רק ראייה וידיעה שכן הוא, וחוש השמע הוא המשתמש לאמונה, שומע ומאמין הנאמר אליו. ולמען הודיע זה לבניו ידידיו בעת נתינת התורה שזה הוא יסודי התורה הנה הראה להם שגם חוש הראות נשתמש לחוש השמע, כי זה הוא העיקר לתורה, שמע"ו ותחי נפשכם ואתה המעיין לטוש עיני שכלך ותתבונן בדברי אלה ותתבונן מפלאות תמים דעים

ובס' אנרא דכלה פ' תרומה (ד"ה ד"א ויקחו לי תרומה הה"ד תורה צוה לנו משה כו'..) : עד שלא ניתנה תורה הי' צריך האדם להתבונן בחקירות עד שיביין ענין מציאות הבורא ואחרותו ויכולתו, כמו שעשה א"א כמשארז"ל משל לאדם שראה בירה דולקת אמר תאמר שהבירה הזו בלא מנהיג, הציץ עליו בעל הבירה ואמר אני הוא בעל הבירה והענין מוכן שהוצרך לחקור בחקירות עד אשר המציא בשכלו את מציאות הבורא, וזה נקרא שהלך הוא אצל הבורא. וגם במשה אדונינו נאמר ומשה עלה אל האלקים, שהגם לפי השגתו הגדולה בהצטרכו לילך ממושכל למושכל במרכבה עליונה הוצרך לתפוש בשכלו העצום והרב, אבל משניתנה תורה כל השגות הן מושגות ע"פ התורה, כי בה מבוארים כל גנוי נסתרות של יוצר בראשית והעוסק בה יתעלה ממושכל למושכל עד אין חקר. וזמ"ש בפ"י דברי חז"ל הלואי אותי עזבו ותורתי שמרו, שהרוצה לחקור בחקירות על מציאת הבורא ויכלתו והשגחתו הנה גם שמכרין

בשכלו הנה לשכל האנושי יש סוף, הנה האמונה הזו היא בסכנה כשיבוא ח"ו איזה מכריח להכריחו ולהטותו מן האמונה, כיון שבאה מצד דבר שיש לו סוף הבן הדבר כי נחמד הוא לבעלי שכל ויצבי"א מלתא דנא להבאים בסוד י"י בסוד המקובל לחז"ל שהקב"ה הי' בונה עולמות ומחריבן ואמר דין הניין לי ודין לא הניין לי. ומי אשר יצק מים ע"י גורי הארז"ל ידע אשר בגבהי מרומים סוד השכירה הי' בבחי' עיני"ם שהוא בחי' ראי', משא"כ בחי' אז"ן ה"ס התיקון הגמור נודע הוא למביני מדע. ומעתה תתבונן האמונה אשר הוא מצד חקירת המחקר האנושי הנה נקראת ראי' כמו ראי' בעינים (וכמש"ל) בנקל ח"ו יכול ליפול בה שכירה, משא"כ האמונה המקובלת בחי' אז"ן הוא מעולם התיקון והיא מקוימת לעד לעולם לזרע ישראל, וה"ס שמע"ו ותחי נפשכם.

[ועוד האריך שם הרבה מענין האמונה שלמעלה מן השכל, ובתוך דבריו:] ומעתה תשכיל ותדע דזה פרי כל עבודת איש ישראלי שעמדו רגלינו ורגלי אבותינו על הר סיני להאמין באמונת אומן את כל דברי התורה מבלי חקירה, ונלמד דעת מאברהם אבינו וי"ל דלבעבור זה בשעת מתן תורה צר הש"י קלטתו פניו של משה דומה לאברהם כמשארז"ל ויקרא אליו י"י מן ההר, הה"ר זה אברהם ויש לפרש אח"כ כ"ה תאמר לבני"י כ"ה יתנהגו כאברהם אביהם, הן בי"ת יעק"ב המה אנשים פשוטים קלי הדעת ונשים שאין להם שכל לחקור בחכמה, והן בני"י ישרא"ל בעלי השכליים הגדולים, אין להם מעתה לחקור רק בדברי תורה וסודותיה והלכותיה איך הוא הדין וההלכה במצוה זו או בזו, אבל חלילה לבלות זמן להמציא על יסודי התורה חקירות במופתים וזה כ"ה תאמר, כ"ה תאמר להם שיתנהגו כה כעין אברהם אבינו שנק' הה"ר, האמין בי"י דבר שא"א לעמוד על המחקר בשכל, וכנ"ל .

ועתה נבוא אל הביאור במקרא קדש ובדברי

אי מקום כבודו, הנה אינם רואים עין בעין ואעפ"כ שמעת מימך שיהי צורך להמלאכים לחקור בחקירות, רק עבורתם באמונה. וכבר כתבנו אמונה היא למעלה מן השגות החכמה, כי הוא דבר שאינו נתפס ברעיון וצורך לאמונה. אבל הוא טבע החלק המשתוקק אל הכל שלו ומתדבק אליו (והנה שורש תיבת אמונה בשורשי לה"ק מצאנו ראינו לשון גדלות והמשכה מלשון ויהי אומ"ן את הדסה שגידלה מקטנות לגדלות, ובלשון רז"ל הוא המשכה ביושר מלשון יודע לאמן את ידיו) כ"ה בחי' אמונה שהשכל נתגדל ונמשך לשורשו ולמקורו מאליו (בלי שום הקרבת חקירה) כמו שהחלק מן האש העולמי' שבעוה"ז כשהוא דבוק בפתיחה או בעץ הוא מתלהב ונוטה לשורשו וליסודו דהיינו ליסוד האש שתחת גלגל הירח, רק כל זמן שהמכריח מכריחו דהיינו כל זמן שהוא נקשר בדבר המוגשם אינו יכול לחזור למקורו וכל מה שתוסיף עליו דברים מוגשמים שבעוה"ז דהיינו עצים ופתילות אתה מפסידו בכל פעם מיסודו משא"כ כשישאר על טבעו יכרח ליסודו ולמקורו כן הוא הדבר בנפשות המלאכים ונשמות ישראל, המה מושכלים מהשכל הנעלם מכל רעיון, ונכספים ומשתוקקים בטבע לשורשם ולמקורם. והחילוק הוא בין המלאכים ובני אדם, שהמלאכים אין להם חומר עב המונע השתוקקות, ובנ"א הם בעוה"ז הם נאחזים בעצים עבים וגסים ורטובים עד שאם ירבו עצים ורטובים ביותר יכבו האש לגמרי כן הוא הדבר אם תעסוק הנפש הזאת שבאדם בדברים חומריים וגסים הנה תכבה לגמרי ממנה השכליות, ואפי' אם תעבודנה בחקירות, הנה אתה מוסיף עליה עצים ופתילות שתדבוק בהם ולא תוכל לחזור לשורשה, כי באם הייתי מניחה בלא עצים היתה חוזרת ליסודה ואז לא הי' יכול שום מכריח לכבותה. משא"כ כשהיא דבוקה בעוה"ז הגם שהיא בוערת כיון שהיא פרודה ממקורה, כשיבא איזה מכריח עם מים ושלג יכבנה ויבטלנה ממציאיותה. כן הוא הדבר המעכיר את אור שכלו בחקירות אנושיות הגם שיאמר חמותי ראיתי אור, כיון שכל ענין האור

לש"ש לא באלה חפץ י"י, כאשר ביאדנו הדבר בספרנו מעין גנים, רק בעסק התורה יבוא אליו הש"י, כי כל העוסק בתורה שכינה כנגדו, ויתבונן מציאותו ויכולתו ורוממותו הכל ע"י התודה הבן הדבר.

ובס' מעין גנים (פ"ב אות ח) אחד הי' אברהם ראש יחוסינו נולד בין דור הפלגה ע"ז ולא הי' לו אז אב ולא רב ללמדו מציאות הבורא יתעלה וגדולתו, והנה הי' בהכרח שיעמוד על מציאות הבורא בחקירה והבין וחקר עד שאמר שא"א שתהי' הבירה בלי מנהיג עד שהציץ עליו בעל הבירה ואמר אני הוא בעל הבירה והנה מגודל תשוקתו לעבודתו אמר הש"י כי ידעתיו למען אשר יצוה את בניו ואת ביתו אחריו ושמרו דרך ד' וגו' שהש"י הבטיחו אשר הוא יצוה (רצ"ל יחבר) את בניו אחריו ושמרו בודאי דרך ד', שכל מי שהוא מיוחס לזרעו של אברהם הדבר הזה כבר ירושה לו בטבעו מא"א אמונת אומן להאמין אמונה שלימה מבלי חקירה ומופת א"כ העבודה שהיא לנו מצד האמונה ירושת אבותינו עד א"א שהציץ עליו בעל הבירה הוא מצד א"ס, ואין לאמונה זו סוף ע"י שום מכריח משא"כ האמונה הבאה מצד השכל האנושי באה מצד בעל גבול וסוף, שלהאמונה זו גבול וסוף ע"י איזה מכריח וכיוצא הבן הדברים וקשרם על לוח לבך ותראה נפלאות

ועוד שם (פ"ה אות ז). כיון שבאים לירי החקירות הנה עוברים חוק התורה ומצותי' לגמרי, הנה מזה יכול האדם לבא לידי טעות לומר אני אקרא ולא אטעה וזה תעלה בידו אבל ידיתי תדע אם תתבונן בדברינו אלה אשר כתבנו שגם זה הוא בכלל הענין הנרמז במצוה הראשונה שנצטווה אדה"ר ומעה"ד טו"ר לא תאכלו ממנו, היינו החקירה בדעת טוב ולהפכו. הנה העיר הש"י ביום אכלך ממנו מות תמות מיתת הנפש ממקורה. כי האלקים עשה את האדם ישר א"צ לחקירה באלקות, כמו שהמלאך א"צ לחקירה. א"ת שהמלאך רואה עין בעין, הרי שואלים זל"ז

מינא דא"ל עמא פויזא דקדמיתו וכו' שמתחלה הי' לכם לחקור אם יהי' באפשרי לקבל ברכות מצותי', והשיב לו רבא אנן דסגינן בתמימותא (מבלי חקירה) כתיב בן תומת ישרים תנחם וכו'. מוכח מזה דתמימות נקרא מי שמקבל הדבר מבלי חקירה רק באמונה). הנה לפ"ז תראה שהוא ציווי גמור מאת הש"י אפילו לאאע"ה קדוש ד' אשר חשב וחקר ומצא וכו' שלא יחקור עוד רק להיות תמים, והוא הנאמר לו במצות מילה שהוא למעלה מן החקירה הניתנת לו ולזרעו אחריו, והם מכוונים מאת הש"י כמוהו להיות תמים א"כ הבא להתהלך בחקירות הנה עבר את פי ד' והיא בודאי לא תצלח, אפילו אם יפתהו יצרו שהוא לש"ש, הרי המלך החכם אמר אני ארכה ולא אסור, חזי מה עלתה לו.

ובס' אנרא דכלה פ' ואתחנן [ד"ה]: ויש לפרש עור, אמרו ועתה ישראל אחר ונש"ב בגי"א, וגם אומרו ישראל דייקא... ע"פ מ"ש בס' חסד לאברהם וז"ל ודע שהאמת מכל צד הדרך אשר נלך בה הוא הדרך התורה המקובל. באמונה לבד בלי חקירה ומופת יזכה האדם לעוה"ב, אמנם ידעת' במופת אינו הכרחיית לישאל מצד שהוא ישראלי כמו הצורך כסף אינו מחויב אלי'... כן איש הישראלי באמונה לבד ישיגו שלימותו. מהראוי שבני ישראל לא יתחכמו אלא מן החכמה הפנימית הקדושה.. ואלו היו כשרים וראוים היתה החכמה הפנימיות עומדת בהם אלא שפגמו וקלקלו ונתרחקו מן הפנימיות ואל החיצוניות לא באו שאינה שלהם. עכ"ד בקצת שינוי וקיצור לשון וע"פ הדברים האלה תבין כאשר פגמו ישראל כבעל פעור אזי נטו מהפנימיות מה ששייך להם מצד שהם ישראלים לעסוק במשפטי התורה שהוא שלימות נפשם מבלי עיון וחקירה בחיצוניות, וז"ש ונשב בגי"א וכו' עשינו תשובה כנ"ל, בכך ועת"ה כעת ישרא"ל מצד שאתם ישראלים אינכם מחוייבים בחקירה כמו שאינו מחויב הצורך מצד שהוא צורך לחקור על מהות הכסף, רק שמע אל החקים ואל המשפטים וכו' למען תחיו כנ"ל, שבעבורם

העכיר בגשמיות שכל אנושית, כשיבא איזה מכריח יכבהו לגמרי זאת היתה הסיבה שהעיד הרב [ר"י יעב"ץ] לעיל שכל החוקרים המירו כבודם בשעת השמד

אבל עוד מוכרח אני לכאר לך העניינים כביאור יותר כי יקשה לך א"כ אותן שאינם חוקרים ואינם הולכים בשרירות לבם ג"כ מהראוי שיחזרו למקורם בטבע ותצא נפשם מן הגוף מכח התשוקה בטבע. תדע ותתבונן שזה הוא סגולת התורה הקדושה ומצותי' שנתפשט' מאורו ית"ש כביכול שכל אלקי ורצונו ממש ובאת לעוה"ז, הנה בעסק הנפש בתורה ומצות אשר הם שכל אלקי ממש, הנה היא דבוקה במקורה גם בעוה"ז בגוף, והיא שביעת הנפש מצמאונה כי קוב"ה ואורייתא וישאל חד הוא, הנה בהידבק בתורה הוא דביקות בהש"י ומים רבים לא יוכלו לכבות את האהבה ונהרות לא ישטפוה. והוא בטבע הנפש הישראלי לא תתפעל ע"י שום מכריח, כי זה טבעה כל הימים ע"כ העיד המחבר שביום הזעם הנשים וקלי הדעת מסרו נפשם לאל עליון כי זה טבעם, משא"כ החוקרים המירו כבודם וכמש"ל, בין והתבונן.

נחזור לענין, העיקר הנרצה לאיש הישראלי הוא דוקא בדרך אמונה אשר הוא למעלה מן החכמה, והוא בחי' כת"ר (וז"ש כתו יתנו לך ד' אלקיני מלאכים המוני מעלה עם עמך ישראל קבוצי וכו' כמו שהמלאך מאמין מבלי חקירה וחכמה כמו כן ישראל). מכל האמור תתבונן שאסור לאיש הישראלי לחקור בחקירות וכן מש"ל שאמר הקב"ה לאאע"ה התהלך לפני והי' תמים שאמר לו בשעת ציווי מצות המילה שהוא למעלה משכל הטבעי, בזה הוציא הקב"ה אותו ואת זרעו מחכמת הטבע וציווהו בזה מהיום והלאה התהלך לפני והי' תמים, היינו אין לך עסק כי אם לילך לפני כדמיון האיש ההולך לפני אחר ורואהו שא"צ לחקור כי הוא זה, כך דרכך והילוכך יהי' לפני באמונה בלי שום ספק, והי' תמים שלא לחקור (כענין שאמר רבא לההוא

יזכה האדם לחיי העוה"ב כנ"ל והבן

ובזה יתכן אח"כ ראה למדתי אתכם חוקים ומשפטים כאשר צוני י"י אלקי וכו' ושמרתם ועשיתם כי היא חכמתכם ובינתכם לעיני העמים וכו' כי מי גוי גדול אשר לו אלקים קרובים אליו וכו' דהנה גם אותם החפצים בחקירות ודאי מודים לזה שהחקירה לא תתכן לכל איש ואיש, כי בודאי מן הצורך לקבלה לקלי הדעת אשר שכלם קטן מהשיג החקירות ותעמוד להם הקבלה במקום העיון רק העיון בחקירה הוכרח לדעתם למי ששכלו רחב ע"י כ"ז בחו"ה בהקדמה ולזה התחיל בלשון יחיד גם בכאן ועתה ישראל שמ"ע וכו' מצד שאתה ישראל, ודיבר נגד היחיד אשר שכלו רחב מיתר ההמון וראוי לחקירה, אמר גם אתה הראוי לחקירה שמע אל החוקים מבלי חקירה, אשר אנכי מלמד אתכם לכולכם ביחד, גם למי ששכלו קצר אשר תודה בע"כ שתספיק להם הקבלה, כמוך כמוהם לכולכם אני אומר שתספיק הקבלה מבלי עיון מצד שהוא ישראלי כנ"ל וכן בפסוקים הנ"ל ראה אתה היחיד בעל שכל הרחב מיתר ההמון למדתי אתכם לכולכם ביחד חוקים ומשפטים רק כאשר ציווני וכו' מבלי עיון, רק לקיים גזירת המלך, ולא תחקור על הסיבה רק עיון יהי בנושא המצות לקיימם וליודעם כהוגן, כאשר ציווני מבלי תוספת ומגרעת, ושמרתם ועשיתם כי היא חכמתכם ובינתכם לעיני העמים שהם מצד החיצוני ולהם יאתה חכמות החיצוניות, משא"כ אתם ישראלים חלקכם בחיים חכמות הפנימיות וז"ש בנתינת טעם כי מי גוי גדול אשר לו אלקים קרובים אליו וכו', ע"כ אין לך שום עם ולשון שיהיו רבקים בפנימיות כמוכם כי אין אלקים קרובים אליו כמוכם, ואתם אין לכם חלק ונחלה בחיצוניות, ע"כ בפגמיכם ח"ו תעזבו את חכמתכם ולכלל החיצוניות לא תבואו. והבן מאוד ומאוד.

ובזה תבין שבכאן דייקא צוה לא תוסיפו ולא תגרעו, כי ע"י חקירה לטעם יבואו

לתוספת ולמגרעות ח"ו, כי יתבונן בשכלו טעם המצות וכאשר ישפוט שכלו כפי המקום והזמן יבוא לחשוב מחשבות חרץ שבעת הזאת ובמקום ההוא לא שייך הטעם אשר שפט, ויבוא לתוספת ולמגרעות. משא"כ אם ילמוד המצוה מגזירת המלך מבלי חקירה לא יוסיף ולא יגרע והבן מאוד

ובס' אנרא דפרקא (אות ג) נאמר לי ממגירי אמת ששמעו מכוון חסידא סבא קדישא כבוד דודי זקני מהו משולם זוסא וצוק"ל שאינו מצפה לתשלום גמול עוה"ב על מה שעבד את השי"ת בעת שכבר נתוודע לו אמיתיות גדולתו ית"ש, רק שמצפה לתשלום על מה שעבד את השי"ת באמונת אומן מדרך הקבלה [עכ"ל] ונ"ל כמ"ש כבר בספרי מעין גנים על מה שאמר הפלוסוף בעצמו כיון שאמונת מציאותו מושג בשכל אינו מגיע שכר על זה, ואמרנו על זה דמשום הכי צוה אותנו הי"ת במצוה אנכי י"י אלקיך להאמין אמונת המציאות אמונה דוקא, בכדי שנקבל שכר ע"ז והנה אנחנו בעניינו כבר אמרנו בזה (הלא בספרנו הנ"ל) על מה שכתב מהר"י יעב"ץ בספרו אוה"ח. שבדורו היה בעוה"ר גזירות שמד בספרד אזי החוקרים שהמציאו אמונה בחקירה המירו כבודם. ואמרנו ע"ז דהנה האמונה בקבלה נק' בתורה בלשון שמיעה משא"כ האמונה במופת נקרא ראי' והנה הבאים בסוד י"י יבינו וישכילו אשר אורות העינים הי' בהם השבירה משא"כ אורות האזנים ע"כ המאמינים מצד שמיעת האוזן תעמוד אמונם לעד לעולם, משא"כ המאמינים רק בראי' (כאשר תבין דברינו אלה תבין מ"ש רז"ל [ב"מ קז ע"ב] שהרבה מתים בעין רע אבל לא ע"י שמיעה) והדברים עתיקין וידעתי ידידי שתיבני מדברי החסיד בחו"ה, אבל אין כאן מקומו, ובספרי מעין גנים שם אתן את דודי לך והנה הגם שדברי הסבא קדישא ז"ל אינם ע"ד הנ"ל, כי ודאי לא לבו הלך אחרי חקירות אנושיות, ומה שאמר שנתוודע לו היא הכוונה שע"י הזדככות גופו הטהוד דאה עין בעין

שאמר הש"י (שמות יט ט) הנה אנכי בא אליך וכו' בעבור ישמע העם כו' וגם כך יאמינו לעולם והבן.

ובס' בני יששכר (סיון, מא' ה אות ב) תשכיל ותדע דמי שעמדו רגלי אבותיו על הר סיני, ובתורת י"י חפצו אפילו בפשטי התורה בהוויות דאביי ורבא, אין מן הצורך לו לעסוק בחקירות לעמוד על המחקר במציאות המופת כאמונת מציאות הש"י ויחודו וכל העיקרים, כי ע"י התורה נתאמת הדבר בלב הוגי' מבלי ספק וז"ש החסיד מהר"י יעב"ץ שעניו ראו בשעת גזירת שמד הוא כמ"ש כמה פעמים האמונה הבאה לאדם מצד חקירתו ושכל האדם יש לו סוף, ע"כ גם לאמונתו יש סוף כשיכריחנו איזה מכריח וכיוצא משא"כ האמונה מצד הא"ס כ"ה אין להאמונה זו סוף והנה האמונה הזאת באת לנו מירושת אבותינו וממעמד הנכבד אשר הש"י הסתיר ניצוצי אורה בהתורה הקדושה, היא היא הנאצלת ממנו מאור מעשה לבושו והנה השכל המתבונן בתורה הנה שם הוא המלך הכבוד ואפילו בפשטי התורה בהלכותי שור בור מבעה הבער, הנה שם המלך מסתתר בלבשויו, ויקבע האמונה בלב איש הישראלי כיתר כל תמוט עולם ועד והנה לפי"ז הוא הנאמר בפסוק תורת הוי' תמימה, כל התורה הוא הוי"ה הש"י, משיבת נפש תשיב כל נפשות ישראל העוסקים בה לאמונת הש"י מבלי ספק, עדות י"י נאמנה, אמונתה היא עדות להוי' מחכימת פתי, הוא הפתי אשר יאמין מבלי מחקר, כי פתי יאמין לכל דבר. וזהו הנאמר אתה הראת, היינו כל מה שהראת בהר במעמד הנכבד הוא לדעת כל ימי עולם, כי הוי' הוא וכו', כי ע"י הראי' הזאת תדעו כל ימי עולם האמונה האמיתית מבלי מחקר

וזהו הלואי אותי עזבו שלא היו מתעסקים במחקר לדעת אותי לעמוד על המחקר מציאותו ויחודו, ותורתי שמרו שאז המאור שבה הי' מחזירן למוטב כי המאור שבתורה הי"ה דבר אלקיני ניצוצי אורה מיוצר בראשית והוא כאלו עין בעין נראה י"י אלקיני, כי באמת בעסוק האדם

אמיתיות מציאותו, עכ"ז שיכח ביותר את העבודה של ימי הנעורים שהוא עבודת משא, משא"כ אח"כ הוא עבודת מתנה מהש"י ליראיו, מתיקות נעימות עריכות ירדות יוצרינו ית"ש ודברנו בענינים הללו עוד בארוכה בספר הנ"ל, שים עיניך עליו

עוד שם (אות רכה) עין לא ראתה אלקים זולתך יעשה למחכ"ה לו (ישעי' סד ג). לא אמר למקוה לו או למצפים לו הבנתי מדברי המקובלים האחרונים, דה' מוצאות הפה הגם שהם בריבור עכ"ז נחתמים בהם ה' בחינות השם הוי"ה כ"ה, דהיינו ה' אותיות עם בחי' קוצו של יו"ד והנה מוצא החיך אותיות גיכ"ק היא המוצא העליון מכולם, הוא בחי' הקו"ף בחי' הכתר, והיא עיקר עבודתנו בתורה שהיא למעלה מן השגת החכמה (כמ"ש כמה פעמים בסוד כתר יתנו לך ה' אלקיני) שהיא בחי' אמונה, שאמונה היא למעלה מן החכמה (כי פתי יאמין לכל דבר, והבן), והוא עבודת האיש הישראלי באמונה שהיא בבחינת דיבור מאותיות החי"ך וז"ש יעשה למחכה לו דייקא, לאותן המתנהגים באמונה מבלי התחכמות בחכמה וזהו ג"כ אשרי כל חוכ"י לו הבן הענין העמוק ותהי' חיכ"ך ממחקים.

עוד שם (אות רצו) וכל העם רואים את הקולות (שמות כ יח) דרשו רז"ל (עיין רש"י) שהיו רואים את הנשמע... ידוע דבבחינת עינים הי' השבירה משא"כ בבחי' האוזן. ע"כ כאשר רצה הבורא כל שתהי' האמונה תקועה בלבנו לעולם, הנה השפיע והטה גם כח העין אל האוזן ובקבלו אור האוזן לא תפול בזה השבירה ותהי' האמונה בטבע נפשות ישראל בקבלת השמיעה מבלי חקירה דייקא, משא"כ מי שאינו רוצה להספיק בקבלה ומתחכם לחקור בחקירה, וכל חקירה הוא מדבר הנראה בחוש הראות. הנה אמונתו מסוכן לשבירה. וזה שהעיד החסיד מהר"י יעב"ץ... אשר כל אותן שהשיגו האמונה בחקירה המירו כבודם והנשים וקלי הדעת קדשו שם הנכבד והנורא ועמדו בנסיון ונבחנו בצירוף. דוק ותתבונן. וזה

תמימי דרך (תוקף וחזק ויסוד מוסד יהי' לתמימי דרך) ההולכים בתורת יי' (אשר תמימותם הוא מפאת מה שצוה הש"י בתורתו) משא"כ מי שמתמם מעשיו מצד שכלו אינו בטוח על החזק ויסוד מוסד לעולם כיון ששורש הדבר מוסד על פי השכל האנושי.

אחרי הראנו יי' אלקינו את כל דברי התורה הזאת וכי זה כל האדם הישראלי לקיים את כל הדברי התורה אפילו מצות השכלית מצד המצוה שהשמיענו את כל המצות האלה (לא מצד השכל האנושי), והנה זה נק' שמיעה שהוא קבלה מסיני שכל אלקי, משא"כ דבר הנעשה ע"פ התחייבות השכל האנושי נק' ראי' הנה זהו ענין הנרצה בשעת מ"ת, וכל העם רואים את הנשמע, אשר חוש הראות חלץ את בגדיו שהוא השתמשות בחוש ובשכל כמבואר, ולבש עצמו בבגדי חוש השמע לעשות כל דברי התורה בבחי' שמיעה וקבלה מסיני דייקא, כאשר צונו יי' אלקינו הבן הדברים. [העתקנו זאת אע"פ דמיירי מענין קיום המצות ולא מענין האמונה, אך הא בהא תליא כמוכן וראה גם בס' דרך פקודיך מ"ע ב (חלק המחשבה אות ה). והנה אברהם אבינו להיות שבא בעולם תהו ולא הי' לו רב למורה ולא תורה, אזי התהלך בחקירתו האנושית להתבונן שאין בירה בלא מנהיג עד שנגלה אליו ממהקב"ה ואמר לו אני הוא בעל הבירה אחרי כל חקירותיו ושכליותיו נתן לו השי"ת המצוה הזאת [דמילה] ואמר לו התהלך לפני והי' תמים, להורות גם לבניו אחריו שא"א לו לבוא לתכלית טעמי מצותיו ית"ש וזה כל האדם לשמור ולעשות ולקיים והוא היה ראש החוקרים והפלוסופים, אמר לו הש"י התהלך לפני והי' תמים, עשה המצות כאשר צוין יי' אלקיך וזה הוא הצלחת נפשך ורוחך ונשמתך מבלי הביט אל חקירה בשכל המוגבל בחומר].

עוד שם (ארר, מא' ג דרוש ב): עפ"י מ"ש כ"פ איסור החקירה בעסק האמונה (לאיש הישראלי) רק עיקר העבודה האמיתית לאיש הישראלי להחזיק האמונה בקבלה... כי ידעתיו

בתורה נועם יי' אלקינו עלינו הספיק מניצוצי אורותיו בתוך אותיות התורה כי חיות הנה מניצוצי אורה מחיי החיים ב"ה ולפי הנ"ל יתפרש וידבר אלקים את כל הדברים האלה (היינו כל התורה כולה הוא כדי) לאמר (לנו על ידה) אנכי יי' אלקיך (כי כל הלכות התורה יראה מתוכם אנכי ד' אלקיך) הבן הענין ויונעם לך. והוא ההבטחה לישראל ובקשתם משם את יי' אלקיך ומצאת, והיכן נבקשנו, בתורה.

ובזה יתפרש מ"ש הנביא דרשו יי' בהמצאו קראוהו בהיותו קרוב, היינו מקום שהוא קרוב ותמצא אותו דהיינו בתורה, יעזוב רשע דרכו היינו הרשע שאינו מאמין כלל, ואיש און מחשבותיו היינו הרוצה לחקור בחקירות אנושיות (ואמר הטעם למה יעזוב מחשבותיו ולא יחקר, הלא לכאורה טוב לעמוד על האמונה במחקר ובמופת השכלי, הנה אמר הטעם) כי לא מחשבותי מחשבותיכם היינו האמונה הבאה ממחשבותיכם יש לה סוף, משא"כ הבאה ממחשבותי, כי כאשר ירד וכו' כן יהי' דברי אשר יצא מפי היינו בעת נתינת התורה, הנה עוד עד היום המשכות רצונו עומד בתורה ע"כ שם תמצא את כבודי נגלה. הבן הדברים כי קצרתי

עוד שם (שם, אות כב): כל דבר הנעשה ע"פ יסוד שכל האנושי, הנה יוכל להיות סוף וקץ לדבר, כיון שהוא מפאת שכל האנושי שיש לו תכלית, והנה הוא בהכנה שבאיזה זמן מן הזמנים יבא ח"ו לעבור את פי יי'. כמו שתראה ארסטו היווני שהי' החכם הגדול שבאומות, וסיפרו מדותיו שגינה כל חמודות תבל, רק הכל במדה ומשקל להכרח הקיום ואח"כ ספרו עליו שנלכד בתואר אשה יפה וזה הי' סיבת מותו. והוא לבעבור שכל מדותיו ותמימות דרכיו לא היו מצד ציווי הש"י בתורה רק מפאת שכל אנושי שיש לו תכלית וסוף. משא"כ אנחנו בני ישראל בנים לאל חי תמימות דרכינו הוא מצד המצוה ב"ה ושכל אלקי הוא א"ס, הבן הדבר וזהו שפירשנו אשרי תמימי דרך ההולכים בתורת יי'... אשרי הוא לשון חזק (כמ"ש אשרו חמוץ), וי"ש אשרי

למען אשר יצוה ופי' ידעתי נתתי בו בחי' הדעת וממנו יומשך לזרעו אחריו בציווי ותבא להם האמונה בירושה בטבע ממילא, וכענין שאמר דוד לשלמה בנו דע את אלקי אביך היינו אמונה בקבלה מהאבות והנה האמונה הבאה לאדם מצד חקירות השכל נק' ראייה והבא מצד הקבלה הוא מצד חוש השמיעה. והנה כתב הרב החסיד מהר"י יעב"ץ שראה בגזירת ספרד כי ידוע להבאים בסוד י"י בסוד השבירה בחי' עינים הי' בהם השבירה. ועוד אמונה מצד הקבלה הנה הוא בירושה עד אברהם אבינו מבחי' אין סוף ע"כ אין לאמונה זו סוף. והנה במצרים הי' גלות הדעות לא ידעו את י"י עד שהודיע הש"י ע"י נפלאותיו וידעתם כי אני י"י והנה רצה הש"י שמיום צאתנו מארמ"צ הי' דעתנו דעת שלימה באמונה מבלי חקירה כדי שתהי' אמונת אומן בתיקון לעולמי עד, והנה כשבאו לרפידיים ונפתה לבם אחרי החקירות וחקרו היש י"י בקרבנו אם אי"ן, והנה עמלק ה"ס הדעת דסט"א, וכיון שהתחילו הם לפגום הדעות מיד ויבא עמלק דעות דסט"א ובזה תתבונן כאשר אמר הש"י למשה מצות מחיית עמלק אמר כתוב זאת זכרון בספר ושם באזני יחושע להיות זהיר מאוד שלא ליתן כח לעמלק ע"י החקירות, שתהי' האמונה בבחי' אזני"ם ה"ס הדעות דקדושה בלי ביטול, ובוה מגבירים כח הקדושה ומבטלים כח עמלק דעת דסט"א אשר מזה באים כל אמונות רעות ודעות כזכות וז"ש בשאול בהלכו ללחום מלחמות י"י בעמלק וישמע"ע שאו"ל את העם, היינו השמיעום דייקא, לימד את העם דעות שתהי' אמונה אצלם מצד השמיעה ובוה ינצחו את עמלק ואמר ויפקדם בטלאים דייקא, שהטלאים מורים על הביטול הראשון של הדעות הרעות במצרים שהיו עובדין למזל טל"ה בכור המזלות, וצוה הקב"ה לשחוט לשם י"י להורות כי המזלות כולם מושגחים בשפעו וכולם מתנהגים ע"י השגחתו הפרטיות ובטלים לרצונו ומבלעדי השגחתו לא ירים איש את ידו ואת רגלו להתנועע.

והנה מצאנו לפי"ז טוב טעם ודעת למצות זכירת מעשה עמלק היינו הדעת הרע דסט"א שע"ז בזכרנו מה הגיע אלינו בעת אשר רצינו להטות את שכלנו ע"י חקירות ומכש"כ בהעלות על הדעת ח"ו דיעות כוזביות שכל זה מצד מרכבת הדעת דסט"א, ממילא ע"י זכירה זאת נבין כי זה כל פרי איש הישראלי התוריי להאמין אמונת אומן מצד השמיעה היינו הקבלה שהוא בידינו עד המעמד הנכבד ועד אברהם אבינו [עיי"ש בפנים שמבאר בזה את המדרש עה"פ זכור את אשר עשה לך עמלק]. והנה החקירות לאיש הישראלי חרפה היא כי האמונה היא בטבע בורעו של אברהם ומי שאין מספיק לו הקבלה ורוצה לחקור בחקירות הנה הוא כמודה ח"ו שאין לו סדר השתלשלות היחוס מזרעו של אברהם... ידעתי ידי הקורא בראותך כל אלה הדברים יקשה לך הרי קדמונינו עסקו בחקירה כמבואר בספריהם, הלא ביארתי הדבר במ"א אשר כל מעשיהם הי' לש"ש, ועשו הכל כפי הוראת שעה, ואכ"מ להאריך ועיין בס' אור החיים להחסיד מהר"י יעב"ץ זצ"ל

ובס' לקומי מהרצ"א (פרשת ויחי, אות קב) יששכר חמור גרם. יש לפרש עפ"י מ"ש על מה שדרשו חז"ל בפסוק אותי עזבו ותורתו וכו', הלואי אותי עזבו ותורתו שמרו והנה הוא קשה להבין, וכתבנו בזה דהנה הפלסופיא חקרה על חקירת מציאות הש"י ואחדותו, ומענה בפיהם שלא תספיק האמונה עפ"י התורה רק בעמוד על הדבר בחקירה בשכל, כי הדבר שהוא באמונה בלא חקירה בשכל, הנה יכול מכריח להכריחו על ההיפך, משא"כ כאשר השכל עומד על המחקר א"א לשום מכריח להכריח באופן אחר והנה החסיד הקדוש מהר"י יעב"ץ העיד שכענינו ראה ביום זעם כל החוקרים המירו כבורו, ונשים וקלי הדעת קרשו שם הנכבד. וכמה טעמים אמרנו ע"ז בדרשותינו בסוד האמונה שהוא למעלה מן החכמה שהיא בחי' יו"ד, והאמונה היא בסוד קוצ"ו של יו"ד, כת"ר יתנו לך י"י אלקינו מלאכים וכו' עם עמך ישראל וכו'. ע"כ התורה שבה

החכמה, והחכמה הוא סוד י', וסוד הכתר סוד קצו של י' והרבה דברנו מזה בענין חילוק להמאמינים בבחי' חכמה לבין המאמינים באמונה לברדה. עיין בספרנו מעין גנים [הנעתק לעיל].

ויְרְצָה עוד, דהנה דרכיך חסר י' כשתחשוב ה'ך דמצנפך לת"ק כנודע, אז יעלה מספרו תשכ"ד ה"ס י"ג מדות שבכ"א יש שם הוי' במילוי אחר, וכל המילואים הם י"ג מילויים מבואר סדרן בס' ויקהל משה, ועולה מספרן תשכ"ד. והנה משה ביקש לידע הארת ה"ג מדות אמר הודיעני נא את דרכיך מספר תשכ"ד כנ"ל.

ובס' מעין גנים (פ"ב אות ב): הודיעני נא את דרכך, חסר יו"ד כבר כתבנו יו"ד מורה על החכמה כידוע למשכילים, והשכל מחייב זה כי היו"ד היא נקודה שממנה נצטייר כל האותיות, כן מכח השכל הפשוט מצטיירים כל המושכלות. והנה ביקש לידע דרכיו היינו י"ג מדות של רחמי, והנה מלואי הוי' הם י"ג כנודע במילואים שונים... מנין דרכך... והנה ביקש לידע דרכיו ית"ש ומדותיו כדי לקיים והלכת בדרכיו מה הוא רחום וכו', מבלי התחכמות החכמה רק להפקת רצונו, בין והתבונן ודברת בס' בשבת"ך היפך מחשבות אלה האנשים ..

ובס' דרך עדותיך (פרשה א פס' ה, ד"ה את דרכך). כי אז תצליח את דרכך. חסר יו"ד הרבים. נ"ל עפ"י מ"ש בפסוק ששאל משה הודיעני נא את דרכיך חסר ג"כ יו"ד הרבים, ופירשנו לשם דהיו"ד מרמות על החכמה, והנה התורה למעלה מן השכל כי היא שכל אלקי כביכול, והוא וחכמתו ושכלו ודעתו אחר. ע"כ א"ס הוא וא"א לשכל האנושי לבא לתכלית טעמי'. ע"כ גזרו אומר אין טעם למצוה כי בהתבונן האדם שהגיע עד תכלית הטעם יבא לדמות סברא בנפשו במקום שאין שייך הטעם שהמציא בשכלו יפטר מהמצוה, וכזולת זה ידמה שאין חפץ בעשי' גשמיות רק לההמון אבל להמשכיל די בהשגת השכל. והעיקר מקובל אצלינו שדוקא בזה הוא הצלחת האנושי בעשיית

מבוארין האמונות היא למעלה מן החכמה המושגת בשכל ע"כ מלתא דאתיא בק"ו (שהוא מדה שכלית) טרח וכתב לה קרא (תוריי) להורות דהתורה היא למעלה מן השכל, ע"כ רק בק"ו הנהוג הזה משא"כ בג"ש ושאר המדות. וקצרו בכאן והוא דרוש ארוך. ע"כ אנחנו ישראל עם קרובו אין לנו שום התעסקות בחכמות ובחקירות רק בחכמות התורה, בה תתחזק אמונתנו, ולא יהי' שום מקרה רע ח"ו (וכבר יש לנו בזה דרושים בענין עץ הדעת טוב ור"ע שנצטוה אדם, אכ"מ להאריך). וזה שדרשו חז"ל הלואי אות"י עזבו (היינו שלא לעמוד על המחקר בשכל אנושי להתבונן מציאותי) ותורת"י שמרו (המבררת לאדם הכל בחכמה אלקית, בדרכי אמונות אומן) שהמאור שבה (מבחי' אמונה למעלה מן החכמה ה"י) מחזירן למוטב.

וזהו שיש לפרש, יששכר (שהוא הבעל תורה) חמו"ר גר"ם הנהגתו כחמור היא הגורמת לי' אשר הוא רובץ בית המשפטים, גבולים של תורה, ואינו זו ממנה לחקור בחקירות ולבלות ימיו בחקירות אנושיות. דהנה הנהגת החמור הוא עפ"י הנאמר בפסוק ידע שור קונוה וחמור אבוס בעליו, שו"ר מתבונן בקונוה"ו, וחמו"ר אין לו התבוננות ואינו מתבונן רק בהאבוס ע"י האבוס מכיר את בעליו כ"ה עסק יששכר, מכיר את בעליו רק ע"י התורה שהוא האבוס אשר נתן לו בעליו, ויאכל וישבע ויותר אין מחסור כל דבר.

[וראה עוד בס' **אגרא דכלה פ'** ויגש [ד"ה ובני יששכר תול"ע תרין במסורה]. פ' בלק [ד"ה ויקץ מואב מפני בני']. בני יששכר (מא' ז' נחמות, נחמה ד אות ב)].

והנה כבר אמרנו... הודיעני נא את דרכך הוא חסר יו"ד... למעלה מן החכמה...

ו**כתב בס' אגרא דכלה פ'** תשא [ד"ה]. הודיעני נא את דרכך, חסר י' מורה על החכמה, כי דרכיו ית"ש למעלה מן החכמה. והנה ביקש משה לידע דרכיו ית"ש בסוד הכתר למעלה מן

מצותיו ית' בעשי' דקוא, כי המצות נק' איברי'ן דמלכא כביכול והדברים ארוכים כתובים אצלנו באורך כביאורינו לתורה. וכוזה הרבו לפשוע המתפלספים הפרו חוק וברית התורה תפח רוחם. ועיקר הצלחת הנפש בהתבונן במצות התורה האיך ידקדק בהם ואשר יעשה אותם האדם וחי בהם, דייקא עשי' ממש כאשר צונו יי' אלקינו, אפילו לא יתבונן כלל בשום טעם מושכל בשכל, כי עיקר השכל הוא התבוננות באיכות עשיות המצוה בדקדוקים, והאיך תוכשר והאיך תופסל עפי' דתי התורה וזה שביקש משה אדון כל הנביאים אחרי גודל השגותיו, אשר כל מה שיש באפשריות החק מין האנושי השיג ויותר מן המלאכים, אחרי כל זה ביקש הודיעני נא את דרכיך חסר יו"ד המורה על חכמה, רצ"ל אני רוצה שתודיעני נא את דרכך הישרים בעיניך מבלי התחכמות למה כך ולמה כך, רק לידע את אשר ישר בעיניך כל הדרכים והנתיבות, כי אחרי שנתודע לי הטעמים הגדולים הכמוסים בכל דרך ודרך אדע שלא הגעתי לתכלית המצוה הבן הענין וזהו שיש לפרש ג"כ בכאן שאמר הש"י ליהושע כי אז תצליח את דרכיך, חסר יו"ד החכמה, באופן שלא תבקש למצוא בחכמה תכלית סיבת הדרך הזה, רק כאשר צוך יי' אלקיך ואם יתודע לך טעם נעימות המצוה תדע שלא הגעת לתכליתה ותעשה מאהבה כאשר צוך יי' [עוד בענין נתינת טעם למצוות והליכה אחר הטעם ראה בהע' קט ובהוספות לשם].

וראה גם בס' רנל ישרה מע' י, ד"ה הוי' במילואו הוי', ובס' בני יששכר מאמר השכתות מאמר א' אות ג' ואות י"ט.

עמ' טו

שהן הן גמר הבירור של הערב רב של יוני"ס וימברי"ס... אסור להתחתן עמהם... הם שקץ ועל בנותיהם הוא אומר... הוּו זהירין להדריך את בניכם... ולרחקם מאשה זרה...

וּכְתַב בְּסֵ' אֲנִיָּא דְרַבְקָא (אות רן): זֶהר הַגִּיל

(תשא, דקצ"א ע"א) וירא העם כי בשש משה (שמות לב א) מאן העם אינון ער"ב ר"ב, מאן ער"ב ר"ב וכו', אמאי קרא לון ער"ב ר"ב, אלא כלהו חרשן דמצרים הוו ובראשיהן יונ"ס וימברו"ס, ובשעתא דיומא הוו עבדי תריר חרשיהו כל אילין חרשין עילאין הוו מסתכלי מכי נטי שמשא... וע"ד וגם ער"ב ר"ב עלה אתם וחכמתא דילהון הוה סגי עכ"ל הנה ממוצא דבר נ"ל דמהראוי להתפלל מנחה בזמן שהער"ב הוא ר"ב היינו מנחה גדולה שבזה מבטלים חכמות הער"ב ר"ב הדע"ת דקליפה בחכמות החיצוניות וכשופים, ובפרט לעת כזאת שבעוה"ר נתגברו כתות הער"ב רב בחכמות החיצוניות וכוונתם ח"ו לבטל חכמות התורה ומתבטלים הם על ידי עבודתנו בתפילה בזמן שליטתם כשאנו מתפללין בלתי ליי' לבדו ומהראוי דוקא להתפלל בתפילין וראו כל עמי הארץ כי שם יי' נקרא עליך ויראו ממך (ער"ב ר"ב בגי' דע"ת דקליפה ובתפיליין ממשיכין דע"ת התורה, תפיליין בגי' ק"ו דע"ת) ודייקא תפיליין דר"ת סוד מוחין דאב"א, סוד החכמ"ה לבטל חכמות החיצוניות. ויה"ר שלא יאמר פיננו דבר שלא כרצונו

ועוד שם (אות רנא) שם כזהר (ע"ב) ת"ח כל ענני יקר דאזלי במדברא לא היו חפיין אלא לבני ישראל בלחודייהו וכו', ואילין ערב רב וכל אינון בעירי עאנין ותורין הוו אזלין לבר ממשרייתא לכתרייתא עכ"ל ותשכיל ותדע הדבר מההוא ספרא דווקנא עזרא הסופר דפסקינהו בסכינא חריפא לההוא פסוקי לתרין פסוקי ויסעו בני ישראל וכו' הגברים לבד מטף (שמות יב לו) הוא סוף פסוק, ומתחיל פסוק אחר וגם ערב רב עלה אתם וצאן ובקר וכו', להורות שכתות הערב רב הלכו בפני עצמן עם הצאן ובקר. ומה גם עתה חלילה לזרע ישורון להתערב עמהם במאכל ומשתה וחיתון, ועל בנותיהם הוא אומר (דברים כז כא) ארור שוכב עם כל בהמה. וסימניהם ידועים לכל אשר קרבת אליקים יחפץ, הן המה מורדי אור התורה ובילדי נכרים ישפיקו מכל לשונות הגוים, רחוקים יהיו מנחלת יי' וקראו

..כזה וכזה אירע לי בדור הזה לא יכולתי להשים לפי מחסום וקנא קנאתי לד' אלהי ישראל ולתורתו ולמצותיו ואבקשה מאחב"י שימו לד' כבוד ויגדלו את בניהם לת"ת מנעוריהם והרחק ירחיקו מאהליהם את האנשים הרשעים האלו, ויבדלו מקהל הגולה. כי לא אוכל לדבר את אשר עם לבכי כי הציקני רוח בטני. ומוכטחני באחב"י יכירו בדברי אלו שהן הן הדברים הנקנין באמירת הלשון אשר הוא קולמוס הלב הנרצ' לתורת ד' לאהבתו וליראתו

ועוד שם (פ"ז אות כד) בטבע האיש הישראלי הגם שהוא ח"ו בעל עבירה למסור א"ע על קדושת שמו ית', ובפרט כאשר קבלו בני ישראל את התורה ושמעו מפיו ית"ש בלי שום אמצעי אנכי ולא יהי' לך נשאר יתד תקוע בלב בני ישראל, לעולם ד' דברך נצב כנשמותינו ואלו ההולכים בשרירות לבם אחרי החכמות חיצוניות ופרקו עול מוסרות התורה, תדע שאינם מבני עמינו רק מתערובות ערב רב אשר הם לקוץ ממאיר לבני ישראל. והנה זה קרוב לימות משיחנו מתגלה נבלותם לעין כל, איך אין להם חלק ונחלה בישראל ויבדלו ישראל מתוך העדה הרעה ויבא בעל הכרם ויכלה את קוציו רק כל זמן שהשושני' מעורבים בין הקוצים הש"י חס על השושנים ע"כ אחי ורעי סורו נא מעל אהלי האנשים הרשעים האלה ולא תתחתן בם בתך לא תתן וכו' והנה הם נימולים כי נולדו בינינו אבל אעפ"כ הם נמשכי' אחר הערלה כי אין להם חלק בנחלת ד', ומאוד יתיפה בעיניהם חכמת הגוים וקשוטיהם ומלכושיהם ומנהגיהם, כי כל עוף למינו ישכון ולא לחנם הלך הזרזיר אצל העורב אלא שהוא מינו כי הן הנה מערב רב מהגוים המעורבים בישראל. והנה ראשית התערובות בישראל היו המצריים שיצאו הערב רב ממצרים ונתערבו בישראל, ואח"כ נתערבו אדומיים ביניהם... וגם עמון ומואב .. הנה כל אלה הגם שהם כשרים עפ"י הדין כי נכרי ועבד הבא על בת ישראל הולד כשר, תערובות פסול הוא בישראל. וסוף סוף שורשן פורה ראש ולענה

להם גבול רשעה והעם אשר זעם י"י עד עולם. וכל בית ישראל יהיו נקיים לפני י"י עד עולם

ובס' מעין ננים (הקדמת המחבר) כל מגמתי בדברי אלה להציל את הנפשות העגומות מאחינו ב"י ולהציל את הילדים אשר אין להם כל מום לבל יתחתנו בם ולהרחיק נדוד מאהלי האנשי' הרשעי' האלה גרועי' הם מכת הקראים אשר כבר הרחיקו אותם בני ישראל מחבל נחלת ה' המה מתערובות הערב רב מהעמלקים רפאים גבורים ענקים, אחב"י סורו נא מעל אהלי האנשים האלה ולא יהיה לכם עמהם שום התחברות בחיתון במאכל ובמשתה וכיוצא, עד שיבא בעל הכרם ויכלה את קוציו ..

ועוד שם (פ"ג באמצע אות ה) וכן שאר כל החכמות שלומדים בבתי קרקסאות שלהם בזמנים הללו, ובפרטות שלומדים דברים אלו אצל אותן שאסרו רז"ל למסור להם תינוקות ללמדם אפי' אומנות, ומלמדים את בניהם שידברו בכיתם רק בלשונות הגוים ומטביעים להם הטבע הזאת מנעוריהם למאוס בלשונות היהודית והעמידו להם בתי טרטיאאות וקרקסאות, ולמדו את בניהם ובנותיהם ביחד בתערובות לשונות הגוי', וגם ספרי קודש תנ"ך ללמדם אצל הגוים. או לנו כי חטאנו ותדע ידידי שהם מכחות הערב רב ומדור הפלגה, ערב להם לחם שקר, אין להם חלק ונחלה באהלי ישראל ובתורתו בני אל תתחתן עמהם כי כבר עשאו כגוים גמורים לכל דבריהם, ופתם פת כותי ומאכלם בשר חזיר, וכל בני ישראל יהיו נקיים...

בדור הזה שרכו המתפרצים בשאט בנפש וכבר הוכר החשך בפ"ע והאור בפ"ע, והמתפרצים הרשעי' ניכרין לעין כל שהם מכתות הערב רב ואין להם חלק ונחלה בד' ותורתו, אם הרחק ירחיקו בני ישראל מאהליהם ולא יאכלו פת בגם ולא יתחתנו עמהם אזי בוודאי כ"ב בא יבא ולא יאחר אחינו בני ישראל שימו לד' כבוד בטרם יבא יום ד' כי הנה זה עומד אחר כתלינו משיגח מן החלונו' לרחמינו כ"ב.

לאל סור ממנו ודעת דרכיך לא חפצנו, ואחזו לנו שועלים שועלים קטנים מחבלים כרמים כרם י"י צבאות, עד אשר יקויים בנו וברוחי מכס האנשים המורדי' ופושעי' בי, וכל בית ישראל יהיו נקיים לפני י"י עד עולם

מי שעיני שכל לו יבין הענין ויראה אשר רמו המצוה הזאת נוהג בכל מקום ובכל זמן אזי בהתבונן האדם בזה ישוב אל י"י על העבר ויקבל ע"ע בעתיד לו לזרעו לדורותיו להיות עבדים נאמנים לי"י ולתורתו ותומת ישרים תנחם

[וראה עוד להלן הע' קלח ובהוספות לשם]

ועוד שם מל"ת יא (חלק המחשבה אות ד ואילך) בדרורתינו אלה אשר הרשעים הללו פרקו עול התורה והמצות לגמרי והמה בוזים על דברי חכמינו והן המה כתות המינים והמוסרים והאפקרוסים וקיימין על ישראל בכלי חמס, ובהפקירא ניחא להם למען ספות הרוה את הצמאה, לא יאבה י"י סלוח להם ויהיו לחרפות ויקח מהם קללה לדור אחרון איך היו לשמה כרגע ספו תמו מן בלהות כחלום מהקיץ י"י בעיר צלמס תבוה, יתחמץ לבבי בראותי בתייהם שלום מפחד, וקנא קנאתי לי"י ולתורתו ולמצותיו, וכל התנאים ואמוראים יליצו טוב בעדינו אשר נזכה במהרה לראות נקמות בהם ובכל הנלוים אליהם לרעה אל תופע עליהם נהורא וכהמס דונג מפני אש יאברו רשעים מפני אלקים וצדיקים ישמחו יעלצו לפני אלקים וישישו בשמחה וכל מי שרוצה להכניס צווארו בעול התורה ומצוה ועבודת אמת לא יאמין בשוא נתעה כמלא נימא והרחק ירחיק א"ע מהם ומספריהם ספרי המינים אפילו בדבר שאינו נוגע לענייני הדת, ומתלא אמרין לצרעה לא מדובשך ולא מעוקצך. ולא יהי להם שם ושארית בבני יעקב ואסודין במשהו וכבר הזהיר המלך החכם אל תקרב אל פתח ביתה, וחלילה להתערב עם האנשים האלה הפוקרים במאכל ובמשתה וחיתון, כי ראיתי רובם ככולם פוקרים גמורים פתם פת כותי ומאכלם בשר חזיר ועל בנותיהם הוא אומר ארור שוכב

וערב להם לחם שקר ובילדי נכרים ישפיקו וסימניהם כל רואיהם יכירון כי הם קצוצי פאה ובושים לילך בפיאות הראש והזקן כרת של תורה, רק כדרך עמי הארצות דרך שחץ כבנות הערלים, והם הם אשר מבאישים ריחם לילך בדרכי חכמות החיצונות ועוזבים את התורה ועתידין להתבער עד גמירא בימי אפילה הנה כל אותן הכיתות הגם שהם נימולים הם נימולים בערלה, כי הם ערלי לב בני אל יהי' לך שום התחברות עמהם, כי כל הסימני' הללו מורי' שאין להם חלק ונחלה עם ישראל ויעקב בחר לו ד' ישראל לסגולתו

ועוד שם (פ"ט אות א) הרשעים הללו למראית עיני בשר מתנהגים בדת יהודים לפנים, ובהסתר עושים כל המעשים רעים מבלי חרדה, כי ההפקרות נגעה עד לבם ואינם מאמינים בהשגחה ושכר ועונש אחי מנע רגליך מנתיבתם ומארבע אמותיהם, כי הם מובדלים מקהל הגולה מפי פמליא של מעלה ומפמליא של מטה, הן המה גמר הבירור מכתות הערב רב ושנות רשעים תקצורנה וכהמס דונג מפני האש יאברו רשעים מפני אלקים וצדיקים ישמחו יעלצו לפני אלקי' וישישו בשמחה

ובס' דרך פקודיך מל"ת יט (חלק המחשבה אות ג) ובאה האזהרה כל שבעת הימים, רמו לימי שנותינו בהם ע' שנה, כמ"ש ר' פלוני מנחות דף צ"ט כגון אני שלמדתי כל התורה כולה אם מותר אני ללמוד חכמה יונית, והשיבוהו שילמוד בשעה שאינו לא יום ולא לילה כי והגית בו יומם ולילה כתיב וקודם זמנו ג"כ נאסר, רמו אפילו קודם זמן חיובו למצוה דהיינו אפילו בימי החינוך, הרחק ירחיקוהו מחנכיו מחכמת החיצוניות ולשונות הגויים וכ"ז אסרו חז"ל במשהו בין והתבונן צא ולמד עד כמה חשו חכמים לזה עד שאמרו מנעו בניכם מן ההגיון, רק הלימוד של תורתנו יהי' עפ"י יסוד מוסד מדבר חז"ל, בין והתבונן אם עיני שכל לך, כי הנה כת הרשעים פרצו גדרו של עולם ויאמרו

הוא ע"פ התורה מורידין ואין מעלין, מכל שכן שמותר להתפלל שהש"י יבער הקוצים מן הכרם
[חמד]

עמ' סה-סט

וערב לנפשם לחם שקר ללמוד חכמת חיצונית... והמירו את כבוד התורה... שלא שינו את שמם. ויאמר מלך מצרים למילדות... שלא שינו את לשונם... היתה עצת הקליפה בגזירה ללמד כתב ולשון.. שלא לישא אשה עד אשר הזוג שניהם יהיו מורגלים בכתב ולשון נכרי.. שלא שינו את בגדיהם...

וכתב בס' בני יששכר (כסלו טבת, מא' ב אות כה) בימינו זה קמו עלינו בניגוד כח השכלי של תורתנו ומנגדים אותנו בחכמת חיצונית שפחות נכריות צידוניות חתיות מואביות כנודע, עד אשר בעוה"ר נלכדו ברשתם כמה אלפים נפשות ונרחו והיו לחרפות עולם, ה"ס הבירור האחרון בעקבות משיחא אשר כמעט כמוהו לא נהייתה וכמוהו לא תוסף ובמהרה יאר הש"י אלינו ברחמים אור שפעת יקרת כבודו כמד"א והי' י"י לך לאור עולם, הנה בבחי' זו המלכותא חייבתא היא כעת בדוגמת מלכות יו"ן מזה תדע אשר המלכות הזאת בה כח הג' מלכיות הראשונות בכל מדי יו"ן, בתחילה היו מנגדים בבחי' בכל שבהם, ואח"כ בבחי' מדי, וכעת בבחי' ניגוד אל השכל של התורה בחכמות חיצוניות לחושבם לבטל התורה ח"ו

ובס' דרך פקודיך מל"ת יא (חלק המחשבה אות ט) עפ"י הדברים האלה הנני אומר ברמז המצוה א) חמץ שעבר עליו הפסח אסור בהנאה מדברי סופרים, רמזו מי שלמד איזה ענין מספריהם הגם שבעזה"י לא נתפעל, או מי שלמד לשונם ונסוג אחור וקיבל עול תורה ועבודה, זה מיקרי שעבר עליו הפסח היינו שעבר עליו רוח טהרה באמונת אומן התורה אשר הוא רמז הפסח שבה דוקא הותר לרבר (פסח הוא פ"ה ס"ח

וכו' ני בניהם ובנותיהם בחזקת בני הנדה ובאפשו מדביקין מטותיהם זה לזה, כי ראיתי שהם חשודים על כל התורה, וחלק משמן חכם ואחריתם מרה כלענה, ויאמרו לאל סור ממנו ודעת דרכך לא חפצנו הן המה היו בעוכרינו בגלות המר הלז (הג"ה ותדע אשר המה אינם נכנסים עמנו בגדר הערבות, כיון שאינם מאמינים בתורה ובמצותי המה כגוים גמורים) וב"ב יסיר הש"י בדילינו ויקרא אותנו לעיר הצדק קרי' נאמנה

ותדע ירדי אשר רוב האנשים הפוקרים האלה רובם ככולם בומיניו אשר חשבו לילך בדרכי חקירות הפלסופיא, הן המה היו במורדי אור התורה ונתפקרו ברוב מצות התורה ובכל דברי חז"ל בני אל תלך בדרך אתם ואל תישא ותתן עמהם ומקירות לבי אני אומר אשר פתם פת כותי ובישולם מרק פיגולים ובשר חזיר, ועל בנותיהם הוא אומר וכו' ירדי אל תקרב אל פתח ביתם והרחק את בניך בילדותם מצפצופיהם והגיוניהם ותדע כי זה גמר הבירור קרוב לימות המשיח אשר הש"י הבטיחנו ובורתי מכם האנשים המורדים והפושעים בי והמה יהיו לחרפות ולדראון עולם וימותו בט"ו יום ימי אפילה כמבואר בזהר

ובס' הגהות מהרצ"א (פנחס על דף רלב ע"ב, רעיא מהימנא ד"ה אמר ר"מ) נ"ל כל הנהו קיצין שכתבו הראשונים ברוה"ק והנה כלו כל הקצים, נ"ל שכל אלו הדברים נאמרו על העיכוב אשר הם מצד האומות, אבל העיכוב שהוא מצד הערב רב אשר בקרבנו הם יושבים, ובפרט אשר מרבית העם מתחתנים עמהם, זה גורם אריכות הגלות אפילו בהגיע הקץ ירחם הש"י

[בענין הביטויים שכתב רבינו על הע"ר בחום לבבו, ראה את דבריו שם (וירא על דף קה ע"א במדה"נ: אסור לו לאדם להתפלל על הרשעים שיסתלקו מן העולם). נ"ל שאין בכלל זה המינים והמוסרים והאפיקורסים, כיון שדינם

כמ"ש הארז"ל) ודברת כם כתיב ולא בדברים בטלים, הנה יאסור לעצמו בהנאה כל אותה החכמה שקדמה מהחכמות החיצוניות ולא יעשה אותה אפילו קרדום לחתוך בה להמציא פרנסתו. (ב) חמץ שעבר עליו הפסח ע"י תערובות בהיתר מותר, היינו כמ"ש הרמב"ם שלקח אותן החכמות לרקחות ולטבחות ולאופות להראות יופי בת המלך היינו שהשתמש בהן בדבר הצריך אל התורה להבין דבר תורה, אשר כל החכמות משמשים אלי' ועובדין עבודתה

ובס' הנהות מהרצ"א (משפטים על דף קכד ע"א ד"ה סמוך לראש). ושם אלקים אחרים דא מאן דיתעסק בספרין אחרנין דלא מסטרא דאורייתא כו' דאסור אפילו לאידכר לן ולמילף מנייהו טעמא כש"כ על אורייתא [ע"כ] מכאן סייעתא למהרש"ל מה שהקפיד על הרמ"א שהביא לראי' על ד"ת מרבירי אריסטו

ובס' דרך עדותיך (פרשה א פס' ח) [ד"ה]: כתב הרד"ק בפסוק הזה לא ימוש וכו', והנראה כי היתה מצוה ליהושע וכן לכל אדם עד שירע התורה ואח"כ ילמוד החכמות עכ"ל. הנה לכאורה כל הרואה דברי המחבר האלה נראה מדבריו שביודעו משפטי התורה הותר לו אח"כ להמיש מלהגות בה וללמוד החכמות, והאיך אפשר לבעל דת הנכנס עמנו בכרית ומאמין בדברי רז"ל להאמין בדברים כאלה, הלא מצינו לרז"ל ששאלו זה לזה מהו שילמוד אדם את בנו חכמת יונית והשיבו ילמדהו בשעה שאינו לא יום ולא לילה כי כבר נאמר והגית בו וכו'. והרמב"ם כתב שעסק בשאר החכמות במקום היתן עזר להבנת התורה ולקח כל אלה החכמות לרקחות ולטבחות ולאופות להראות העמים והשרים את יופי המלכה היא תורתנו, כי כולם משרתים עבדים אלי' ועושים עבודתה. ואפשר כן הוא ג"כ כוונת הרב הלז שרצ"ל שבתחלה ילמוד התורה כפי הפשט ואח"כ יעסוק בחכמות הנצרכים אל התורה בכדי להבין רמזותי' וסודותי' ע"י החכמות. אבל חלילה חלילה לומר שהותר לעזוב חכמת התורה

באיזה רגע מימי חייו ולעסוק בחכמות ומבלים העולם, לא כאלה חלק יעקב (לך נא ראה מ"ש הר"ן על הרמב"ם הביאו בכ"מ פ"ד ממדע, הגם שהמליצו כולם בעד הרמב"ם וכיאו כוונתו, עכ"ז לא שקט ולא נח הר"ן ז"ל וכרב על דברי הרמב"ם הלואי שלא כתבם. ועיין בס' מיוחס להחסיד מהו' יוסף יעב"ץ אשר קא מצווח ככרוכיא על המבלי עולם נאלו)

ויראה לי עוד להמליץ בעד הרב הלז בדברים האלה, אפשר באותו גם בימיו פרוצות

הדור בתגבורת התאוה לצוד נפשות לחכמות החיצוניות, אזי עשה בחכמה והפליגם מחכמות החיצוניות האלה עד אשר ימלאו כריסיהם בתורה ומצותי' וממילא כיון שיבא לכלל זה בודאי לא יתרצה לחבק חיק זונה נכרי' מכוערת, בהיות הבת מלך היפפי' נצבת לימינו עיין בפירושו הרמב"ם למשנת כל ישראל

הוצרכתי לציין כל זה לי ולבני גילי למשמרת כי עיני עוללה לנפשי מפרצות הדור שרכו המתפרצים מערב רב וצודים נפשות לעזוב התורה ודברי חז"ל, לעסוק בחכמות חיצוניות. ותולים בוקי סריקי באשלי רברבי, וכשרואין באיזה מחבר קדמון איזה זכר מחכמות אלו תולין א"ע באילן גדול ע"כ הוכרחתי לכתוב ולציין דברים אלו על דברי הרב, שחס ל' להרב הגדול לסברא כזו, והשומע ישמע ויירא לנפשו ולא יחבק חיק נכרי'. והבא לטמא פותחין לו. ואני וכ"כ וכל בני גילנו מבני בני' של תורה

ובס' בלי הדואים (אות יט): הלא כיום ההוא נאום י"י והאברתי חכמים מאדום ותבונה מהר עשו. אמרו ז"ל אם יאמר לך אדם אין חכמה באדום אל תאמן שנאמר והאברתי חכמים מאדום (משמע שכעת יש בהם חכמים בחכמה) יש תורה באדום אל תאמן דכתיב מלכה ושריה בגוים אין תורה. וקשה וכי מי הוא הפתי שיאמר שיש תורה באדום. אבל הכוונה כי הנה לישראל אין שייכות רק חכמת התורה, וע"י חכמת התורה ממילא משיגים כל ענייני הטבעיים שכעולם מבלי

ביום ההוא כאשר יתגלה אור החכמה העליונה הבהירות הנעלם, יום ההוא בהירות הנסתר, יום ההוא בגימטריא חכמה, ויתגלה לנו ע"י שם אלוה בבגדיו ב"ה הוא סוד הכגד והגוף הדק של הנשמה שלא יהיה לנו הגוף בעכירות המונע ההשגה. ח"ש הלו"א מלא, ה"ס הבג"ד הנ"ל. ואמר נאום י"י רצ"ל שיתגלה אור החכמה העליונה לישראל ויבינו שכל התורה הוא נאום י"י ואינה מדברת רק משמותיו ית"ש ומאצילות הקודש, וכאשר יתגלה פנימיות התורה אז יאבדו מתחות שמיא כל החכמות חיצוניות, אז והאבדתי חכמים מאדום וכו'.

ובס' בני יששכר (כסלו-טבת, מא' ג אות יז). והנה פלוגתא היא אם מותר להדליק מנר לנר ע"י קינסא, ודוקא ברליכא חשש שלא ידליק הנר מצוה מהקינסא אבל אם איכא חשש שיכבה הקינסא טרם שידליק הנר לכ"ע אסור הנה לפי הנ"ל הא דמדליקין מנר לנר רמו דכך הוא דרכה של תורה להוליד שכל מושכל עד אין תכלית, והנה אם מדליק ע"י קינסא היינו שרוצה להוליד שכל מושכל ע"י הקדמת איזה חכמה חיצונית, עיין בתשובת הרמ"א שהביא מרן הרמ"א ז"ל איזה ראייה לדבריו מדברי אריסטו היוני ע"ש אשר הרב הגדול מהרש"ל ז"ל הרעיש עולם ומלואו על הדבר הזה וגזור אומר שאפי' במקום הטינופת אין להרהר בהם, ודברי הרמ"א ז"ל שם נוטים במה שנצרך לד"ת מותר (וכמ"ש הרמב"ם ז"ל כתב שלקח שפחות נכריות לרקחות ולטבחות ולאופות בכדי להראות העמים והשרים את יופי בת המלך). הנה לרעת זה הוא רמו הפלוגתא בגמרא בהלכה זו אם מותר להדליק מנר לנר ע"י קינסא, וגם המתיר לא התיר אלא ברליכא חשש כנ"ל והוא עפ"י מ"ש הרב החסיד מהר"י יעב"ץ בספרו אור החיים כתב מי שהאיצטומכא שלו בריאה יכול לאכול לפעמים אפי' מאכלים הגסים ומפסידים ואינם מזיקים לו, משא"כ מי שהאיצטומכא שלו אינה חזקה כ"כ צריך שמירה יתירה. לזה כתב שם שאין להביא ראייה מהרמב"ם ז"ל שנעשה לו נס בדבר שלא היו

התחכמת בחכמות החיצוניות. ואוה"ע ובפרט אדום שרשם בחכמות החיצוניות הטבעיות. ובעו"ה בגלות המר הזה כאשר נתפתו הערב רב שבישראל לזונות היפיות למראית עין הן המה החכמות החיצוניות, הוציאו את דברי תורה לדברי חכמה וגילו פנים בתורה שלא כהלכה בכדי להסכים פסוקי התורה עם החכמות החיצוניות שהוציאו האומות, א"כ לפי סברתם זה א"כ יש תורה ח"ו באדום שהרי חכמי אדום המציאו בשכלם המזוהם מה שנאמר בפסוקי התורה וג"כ ידע איש הנולד מזרע ישראל שלא יגיע לערך חכמי אדום בחכמה החיצונית כי אין זה חלקם, ע"כ בחכמות החיצוניות חכמי אדום יותר מחוכמים כי המה חיצונים והחכמות המה חיצוניות, משא"כ ישראל. וז"ש אם יאמר לך אדם אין חכמה באדום, שתרצה לומר שבחכמות יהיו ישראל מחוכמים יותר מהם ללמד מופתי הטבעיות אל תאמן, שבוראי אדום מחוכמים ביותר במופתי חכמות הטבעיות. ואם יאמר לך אדם יש תורה באדום היינו שתרצה לומר שכל מה שהמציאו בחכמתם הוא הנאמר בתורה א"כ יש תורה באדום, אל תאמן, ומי שאומר כן אין לו חלק בתורת י"י

הנה כל זה הוא בזמן הזה אשר התורה מלוכשת עדיין בספורים ומלבושים, משא"כ כשיגלה הש"י אור חכמה הנעלה אזי יתבטלו כל החכמות החיצוניות ויהיו כאין וכאפס ויראו כל העמים כי התורה היא דיבור הש"י, ואין מבוא לשכל האנושי להשיגה זולת מי שהשפיע לו הש"י אור חכמתו כפי מצב נשמתו וכוחה יוכל לקבל מחכמת התורה רצון הקב"ה. הנה יום ההוא בגימטריא חכמה, ונק' יום ההוא היינו הבהירות הנעלם (יום הוא בהירות, ההוא הוא הנעלם כי ז"ה גלוי והוא נעלם). ועוד אקדים לך שם אלוה הוא לכוש הנשמה סוד הכסות, ואפי' לעוה"ב כאשר מתפשט האדם מחומריות הגוף המונע ההשגה מתלבש בלבוש ההוא, וע"י זה הלוכש משיג רזין דאורייתא (עיין בכתבי האר"י ז"ל ובכוונת ק"ש שעל המטה). ח"ש ככאן הלו"א

מזיקים לו התקירות בתכמות אבל לעולם יש חשש סכנה בדבר, שאם ירצה באותן התכמות כדי להגיע בהן אל ד"ת יש חשש שישאר ח"ו נכוך באותן התכמות ולא יגיע למתח תפצו והוא הנרצה ברמז הדברים כשמדליק מנר לנר ע"י קינס"א דוקא באין חשש כנ"ל, משא"כ ביש חשש וע"ש בדברי הרב החסיד מהר"י יעב"ץ לכל יאמר האדם אני אקרא ולא אטה עיין שם והבן הדברים.

ועוד שם (סיון, מא' ה אות ה) ויתן אל משה ככלת"ו ארשב"ל כל שהוא מוציא דברי תורה ואינם עריכים על שומעיהם ככלה... נות לו שלא אמרן. הנה האומר דברי תורה הוא משפיע דמיון התחן, והשומע הוא מקבל דמיון הכל"ה דהנה חביבות התחן להכלה כמה שידוע שהיא מיוחדת לו ושוב לא תקבל מאחרים. הנה כך הוא לימוד התורה, אם אותו המקבל דברי תורה מן הדורש יקבל ג"כ תכמות אחרות תכמות תיצוניות ולשונות הגוים הנה נאסר לבן תורה להשפיע לו ד"ת כי אין ד"ת חביבין עליו ככלה שהיא חביבה על בעלה מתמת שמיוחדת לו לבדו. הבן הדברים כי קצרתי

[ונאמר בקצרה גם בס' אנרא דבלה פ' חשא ד"ה מדרש ויתן אל משה ככלתו].

ובס' דרך פקודין מל"ת יא (תלק המתשבה בסוף אות ד) ..ותדע ככלל הדעת הרע הזה הוא לימוד לשון נכריות הנהוג בעוה"ר אצל כת הרשעים האלו זה פורה ראש ולענה הנה תראה פיתויי הנתש הקדמוני לעה"ד הי' בהכנס בדברים אף כי אמר אלקים לא תאכלו וכו', וכאשר הרבתה האשה להשיב על דבריו אירע מה שאירע מזה הענין למדנו דעת לכל לנגוע בקצה דבריהם ולכל להעלות לשונם וכתבם כמו פינו וידינו ויש בידינו רמזים הרבה בתורה מעניינים הללו נכתבים אצלינו כמ"א, לא יסתפק בהם רק הנפרד לתאוות והפורק עול. ועל כל אופני העניינים האלה בא הרמז במצות לא ימצא תמץ ברשותינו (הג"ה) שמעתי מגדול אחד שיש בידו

קבלה כשיש בבית איזה ספר מספרי המירם הללו אסור לספר ד"ת, כי היא ע"ז ממש וע"ז היא כמו צואה צא תאמר לו ומסתבר הוא וכתות הרשעים האלה מתכרים בזמנינו כמה וכמה ספרים ובאים בתלקקות לשונם להסית המון העם להפר התורה, והמון עם אינם יודעים הדבר ובראותם הספרים ביופי הכתיבה וקשירה לוקחים הספרים ההם ולומדים בהם לעתות הפנאי ונלכדים ברשת זו טעמו להו ע"כ אני אומר מהראוי לחכמי הדור ללמוד להמון עם ולגזר עליהם לכל יקנו ספרים חדשים מקרוב באו, רק ספרים המפורסמים מקדמונים ועל ספרים חדשים ישאלו את פי מבין בתכמת התורה אם הם כשרים לבא בקהל י"י וכתורה יעשו)

המשכיל על דבר בהתכוננו במצוה הללו יחפש בגנזי לבכו ומעשיו אם יש בידו ח"ו איזה שמץ תמץ משהו הסר יסיר מביחו ומרשותו אפילו איזה מנהג ואיזה לשון ואיזה מלבוש הנהוג באנשי שחץ הדוכרים בגאווה, ויתקור באנשי ביחו אם יש ח"ו כס איזה שמץ דבר מזה הרחק ירחיקם מזה וידריכם במוסר התורה ויקבל ע"ע ועל זרעו להיות מעבדי י"י ועבדי תורה ועבדי ישראל בין והתבונן

ובס' בני יששכר (חשרי, מא' ג אות ד) .הלואי אותי עזבו ואת תורת שמרו כי כל הענינים הנ"ל שהקב"ה מתנהג עם ישראל הנה הוא מדת המשפט לבעלי התורה ע"פ התורה, אפילו אם ח"ו עוברים על כמה וכמה מצות וח"ו יש בידם עבירות, אעפ"כ כיון ששומרים את התורה, היינו כענין דבר חשוב שהאדם שומר אותה הגם שאינו נהנה מן הדבר ההוא עכ"ז שומר אותה מתמת חשיבות הדבר. הנה מתנהג עמהם הש"י ע"פ משפטי התורה משא"כ כשאין התורה תשובה אצלם דהיינו בהביאם משפטי ישראל ח"ו לפני ערכאות או ח"ו הולכים בחוקת הגוים ונימוסיהם בדבר שאין היצר מכריחם או בהמנע ח"ו בניהם מן התורה ובלמדם לשונות הגוים וכיוצא, הנה כזה מראים ח"ו שאין התורה

מבני ישראל מחוייבים להניח פיאות הראש מן האוזן עד המצח, זה למצוה, ואחורי האוזן וממול העורף נאסר להניח השערות משום מגדלי בלורית דהיא מדרכי הגוים והנה תראה דהשרצים הללו נתייפה בעיניהם לגדל הבלורית ולגלח פאת הראש וגם את הזקן יספה והנקבות מבני ישראל נאסר להם עפ"י התורה לגלות שערותיהם שער באשה ערוה וכדוחק התירו לכתולות לילך פרועות ראש לפעמים ואין בזה היתר גמור, ופרועות לגמרי בגילוי שערותיהם נ"ל דבאיסור קאי והנה בעו"ה נשתרכב המנהג הרע שהולכין הבלות כדרך בנות עמא דארעא ומגדלות שער כלילות פיאות הראש אשר זה ודאי באיסור הוא והנה בכל אלה אין כאן תאוה בתולדות טבע האדם, ואין ולאין יתייפה בעיניהם דוקא ההיפך, אין זה כ"א הקליפה מייפה דוקא הדבר הנאסר ע"פ התורה, כי זה הדרך להניח כל דרכי התורה והיום אומר לו עשה כך ולמחר אומר לו עשה כך עד שאומר לו תלך אל החכמות החיצוניות וכפר בתורת משה

וכן הוא בענין הבגדים, ערכו להם מלבושי סחכות העשויין כמלבושי הגוים ומואסים במלבושי יהודית אפי" בגדי צבעונין, וכ"ה מפתו לאט לאט עד שפורק מעליו לגמרי עול התורה ומצות בשאט נפש חוץ האיסור דאורייתא שנצטווינו ולא תלכו בחוקות הגוים וגו' אבל הוא סיבה נמשכת מרעה אל רעה עד שמתיר אל עצמו לאכול נבילות וטריפות ולבעול בת אל נכר ויאמרו לאל סור ממנו ודעת דרכיך לא חפצנו ואמרתי ע"ז דרך צחות כפסוק גרס"ה נפשי לתאבה אל משפטיך בכל עת, דהנה בחשבון המצות כסדר התורה במצות ל"ת ולא תלכו בחוקות הגוי הוא מצוה רס"ג (הוא הסג"ר לכל יבא לנגוע בקצה איסור התורה) והמצוה ת"ע הוא לא תאכל כל תועבה כל דבר שתעבתי לך, והוא איסור כולל על כל איסורי התורה (הגם שלא זו קאי על פסולי המוקדשין וכיוצא) וז"ש גרסה נפשי הנפש שלי מצוה הרס"ג (הה"א לבסוף הוא לפעול עומד) לתאב"ה אל משפטיך בכ"ל עת,

חשובה בעיניהם, הנה אנשים כאלו מראים בעצמם שאין להם חלק בתורה ואפשר הם מן כתות הערב רב המכזים ת"ח ותלמידיהם והמה שונאים את הת"ח יותר ממה ששונאים אוה"ע את ישראל והאנשים החטאים האלה בנפשותם לא ישפטום במשפטי ישראל כי בקשו להתדמות לגויי הארצות והתורה אינה חשובה בעיניהם לשמרה עכ"פ כחשיבות

על מה אבדה הארץ וכו'... על עזכם את תורת... שלא בירכו בתורה תחילה יוכן הדבר ע"פ הנ"ל, כי אפילו אם ח"ו ישראל יש בידם עבירות, הנה בכוא זמן הדין הנה זה דרכו ית"ש להתנהג עמהם ברחמים עצות מרחוק ע"פ משפטי התורה ויצאו בדימוס הוא דוקא כשעכ"פ התורה חשובה בעיניהם אפי" ח"ו יש בידם עבירות הוא מהכרח תאוות היצר, משא"כ בעזכם את התורה לילך ח"ו בנימוסי הגוים ומשפטיהם ומלבושיהם ולשונותיהם וכיוצא, דבר שאין היצר מכריח, הנה זה יורה שאין התורה חשובה בעיניהם, הנה לא יתדנו בעצות הללו ע"פ התורה כמש"ל, והבן וכו'

ובס' מעין גנים (פ"ג אות ה) ובפרט בדורותינו אלה עקבות משיחא גמר הכירור כתות הערב רב, ערב להם לחם שקר חכמות החיצוניות, ועפ"י הרוב ההתחלה הוא מחמת לימוד לשונות הנכרים ולובשים מלבושי הנכרים, כי זה הוא התחלה לאפיקורסות כי הנה עם ד' אלה מחוייבים להיות מצויינים במלבושיהם ולשונם כמו לגיון מלך אשר לברו נפקד, וע"ז נצטוו ולא תלכו בחוקות הגוים וכו' על כן הבאתי לך בכאן דברי הרב הגאון מהר"י עמדין מ"ש בסדור התפלה שלו בענין מלבושי הנכרים ולשונות הגוים ובענין לימוד הפילוסופי' הסכת ושמע.

יותר מזה תתפלא ותבין האיך הקליפה היא מייפה דוקא דברים האסורין עפ"י התורה, דהנה תראה דחד הדור בעוה"ר נתייפה בעיניהם דוקא הדבר הנאסר דהנה עפ"י התורה הזכרים

ועם ד' אלה חלק ד' עמו ולא מסר אתם תחת שר רק בחרם לחלקו, לשונם הוא לשון הקודש הלשון שבו ברא הקב"ה את העולם, הנה לשון זה מצליח לעבודת הש"י לתורה הנה הגם שמשמשין ישראל למו"מ בשאר לשונות בכל הארצות, עכ"ז לשונותם מחוייב להיות משונה מלשונות הגוים, דהיינו לשונם החול עם תערובות לה"ק משא"כ כשישראל משנים את לשונם לדבר בלשונות הנכרים הנה הלשונות הללו מסוגלים לכל התכונות הרעות ורוע מדותיהם כפי כח חיצוני שבנפשות האומות, ועי"ז מתערבים בגוים בעוה"ר ומזה יבא סיבת אריכות הגלות כתבתי זה במקום אחר באריכות וישנו בכלל זה משארז"ל שלא שינו את לשונם והנה לפי פשוטו הוא שמו לבניהם שמות כשמות הגוים, אבל כשתעיין בדברי רז"ל במדרש אמרו בזה שלא היו קורין לראובן אדריינוס ולשמעון דיפילונוס וכו' זה ה"י חכמת פרעה כאשר רצה שיהיו ישראל נכנעים ת"י ה"י קורא לכ"א שם חרץ השם אחר הושם לו בהולדו וכיון שיתפעלו ע"י השם אשר הושם בגזירתו א"כ יהי גזרתו וכוחו בית אחיזה לנפשם ע"כ קרא שם ליוסף צפנת פענח ומי יודע מה היא הכוונה של לשון מצרים, והנה תתבונן בתורה נאמר ויקרא פרעה שם יוסף צפנת פענח וגו' ויצא יוסף על ארץ מצרים.. היינו כל הפקודות והגזירות שכתב בכל ארץ מצרים לא חתם א"ע רק יוסף וכן תתבונן שנאמר וימת יוסף ויושם בארון במצרים.. הכוונה שמת ונפטר בשם טוב היינו בשם יוסף ולא נשתנה שמו נתנו ארונו בקברים של מלכים ובודאי על כל ארון רושמים שם המלך, הנה על ארון שלו לא הורשם רק יוסף שם הקודש ולא צפנת פענח וזה שאמר אח"כ ואלה שמות בני ישראל ו' מוסיף על ענין ראשון מה יוסף לא שינה שמו כן בני ישראל לא שינו שמותם הגם שפרעה קרא לכ"א שמות מטעם הנ"ל.

ובזה תבין ג"כ פ"י הפסוקים שבתורה ויאמר מלך מצרים למילדות העבריות... עפ"י מ"ש דפרעה רצה שישמעו בקולו ויהיו

בכדי לתא"ב ולהבנות את הנאסר לי בכל עת היינו הנאסר במצוה כוללת שהוא בחשבון ע"ת היינו כל תועבה דבר שתיעבתי לך כי באם אינו שומר מצוה הרס"ג יבא לכל תועבה דרוש נא כיום בספר הזוהר וישב וז"ל ר"א אמר אחר הדברים האלה וגו' אחר הדברים בגין דיוסף יהב לי דוכתא לקטרגא דהוה יוסף מסלסל בשערי' ואתקין גרמי' וקשיט לי כדין אתייהיב דוכתא ליצה"ר לקטרגא וכו' וז"ש ותתפשהו בכגדו בגין דכד שליט יצה"ר עלי' דב"נ אתקין לי' וקשיט לי' לבושו יוסף מסלסל בשערי' הה"ד ותתפשהו בכגדו לאמר שכב' עמי אתדבק עמי מאן דאיהו זכאה אתתקף לקבלי' ואגח בי' קרבא מה כתיב ויעזוב בגדו בידה וינס ויצא החוצה ישבוק לי' ויתתקף לקבלי' ויערק מיני' בגין לאשתזבא מיני' ולא ישלוט עלי' עכ"ל ומדברי רבותינו בתלמוד הלא תראה שאמרו שבזכות זה נגאלו אבותינו ממצרים שלא שינו את שמות"ם (נדבר מזה אי"ה) ולא שינו את לשונם ולא שינו את כגדיהם ויהי שם לגוי גדול מלמד שהיו ישראל מצויינים שם היינו שהיו ניכרים לעם בפ"ע שלא התדמו לדרכי הגוים לא בשמותם ולא בבגדים ולא בלשון הנה הטרחתי א"ע עמך בדבר הזה הגם שאינו מכוונת החיבור, כי כוונתי בכוונת החיבור רק להרחיק חכמות חיצוניות, עכ"ז הא בהא תליא ע"כ הירא את דבר ד' ירחיק א"ע ואת בניו וב"ב לבל להתדמות לגוים, ולהיותן מצויינים בשם ולשון ומלבוש ובשום ענין, ואז יראו כל עמי הארץ כי שם ה' נקרא עלינו

..שלא שינו את מלבושיהם כמו שהלבוש הוא דפוס הגוף, כן מנהג המלבושים של כל אומה הוא בדפוס נפשה וכפי רוע מדותיהם וע"כ הלוכש מלבוש נכרי יבא לידי רוע מדותיהם, וא"כ גם זה סיבה לאריכות הגלות.

..שלא שינו את לשונם. אודיעך הענין בקיצור מאוד, בלל ד' שפת כל הארץ וחלק האומות לשרים כל אומה לשר מיוחד וכל לשון של כל אומה ואומה הוא כפי כח של השר ההוא,

איש מכנה לחבירו בזה השם אזי הי' מרדף אחריו ודורש לדמו, ולהיות שנקרא בזה השם ע"י הגוים יתפאר בו ומתבייש בשם היהודית. הן המה כותת הערב רב אשר לא יזכו לחזות בנועם ה' ויהיו לחרפות ולדראון עולם, וכל בית ישראל יעלזו בכבוד ותפארת עד עולם

ובס' בני יששכר (ניסן, מא' ד דרוש י ע"ד הסוד): והנה אבאר לך מהו המדה הגדולה שלא שינו שמותם.. לא היו קוראין ליהוד"א רופ"א ולא לראובן לולייאני ולא ליוסף לסטים ולא לבנימין אלכסנדר, עכ"ל [המדרש] (הג"ה). השמות הללו אין בידי לפרש מה הם בלשון מצרי, רק לבנימין אלכסנדר"י יש בידי לפרש. הרב הגדול החיד"א זללה"ה קא מפרש באלכסנדר"י מוקדון שקראוהו אלכסנדר (פירושו בלשון יון שהי' ממשלתם במצרים כנודע מיוסיפון) חילו"ף בע"ל על שאמו החליפה את בעלה וזינתה עם מכשף אחד וממנו יצא אלכסנדרוס (והוא היה מצרי כנודע מיוסיפון) ולפי"ז י"ל עפ"י מ"ש בזהוה שכל הימים אשר הי' יוסף דרגא דיסוד בגלות מצרים (בעבודת) בנימין הצדיק שימש תחותו, וא"כ בנימין בע"ל מוחלף והמצריים באיצטגנינותם ידעו זה וקראוהו אלכסנדר"י. נ"ל)... והנה הדברים לכאורה אינם מובנים, דלמה להם לשנות את שמם... תדע שזהו הענין בכל מלכיות ממלכי האומות זה עצתם ברצותם שיהיו ישראל סרים למשמעתם ולפרוק עול התורה ומצות, הנה לבד השם שיש לכ"א מישראל בקדושה הנה הם משימים לו שם אחר מסטרא דילהוק, והוא עצת הסט"א דהנה האדם מתנענע ונמשך אחר השם... וע"י קריאת השם הזה יומשכו ע"י תנועת כל הגוף וכל האיברים וכוחותיו ממילא יתמשך ח"ו הישראלי אחר עצתו לבטלהו מן התורה ומצות ולילך אחר הסיטרא דילהוק ח"ו בכפירות ומדות רעות לאין משער. המשכיל יבין הדבר אשר זה עצת הקליפה בדורותינו אלה. ותמצא כן גם בנבוכדנצר נתן שמות לחנניה מישאל ועזרי' ודניאל כי היה רוצה שימתשכו ח"ו אחר ע"ז

משועבדים בכוחות נפשם לו, ע"כ קרא להן מתחלה שמות וכיין שיתפעלו בכוחות נפשם ע"י קריאתם שמות הללו שהם בגזירתו, א"כ כוחות נפשם יהיו נתונים תחת כח טומאתו ויהיו סרים למשמעתו ולא יעברו גזרתו ולא יכלו לצאת ח"ו משעבודו והנה כן עשה למילדות ויאמר מלך מצרים למילדות העבריות אשר שם הא' שפרה ושם וגו' רצ"ל זה היה שיעור מאמרו הראשון להיות שרצה שיהיו סרים למשמעתו ויהיו משועבדים לרצונו ויקימו גזירתו בהריגת הבנים, ע"כ התחכם מקודם וצוה עליהן שיקראו בשמות היינו שיהי' שם האחת שפרה ושם השנית פועה, הנה זה הי' מאמרו הראשון. ואח"כ ויאמר בילדכן את העבריות וגו'... ותיראן המילדות וגו' לא עשו כאשר דיבר אליהן מלך מצרים היינו מה שנוגע אליהן היינו קריאת השמות לא התייחסו בזה השם ולא הוזכר על פיהן רק השם הקודם יוכבד ומרים, ותחיין את הילדים הוא ענין השני. ויעש להם בתים הוא מדה כנגד מדה דהנה קריאת שם לזוי לאדם יועיל להעשות בית היינו משפחות מיוחדות, דהנה כאשר יקרא לאדם שם ראובן בלא שם לזוי הנה ב' או ג' דורות לא יזכרו נינו ונכדו שהם באים מאותו ראובן, משא"כ אם יקרא לראובן שם לזוי כגון ראובן פוא"ה הנה כל הבנים ובני בנים יקראו בשם פוא"ה לשם לזוי ויכירו כולם בית ולמשפחה מיוחדת שבאו כולם מראובן פוא"ה הראשון. ולהיות שיראו המילדות את האלקי' ולא עשו כאשר דיבר אליהן מלך מצרים היינו כמ"ש שלא קבלו עליהן השם לזוי שלו, והנה השם לזוי הוא למראית עיני בשר התועלת הנ"ל, הנה לא קיפח הש"י שכרן ויעש להם בתים בתי כהונה לזוי ומלכות הנה המשפחות עד סוף כל הדורות יודעו לעין כל שהם כהנים לזים ומזרע דוד בני מלכים הבן הענין ותנשק ידי חכמי התורה.

והנה מה נאמר ומה נדבר, הרשעים האפיקורסים שבזמנינו לא ישאו על שפתם השם היהודית, והשם לזוי הניתן להם בגזירת המלכות בזה יתפארו אפילו הוא מכוער, אשר אם הי' איזה

שלו, והם לא רצו להיקרא רק בשמותיהם העבריים והנה תראה גם בפרעה שהי' חכם גדול באיצטגנינות וידע שורש הענין, הנה תראה תיכף ישראלי הראשון שנכנס תחת ידו הוא יוסף תיכף שם לו שם כמ"ש ויקרא פרעה שם יוסף צפנת פענח וכו' ויצא יוסף על ארץ מצרים . ונ"ל הכוונה דיוסף לא רצה להתייחס בזה השם אשר קראוהו פרעה (הגם שבדאי בלשון מצרים היה השם הזה מורה לחשיבות שררה וממשלה וכיוצא) רק ויצא יוסף על ארמ"צ לא חתם א"ע רק יוסף ולא צפנת פענח ולא נשתקע ממנו שם העבריי (כי לא רצה להתפעל בתנועות גופו ע"י שם המצרי וכנ"ל, הבן הדבר) וזה אשר פירשנו ג"כ בפסוקים ויחי יוסף שנפטר בשם טוב היינו בשם יוסף לא נשתקע ממנו שמו העברי יוסף ויישם בארון במצרים לא הושם על ארונו של יוסף צפנת פענח רק שם יוסף וז"ש אח"כ ואל"ה שמות בניי ב"י עאלו וב"י נפקו, הגם שפרעה שם לכ"א שם מיוחד בעצת הסט"א שלו כמש"ל הנה הם לא רצו בזה

ובזה פירשנו בטוב טעם מקראי קודש ויאמר מלך מצרים למילדות העבריות . ויעש להם בתים והנה כפי ראות עיני בשר נראה כי דבר אחד טוב נמשך מאלו השמות שמניחין לאדם חוץ שמו העיקרי שמוה נודע יחוס משפחות לדורות עולם כי בניו לדורות נקראו על שמו הנוסף של אביהם, וכן בניו לדורותיהם ויודעין גם אחר כמה דורות שזהו מן הבית הזה כגון משפחות ראפפור"ט והורווי"ץ ושפיר"א והנה אמר הכתוב ויהי כי יראו המילדות וכו' ולא רצו להקרא בשם נוסף שקראן פרעה, הנה ויעש להם (הש"י) בתים שילם להם שכרם בבתי כהונה ולוי', הנה ניכרים לעולם במשפחותיהם, זה כהן וזה לוי והבן כי נחמד ונעים הוא

ומעתה תוכל להתבונן הדבר הגדול הזה של"א שיני"ו א"ת שמות"ם, והמשכיל על דבר גם בגלות החל הזה נקרע סגור לכבו שנתהווה אצל מרבית ההמון לכבוד וליחוס להתייחס דוקא בשם הניתן מאת הגוים, והס כי לא להזכיר שם

העברי, הן המה כתות הערב רב אשר לא מבני ישראל המה ובקרבנו הם יושבים והמה קוץ ממאיר לבית יעקב (ואפשר זהו הענין הנרצה לראשונים בקבלה ששואלין את האדם ליום הדין מה שמו והוא שוכח וכו' ואתה תבין) והנה לזה בא רמז הפס"ח אשר כל היום הי' שמו צא"ן או טל"ה (והי' ע"ז של מצרים) והן היום ואמרתם זבח פסח הוא לי"י שם הקודש העברי הבן הדבר

שלא שינו את לשונם אבאר לך גם הדבר הזה הנה נאמר בבריאת חוה ויאמר האדם זאת הפעם עצם מעצמי וכו' לזאת יקרא אש"ה כי מאי"ש וכו' ודרשו מזה מכאן שנברא העולם בלה"ק ולא דבר ריק הוא בתורתנו שיהי' נשמע לנו בריאת העולם בלה"ק דוקא מכאן (כי אין בתורה דבר מקרה, ואם דבר אחד נלמד ממקום אחד צריכין להתבונן למה כזאת) אבל תדע ברי"ת הלשון מכוון נגד ברית המעור, והנה כמו בברי"ת המעור"י יש ב' צינורות צינור אחד משפיע בקודש להוליד בדומה וצינור ב' למותרות ליתן אל החיצונים (וכיון שיש בכאן חלק אל החיצונים אזי יכול האדם ח"ו ג"כ לבא לידי חטא להשתמש ח"ו גם בצינור הקודש באתר דלא איצטרין ר"ל), והנה כן הוא בברי"ת הלשון, לשו"ן הקוד"ש הוא השפעה אל הקוד"ש ושאר לישונות הם חלק הגוים והנה בנישואין הראשונים שהי' בעולם דהיינו נישואי אדם וחוו"ה שהי' מצטרך האדם להוליד בקודש ע"י ברי"ת המעור"י, הנה הי' מצטרך להיות שלם גם בברית הלשון להשיח בלה"ק, והרגיל בלשונות הגוים בברית הלשון הנה מסוכן ח"ו לחטוא בברית המעור בעריות או בהוצאת ז"ל ח"ו ע"כ נרמז בתורה בנישואין הראשונים בבריאת העולם בלה"ק ועתה תבין ותסמר שערות ראשך כאשר תתבונן עצת הסט"א בגזירה שלא לישא אשה עד שילמד לשונות הגוים, לא כאלה חלק יעקב. והנה ישראל במצרים כיון שלא שינו את לשונם הנה מזה נמשך שהיו גדוריים מ"ן העריות הבן **והנה** הוראת המרור על שלא שינו את לשונם,

הנכבד ע"כ מקובל לרז"ל ששואלין לרשע את שמו והוא שוכח ואינו יודע שום שם, שהשם הקדוש נשכח ממנו והשם דס"א לא שמע מעולם, ולכך אינו יודע להשיב והוא הסוד שארז"ל שבמצרים לא שינו את שמם, ושמתי מחסום לפי מהנהוג בזמנינו והוא עצת הס"מ, והמשכיל ע"ד ירא ויפחד לנפשו היקרה, אשרי מי שלא שינה את שמו הנכבד והנה הצדיקי' הגדולי' שמהפכין מר למתוק ונפש הבהמיות ג"כ יתהפך לטוב גמור, אזי גם השני נתהפך לטוב גמור ונתגדל השם וזהו ואגדלה שמך. וזהו ריוח גדול אל הנשמה בין והתבונן כי דבר עמוק הוא.

ועוד שם פ' וישלח [ד"ה]: בפסוק והטהרו והחליפו שמלותיכם, א"ר יוחנן כל כסות בכלל ע"ז ע"כ. הכוונה שע"כ צוה להם להחליף שמלותיהם כשיהי' להם בגדים משלל שכם והי' בגדי גוים וכן ישראל הלוכש בגדי נכרים בכלל ע"ז הוא הגם שהוא אינו יודע מה ע"ז הוא זו, ואין כוונתו אלא ללבוש את הבגד העשוי כך וכך עכ"ז בגדי כל הגוים מבראשית ניתקן בגד כ"א כפי בחי' ע"ז שלהם, ע"כ אסור לבן ישראל ללבוש בגד כבגדיהם כי בקל ח"ו יתפתה לכל התאוות. ע"כ נצטוו ישראל ולא תלכו בחקות הגוי אשר וכו'.

שלא שינו את לשונם, וזה הי' שולח לעשו כה תאמרון לו שלא שניתי את לשוני ואיני מתיירא ממנו יעי"ש דבריו. והדברים ארוכים אצלי הרחבנו הביאור בדברים הללו כמ"א בסוד חברים מקשיבים איך בעוה"ר לימוד לשונות גוים סיבת אריכות גלות. וכבר מבואר הענין אצלינו בפסוק ויבאה אל האדם ויאמר האדם וכו' לזאת יקרא אשה וכו' ודרשו חז"ל מכאן שנברא העולם בלה"ק. והנה לא במקרה הוא משמיענו התורה בכאן דייקא שנברא העולם בלה"ק, אבל הנרצה בזה דהנה ברית הלשון מכוון נגד ברית המעור כמבואר בס"י. וכמו שבברית המעור יש ב' נקבים אחת להשפיע שפע להוליד בדומה במקום הראוי ולא במקומות זרים ולא להריק לאשפות, והצנור

דהנה נברא העולם בלה"ק הוא חיות כל דבר כי חיים הם למוציאיהם בפה, משא"כ הנמשך אחר לשונות הגוים ותהי' להיפך ח"ו. והנה מרור' בגי' מו"ת, והוא זכר לוימררו את חייהם שהכריחום אז ג"כ להשתמש בלשונות הגוים, אבל הם בינם לבין עצמם לא שינו את לשונם. וזה שצריך ללעוס המרור בל"ב שינים רמוזים אל ל"ב נתיבות חכמה והחכמה תחיי' וכו'. ולפי"ז נבא אל המכוון לפי שיטת הרמב"ם, הנה אי"צ לכרוך רק המצה ומרור שאלו הב' מישך שייכי להדדי וזה תלוי בזה, כשאינם משנים הלשון הם גדורים מן העריות כי ברית הלשון מכוון וכו' וכמ"ש, ומצה ומרור הם מורים על ב' ענינים אלו וכו"ל. משא"כ פסח הוא הוראה שלא שינו את שמותם, זה ענין אחר שלא יתמשך אחר שם הסט"א בתנועות כחות נפשו וישמע לעצמם ח"ו, ע"כ אין מן הצורך פסח לכריכה יחד. ולשיטת הראב"ד נאמר אדרכא הנה בזה תלוי הכל, כשיתמשך ח"ו אחר עצת הסט"א הנה מעותד לכל העבירות ח"ו, הנה ג"ז צורך לכריכה לשמור את האדם ולהצילו מן ג' ראשי עבירות הנ"ל. והש"י ישמרנו ויצילנו מכל סטרין בישין, ויקיים בנו במהרה בימינו מקרא שכתוב ישראל אשר כך אתפאר.

ובס' אנרא דכלה פ' לך (ד"ה) ואעשך לגוי גדול (.): ואגדלה שמך, כי לכל נשמה שיוודת מגבהי מרומים אל הגוף נלוה אלי' בגזירת היוצר נפש הבהמיית מקליפת נוגה כנודע, והנה לכל אדם יש לו שם הוא השם של הנשמה הקדושה שזומין הש"י בפי אביו ואמו, ולעומת זה יש לו שם של נפש הבהמיות דס"א ע"י חילופים שונים וצירופים אחרים, כגון מש"ה בקדושה שמ"ה בסט"א, ע"ר בקדושה ר"ע בס"א. והנה כשהאדם נמשך אחר נפש הקדושה אזי זה השם עיקר השם שלו לא יתפרד ממנו גם לאחר פטירתו, ובהפוך כשהאדם נמשך ח"ו אחר נפש הבהמיות אז עיקר השם שלו הוא השם דס"א. והנה בעודו בחיים וזכר השם הקדוש שקראו לו אביו ואמו אבל לאחר פטירתו שוכח השם

שפחה תירש גבירתה ח"ו ויתדבקו בנפש כל המדות הרעות ח"ו, הן הנה הקרץ ממאיר לבני ישראל עד אשר הש"י יבער הקרצים מן הכרם חמד. וכאשר תעמיק בדבר תתבונן העצה העמוקה מהסט"א שילמדו לשון עלגים קודם התעסקם להרבות הדמות תולדות לבני ישראל מהנשמות הפנימיות, וזה כל פרי מחשבותיהם כדי שיצאו הנשמות ח"ו שלא בטהרה והרבה היה לי לדבר בזה אך שמתי מחסום לפי בהיות דברינו אלה המה נתונים נתונים מפה לאון לבני חברותינו אשר קרבת אלקים יחפצון.

ועוד שם (אות ערב): .והנה שמעתי מכבוד אדמ"ו הרב הקדוש מהרמ"ם וצוק"ל בפסוק (יחזקאל לו כו) והסירותי את לב האבן מבשרכם, היינו לשונות הגויים, כי אותיות הדיבור שלהם הם אבני"ם שאין להם מבטא כאותיותינו הקדושים שהם בתיים, שכל אות הוא ב"ת היינו תיבה... דהיינו א' הנה בקריאת האות לבדה במבטא בונות בית שבהכרח תקרא אלף, וכן בית וכיוצא כל האותיות חיות הנה, מולידות עוד אותיות, מה שאין כן אותיות לשונות הגויים הן המה אבני"ם נקראות בלא תולדה א וכיוצא כנודע. עד כאן דברי מרן הנ"ל וצוק"ל. ויצדק הדבר ל"ב האבן, ל"ב דייקא, שמהבל הל"ב הוא הדיבור... ועל פי הדברים יצדק סיום הפסוק ונתתי להם לב בשר ודרשו בו חז"ל (מדרש הנעלם זח"א קלו ב) לב לעשות בש"ר, היינו להוליד עבדים לה', כי בעסקנו רק באותיות הקדושים המולידות כנ"ל, רוח נשמותינו מולידות גם כן עבדים ליי", מה שאין כן בעסוק באבני"ם א"ל אחר איסטרס ולא עביד פירין, תאמר נא נפשך ותשער בדעתך מה הן התולדות. ושמתי מחסום לפי. בהתבונן בכל זה תבין עד היכן הגיע עצת הסט"א לגזור גזירות לעכב זווגי ישראל עד אשר ח"ו יכירו וידעו לשונות הגויים ומכתביהם, והוא כשחוק לכסיל ידמה בדעתו שהוא לטובתו ולפרנסתו, והחכם עינו בראשו עד היכן הדברים מגיעים. ואבותינו נגאלו ממצרים בזכות שלא שינו את לשונם.

הב' להריק המותרות. והנה כן הוא כברית הלשון צנור השפעת הדעת באותיות, א' הוא אותיות לה"ק הוא השפע הנרצה להשפיעם במקום הראוי והם מילדות כי חיות הנה, והב' הוא המותרות שארי הלשונויות. ובהגיע תור האדם להשפעות השפע מברית המעור הנה מן הצורך שיהי שלם גם כברית הלשון, וכאם ח"ו מרגיל לשונו בלשונויות אחרים וורים הנה ברית הלשון מריק לזרים, הנה כמו כן ח"ו תולדות ברית המעור לא ירצו הבן הדבר. הנה תראה זאת התורה בנועם דברי' תשמיענו זאת בזיווג הראשון דאדם קדמאה שנברא בעולם בלה"ק, ומכאן תתבונן כוונת הקליפה בגזירת המלכות בימים ההם בזה"ו. וי לון לבני נשא דלא משגיחין על יקרא דאורייתא. הנה תתבונן דבזה נגאלו אבותינו מצרים שלא שינו את לשונם ועי"ז ה' גדורים מן העריות. הנה יעקב אבינו ה' גודר והי' שומר הברית בן פ"ד שנה ה' ולא ראה טפת קרי מימיו, הנה הלך לבית לבן לקחת לו משם אשה להוליד תולדות נשמות קדושות, שמר עצמו מחטוא בלשונו ולא שינה את לשונו וזה ששלח לעשו כה תאמרין וכו'. כה אמר עבדך יעקב עם לבן גרתי, בעת אשר גרתי עם לבן הייתי מדבר בלשון הקודש ע"כ תרי"ג מצות שמרתי ולא יכול לי, כן כה תאמרין לאדוני לעשו שאין אני מתיירא ממנו, שאני מספר בלה"ק. הבן הדבר וזה רמיזת המסורה עם לבן גרתי ואידך י"י הצילה נפשי משפת שקר מלשון רמי' וכו' אוי' לי כי גרתי משך וכו', והם גורמים להסיגני ולהדיחני משפת אמת אל שפת שקר ולשון רמי'. הבן הדבר ודרוש וקבל שכר.

ובס' אנרא דפרקא (אות רעא): ..ומעתה אם עיני שכל לך תתבונן אחי ידידי את אשר לפניך ותראה אשר מגמת כל האומות לעת כזאת בעקבות משיחא דוקא להשפיל ח"ו לשונינו הקדוש ולהגביר לשונותיהם ללמד את בנינו מכל לשונות הגויים, הנה על ידי זה יתוסף רוחם ח"ו ויצא פנימיות הקודש חוצה לאיש זר. ותדע אשר נפש כזאת בתרומת הקדשים לא תאכל, שוב אי אפשר לה להתבונן במעוני התורה הקדושה, כי

לבושי מצרים, דהרי זה שבחן של כל ישראל שלא שינו את שמותם ואת לשונם ומלבושיהם במצרים, ומכש"כ משה.

ובס' דרך פקודיך מ"ע ד (חלק המחשבה אות ו). ע"י המצוה הזאת [קדוה"ח ועיבור השנה] יזכור האדם יחושו שהוא מזרע ישראל אשר הם עיקר העולם והנהגת כל העולמות על ידם כי בשבילם נבראו (ע"כ להם לברם נמסר סוד העיבור לשנות הזמנים כרצונם), כשיתבונן בזה יזהר שלא ללכת בחקות העמים ולא ילך בנימוסיהם ויהי מובדל מהם במלבושים ולשונות והנהגות.

ובס' אנרא דכלה פ' בראשית (כביאורי מדר"ר פרשה ב, ד"ה וחשך זה יח...): על פני תהום זה מלכות הרשעה שאין להם חקר כמו התהום. לפי הקדמות הנ"ל מלכות הרשעה מנגד למלכות שמים. והנה בס' מאורי אור כתב בזה"ל חקיר"ה מצד המלכות, ז' חקירות כי שם החקירה מותרת, עלמא דאיתגלייא, והבן כבוד מלכים חקור דבר והנה במלכות הטמאה אין לחקור ואין לדרוש כי יש לחוש פן יפתה אחריו, ושלמה הזהיר הרחק מפתח ביתה, וכן צריך להרחיק ממלכות הרשעה וכל הנוגע בה וכל הלומד לבניו לשון נכרים וחכמות החיצוניות כאילו מלמדו כל עבירות שבעולם. כי כמו שמלכותא קדישא היא באר מים חיים וכל הנחלים הולכים אל הים, כן מלכות הטמאה שואבת כל מיני טומאות ובתר דעבדת ניאופין מכל זיני מסאבא יהיבת שיוורין לבעלה ע"כ יותרת הכבוד נק', בין והתבונן כל הנוגע בה לא ניקה. ומי שמבקש לו חיות ופרנסה במקום המיתה כופר בעיקר ואין לו חלק באלקי ישראל, ובודאי נשמתו מעמלקים אשר הם הי' בערב רב ומתאכזר על ישראל. השומע ישמע ותבא עליו ברכת טוב ויזכה לראות בנחמות ישראל בעת תשוב המלוכה לאכסניא שלה ויתרומם קרן ישראל.

[עוד בענין חכמות חיצוניות ראה בס' אנרא דפרקא אות עח. בני יששכר כסלו טבת

ועוד שם (אות שח): ..כל עריות שבתורה לא נאמר איסור העראה רק בנדה, וכל העריות נלמדין מנדה. והנה הוקשה עבודה זרה לנדה מה נדה אפילו התחלת ביאה כל והוא מפורש בה לאיסור, אף עבודה זרה אפילו התחלה דהיינו ובחוקותיהם לא תלכו ואפילו מנהגי הגוים ומדותיהם ולבושיהם ולשונם הכל אסור ועוד הוקשה לנדה, מה נדה הנה יש פעם שאסורה ופעם שמוותרת, כן גם בעבודה זרה, הנה יש כמה וכמה דברים שהיו מותרים בימים הקדמונים מפני שלא היה הדבר חוק לגוים וכדור שנעשה הדבר חוק לגוים ומנהגם שב הדבר לאיסור ועיין ברש"י בפסוק ולא תקים לך מצבה אשר שנה ה' אלקיך (דברים טז כב).

[וראה עוד בהע' קנח ובהוספות לשם]

ובס' אנרא דכלה פ' משפטים [ד"ה]: לעם נכרי לא ימשל למכרה בבגד"ו בה, בבגד"ו נמסר במסורה תרין בתרין לישיני, רצ"ל דין לשון בגיד"ה ואילך ותתפשהו בבגדו לשון בגד. בזהר פ' וישב דף ק"צ ויבא הביתה לעשות מלאכתו.. אורחא דיצה"ר כיון דחמי דלית ב"נ קאים לקבלי' ולאגחא כי קרבא מיד ותתפשהו בבגדו כו'... הנך רואה שראשית הבגידה הוא הבגד, ובפרט מלבושי נכרים (וזה שעמדה לאכותינו באמ"צ שלא שינו את מלבושיהם מלמד שהיו ישראל מצוינים שם שהיו מסומנים במלבושיהם וכל רואיהם הכירו שהוא יהודי, ע"כ היו משומרים שלא הי' בהם עריות ויצאו כעמר נקי, אחת היתה ופרסמה הכתוב). והנה פריצות בעריות בפרטות נק' בגידה כמד"א בגד"ת באשת נעורין, עיין בפרש"י ותאמר לאה בגד"ד. וזה שרמזה המסורה בבגד"ו בתרין לישיני הא בהא תליא ותתפשהו בבגדו לעם נכרי לא ימשול למכרה בבגדו בה. הבן הדבר

ובס' הנהות מהרצ"א (שמות על דף יד ע"א) [ד"ה]: ותאמרנה איש מצרי הצילנו כו' הנצנצא בהו רוח קודשא ואמרו ולא ידעו מה אמרו [ע"כ]. דקשה לומר שהיה משה לבוש

רסד הקדמה ודרך הוספות (עמ' סו עמ' סז עמ' טט) לעץ החיים

הי' בשמו יוסף. ויישם בארון במצרים, דרך מלכים שמרשימים את שמם על ארונם פה נטמן פלוני, והנה אמר שיוסף צוה לרשום ולהשים זה השם יוסף על ארונו ולא שם צפנת פענח, כי זה השם הי' לו לתפארת, הגם שהי' מפורסם במצרים בשם צפנת פענח ובעקבותיו הלכו כל ב"י אלה שמות ב"י ראובן שמעון וכו' ולא שינו את שמם ראובן שמעון עאלו ראובן שמעון נפקו. [וכך כתב גם שם פ' שמות (ד"ה ואלה שמות כו' וא"ו מוסף)]

אך שם פ' וישב (ד"ה ולא זכר שר המשקים את יוסף וישכחהו) כתב באופן אחר. ..שנשכח לגמרי שם יוסף... ואם הי' השם עדיין מפורסם רבים הי' קוראין אותו עדיין בשם יוסף והי' מתפרסם הדבר ליעקב ובניו ובפרט כשכאו למצרים לשכור שבר, אבל מאת השי"ת היתה נסיבה לבל יתוודע הדבר.. ע"כ נשכח זה השם לגמרי, רק פרעה קרא את שמו צפנת פענח ובוה השם לבד הי' קוראין אותו כנ"ל

וכך גם שם פ' מקץ [ד"ה] ויקרא פרעה שם יוסף צפנת פענח.. ויצא יוסף על ארץ מצרים... משמיענו דיוסף לא רצה לצאת על ארץ מצרים דהנה שיער בדעתו. כשיצא יתגרו בו בנות מלכים הי' מפורסם הדבר מיופיו וחשש לעצמו פן ואולי לא יעמוד עוד בנסינות הרבים ועצומים כי כן דרך הצדיקים שמתיראים לנפשם ואינם מאמינים לעצמם, ע"כ סיפר שפרעה שינה את שמו והנה להיות שנשתנה השם לא יהי' מפורסם כל כך היופי שלו כי בשם יוסף הי' הסיפור בכל מקום עד הנה ושוב לא יהיו רצים כ"כ הבנות לראותו כי לא ירגישו שהוא הוא יוסף המפורסם ביופי...

עמ' טט

התורה היא נצחיות... ובשמות אנשים... יש רמזים אמיתיים נאותים לעבודתו ית"ש...

וכתב בספר בית ישראל (פרשת נח) [ד"ה]:
וכוש ילד את נמרוד וכו' עד היא העיר

(מאמר ב אות מה, מאמר ג אות כד; מאמר ד אות נז, אות עט, ועוד) אנרא דכלה פ' אחרי (ד"ה ללכת בהם) פ' שלח (ד"ה מדרש קהלת, ונתתי את לבי לדרוש ולתור בחכמה). ובענין שלא שינו את שמם ולבושם ראה גם בס' אנרא דכלה פ' שמות ד"ה ובני ישראל] ומש"כ לעיל כמ"פ שברית הלשון מכוון כנגד ברית המעור, ראה בס' ברכה משולשת (כתובות פ"א מ"ח) ראוה מדבר"ת כו'].

עמ' סו

להיות שם כל דבר הוא אחיזתו וכחו כנודע ליודעים.

וכתב בס' בית ישראל (פ' נח ד"ה ויולד נח) ושם ירמוז על חיי, כטעם לכל אשר יקרא לו האדם נפש חיה הוא שמו. וקבלנו מרבנותינו היות שם האדם הוא שרש נשמתו באותיות של שמו, וכן תמיד ראוי לו ליחד יחוד שמו כי יש בו ניצוץ מזה השם אשר הוא חי בו, כ"א לא היה לו מצד זה היא חיותו לא היה אפשר לחיות רגע אחת. ואמרו ז"ל בשם ארזיניו הבעש"ט מופת ע"ז, נדבר במ"א

עמ' סז

ויקרא פרעה שם יוסף צפנת פענח... ויצא יוסף על ארץ מצרים... שהוא מיאן בזה ולא התפעל בקריאת השם ולא זכרו ולא פקדו רק ויצא יוסף... כן הי' זכרו וחתימתו כפקודותיו ובאגרותיו בכל ארץ מצרים... ובן הי' מאמרינו כפסוק וימת יוסף... ויישם בארון במצרים... לא נתייחס לעולם השם שהניח לו פרעה ולא יזכר ולא יפקד רק וימת יוסף בשמו הקדוש... וכן הושם בארון... ארון יוסף ולא צפנת פענח.

ועד"ז כתב בס' אנרא דכלה פ' ויחי (ד"ה ויישם בארון במצרים...): וימת יוסף בן ק"י וכו' שעד יום מותו הי' נקי שמו יוסף, הגם שפרעה קראו צפנת פענח הוא לא נתפתה בזה רק יחוסו

וראה עוד בספר אנרא רבלה פרשת תזריע (ד"ה) וביום הראות בו בשר חי ימטא.) כבר נודע דברמזי התורה רשות לדרוש כל פסוק בפני עצמו, דלכך פסקינהו עזרא ברוח הקודש ע"ד ושם שכל אלו הפסוקים, דבכל פסוק הוא מורה שכל בפני עצמו. ועל דרך זה בספר אנרא דפרקא (אות רנא): ותשכיל ותדע הדבר מההוא ספרא דווקנא עזרא הסופר שפסקינהו בסכינא חריפא ליהוא פסוקי לתריץ פסוקי .. להורות... ובספר ברכה משולשת (מלקות פ"ג מ"ה) בביאור מדוע מובא הענין בתחלת הפסוק דוקא. ובספר לקומי מהרצ"א (פרשת וארא, אות קז) בענין חלוקת הפסוק בד' לשונות גאולה, (אות קנב) בפסיקת הפסוק לא תבערו אש; (השמטות, פרשת בראשית, אות יט כג) שכל פסוק שכל בפני עצמו

ולענין פסוק דפסקיה משה שיש לו משמעות לעצמו, ראה גם בספר בית ישראל (פרשת חיי שרה ד"ה והנה באמת בסמיכת גאולה לתפלה) על הפסוק ויאמר עבר אברהם אנכי.

עמי' ע

תדבק נפשך בספרי קדוש עליון בעל הגור ארי'.

וכתב בספר מעין גנים (פרק ב' אות ד'): הרב הגדול נשיא ישראל בעל הגור אריה... [ועוד שם (פרק י"ב אות ג)]: איעצך עוד ויהי אלקים עמך, עסוק נא בספרי הגאון בעל גור אריה ובפרט בספר תפארתו ובספר הנתיבות, ותדקדק בדבריו ותראה פלאות ד' ותתבונן אשר חלומות דברי הפילוסופים שוא ידברו ואת כלם ישא רוח, הכל המה מעשה תעתועים. ואתה תגל בד' בקדוש ישראל תתהלל בו ובתורתו ובמצותיו

ובס' בני יששכר (כסלו-טבת מא' ב אות כא): הרב הגאון מהר"ל מפראג... ידוע דבריו נאמרו ברוה"ק והי' משתמש בספר יצירה. ועוד

הגדולה והנה נצחיות תורתינו הקדושה האחודה כל נשמות ישראל האלו לפי ממקור שם הנכבד, כל היכא דאיכא למדרש דרשינן, ובפרט להחזיר לטוב. האמנם יש שמות בתורה שמות האומות, קבלתי אלולי לא נכתב שמותם בתורה היא אחיזתם בקדושה, הי' מטשטשים העולם ח"ו. ואנחנו בני אל חי האחודים גם כן בשמו ית' ובתורתו ממתיקין כל שמותם וצריכין למצוא בהם איזה יחוד עבודה תורה לשמה

עמי' סט-ע

איזה שכל שיש לדרוש הוא בכלל הפסוק דפסקי עזרא ברוח הקודש... פסוק אחר יש לדרוש שכל אחר... צריך הדורש לדרוש כל הפסוק על כל פנים כדרכו... אילו היו שואלין את הצדיק מה הפירוש של שאר הפסוק בודאי הי' אומר לפי דרכו והילוכו בקודש

וראה דרכו בקודש להשלים דרשות קודמיו על המשך הפסוק. בספר אנרא רבלה פרשת בשלח (מדרש פ"ק, ד"ה ולא נחם אלקים, ד"א שלא נהג עמהם): לפי זה צריך להתבונן הגיזרה שארית הפסוק. . הנה גם כן שארית הפסוק אינו מתברר... והנראה לבאר וכו'. ובספר בני יששכר (אייר, מאמר ג' אות ד' על דרשת חז"ל) ויתר הפסוק אינו מתפרש לפי זה, ופירשנו בזה וכו'. ועוד שם (אלול, מאמר א' אות ה' על דרשתו של הרר"א מליזענסק): והנה סיימתי פירוש הפסוק לפי זה וכו'. ועוד שם (כסלו טבת. מאמר ג' אות י"ט על דרשתו של מהרמ"מ מרימנוב): ותבין שארית הכתוב לדעתו וכו' (וכדברים האלה גם בספר אנרא דפרקא אות ערב). ובספר דרך פקודיך מל"ת טו (חלק המחשבה באמצע אות ד, על דרשתו של מהרא"י מאפטא): והבן מה שסיים וכו'. ועוד שם מ"ע א (סוף אות ה. על דרשת עצמו: ויתר הפסוק יתבאר אי"ה להלן על פי דרך הנ"ל. ועוד בס' בני יששכר (אדר, מאמר ד' אות ד' בסוף על דרשת עצמו): ודרוש וקבל שכר כל המשך הפסוקים. (ושאני מכל הנ"ל, כי מיירי בפסוקים שלאחריו ולא באותו פסוק).

שם (שם מא' ד אות פו) · הגאון בעל גו"א כתב .
 עכ"ד הרב הקדוש הגאון הנ"ל. תדע אשר רוח
 י"י דיבר בו בהרב הקדוש הנ"ל והשכיל
 ברוה"ק...

עמ' עא

שיצייד לנגד עיניו תמיד שם הוי' ב"ה
 וב"ש... אש לבנה או שחורה...

ראה להלן עמ' קיב ובהוספות לשם.

השמחה הוא כלל גדול לתורה ולתפלה עי"ז
 התיירו כמה אנשים... לעסוק בהוללות
 ודב"ט. שמחת הלב בעבודה ושלא עשני גוי

[ראה לעיל עמ' כו, ובעמ' לד ("בשם צדיק
 אחד"...)]

ו**כתב** בס' **אגרא** דכלה פ' חיי שרה (ד"ה ויצחק
 בא מבוא באר לחי ראי כו'...) : דהנה ידוע
 עיקר העבודה היא שמחת העבודה (עיין
 בכרסנורא שכר מצויה מצויה) והנה לפעמים
 יבא לאדם שמחה בעבודת ה' אשר לא עמל בה
 ולא גדלה, אך הוא ע"כ שגרם איזה יחוד למעלה
 ומהיחוד באה השמחה לכל העולמות ברכות
 הטובה רבו אוכלי' אבל החכם עיניו בראשו
 כתיב, כי לפעמים יש לאדם שמחה וחושב שהוא
 שמחת הלב בעבודה, ואפשר שהוא ממים
 הזרונים ואש זרה שגברה בו איזה תאוה שעסק
 בה באכילה ושתי' וטיול וכיוצא או בדברי צחות
 והבלים וכיוצא בהן אשר המשכיל ישפוט בצדק
 שע"פ הרוב הן הנה היו בעוכריו להטריד את
 לבבו בהוללות וסכלות ולשמחה מה זו עושה.
 והנה שמחה כזאת וכיוצא בה בעבודה שמדמה
 בנפשו שהשמחה באה לו מהעבודה ובאמת הוא
 גרע יותר מהוללות ההמוני המתהולל בשוקים
 וברחובות, כי האיש ההמוני בעצמו יודע שהוא
 הולל געור וריק והוא קרוב לתשובה בעזר אלקי
 כי אין לך רשע שאינו מלא חרטות בכל יום...
 משא"כ אנשים כאלו רחוקים המה מאד"ם העי"ר
 (ר"ל מהתעוררות כלל האדם וגדרו אשר הוא

רמ"ח כנ"ל) ועושים מעשה כו' ומבקשים שכר
 כפנחס, כי לא ידע נגע לבבו. והבחינה לזה לדעת
 אם שמחתו הוא שמחה של מצוה שבאה אליו
 מהתעוררות יחוד העליון או הוא בהיפך ח"ו, הוא
 כאשר יפשיט מאתו כל שמחת העוה"ז וישימם
 לנגד עיניו ויראה שכולם בטלים אצלו כל יתאו
 למטעמותיו ויראה שהתאוה כלומה אצלו ברסן
 הצדק ויראה שלבו מתגעגע אז בעת שמחתו רק
 לתורתו ית' ולעבודתו, אז יהי ה' אלקיו עמו
 ישמח ויעזר במתת גורלו אבל אם יביא הדבר
 בכור המבחן ויראה לנגד עיניו כי הוא שלם
 בתאוותיו כמאז, אז לא יאמין בשוא נתעה
 שמדמה בנפשו שהוא שש ושמח בעבודה, והוא
 באמת הוללות מתרמית היצר.

וזוה יש לרמוז בפסוק ויצחק ב"א (רצה לומר
 השמחה הפתאומית באה לאדם) מבוא באר
 לחי ראי (מחמת היחוד העליון שבא הבאר
 (מלכות שמים) לח"י ראי (צדיק יסוד עולם ע'
 בזהר) מזה באה השמחה האמיתיות לכל
 העולמות, והבחי' לזה אם סיבת השמחה הוא
 בשביל זה, הא לך הסימן והוא יושב בארץ הנגב,
 השמחה כזאת אינו מיושב רק בארץ שהיא מנוגב
 מכל טוב עוה"ז ותענוגיו, כמשארז"ל כי ארץ
 הנגב נתתני היינו גוף מנוגב מכל טוב, רק רטיבת
 מימי התורה, והבן מאוד. השי"ת יעזרנו לשמוח
 שמחה אמיתית בתורה ובעבודה.

ועוד שם פ' תולדות (ד"ה ב' הנה נא זקנתי לא
 ידעתי כו') : ...דהנה רצה [יצחק] לברכו
 וציוה להביא לעצמו מאכל לאכול ולשתות
 מעדנים ומטעמים, ומה ענין זה לברכות. אך הוא
 דוה ענין הצדיקים הגדולים שכל עבודתם
 להכורא ית' בשמחה ובטוב לבב, וכפרט
 כשרוצים שתשרה עליהם רוה"ק אזי מטיבים את
 לבם בשמחה ובטוב לבב, כי העצבות דבר מגונה
 בעיניהם ומונע העבודה ורוה"ק. וזה עניני סעודת
 מצוה וסעודות שת"ח מסובין בה, שע"י התענוג
 הגשמי מטיבין את לבם לרוה"ק.

וראה עוד שם פ' בראשית (ביאורי מד"ר פרשה

העם לומר בור"א או הש"ם יתברך והוא מזכיר את השם (אפילו באחד מהלשונות שקורין את הש"י), בודאי זה אינו מכלל היראים את הש"י וזה יאמר המוכחן הוא אשר ידבר הנביא בשם י"י דהיינו שמזכיר שמו ית' ולא יהי"ה הדב"ר ולא יבור"א, שאין הוי' ומבוא לדיבור הזה להזכיר שמו ית' כי אפשר לו לומר הענין הנרצה מבלי הזכרת הש"י, הוא הדבר אשר לא דברו י"י כי אלו הוי' דבר הש"י מלובש בו הוי' מוראו עליו שלא להזכיר שמו הנכבד. זה מה שנראה לי, ולא קבלתי המבחן הזה מרבתי, רק זאת היא לי למשמרת כי אני מזהיר מאד בכל עת ליודעי ומכירי בנידון והש"י הופיע במחשבותי זה הפרט המבחין בתורתו ית' ציינתי למשמרת. ומי שלבו שלם בדבר יבחין בדעתו כי אין דעתי דעת קטן מכרעת בדבר שלא קבלתי מרבתי הבחינה הלזו. אבל יהיה איך שיהיה האיסור הזה גדול עד מאוד שלא להזכיר ש"ש בשום לשון המורגל אם לא המצטרך עפ"י הכרח לתורה ולעבודה, וגם זה בישוב הדעת לא דרך ארעי וכל מי שיש לו עינים לראות יבין הדבר לאשורו ויירא ויפחד לנפשו. והש"י ישים כלבינו אהבתו ויראתו ולעשות רצונו.

ובהנהגות ישרות (אות כח). לזוהר מהזכרת שם שמים בכל לשון שיהי', ואם שומע מחבירו הזכרת שם שמים לבטלה באיזה לשון שיהי', אם מכיר בו שישמע לדבריו ושהוא שוגג בדבר אזי יאמר לו שלא יעשה עוד כזה. ואם יודע שלא יהנה מוסריו מוטב שישתוק, רק יסיר מנעליו כענין קבלת נזיפה ויתיר לעצמו ויתיר גם לחבירו בכדי שלא ילכד במצודה. ובמקום שאינו נקי ישמור א"ע גם מכיניוים, גם מתיבת שבת כמ"ש בזהר מאי שבת שמא דקוב"ה.

עמי' עג

שני האבות... בש"ד... היפ"ה בנשי"ם...
ברו"ך מרדכי"י...

ובס' אנרא דכלה פ' לך (ד"ה ויאמר עוד,

י"ט, ד"ה ענין מה שאמרו) - נעתק לעיל
בהוספות לעמ' מז (הע' גט)

עמי' עב

בענין הזכרת שם שמים תדעו ידידי שהאיסור הוא בכל לשון כל אנשי בריתינו נזהרים בזה. והנה הוכחתי איסור הזכרת השם מתורה"ק...

ו**כתב בס' דרך פקודיך מל"ת ל (חלק הדיבור** אות ו). עתה יצאתי להשכילך בינה, תדע שאיסור הזכרת ש"ש לבטלה הוא בכל לשון, כגון בל"א גא"ט הבעל נפש יחוס לנפשו ולא יקל הענין בעיניו וידעתי שיש סכרא להיפך מדברי הש"ך ביו"ד, אבל תדע כי רבו דעות החולקי' וסוברים שהאיסור הוא בכל לשון, ומי יקל ראשו להכניס א"ע בספק איסור גדול כזה אשר כל העולם כולו נודעזעזע בדיבור לא תשא (ועיין בגמ' נדרים כל מקום שהזכרת השם מצוי שם עניות מצוי' וע"ש עוד). וכבר דברנו מזה במ"א מגודל האיסור מוכח בתורה, דהנה נאמר בתורה בפ' יתרו אשר שם האחד. ע"כ נחסר תיבת אמר במקום הזה, הס' כי לא להזכיר את השם. דוק והתבונן ויועם לך

ובס' אנרא דכלה פ' שופטים (ד"ה נביא מקרבך מאחיק כמוני כו'). והנביא אשר יזיד לדבר דבר וכו' רצה לומר שאמר עפ"י הקדמת שוא וכיוצא... וגם יכלול אותן שהם מבני החונף ועושין תנועות כמו הצדיקים ולבם כל עמם ופוערים פיהם לגלות פנים בתורה כאלו רוח י"י דיבר בם והם רחוקים מקוטב האמת, ואשר ידבר בשם אלקי' אחרי' דהיינו להתגאות ולהתפאר, שהוא כאילו עע"ז... וכי תאמר בלבבך איכה נדע וכו', אשר ידבר הנביא בשם י"י ולא יהי' הדבר ולא יבוא, רצה לומר לדעתי שהמבחן הוא אם רואים שהאיש ההוא רגיל בהזכרת ש"ש (אפילו באיזה לשון מהלשונות שהוא עון פלילי ובכלל עון לא תשא) ואינו משים מורא שמים לנגד עיניו שאסור להזכיר ש"ש אם לא במקום הראוי המצטרך, אבל כשאפשר לכנות את שמו ית' בפני

ונברכו כן, בגימטריא תק"ב): ונברכו ב"ך בגימטריא תק"ב בהחשב הך' רבתי דאותיות מנצפך לת"ק כנודע, כמו מנין שנות האבות. והנה כתוב אצלינו בפסוק תהלת ד' ידבר פי ויברך כ"ל בש"ר, והנה אמרו"ל חייב אדם לבסומי כפוריא עד ולא ידע בין ארו"ר המ"ן לברו"ך מרדכ"י והנה כתבו התוס' ולא ידע לחשוב החשבון כי המספר שוה ארו"ר המ"ן ברו"ך מרדכ"י כל אחד בגי' תק"ב והנה כתב האריז"ל להיות המן ובניו הם י"א כתרין דמסאבותא ושם ג"כ גנז ניצוץ הק' המחי' את כולם וצריכין אנחנו להחיות את ניצוץ הק' הלו וא"כ צריכין אנחנו לומר בדרך השילוח גם לשם ברו"ך אך א"א לומר כן בדיעה מיושבת כי הנה הוא מברך הקליפה וצריך לומר זה בלא דעת רק בשכרות. והנה ברו"ך מרדכ"י שהוא בגימט' בש"ר קודש (וידוע דבחי' היסוד' נק' כ"ל בש"ר, והבן) ובהיפך בסט"א ארו"ר המ"ן בגימט' בש"ר טמא. ולעתיד ב"ב ימלא כבוד השם את כל הארץ והניצוצות הקדושות שבקליפות יתפרדו ויוכללו בקדושה והס"א תתבטל ואז תהלת השם ידבר פ"י דיבור ממש בדיעה שלימה, ויברך כ"ל בש"ר שם קדשו, והבן כי א"א להרחיב הביאור בזה. וכמנין זה היו שני חיי האבות להיותן עיקר היחוד בעולם.

ובס' בני יששכר (ר"ח מא' ב אות ב): (עיין במג"ע) אית בש"ר ואית בש"ר, שיעור קומת הקדושה מקור נשמות ישראל נק' בשר קודש, ע"כ כנסת ישראל נק' יפ"ה בנשי"ם בגימט' בש"ר, וכלל האומות אדום וישמעאל ג"כ בגימט' בשר זה לעומת זה יונקים מן שיעור קומת הסט"א בש"ר ט[מא]. והנה אם עיני שכל לך תתבונן בכתבי מן האריז"ל ככוונת פורים... ברוך מרדכי הכוונה לשיעור קומה בקדושה ארוך המן הוא שיעור קומת הקליפה... צריכים להמציא גם לשם הכרכה. צריך לעשות בזאת בלא הודע ע"י שיתבסם ויתבלבל הדעת עיי"ש. ומה נחמד הדבר מ"ש התוס' בגמרא ארו"ר המ"ן ברו"ך מרדכ"י המה שוין בגימט'. והנה תתבונן אשר כ"א בגימט' בש"ר (מנין שנות האבות ברו"ך

מרדכ"י, בש"ר קודש"ש, ארו"ר המ"ן בש"ר טמא). והנה לע"ל כשיעביר ד' את רוח הטומאה מן הארץ ולא ישתאר מן הקליפות רק הנצוץ הקדוש הטמון בתוכם ונשאר גם הוא לאלקינו, ע"ז אמר והיה מדי חדש בחדשו יב"א כ"ל בש"ר וכו' כי לא יהי' עוד בש"ר טמא רק הנה"ק שכתוכם ויכלל בקודש. וכן פירשנו במקום אחר תהלת ד' ידבר פי ויברך כל בשר וכו' ודי בזה כעת. הבן והרחב הדברים.

ועוד שם (כסלו-טבת, מא' ד אות יג): ותתבונן לפ"ז ברמז הפסוק תהלת הוי"ה ידבר פי ויברך כל בשר שם קדשו לעולם ועד, תהלת הוי"ה ידבר פי בימי חנוכה, תהלת הוי"ה בגימט' תתס"א מנין מתתיהו, ועי"ז ויברך כל בש"ר שם קדשו לעולם ועד בגאולה האחרונה כשיתגלו הב' משיחין בגימט' תהלת הוי"ה, יברך כל בשר כנסת ישראל נקרא היפ"ה בנשי"ם בגימט' בש"ר הוא בשר קדש, ותתבטל מלכות אדום וישמעאל בגימט' בש"ר טמא. עי"ן כ"ז במג"ע. והיתה ליי" המלוכה. ועי"ן בדרשותינו במגילת אסתר בענין ארו"ר המ"ן (בש"ר טמא) ברו"ך מרדכ"י (בש"ר קודש) וחייב אדם לבסומי וכו'. ועי"ן בתוספות שכתבו שלא ידע לחשוב חשבונות. הבן הדבר.

עמ' עד

אמ"ן מן אמונ"ה... ר"ה מן אמונ"ה...

ראה להלן עמ' פד ובהוספות לשם.

עמ' עה

להוכיח עצמו בתוכחת מוסר השכל... תוכחת מגולה... כאשר ייסר איש את בנו.

ו**כתב בס'** עפרת צבי (זח"א רמה, א [פרשת ויחי]) [ד"ה]: מכאן אוילפנא דבעי ב"נ לקנאה לאנתתי. נ"ל שהוא סוד יחוד וקשר עצום שצריך לקשר עצמו בשעת היחוד בדבקות עצום

יהי נביאך. דהנה פרע"ה הוא כמנין מחשב"ה... ונדע אשר אלהים מורה דין בכל מקום. ואהרן ה"ס החסד.. וגם נודע אשר תיבת נביא הוא נגזר מלשון ניב שפתיים. ובוה יבואר הכתוב הנ"ל שאמר לו ית"ש למשה, ראה נתתיך אלהים לפרעה, רצ"ל שבמחשבתו דין א"ע האדם בכל מה דאפשר ויהי דין לעצמו, וזהו נתתיך אלהים לפרעה. אמנם בניב שפתיו אדובה צריך האדם בעצמו להמליך בעדו בכל מה דאפשר, וזהו ואהרן אחיך יהי נביאך. עכד"ק מה ששמעתי ממנו.

האדם נולד עם כל המדות... וכל מדה הוא בכח ומיקרו רק נקודה... ישתדל להתפשט בחינת אהבה הקדושה... בבחינת קרין... יתהווה מנקודה פרוץ...

וכתב בס' אגרא דכלה פ' וישלח [ד"ה]: ואלה המלכים אשר מלכו בארץ אדום לפני מלך מלך לבני ישראל. ידוע להבאים בסוד ה' גנוי נסתרות לאלקיניו בפ' הלזו, והדבר הזה הוא ג"כ בכל אדם מבני ישראל שמים הולדו כל מדותיו הם עדיין בסוד השבירה בנפש דקליפות נוגה, ואוהב במידת האהבה אשר אסרה התורה, ובאמת מדת האהבה שנבראת הוא רק לאהוב את הבורא ותורתו ומצותיו ומהיכן תפעול האהבה לאהוב דבר איסור. אך כ"ז היתה עדיין בסוד השבירה המדה הזאת שבכח נשמתו נבראת היא עדיין משוקעת בקליפה, וכאשר יתקן האדם לכללה ולהעלותה בפרצוף גמור בתורה ובמצות אזי יפעול במדה זו רק לאהוב את הבורא ויתגנו בעיניו האהבות הרעות. וכ"ה הענין בכל המדות ביראה והתפארות וכיוצא. והדברים עתיקים ידועים למשכילים, ובפרט לחכמינו המקשיבים אשר כבר היה הדיבור של חיבה מצוי בינינו בענינים אלו ע"כ קצרותי. והנה בעת היות המדות עדיין בסוד השבירה שאוהב באהבתו שלא כדת של תורה ויירא מאשר צוה הש"י לא תגור ויתפאר בגובה לבבו ורמות רוחו וכיוצא, אזי נק' המדות מלכי אדום שהוא בהיפך מישראל. והנה המלכי אדום מולכים קודם מלכי ישראל (היינו

ונורא, כדאי' בתיקונים דצריך לאתפשטא מכל לבושו בשעת היחוד כב"נ דמיחד עם בת זוגי', וכן צריך האדם לקנא את אשתו הוא סוד אשה ריח ניחוח לה', אש הגבוהה התלהבות הנפלא שלא יהי' כ"א בלתי לה' לבדו, ויאמר לאשתו זאת אל תסתרי עם איש פלוני הם מחשבות וזרות פסולות פיגול ח"ו. ולפירוש הד"א, שצריך האדם להוכיח עצמו תמיד ולמצוא תמיד חסרון בעבודתו ותורתו כאמור השמים לא זכו בעיניו ואינו עושה בשלימות זך וצלול ורואה עצמו בגריעות גדול אין כמוהו ושפלות רוח ומתיירא שלא יתערב ח"ו בעבודתו איזה גאות וגבהות ותאוה רעה ח"ו וכיוצא, רחמנא לשזבן.

ובס' בית ישראל (דרוש נחמד בענין תפילין, ד"ה אמנם אח"ז): אמר דוד המלך ע"ה מי האיש החפץ חיים אוהב ימים לראות טוב, ובסוד מ"י היא האמא בינה, כמו שכתב הארז"ל על אמרם ז"ל אין התורה מתקיימת אלא במ"י שממית עצמו עליה. אמנם אשר דרכו והלכו בקודש באורות נעלמים דקים, אבל לפי דרכינו שמענו מן הצדיקים אשר זה ג"כ הפירוש שממית עצמו, שמוצא חסרונות בנפשו, אזי הוא חפץ חיים דווקא, בהיותו סובר אשר הוא מת, וזה הוא מבקש חיים. אבל מזהיר דוד המלך נצור לשונך מרע, שלא יאמר דברים בפיו להשפיל עצמו בדברים רעים של מיתה ח"ו, כאמרם לא יאמר אדם לא נפרעתי לפי מעשי, אבל יגנה עצמו בדברים טובים. וכ"ז ושפתוך מדבר מרמה, צריך לנצור שלא יהי' אחד בפה ולבו כל עמו, אבל יהיו פיו ולבו שוין. יאמר אוהב ימים לראות טוב, לא אמר לעשות טוב, כי מיירי בעושה טוב, אך מעשיו אינם זכים בעיניו אחרי אשר מחזיק עצמו למ"י ואין בידו מאומה. וזהו אוהב ימים.

ובס' מאמר מרדכי (פ' וירא ט' ע"ד ד"ה ואברהם זקן): שמעתי ממורי הרב הצדיק חסידא ופרישא איש אלקים קדוש הוא בוצינא דנהורא מ' צבי הירש מודיעישוב יחי' לאורך ימים ושנים עם תלמידיו והנלוים אליו, פירוש הכתוב ראה נתתיך אלהים לפרעה ואהרן אחיך

יצ"מ רמו לגדלות שנתפשט הנקודה לשיעור
קומה שיתפעל במדה זו בכל איברי גופו

אם טעמת בקצה המטה מנופת צוף עץ החיים
ויהי' לך פריו למאכל, הנה תבין שם אשר
יצ"מ הי' בחפזון שלא יכלו להתמהמה והי'
גדלות קודם קטנות. שהיו גלות מצרים בסוד
הקטנות עדיין שלא הפריחו ישראל עדיין מצות
ומע"ט, ולעשות האותות לצאת ב"י מן ההכרח
הוא ע"י הגדלות הנה הי' גדלות קודם קטנות
שלא כטבע וכ"ה הענין תמיד בכל בן ישראל
יצ"מ הפרטי חזק החסידות הוא בתחילתו,
ואח"כ נופל ממדריגתו עד כי יתנהל לאטו לרגל
המלאכה מלאכת עבודתו עבודת הקודש, ישמחו
ויגילו המשכילי' בהתבוננם בעין השכל בדרוש
הנפלא הלזה ואמרו אך טוב לישראל

עמי עו

בזולת הלכשת הענין במלות האלה לא הי'
באפשר להשיג... המקובלים הקודמים דברו
בלשונות אחרים... ומרן האריז"ל בכינויים
אחרים... מה דקשה לך למה מכנים באורות
עליונים...

וכתב בס' מגיד תעלומה (על פ' מאימתי, דף ז'
ע"ב, ד"ה עד שבא אברהם): אודיעך את
אשר עם לבבי הבורא כל ב"ה וב"ש א"א לשום
נברא להשיגו ולא מהותו, רק ניכר לנבראים ע"י
פעולותיו. והנה דבר שאינו מושג והוא בלי סוף
ותכלית איזה שם יערכו לו, ואמר החכם השוללות
מן הבורא אמיתיות יותר מן המחייבות אבל
אעפ"כ צריכים אנחנו לכנותו בשמות וכינוים
בכדי להיות לנו אחיזה בעבודתנו אליו ולהתבונן
בגדולתו. והנה תתבונן בדברי המקובלים
הראשונים כינו האורות הנעלמים בשמות ידועים
כגון צחצחות' וכיוצא בכדי להתפיש שכלינו
להתבונן בדברים ואח"כ תבוא בדברי מרן
האריז"ל כינה האורות בשמות אחרים כגון עיבור
ניקה מוחין. ובודאי תתבונן שאין כל הדברים
הללו נאמרים כ"א להתפיש השכל וכ"א כפי ציורו

בעת שמתקן כל מדותיו כנ"ל שאז נק' מלכי
ישראל) כי לפתח חטאת רובץ והיצה"ר מושל
קודם היצ"ט וזהו ואלה המלכים אשר מלכו
בארץ אדום לפני מלך מלך לבני ישראל. תן לחכם
ויתחכם עוד

ועוד שם פ' בהעלותך (ד"ה בהעלותך את הנרות
כו' אל מול פני המנורה) גם אנחנו ב"י
העמוסים מני בטן יש בנו כל המדות הללו ז'
המדות אהבה יראה וכו', רק בהיותם בקטנות הם
עדיין בסוד הגבורות ויאהב אדם באהבתו
התקועה בכחו את אשר לא ירצה הש"י וכן
ביראתו ותפארתו אך בהביט אל התכלית בכל
ענין להאיר אור השכל בכל מדה ומדה ממדותיו
להתבונן בתכלית המדות אשר כונן בו היוצר כדי
שימליך הש"י מלכות שלימה על כל פרטי מדותיו
ויאהוב באהבתו הנרצה לבוראו ויירא מגדולתו
ויתפאר בתפארתו וכדומה, זה הוא התכלית וזה
נק' גדלות המדות. והבן מאד, והשם הטוב יכפר
בעדינו.

ובס' דרך פקודיך מ"ע כא (חלק המחשבה אות
ט) ענין יצ"מ ישנו בכל אדם ובכל זמן
בעת יציאת איזה מדה ממדותיו מהקטנות, דהיינו
מדת יראתו ואהבתו דהיינו שלא יפעול פעולת
מדותיו בקטנות כמו הקטן שאין שכלו שלם
ומתיירא מהתרנגול ואוהב חתיכת זכוכית עד
יושלם שכלו ואז לא יתפעל במדותיו הללו רק
מהדבר המאויים והאהוב באמת. כן הוא הדבר
הש"י"ת ברא בהאדם המדות הללו שלא יפעול
בהם רק בגדלות השכל דהיינו ביראתו לא יירא
משום דבר רק מגדולת יוצרו, ובאהבתו לא יאהב
כ"א רצונו ותורתו ומצותיו, וכן בכל המדות
כנודע. והנה קודם שיוליד המדות הללו בנפשו
הם עדיין בקטנות (ומשתמש במדותיו שלא
במקומן כדמיון הקטן שאוהב את הדבר שאינו
מאוהב למשכיל, ויתיירא מדבר שאינו מאויים
למשכיל, ויתפאר בחתיכת רגבי עפר שיש בידו,
וכיוצא בכל המדות עד יושלם הדעת (גדלות)
דמיון גלות מצרים שהי' בקטנות הדעת כנודע.
וכאשר יוציא איזה מדה ממדותיו מהקטנות נק'

לאלקים על ישראל גאותו יש לפרש תנ"ו בגימטריא תמו"ז א"ב (ויש לרמוז וישמע משה ויפול על פניו, ששמע שנתהווה מחלוקת בישראל אז נתבהל כי כל זמן שהם באחדות ובשלום אין אומה ולשון יכולה להם ולא הי' נחרב ביהמ"ק בתמו"ז וא"ב, וכאשר שמע המחלוקת אז ויפול על (בעבור) פני"ו, היינו אותיות הפנים שהם בפני אותיות משה, נגד פני היינו אותיות שלאחריו הם תנ"ו מנין תמו"ז א"ב, שהבין שע"י זה החטא יחרב ביהמ"ק) כהם הוא ע"ו לאלקיים, רצ"ל הגבורה והעו"ז למדת הדין על ישראל גאותו, רצ"ל אותו הגיאות וההתנשאות הי' בשביל ישראל בכדי שיתקיימו הם, ע"כ שפך חמתו על עצים ואבנים באותן הב' חדשים

ובקונטרס **עמי המצות**: תנ"ו בגימטריא תמו"ז א"ב, שבהן נחרב הבית ונגרע מצות שאין נוהגים רק בזמן המקדש. והנה המצוה הזאת שלא לגרוע הוא [במנין המצות] כמספר תנ"ו בגימטריא כנ"ל, שלא לגרום בחדשים הנ"ל לגרוע.

עמי עז

לא יגעתי ומצאתי אל תאמין, ומבואר אצלינו... כי נוח לאבדו...

וכתב בס' עשרת צבי (זח"ב כה, א [פרשת וארא]) [ד"ה]· ואלמלא פקודת דא לא הוו ישראל מהימנין בכל אלין נסין וכי'. מהימנין מלשון יחד במקום נאמן, כי בלא דעת ח"ו הגם שרואה בעיניו נסים ונפלאות אזיל בי' כחזרא בגו מיא כדאיתא בהקדמת אד"ר קכ"ח א'. והוא טעם אמרם ז"ל לא יגעתי ומצאתי אל תאמין, הגם אשר אנו רואים שכמה מוצאים מציאות בלא יגיעה, וגם בחכמה נאמר אשרי אדם מצא חכמה, אמנם אם בלא יגיעה אין המציאה נאמן בידו, כי נוח לאבדם כי אינו שומר כראוי וכן גם בלא דעת הוא כן, אפילו אם רואה כחוש שנעשה לו נס מכיר גדולתו ית' כמעט רגע ולא נשרש בנפשו ונוח לאבד ח"ו לכא קטנות גריע. אבל כל ערום

כן עשה אחיזה בדבריו להתבונן באלקות. וכן תמצא בדורותינו אלה דברי רבותינו הקדושים נאמרים כלכושים אחרים, ומעינם נובע ממעין הבעש"ט זלה"ה. והכל הולך אל מקום אחד, הבן הדבר ואם עיני שכל לך ותתבונן בדברינו תמצא טוב טעם בדברי חז"ל מיום שברא הקב"ה את עולמו לא הי' אדם שדיבר באלקות בשם זה אדו"ן עד שבא אברהם ופתח את השער בזה. וכן תתבונן עד שבאת לאה ופתחה פתח הודי ודי בזה למשכיל

ובס' אנרא רכלה פ' בראשית (ביאורי מד"ר פרשה יב, ד"ה א"ר נחמן משל לחרישת הקנים.). ובמשל אחר בפלטין ופקעת אפשר לפרש, כי הנה אנחנו רואים בהחכמים המביני מדע כינו באורות העליונים ענינים שא"א לאמרם רק בגשמיים, כגון מה שנמצא בזה"ק ובכתבי האריז"ל ענין חיבור ויניקה ומוחין וכיוצא ואורות וכלים, והענין הוא כי א"א לנו להטעים שכלנו רק בענין שאנחנו נאחזים בו בגשמיות, וצריך להשכיל על דבר להבין בהתבוננות ענין הפשטת הגשמיות מהענין. ורשב"י הקדוש אמר להחכרייא קדישא בהכנסם לאידרא ארוו האישי אשר יעשה פסל וכו' וזה ענין בכאן ענין הפקעת שע"י שאוחז בצד אחד בחוץ נכנס לפנימיות הפלטין אבל אין ערך ודמיון בין פנימיות הפלטין לחוץ לפלטין. והבין.

פרצוף... כ"פ ברוך... ונ"ל הטעם...

וכתב בס' רגל ישרה מע' פרצוף: פרצוף בגימטריא כ"פ ברו"ך (עשרה מאמרות מא' חיקוד דין). ונ"ל שכיון שנעשו הפרצופים נעשו האודות מסוד הברכה מלשון המברך את האילן, שזה מלוכב בתוך זה, וזה מלוכב [אולי צ"ל: מלביש] לזה. כנודע.

תנ"ו עוז לאלקים, תנ"ו בגימטריא פרצוף ובעוה"ר כאשר חרבה בית מקדשינו הי' בחדשים הידועים תמו"ז א"ב... אכמ"ל.

וכתב בס' אנרא רכלה פ' קרח [ד"ה]: תנ"ו ע"ז

ערב הקדמה ודרך הוספות (עמי עח עח-עט עמי עט) לעץ החיים

מובהק אשר קבל פירושו מפא"פ (וכל פירוש המק"מ בזה המאמר כשתדקק בו לא דברים ברורים המה).

ועוד שם (שם ריז, א [פרשת ויחי, תריץ גמלין דסלקין קטפירא]) ומה שאמר [המק"מ] כו', אני קטן מקטני אמנה איני מאמין בלא ראי', ואני מזהיר לחברים אשר לא יאמינו לשום דבר מבלי ראי' בזאת החכמה לעבודת הקודש וכן הוזהרנו מרבותינו ומהאר"י ז"ל ותלמידו מהרח"ו ז"ל.

ועוד שם (זח"ב נו, ב [פרשת בשלח, ד"ה ונחלתי ישראל כמה טיפשין]): במק"מ בשם זהר מוגה גרס וכו' וגרסא ישרה היא אם היתה מוחזקת וכו' לכן אין הכרע להג"ה זו אם אינה מוחזקת מרב אשר קבל מאליהו ז"ל

ועוד שם (שם רג, א [פרשת ויקהל, ד"ה ולבחר דחאכו ישראל]): ואין למחוק הספרים אם לא ע"י רב מקובל מפי מקובל עד אליהו זכור לטוב.

ובס' לקו"ת וש"ס מהר"א (פ' וירא דף מ"ו ע"ג). שמעתי מדודי רבינו הקדוש רצ"ה שאמר להרה"צ ר' נפתלי זצ"ל הרב מראפשיץ בזה"ל, שאסור ללמוד מאיזו ספר עד שהוא מקובל איש מפי איש שהוא מפי אליהו.

עמי עט

בספר הקטן תומר-דבורה להרמ"ק ז"ל כל הי"ג מדות... להתנהג בהן לדרכי העבודה.

וכתב בס' בית ישראל (פ' ויגש ד"ה לכולם נתן לאיש) ובהיות שעיקר הבראה ותכליתה הי' הכל לעבודת הבורא ב"ה ולקיום התורה כטעם אשר ברא אלקים לעשות, וצדיקיא אינון לבושין דמטרוניתא כנודע מהתיקונים, וצריך האדם העלם המחפש דרכי השם לחפש ולבקש איך לעבוד ולהלביש למלכא ומטרוניתא בכל העשר לבושין. וכבר נדפס ספר הקדוש תומר

יעשה בדעת ונשרש בלבו האמונה אפילו כל הרוחות שבעולם אינם מזיזות אותו ממקומו.

עמי עח

ז' פעמים ז' אורך רוחב גובה בגימטריא גשם.

וכתב בס' ברכה משולשת מס' מנחות (פ"ט מ"ב): שבע מדות של לח וכו' הלכתא גמירי לה אפשר לומר, להמשיך הגש"ם בזמנו לברכה (הוא דבר ל"ח להרטיב הארץ) ע"כ היו שבע מדות. ז' פעמים מד"ה בגימטריא גש"ם. וכנס"י נפשה בשאלתה, ויבא כגש"ם לנו, הוספת החמה באורה לעתיד שמ"ג פעם. הוספת אור השב"ע באורך ורוחב וגובה ותבין ברמזו במד"ה ל"ח בגימטריא חנוכ"ה שהי' חינוך על הגאולה העתידה, והנה אז ניתוסף האור הניס"י שהי' במד"ה ל"ח, ז' פעמים.

עמי עח-עט

הזהר והזהר מן החקירות... אם לא מן הרב אשר ידעת כי הוא לומר פא"פ עם אליהו או עם נשמת שאר צדיקים...

וכתב בס' פרי קדש הלולים (דרוש לספירה ד"ה ומעתה אחרי אשר בפסח): ירמו ג"כ על זה הדרך על ימי הבחורות אשר צריך לתקן מדותיו ולגרש כל התאוות, והי' צריך להביאו אל הכהן כי אעפ"י שאנחנו העושים, אנחנו צריכין לדעת כי לולא חסדו ית' ח"ו לא ירים איש וכו'. זה הוא עצם פעולת חסדו בזה אשר קדשנו במצוה זו להיות אנחנו העושים. והכהן מניף מעלה ומטה וכו' להעלות הכל אל כח האחד כח השכל הדעת אשר הוא מעציר טללים רעים חכמות מזוייפות בלתי מקובלי מרב יבקשו תורה מפייהו. ולא צריך לארכא.

ובס' עמרת צבי (זח"א רכג, ב [פרשת ויחי, ד"ה ודהא אחידו לארבע ועשרין אלף]): אמנם מאמר סתום כזה לא נדעוהו לפרשו מבלי רב

שעיקר ההצלחה דוקא כשיהי' יהושע עמהם, ואעפ"כ לא המרו את דברו והערו למות נפשם לשמוע בקולו כיון שלא באה האזהרה להם עפ"י התורה בהיפך.

עמ' פ

..הדבר כמין פסל ח"ו רצ"ל לעשות תנועה. דוגמת תנועת רבך.

ו**כתב** בס' אנרא רבלה פ' עקב [ד"ה]: וכתבערה ובמסה ובקברות התאווה מקציפים הייתם את י"י יש לרמז כי הנה יש אנשים אשר רוצים להתנהג בדרכי החסידות ורואים הנהגת הצדיקים אשר אש אהבת הבורא בוער בקרבם ועי"ז מתראה על איברייהם תנועות משונות והתנשאות האיברים לזה בביטול הרגשותיהם וכל תאוות עוה"ז כלה גרש יגרשון כי אין להם התייחסות עם העולם באכילה ושתי' ותאוות הגופניות. והנה אנשים פחותי הדעת כשוראים תנועת הצדיקים סבורים שעיקר החסידות הוא התנועות הללו ופרישה ממאכל ומשתה, ובאמת עינים להם ולא יראו, כי לבם חסר וריק מאהבת הבורא ית"ש ועושין כמו הצדיקים כל תנועותיהם והם דמיונות שוא. וז"ש וכתבער"ה לשון התלהבות דהיינו מה שאתם עשיתם תנועות כמו התלהבות, ובמס"ה לשון התנשאות האיברים... וגם י"ל ובמס"ה לשון נסיון כי לפעמים הש"י מראה לאדם בדרך נסיון איזה מדריגה וצריך להסתירו בסוד העיבור, דאל"כ יהי' כמו נפל הנולד שלא בזמנו, כמ"ש הצדיקים בספריהם עי' עליהם. ובקברות התאווה רצה לומר גם בזה מתנהגים א"ע כמו הצדיקים, קוברין תאותם ואוכלים מעט כמו הצדיקים. על כל אלה מקציפים הייתם את י"י, כי אין זה רק אל הצדיקים אשר עושים כל אלה מאהבת הש"י, משא"כ הרוצים להיות כמו הצדיקים ועושים כמעשיהם וכתנועותיהם הוא דמיון ע"ז. וי"ל עוד, מקציפים הייתם את י"י לרבות ת"ח, דהיינו בזה מקציפים את הצדיקים שעושים תנועותיהם במשאות שוא ומדוחים ועי"ז יבואו המון עם

הבורה לאיש קדוש מוהרמ"ק ז"ל קטן הכמות וגדול האיכות, ושם מתבארין כל הדברים הללו בשורשן עם שאין להם קצבה ואין ערך, ואם יהיה איש אלף שנים ואלף אלפים ורבוא רבואות שנים לא יעמוד על מדה אחת להשלימה להיותה שלימה בכל הסעיפים המסתעפים ובכל הענפים המתפרשים וכל השערות והנימין התלרים בכל מצוה מן התרי"ג וכמדות התלויים בכל מצוה. צא ולמד ממה שאמרו באירא כל נימא ונימא מתפשטת לת"י עיבר וכל עיבר לת"י אלף עלמין כמנין קדוש יעזרי"ש, והכל הוא עבודת הבורא ב"ה עם ענפי המצו' הדקים מן הדקים וענפי המדות הקדושים, בגדי קודש הם לבושי מלכא ומטרוניתא לתוון השלום בין המדות ולייחד בהם השמות הקדושים כשמי' כן לבושיה כנ"ל בתיקונים, וכנאות לקדוש מקדושים לצאת ידי חובת א"ס ב"ה וב"ש וכו'

אין לך אלא דין שבימך זה נאמר על דבר הספק... אבל לא נגד הלכה ברורה מפורש בתלמוד ופוסקים.

ו**כתב** בס' דרך עדותיך (פרשה א פס' טז, ד"ה תרגום ולכל): אל כל אשר תשלחנו נלך. תרגום ולכל אתר דתשלחנא... והוא מקרא קצר והוא [ל"י למימר] ואל כל מקום אשר תשלחנו נלך והנה לפי"ז רבותא אמרו לא מיבעיא לעשות ציוויך במקום שאתה עמנו ביחד בודאי נעשה, אלא אפילו אם תשלחנו ממך אל מקום אחר, והש"י אמר לך כי הוא יעבור לפני וכו' אם אתה תלך לפניו וכו', הנה הי' מהראוי שלא לשמוע, ואעפ"כ נשמע לקולך ונלך ממקום למקום. והנה חסרון תיבת מקר"ם להורות הגם שהמקום הנשלח אותנו מבלעדך הוא בחסרון, כאשר אירע במלחמת עי, עכ"ז נשמע לקולך כי אין לנו אלא ליסע לשמוע בקולך. וכן תמצא שהלכו גם למלחמת עי כאשר נודע מרז"ל שנהרג שם אידי שהי' מהם, הנה תראה שקיימו כאשר דברו, ובוה קיימו אפילו יאמר לך על שמאל שהוא ימין אין לך אלא שופט שבימך. כי הנה תראה שהם ידעו

לדבר סרה על הצדיקים באומר כי כולם בחדא מחתא מחתינהו והבן.

אם ראית אשר הרב עושה לעצמו איזה דבר שלא כדרך התורה כגון אם מאחר זמן התפלה. לא תעבור אתה על ד"ת... וצריך אתה לדונו לכף זכות וחלילה ח"ו להרהר אחריו .. [ובהוספות מהרצ"א] אם יאמר לנו הנביא...

ו**כתב** בס' דרך פקודיך מל"ט טז (חלק המחשבה אות ד): לדרך שכתבתי במצוה הקודמת נ"ל ג"כ בכאן כוונת הרמו במצוה הזאת, הגם (כי רמו במצוה הקודמת) שיש לילך בעקבי הצאן כנ"ל כפי הדרך הנכון אשר למד אותו מורהו לצדקה, הנה באה האזהרה במצוה הזאת שלא ישבור עצם בפסח, עצם הוא גוף ועיקר הדבר נק' עצם, היינו בענייני מנהגים אשר ילמוד מפי רבו לא יתנהג רק בדבר שאינו מתנגד לעצם, היינו הדברים שאינם ניגוד לאיזה מצוה ולאיזה דבר מדברי חז"ל, משא"כ כשיש במנהגיו איזה ניגוד (לתורה שכתב ושבע"פ או אפי' לאזהרה קטנה שבדברי חז"ל, שכל זה הוא עצם תורתינו), לא יאבה ולא ישמע להתנהג במנהג הזה (הגם שרואה מנהג הזה אצל הרב) אפילו אם יעמיד לו הרב החמה באמצע השמים ויבקייע לפניו את הים (וכבר דברנו מזה במ"א באריכות) הגם שצריך לדון את הרב לכף זכות בענין ההוא, באמור בלבו אפשר אינו מבין ענייניו, ואפשר הרב עושה משום עת לעשות לי"י (כי חלילה להרהר אחר רבו כחוט השערה) וכו' וכיוצא, אבל התלמיד בעצמו הרוצה להתלמד לא יאבה להתנהג בשום אופן במנהג העוקר איזה הלכה דברי תוה"ק, כגון לבטל עונת ק"ש ועונת תפלה בזמנים שקבעו חז"ל, הגם שיפתוך כמה אנשים מתחכמים לדעתם באומרם שמן הצורך להמתין עד ירגישו יפעת שפעת מוחין גדולות, תדע ידידי שזה עצת היצר הגע בעצמך אם יעלה בדעת האדם שלא לאכול מצה בפסח רק ימתין עד חג השבועות שאז יהי' לו מוחין גדולות מאור פני מלך כי

תיעול כלה לחופה, הירצה י"י אלקי ישראל בעבודה זו נאמן הוא בעל מלאכתינו אשר עשה לנו את הנפש ונתן לנו את תורתו אשר היא בעצם למעלה מן הזמן, ונתנה לנו תחת הזמן להורות כי לכל יש זמן ועת לכל חפץ תחת השמים, והמתחכמים הפרו חוק התורה וכיוצא בדברים אחרים אם רואה התלמיד שהרב עושה דבר שהוא מנגד לתורה לא יאבה ולא ישמע, ואת הרב ידון לכף זכות. הבן הדבר, והיו הדברים האלה על לבך קשרם על לבך ענדם על גרגרותיך כי רבים שגו בזה וסמכו עצמם על קנה רצון עיין נא בדברי הרמב"ם בענייני הנביאים ותראה שדברי בנויים על יסוד ועיקרי התורה. מול זה בא הרמו בענין הפסח (שכתבנו רמיתו לעיל) עצם לא תשברו בו, רצ"ל הגם שצויתיך שלא להוציא מחבורה לחבורה רק תעמוד במנהג חבורתך כפי אשר יורוך מוריך, עכ"ז ועצם לא תשברו בו, היינו עצם ועיקר דיני התורה המוזכר' בכתב ובע"פ בין והתבונן, כי בכאן קצרתי ובמ"א הארכתי

[ובמ"ש לעיל בענין הליכה במנהגי רבו, ראה] אשר כתב בס' אנרא דפרקא (אות סח) אמרו ליהושע כל איש אשר ימרה את פיך וכו' רק חזק ואמץ, ודרשו רז"ל (סנהדרין מט) יכול אפילו לדבר עבירה תלמוד לומר רק חזק בתורה ואמץ במצות וכתב הרב בעל עשרה מאמרות במאמר ח"ד ח"ה פ"ט דהדבר תמוה, ומי חשוד ליהושע ח"ו בעיניהם לומר לו כזה, דהנה הותר לנביא לעבור על ד"ת בהוראת שעה וצריך להאמין בו כשאומר שהוא הוראת שעה (היינו נביא שנתפרסם לנו נבואתו במופת כמ"ש הרמב"ם הלכות יסודי התורה פ"ט ה"ג) כל כגון זו נאסר ליהושע דלא לימרון אכתי לא שכיב משה שבקינן שמעתתיה, ועוד פני יהושע כפני לבנה ולית לה לסיהרא מגרמה כלום אלא מה שמקבלת מן החמה. גשמע לנו מזה שהתלמיד איך לו להתנהג בהיפוך איזה מנהג ממנהגי רבו כי היכי דלא לימרון וכו'.

וראה עוד שם (שם, ריז, א [פרשת פנחס, ד"ה דהא פנחס בעלמא הוה]) לתרץ את דברי הזה"ק בפנחס שלא יסתרו לדברי הגמ' שלא נתכהן עד שהרג לזמרי כו'

עמ' פא

עבירה לשמה... זה הוא משפטי התורה, כמו שצוה לנו השי"ת בתורתו לחלל שבת מפני פקו"נ והוא מצוה ממצות התורה.

בדבר עבירה לשמה ככלל ראה מ"ש בס' בני יששכר ניסן, מא' ד (דרוש ז, ד"ה עוד יש לפרש ואילך דרוש ט ד"ה והנה י ואילך). כסלו-טבת, מא' ד (אות יח) אדר, מא' ב (אות י) סיון מא' ה (אות כו). אגרא דבלה פ' בראשית (ד"ה וקוץ ודרדר תצמיח לך כבר אמרנו; ביאורי מדרש רבה על פס' והארץ היתה תוהו, אופן ג'), פ' נח (על פס' וימת הרן), פ' בהעלותך (ד"ה אל נא תשת), פ' ראה (ד"ה ראה); ד"ה וירמוז עוד לא תעשון כן וכו' עפ"י משארז"ל), פ' שופטים (על הפס' כי הגוים האלה, ד"ה וירמוז עוד ואתה לא כן וכו' עפ"י מה דידוע), פ' תבא (ד"ה ואמרת לפני י"א).

בחלק ממקורות הנ"ל מיירי באם עבירה לשמה הוא כעין חלול שבת מפני פקו"נ. וראה עוד בהוספות לעמ' כו-כט ולעמ' עט-פ - ולשם נעתקו חלק מהמקורות המצוינים כאן.

עמ' פא-פב

כשם שמצוה לומר דבר הנשמע... האיך יאמר האדם שיודע בודאי שחבירו לא יקבל תוכחה... אמרה מדה"ד רבש"ע אם לפניך גלוי לפניהם מי גלוי...

וכתב בס' בני יששכר (כסלו טבת, מא' ג אות לט). הנה אמרו"ל מעולם לא יצא מפי הקב"ה דבר לטובה וחזר בו חוץ כו' ממקדשי תחלו כי אמרה מדה"ד לפני הקב"ה רבש"ע אם לפניך גלוי (שלא יקבלו תוכחה) לפניהם מי גלוי. והנה לפי זה אפי' אם נראה בעיני האדם שלא

בעלי הזוהר... לא אמרו לנו דבר אחד נגד דברי הגמ' בתלמוד אפילו כל שהוא.

וראה בספר עמדת צבי (זח"ב לה, ב [פרשת בא]) [ד"ה] ואי תימא בגין דמא דאיהו מצוה אמאי לבר במכילתא יש מחלוקת התנאים בזה אם מבפנים או מבחוץ, ואמר שם ר' יצחק אמר לעולם מבחוץ כדי שיהא המצרים רואים ומחתכין מעיהן ע"כ אבל פשטיה דקרא משמע יותר כפירש"י ז"ל בחומש לכם לאות ולא לאחרים לאות והוא דברי ר"ע בשם, ודברי ר' ישמעאל ג"כ יותר במשמע וראיתי את הדם הנראה לי ולא לאחרים, ומן הסתם הלכתא כוותיה דר' ישמעאל ור"ע שהם רבים, ומשמעות הכתוב יותר מכוון לדבריהם. ומן התימא שיאמר הזוהר שלא כהלכה

ועוד שם (זח"ג כח, א [פרשת צו, ד"ה מי שלא חג ביום ראשון]). ואל תטעה בלשון הקדוש הזה שאמר אי"ן תשלומי"ן לראשון"ן שחולק ח"ו על הגמרא, אבל לענין זה קורא אין תשלומין לראשון להקרא מעוות לא יוכל לתקן כנ"ל

ועוד שם (שם מג, ב [פרשת תזריע]) [ד"ה]: וששאלתני אחי ידיד נפשי, לבאר לך מה שמעתי ממני תירוץ על מה שמקשין על דברי לק"ת פ' תזריע, שנראה שם מדבריו של"ג יום לזכר ימי טהרה הם בין הכל עם שבעה ימים הראשונים, וכן לנקבה ס"ו יום עם י"ד ימים הראשונים, והם נגד המשנה והגמרא ארבעים לזכר ושמינים לנקבה. נהירנא כד הוינא להקביל פני אדמו"ד מקאונין זל"ה"ה פלפלתי עמו בחכמה בכמה ענינים, ובתוך הדברים הי' גם מבוכה זו, והי' עמדי אז אחי הרב החסיד פ' משה ג"י, ורצה הרב נבמ"ר להגי', ולא נחה דעתי בזה, עד שהאיר השם ב"ה וב"ש עיני בהיותי מעיין בס' הזוהר פ' הנ"ל, ואחר שנבאר לך אחי דבריו בקיצור מופלג תראה איך דברי האר"י ז"ל מרדייקים, וחסר שם סיום הדרוש כנרשם בדפוס וכו'.

תתבונן אנשים ההולכים בדרכי השם הגם שזה עבודתו בדרך זה וזה בדרך זה דהיינו זה ביראה זה באהבה וכיוצא בה לאין ערך, אעפ"כ יחוייב להיות ביניהם אהבה ואהיה ושלום ורעות. ומעתה בין תבין את אשר לפניך אם בעוה"ר נתרבתה הקטגוריא בין האנשים אשר קרבת אליקים יחפצון, הלא תתבונן אשר ח"ו הוא מעלמא דפרודא שהמדות אינם כלולים זה בזה. המשכיל ישים זאת אל לבו ויראה ליחד מדותיו ואו לא יטיל דופי בקדשי שמים.

ובספר בית ישראל (פ' ויקרא) [ד"ה]: והפשיט את העולה וכו'. נודע ומודעת זאת כי הכניי מכונה בשם עולה מי זאת עולה, ואיכריה הם הצדיקים איברין דשכינתא והנה מצונו צדיקי' יאריך השם ימיהם ושנותיהם, עובדי השם באמת, והם הולכים כאו"א בהופיע עצת השם עליהם ורוח ממרום יערה ומחזיק בימין צדקם ומראה להם הדרך ילכו בה ומוליכם בידו לא יכשלו כל אחד לפי דרכו. והנה אנחנו מאלמים אלומים, אין בידינו להשיג עוצם תעצומות תעלומות חכמה מאין תמצא ואיזה מקום בינה, נראה לפי ראות עיני בשר לנו אשר כמעט הם זה לעומת זה בדרכם דרך הקדוש. ולזה העיצה לנו התורה הק' והפשיט את העולה, היינו הכניי, כי בראיית האדם הזה בעיני בשר ומלוכש הכל דעתו וחכמתו וכינתו בלבושים גשמיים, אזי בוודאי הם מתנגדים זה לזה כמו היסודות אש מול מים ויסודות האחרים. וידוע כי צדיק הוא יסוד עולם ושורשיהם מן אופנים שרפים וחיות הקדוש, ובכל עולם ישנה הסדר והמערכה כנודע ליודעי חן. אבל בהפשט מן לבושים הגשמיים וראיית בבחי' הפנימיות ברצוניהם ועשייתם ותגועתם, אזי יראה אשר הם באמת רוצים ברצון הבורא ב"ה ומתגשאים לעשות רצון קונם כל א' ביסוד הקדוש אשר בו, אשר עליו הוסד פועל אמת.

ומי שענינו לא יסתכלו ברע ח"ו רק בטוב, יראה גודל מרות טובם וצדקתם, איך בכל רגע מוסרים נפשם על קדושת שמו ית' כל אחד

יקבלו חבריו תוכחה אעפ"כ הוא מחויב לעשות את שלו אבל מצונו סתירה לזה ברברי חז"ל כאמרם כשם שמצוה לומר דבר הנשמע כך מצוה שלא לומר דבר שלא נשמע (עיין ברמב"ם ונושאי כליו) וצ"ל דיש חילוק דהיינו כשהמוכיח כבר בחן והוכיח עד הכאה ונזיפה וקללה שוב מצוה שלא להוכיח (והנה ע"פ הרמז הנ"ל אמרו"ל בנ"ח ובשעת הסכנה שהרשעים יורדים לחיי המוכיחים ומביאים אותם לידי סכנה בעלילות וכיוצא ובא עי"ז לידי בזיון הדת וכיוצא כנהוג בזמנינו מכת האפיקורסי' המורד"י או"ר, מני"ח על שלחנ"ו, היינו להאיר רק להסמוכים על שלחנו ודי"ו, היינו שלא יחמיר לעצמו מצד דברי חז"ל שאמרה מדה"ד אם לפניך גלוי וכו' רק דכיון דשעת הסכנה היא מניחו על שלחנו כנ"ל, ואין להחמיר, ודי"ו בזה).

עוד שם (תשרי, מא' ד אות ד): כבר ענתה מה"ד עי"ז אם לפניך גלוי לפניהם מי גלוי, ומחויב האדם להוכיח אפי' לרשע שנראה בדעתו שלא יקבל תוכחתו (הן באמת שיש בזה עמקי הלכות שלא נתבררו על בוריים לקטן כמוני, דהנה אמרו"ל כשם שמצוה לומר דבר הנשמע וכו' וכן אמר שלמה אל תוכח לץ וגו', ועיין בהג"מ בה' דיעות. יהי' איך שיהי' בכאן א"א לפרש כן להמעייך כשיטות הגמרא כענין מה שאמרה מדה"ד בשעת חורבן הבית ויצאה הגזרה עי"ז וממקדשי תחלו).

עמ' פג

וילמוד זכות על חבריו הגם שהוא הולך בדרך אחד לעבודתו ית"ש.

[ראה גם בעמ' ס (הע' פא-פג) ובהוספות לשם].

וכתב בס' אנרא דפרקא (אות קמה): שם בס' הנ"ל [לקוטים יקרים] (יב ע"א) המדות קדושה כוללים זה מזה דהיינו חסד מגבורה וגבורה מחסד, משא"כ המדות דס"א ה"ס הפרידה יתפרדו כל פועלי און. עכ"ד. מזה

ד"ה אמנם עיקר שרש התגודות המדות):
ואולם אחי ברזא דמלתא הזמן יורה על מ"ה וב"ן
החדש אשר הוא עצם התיקון המתקלא, לכן מ"ה
וב"ן בגימ' זמן, וכו' מבואר הזי"ן נקודין מלכין
קדמאין יעלה לשרשם שרש היחוד הנפלא
כמבואר בדברי האר"י ז"ל בתיבת מ"ן אשר לא
ידעו מה הוא, הן ז' יודין של ע"ב ס"ג והשני
יודין של אלף חו"ב המה ט' יודין, יצא הזמן
המה מ"ה וב"ן החדש בסוד מהיטבאל אשתו
של הדר וכו'.

ועוד שם (דרוש לספירה ד"ה והנה אחר אשר
היה בפסח הלידה): ובמ"א נאריך לכם בזה
ברצון השם בסוד פנת הזמן הצורך לעבודת
הבורא ב"ה. אמנם שרש הדבר במה שהערנו לכם
בדרוש שלש רגלים, כי הזמן ממנה יתד ממנה
פנה לתכלית הטוב לברר ללבן דבר בעתו, בזה
הוא תכלית מיוג המדות, זה מתון מתון ד' מאות
שויא והזמן הוא תכלית התיקון בירור הטוב מן
הרע, להושיב יוצר על מכונו ואחי זה ממש חלק
רובי התורות בכלל להשגיח על הזמן ע"פ אשר
יחנה השם לבל יאבד רגע, כי לפי השעה והזמן
ישתנה ההלכה, כנודע כ"ז מדברי האר"י ז"ל
המביא רא"י אשר עוד כל ימי העולם לא היה
מעמד ומצב הגלגלים על נקודה אחת כנודע
לבעלי התכונה ואנו אמרנו אשר זה כוונת האומר
כל השונה הלכות בכל יום, הרצון הוא שונה
ההלכה לפי הזמן, ואין יום מיום היצירה אשר
דומה בנקודה אחת שוה לחבירו בגלגלי וגרמי
השמים אשר יש להם סוף, ואיך לא ישתנה בדבר
אשר אין לו סוף, אורייתא וקוב"ה וישראל כלא
חד והביא המאמר רא"י מן הליכות עולם, והבן.

עמ' פד

לכן אחי תזהרו בעת והזמן שקבעו חכמים
לנו...

[ראה גם בעמ' כז ובהוספות לשם].

וכתב בס' עשרת צבי (זח"ג כח, א [פרשת צו,

בנעימות פעולתו, זה בתורה וזה בתפלה, והמה
במצר' בהשיג יד ומבקשים האמת, כ"א כפי כח
הנותן בעצם יסודתו מהררי קודש מגביר הטוב
ומחליש הרע כפי אשר תשיג ידו בערכו. וכל
המשגיח אל האמת ישגיח בזה וישגיח על מעשי
ד' כי נורא בפנימיות ולא במלכושא, כמאמר
בזה"ק טפשיץ אינן משגיחין בלכושא דלביש
בהון מלכא, ונודע כי המדות אינן לכוש מלכא
אבל בהפשט מן הלכושין איהו וגרמוהי חד בהון.
וזהו והפשיט את העולה כנ"ל, ואז וניתח אותה
לנתחי' ומתרגמינן ויפלט יתה לאיברהא, כי אז
רשות נתונה לו להסתכלות בצדיקים ויראה כי
כולם כאחד כלתה נפשם לידבק במקור הטוב ואין
בהם רע, וכולם עושים רצון בוראם יוצרם עושה
באמת

או נאמר והפשיט את העולה ונתח וכו', באם
ירצה האדם להפשיט את העולה היא הכנ"י
ממלכושא הגשמית כדי שלא יהא רואה דברים
תמוהים בעיניו, כאשר בזמן מן זמנים הללו זה
יאמר בכה וזה וכו', ואנחנו עם כנ"י כצאן אשר
אין להם רועה כ"א ילך בשכלו, ומה להאריך
בדברים ח"ו נגד עם קדוש אשריהם בודאי רוצים
האמת והמעכב עושה את שלו, והאיש אשר העיר
ד' את רוחו להדבק בהצדיקים האמיתיים אשר
האמת יראה לעינים, בודאי הוא בן העוה"ב. וזהו
והפשיט את העולה וכו' ונתח אותה לנתחי',
ומתרגמינן ויפלט יתה לאברהא, כי האיברים הם
צדיקי הדור המנהיגים אותנו, ונראה מאתם כוחם
ועוז גבורתם אשר הקב"ה גזור וכו', ואז מנהם
תתבונן אפס קצוה מעשה ד' מה הוא, השכינה
הקדושה, כמאמר ר' יהושע בן חנני' לקיסר
בחולין (דף ס') ויהי טעם ויפלט כמו הפליגה
ספינתו בים.

עמ' פג-פו

דבר בעתו... זמן... ישגיח כל בעל נפש
בחכמה על כל עתיו ורגעיו לכחון אותם.

וכתב בס' פרי קדש הלולים (דרוש ג' רגלים

ימ"ב לילה קודם ליום, אבל הוא להורות על ענין התורה היא דבר שאינו תחת הזמן רק למעלה מן הזמן... (הג"ה: זמן כבר כתבתי ה"ס מ"ה ב"ן בגימטריא זמ"ן. למעלה מן הזמן ה"ס ס"ג בינ"ה, יוכל העליון דמפיק עבדים לחירות. אין לך בן חורין אלא מי שעוסק בדברי תורה).

ועוד שם (תשרי, מא' ח אות ב) והיתה זאת לכם לחקת עולם בחדש השביעי בעשור לחדש תענו וכו' כי ביום הז"ה יכפר עליכם וכו' מהראוי לתת לב למה לא נתבאר היום הנועד תיכף מהתחלת הפרשה, רק הפרשה מבארת בתחילה העבודה של היום בלא הודע איזה יום הוא, ואח"כ הזכיר את היום כל'אחר יד.. הלא תראה בכל מועדי י"י מקראי קדש הזכיר הזמן המוגבל תחלה ואח"כ מפרש העבודה של היום. ונ"ל הטעם שהוא להתודע ולהגלות מעלת קדושת היום שהוא בבחי' בינ"ה, עלמא דאיתכסייא תשוב"ה עילאה עוה"ב, ע"כ אין בו אכילה ושתי', ע"כ מעלימין את שם היום"ם להודות שהוא מן עול"ם הנעלם למעלה מן הזמ"ן זמ"ן בגימטריא מ"ה ב"ן, והיום ההוא הוא בחי' בינ"ה ס"ג סוד ואתה מחי"ה (בגימטריא ס"ג) א"ת כולם, אשר עם אות ת' שה"ס הרשימה לכל היציר כמ"ש והתוית תי"ו. הנה מחי"ה עם הת' ה"ס פעולת היום, חתימ"ה.. הנה שם ס"ג הוא למעלה מן הזמ"ן שהוא מ"ה ב"ן, ע"כ בעבודת היום נעלם הזמ"ן של היום להורות לנו קדושת היום באיזה מקום מורה עבודתו, במקום למעלה מן הזמ"ן הבן הדבר

וכתבנו שם [בזח"ב רכג, א] פירושו סוד עסק התורה בהא"י עלמ"א...

ונמצא כל הענין בהוספות לס' עפרת צבי (זח"ב רכג, א [פרשת פקודי, ד"ה אבל הא תנינן כל ב"ג, סא, ד]).

אמונ"ה, כתבתי בכמה מקומות שהוא סוד אמן ו"ה.

ראה לעיל עמ' עד ובס' עפרת צבי זח"א כב,

ד"ה מי שלא חג ביום ראשון]]). והארכתי בזה להורות לתלמידיי כמה מהמוטר בזה אשר לכל הדברים יועיל תשובה, אמנם לזה אשר לא עשה מצוה כתקנה בעונתה ע"ז נאמר מעוות לא יוכל לתקן, אחר שלא היתה לנחת רוח כתקנה במועדה ובזמנה, הגם שיוצאי ידי חובת המצוה ויש לה תשלומין אבל לראשון אין תשלומין והמעמיק בענין המוסר בדרך חיים יראה כי מכאן יוכרחו הדברים, וביותר מה שסיים והא"י איה"ו חטא"ת דמעכ"ב לעול"ה יבין הנכון לאשוריו איך להיות זריו בין החברים להתפלל, כי מכאן תקיש אל השאר, אין בכאן מקום להאריך פוק דוק ותשכח.

ובמכתב הרב מהרצ"ה לחסידים דק"ק בראדי (הנדפס בס' הנהגות ישרות ודרכי ישרים מת, א) ותבקש מן החברים אשר יכוונו דעתם ושעתם להתפלל אתנו בערך השעה שאנו מתפללין, ומובטחני אשר כמה טובה וברכה יגיע להם ולא ימצא עליכם שום שמץ ריגון ח"ו. זהו תכלית מדת חסד על שמה נק' חסיד לדקדק על כל תנועה על נקודת יו"ד שתהי' על משקל התורה והחכמה... ובל תשאו עיניכם אל החכמים בעיניהם בהנהגת הזמן והעת והוא.. תמים תהי' עם ה' אלקיך וכו'.

..כי הזמן ג"כ נברא... זמ"ן בגימטריא מ"ה ב"ן..

[בענין בריאת הזמן ראה להלן עמ' צט-ק ובהוספות לשם ובמ"ש כי זמן בגימט' מ"ה ב"ן, ראה הנעתק לעיל בהוספות לעמ' פג-פו מס' פרי קדש הלולים].

וכתב בס' בני יששכר (סיון, מא' ג אות א): חגה"ש לא נתלה [בתורה] בזמן לימי החודש הרב בעל גו"א בנתיבותיו כתב להיות התורה היא למע' מן הזמן ע"כ אין זמן מיוחד ללימודה כשאר המצות שיש להם זמן עיי"ש. ולפי"ז יונח לנו ג"כ מה שנא' והגית בו יומם וליל"ה, הנה הוא שלא כסדר הזמן הנברא מששת

תלמידים וטעם יפת מלשון הרחבה, כטעם כי ירחיב מתרגמינן יפתי

[וראה עוד בהוספות לעמ' א הע' א].

עמ' פו-פו

אין כונת הרב שבוה יוצא י"ח המצוה... אבל הכונה שגם זה בכלל המ"ע דפו"ר להוליד ברוחניות התורה.

וכתב בס' דרך פקודיך מ"ע א (אות כו ד"ה לפרות ולרבות בתורה) ובס' מעין גנים (פ"ה אות א) והנה גם בנידון דידן ישנו מצות פרי' ורבי' גם ברמז, לפרות ולרבות בתורה להוליד בכל פעם שכליות חדשים בתורה והנה בזאת המצוה אפשר לקיים בכל עת ובכל זמן מצות פרי' ורבי' בתורה להוליד בכל פעם שכל חדש בתורה (ולא יהי' עקר) כמ"ש המקובלים והדעת נותן שנצטוינו בכל זה כי השכל נברא בו כל המושכלות בכח, כמו שנברא הזרע במוח בכח ובאם יתשל האדם להוציא הזרע שבכח מוחו במקום הראוי וכשר עפ"י התורה ישאר בו הזרע מבלי תועלת, כמו כן המושכלות התקועים במוחו אם לא ישתדל להוציאם בריאתם לריק וילך בלא דעת לשאול ח"ו ולפי"ז מחשבת הדעת והשכל הוא העיקר פ"ו לאדם, רק שהשי"ת צונו להוליד גם בגשמיות ואז יתרבה גם השכל ביותר, כי כל האדם שיוולד יהי' לו שכל משכיל, והבן ונ"ל דמש"ה פטר א"ע בן עזאי באמרו מה אעשה ונפשי חשקה בתורה, כי גם לפי מש"ל שהי' מוכרח ואנוס עכ"ז יכול להיות תשוקה אחרת בעולם שע"י תשוקה הלזו יתבטל תשוקת כח המוליד, כגון מי שרודף מאד אחר תאוות הממון וכיוצא ובטל ממנו הרגש כח המוליד ואעפ"כ איש כזה לא מיקרי אנוס ומחוייב לעסוק בדפואה דהיינו לבטל התאווה הזאת מלבו עד אשר ישוב להרגיש תאוות המוליד כיון שלא קיים המ"ע דאורייתא בשום ענין. משא"כ בחשק התורה הגה אם לא קיים המצוה בגשמיות אעפ"כ קיימה ברוחניות. ועוד חזק דבריו בן עזאי באמרו אפשר

א [ח, ג], זח"ב סו, א [פרשת בשלח, ד"ה וידי משה כבדים], הגהות והוספות לזח"ב רכג, א [פרשת פקודי, ד"ה אבל הא תנינן כל ב"נ; סא, ד].

עמ' פה

ע"ת בגימטריא יה"י או"ר ויה"י או"ר...

ראה לעיל בהוספות לעמ' ה.

עמ' פה-פו

ועיין בדרושי הצלם... ומשם תבין מאמר הינוקא. הגם שמן הדין היו פטורים מק"ש.

ובס' עשרת צבי (זח"ג קפו, א [פרשת חקת]) [ד"ה]. א"ל בריח"א דלבושייכו ידענו כו' נ"ב עיין בדרושי הצלם ובשער הצלם פ"א ותבין לכאן, הגם בפנימיות אברים היו פטורים מן צד ההלכה, אמנם לתקון הצלם הוא הלבוש נחסר ודוק שם ואמר בריח"א בסוד וריח שלמותיך והמשכיל יבין

עמ' פו

החול מכין לשבת וכו'.

וכתב בס' תפלה ל"משה (עמוד י"ב) בשם אחי אמ"ו [מהרצ"ה] ז"ל, כי מתנה גימט' י"א פעמים אדם, וזה בימי החול אשר אנו מבררים הטוב מהנטורין אשר נבראו בששת ימי המעשה דנטרין להאי טוב כנודע מרע"מ פ' נשא ניתן לנו מתנה שבת וכו'.

עמ' פו

ולהעמיד תלמידים הרבה בכדי שיתרבה הדעת גם לו לעצמו.

וכתב בס' בית ישראל (פ' נח ד"ה ויולד נח): ויפת הן הרחבה של הצדיק, התפשטותו להוליד בדמותו וצלמו עובדי השם להעמיד

והלא הם המזיקין, אבל אחר אשר הוא משלם לבסוף כדאיתא במשנה ב' הכשרתי את נזקו, נמצא ששוב הוא הניזק עכ"ד והנה הן הדברים הנאמרים פה עת אשר שלט האדם באדם לרע לו, לרע ל"ו ודאי ושוב הוא הניזק, כי הני נשמתין אתעשקין מסטרא אחרא לרע לו ומ"ה אתעביד"ו מהנ"י נשמתין. זה שסיים התנא בסוף הוריות סוף זה הסדר ממזר ת"ח קודם לכהן גדול עם הארץ, והן הן דברי הסבא וק"ל.

ובס' פרי קדש הלולים (דרוש לפסח ד"ה והנה חלק ח"י דעו לכם אחי). והנה שרש הדביקות הזה הוא לכלות הקוצים מן הכרם, מה שעשה בעוד מעלו אשר מעל בקטנותו וכו' ולפי ענינינו בהבנת עומק דברי האר"י ז"ל בדע"ח, הוא הדרך שדברנו להוציא התיות מן עמקי הקליפות, היא החי' הלוזמת מלחמתה של תורה סוד החכמה בתחבולות יעשה מלחמה, היא המת' בעל' ממיתה לעוברי רצונו ומוציאה בלעם מפיהם חיל בלע, והוא השרש דביקות בחכמה עלאה שיהי' החיים חיים ולא יגורך רע, ולהשגיח בעין ד' אל יריאיו בכל אברי' ליחל לחסדו הגדול והוא סוד הד' חיות במרכבה שרשם ח"י כנוכר בשם הזוהר הקדוש, ואשר הכח בידו להמית ולהחיות במחשבה אתברירו סוד הברור טוב מן הרע, לכלות הרע ביד רמה בספר מלחמות ד', והוא כח עצם הימין עליון ח"י כשמה כן הוא, הרצון הטוב בקבלת ההתנגדות בכל אבר יסרני ד' אך במשפט וכו' לעשות רצון קונו עשה רצונך וכו' ובזה חיים חיים, והבן מעצמך ע"פ ספרים הקדושים וכאשר יבואר בעז"ה במקום אחר

אמנם בכאן נאמר כי הסתכל במפלתן של רשעים ואמר שירה, כי כח הטוב בהעלותו מן חלק הרע בהכרח נופל הרע. וע"ז אמרה ברוריה חטאים כתיב ולא חוטאים, כי חטאים בהם חלק הטוב יותר, ומשם יונקים הרשעים, וכאשר יתמו חטאים בודאי ממילא נופל הרע. וכאשר שמעתי ממורי הקדוש מוהר"י מלובלין הקב"ה מאריך אף וגבה דיליה, רצונו

שתעשה (המצוה הזאת) ע"י אחרים, והנה לכאורה דבריו תמוהין, א"כ נאמר כזאת בכל המצות בציצית ותפילין, אך הוא אשר דברנו להיות שאמר שעכ"פ הוא מקיים המצות ברוחניות שהוא ג"כ מחייבת, ואם יפנה מחשבתו מחשק התורה כדי להוליד בגשמיות הנה שתבטל ממנו מצות פו"ר ברוחניות בעסק התורה הולדת השכל, וזה א"א לעשותה כ"כ ע"י אחרים, כי לאו כ"ע גמירי בתורה להוליד ברוחניות, משא"כ בגשמיות אפשר לעשותה ע"י אחרים הבן הענין ויונעם לך

ממוצא דבר זה תשכיל ותדע אשר חיוב גמור הוא לקיים מצות פ"ו בשכל המוליד בתורה בכל עת ובכל זמן ונ"ל דמשום זה אמרו רז"ל בסגולה ושבע ילין וכו' כל המשביע עצמו מד"ת ולן בל יפקד רע היינו שאינו בא לירי הרצאות ז"ל ח"ו כי הנה בעת שאין הזמ"ג להוליד בגשמיות הנה בכיטול המצוה הוא אויל בפרודא ואם יש חשש ח"ו להתעוררות כח המוליד הגשמי להשפיע אל החיצונים, והסגולה לזה לקיים המצוה להשביע א"ע מן ההיתר ואז אין כאן בית מ'חוש. ודוק אמרם ז"ל כל המשביע א"ע מד"ת, היינו להוליד ולחדש איזה ענין שע"י יהיה שבע, כי אין שביעה רק בהוליד ענין מחודש כמו שידעת מהולדה הגשמיות (שהשביעה מהתשוקה הוא אחר גמר המעשה) הבן הענין.

עמ' פז

וזה אמרנו בהגהת הזוהר שלנו בסבא פ' משפטים . נזיקין... כי עת אשר שלט באדם לרע לו... כי מוציאין בלעו ממנו בתוספת ברכה וקדושה...

ו**כתב בס' עטרת צבי** (זח"ב צה, ב נפרשת משפטים) [ד"ה]: עת אשר שלט וכו', לרע לו עד סוף המאמר, ואינו ת"ח ממזרים קדמן לכהנא רבא וכו' ובזה אמרנו לקשר סדר נזיקין תחלתו עם סופו מתחיל ארבעה אבות נזיקין, ופירש בו אא"ז בעל תוי"ט דקא קרי לי' נזיקין

שמגביה חלק הטוב לעצמו ממילא נופל הרע לנזקבא דתהום רבה. עכ"ד ושפתים ישק.

עמ' פז-פח

וכן כמה פעמים יש ירידה לצורך עליה... יובן למשכילים בחכמה.

וכתב בס' רגל ישרה מע' מ, ד"ה מדריגה: פעמים שאדם נופל ממדריגתו מחמת עצמו שהש"י יודע שהוא צריך לכך והירירה היא צורך עלי', ולפעמים העולם גורמים לו כל זה (ליקוטי יקרים) ועל הכל צריך שיבחן במאזני השכל. נ"ל.

עמ' פח

ומצוה גדולה לפלפל... רק שיהי' הכל ע"ד ההלכה... והנה הגם אם ישגה ברואה ולא יכוין להלכה כיון שכוונתו לש"ש קוב"ה חדי וכו'.

וכתב בס' בני יששכר (כסלו טבת, מא' ג אות יא): איפסקא הלכה ככתה אין זקוק לה... גם בזה רמזו מעלת חכמת התורה (הרמזה בני"ר מצוה הלזה) על כל חכמות שבעולם. דהנה כל החכמות שבעולם כשאדם עוסק בהן ולא יכוין הענין האמיתי בעיונו יתקלקל הענין הנרצה ויגיעת עיונו לריק, ואדרבא קלקל הענין והזמן.

משא"כ חכמת התורה באהבתה תשגה תמיד בעסקו בתורה לשמה אפי' לא כיון את ההלכה קוב"ה חדי בפלפולא. אמרו רז"ל שנים שעסקו בתורה זה אומר בית אב של הלכה זה אינו אומר בית אב של הלכה וכו' ואפי' פטטיא דאורייתא טבין (וידוע הוא למשכילים אשר אפי' לא כיון את ההלכה ואפי' טעה כבר אמרו חז"ל אין אדם עומד ע"ד ההלכה אא"כ נכשל בה) ולרמז זה תקנו בנר מצוה הלזה (הרמז לתורה) ככתה אין זקוק לה לרמז שכן הוא מעלת עסק התורה אפי' לא כיון את ההלכה להאיר שילכו רבים לאורו אין זקוק לה, יש לו שכר כמו המאיר לארץ

ולדרים כרת וכהלכה, ויושלם ע"י עסקו בחכמת התורה אור נפשו והש"י ישמור רגליו מלכד ואפי' בחכמת הקבל"ה אשר ח"ו האדם לא יכוין אל האמת הנה תסמר שערות ראשו פן וכו', אעפ"כ כיון שכוונת האדם בעוסקו בתורה לש"ש לא יחוש, אפי' יטעה לשעה קלה הש"י ינחהו במעגלי צדק. פוק חזי בפסק הגאון מהר"י דלטאש בעסק הדפוס של ספרי הזהר ותתבונן היטב.

וע"ד המכוון להלכה ראה שם (שבתות, מא' ג אות ו): ישראל בהתהלכם בדרכי אמ"ת מעוררים מדת ואמ"ת, וכן בעוסקם בתורה בדבר הנעלם ומכוונים אל האמ"ת היינו הלכה לאמתתה ג"כ גורמים כנ"ל. ובזה פירשנו הפסוק אשרי העם יודעי תרועה י"י באור פניך יהלכו"ן, התרועה אינה מבוארת בתורה בפירוש מה היא, ונפל הספק אם גנוחי גנח או יילולי ייליל או תרווייהו, ועושים הכל מספק ומכוונים הלכה לאמת"ה, כי הרואה יראה בזהר ובר"מ דכל הסדרים מיצרך צריכי עפ"י האמ"ת. ולמה עשה י"י ככה שיצטרכו לפלפל בדבר לידע מה היא התרועה עד שע"י הספק כוונתו להלכה באמ"ת הוא כדי שיגרמו ישראל ביום הדין הנורא להאיר מדת ואמת אור פני מלך חיים, וד"ש י"י באור פניך יהלכו"ן מכוונים להלכה להאיר אור פני מלך הדין הדבר הנפלא הזה.

וכך גם שם (אדר, מא' ב דרוש ו): ועיין במאמרי השבתות שם כתבתי (וכן במאמרי ר"ה) כשהאדם מכוין הלכה לאמית"ו אזי מעורר מדת ואמ"ת, מדה הו' מן הי"ג מדות, ומדה הזאת כביכול הוא תרין תפוחין קדישין היינו או"ר פני מלך. והנה כתיב באור פני מלך חיים, אפילו נגזר ח"ו ההיפך אזי כשגורמין להתגלות אור פני מלך ע"י ההלכה לאמת"ה אזי ישפיע החיים (וכ"ה המנהג אפילו בעוה"ז בכל מלכי ב"ו אפי' מי שנתחייב ח"ו וכו' כשזכה לראות פני המלך ניצול. וע"כ תתבונן מההוא אתרא דשמה קושט"א שהוא אמ"ת או"ר פני מלך לא שכיב

אינש וכו').

עמי פט

הכתר הנקרא אי"ן.

ראה עשרת צבי פ' ויצא (זח"א קמו א [ד"ה בשעתא דרישא חוורא])

אעפיי"כ לא יהי' הגימטריא קל בעיניך. . והוא יתד ופינה לתורה.

וכתב בס' אנרא דפרקא (אות סו) נראה לי בסגולה, אשר הגימטריאות וחשבונות באיזה ענין ועסק תורה היא סגולה לפתיחת השכל ולהתבונן במושכלות התורה כי מבואר בזהר (ח"ג דף רכ ע"ב) דחושבנא דכל' בסיהרא הוא ומתמן ייעול ב"נ למנדע כי זה השער ליי" והבן

ובס' רגל ישרה (מע' ח, ד"ה חשבון) כמה מיני חשבונות יש לחשוב בגימטריאות תורתנו הקדושה, אשר בהם יכול החושב לחשוב פלאות מתורתנו הקדושה, והמה ממקובלים אמיתיים

עמי פט-צא

[הע' קח] שאמרה חוה בחטאה הנחש השיאני וכו' אתון י"ש אי"ן שפגמה בזה והמ"י אין רצוני להאריך ככאן

וכתב בס' אנרא דכלה פ' בראשית [ד"ה] ותאמר האשה הנחש השיאני ואכל יש לפרש עפ"י מ"ש כ"פ ענין עץ הדעת טוב ורע עפ"י פשוטו, דסגולת עץ הדעת הזה הי' לחכמות חקירות הפילוסופית, והאלקים עשה את האדם ישר לבל יחקור בחקירה אנושיית רק עין בעין יראה כבודו ית"ש בלי שום ספק, כענין דבר הנראה בראיית העין שאין האדם חוקר אם הענין הנראה הוא בנמצא אם לאו, כיון שהוא רואהו עין בעין. וסגולת העץ הי' להגשים הגוף ויצטרך לחקירות, והוא נקרא עץ הדעת טו"ב ור"ע דהנה החוקר כשבא לחקור מן ההכרח הוא להטות חקירת עינו לטוב ולהפכו כל חלקי וצדדי הסותר את הדבר הזה י"ש או אי"ן. וז"ש האשה הנחש

ובס' מעין גנים (פ"ב אות י"א): והנה זה ימים כבירים למדתי דעת מדברי רבותינו שעסק התורה לכוין הלכה לאמיתה [לש"ש] אפי' בדבר קל, הוא גדול ונכבד מכל המדריגות היינו מהשגת רוה"ק וגילוי אליהו דהנה אמרו רו"ל בגיטין (דף ו) דאמרו לשם הלכה כר' אביתר, אמר ר' יוסף מאן לימא לן דר' אביתר בר סמכא הוא, א"ל אב"י וכו' דא הוא אביתר דאסכים מר"י על ידי (ופירש"י לגלות לו סוד לכוין הדברים על אמיתתם) דכתיב [בפילגש בגבעה] ותזנה עליו פילגשו ר' אביתר אמר זכוב מצא לה ר' יונתן אמר נימא מצא לה, ואשכחי ר' אביתר לאליהו ואמר לי מאי קא עביד קוב"ה א"ל קעסיק בפלגש בגבעה, ומאי קאמר, אביתר בני כך הוא אומר, יונתן בני כך הוא אומר וכו' [והקשו שם מי איכא ספיקא קמ"י שמיא ותרצו דתרווייהו קשוט] ע"ש הנה תראה שהוכיח אב"י דר' אביתר גברא רבא על שכיון הדבר [אחד מד"ת] לאמיתו הגם שהוא דבר קל (ומדהסכים הקב"ה על ידו ממילא נשמע שכיון דבר תורה לאמיתו כמו שפירש"י) ולמה לא הוכיח כפשוטו שהוא בר סמכא מדהוה לי' מדריגת גילוי אליהו (ושאלו מה קעביד קוב"ה) מזה תתבונן דמכל זה אין ראי' להיות בר סמכא בשכליות התורה (רק באם מכוין ד"ת לאמיתו) ויותר יש לסמוך על המכוון דבר לאמיתה של תורה מבעל גילוי אליהו, כי היא עלתה על כולנה, היא המשיבת גפש לשורשה ולמקורה ולמחצבה, היא המוציאה את האדם מן החומריות לשומו עליון יותר ממלאכי השרת ואם בעל גפש טובה אתה תעשה דבריני אלה עטרת לראשך (ישמע חכם ויוסף לקח) [עכ"ל בתוספת כמה לשונות מס' רגל ישרה מע' א, ד"ה אמת ר"ת אתי מלבנון תבואי, ומס' אנרא דפרקא (אות קכג) ובאגד"פ סיים. וז"ש ר"מ כל העוסק בתורה לשמה וכו' ונהנין ממנו עצה ותושי'].

ועוד שם (ד"ה לזה אמר על כן יאמר): לפני ה', ירמוז על תשובה, כמו ששמעתי ממורי הק' מוהר"י מלובלין יען היותה קדמה לעולם. ושפתים ישק.

ובס' עמרת צבי (זח"ג סט, ב [פרשת אחרי, ד"ה אך חלק וכו']): עם שנראו דברי הזהר כפשוטו, אבל מרמוז לסוד המוזכר בכתבים אשר המלכות עולה בתפלת מוסף עד ג"ר דבינה ושם בודאי התשובה המעולה אין למעלה וזהו הרמז א"ך חל"ק, כי שרש הבינה נחלקת לכמה בחי' כנודע, עמ"ש כפ' אמור דף צ"ט ע"א ומפלגות יומא שם בדרך הנהוג בודאי שעת העבודה עלתה עד ג"ר דבינה בה שרש אהי' מספר א"ך ואהי' בא"ת ב"ש תצמ"ץ מנין תטהר"ו סוד הכת"ר וזאת היא הנקודה העיקרית של בינה שהיא סוד א"ך היא סוד הבינה לאכנעא גרמי' בתשובה אשר שם א"ך הוא מיעוט והכנעה והא' ירמוז לחכמה והך' לכתר ונכלל בשם אך ג"ר דבינה ובודאי שם הוא התשובה חלק מז' תחתונות דבינה והמבין יבין

עמ' צב

ובכר ת"ל פלפלתי כזה עם כמה מקובלים הראשונים אשר המציאו הנהגות מן ספר הזהר ע"פ טעם של הזהר... כמ"ש הכ"י בשם האגור.. והארכנו כזה בתשובת שאלה, וכיצא כזה לאין מספר נתווכחנו ת"ל ומצאנו.

וכתב בס' פרי קדש הלולים (שער התפילין) (ד"ה). [ובענין ברכות התפילין אם הם שנים להניח ועל מצות, לא הכריח רבינו ואמר בשער התפלה ובשער התפילין שהדבר תלוי במנהג, הספרדים נהגו כסברת הרי"ף וסייעתו שלא לברך על ש"ר, והאשכנזים נהגו כרש"י ור"ת לברך שתיים. ועיין פ"ז משער התפלה. והנה באמת הסוגיא בש"ס נוטה כסברת ר"ת וכמ"ש הרא"ש ז"ל בהלכות קטנות שמתחלה לא הי' מברך אלא להניח בלבד, וכאשר למד מס' מנחות

השיאנ"י היינו הה"א היא הפעולה ונשאר ש"י אנ"י היינו י"ש אי"ן, היינו הנחש הביאני לחקור בחקירות י"ש אי"ן באומרו כי זה כל האדם שלא להיות ככהמה, על כן ואוכל. הבן כי קצרתי

וראה גם בס' בני יששכר, חודש אדר, מאמר ג דרוש ב בהג"ה; דרוש ה, ודרוש טו

עמ' צא

בינה תכליתה תשובה... והוי מרגלא בפומי' דמורי נבג"מ רמז לדבר ולכבו יבין ושכ ורפא לו.

וכתב בס' עמרת צבי (זח"א לא, ב [פרשת בראשית, ד"ה דבר חול אסור בשבת])· דבור דחול אסור בשבת, וכ"ך הר"ה עבי"ד ר"ש וכו' כו' שמעתי בזה דבר הגון ממורי הק' מוהר"י מלובלין זל"ה דרומז בזה הקדוש הזה כי אמ"א ירע שירמוז לבינה תשובה ולכבו יבין ושכ, וכד חמי לאמי' הוות משתע"א כו' היינו שהשפיל א"ע והכניע את לבו כאשר מדרך הצדיקים עובדי השם היראים, ולפעמים מגודל הכנעה והשפלת דעתו הוא מוציא איזה דבור תשובה כפה ע"ד וודוי להשפיל ולהכניע עצמו, אז אמר אמא שתיקו שבת הוא ואסור בשבת להוציא מפיו השפלה רבה אמנם וקראת לשבת עונג בלתי לה' לבדו, עכד"ק ושפתים ישק ועפ"ז מדוקדק תיבת כד חמ"י ולא אמר כד שמ"ע, אבל היה רואה בעצמו אם גדלה תשובתו בהשפלת עצמו כ"כ עד מודיגת שיוציא מפיו דבורי תשובה ואז הי' משתיק עצמו מדרגת אמא

וכן בס' בית ישראל (פ' נח ד"ה אמנם יתורץ בזה)· בינה אמא עלאה היא התשובה המעולה, ושמעתי מן מורי הק' מלובלין מרגלא בפומיה הרמוז שבינה נקרא תשובה, שנאמר ולכבו יבין ושכ. ולכן נקראת אמא שקדמה לעולם, ולכן אמר רשב"י לאמו אמא שתיקו כי בשבת עולם עליון יתור. עכ"ד ושפתים ישק משיב דברים נכוחים.

אעפיי"כ יש לכל דבר טעם... רק זה צריך להיות מקובל שבמקום שאין טעם זה נוהג לא יתנהג הדין... ולא ילך בהמצאות איזה ענין אחר הטעם...

וכתב כס' מעין גנים (פ"ד אות א): ...מ"ש המחבר שאינם יודעים שום טעם למצות, אל תבהל ברוחך לומר, הנה זה סותר מה שכתבנו לעיל בדברינו כמה פעמים דהעיקר הוא העשי' כאשר צונו ה' אלהינו, ואיפסקא הילכתא אין טעם למצות. אבל אם עיני בשר לך בודאי תחויב להתבונן שחובה עלינו לבקש טעם למצות ע"פ פשטים ורמזים ודרושים וסודות התורה המסורים בידינו ע"פ הקבלה האמיתית (לא ע"פ סברות הברדים והכזבים של הפלוסופי') אבל צריך האדם לידע שלא יסמוך א"ע שכבר השיג כל טעם המצות, דכיון דהמצות הם שכל אלקי ורצונו ית"ש, והוא ורצונו חד הוא, א"כ א"ס לטעמיהם ע"כ הגם דלפי הטעם הנראה לדעתו יעלה על מחשבתו באיזה זמן ואופן במקום וזמן יפטור מהמצוה, חלילה לו לפטור א"ע, כי הגם שהשיג הוא איזה טעם, ובאמת לפי הטעם יורה שכלו לפטור ולשנות מהמצוה באיזה זמן ומקום, אבל הנה יש עוד טעמים כמוסים לאין סוף ותכלית ובהכרח הוא לעשות תמיד המצוה בלי פטור כשום פעם ומה שהשיג ע"פ קבלת התורה האמיתית אשרי חלקו אם מכויין הטעם, כי זה כל האדם. ויתר הדברים הלא הם כתובים אצלנו בספרי דר"ך פקודי"ך, עמוד עליו.

ובס' דרך פקודיך מל"ת לה (חלק המחשבה אות ח): תדע יידידי שאין רצוני להאריך בטעמים כ"כ באזהרה הזאת [איסור א"א], להיות שהוא ממצות השכליות, זאת ועוד אחרת, להיות היצר מאד מתגעגע לתאוה הלזו אין מהראוי להאריך בטעמים פן יבא לעשות סברות בנפשו לפי הטעם הזה זה מותר זה אסור. וכבר כתבנו הגם שרשות ומצוה בידינו לבקש טעמים למצותיו ית' אבל ידע האדם שכודאי לא יוכל לבא לתכלית הטעם כיון שנאמרו מפי א"ס ית"ש, כמו שאין

ראה שהסוגיא נוטה כר"ת לברך שתיים. ובאמת נוכל להעמיס שם ברש"י ז"ל שסובר לברך שתיים כמו שאמר הרב ז"ל פ"ז משער הנ"ל וכן הגיע לידי תשובת רב אחד גדול אשר קורא תגר מן סוגיא דגמרא ורוב פוסקים לברך שני ברכות. ורב אחד גדול הידוע בזמנינו הנהיג כמה גלילות שלא לברך כ"א ברכה אחת והדפיס כן בסידור שלו הנדפס מחדש בלי שום ראי' והכריע מדעתו שלא לברך כ"א ברכה א' וכו'.

אמנם אני השבתי בתשובה להרב ששלח תשובתו אלי, אחר אשר האיר ד' את עיני ומצאתי מאמר תקוני זה"ח אשר מדבר מענין השתי ברכות הנ"ל, וכאשר פירשנו שם בתשובה נראה להדיא אשר צריך שני ברכות כדברי ר"ת וכתבתי שם באותו תשובה מה שמביא הב"י בשם האגור בשם זהר פנחס שלא לברך כ"א ברכה א' ע"ש, לא מצאנו זה בכל הספר אשר לפנינו, ואם נמצא בזהר שלפני האגור לאו דסמכא הוא, כי נוכל לומר לאו בפירוש אתמר אלא מכללל והארכתי שם בראיות בענין. אמנם דברי זה"ח שמצאתי הוא, ונעתיק לשונו ותוכן פירושו שפירשנו בתשובה למען יתברר ההלכה על תלה. וז"ל בסוף תקוני זה"ח כד"ה וירא אליו ד' וכו'.

ועוד שם (שער הק"ש ד"ה בסוף פרק כ"ט מהחכמים): והב"י ז"ל אומר בשם הזודר שלא לענות [אמן אחר גאל ישראל] ולא הרעד מוצא הדבר ובאמת אין ספק אשר למ"ו ממה שקורא הוזהר לתפלה מיושב ולתפלה מעומד תש"י ותש"ר אבל אין משם ראי', חדא הגם שם יש מחלוקת בין הראשונים וכו' אמנם גם בלא"ה אין ראי' וכו'.

וראה עוד בס' עטרת צבי (זח"ב רב, א [פרשת ויקהל, ד"ה תרין קלין ותרין דבורין]) שחולק על הב"י כמה שהבין מס' הזהר שיכול העולה לתורה לקרוא ג"כ, אך באופן שלא ישמיע לאזניו. [וראה אשר פלפל בדבריו הגר"ש ג"ז בהסכמתו לעט"צ].

המצות תוה"ק, דהן המה שכל אלקי ואיך יבא שכל אנשי להשיג שכל אלקי שהוא א"ס, עכ"ז מצוה עלינו לחקור בטעמי המצות כפי שכלינו, ויערב לנו ויבושם לנו כל מה שנשיג עפ"י הקדמות אמיתיות מתוה"ק המקובלים לנו.

ועוד שם (שם דרוש ט ע"ד הדרוש): והנה עם היות שאין מבואר לשכל אנשי לחקור משפטי י"י ית"ש, עכ"ז מצוה על כ"א להתבונן כפי אשר חננו הש"י בבינה.

ועוד שם (שם דרוש יא ע"ד הסוד בהג"ה): הגם שאין תלות המצות בטעמים דקיי"ל אין טעם למצות, היינו דאין לסבור שהשיג כל טעמה ויבא מזה לביטול המצוה, כאשר כתבנו כ"פ, כאשר אירע להמתפלספים. אבל אעפ"כ מצוה עלינו לדרוש טעמים כפי שכלנו.

ועוד שם (תשרי, מא' ז אות ד): מחויבים אנחנו לעשות המצוה כאשר צונו י"י אלקינו בכל המצות, שאין אנחנו מחויבים לחקור למה צונו מצוה כזאת (הגם שמצוה בידינו להמציא טעמים למצות לפי שכלינו, אבל חלילה לבטל איזה מצוה בעבור שלא נוכל למצוא לה טעם) כי המצות הם שכל אלקי ומי יבא אחר המלך וכו' (הארכנו במ"א).

ועוד שם (שם, מא' ח אות ו): הגם שאין לחקור על מצות אלקינו ית"ש, כי כן עלה ברצונו, עכ"ז מצוה עלינו כל מה שנוכל להשיג בטעמי המצות ע"פ דרכי התורה, תהי' לרצון לפני הש"י, הגם שלא נוכל לבוא לתכלית טעמיהן.

עוד שם (אדר, מא' י דרוש א): זאת חקת התורה... מהראוי להבין למה נאמרה המצוה הזאת בחוק"ה, אם הוא שאין לחפש בה טעם רק לקיימה בחוק"ה מבלי טע"ם, הנה גם בכל המצות שאין מפורש בהם טעם בתורה כן הוא, ולא קיי"ל כר"ש דרד"ש טעמא דקרא, ודאי אין כוונת ר"ש לכונן זה הטעם האמור בפשוטו, כי הנה ר"ש דרוש טעמים בזהר פלאי פלאות ורזין ורזין בעסק המצות, וחלילה לומר מי שאינו

סוף לאלקותו כמו כן א"ס לטעמי מצותיו, כי הוא ומחשבתו וחכמתו אחד. ומה שאנו מוצאים טעם לאיזה מצוה נדע בבירור שא"א לבא לתכלית הטעמים, וא"כ חלילה לנו לסמוך על הטעם לומר הנה במקום שאין שייכות לטעם הזה אין חובת המצוה עלינו. דכיון שא"א לבא לתכלית הטעם חלילה לעבור את פיו ית"ש בשום אופן שבעולם, רק לשמור את חוקיו ומצותיו ית"ש כאשר צונו י"י אלקינו. ומש"ה אינו מבואר טעמי המצות בתורה, רק במקום שכוונת התורה לכונן הטעם. כי א"א לנבוא להשיג הטעם של חכמתו ורצונו ית"ש, ויבא לברות סברות לפטור א"ע ממצוה. ובשביל זה יסוד מוסד לנו בדברי רז"ל אין טעם למצות, רצונם לומר שאין לנו לעשות שום מצוה על יסוד הטעם בלבד. והנה להיות אזהרה הזאת נפשו של אדם מתאוה מאד לעבור את פי י"י ע"כ קצרו בטעמים הנראים לנו, בכדי שלא יבא היצר לברות סברות, כאשר אירע לאחד מן הפילוסופים בשעתו שעשה סברות באזהרה הלזו ופרץ גדר בדבריו הכחבים והי' לבזז לכל ממלכות הארץ כי הכירו שדבריו כזבים. ע"כ יותר טוב שלא להאריך בטעמים באזהרה הלזו. והש"י יעזור לעמו ישראל וישמור את רגלם מלכד. והן המה הממלכת כהנים וגוי קדוש.

עוד שם מ"ע כא (חלק המעשה אות ד): ..הגם שאין לבקש טעם למצוה מ"ה ולומר דוקא זה הוא הטעם, דקיי"ל אין טעם למצות (היינו לבא עד תכלית הטעם כי א"ס לדברי תוה"ק, והאיך יוכל שכל האדם המוגבל לבא לתכלית טעמי הממצות הבאים מא"ס ב"ה) אבל אעפ"כ מצוה גדולה הוא לבקש טעם בכל מצוה. רק ידע באמת בנפשו שאין זה הטעם סיבת המצוה, רק הוא עמוק מי ימצאנה...

עוד שם הקדמה ט (אות ב): ..כבר כתבנו דאין להוציא דין ע"י הטעמים, כי אין סוף לטעמי תורתנו (עכ"ז הרבר הזה הוא בספק).

ובס' בני יששכר (ניסן, מא' ד דרוש ח ע"ד הרמז): הגם שא"א לבוא לתכלית טעמי

להם רזי דרזין וטעמי מצותיו, עכ"ז חלילה לעשות ולתלות המצוה על הטעם שנתגלה לנו לומר הנה בעת הזאת הטעם הזה איננו נוהג אזי אפסור מהמצוה, חלילה חלילה לומר כן, כי הם חכמתו של יוצר בראשית וא"ס לחכמתו ודעתו, וא"כ אין סוף לטעמים שלהם ואם הטעם הזה שאנו משיגים אינו נוהג באיזה זמן ועת, הנה עוד לאלקי מילין וטעמים עד אין סוף וחקר הנה בשביל כך גזרו ואמר חז"ל שאין טעם למצות, הגם שבדאי מצוה להמציא טעמים בפרד"ס התורה כ"א כפי אשר חלק לו הש"י בכינה, אבל חלילה לתלות יסוד דתי המצות על הטעמים רק לעשותן מאהבה כעבר הנאמן השש ומתעלס בקיום מצות אדוניו בלי חקירת הטעם.

ומה מאוד מתוק האור לעיני שנתהווה הפועל הזה ע"י המים ע"י המבול, שהמים עשו רצון קוניהם בלי שום טעם, דהנה חטא דור המבול הי' בזנות, ועיין בברית פנוחה להיות שהי' לדורות הקודמים ידיעה גדולה בנסתרות והבינו הרכבת כחות עליונות אלו עם אלו, ואמרו כן נעשה גם אנחנו ונ"ל דהיינו שנאסר להם גילוי עריות כמשארז"ל לאמ"ר וכו', ודור המבול בחכמתם הגדולה חקרו למצוא טעם לכל איסור ואיסור ברזין עליונים, והנה ע"י מה מצאו לעצמם היתרים באופן זה מותר, כי נמצא הרבה כזאת באורות עליונים, עד שהפרו חוק והתירו לעצמם כל האיסורים עד שהביא עליהם הקב"ה את מי המבול. והשמיענו הקב"ה בהנהגת מי המבול העיקר הנרצה בעבודתו ומצותיו לעשות רצונו בכל זמן ועידן אפילו בלא מצוא טעם והבן הדבר כי הוא יסוד ופנה לתורה ולמצות

עוד שם פ' נשא (ד"ה או יאמר דהנה הפלסופים): דהנה הפלסופים החוקרים חקרו איך אפשר שע"י עבודת מצוה גשמיות יהי' הצלחת האדם, ונתנו משפט הבכורה לחקירת השכל ונתנו סיבה למצות התורה, הם רק כרסן לבל ישוקע האדם בגשמיות העולם, ונתנו טעם בדוי מלבם לכל מצוה. ולפי דעתם הנכזבת אם

מכוין כל זה אינו יוצא י"ח המצות בעשייתה ואם הכוונה אומרו המצוה הזאת בחוק"ה, היינו דבשאר המצות ג"כ אין מן הצורך לכוין בעשייתם טעמים, עכ"ז המחפש ומבין יוכל להתבונן בהם טעמים (כפי אשר חלק לו הש"י"ת בכינה הגם שא"א לבוא לתכלית טעמיהן, כי הוא שכל אלקי) משא"כ פרה אדומה לא ישיג האדם כלל שום טעם, הרי גם במצות פרה יש טעמים גנוזי נסתרות ליי"י אלקינו הלא המה באוצרי המקובלים, וגם לפי פשוטו עיין בדברי ר"מ הדרשן (הביאו רש"י ז"ל, והוא מהראשונים, דבריו ז"ל הם כעין המדרש) [עיי"ש ביאורו באורך. וראה גם בס' אנרא רכלה פ' חקת ד"ה זאת חקת התורה ע"י במדרשי חז"ל].

ובס' אנרא רכלה פ' נח (ד"ה והנה ראיתי). והנה שמח לבי בקרבי על דבריו [של הרב הק' בעל אוה"ח וצוק"ל] וטובא איכא למשמע מהדבר הזה לכל בעל נפש, דהעבד הנאמן אין לו לבקש טענה לעצמו לפטור א"ע ממצותיו ית' הגם שידמה בדעתו וימצא איזה טעם למצוה ולפי הטעם שמצא ימצא עת שאינו נוהג הטעם הזה, ועי"ז יבוא להפר חוקי התורה. אשר מזה נתפקרו הפלסופים שברו טעמים מלבם למצות הש"י, וכאשר מצאו עת שאינו נוהג הטעם אשר ברו מלבם בשכלם המזוהם התירו להפר חוקי התורה עד שיצאו מכלל כל חוקי התורה. וכאשר אירע לאפלטון ראש הפלסופים שנתן טעם לאיסור אשת איש שיבאו ב"א לחלאים רבים בהתערב הכחות והטבעיות של בעלי אומנות אחרות, וגם יבואו לקטטות ומריבות עד שהתיר לכל בעלי אומנות אחת שיהיו להם נשותיהן בשותפות, וכן עשו בכל חוקי התורה בלאוין ועשין. ובפרט בדורותינו בעוה"ר אשר רבים מהערב רב שבכני עמנו חבקו חיק נכרי' חכמות חיצוניות והוציאו כל חוקי התורה בדברי הבאי עד שנתפקרו מכל חוקי התורה, ותוך עמנו הם יושבים ומכנים עצמם בשם ישראלים, לא כאלה חלק יעקב רק לעשות המצות כאשר צונו ה"א. והגם שהש"י חלק ונתן מחכמתו ליראיו וגילה

טעם המצוה יבא לידי טעות לבטל המצוה בזמן מן הזמנים. ומזה נתפקרו החוקרים וביטלו המצות כחשבם שציוי עשיית המצות בפועל העשי' הם רק המצאה להשיג עי"ז איזה שכל שעלה בדמיון רעיונם המוגשם, וחשבו כיון שהם כבר השיגו המושכל הזה אין להם מן הצורך לגשמיות עשיית המצוה בפועל. והנה זה סיבה לכיטול כל התורה ומצותי' ח"ו והכתוב צווח כל המצוה אשר אנכי מצוה אתכם היום תשמרן לעשות, לעשות דייקא עשיה ממש. אין לך פטור בשום ענין מעשייתם כי אנכי הוא המצוה ואני א"ס ב"ה ואין לך מבוא לבוא לתכלית הטעם הבן הדבר. ע"כ גזרו אומר חז"ל אין טעם למצות ואין הכונה שאסור לחקור איזה טעם למצוה, אדרבא מצוה גדולה לחקור בפרד"ס ולהמציא טעמים כ"א כפי אשר חנן אותו הש"י במדות והשכל, אבל ישכיל ויבין שלא בא לתכלית הטעם כי אין להם חקר וסוף, ע"כ מחויב לעשות המצות בכל זמן ועידן בפועל ממש אפילו במקום שלא שייך הטעם שהוציא הבן הדבר. וכבר הארכנו בזה במ"א, וידיד הקורא הרבה הי' להאריך בענינים האלו, ובלשון הרע"ב והתוי"ט בכאן, אבל עת לחשות ולדבר בקונטרס בפ"ע הדברים באריכות

ובס' ברכה משולשת (סנהדרין פ"י מ"ח):
 תוי"ט בד"ה אוברין וכו' ופירש"י בכל דוכתא דרש ר"ש טעמי' דקרא ע"כ, ול"ג דכיון דלענין דין לא נ"מ מידי, נתנה התורה לדרוש טעמי' ונ"ל דצ"ל נתנה התורה רשות לדרוש כו' ונראה לי הקטן דההכרח הוא כפירש"י, דזה דוקא לר"ש דדרש טעמי' דקרא, דהרי גם בכאן נ"מ לדינא, דאם נתלה הדין בהטעם, א"כ כשיארע כשהצדיקים הי' להם הכרח אחר לדור דוקא בעיר הזאת לא מחמת הממון, לא יהי' לפי"ז ממונם אבד, ובאמת קי"ל דאין חילוק, דקי"ל כרבנן דאין טעם למצות. וחלילה לחשוב על חכמינו ז"ל דסוברים דאין שום טעם למצות, רק דסוברים דאין לאדם מבוא לבא לתכלית טעמיהן כי הנה שכל אלקי א"ס ב"ה, והוא

יתבונן האדם במושכלות מבלעדי המצות יפטור מן המצוה, תפח רוחם, כי ע"כ לא ביארה התורה טעם למצות כי המצות עצמם הם קירבות להבורא ית', ואין לאדם להתקרב עצמו אל הש"י רק ע"י המצות שהם נק' כביכול איבריך דמלכא ומחויב האדם לעשות המצות מבלי התבונן בטעמם הגם שבודאי יש טעם לכל מצוה, ובודאי מחויב להאדם להתבונן בטעמים, אבל בודאי לא יגיע לתכליתה כי הן כביכול חכמת הבורא ית"ש והוא וחכמתו אחד אין סוף ית"ש וכבר ידעת מה שנתנו הפלסופים טעמים לקרבנות אשר אין רצוני להעלות על הכתב, ואלו היה ח"ו כדבריהם לא היה מקום להנשיאים הקדושים להקריב קרבנות

ובס' מגיד תעלומה (על פ' מאימתי, דף י' ע"א) [ד"ה]. בהדי כבשי דרחמנא ל"ל מאי דמיפקדת וכו' נשמע מזה דאין לתלות המצוה על הטעם, ע"כ פסקו אין טעם למצות (הגם דאין חקר לטעמי מצות עכ"ז הוא דבר שאין לו סוף והוא שכל אלקי אין לבא אל תכלית הכונה, ע"כ אין לתלות המצוה על הטעם כי ע"י הטעם יבטלנה באיזה זמן כשלא יהי' שייך הטעם, ובאמת לא בא לתכלית הטעם. והנה חזקי' תלה טעם מצות פ"ו הוא כדי להוליד בנים עובדי י"י, וכאשר ראה ברוה"ק דנפקו מיני וכו' פטר א"ע מהמצוה, והוכיחו ישעי' וא"ל בהדי כבשי דרחמנא ל"ל. היינו המצות הם סודות התורה א"א לבוא לתכלית טעמיהן ע"כ מאי דמיפקדת וכו').

ובס' והי' ברכה (פרק אין עומדין מ"ג) [ד"ה]. לשון הרמב"ם בפירושו מענין מ"ש על קן צפור וכו' משתקין אותו מפני שהוא תולה טעם זאת המצוה בחמלת הקב"ה על העוף ואין כן וכו' אבל היא מצוה מקובלת אין לה טעם. עכ"ל נ"ל אין לומר כן בתפילה דבזה יבואו המון עם לטעות באמרם שזה הוא תכלית טעם המצוה וחלילה לאדם לומר כן שיבוא לתכלית טעמי המצות, כי הן הנה תכמה אלקית וחכמתו ית"ש הוא בכלי תכלית ואין יגיע בעל תכלית להקיף שכל אלקי. וכשיבוא האדם לטעות בחושבו שיודע היטב

בהמה מה חטאה, חזו מה עלתה בי

וזוהו ושמרת את המצוה וכו' אשר אנכי מצוין, ואני יודע טוב טעמיהן, ואתה תעשה על אשר אנכי מצוין. וסמך לזה הבטחת הש"י, והי' עק"ב, היינו בסוף יומיאי בעקבות משיחא, תשמעוין (היינו תבינו ותתבוננו) את המשפטים האלה, ונבין טעמי המצות לאין משער ואין חקר, עפ"י רזין דאורייתא כמ"ש לרשב"י בהאי חיבורא דילך יפקון מן גלותא, וכמה פעמים נתבאר הדבר בזה אשר יתגלו הסודות בעקבות משיחא. הלא תראה התחכמות הסט"א על ביטול רזין דאורייתא. אבל יושב בשמים ישחק וכו' אז ידבר אלימו באפו ובחרונו

עוד שם (השמטות, אות ט) יקוו המים וכו' ותראה היבשה וכו' הנה פעולת הקוות המים בכדי להתראות היבשה, א"כ הל"ל יקוו המים וכו' להראות היבשה, וכן תירגם ינתן דתתחמי יבשתא אבל הורה בזה היוצר כל שהעיקר הוא לעשות המצוה כאשר צונו י"י אלקינו, והגם שיש טעמים למצות עד אין חקר, עכ"ז אין להתלות המצוה על הטעם וכו' וכבר דברנו מזה כמה פעמים. וז"ש הש"י יקוו המים וכו' ואין להם לבקש טעם, ותראה היבשה הוא ענין אחר.

ובס' דברים נחמדים (פירוש המשניות אות לו): קיי"ל אין טעם למצות, והכוונה דאין לתלות המצוה על הטעם. הגם שמצוה הוא לחקור על טעמי המצות כ"א כפי שכלו, חלילה לתלות המצוה על איזה טעם שיתודע לו עפ"י שכלו, כי אם יבא לתלותה על הטעם, הנה יבטל ח"ו המצוה, כי יבא לומר כששייך זה הטעם מתחייב במצוה, וכשאינו שייך זה הטעם הוא פטור. וכמו שעשו הרבה אשר הלכו דרך חשכים בחקירת הפלטופיא. אבל מצוה על האדם לחקור טעמי המצות בפרד"ס התורה, והגם כשישיג איזה טעם עכ"ז ישכיל וידע שא"א לבא לתכלית טעמיהן כי הלא הן הנה שכל אלקי. וז"ש טוב טעם ודעת למדני, ביקש המשורר למדני טוב טעם

וחכמתו ודעתו אחד וכמו שאין מבוא לאדם להשיג עצמותו ית"ש אשר אינו סוף ותכלית, וא"כ גם כשמשיג אדם איזה טעם למצוה עדיין יש טעמים כמוסים בלי סוף ושיעור. ע"כ אין לתלות המצוה בטעם, כי פן יהרס האדם בשכלו לומר זיל בתר טעמא, ולעת כזאת לא שייך הטעם ההוא, יפטור א"ע מן המצוה. ע"כ גזרו אומר אין טעם למצוה. ור"ש דדריש טעמי דקרא ג"כ ס"ל דאין מבוא לבא לתכלית טעמיהן, רק דר"ש ס"ל דאין לחוש לגזירה הלזו, ואדרבא מצוה לאדם להטעים טעמי המצות לשומעיהן בכדי שיהיו ערבים על עושיהם. וכבר הארכנו בזה במקומות אחרים, לא עת האסף פה.

ובס' לקומי מהרצ"א (אות רכב): והי' עקב תשמעון. יש לפרש, מה כתיב לעיל מיני' ושמרת את המצוה וכו' אשר אנכי מצוין וכו', רצ"ל אינך מחייב לחשוב ולהתבונן מה הם טעמי המצות, ומה איכפת לקוב"ה לשוחט מן העורף או שוחט מן הצואר, דאיפסק הלכתא בתלמודא דידן אין טעם למצות. (הנה אין לומר שאין טעם כלל, דלמה יעמים הש"י על עבדיו דבר שאין בו צורך, הלא נצטוונו בתורה לא תרדה בו בפרך, ופירשו בו (עיי' ברש"י) בפרך, מלאכה שלא לצורך וכו' אל תאמר לו החם לי את הכוס הזה והוא אינו צריך, עדור תחת הגפן וכו'. ע"ש. והנה הש"י שומר תורתו, וכי ס"ד שיצונו דבר שאין בו צורך. אבל הכוונה אין טעם למצות, היינו שא"א לשכל האנושי להשיג תכלית טעמיהן, כי הם שכל אלקי ואין יהי' מבוא לשכל האנושי להקיף שכל אלקי. ע"כ הגם שמצוה עלינו לחקור טעמי המצות בפרד"ס כ"א כפי אשר חננו הש"י בבניה, עכ"ז חלילה לנו לתפוס המצוה בטעם, כי אם נעשה כזאת יש חשש לבא לידי מכשול הלא תראה מה שאירע למלך החכם באומרו כיון שיש במצוה טעם ולא יסור לבבו, אני ארבה ולא אסור). ע"כ מחייבין אנחנו לעשות מצותיו סתם כאשר צונו י"י אלקינו ולא נרבה לחקור למה עשה הש"י ככה. הלא תראה המלך הראשון התחיל לחקור אם אדם חטא

ובס' דרך פקודיך מ"ע א (אות כא ד"ה ע"ש דברי הקדוש ז"ל): ועיין בכתבי הקודש למרן האריז"ל מה שאירע פעם אחת למר"ן מהרח"ו ז"ל שהרים ידו על אשתו ונסתלק ממנו כח הדיבור של רוח קדשו, עד שנתן לו מרן האריז"ל יחודים ע"ז.

עמי' צד

ירא את י"י בני ומלך... המליכהו עליך.

ראה מ"ש בס' דברים נחמדים (פירושי הש"ס אות מה); אנרא דכלה פ' בראשית (ד"ה ב' רבתי ע"י באור תורה) ופ' קרח (ד"ה עוד תתבונן הנה); בני יששכר (אדר, מא' ב דרוש ג).

עמי' צו-צז

..כאשר יטעום... בחכמה הצפונה... יקיים המצוה וידעת היום... אבל בחקירה אנושית... והרב הקדוש בעל חו"ה דיבר אז לפי זמנו... באלף החמישי... ולהשיב תשובה לאפיקורסים... אבל כאשר הטיב י"י לנו... חלילה לילך בעקבות הפלסופים...

בכל זה ראה לעיל הע' פו (עמי' סה) ובהוספות לשם

עמי' צז

עצמותו, אמרה התורה כי י"י אלהיך אש אוכלה הוא... התורה גילתה לנו מה הוא.

וכתב בס' עפרת צבי (זח"א מה, א [פרשת בראשית, ד"ה הכא הכרעה והשתחואה]): כל לשון קדושה וקדש נלפע"ד שהוא מלשון יקד אש, אש תמיד תוקד, כי נמשך מגבורה דעתיק לחכמה דא"א המלביש אותו. ואמרתי בילדותי טעם הכתוב כי ה' אלהיך אש אוכלה הוא, כי ידוע אשר יסוד אש בוער אין נתפס בכלי, והוא טעם דלית מחשבה תפיסא ב"י כלל.

למה לא נחקור איך הוא... הדבק במדותיו.

במצותיך, וגם למדני דעת המוציא הטעמים שאדע כי עוד נוכל להוציא טעמים בדעת לאין משער. וזהו כי במצותיך האמנתי, לא כדרכי הפלסופים. הבן מאד.

וראה עוד בס' דרך עדותיך (פרשה א פס' ח, ד"ה את דרכך חסר) - נעתק לעיל בהוספות להע' פו. ועוד שם (פס' ז) ד"ה תרגום בריל דתצלח.

עמי' צג

אל תכוין לשום דבר רק שתיגע עצמך לתורה ולעבודה... והזהר מלהמשיך עליך רוה"ק...

וכתב בס' דרך פקודיך מל"ת מא (חלק המחשבה אות יא): ולדעתי ירמוז עוד במצוה הלזו [שלא לעלות במעלות על המזבח] שלא יבקש האדם מעלות ומדריגות גם בעסק העבודה, היינו שיבקש השגת רוה"ק וגילוי אליהו וכיוצא, רק אם יכבדוהו מן השמים באיזה מדריגה יודה לי"י כי טוב, אבל הוא לא יבקש גדולות רק יעבוד את י"י באהבה ויראה ותמימות ככרא דאשתדל בתר אבוי ואימוי דרחים לון יתיר מן גרמוי. ובאם יעלה בדעתו שהוא ראוי למדריגות הנה ח"ו יבוקר פנקסו ויתגלה קלונו. ע"כ אין להאדם להשתוקק לזה רק קוה אל י"י ועשה טוב, היינו מה שנצטוית עפ"י התורה לעשות משא"כ השגת רוה"ק וגילוי אליהו וכיוצא אין אנחנו מצוים ע"ז בתורה, רק כשמכבדים בזה את האדם מן השמים הנה יחויב להודות לי"י על החסד שחננו במתנת חנם. וזה הפי' לא תעלה במעלות וכו' וכנ"ל, אשר לא תגלה ערותך עליו, היינו תתגלה חרפתך שאינך חושש בעבודתך לשם י"י ממש ככרא דאשתדל וכו' ותבקש לעצמך גדולות. התבונן בזה.

עמי' צג-צד

[הע' קי] עיין בדברי מהרח"ו ז"ל שפעם אחד הרים ידו... לזה מהני יחודים.

שם בלק"ת אמר שטעו אותן הסוכרים שהעולם מתנהג בסדר השמיטות. אבל לאותן הסוכרים סברא זו תירוצו של הרב שג"ע נכון לדעתי.

וזאת למודעי כי רבינו כותב פעמים רבות לדעת בעלי תורת השמיטות (וראה גם להלן הע' קלא שעשה סימוכין לתורה זו), ורק במקומות ספורים מזכיר שאינה מוסכמת על דעת הכל וכך בס' **אגרא דבלה פ'** בראשית (ד"ה גמ' חולין). והנה לדעת המקובלים הקודמים ראה זה מצאתי בס' הקנה הקדוש, דגי הים משמיטה שעברה (היא הי' שמיטת החסד) ובריות היבשה הם מזאת השמיטה העומדים ובגבורתם וכו' עוד שם, דגים הם משמיטה שעברה אין להם דין מזו השמיטה וכו' שאם יעלה ליבשה ימותו כי אינם מעורבים בדין (ונ"ל דרצ"ל ע"כ חיות הדגים דוקא במי"ם המורים על החס"ד שהיא בחי' שמיטה שעברה ולפי"ז עפ"ר אר"ץ מורה על השמיטה הלזו) עכ"ל ולפי"ז צריכין לומר בעופות שנבראו מן הרקק הנה יש בהם מכח המים ומכח העפר, יש בהם איזה הארה משמיטה שעברה ומשמיטה זו וע"כ הכשירין בסימן א'. ועדיין אנו צריכין למודעי כי כבר נודע לך שענין השמיטות לא נתבאר לנו בכתבי מרן האר"ז ע"י בליקוטי תורה פ' קדושים (וראה עוד באותו ענין גם בפ' נח [ד"ה מכל אשר בחרבה מתן]: מה שאמרו המקובלים הראשונים לדעת המקובלים בענין השמיטות).

ועוד שם פ' נח (ד"ה כל מי שנאמר): מקובל ממקובלים הקדמונים דס"ל דהעולם מתנהג עפ"י השמיטות וכעת הוא שמיטת הפחד וקודם לזה העולם הי' שמיטת החס"ד. ואותן המקובלים ס"ל בפירוש המדרש שאותן הנשמות שנאמר בהן הי' היו בשמיטה שעברה וכעת ראו עולם חדש. ודי למתבונן בדבריהם.

ועוד שם פ' בראשית (ד"ה בסוטה י"ב ע"א). והנה אמרז"ל כל מי שנאמר בו הי"ה עולם

וכתב בס' בית ישראל (פ' ויקרא ד"ה והנה העצה הטובה) דרשו ד' בהמצאו קראוהו בהיותו קרוב רצונו בזה שצריך לדרוש את ד' מלשון דרישה וחקירה כטעם עד דרוש אחיך אותו, בהמצאו היינו לפשוט מכל גשם רק כמה שהורשית התבונן דהיינו היותו נמצא, כמ"ש הרמב"ם ז"ל לידע שיש שם מצוי ראשון הממציא כל הנמצאים. וסיבת מציאותו אי אתה רשאי לחקור חלילה, כי זה כבוד אלקים. אמנם לדרוש ולעמוד על היותו נמצא והויות מציאותו ממלא כל עלמין וסובב כל עלמין ולית אתר פנוי מיני, זה הוא דרישתו והוא הנאחו בשלש עשרה מדות שהתורה נדרשת בהם, וזהו תכלית מעבדינו לעבוד בידעה וודאית בסוד דע את אלקי אביך אבל קראוהו בהיותו קרוב, היינו בהתלבשות המדות כי הוא השולח מכל מדה ממדותיו ית' מחשב' בלב העובד בכדי שנדע היכן הוא כביכול, ואז נקרא קרוב. וזהו קרוב ד' לכל קוראיו, הוא קרוב ומראה ממדותיו מי הוא כביכול ואי מקומו אבל לכל אשר יקראוהו באמת, שאיננו רק מלוכש בזה אבל איננו הוא בעצמו, כי הוא אמון מופלא אמון מוצנע והנה אף עפ"י שהוא קרוב, דרישה צריך להפשיטו כנ"ל, ולנתחו לנתחו מאין ומהיכן מחלקי מדותיו הם ב"ה וב"ש

וראה בס' מעין גנים (פ"י אות ד) שמצוה לחקור כאמונת היחוד, אבל כאמונת המציאות אסור לגמרי לחקור אלא רק להאמין כאמונת אומן עי"ש.

עמ' צט

עולם חוזר בשמטה ויובל... תלה תניא בדלא תניא.

ראה להלן עמ' קו ובהע' קיט, קלא. ובהוספות לשם.

העולם נבחנים ג"כ בנסיון וצירוף כהתחייבות השמיטה. והרי מלאכי מרום הנפילים אשר היו בארץ נתגשמו בזה העולם וחסאו והחטיאו, משא"כ אלו התמימים ימליכוהו בעולם, והבן

ועוד שם פ' חיי שרה (ד"ה וירמח עוד עפ"י מה שנרע). עפ"י מה שנרע בסוד הגלגול שלפעמים נשמה מתוקנת הוצרכה לבא בגלגול לצורך תיקון הדור (ובפרט לפי דעת המקובלים הסוברים שהנהגת העולם ע"פ סדר השמיטות סוברים הם שלפעמים לצורך הדור יבא נשמה משמיטה שעברה והן הם אותם הנשמות שנאמר בהם ה' שארז"ל עולם חדש ראה). והנה זאת הנשמה נפשה בשאלתה הלא אני כבר תקנתי המגיע לחובתי ולמה אהי' מעותד למקרים למלחמת היצר, ופן אלכד ח"ו. אזי השי"ת מבטיח לאותה נשמה שלא יזדקף לפני' שום חטא ועון ומשליט' על היצר וזהו ואברהם זק"ן (היינו נשמה זקינה שקנתה חכמה כבר והיא מתוקנת מכל וכל) בא בימים (הוצרכה לפעמים לבא לימים היינו תחת הזמן, ובפרט לפי דעת חכמי השמיטות יצדק מאוד, להיות השמיטה זו שמיטת הגבורה והשמיטה שעברה שמיטת החסד, יצדק מאוד ואברה"ם זק"ן היינו נשמת החסד משמיטת החסד הנק' אברה"ם והוא זק"ן משמיטה שעברה) ובכדי שלא ישלוט עליו היצר אזי וי"י ברך את אברהם ככ"ל. ומה מתקו דברי רז"ל שהשליטו ביצרו. והבן.

ובס' בני יששכר (תמוז-אב, מא' ה נחמה א אות א): שכל הדינים בעת הגלות באו מסוד פחד יצחק, ובעת הגאולה ב"ב ימתקו הדינים בשורשם ביובל העליון סוד החירות ע"י תשובה עילאה (ובפרט לדעת המקובלים הראשוני' חכמי השמיטות להיות שמיטה זו לדעתם שמיטת הפחד מוכרחת הגאול' להיות ע"י פחד יצחק, ע"כ בשמיטה זו הזהב חשוב מן הכסף).

[וראה גם בס' רד"ק פקודיך מ"ע א (אות כד)].

ובס' רגל ישרה מע' ת, ד"ה תורה אינה ניקנית, מביא מס' שג"ע: תורה שבידינו נק' תורת

חדש ראה, ופירשו בזה המקובלים הראשונים (שסוברים שהעולם מתנהג עפ"י השמיטות) שהוא משמיטה שעברה והש"י ברחמי המרוכים שולח אותה בשמיטה זו לצורך הדור

ועוד שם פ' נח (ד"ה ויאמר יי' וכו' ואני כאשר עשו כן עשיתי). עיקר הנהגה בעולם הוא ע"י הטבע כנודע כי הוא עולם הנסיון, וכפי המקובלים הראשונים תוקף השמיטה שמיטת הפחד גורם לזה, והבן.

ועוד שם פ' בראשית [ד"ה] והארץ היתה תהו ובהו אלו מעשיהם של רשעים. יהי אור אלו מעשיהן של צדיקים, אבל איני יודע באיזה מהן חפץ עלה בדעתנו לבאר המאמר הזה בג' אופנים, אופן א' עפ"י מה שכתבו המקובלים הקדמונים והוא דרך בעל התמונה שהעולם מתנהג עפ"י סדר השמיטות, וקודם לזה העולם ה' משמש אור החסד שבעת אלפין שנין וכעת הוא שמיטת הפחד והגבורה ולכן הוא עולם הנסיון והבחירה והרשעים גוברים בו משא"כ בשמיטת החסד התנהגות הנשמות כמלאכי מרום. ומעתה לא יפול לב אדם קרן מחומר מה זה עשה הש"י לנו לברוא בעולמו התנגדות ית"ש, כי כן גזרה חכמתו ית' בשמיטה החזקה הלזו לקרב כל המדריוגות התחתונים מסטרא דשמאלא שיכלל הכל באחדותו ית"ש ע"י נסיון וצירוף וזיכוך הנשמות הקדושים המתגברים בכל ימיהם בתוקף ועוז להפך מר למתוק, וזה הוא תענוגו ושעשועו של יוצר בראשית... והנה קבלת הקדמונים הוא שלפעמים יבא נשמה קדושה שהיתה בשמיטת החסד תבא לזאת השמיטה לתקן הדור שלא יתגברו הרשעים... והנה הצדיקים האלו וראי נשמרים מכל טומאה וחלאה כיון שבאו רק לתיקון הדור. וא"כ יש מקום לומר שהקב"ה חפץ יותר במעשיהם של רשעים מזו השמיטה כיון שסוף כל סוף ע"י גלגולי וסיבות רבות יתגדל ויתקדש שמו ית' עליהם ביתר שאת ויתר עוז ע"י שמהפכים מר למתוק משא"כ אלו הצדיקים הקדושי'... [און במעשיהן של צדיקים חפץ דמ"מ כיון שבאים הנשמות הקדושות לזה

להתפשט מזיו שפעת כבודה להקרא בשם יהי' באיזה שם עד בלתי ב"ת עד שם שד"י שאמר לעולמו די אבל למעלה ברצונו ית' במדות עליונות אשר האציל הכל היה לרצון חסדו ית' והארכתי לו בתשובתי אכ"מ, עיי"ש בהיכל א"ק בדרושי עגולים ויושר, די בזה להעריך ואם חכם אתה בין תבין את אשר לפניך.

..הלא המדרש הזה סוכב על נסתרות לה' אלקינו.

אולי יש להעיר ממ"ש בס' אנרא דכלה פ' בראשית (על פס' כ"א ד"ה הנה המרשא" ז"ל) בדבר שאין המדרש יוצא מידי פשוטו.

ודוק אומרו סד"ר זמנים.

ראה לעיל עמ' ג.

ביותר תגדל בזה התימא על הרב... בודאי לא נעלם מן הרב... שהכוונה על... אל"ף חכמה אל"ף בינה... והיה' איך שיהי' בודאי הזמן נברא הוא... וגם הרב בעצמו ביאר לקמן [עמ' קה] זה המאמר.

וכתב בס' פרי קדש הלולים (דרוש ג' רגלים ד"ה ואולם להבין מקור הזמן): נ"ל היות ב' אלפי שנים קדמה התורה לעולם, וב' אלפי שנים כתב השל"ה ז"ל אשר המה אלף חכמה אלף בינה, וכתוב האלף לך שלמה ומאתים לנוטרים את פרו.

ובס' עמרת צבי (זח"א טו, ב [פרשת בראשית, ד"ה ועד לא אעדי את ולא אתפשט]). אין אנו יכולים לצייר שום זמן בבורא כל עלמין כשם שאין אנו יכולין לצייר בו פרצוף, כ"א מאצילות ולמטה, והזמן הוא בעליית רצונו לבררו הז' מלכין (זה נקרא זמן ז' מליך) בכח מ"ה ובין החדש, ומאו התחיל חידוש הזמן כשעלה ברצונו הפשוט. וגם עצם הרצון נאצל מחודש מרצון המאציל בכח רצון יותר עליון כו' והדברים עתיקין.

הבריאה. הבינה נק' בריאה ועיקר הפעולה בזה השמיטה שמיטת הגבורה הי' ע"י הבינה. משא"כ בשמיטה שעברה שמיטת החסד (ומסיים הרב): והדברים עמוקים צריכים עיון רב, ובפרט בענין השמיטות רבו הדיעות בין המקובלים, ואכ"מ.

עמ' ק

סיבת בריאת העולמות הי' לפי שהנה הוא ית"ש מוכרח שיהי' שלם בכל פעולותיו וכו'.

וכתב בס' עמרת צבי (זח"ג צט, א [פרשת אמור, ד"ה אלא ודאי סתימא דמלה]). אלא ודאי סתימא דמלה טיבו סגי עבד קב"ה וכו'. נ"ב הנה הרמ"ז חקר בזה ז"ל לחקור חקירה בענין זה אם האבות הקדושי' היו מושרשים במדות הקדושות בשרש נשמתם מה הוא הטובה שיחסם לחסד עליון, הלא בדין היו חייבים שיתעלו למעלתם שהיו מושרשים בה, עיי"ש מה שתירץ ע"ז. ולא ידענא מאי קא קשיא ליה, וכי יש איזה חיוב אצל הבורא ב"ה, הן שמים לא זכו בעיניו ומי יאמר זכיתי לבי, הגם אשר היו קדושים הכל צריכין לחסדו ית' כאמור עולם חסד יבנה, ואין אצלו שום דבר שיכריחוו וכוא וראה במדרש אמרו ז"ל על פסוק ה' אלהי אדני אברהם וכו' ועשה חסד עם אדוני אברהם בא וראה אברהם שיהיה החסד מתגלגל בשבילו בעולם הוצרך לחסד, אנו עאכ"ו ומקרא פשוט ולך ה' החסד כי אתה תשלם וכו'. והנה אחי הרב החסיד מוהרר"א מקאמרנא שאלני בע"ח ענף א' שכתב שם מהרח"ו וסבת הדבר היה לפי שהוא ית' מוכרח שיהיה שלם בכל פעולותיו עיי"ש, וח"ו יש כמשמע שהיה במוכרח לבריאת העולם, וכבר מונח מן הראשונים ואחרונים שאין הבורא מוכרח לשום דבר ואין העולם מחוייב המציאות ח"ו, רק הכל בחסדו ית' כאמור עולם חסד יבנה. והשכתי לו דקושייתו היה על עולם השפל הזה מה צורך היה, וכזה תירוצו עולה יפה בכל אשר ימצא בכחו ית' בב"ת לברא ברא, יען אשר מדת מלכות המדריגה התחתונה מכל עולם חפץ חסד ומבקשת

שאמרו תמיד בזוהר כד סליק ברעותא דקב"ה ולא אמר כד רעי קב"ה, ובלשון חכמינו כשעלה ברצונו הוא איזה עלי' והתעוררות למ"נ. והארכנו בזה ת"ל בהקדמתי לע"ח.

עמ' קא-קב

מחויב האדם להתפלל על חסרונו בכל עת, ואמר בזוהר... מבי' מלכא יתייהב.

וכתב בס' בני יששכר (ניסן, מא' ג דרוש א' ע"ד הרמז): המצה קראו בזוה"ק מיכל"א דמהימנות"א, וצריך להתבונן על איזה אמונה מורה הוראת המצ"ה. ונראה לומר דהנה הלחם חמץ מגבי' א"ע ועושה פעולה בעצמו זולת פעולת האומן שעשאה, כי האומן לא עשאה רק כפי שיעור גדול הקמח והמים, והעיסה מגביה א"ע אח"כ בפעול' יותר ממעשה האומן ויוצאה מן הגדר וגבול שבבלה האומן. משא"כ המצה נשארת בגבולה וגדרה שהגבילה האומן. והנה אבותינו כשהיו משוקעים בטומאת מצרים היו משוקעים בתוך אמונות כזכות, ואמונת מצרים בימים ההם הי' למזל טלה בכור המזלות באמרם שהכל מתנהג עפ"י המזלות וכפי התחייבות המערכה. והנה כאשר הש"י הודיע לבני האדם גבורותיו ושידד מערכות השמים... הנך רואה שאין שום טבע המזל יכול לעשות שום דבר מבלעדי השגחתו ית"ש. ע"כ מחויב האדם להשליך יהבו על ד' ולהתרצות בגזרותיו הוא היודע את הטוב לאדם ולבקש ולחנן על כל דבר מלפניו כי ממנו הכל. והוא הרמוז בפעולת המצה כנ"ל שאין לה תועלת בעצמה לא תוסיף ולא תגרע מפעולת האומן, הנה צונו הש"י לאכלה במצוה בזמן חירותינו בזמן שנתוודע לכל כי הכל בחפץ הבורא ויכלתו והשגחתו, לא תוסיף ולא תגרע שום טבע ושום מעשה הטבעיית זולת בחפץ האומן היוצר כל, הוא אלקינו. ע"כ קראו בזוהר שם מצ"ה מיכל"א דמהימנות"א הבן הדבר. הנה ע"י אמונה הלזו מחויבים אנחנו לבקש כל צרכינו בכל עת וזמן מהמשגיח והכל

ובס' אנרא דכלה פ' בראשית [ד"ה]: יום אחד, [וכי רש"י] לפי סדר לשון הפרשה ה"ל לכתוב יום ראשון. הרמב"ן הקשה לא יצדק ראשון כיון שאין יום שני ערין במציאות. ותירץ הרא"מ בימי משה, הכותב, הי' במציאות. ולי נראה דידוע דהכל הי' במציאות ביום ראשון, רק שנסדר כל א' על מקומו בשאר הימים. וא"כ הזמן הוא ג"כ מן הנבראים, הי' ג"כ הכל במציאות ביום א'

ועוד שם פ' במדבר [ד"ה ויאמר עוד]: הזמן הוא נברא כמו כל הנבראים, וברא הש"י את הזמן ששת אלפים ויום השביעי קדש... וכל הדברים ישבו למקורם ולמקום חצבתם לחיי החיים וישמח ה' במעשיו. והנה הזמן הלז עוד כל ימי עולם מתגלה הזמן ובא ממקום עליון לעוה"ז ואח"כ חוזר לנתיקו, ותבין הענין כפי קבלת חכמי האמת הוא באופן זה, כאשר מתגלה זמן יום א' בשבוע לעתותי ערב חוזר היום לעולם העליון ומתגלה היום השני עד כלות ימי השבוע, וכאשר ישתלמו ימי השבוע ומתגלה הארת השבת אז הוא עליית העולמות ומתעלים ששת ימי החול אשר נסתלקו מן העוה"ז כ"א בזמנו, ומתעלים אז לאור עליון יותר נפלא בערך. וכ"ה בשבוע שני עד שישתלמו ימי החדש אז מתעלים כל ימי החדש למקום עליון יותר, וכ"ה בכל חודש עד שתשלם השנה בכל חלקי ימים וחדשים ואז תתעלה השנה למקום עליון יותר, וכ"ה בשמיטות עד שנת היובל יתעלו השמיטות למקום עליון יותר ככה יהי' עד ככלות ששת אלפים שנה ויתגלה אלף השביעי ישונו כל הדברים לשורשם ולמקום מחצבתם למקום שממנו חוצבו כל חלקי הזמן.

עמ' קא

כשעלה ברצונו... בכל זהוהר אמר כד סליק ברעותי'...

וכתב בס' עמרת צבי (זח"א קפא, ב [פרשת וישב, ד"ה הנה ישכיל דאתער וכו']): זה

יכול והנה תראה בזוהר דר' ייבא סבא ור' אבא כד הוו מסדרו תכא קמיהו לא היו אוכלין עד שיתפללו על מזונותם ואחר כך אכלו, באמרם כבר נפקתא מבי מלכא אתייהב וזה שרמו לח"ם עונ"י שעונין עליו דברים הרבה, כי ע"י הלחם הזה מיכל"א דמהימנות"א עונין ע"י דברים הרבה היינו כל התפלות ובקשות לבקש רחמים מבעל היכולת המשיגה בפרטים, הוא ע"י האמונה הבאה לנו ברמז המצ"ה

ובס' אנרא דבלה פ' עקב [ד"ה]. המאכילך מן במדבר וכו' למען ענת"ך ולמען נסת"ך להטיבך באחריתך צריך להתבונן מהו העינוי במן ומהו ההטבה באחרית על ידו הנה אמרו"ל לא ניתנה תורה אלא לאוכלי המן, הכוונה דמקבלי התורה צריכין לידע אשר כל השתדלותם בעסקי העולם לא יגרעו ולא יוסיפו רק נפקתא מבי" מלכא יתייהב, ואמרו בזהר כשאפילו הי מקריבין תכא למיכל היו מתפללין על מזונם ואח"כ אכלו, ואמרו השת"א נפקתא מבי" מלכא איתייהב והנה בבואם לארץ יחשבו כי רב השתדלות בעבודת שדה וכרם יתרבה פרנסתם ויתבטלו מן התורה ועי"ז יגורשו מן הארץ ח"ו, ע"כ נתן להם השי"ת מעודם את המן להורות להם שכל יום ויום הוא ניסיי רק בהשגחתו ית', ויכירו וידעו הדבר הזה גם בארץ וז"ש המאכילך מן וכו' למען ענת"ך שתהי עני כלילה שאין לך מזון סעודה אחת למחר, ולמען נסת"ך יעשה לך ניסים בבקר, ועי"ז יטיבך באחריתך בארץ

ובס' מגיד תעלומה (על פ' מאימתי, דף ב' ע"ב) [ד"ה] תוס' בד"ה משעה שהעני וכו' תימא עני גופי" מתי יתפלל וכו' נ"ל לתרץ קושייתם עפ"י דברי הזהר בשלח דף ס"ב ע"ב, ר' ייסא סבא לא אתקין סעודתא בכל יומא עד דבעא בעותי" קמי" קוב"ה על מזונו, אמר לא נתקין סעודתא עד דתתייהב מבי" מלכא לבחר דבעא בעותי" קמי" קוב"ה הוה מחכה שעתא חדא אמר הא עידן דתתייהב מבי מלכא אתקינו סעודתא. ודא הוא אורחא דאינון דחלי קוב"ה דחלי חטאה

עכ"ל והנה מדקאמר ודא הוא אורחא דאינון דחלי דקוב"ה דחלי חטאה, הנה מהראוי לכל בן אדם מישראל לעשות כן וזה דאשמועינן התנא משהעני נכנס לאכול פתו, והנה מהראוי לו להתפלל קודם על מזונו" דתתייהב לי מן השמים, הנה יקרא ק"ש ויתפלל ויאכל לשובע נפשו

ובהנהגות ישרות (אות ל) להתפלל בכל יום על פרנסה ויכוין לקיים ציווי רז"ל שגזרו אומר בזוה"ק להתפלל בכדי שיאמין שכל מזונותיו באין לו בהשגחה ולא משום ענין הפרנסה גופא, כי הש"י יודע הטוב יותר ממנו **[וראה עוד בס' אנרא דפרקא אות מא].**

עמ' קב

ונקדים לך הקדמה מן זהר חדש...

[במאמר הבא משתמש ג"כ בדברי הזה"ח הזה, אף כי לענין אחר ומחמת שנכבדות מדובר בו בעבודת ה', העתקנוהו לכאן].

כתב בס' פרי קדש הלולים (דרוש ג' רגלים מד"ה ואולם להבין מקור הזמן ואילך). והנה בעת אשר יעלה על רצון העובד השם לעשות איזה עובדא או דיבור ילמוד מן הכורא כ"ע אשר כמה תקל במתקלא כל מדה ומדה, כי נראה בחוש הראות הדרך משל בבואו לאדם לעשות איזה דבר מה כמו החסד וכדומה, מתאוה תאוה לאיזה מן הדברים, משתוקק וכוער בלבו הדבר עד יוציא מחשבתו אל הפועל לא ינוח משלהובי רעיוניו והנה כמה ואיך ומה נאוה היותו במשקל הטוב אזי הוא תפארת לעושי" ותפארת לו וכו', וכי המשקל גופא צריך לשוקלו במשקל הנאה אם ע"פ משקל המלך. וזה הוא מאתן מאתן ד' מאה זוזי שויא כו' ד' מאות עלמין דכסיפין המבוארים באידרא על וישקול אברהם לעפרון ד' מאות שקל כסף עובר לסוחר, דמתקבל בסחורתא בכל מדינתא וכו'

ואולם היוצא לנו מזה אשר השכירות כלים

בענין מאתן מאתן לכן רמזה לנו התורה הקדושה באמר פרעה ליוסף לאמור לאחיו ועיניכם אל תחוס על כליכם כי טוב כל ארץ מצרים לכם הוא והבן כי זה הוא רמו נפלא במה שהצדיקים מכלים גופיהם מגודל שעשועי במלכם, אשר בראותם כל טובה הצפון להם ואמנם גם המשקל צורך עבודה הרצוייה יותר רצויי הכל לפי הדרך אשר תורה לנו התורה הקדושה לעמוד בקו הקיום יעמוד חי לפני ד' ובאמת ע"ז ככה רבי יש קונה עולמו בשעה אחת ויש בכמה ימים, כי אין אתנו יודע איזה רצוי יותר ואנחנו לא נדע. אבל תלוי ברצון יודע תעלומות הבוחן לכוח ד'.

והנה רבינו הקדוש צוה לנו לבחור הדרך אשר הוא תפארת לעושיה הוא אע"פ שיתבטל כלי שלו בודאי מה טוב, אבל עכ"ז יותר רצוי במה שיהי לו תפארת מן האדם, ר"ל שיעמוד בקיומו ולא יתבטל ויהיה אדם, והיא תפארת הוא קו האמצעי כף לשון מכריע בנתיים. לכן תיכף צוה להשב הפסד מצוה להיות מחשב תמיד ושוקל כפלס פלוסין של שנים עשר מנה י"ב גבולות י"ב שערים המצוייני לעם ד' זרע קודם בני יעקב יוסף וזהו צורך העבודה הרצוי תפארת לעושי ותפארת מן האדם, לפעמים לא ישקול העבודה וישים נפשו בכפו להשתמש בכסא דמוקרא, ואם תשכר כוונתו הרצוי לא ינחשו כי שומר כל עצמותיו אחת מהנה לא נשברה, אבל הוא לא ישקול כי שומר רוח לא יזרע ומי יודע אם לעת כזאת הגעת למלכות, השלך על ד' יהבך ואם ה"י ייטוט בו האור ויתבטל יש קונה עולמו בשעה אחת. ועיין כ"ז בעצמך בדברי רבותינו הקדושי עבודת המלך הטוב.

עמ' קג

עיינ... ותראה פלאי פלאות.

ו**כתב** בס' **אגרא דכלה** פ' בראשית [ד"ה]. ר"ש בן יהוצדק שאל לר' שמואל ב"ג מפני ששמעתי עליך שאתה בעל הגדה מהיכן נבראת האורה וכו' והבהיק זיו הדרו וכו' מקמי כן מה

ואח"ז תיקון המתקלא, האמנם ביארם האר"י ז"ל שהי' מתחילה השבירה בכדי שיהי' שכר ועונש, אבל שבעים אנפין לאורייתא. כי לפי דרכינו הי' בשביל זה בכדי ללמד לאדם דעת, כי ממנו נקח לעבדו ומתורתו ילמדנו ואל תהי רחוק בעיניך זה הדבר, צא ולמד ממה שכתב בזה"ח פ' בראשית דף י"ג וז"ל, שאל ר"י לר"א וכו' אם לאו חטאה הוה, א"ל שאל יאות אנת למשאל באורייתא וכו' אמר האי קרא דכתיב וירא אלקים כי טוב, אי קודם הפעולה יאות הוא ושפיר, אלא מה דאמר אחר הפעולה משמע דלא הוה ידע מקודם, לכן עיקר הפעולה ויפיו ותקוני וכו' דכתיב וירא ואח"כ כי טוב אמר לי' לאו חטאה את וצריך למשאל, עד ודא הוא אזהרה לב"ג דאמר ר"י כשילמד אדם מעשה בראשית פעולתו של כל יום אין לו לשאול על מה שאינו מצוה עליו ולומר פעולה זו למה נעשית כך בדמות זו וזו נעשית בדמות זו אמר לו תדע למה וירא אלקים כי טוב לעשותו, וע"כ אל תשאל יותר ועוד כדי להזהיר את האדם ולהורות להם הדרך הנכון כי גלוי וידוע לפניו הפעולה קודם שיעשה ולא רצה לומר טוב הוא זה עד גמר מלאכה. ולכן אין ראוי לאדם לשבח הדבר עד סיומא שמא ימצא בו גרעון ויתבדה ויאחו בדבריו אמר רבי ברכי' כן ראינו בכמה מקומות שנתן הקב"ה אזהרה להזהר ממנו אע"פ שלא הי' צריך לו, והכל גלוי לפניו, אבל כדי לתת אזהרה לאדם הוצרך לעשות כן ע"ש עכ"ל.

ומזה תלמוד לעניינינו כמה צורך העבודה התמה, השבירה של הנקודות ג"כ צורך גבוה כההוא דאמר רבי אליעזר בן עזריה לישתמיש אינש בכסא דמוקרא ולמחר ליתכר וכן הצורך לעבודתינו כמה שרמוזנו למעלה, גם המשקל צריך לשקול אם ישקול אותו ויהי' המשקל ע"פ משקל המלך וכבר אמר הכתוב נפשי יצאה בדברו, אם שיתבטל כלי שלו לא ישגיח בכדי למלאות תשוקת נפשו לאלהיו. וכמה מן החסידים העושים רצון קוניהם ולא משגיחין לשקול שלא יתבטלו כליהם. צא ולמד מדברי ר"א בר אהבה הקדמנו

היו אומרים וכו' המאמר הזה תמוה בעיני כל ראייה, א] יקשה למה אמר דוקא שאתה בעל אגדה ולא אמרו כן האגדות. ב] יקשה למה הקשו דוקא באור מהיכן נברא ולא הקשו כן בכל הנבראים, כי באמת הבורא יש מאין ברא בכחו הכל מאין ואפס. ג] למה אמר אורה ולא אור ד] מלמד שנתעטף ב"ה וכו' א"כ כבר הי' האורה כיון שנתעטף בה הקב"ה, וא"כ הדרא קושיא לדוכתה מהיכן נברא. ה] מאי קושיא מקמי כן מה הי' אמרין דילמא ג"כ כך הי' אומרים. ו] ממקום בית המקדש הוא קשה הציור, ומקום בית המקדש עדיין לא הי' ועוד רבו הדקדוקים. והנה ידעתי גם ידעתי שחכמינו מפרשים זה המאמר עפ"י נפלאות מתורתנו, והנה אני הקטן בעיני אפרשו ג"כ כי השם הטובה עלינו, וברזו מועט ובהקדים הקדמות אמיתיות מקובלות.

א] כתב הרב במאורי אור מערכת אות האלף סי' כ"ט אגוד"ה גימטריא חו"ה בסוד המלכות, כי כה נאגדים האורות העליונים וכן נק' מצד זה אגדה עכ"ל. ב] ידוע התפשטות האורות בעולם המלבוש לא הגיע שום אות מאותיות השמות ואורות הפנימים למלכות ולית לה מגרמא כלום, עיין ציורם בספר שער גן עדן. ג] אקדים לך לשון הספר הנ"ל בשער ד"א פ"א ד"ו ח"ל זכור תזכור מה שנתבאר בתחילת ש"א שכל חלל הטהירו נעשה במקום נקודה האמצעית שה"ס נקודת המלכות שהיתה גנוזה בא"ס כמש"ש, ומן הרישום אור שנשאר באותו מקום מאור נקודת המלכות בסוד לא זזה שכינה עד שעשתה רושם כמ"ש מזה נתהוו האורות שבטהירו עילאה כמש"ש ואח"ז נעשה טהירו סתם ובתוכו י"ס מקוריות, ואחר שירד עליהם האור מא"ס דרך קו היושר כבר נתבאר שם שלא הגיע זה האור לספירת המלכות שכבר נסתיימו כל ההיות שהם סוד אור פנימי של עולם המלבוש בספירת יסוד, ולכן אמרו דלית לה מגרמא כלום. וא"כ צריכין אנו לידע ולהודיע מהיכן הוא התהוות ספירת המלכות. ואף כי אמרנו למעלה שאור המלכות הוא שכל הספירות נותנין לה כ"א מחלקו וכו'

זה קאי על האור הפנימי והמקיף שלה וכו' אבל עצם מהותה מוכרח להיות תחילה שהרי אמר בספר הבהיר וכו' לכן תדע שעצם מהותה של המלכות מן עולם המלבוש נעשה מהרישום שנשאר מנקודת המלכות שהיתה גנוזה בא"ס, ומרישום רישומו נעשה המלכות דאצילות וכו' וכן המלכות שכל פרצוף וכל עולם וכו' והכל מרישומו ראשונה וכו' שה"ס מדליק נר מנר וכו' ד] עיין ביאיר נתיב הדר הוא היסוד הדר הוא לכל חסידיו, וכן זי"ו הוא היסוד מכוואר בספר מאורי אור ה] עוד נקדים הקדמה מספר זהר הרקיע בשם מהר"מ פאפירש וגדולה היא אלי, על מה שאמרו שהצמצום הי' באמצע אורו כתב ח"ל מה שי"ך לומר בנקודה אמצעית ולא עוד אלא שאמר אשר בו באמצע אורו ממש שהרי באמצע יתחייב התחלה וסוף, ואם שיש לדחות ולומר שאף אנחנו לא נדע האמצעי הוא יודע, והוא דבר שאינו כי אין שי"ך אמצע בדבר בלתי בעל תכלית חקור ע"ז כי האמצע הוא מן הגדרים מכל דבר שיוכדל ויוגדר אינו בלתי בעל תכלית. ולזה הי' נראה לומר שהכוונה הוא בכח"י היותר שפילה בו זה נק' אמצעי כשם שהארץ עומדת בגלגל במקום שפל נקודת המרכז כך הנאצלים בערך המאציל נמצאו בכח"י היותר שפילה ותחתונה אשר בו. וגם זה אינו נכון, שהרי אין לומר שפל אלא בדבר המתחלקים והנה הוא ית"ש אחד בלתי מורכב וכל דבר שאינו מורכב אינו נחלק א"כ מאי אמצע זה דקאמר והרב המקובל האלקי כמוה"ר יוסף זללה"ה כתב הרצון להאציל כתו הגנוז בו והמשערים הדברים בהם חכמתו ובינתו ודעתו שהיא אחד בו מכל צד מהות הדברים להיותו מקומם בעל ו"ק והמקום להאציל בו הוא המלכות וידעת כי היכל קודש באמצע חו"ש הקב"ה מקומו ש"ע והוא אינו מקומו חו"ש הנה מקום אתי. והנה לא ידעתי אם יאמן הוא שיש שורש ספירות בא"ס, איברא שבשער אבי"ע כתב הרב קרוב לזה שאמר שם הבחינה היותר שפילה מכל בחי' הא"ס וכאילו נאמר דרך משל המלכות דמלכות א"ס, אע"פ שאינו כך כי אין דמות כלל

שוין, וזה הועיל במקום איתערותא דלתתא, והבן. ותבן מה שאמר עם המלך במלאכתו.

ובס' ריח דודאים (על דף י ע"ב ד"ה ע"כ קראו): כשעלה ברצונו ית"ש לכרוא העולם (הנה לא היה איתערותא דלתתא) הנה ישראל עלו במחשבה (היינו נתעלו במקור המחשבה היינו עליות המחשבה היינו ברצון שהוא למעלה ממחשבה) אשר הש"י יהי לו תענוג ושעשוע בישראל. וזהו נמלך בנשמותיהם של צדיקים המה היוצרים יושבי נטעים עם המלך במלאכתו. א"כ ישראל נתעלו ברצון מבלי טעם, כי לא סיגלו עדיין מצות ומע"ט, אעפ"כ בשבילם נברא העולם א"כ ישראל כפרט כשמגיע זכונם לרצון ראויים להושע מבלי טעם.

עמ' קה-קו

את הכל עשה יפה בעתו, א"ר תנחומא בעתו ברא העולם... א"ר אבהו מכאן שהי' הקב"ה בונה עולמות ומחריבן... בכדי שיהי' שכר ועונש.

וכתב בס' אנרא דכלה פ' בראשית [ד"ה]: ר' תנחומא... הביא הפסוק את הכל עשה יפה בעתו, דידוע מענין שבירת הכלים ז' מלכי אדום שהשי"ת ברא עולמות והחריבן, וע"ז יתחמץ לבב אנוש למה עשה השם ככה, הי' לו להבראות תיכף עולם התיקון והשפע בהתלבשות הפרצופים. והנה הוא סוד ד' ליראיו, והוא צורך גדול לעולם להיות שכר ועונש ע"י העלאת ניצוצי הקדושה בכל פעם. ועוד טעמים כמוסים הצריכים שימוש חכמים. והנה שבירת הכלים הי' קודם התלבשות הפרצופים שבאה השפע בלי התלבשות הפרצופים ונשפע השפע פתאומים בהפלגה עד שהזריח השי"ת עולם התיקון והשפע באה מפרצוף אל פרצוף ע"י צינור היסוד צדיק דרך משפיע ומקבל בצינור המיוחד והבן. וזה פירוש הפסוק את הכ"ל (יסוד צדיק) עשה יפה בעתו (דא עתו דצדיק ע"ת לעשות לה). ונרמז ג"כ הפסוק כפשוטו שבעתו ובעונתו נעשה הכל

ח"ו רק לשבר האזן הוא אשר המאציל יותר מוכחן מן הנאצל ע"כ, עכ"ל הרב בזהר הרקיע, ולזה הפירוש הסכים הרב בשער ג"ע, ובוה תבין דבריו שהעתקתי למעלה. והכוונה בדבריו שהצמצום הי' בנקודת המלכות הגנוזה, ורישום אור נשאר במקום הפנוי הוא נקודת מלכות דמלכות.

והנה ע"פ הרבנים והאמת הנ"ל יתפרש המאמר שמעתי עליך שאתה בעל אגד"ה דייקא (עיין בהקדמה ראשונה), ע"כ מהראוי לך לדעת מהיכן נבראת האור"ה דייקא לא אור, כי אורה כינוי למלכות לשון נקבה. א"ל מלמד שנתעטף בה הקב"ה כשלמה, והבן כי בנקודת המלכות הגנוזה הי' הצמצום ונתעטף בה הקב"ה כינוי ליסוד ומזה נתהווה מרישומו ומרישום רשימו מציאתה בכל עולם ועולם. אמרה ל"י בלחישתה כי הדבר נסתר למשכילים כאשר כתב הרב מהר"ם הנ"ל, כמו שהבאתי לעיל שכתב ח"ל והנה לא ידעתי אם יאמן הוא וכו' דום לה' והתחולל לו ושקוד על דלתי החכמה ותבין. ע"כ השיב לו מקרא מלא הוא והבן. ח"ש ג"כ אלמלא שדרשה ר"י ברכים לא הי' באפשר לאומרו ומקמי הכי מה הי' אמרין, כי על כרחך היו צריכין להבין מה שהי' מקובל בידם נקודה אמצעית, האיך יצדק זה הלשון, אך הי' מדברין ברמז כפשוטו היכל הקודש מכון באמצע. הגם שהוא הוא, אך היו הדברים ברמז עצום מוכן למשכילים. והשי"ת יראנו נפלאות מתורתו.

עמ' קד

המה היוצרים וכו' עם המלך במלאכתו. וזה נמל"ך בנשמותיהם של צדיקים.

וכתב בס' אנרא דכלה פ' בראשית [ד"ה]: בנפשותם של צדיקים נמלך. כבר ביארנו כמה פעמים שהתעוררות הבריאה הי' להקרא מלך, ולא יתואר בזולת עם. ואיתערותא דלתתא הי' מה ששיער כביכול בדעתו מה שסיגלו נשמות הצדיקים תורה ומע"ט, ואצלו ית' עבר ועתיד

זהר"ק פ' תרומה קכו, ב [ר"ה שתא אלפי שנין תליין כו']): והנה הזמן מקובל אצלנו מן המקובלים הראשונים אשר הזמן הוא בחי' שנה, סובב הולך בדרך שמשות ויובלות. ויש סמך לזה באדר"ד דף קל"ו א' נ' שנין דיובלא נ' אלף דרין דזמן קב"ה לאתבא רוחי' לי' ולשריא בי'. והנה הגם אשר בלק"ת פ' קדושים לכאורה נראה אשר נוטה מן זה הדרך, אבל אל תטעה בשם, כי אינו חולק רק על אותם שאומרים כי זו שמטה שניה ומי יודע איזה שמטה הוא, ודוק היטב שם. אבל על הכלל הזה המקובל מן הראשונים בודאי לא יחלוק

עמי קז-קח

דרכי יחוד השם כי נורא הוא כו' למסור נפשו לה' כו' ליחד באחד אמת עד א"ס ב"ה סבה ראשונה עלת כל העלות כו' ואז בשם שהעולמות משתלשלין מעילא לתתא מעילה לעלול ברצונו ית' בשעת הבריאה, כך אנו מיחדים שמו הגדול בכל יום מתתא לעילא מעלול לעילה כו' וזהו תכלית עבודתינו בק"ש ובתפלה, ובפרט בעבודת הקרבנות, עיין זהר (פ' נח דף סה) במאמר אר"ש ארמית ידי בצלו כו' ושם תראה נפלאות בוראינו מתקלס ומתעלה מעלה לעלה עד א"ס כו'.

וכתב בס' עמרת צבי (זח"א סה, א [פרשת נח]) [ד"ה] אר"ש ארימת ידא וכו' הנה מאמר זה מביא מהרח"ו בע"ח דרושי עגולים ויושר וז"ל בענף ד', ואם תשים עיניי שכלך לדייק שם היטב כל המלות המיותרים והכפולים והרמזים הנרמזים אל המבין במאמרם הנ"ל, תתפלא ותשתומם כראותך כמה מדרגות על מדרגות לאין קץ מספר קדמו להי"ס הנקראים אצלנו בשם י"ס דאצילות והמעייין כחבורינו זה אם יזכה ידע ויבין ויעמוד על מתכונתו וכו'. עיי"ש וגם בפ"א מסדר אצילות למהרח"ו וכו'. ומעתה תבין אשר אין בידינו לפרש זה המאמר כי האיך נרמזו בכאן התחלקות ד' עולמות הנקראים ראייה שמיעה וכו'.

דהיינו התהוות עולם התיקון אחר עולם התהו דוקא וד"ש בשעתו נכרא העולם לא הי' ראוי העולם להבראות קודם לכן והבן. מכאן שהי' בורא עולמות ומחריבן וכו' והנה טוב מאוד דין הניין לי וכו' רצ"ל א"ת כ"ל כנ"ל, והנה טו"ב מאו"ד רצ"ל ועולם התהו ג"כ הי' טוב צורך גדול מאד לעולמות, רק זה הוא טוב מאוד והבן.

ועוד שם פ' וירא (ד"ה במדרש דרש הפסוק): מוכן הדבר בסוד ד' ליראינו שהש"י ברא עולמות ומחריבן (כאשר ידעת מסוד ז' מלכי אדם שהיו העולמות מתחילי' בסוד היראה ונחרבו וניתקנו בסוד הקוץ ככיכול בציור בחי' אדם ובסוד האהב' מוכן למשכילים). והנה כבר כתבנו במ"א שעי"ז נתהווה בעולם סוד היראה וסוד האהבה וכוה תבין תיקון הזדונות לעשותן כזכיות על ידי תשוב' מאהבה. והנה מזה נתהווה שכל הדברים הטבעיים שבעולם העשי' נבראים מבלי תיקון עד יתקנו סוד האדם המתקן, וזה כל עבודת האדם בעוה"ז להביא כל הדברים לידי תיקון ע"י מעשיו ועי"ז יהי' שכר ועונש. ובוה יובן הפסוק סוד י"י ליראיו, סוד י"י מה שהי' בונה עולמות ומחריבן מוכן ליראינו כי כן היו העולמות תחילה בסוד היראה ונתקנו בסוד האהב' וכנ"ל והבן... וכוה תבין א"ל הקב"ה לאברהם (להודיעו סוד המילה האיך יהי' זה שיבא האדם אחרי המלך מלכי המלכים לתקן את אשר כבר עשהו) דיו לעבד שיהא כרכו רצ"ל שגם הש"י ככיכול ברא עולמות והחריבן שהי' מקודם בלי תיקון כדי שיהי' עולם הבחיר' ונסיון ויתהווה בחי' הירא' כנודע, ע"כ גם האדם נברא בלתי מתוקן עד יתוקן ע"י האדם המתוקן וכו'.

עמי קו

אותן הסוברים שהעולם חוזר בשמיטה ויובל, ויש להם סמך באדר"ד...

[ראה לעיל עמי צט וכהוספות לשם]

וכתב בס' עמרת צבי (הגהות והוספות לס')

המדרגות מעלה לעלול ע"י כמה פרגורים ולבושים, כמו כן צריך לעבודת הקרבן והתורה והתפלה להתבודדות וטהרת המחשבה ורדיפת רעותא הוא הדעת דמחשבה עלאה למורדף אבתרי' כמו בעליית הרצון הבורא ב"ה ע"י אלף אלפים רבוא רבכות מדרגות איך וכמה ומתי. כמו כן ק"ו בן בנו של ק"ו צריך הטהרת המחשבה מקודם ברורים וטהרה לאדם השפל הזה העובר בעולם הזה הגשמי, בכדי להתגדל ולהתקדש שמו ב"ה וב"ש בעולמות אשר ברא כרצונו וכרצון יראיו, ויהיה הכל לנחת רוח לעשות רצונו ולא ימשול זר ולא יבא ערל וטמא ח"ו בשערי היראים וע"ז סובב והולך המאמר הלזה, עד שסיים זכאה חולקיהון צדיקייא בעלמא דין ובעלמא דאתי אשר הם זוכים להעשות לחדש בכל יום תמיד מעשה בראשית לפי כח מדרגת כל אחד בחמלת השם עליו לעזרו בעזרת ה' בגבורים ואין להאריך בכאן בזה, וכבר הורו לנו רבותינו בזה דרכים מדרכים עמוקים בסודות התורה והעבודה לאין קץ ומספר, ולא באתי אני השפל בזה אלא להורות הדרך לחברים אנשי גילי וחברתי אשר יעיניו במאמר הזה המדבר בקרבן בעבודה ומדמה אותו דוגמת בריאת עולם ממש, והרי זה בא ללמד על עבודת תורת אדם ונמצא למד איכות בריאת עולמות בקדמון מקדם קדמוניות עולמות לאין קץ הקודמים לעשר ספירות דאצילות. ינחני השם במעגלי צדק למען שמו ב"ה וב"ש, להבין ולהשכיל להעמיק באורות נעלמות המקווי' אלינו להתגלות לנו ועל ידינו, כאמור יהי חסדך ה' עלינו כאשר יחלנו לך. ותיבת עלינו טעמו על ידינו, וכאשר יחלנו לך מעיד עלינו, והבן כו'.

דע לך אחי אחר שהקדמנו אשר זה המאמר תכלית לצורך עבודת צדיקים ברזא דקרבנין ברזא דצלותין כמו שהתחיל הקדוש ארימית ידי בצלותא לעילא וכו' להודות עד היכן צריך העובר והמתפלל להרים ידא בתפלתו הוא כל כחו, והיד הוא חותם כח העבודה כידוע לבעלי העבודה הזאת וכו'. והנה עיקר העלאת התפלה עליות

אמנם האיש הירא וחרד לדבר ה' לשמוע ולהבין דבר ה' יוכל להבין דברי המאמר הזה מעט מן המעט אפס קצהו כחוט דק מן הדק באבנתא דלכא אם ילמוד בחיבור ע"ח עד סוף היכלות דא"א מן המדרגות הקודמות לאצילות אשר ביאר לנו רבינו, יכול כל אחד המעיין בלב ונפש לתפוט איזה בחי' להבין במאמר הזה מעט, אחד מרבוה רבכות מדרגות הנרמזים במאמר הזה, וכ"ז להבין לפי שכלו ונפשו לעצמו כפי מה שנראה לפי קט שכלו, אבל לא לגזור אומר ויקם כי הוא זה בדוקא וכו'.

והנה כל מה שאני אומר בדרך אפשר אני אומר, כי סודות אלו עמוקים מני ים והעצה היעוצה להבין הדברים מעט מן המעט לעיין היטב בדברי רבינו בהיכל א"ק ובהיכל עתיק וא"א, ואז תבין באבנתא דלכא כג"ל מעט מן המעט כו' ואז בכל פעם תמצא מעדן לנפשך בכל רמזי הזהר הקדוש במאמר הזה והנה אחי ידידי המאמר הזה בכאן ובפ' פקודי נסדר ברזא דקרבנין לא על שעת בריאת העולם, אמנם על שעת עת רצון הנעשה ע"י הקרבן אשר בו מתעוררין העולמות כו' עד למעלה ראש עד א"ק כו' והנה ע"י הקרבן נתקרב ונתעלו העולמות עד עלותם ג"כ למעלה ומתעורר רעוא דרעוין עד למעלה ראש א"ק ועי"ז מתחדשין העולמות ברבו יתיר להמשכת נשמות לתוספת ברכה וקדושה ויחוד פנים בפנים, והוא דוגמא מה שנעשה בעת רצון בריאת העולמות וכו', נתעורר הרצון העליון ונתחדשו עולמות חדשים שמים החדשים וארץ החדשה אשר ב"ה וב"ש עושה ועומדים לפניו וכלם בדרך כללותם הכל נעשה דוגמת בריאת העולם בו ימי בראשית. וע"ז נתיסד המאמר הלזה ומסדר דוגמת בריאת עולם איך נתעורר הרצון העליון הקדום לכל הקדומים שלא ע"י המעשה כ"א בדרך נס ע"י הדעת בלי העלאת מ"ן וכו'.

וכאשר נסדר בכאן כמה עולמות לאין קץ קודם בריאת העולמות ע"י השתלשלות

מבלי שיאמר האדם סתם אתפלל אל א"ס ב"ה, כי לית מחשבה תפסה ב"י כלל, וכאשר הארכנו בזה ת"ל בהקדמת פע"ח, והבן זה. זהו ויהי דוד בא עד הראש, היינו שהלך במדרג' ונשען לגבול הראש הוא הראש העליון מן ג' רישין וכו'. ואי לזה דרשת חז"ל שבקש דוד לעבוד ע"א, כי גם לדוד עד לשם סכנה עצומה, וכבר אמר דוד בעצמו לא הלכתי בגדולות ובנפלאות ממני וכו'. אבל לעלות עד הראש סכנה עצומה, וכפרט דוד שהי' אז ימי הקטנות לו והדינים היו שורים עליו ר"ל אז, הוא בודאי סכנה גדולה לעלות עד הראש. זהו טעם והנה חוש"י הארכי לקראתו ואדמה על ראשו אכ"מ להאריך ולהטעים וכו'. והוא רמז סוד מאמרם ז"ל העושה תפלתו עגולה סכנה ואין בה מצוה, ואם קאי על תפילין הי' לו לומר העושה תפילין עגולין, אמנם מרומז למי שרצה להתפלל סתם להשי"ת לא"ס ולעלות בלתי מדרגות השתלשלות צנורי יחוד שמו שם הנכבד והנורא הוי' ב"ה וב"ש, ועולה עד הצמצום ראשון אשר הוא עגול כמבואר בענפי ע"ח, בודאי הוא סכנה ואין בו מצוה כי שם הוא אור פשוט בלי לבוש ולית מחשבה תפסה ב"י כלל, והוא דין קשה כאמור כי ה' אלהיך אש אוכלה. ודי בזה למבין מדעתו.

עמ' קח

להיות המיוחד באחד אמת מוסד נפשו...

ראה בס' אנרא דכלה פ' תולדות (ד"ה ויצו אבימלך) ופ' ויגש (ד"ה אלכה ואראנו).

להיות המיוחד באחד אמת מוסד נפשו ומתיחד באהבה עם כללות ישראל... עם נשמת הצדיקים העולים למ"ג...

וכתב בס' בית ישראל (פ' לך ד"ה וכן נאה לומר): והנה לשלול ולמנוע הכוונה של אני לקבל פרס, נודע כ"ז שאדם מלוכב בחומרי ובלבוש ג"ס וע"כ ב"ן אדם בעון חולל, לא יצויר בדעתו הנאה קלה בלתי יקבל בה איזה

עולמות עד ועד בכלל עד א"א דאצילות, וכיאר בכאן בדרך כלל סדר השתלשלות המדרגות שקדמו לט"ס אלו דא"א דאצילות הנקראים בשם ט' היכלין, והעובד בתפלה שהוא במקום קרבן עולה, עולה למעלה עד עתיק עד א"ס. אמנם עיקר העבודה עד א"א דאצילות לקשר אצילות במאציל, והא"א בעצמו כולל הג' רישין כידוע לעוסקים בדע"ח ובפע"ח והנה אחר שביאר בקיצור סדר המדרגות עד בואו לעולם אצילות ממעלה למטה בהשתלשלות אל ט' היכלין אלן, אמר רעותא דכל ט' נהורין דקיימו כלהו במחשבה דאיהו חד מינייהו בחושבנא, ר"ל הרצון של ט' נהורין אלו למרדף בתרייהו להיות האדם העובד רודף אחריהם כאמור ונדעה נרדפה לדעת את ה', היינו לעורר מ"ג עד אותן ט' נהורין הוא הא"א לברר וללכך הטוב בזיכוך אחר זיכוך בנר"ג ח"י יחידה עד עלותה למקומה מעולם ועד עולם עד עולם אצילות, וכמו שהאריך הקדוש הלזה למעלה בהיכלות, וכמבואר בתורת רבינו.

והנה נאמר ויהי דוד בא עד הראש אשר ישתחוה שם לאלהים, הגם שדרשו חז"ל מה שדרשו, אמנם רזא דמלתא אשר עלה למדרגת ראש בתפלתו ועבודתו, כמו נקרא ראש השלישי עדנו העצמי כי דע לך אחי ידידי שאין יכולת ביד שום עובד להעלות מ"ג ולעבוד אל הא"ס ב"ה וב"ש, כי דרכי התורה מורים לנו כאשר באה הקבלה מרכותינו לעבוד דרך צנורי היחוד בכל לב ובכל נפש ומאר הידוע לבעלי העבודה, להעלות מ"ג בק"ש ותפלה ליחד זו"ג, ובק"ש להמשיך הטפה מרזא מעתיקא והוא רישא דלאו רישא ולא ידע ולא אתידע ולכן באד"ו דף רפ"ח ביאר אורות העליונים הדקים מן הדקים וכינה אותם לשם רישין לומר שהוא ראש ועבודה ויחוד שמו ית' וכו'. והנה כל העבודות הכל לקשר שם הוי"ה ב"ה וב"ש והגם שהוא עלת כל העלות אחר יחיד ומיוחד, רצונו ית' ב"ה וב"ש שיהיה כל העבודה על רושם שמותיו ית' ב"ה ולא למעלה מן השם הוי' ב"ה ראש כל השמות והמדרגות אשר בו נרשמים ע"פ קבלת חז"ל

אמר לי בבוד מחו' הרב הקדוש מהרצ"ה שליט"א, דקורא התנא למילדת חכמ"ה, כי בחכמה פותח שערים. ונ"ל דנשמע דבר זה מן התורה, דהנה בפסוק כי חיות הנה מתרגמינן ארי חכימי"ן אינון. ונתיבות התרגום לא נודעו, אם הכוונה כפירש"י שהן בעצמן בקיאות כמילדות, הנה על מילדות שבמקרא תירגם הוא בעצמו חיי"ת"א, ובכאן דכתיב [בקרא חיר"ת] שינה לתרגם חכימי"ן. אך הוא לבאר מה ששינה הפסוק לומר חיר"ת ולא אמר כי מילדו"ת הנה, להורות דנשים העבריות בקיאות לפתוח שערים ע"י כוונתם בחכמ"ה הפותחת שערים. והנה החכמה מקור החיים כמד"א והחכמה תחי' וכו', ע"כ החכמה פותחת שערים לתולדות החיים וזהו כי חיר"ת הנה מתרגמינן ארי חכימי"ן אינון.

עמי קט-קי

וקרי"ס הי' ע"י התגלות עתיקא קדישא, עת רצון פשוט [ובהוספות מהרצ"א:] כי הי' אז הקיטרוג הללו עובדי ע"ז והללו וכו' עד שנתעורר הרצון הפשוט.

וכתב בס' אגרא דכלה פ' בשלח [ד"ה]: י"י איש מלחמה י"י שמו שמעתי מכבוד מחותני הרב החסיד המקובל המפורסם מהרצ"ה שליט"א הפירוש הוא כך, י"י איש מלחמה, היינו לוחם במלחמות עם המקטריגים על ישראל ומוזכר זכותם, וכביכול משתיק המקטריגים בדין ומראה להם ששורת הדין הוא להיטיב עם ישראל וכאשר ח"ו אין מקום לדחות טענות המקטרג הנה י"י שמו, רצ"ל הנה הש"י אומר י"י שמי שאני מהווה כל היות, ורצוני להיטיב עם ישראל ומי ימחה בידי עכ"ד. והנה ראויין הדברים למי שאמרם, ודברי רז"ל מסייעין לו, שאמרז"ל שהי' קטרוג הגדול אצל הים הללו עע"ז וכו' עד שהוצרך הש"י כביכול לדחות השר של מצרים, ויושע י"י ביום ההוא את ישראל מיד מצרים.

ובס' דעת קדושים (מאמר נר מצוה פ' י"ב):

דבר פרס אשר יתואר לו אני, כ"א לקדושי עליון איתנים מוסדי ארץ בהופע עליהם רוח מרום קדוש ה' מכובד, כמו רבינו הקדוש וחביריו המה הגבורים אשר מעולם אנשי השם אבל אנחנו בעיר דקיק צאן אדם כמעט רגע נפסק הדביקות, ובוה אנחנו ח"ו מקבלים נתנה לנו התורה הקדושה עצה יעוצה להיות עבד למסור ככל מגמותינו ומחשבותינו כאמת נפשינו רוחינו ונשמתינו בבקר ובערב החלק אל הכל והוא כל יכול וכוללם יחד. ואז אין אנחנו גרועי ופחותי ערך, ונוכל ג"כ לקשר עצמינו עם צדיקי דורינו האמיתים ובשרש גלגולי נשמותינו ובהצדיקים הבאים לעולם אל הצדיקים בעיבור בדביקות אהבה שלימה בקבלת ארבע מיתות כ"ד כח האמת בדביקות בקבלת עומ"ש, והוא קבלת אהבת אמתת ישראל. ונמצא אנחנו דביקים בכללות ישראל ובכללות הכולל עם מ"ג. ואמנם לזה צריך הכנעה גדולה לא יחשב כללום בעיני עצמו וכו' לרבך כימין ע"י פירש חטאים כנ"ל בשם הזה"ק.

ואצלינו מתבארים השמות ע"פ דברי האר"י ז"ל ת"ל... בחכמות נפלאות מיוסדים.

הוא "קונטרס השמות" הנדפס בס' עפרת צבי פ' ויקרא, עייש"ב.

עמי קט

ואמר לי הרב בעל הקונטרס דמש"ה נק'... מילדות חכמה... כי בחכמה פותח שערים.

וכ"כ בס' עפרת צבי (זח"כ ד, א [פרשת שמות, ד"ה דאמר ר"א מה הגן הזה]): לזמור"ר הוא בסוד י' הוא החכמה, כי סוד זמור וקצירה הוא סוד לידת הנשמות העליונות הנקצרות מבטן אמא (כמבואר בלק"ת פ' בהר) וכל כח לידה הוא ע"י החכמה כטעם קוראים לה אשה חכמה. והעוסקים במצפוני החכמה נקראים מחצדי חקלא כידוע.

וכתב בס' ברכה משולשת (שכת פי"ח מ"ג):

קושית הידיעה והבחירה... אם תרצה לידע
תשאל אותנו, בעזרה נסביר לך מתוק לחיך.

ע"ד ידיעה ובחירה ראה גם לעיל עמ' פב, ובס'
בני יששכר (שכתות, מא' ו אות ג; תשרי,
מא' ד דרוש ז אות כב; מא' ז אות ד; אדר, מא'
י דרוש א). **אגרא** דבלה (פ' נת, ד"ה ויזכור
אלקים את נת, בזוהר ת"ח), פ' וארא (ד"ה שם
כיצד נאמר); פ' תצוה (ד"ה מדרש פ' ל"ה וזה
הדבר); פ' צו (ד"ה ולבש ת"ח); פ' שלח (ד"ה
מדרש פ' ט"ו), פ' חקת (ד"ה זאת חקת התורה
אשר צוה ואילך) [והוא מס' בנין]. **דברים**
נחמדים אבות פ"ג מט"ו (ד"ה שם ובמדרש
שמואל).

עמ' קיב

אותיות השם אשר מותר לצייר... על אופן
שזכרנו למעלה, **אש שחורה**...

ראה לעיל עמ' עא-עב. וכתב בס' בית ישראל
(פ' וישלח ד"ה ולהשכילכם בינה וד"ה
אמנם היוצא לנו מזה אריכות הדברים): על פי
מעשינו כן רשות לצייר השם הוי' ב"ה וב"ש
להשגת שכלינו, אשר הרשו לנו אבותינו לצייר
שם הוי' ב"ה וב"ש לנגד עינינו בכל עת ורגע
בדמות צורות אותיות הגם שנאמר כי לא ראיתם
כל תמונה והנה הציור של אותיות הללו המכבאר
בזוה"ק ויקרא אשכילך אחי, כי הנה במה שאנחנו
עומדים על איזה דבר מן הדברים בכל מעשינו
תיכף יצייר בו שם הוי' ב"ה, כי העשי' דוגמת
הכתיבה כטעם וכל מעשיך בספר נכתבים, כי הכל
הוא רושם אלקות והתורה וכו'. ולכן מותר לנו
לצייר השם הזה לצורך מעשינו ועבודתינו לבורא
כל עולמים ית"ש. האמנם לית ל"י דמות ודיוקנא
ושום תמונה ח"ו, אבל בכל מה שאנו מתחילים
בכל עבודה ומעשה לא יבצר משני בחי' הנ"ל,
נקוד"ה אשר הוא המקור והראשית ועל"י בא רמז
היו"ד נקודה קטנה בשלש קוצין, והתפשטות
ממקורו סוד המעשה הנמשכת מן המחשבה והוא
הוא"ו, והציור של הההי"ן הוא לרצונו על צד

ממורינו הרב הק' [מוהרצ"ה] נ"י על פסוק
י"י איש מלחמה י"י שמו, אשר בכחי' ז"א תמן
י"י איש מלחמה להכריע לטוב ולמוטב ע"י
מלחמה אך י"י שמ"ו, בגימט' רצו"ן, כשהקב"ה
רואה שאין כח כביכול לנצח במדת הדין, אזי
מאיר רצונו הפשוט ונותן כל טוב, ועל רצון אין
טעם בדבר, אלא הרצון מצד עצמו להטיב, ב"ה
וב"ש עכ"ד מורי.

עמ' קיא

מי שאינו לומר זאת החכמה... ספק
באמונה...

וכתב בס' עמדת צני' (זח"ג פ, א [ביהוספות
והגהות מכי"ק] שנדפסו במהדורת נ"י
תש"כ) פירוש הפסוק שלחה נערותיה תקרא
ר"ל היא תורה סתם הם הת"ח המוכיחים לפשוטי
העם בכתי' כנסיות ובכמ"ד ואומרים מי פתי יסור
הנה, ר"ל אפילו מי שהוא מושרש בפתיות יסור
מעליו הפתיות שלו ואורייתא דלעילא הוא
פנימיות התורה שנקרא לב, קרי"י לה חסר לב,
ר"ל הגם אחר הסרת פתיותו ושטותו עוד אמרה
לו חסר לב, שהוא פגום מהמנותא כי גם שהחכים
כתורה נקרא חסר לב פגום מהמנותא, כי אינו
חושק לפנימיות התורה בוודאי ידע כי נפשו פגום
ויש לו גם פגם בנפש לכן אינו חושק וכוסף ולכן
נכתב אמרה לו בלשון עבר, ע"ל ע"ד אמרם מתוך
שלא לשמה וכו', בתחלה פשוטי התורה מסירה
ממנו הפתיות והשטותים והילדות והשחרות,
ואח"ז יסבור ברעתו שראוי ה' לומר לו חסר לב,
אם לא יעמיק בה עוד הוא חסר לב פגום
מהמנותא כנז"ל. ודבר התלוי במחשבה מצינו בו
לשון עבר, אמרה לו, כי בתחלה קראתי פתי ולא
כ"כ גרוע כמו חסר לב שפגום מהמנותא, כי כן
דיכי התורה ביותר התעסקו יותר עמקו בכל פעם
מבין דבר כמה חסר לב עד שלא למד, וכמה פגום
מהמנותא ולכן שייך אמרה בעבר להיות על זה
מה ה' לו בעבר

עמ' קיג

אם האכילה הוא ע"ד בוונת האר"י ז"ל...
ובפרט מי שזיכהו השם... יכול ליחד באכילתו
כמו בתפלתו...

וכתב בס' לקו"ת וש"ס מהר"א (בהקדמה):
אמר רבינו [מהרצ"א] שאם ח"ו יקח
מאכל או משקה בפיו בלי יחוד שמו יתברך,
מוטב לו שיחנק ח"ו ולא יבא לידו דבר זה. עכ"ל
עד כדי כך מסר רבי נפשו ביחודים לייחד ולקדש
שמו יתברך למעלה ולמטה בכל עת ורגע בכל
פנה שפנה.

ובס' מעשה אורג (הקדמת מעשה אורג וכו' פי'
המשניות לסדר זרעים): ראיתי למורי רודי
הקדוש רבינו צבי שה"י אומר על כל דבר קטן
וגדול לשם יחוד קודשא בריך הוא ושכינתיה בפה
מלא, אפילו מעט מים ששתה היה שוהה ואומר
כמה יחודים, ועד כשה"י שותה המים ה"י דוגמא
דלעילא להמשיך מים עליונים לשכינת עזונו ממנו
להחיות נפש כל חי ברוך חי העולמים. וכן בכל
דבר אכילה כל תנועה ותנועה ה"י בדוגמא
דלעילא ומעט מעט שאכל המשיך רב טוב לבית
ישראל

ובס' זוהר חי (ח"א דף ז'): כששותה מים,
ראיתי למורי רודי [מהרצ"א] שאמר בפה
מלא לשם יחוד קוב"ה ושכינת"י ואמר שהוא
מכוין להמשיך אור החסדים של היודי"ן להמשיך
לכל דרגין קדישין לכ"י וה"י מייחד על כל דבר
קטן וגדול.

וראה אשר כתב בס' זכות ישראל (מע' ב אות
כה). שמעתי מחסידי קדמאי מרבינו צבי
שפ"א באמצע נשיאת ידיו על ראשי בני"י
לברכם... צוה להמשמש להוציא כל איש מעליו,
ויהי בצאתם אז אמר להמשמש להביא לפניו מעט
קאווע לשתות, ותיכף אחר שברך על הקאווע
והתחיל לשתות מעט צוה להכניס בחזרה כל העם
לברכם. ועמד אז אתו חתנו האהוב חוי"ז הצדיק
הק' מראולא זצ"ל והתפלא על זה מדוע הפסיק

מדותיו יתברך המתפשט מאורו לנבראו הכל
לכבודו וכו'. והכלל העולה כי השם העצם הו"י
ב"ה וב"ש מיוחד בנו לצורך מעשינו בכדי
שנתפסם בקצות דרכיו מדותיו בגין דישתמודעון
ליה, והטעם הוא ראשית ואחרית ונקודה וקו. וזו
היא הדרישה במעשה בראשית ביחיד ביחידו של
עולם, היות הכל אחד ואין זולתו, אבל שמו הוא
רושם בלבד כמו העולם בכלל אחר דברא ליה,
אבל קדם דברא ליה הוא הא"ס לית ביה דמות
וכו' ומזה אנחנו למדים אשר בכל עת ועת
שאנחנו עושים איזה עובדא או דבור הן מצוה
או רשות, תמיד יסובב על ציור עצם הנפלא הזה
ציור שם הו"י ב"ה, כטעם כל מעשיך יהיו לשם
שמים, לשם שמים דייקא, כי שמים הוא בחי'
התפשטות ושם שמים הוא שם הו"י ב"ה וב"ש.
ובאיזה עש"י שתצטרך תנקד זה השם וכו' ודרך
משל אם תלך לטהר עצמך במקוה תנקד השם
בניקוד טהר"ה, כי בכל פעולה ועובדא ממילא
נעשה שם הו"י ב"ה וב"ש וכו'.

עמ' קיב-קיג

איזהו עבודה תמה... האיך הוא עבודה תמה
הלא בשעת אכילה אינו מתפלל... ואין זה
עבודה.

וכתב בס' דברי יחזקאל (פ' פקודי): פי' הרב
הקדוש איש אלקים מורצ"ה וצללה"ה
מוידי"שוב מה שאמרו חז"ל איזהו עבודה תמה
כל שאין אחרי' עבודה, הכוונה כי מי שמכוין
בדברים גשמיים כדי שיוכל אח"כ לעבוד השי"ת
בנקל, אזי המעשים גשמיים גופא אינם עבודה
בעצם רק שהוא הכנה שיבוא עי"ז לעבוד בתורה
ותפלה, וא"כ הם צריכים עוד עבודה אחרי'
כמוכ"ן. אבל במי שעושה עשייתו הגשמיים באופן
שיה"י הם עצמם עבודה כמבואר בספרים
הקדושים, אזי שוב אין צריך עבודה אחרת אחרי'
כדי לתקן מעשים הגשמיים, דהא גופא עבודה.
עכדה"ק.

באמצע הברכות לשתות הקאווע, ואמר לו חותנו רבינו צבי אל יפלא בעיניך, דע לך כי עצם 'הברכה' הוא השם 'הוי"ה' ב"ה (כי דמילואה הוי' גימטריא רל"ב מספר 'הברכה' כנ"ל) וכאשר אין מאיר לפני המשכת הברכה מהשם הוי' ב"ה אל הנבראים התחתונים הנה ע"י אמירת הברכה על הקאווע המשכתי הארת הוי' ב"ה אל עולם העשי' להמשיך הברכה על העם. ע"כ שמעתי.

ובס' אנרא הכלה פ' קרח [ד"ה]: ונחשב לכם תרומתכם כדג"ן מן הגר"ן וכמלאה מן היק"ב יש לפרש הפסוק הזה לדרכי עבודה בכל עת, כי התורה נצחיות, והוא עפ"י הקדמות ידוע שרז"ל כינו לתענוגי עוה"ז בתיבת ל"כ"ם (כידוע מפלוגתת ר"א ור"י ביו"ט חציו לי"י וחציו ל"כ"ם, כולו לי"י או כולו ל"כ"ם) והן אמת שגם עסקי עוה"ז אכילה ושתי' משגל ומו"מ הם עבודות גדולות להצדיקים העוסקים ביחודים בעולמות עליונים כנודע, והנה רבת המון עם כראותם הצדיקים יושבים על שולחנם ואוכלים מטעמים כיד י"י הטובה עליהם, מורים לעצמם היתר לעשות כל ימיהם כחגים וסוכרים כי לא יאשמו כי זה ג"כ דרך הנאות לצדיקים. ועינם הטעתם, כי הצדיקים גורמים בתפילתם יחודים נוראים בעולמות, ואחר התפלה כאשר נפקתא מבי מלכא יתייבב יושבים על שולחנם ליהנות מן נפקתא דבי מלכא, והכל לצורך גבוה, והוא להם עבודה גדולה כאכילת קדשים דמשולחן גבוה קא זכו. משא"כ מי שתפלתו מן השפה ולחוץ דרך עראי, ואח"כ סעודתו (שהוא אוכל) מי יודע אם הוא נפקתא מבי מלכא, באפשר סיגל המאכל ע"י תחבולותיו במו"מ ברמ" ונדנדוד גזל וחמס ושקר, הכזה יהי' עבודה לי"י

ולזה בא הרמז בתוה"ק ונחשב ל"כ"ם תרומתכם, היינו התרוממות שלכם ע"י עבודת ל"כ"ם, היינו עסקי עוה"ז הנק' ל"כ"ם, יהי' נחשב לפני י"י בעת ובזמן כדג"ן מן הגר"ן (יתפרש הכ"ף כדג"ן, כ"ף הזמן, ופירושו כאשר הדגן וכו') כאשר הדגן שלכם הוא מן הגר"ן, הכוונה דג"ן

מרמז לג' תפלות שכ"א י"ט ברכות בגימט' דג"ן וגר"ן נק' השכינה כביכול רנ"ג איברים דנוקבא עם המפתח לדעת ר"ע בבכורות. ועפ"י יאמר ונחשב לכם תרומתכם כנ"ל כדג"ן מן הגר"ן, כאשר תפילתכם הנק' דג"ן יהי' מן הגר"ן (מן השכינה הנק' גר"ן, והיא תדבר מתוך גרונכ"ם) לתקן כל קומתה וכל איברי' וכמלאה מן היק"ב כאשר השפע הבאה אחר התפלה במילוי הצינורות הוא מן היק"ב, היינו שפע היחוד השלם הנרמז בתיבת יק"ב אהי' הוי' אדני, כלל עולם אצילות, יחוד' ברכ"ה קדושה' כאשר התפלה תהי' באופן זה, והשפע אח"כ באופן הנ"ל דתתייבב לכוך ע"י תפילתכם נפקתא מבי מלכא, אזי יהי' נחשב תפילתכם לפני הבורא ית' כאכילת קדשים. העמק מאוד בדברים הללו ותמצא בהם טעם להסמיך עבודה כזו אמקרא קודש הלזה

עמ' קיג-קיד

..וכן בכל עניני מו"מ... ובכל עניני העוה"ז... חרישה וזריעה... כל דבר שיצא מפיך תוכל למצוא... יחוד שמותיו ב"ה... אפילו בכל לשון שמדבר... סוד הלח"ם סוד מזל"א... וכן מ"ם... [ובהוספות מהרצ"א קמד-קמה] ג' היות שבלח"ם... כמו שכתב הרב... לעשות יחודים בכל לשון עם ועם... להרגיל את עצמו להתבונן לנגד עיניו אותיות הדיבור היוצאים מפיו, וזה קבלנו.

ובס' בני יששכר (ניסן, מא' ד דרוש א ע"ד הסוד) העתיק בארוכה (בתוספת הערות מהרב מוהרצ"א) את דברי הס' ברית כהונת עולם בענין ג' ההיוו"ת שבלח"ם, ובתוך דבריו: ואמנם בבחי' הלח"ם אשר הוא אוכל' יתכן כוונה זו גם לכל ימות השנה, כי בחי' לח"ם הוא הנמשך מג' הרוי"ת ונעשה אוכל' לגבי אד"ם האוכלו, ובזה יהי' מילוי לשמות הללו כי כאשר יאכל האד"ם את הלח"ם המושפיע לו מהז"ן ומפרנס לכל ויהי' לכו לשמים לדעת אותו בכל דרכיו (כזה יהי' תיקון לשאר חמ"ץ סוד ע"ץ

אחרונה. הצגתי לך דברים פשוטים לדוגמא. והנה מבואר לדעתי המושכל הזה ככאן בפעולת אבינו אברהם, בא"ר שב"ע הוא בחי' מלכות כנודע, ויטע אש"ל בחי' יסוד בבאר שבע

ובס' **אגרא דמקא** (אות קסה): מהראוי לכל בר דעת בעת דברו עם הבריות שיהיה כוונתו לקוב"ה, כענין היחודים שמייחדים הצדיקים כדיבורם בעת דברם עם בני אדם וז"ש זההר (וארא דף כג, ב) ואי תימא דרמאות הוה לאו (אמר הטעם) דהא כל מאן דסליק ליה לקוב"ה ואיתחזי דבגיניה קאמר לאו רמאות הוא, רצה לומר שכן ראוי לכל איש לסלק דבריו לקוב"ה בעת דברו עם בני אדם והבן.

ובהנהגות ישרות (אות כג): להרגיל א"ע בכל דיבור שידבר שיחשוב בצורת אותיות הדיבור שהוא אפי' בל"א כגון גי"ב מי"ר יצייר לפניו במחשבתו צורתם ועי"ז יהי' נקל לפניו לשמור א"ע מדברים בטלים ואסורים כך קבלנו. וגם עי"ז יעזרהו השי"ת לעשות יחודים ע"י האותיות בגימטריאות וצירופים שונים ור"ת וכיוצא בדברים כידוע למשכילים, ויחשוב בקדושת האותיות ובצורתן

ובס' **רגל ישרה מע' ת'**, ד"ה תורה תא חזי: מקובל בידינו מהאריז"ל שהאדם יכול לעשות יחודים בכל ענינים שעושה באכילתו ושתייתו והילוכו ודיבורו.

[עוד כענין יחודי הצדיקים כדיבורם ראה בהוספות לעמ' מט].

ש"ם נק' מדת מל'... לש"ם שמי"ם ליחוד ולקשר זו"ן... ש"ם נו' ק' פעמים... שמי"ם נו' ק'...

וכ"ב גם בס' בני יששכר (כסלו-טבת, מא' ב אות מא). **אגרא דכלה פ'** ויקהל (ד"ה מדרש ראו קרא). **רגל ישרה (מע' ש, ד"ה שם ה"ס המלכות, ומע' ק' ד"ה ק')**. **מגיד תעלומה (על פ' הרואה, דף ס"ג ע"א, ד"ה כל המשתף**

הדע"ת טוב ורע כיון שדעתו נוטה לטוב והבן. כן נ"ל) יהי' בזה מילוי לבחי' השמות של הלח"ם (ויהי' עם האוכ"ל בחי' מצ"ה כי נסתלק שא"ר חמ"ץ הוא ע"ץ הדע"ת, והבן כן נ"ל) כי נתמלא רצון של המשפיע בהיות טובתו להשפעת אד"ם ומזונו, ובלבד שלא יהי' נפש בלא דע"ת (היינו כשדעתו יהי' ח"ו למלאות כריסו שהיא בחי' שא"ר חמ"ץ ע"ץ הדע"ת נוטה לרע ח"ו. והבן. כן נ"ל), והרי האד"ם האוכל גורם למלאות בחי' ההויות בסוד אדם כנזכר וזה שאמר כי לא על הלחם לבדו יחי' האדם, כי בהיות עדיין הלחם לבדו בלא מילוי מבחי' אוכ"ל אכתי לא מהני מידי, אלא ודאי על כל מוצא פ"י י"י, כי המילוי מיקרי מוצא הפה הנמשך מבחי' הוי', שכל מילוי האותיות יהיו לכל אשר יבטא האד"ם כל אות בפ"ע (רצונו לומר שיעשה מכל אות דיבור בפ"ע) ועל כל מוצא פ"י הוי' יחי' האד"ם ודאי, בהיות שפע הוי' נמשך לבחי' אד"ם כנו' ועכ"פ מסוד מצ"ה מפורש בחי' הלח"ם ובחי' האוכ"ל, ויחודיו יהיו תמים על כל מוצא פ"י הוי', ועליו יחי' האד"ם עכ"ל.

וראה עוד שם (מא' ח אות יב) בקצרה. ועוד בס' והי' ברבבה (פתיחה ד"ה והנה סך המשניות שבמס' זו)

ובס' **אגרא דכלה פ'** וירא [ד"ה]. ויטע אשל בבאר שבע ויקרא שם וכו'. צורך הודעת הסיפור. ונ"ל דמשיענו דהנה דרך הצדיקים בכל הדברים שעושים לכיון בהם יחודים כנודע הדבר למשכילים, כגון בלקחו לח"ם בגימטריא ג' הויות וטובל במל"ח ג"כ ג' הויות עי"ז נעשה בכונה הלזו פעולה במקום עליון וכן בכל ענינים שמזדמנים לאדם בין בעשי' בין בדיבור יוכל להתבונן מזה איזה יחוד, כגון בנטעו אילן בארץ ויכל לכוין לצרף תיבת איל"ן לאר"ץ, כי הנה אר"ץ הוא שם אלקים באלפין שהוא בחי' דין, ימתקו ע"י נטיעת האילן בתוכו כי איל"ן בגימטריא יחוד הוי' אדני ובהצטרף שניהם יחד בגימטריא שלום"ם ה"א שיומשך השלום לה"א

שם שמים). לקומי מהרצ"א (אות רעז). הנהות מהרצ"א (בראשית על דף יז ע"א ד"ה קרוב לסוף).

עמי קיד

מלכות הרביעית יכונה לכל"ב ולחזי"ר.

ראה בס' רגל ישרה מע' ע, ד"ה עשו.

עמי קטו

סוד הדעה הוא בכלל ובפרט כדאיתא בזהר פ' וארא ברע"מ... למנדע לי לקוב"ה בכלל ובפרט ברישא וסיפא... עיי"ש כל המאמר וחקרהו, כי יסוד גדול ועמוק ועמוד מקור התורה ועבודה מבואר שם, ותעמיק במאמר זה ותמצא מעדנים לתיקון נפשך.

וכתב בס' עמרת צבי (זח"א כט, ב [פרשת בראשית]) ([ד"ה]: והנה מאמר זה הואיל ואתא לידן נימא ב"י מלתא מעט מזעיר במה שיש לדבר בו. ויאמר אלקים יהי אור ויהי אור, מהכא איהו שירותא לאשכחא גניזין איך אתברי עלמא בפרט, דעד הכא הוה בכלל ולכתר אתהדר כלל למהוי כלל ופרט וכלל. הרצון המתוק, כי כבר ביארנו בביאור מאמר בריש הורמנותא אשר מדבר שם הזהר מכלי העקודים בשרשים ובענפים המתפשטים באותו כלי ומבואר בפסוק בראשית שהוא בכלל מאמר קדמאה רומז על נקודת הכתר וכו' וזה עולם הנגלה ומוגלם יותר מן העולם של מעלה ואורות עליונים מעולם של מעלה מתלבשים בכל כחם ומהותם והוייתם בעולם שלמטה זה נקרא בשם פרט, בו נראה כחות עליונים יותר, מבואר להיות בהם תפיסת המחשבה כידוע כ"ז מספרי רבותינו נ"ע פ"ב. ונקרא פרט ע"ד שביאר לנו האר"י ז"ל בפע"ח בברייתא דר"י כי כלל הוא היסוד, ופרט המלכות ע"ש שכל הכחות והפעולה בה נפרטים. וגם מלשון ופרט כרמך שהוא מעט מן המעט מן כללות הכרם, כן העולם שלמטה הוא כגרגיר

ענבים אחד נגד גדולות ונפלאות נאור ואדיר בעולם שלמעלה (ובדרך היחוד כי נברר ונתקיים הרפ"ח ניצוצין ואפיק ח' ועי"ל ט' והבן). והפרט הזה נראה בו ענפים ושאר דברים נפרטים ועכ"ז הוא כגרגיר קטן בערך עולם שלמעלה. וזה שאמר לאשכח"א גניזין איך אתברי עלמא בפרט, הוא עצם התיקון להחיות הכלים הנשברים רפ"ח ניצוצין שנפלו בבריאה וכנודע. דע"ד הכ"א הו"י בכל"ל, כנ"ל שפסוק בראשית המאמר מדבר בכלל בעולם העקודים שבכללות כליהם הם כלי אחד, והעולם התיקון הוא בפרט בכלים מכלים שונים. ולכת"ר אתהדר"ר כל"ל, ר"ל כי בדרך השתלשלות העולמות נפרט מן הכלל הראשון שהוא נקודת הכתר בחי' מלכות שלמעלה, ובו נכלל הפרט שיש בזה העולם, הם הה' פרצופין של כל עולם והיכלותיהם וסידוריהם ואורותיהם ושביליהם לאלפים ולרכבות עולמות אין מספר דרך פרט בשיעור קומה אשר בכל עולם ועולם. ולכתר אתהדר כלל, ר"ל שמצמצם כביכול ב"ה וב"ש כח שכנית עוזו בגבהי מרומים ויורד ממדריגה למדריגה עד מדריגה תחתונה והיא המלכות, וחוזרת להיות כלל בעולם שלמטה. וזה מרומז בתיבת יה"י כדלקמן, כי ה"י הוא כלל, מלכות שלמעלה, ונעשית פרט הוא הה' פרצופים כללם ה' פעמים אור דעובדא דבראשית, ולכתר אתהדר כלל ונעשית י', והבן. ועיין מ"ש בפ' ויחי רל"ב ב' (הג"ה). ועיין בפ' וארא בר"מ דף כ"ה אשר כל דרכי דרך התורה הולך ע"ד כלל ופרט, כאשר ביארנו שם, ונבאר יותר בעז"ה. וזה מורה לנו בראש התורה השם ב"ה וב"ש בתיבה יה"י. ע"כ הגה).

ומפרש יותר יהי אור כל מה דנפיק פירשנו למעלה, אמנם מציע הדבר בדרך דוגמא הגם שמדבר עוד למעלה מן או"א אומר כל מה דנפיק ברא דא נפיק, ר"ל באיזה עולם אשר אתה בו יצאו כלם ער"ז יה"י, והוא כלל ופרט וכלל אשר סובב כל דרכי היחוד ודרך התורה בדרך כלל ופרט, כמבואר בפ' ואתחנן דף רס"ד ובפ' תרומה קס"א ב' בדרך יחוד ק"ש עיי"ש.

וארעא וכל חילהון (הם בחי' מעלה ומטה דכר ונוקבא משפיע ומקבל) ודא הוא בכללא, ר"ל כ"ז הוא שדרך כלל הדעת תיכף בעמוד האיש העובד לעבודתו ידע ויקבל על עצמו לשם מי הוא עומד לעבוד, לבורא כל עלמין. והנה הכלל הזה צריך לפרט ונכלל בו הפרט, הסתעפות העולמות והשתלשלותם עד כואם לעולם הזה בגשמים מוגלמים במדרגות שונות לדמות צורה ליוצרה ונעשה כלל ופרט כלולים כחדא. הכלל הוא הבורא הוא היוצר הוא העושה בהשתלשל הבריאה מעולם לעולם עד המצוה, והמעשה הזאת אשר חפץ לעשות הוא הפרט, ואין בכלל אלא מה שבפרט שנכללו כל העולמות בבורא כל העולמים בנקודת עשיית המצוה אשר הוא עוסק בה. ואח"כ בפרט המצוה היא התורה הקדושה ותרי"ג מצותיה, והם פרטי המצוה והלכותיה כגון מצות תפילין או ציצית ושופר וכדומה שמסתעפים במצוה אחת הלכות מרובות כהררים התלויים בשערה, ומתפשטת מצוה אחת לנתיבות ושכילין גופי הלכות ועמקן בסודם ברזין דחכמתא פנימאה ופנימאין דפנימאין. וזה הוא פרט הדעת דרכי התורה ונתיבותיה ושכילי' של המצוה שעושה באיזה אופן ודרך והנהגה לעשות המצוה כמשפטה בכל פרטיה ודקדוקיה בגשמי וברוחני במעשה ובמחשבה בנגלות ובנסתרות במוחא ובלבא ובאברים פנימים וחיצונים בדבור ובמעשה.

אמנם צריך ליחד כל הפרטים לכולם בכוונה אחת לאלקים אל חי לבורא כל עולמים, ובזה נתיחד הפרט עם הכלל. והוא כלל הצריך לפרט ופרט הצריך לכלל, ופרט וכלל נעשה כלל מוסיף על הפרט ומרכי כל מילי. כי פרט המצוה המבואר לפנינו כשהיא טפילה לכלל אין בכלל אלא מה שבפרט, כלומר עשיית זאת המצוה בשלימותה מתיחד הבורא כ"ע ומתיחד ונכלל בנקודת זאת המצוה בלבד. אבל כשהפרט מתחלה, פרט אח"כ כלל, היינו סוף מעשה המצוה, נעשה הפרט עיקר והכלל מוסיף עליו. בשכר מצוה אחת נכללו כל המצות כלם עם כל

ועוד שם (זח"ב כה, א נפרשת וארא, ד"ה וא"ת הא כתיב יראת ה' ראשית דעתן): דע לך אחי לפי אשר דקדקתי במאמר הזה אשר הכלל והפרט נכללים זה בזה וזה בזה, אשר הוא ע"ד כלל ופרט וכלל האמור בי"ג מדות שהתורה נדרשת בהן, וכלל הצריך לפרט ופרט הצריך לכלל וע"ז סובב והולך דרכי התורה והעבודה ע"ד המבואר בזהר פ' תרומה קס"א ב' ופ' ואתחנן רס"ד (ועיין מ"ש בפ' בראשית במאמר ויאמר אלקים יהי אור בענין כלל ופרט וכלל ונבאר לקמן) וז"ל, שמע ישראל ה' אלקינו ה' אחד, דא הוא יחודא חד, ובשכמל"ו הוא יחודא אחרא למהוי שמי' רזא חד ורזא דא ה' הוא האלקים וכו' עד דאתיחדו כל חד דא בלחודי ודא בלחודי לא אתכלילו דא בדא למהוי כלא חד, כללא דכל אורייתא הכי ודאי דהא אורייתא איהו תורה שבכתב ואיזי תורה שבעל פה, תורה שבכתב דא הוא דכתיב הו"ה, תורה שבע"פ דא הוא דכתיב האלקים. ובגין דאורייתא איהו רזא דשמא קדישא אקרי הכי תורה שבכתב ותורה שבע"פ, דא כלל ודא פרט, כלל אצטריך לפרט ופרט אצטריך לכלל, ואתיחדו דא בדא והוי כלא חד וע"ד כתיב אתה הראת לדעת וכו' דא כללא דכלא. וכ"ז דאמרן אצטריך ב"נ למנדע בהאי עלמא וכו' עי"ש עד סוף המאמר כמה מלין מתיקין וסתרין עמיקין דכל פקודי אורייתא בהני כלילין כרזא דזכור וברזא דשמור. והנה כלל ופרט ביאר בזה הקדוש שהוא דו"נ, וכמו שאמר לעיל כלל ופרט איהו רישא וסיפא דא דכר ונוקבא וכחדא. וע"ז סובב והולך כל דרכי התורה בכל מעשה מצות השם.

בראש ותחילת עשיית המצוה כל ערום יעשה ברצת הכולל הכלל והפרט, והכלל הוא כמו שביאר הקדוש למנדע דאית שליט"א עלא"ה (הוא מלכות דאצילות שהוא עלאה על עולמות בי"ע), דאיהו רבון עלמא (בחי' עתיק ורדל"א אדון כל העולם הבריאה) וברא עלמין כלהו (כלומר שנשתלשל מן השליטא עלאה הוא מלכות דאצילות, ונבראו כל העולמות כלם בי"ע) שמיא

וכרא עלמין כלהו וכו' וזה הכלל נקרא ה', אלקיכם הוא פרט מיחד אלקותו עמנו להיות לנו לאלקים. ונכלל בכאן הפרט עם הכלל והכלל עיקר והוא הבורא הוא כל יכול הכלל ופרטו עמו המוציא אותנו מארץ מצרים ואין בכלל אלא מה שבפרט כאמור אנכי ה' אלקיך המעלך מארץ מצרים ואלקים זולתי לא תדע. ועיין מתיקות פי' פסוק זה בזהר קדושים תהי' פי' ב' והמשכיל ומעמיק בדרכי העבודה בודאי יתן לב בעומק הדברים להבין מ"ש ודא ודקדמיתא מלה חדא, ר"ל שזה בדרך כלל ופרט ח"ש דא בכללא ודא בפרטא וזה הדעת פרט וכלל ה' הוא האלקים ח"ש לקמן בג"כ פקודא קדמאה למנדע לי' לקב"ה בכלל ובפרט ברישא ובסיפא, וקשה כי בתחלה לא אמר אלא פקודא קדמאה למנדע בכלל, עכשיו אמר למנדע לי' בכלל ופרט אמנם בתחלה מפרש הכלל קודם להפרט והכלל עיקר, ואינו מזכיר אלא הכלל. ולבסוף מפרש שלבסוף מ' שנה הודיעם פרט הקודם לכלל, כי ה' הוא האלקים, והפרט עיקר והכלל נכלל בו.

ובזה נבין מ"ש וא"ת והא כתיב יראת ה' ראשית דעת, תרוצא דא בארח פרט וכו' והנה לא מצינו לשון זה בכל הזהר הקדוש שיאמר לשון תירוצא"א על איזה דקדוק וקושיא וכו'. והנה בכלל שהניח בזה שיש כלל ופרט והם בחי' דבר ונוקבא, יבא הכל על נכון. כי באמת הדעת הוא ראשיתא קדמאה בדרך הכלל למנדע דאית שליטא עלאה והוא כל יכול וכוללם יחד, בורא כל עלמין וברא לי' לכ"ג מעפרא וכו' (והנה הדעת הוא בספירות מדת הכתר חיצונית הכתר כידוע מדברי רבינו בכמה מקומות, והכתר הוא כלל, כלל הספירות, והוא ראשון לראשונים וכו'), והוא כלל כל הפרטים וכל המדרגות נחשבים לו לפרט ונכללים בו, והוא העיקר לכל התורה והמצוה כאמרם ז"ל דדא קנית מה חסרית, ודא חסרית מה קנית. וגם אמרו ז"ל בפרק הרוואה בברכות דרש בר קפרא איזהו פרשה קטנה שכל גופי תורה תלויים בה הוי אומר בכל דרכיך דעהו. והוא ראש וראשית לכל חי, כי המתים אינם

העולמות, והפרט בראש ועיקר, והכלל לתוספת ברכה וזה הוא תכלית עבודת כל המצות אין די באר ושרש הכלל ופרט מבואר בדברי הקדוש שהם דבר ונוקבא משפיע ומקבל, הכלל מצוה בדעת בוראו יוצרו עושו משפיע לפרט המצוה דקדוקי', והכלל הוא הזכר משפיע והפרט נוקבא ומקבלת, ובוה נעשה יחוד קוב"ה, בחי' דבר הוא הכלל לדעת הבורא ב"ה כמבואר לעיל למנדע דאיהו שליטא עלאה וכו', עם שכינתו היא הנוקבא מקבלת, והם כלל ופרט ובעת היחוד וגמר הזווג סוף מעשה נעשה אשת חיל עטרת בעלה, ופרט הוא העיקר והכלל טפל אלי'. ועל דרך זה טובב כללות המאמר דוק ותשכח

ונבא לביאור בעז"ה מ"ש כדין אוליף לון בארח פרט הה"ד וידעת היום וכו' היום דייקא, מה דלא הוי רשו לקדמת דנא. וכמו שביארנו למעלה ת"ל, כי פסוק וידעת היום והשבות אל לבבך כי ה' הוא האלקים דא בארח פרט, ר"ל הפרט קודם לכלל והפרט עיקר והכלל טפל אלי'. כמו שדקדק רבינו בתיבת ה' הוא האלקים דמשמע דאלקים עיקר והוא הנוקבא הפרט, והכלל הוא שם הוי' ב"ה כמבואר בזהר ואתחנן הנ"ל, והנוקבא עלתה למעלה ראש ח"א טפל אלי' ועיין בכוונת ברכת המברך את עמו ישראל בשלום ונמצא מה שאומר אוליף לון בארח פרט ומביא ראיה מן ה' הוא האלקים, הוא הפרט עיקר, וגדול נתלה בקטן. וקורא יחוד הזה פרט, כי בכאן הפרט הוא העיקר.

וז"ש כמה ריזן וסתרין אית ביי, ירמוז ליחוד ודקדוקו ותירוצו של רבינו הנ"ל בשער יהי"כ הנ"ל וזה שאמר והא וההוא דקדמיתא כלא מלה חדא, ר"ל ז"א יחוד זה שהוא בדרך פרט וכלל ה' הוא האלקים וכנז"ל שהפרט הוא העיקר, והיינו דקדמיתא היינו הכלל העליון הקודם, הכלל וכולל לפרט וידעתם כי אני ה' וכו' המוציא אתכם מתחת וכו', הכל מלה אחת דבר אחד שם הכלל קודם. וידעתם כי אני ה' אלקיכם ר"ל וידעתם בדרך כלל למנדע דאית שליטא וכו'

יודעים מאומה. וזה הוא הכלל של הדעת לידע ולהודיע ולהוודע כי הבורא הוא היוצר כל

אמנם הפרט של הדעת הוא ירא"ת ה', והוא כלל כל התור"ה בכללה שעולה מספר ירא"ת ומצותי מספר תרי"ג, ומספר ירא"ת מפי משה, ואנכי ולא יהיה לך מפי הגבורה. וזה שאמר תירוץ דא בארח פרט למנדע מאן הוא יראת ה', כלומר שזה הוא פרט הדעת למנדע מאן הוא יראת ה', לדעת דרכי התורה בכלליה ובפרטותיה שהוא מספר ירא"ת, וכולה הוי"ה שהוא הכלל כנ"ל בזה ואתחנן לדעת ולחקור ולחפש בגנוי המלך בנגלות ונסתרות ונמצינו למדין שבכלל הדעת כנוצר למנדע דאית שליטא וכו' והעולמות כלם בכללם בוראם יוצרם עושים הכלל הוא, והפרט הוא דרכי התורה ומצותיה הוא טפל אליו.

והנה הכלל של הדעת שרשו ראשית חכמה כאמור כלם בחכמה עשית, ושרש החכמה להסתכל בנמצאים כלם ואיך ומה נתיסדו ויסודתם בהררי הקדש אשר בכל נמצא, וע"ז אמרו אם אין חכמה אין יראה. ולכן הקדים הכלל שהוא ראשית חכמה כולל כל העולמות וכלהוין במחשבה אתברירו, קודם לפרט שהוא יראת ה' מלכות שמים הוא האלקים, והיראה רק תרעא ושער לכנוס בה והיא טפלה אליו, והבן אמנם בפרט של הדעת למנדע מאן הוא יראת ה', אזי קדים הפרט שהוא יראת ה' לכלל שהוא ראשית דעת והבן היטב בזה ועיין, כי כח הקולמוס חלש לברר בזה

וזה שאמר ואע"ג דאית ליה לבי"נ לדחלא מני" עד לא ינדע, אבל הכא כתיב ראשית דעת וכו'. ור"ל כי לפי המבואר למעלה שאמר פקודא דא קדמאה דכל פקודין למנדע ל"י לקב"ה בכללא וכו', והיינו הכלל של הדעת וכמבואר ת"ל, הלא צריך להקדים היראה אפי"ן לדעת הזה, דאית ל"י לבי"נ למדחל עד לא ינדע, וכאמרם כל שיראת חטאו קודמת לחכמתו, והחכמה והדעת שקולים כאחד כנ"ל במדרש במשלי. ע"ז השיב אבל הכא כתיב ראשית דעת, ר"ל שבדאי לא כל הדעות

שוות ולא כל היראות שוות, וכדאיתא בפ' בראשית הנ"ל דאית יראה ואית אמנם הכא כתיב ראשית דעת, כלומר מבחר, וראשית לשון חשיבות כאמור ראשיתם אשר יתנו לה', אזי צריך תחלה לדעת בדרך כלל, וכמו שאמר, ובאמת צריך להקדים אל הדעת הוה ג"כ היראה עיין פ' ואתחנן רס"ג ב', אמנם לא תכלית וחשיבות ראשית היראה מבחר היראה הוא ראשית וכנ"ל, וכאמור הן יראת ה' היא חכמה משמע ג"כ כמו שדקדק האריז"ל בפסוק ה' הוא האלקים מי נתלה במי משמע האלקים שהיא הנוקבא עיקרית, וכן הן יראת ה' היא חכמה שהחכמה עיקרית והיא יראת הרוממות בחיקור וחיפוש כברא דמחפש בגנוי דמלכא להכיר גדולת ונפלאות רוממות אלקותו ב"ה וב"ש, כאמר דוד כי אראה שמך וכו' ירח וכוכבים, מה רבו מעשיך ה' כלם בחכמה עשית, מה גדלו מעשיך ה' מאד עמקו מחשבותיך, והשמים לרום וארץ לעומק ול"ב מלכים אין חקר, והוא בעצם החכמה ויראה הרוממת אמנם ליראה זו [צריך] להקדים ראשית דעת מבחר ועומק הדעת, והוא דרכי התורה ומצותיה בפרטם ודקדוקם שהוא יראת ה' ובדרך פרט, היראה שהיא מדת מלכות שמים אשת חיל עטרת בעלה, שנדרש על התורה והעבודה, והיא תורה שבע"פ, אזי כלל הדעת כנ"ל טפל אלי"ן והפרט קודם ועיקר דרך התורה והעבודה להגות בהם יומם ולילה לשמור ולעשות ולקיים וליחל ולצפות מתי יבא לידי ואקיימנה, לזכך ולנקות ולטהר את הנפש לשוב למקורה לאצילותה למקום מתצבה ושרשה לאלקים אשר נתנה להאיר באור החיים הנצחיים לנצח ונצחים בצחצחות מצוחצחים אמן.

והארכתי בכל זה כי הדברים עמוקים, ולא כל מוחא סביל דא ופרשתי את השמלה לעיני החברים באורך ורוחב וקומה ועומק ורום ותחת, וכולי האי ואולי להבין ולהשכיל לחקור בהם להושיב יוצר על מכונו לדעת שרשי התורה הנדרשת בכלל ופרט ברזא דזכור וברזא דשמור, יחוד קב"ה ושכינתו". ועיין מה שכתבנו בפ'

בראשית במאמר ויאמר אלהים יהי אור ויהי אור, הנדרש שם על כלל ופרט וכלל בתיבת יה"י, אשר כמעט כל העולמות שהם רושם התורה כידוע, כלם מתנהגים ומשתלשלים על דרך כלל ופרט וכלל המרומז בתיבת יה"י, כי היו"ד בכללה היא חכמה ובה נכלל הכלל כלו, ואח"ז הה' הוא הפרט מוציאה זו"ג וכל הפרטים (עיינן פ' אמור כוהר ובביאורנו שם ת"ל ותמצא הכל על נכון), ואח"ז י' בתראה של יה"י שהכלל והפרט של י"ה נכללו כיו"ד וז"ל שם י"ו ב', יהי אור כל מה דנפיק ברזא דא נפיק יה"י על רזא דאבא ואמא דאיהי י"ה, ולבתר אתהדר לנקודה קדמאה למהוי שרותא לאתפשטא למלה אחרא ע"כ ואמרנו שם בכיאוורו כי י"ה מן יה"י הנרמז על או"א והה' הוא הפרט בה מצטייר הפרט גם זו"ג שהם זו נקודות, וכלל בתרא הוא מלכות נוקבא אתהדר לנקודה קדמאה שהחכמה מתלבשת בה ויורדת לעולם שלמטה ומתפשטת שם לכל הבריאה שנעשית שם עתיק דבריאה וכל העולם כל הפרצופים מלבישים אותה ונכללו בה נחה אי אתה דן אלא כעין הפרט, שכל הנהגות הבריאה כדרך פרט אצילות, כי הבריאה היא חותם אצילות] ועיינן בסידור בכוננת כרייתא דר' ישמעאל, ועיינן היטב ותשכח מעדנים לנפשך ולא נאריך עוד בזה.

ועוד שם (זח"ב מג, ב [פרשת בא, ד"ה אמנם אחי בין תבין תכלית]): אמנם אחי בין תבין תכלית כוונת המאמר במה שאמר ובג"כ קרא כליל כלהו ארבע ברזא דחכמתא עלאה וכו'. ומורה בזה אשר הגם שהפרשיות הם המוחין והבתים הם המקיפים ומתפרדים לארבע, אנחנו צריכים לכוין וליחדם במקורם בהתחלת קדש פ' ראשונה שהיא בחכמה רזעיר ליחדם כאחד אשר כלם ממקום קדוש יהלכו מן רזא דחכמתא עלאה הוא יסוד א"א מזלא דדיקנא דא"א, וע"ד שביאר להבא ביחוד ק"ש ה' אלקינו ה' כלהו חד, וע"ד אקרי אחד הא תלת שמהן איך אינון חד. ואע"ג דקרינן אחד לאו אינון חד אלא וכו' למנדע דתלתא אלין אחד וכו' קול איהו חד ואיהו תלתא

גוונין אשא רוחא ומיא וכלהו חד ברזא דקול כו' אוף הכי ה' אלקינו וכו' ג' גוונין דאינון חד

הרי איך הקדוש האריך ומטעים ומורה דרך היחוד דרך העבודה האחדות השלמות, הגם אשר תראה מדרגות וענפים וסניפים וסעיפים מתפרשים בכלים מכלים שונים, לא יתפרש מציאותן ולא יעזבו אחדותם ושרשם אחר פרישתם ממקור ושרש האחד שם ישובו הכל לשרש אחד בסוד במקום שהנחלים הולכים שם הם שבים ללכת. והגם שתראה ענפין מתפרדין אמנם אחזים בשרשם האחד דוגמת הקול שהוא מג' כלים שונים אש רוח מים עכ"ז הוא קול אחד אין ביניהם קיצוץ ופירוד ח"ו. וכן צריך העובד כל עבודת הקדוש לכוון דעתו ומחשבתו לעלות בכל המצות כל"ב חוטין שבציצית וכד' פרשיין ובתים דתפילין וכדומה הכל בכוונה אחת ליחוד קב"ה ושכינת'. הגם שצריך לשוטט בשכלו ומחשבתו כרובי דברכאין בשמותיו ב"ה וב"ש לצרף ליחד באחד אמת בכמה צרופים וזווג אתון בכלים וגופין שונים, עם כ"ז צריך להחזיר הכוונה והשכל בשכל משכיל למנדע דכלא הוא חד להעמידם על שרש נקודה ראשונה אשר משם נתפשטו הדרגין. וזו שרש העבודה אשר דברנו למעלה בפ' וארא בענין כלל ופרט וכלל (ועיינן בז"ח בראשית בס"ת ד"ו ד"ס ושם תמצא סודות נעלמים) מרזא דדעת, ובפ' בראשית ט"ז ב' בפסוק יה"י אור. כי הכלל הוא השרש אשר ממנו נתפשט הפרט וממנו יצא, והוא ברזא דר' מן יה"י אור והה' הוא הפרט, וי' בתראה הכלל האחרון והוא לדעת ר' ישמעאל כברייתא דר"י, כי ר' ישמעאל ברזא דחסד בסוד ישמעאל כהנא וכו', וחוקר ובוהן ומצרף להבין ולהשכיל בחסד אל כל היום, דורש התורה בדרך כלל ופרט וכלל. והי' הוא הכלל והה' הפרט וי' בתרא כלל. ושרש כלל ירמוז על היסוד שהוא כולל האחדות כל האברים והצנורות והמדות בתחלת הפרט שהוא מלכות שמים, כידוע מכוונת כרייתא דר"י בסידור. והפרט הוא המתרכה ומתפשט לאלפי' ולרכבות כלים שונים משתנים לפי הזמן וגלגול

ד"ה מאן רוחא וכו', דאקרי רוח הקודש]].
 וכאשר שמעתי מסורי הקדוש והגורא מהורד"י
 מלובלין בפירוש הכתוב עם נבל ולא חכם,
 ומתרגמין עמא דקבילו אורייתא ולא חכימו, כי
 מחזיקים בנובלות החכמה וזה עם נבל דקבילו
 אורייתא סוד הנובלות, ולא חכימו להחזיק בעיקר
 חכמה דלעילא סוד יראת חטאו קודמת לחכמתו
 דייקא. עכ"ד ושפתיים ישק. וכן רמזו חז"ל כל
 תלמיד שאין בו דעת נבל"ה טובה הימנו, לסוד
 נובלות הזה, אם אינו ממשיך הדעת חכמה
 דלעילא להחיות בעליה דחכמה תתאה סוד יראת
 השם.

כמו שמצינו להחסיד מלכנו דוד ע"ה... צא
 וראה במזמור ברכי נפשי ובמזמור הללו...

ו**כתב** בס' עשרת צבי (זח"א רלג, א [פרשת ויחי,
 ד"ה ובג"כ דאיהו כאתגליא כתוב]). והנה
 אחי דע לך כי דרך עובד ה' המתלהב לכו בקרבו
 כאש להבה שלהבת יה לעמוד לשרת שמא
 ושכחא כחדא לשמש מן העולם ועד העולם
 מגודל האש להבת שלהבת אשר בוער בו בגודל
 תשוקת אהבה שאין אחרי' אהבה הידוע לעובדי
 השם באמת מס"ג לה' עד כלות הנפש, תיכף
 בעמדו ובעליות רצונו צריך לכלול כל בחי' נר"ג
 וכל כליו להעמידם על נקודה אחת, ויכללו בנפשו
 ורוחו ונשמתו וכל אבריו עד ממש ביטול
 המציאות. ומוציא בלבו לפומא להשמיע להלל
 בקול גדול ולא יסף, ויהיו נכללים בדבור ובהבל
 פיו הראשונה כל הדרגות יהיו בלתי לה' לבדו.
 ואומר וקורא בדילוג בהתלהבות גדול בדבור
 הראשון הללו' ולא אמר למאן אמר, אלא
 ככללות השמיעו הללו כל הדרגין קדישין וכו'.

מבואר בכתבי הקדוש מהרד"ב צוק"ל... א"ל
 נא רפא נא לה... ק"ו שהוא מדה ראשונה
 מי"ג מדות התורה.

רבינו משתמש בהקדמה זו במקומות רבים
 בדרושיו, וכפי שכתב בעצמו בס' מגיד
 תעלומה (מבוא התלמוד, קיצור כללי הי"ג מדות)

המערכת, לפי מדת מלכות מתרבה כרזא כרב עם
 הדרת מלך, ולבסוף חזר לכלל לשרש אחד

והנה ר"ע ששוורשו עקב ענוה להקטין כל הבחי'
 מגודל מדת ענוה ויראת חטא (עיי' מ"ש
 בראשית ל"ד, וכידוע משער ספירת העומר) הי'
 דורש ברכוי ומעוט ורכוי, ומאן דאיהו רב איהו
 זעיר ודאיהו זעיר הוא רב (ועיי' מ"ש בפ' חיי
 שרה ובפ' ויחי). וסוד הרבוי הוא חג"ת, בסוד
 מאמרם בכבא קמא פ"ק ימים שנים רבים שלשה
 (ועיי' פ' בלק ר"ב בפסוק כי תצור על עיר ימים
 רבים בדרשת הקדוש רפכ"י). ומגודל הענוה
 ושפלות עצמו יותר מתרבה השפע והרכוי מרכה
 יותר מן הכלל דוק במסכת שבועות ובעירובין
 החילוק שבין ר"י ור"ע ותשכיל ותבין ותדע

ועד"ז סובב והולך כמה מאמרי זהר לאין מספר
 כרזא דעבודה בלב ונפש, ותעיי' היטב
 כמאמר הזה ותראה האיך הקדוש הזה מתרפק
 ומתלבט כחיפוש אחר חיפוש להטעים טעם
 האחדות ברכוי וטעם הרבוי באחדות, ודי בזה
 ובין תבין אחי

והארכנו בזה בפ' בראשית בקונטרס בריש
 הורמנותא דמלכא בביאורינו לשם כפליאות
 רבות ת"ל.

הוא הנדפס בס' עשרת צבי [פרשת בראשית,
 ד"ה בריש הורמנא דמלכא], והענין דגן
 נתבאר שם [פרשת בראשית] בד"ה כיון דאזדרע.

עמ' קטז

ועל זה סובב הולך כל התורה להשיג נקודת
 "..." הוא יראת שמים, יראת ה' היא אוצרו.

ו**כתב** בס' חקל יצחק (פ' תולדות דף כ"ט):
 רבינו הק' העמ"צ צוק"ל אמר אשר נסה
 דרכי עבודה כמנין שערות ראשו, וראה אשר
 הדרך המוכתר הוא יראת ה' ית"ש, עכדה"ק.

ובס' עשרת צבי (זח"ג קכב, א [פרשת חקת,

בג"ש הוא מפתח לעורר מדת רחום וכן כיוצא באינך. ואבאר לך לדוגמא מ"ש הרב הקדוש מוהר"ר רוב בער ממעורמש צוק"ל שביקש משה א"ל נא רפא נא לה, הנה השיב הקב"ה ואביה ירוק ירק וכו', היינו שידרוש ק"ל וחומ"ר

ועוד שם (תשרי, מא' יב אות ד) והנה כבר ידוע לך ע"פ מ"ש כ"פ קבלת רבותינו אשר הי"ג מדות שהתורה נדרשת בהם הן המה מפתחות מכוונים לעורר ולפתוח הי"ג מדות של רחמים, וכל מדה ומדה שימדוד האדם בלימוד התורה"ה שבע"פ מעורר כנגדו המדה בכבהי מרומים המבוארים בתורה שבכתב א"ל רחום וחונן וגו'. וכמ"ש הרב החפיד הקדוש מהרד"ב צוק"ל אשר משה רבינו ע"ה ביקש א"ל נא רפא וכו' השיבו הש"י שילמוד ק"ו ואביה ירק וכו', עי"ז יעורר א"ל. וכבר ידעת שם א"ל הוא המדה הראשונה מן הי"ג מדות והוא מ"ש חסד א"ל כל היום, כי הוא חסד עליון בל ימוט וע"י הק"ו שהוא המדה הראשונה שהתורה נדרשת מעוררים א"ל, חס"ד עליון. [ראה גם בס' דרך עדותיך (פ) א פס' ח, ד"ה ואפשר לומר].

עוד שם (אלול, מא' ב אות ז). ..והנה זה דרכינו כל היום כי לא במקרה הוא בתורתנו אשר ההלכה אחת נלמדת בק"ו ואחת בג"ש וכיוצא מהמדות, אבל הוא הכל כחכמה נפלאה. דהנה המדות שהתורה נדרשת בהם הלא הם תורה שבע"פ נמסרו מסיני והמה מכוונים להי"ג מדות של רחמים הנכתבים בתורה שבכתב. דהיינו כשילמוד האדם מדת ק"ו מעורר מדת א"ל (ועיין בכתבי הקדוש מהרד"ב וצללה"ה אמר הנה משה שהתפלל על אחותו א"ל נא רפא נא לה הנה רצה לעורר מדת א"ל, השיב לו הקב"ה ואביה ירק וכו', היינו למוד ק"ו ויתעורר מדת א"ל), וכשילמוד אדם ג"ש מעורר מדת רחום וכן באינך והנה כשיש לאדם ח"ו עונות ונגזר כנ"ל, הנה בלמדו ג"ש מעורר מדת רחום, ומדת רחום זה סגולתה והוא רחום יכפר עון ולא ישחית, אפילו כשנגזר ח"ו השחתה על שונאי ישראל, במדת

[ד"ה] ודע דהמקובל מרבותינו דהי"ג שכתורה שבע"פ היינו י"ג מדות שהתורה נדרשת בהן, הן המה מפתחות לעורר הי"ג מדות של רחמים ת"ד קדישא, היינו בלמוד האדם ק"ו מעורר מדת א"ל וכשלמד ג"ש מעורר מדת רחום, וכן כולם והוא הנרצה מ"ש הרב הקדוש מהרד"ב צוק"ל שמשה רבינו ביקש א"ל נא רפא נא לה שישלח הש"י רפואה ממדת א"ל, והשיב לו הש"י שילמוד ק"ו ואבי ירק וכו' ממילא מחויב המתבונן להשכיל בתורה למה דבר כזה נלמד בק"ו וזה בג"ש וכיוצא, כי בכאן צריכין להתעוררות מדה זו ובכאן מדה אחרת ויש אצלינו במקומות מיוחדים דרושים נחמדים בענין זה והוא פנה לתורה.

ונביא כמה דרשות לביאור הענין ואופן לימוד זה

בס' בני יששכר (ניסן, מא' ד דרוש ב ע"ד הרמז). והנרצה לנו בלימוד האדם ק"ל וחומ"ר אפילו הוא ח"ו נתון בדין מתהפך לחסד. והוא ע"פ מ"ש הרב הקדוש מהרד"ב צוק"ל שביקש משה א"ל נא רפא נא לה וכו' [הנה רצה להשיג הרפואה ממדה ראשונה א"ל (אגד"כ)] והשיב לו הקב"ה למוד ק"ו ויתעורר עי"ז מדת א"ל. והבן.

עוד שם (סיון, מא' ו אות ד). אין דנין קל וחומר מהלכה (עיין ברש"י שבת דף קל"ב כתב) דלא ניתנה תורה שבע"פ לידרש בי"ג מדות עי"ש [ראה גם פניד תעלומה מכוא התלמוד קיצור כללי המשנה, ד"ה פיסקא אין דנין ק"ו מהלמ"מ]. הנה מתבונן להיות תורה שבע"פ בחי נוק' ואשה אין לה זקן, ועיין בהתחלת הזהר במאמר ר' חזקי' כשושנה בין החוחים וכו' מה שושנה אית בה תליסר עלין וכו' אף כנסת ישראל אית בה תליסר מכילן דרחמי, היינו י"ג מדות שהתורה שבכתב נדרשת בהן הנה זה נמסר בתורה שבע"פ לעורר על ידן הי"ג מדות של רחמים, היינו שאין דבר מקריי בתורה, דבר הנלמד בקל וחומר הוא כי צריכין לעורר מדת א"ל שבי"ג מדות של רחמים, וכן דבר הנלמד

רחום יכפר עון ולא ישחית.

ובס' לקומי מהרצ"א (פרשת תשא, אות קמט):
ויאמר אם נא מצאתי חן בעיניך אדני ילך
נא אדני בקרכינו כי עם וכו' וסלחת לעונינו וכו'
רצ"ל התורה שבע"פ אדני ילך בקרבנו, ויש
בתורה שבע"פ י"ג מדות שהתורה נדרשת בהן
והן מפתחות לעורר הי"ג מדות של רחמים. ותהי'
הסגולה [בידינו] ככל פעם לעוררם ע"י מפתחות
שבידינו ועי"כ תסלח לעונותינו וכו'.

ובס' מניד תעלומה (על פ' מי שמתו, דף י"ח
ע"א) [ד"ה] רב פעלים מקבצא"ל שריבה
וקיבץ פעלים לתורה. להבין מה הוא הקיבוץ
פעלים, וגם לפי"ז הל"ל מקב"ץ ולא מקבצא"ל
ונראה לפרש שדרש קלין וחמורין בתורה, והנה
דרשת קל וחומר הוא בכח"י פועל ונפעל שהדבר
המבואר הוא הפועל והנדרש ממנו הוא הנפעל.
והנה מדת ק"ו הוא המדה הראשונה שבי"ג מדות
שהתורה נדרשת והוא מעורר מדת א"ל מדה
הראשונה שבי"ג מדות של רחמים, ע"כ נק' רב
פעלים מקבץ א"ל שריבה וקיבץ פעלים לתורה
שעל ידם מעוררים מדת א"ל, והנה מדת א"ל הוא
המדה הראשונה וכולם כלולים בתורה. ע"כ יש
בתפילין ת"ג תיבין י"ג פעמים א"ל, ע"כ
כשמשבחין את בניהו שדרש ק"ו לעורר מדת
א"ל, ממילא הה"ד כל שארי המדות אשר בהם
נדרשת התורה בספרא דכי רב תורת כהנים, דידוע
דעיקר דרשת התורת כהנים ע"י הי"ג מדות, ע"כ
נקדם לפניו ברייתא דר' ישמעאל כנודע.

ובס' והי' ברב"ה (פ"א מ"ה ד"ה והנה אומר לך):
[הרי אני כבן ע' שנה] והנה אומר לך את
אשר עם לכבי. הנה זכה לנס שנעשו שערותיו
השחורות לבנים, והנה ידוע הוא ענין שערות
הזקן (י"ג חיוורתא) י"ג ת"ד קדישא הם י"ג מדות
של רחמים. והנה בתורה שבע"פ י"ג מדות
שהתורה נדרשת בהן ק"ו ג"ש וכו' הן המה
מכוונות נגד י"ג מדות הרחמים שבתורה שבכתב,
והן המה מפתחות לעורר הי"ג מדות של רחמים.
היינו בעטוק האדם כמדת ק"ו יעורר מדת א"ל,

כג"ש יעורר מדת רחום, וכיוצא באינך המדות.
וכמ"ש הרב הקדוש מהרד"ב זצוק"ל בעת שאמר
משה רבינו א"ל נא רפא נא לה, השיבו הש"י
ואב"י ירק וכו' היינו למוד ק"ו ויתעורר מדת א"ל
כרצונך. וכ"ה בהיפך כאשר יגרום האדם לעורר
הי"ג מדות של רחמים הנה בנקל לו להתכוון
משפטי התורה, כי ישכיל ויבין במדות שהתורה
נדרשת בהן מאין מוצא כל דבר ויכוין הלכה
לאמתו וזהו והלכ"ת בדרכי"ו, כי הי"ג מדות של
רחמים הן נקראים דרכי"ו ית"ש, כענין שאמר
משה הודיעני נא את דרכי"ך. והכונה לפי"ז
והלכ"ת בדרכי"ו תכוין הלכ"ה לאמתה ע"י דרכי
ית"ש.

ואחר שהודעתך כ"ז הנה תראה ותתפלא אשר
הוא לטבע קיים בישראל כאשר האיש
הישראלי יהי' לו איזה ספק ומקום עיון בהלכה
בתורה, או באיזה שכל מושכל אשר יעיין בתורה,
הנה בטבעו הוא אשר ישיט ידו אל זקנו
ויכלכלהו ויניעהו מצד אל צד ולכאורה לא נדע
מאין נמצא הטבע הקיים הזה. אך הוא דהנה כל
מפתחות התורה הוא כ"ג מדות שהתורה נדרשת
בהן, והנה כאשר האדם יספק באיזה דבר מעניני
התורה הוא מחמת שלא נודע מאין נלמד הדבר
הזה בתורה ומאיזה מדה הוא נדרש. מה שאין כן
לכשיתודע לו מאיזה מדה הוא נדרש ידע הכל
ע"כ. והנה כתיב י"י צל"ך ודרשו חז"ל מה הצל
הזה אם אתה שוחק הוא שוחק וכו' שהצל עושה
תנועת האדם, כך כביכול י"י צלך כפי הפעולה
שאתה עושה כן תתעורר למעלה. וע"כ תתבונן
שהוא לטבע בישראל בעת אשר יעיין האיש
הישראלי באיזה מושכל ויספק לו הענין, הנה יניע
הזקן בעת עיונו י"ג ת"ד ועי"ז הנה י"י צלך
יתנענעו הי"ג מדות של רחמים, ועי"ז יתעוררו
אל האדם הי"ג מדות שהתורה נדרשת בהן
ויתודע לו מאין מקום מוצא הלימוד הזה בתורה.
הבן. וזהו בכלל הציווי והלכ"ת בדרכי"ו תכוין
הלכה לאמתה ע"י דרכי"ו ית"ש, וכנ"ל.

וזה הוא מה שאמרתי על דרשת חז"ל לח"ת אבן

(לח"ת כתיב), אם אין אדם משים את לחייו כאבן אינו זוכה לתורה ופירשנו במאמר הזה דהנה הצומ"ח גוזזין וקוצרין אותו בכל פעם וחוזר וצומח, משא"כ הדומ"ם כמו אבן. וז"ש אם אין אדם משים את לחייו כאב"ן, שאין לו משפט הגזיזה, אינו זוכה לתורה [בשום אופן] כי [כיון שאין בו הארה ל"ג מדות של רחמים מאין יהי בו הכנה ל"ג מדות שהתורה נדרשת] מהיכן יתודע לו דרכי התורה אם לא ע"י הי"ג ת"ד שהוא והלכ"ת בדרכיו כנ"ל. [והמשים לחייו כאבן היינו שינהג בו מנהג האבן הדומם שאין גוזזין אותו, יש בו הכנה לקבלת התורה הניתנה למורשה לכ"י, וכל כ"י מסוגל לה אם ירדוף אחרי'] ואין להאריך בכאן [ההשלמות שכתוך אריחיים בקטע זה, לקוחות ממ"ש בס' אנרא דכלה פ' תשא (ד"ה מדרש פ' מ"א)]

והנה לפי"ז תבין אשר זה הוא תמיהת ראב"ע הרי אני כבן ע' שנה שהלבינו שערותיו שערות הזקן, מזה נראה שהפליג בלימוד התורה י"ג מדות שהתורה נדרשת לידע מוצא כל דבר מן התורה, ומזה נתעוררו י"ג מדות של רחמים ת"ד קדישא עד שנעשה אצלו כביכול דוגמא עליונה שהלבינו שערותיו, ואעפ"כ לא זכיתי שתאמר יצ"מ וכו'.

ובס' אנרא דכלה פ' לך [ד"ה]. ואת בריתי אקים את יצחק, א"ר אבא מכאן למד בן הגבירה ק"ו מבן האמה ובהעמיק עוד, הק"ו הוא המדה הראשונה, נגד המדה הראשונה מ"ג ת"ד א"ל, זקן מלא רחמים, אעפ"י שאינו הגון אעפ"י שאינו כדאי ממילא אפילו באין זכות ח"ו נלמד ק"ו מישמעאל וע"י הק"ו מתגלה הי"ג ת"ד רחמים גמורים וכל דינין אתכפיין מזה תתבונן שבהשגחה עליונה אשר מנהג הישמעאלים שלא לגלח פאת זקנם, כי מהם נלמד ק"ו. ודי בזה.

ועוד שם פ' מקץ (ד"ה ובמדרש שאמר): תגי ר' ישמעאל זה אחד מעשרה ק"ו שכתובים בתורה וגו' עי"ש סידורם. כבר קדם מאמרנו כ"פ בנוסח שאנו אומרים בשבת ובכ"ץ ישתב"ח, בכ"ץ

הוא ע"ב חס"ד, ישתב"ח י"פ חסד להורות התפשטות מדת החס"ד מנקודה לפרצוף שיעור קומה שהוא עשרה. והנה כבר ידעת מדת ק"ו הוא נגד שם א"ל שבי"ג מדות, ושם א"ל בעולמות הוא חס"ד, חסד א"ל כל היום ע"כ תמצא עשרה ק"ו בתורה להתפשטות החסד בשיעור קומה ואם תדקדק בדברי המדרש הנה סידר אותם שלא כסדר הכתובים בזמן, אבל הנראה שסידרם כסדר שיעור קומה, והמשכיל יתבונן. הנה השבטי ישורון בראותם כי הדין מתוח עליהם עשו ק"ו כדי לעורר מדת א"ל שהוא חסד הנשפע בעולמות. וזה תמצא מה שהשיב להם האיש אשר על בית יוסף. כוונת האיש הי' על ק"ו ששמע מדבריהם בכדי לעורר החס"ד, הנה אמר להם גם עתה כדברייכם כן הוא שאעשה אתכם חסד כמה שאתם תהיו נקיים.

ועוד שם פ' ויקרא (ד"ה ויאמר עוד עפ"י) ויקרא אל משה שהי' משה דן ק"ו בעצמו ונראה לדעתי דמשום הכי לא נאמר השם בקריאה להורות דסיבת הקריאה לא הי' מאיתערותא דלעילא רק מאיתערותא דלתתא דמשה שהי' דן ק"ו כנ"ל והש"י רצון יראיו יעשה, והבן. ויש להתבונן למוד ק"ו שהוא נגד מדת א"ל שבי"ג מדות, ע"כ נאמר ויקרא אל וכו' ולא אמר ויקרא י"י רק ויקרא א"ל לרמוז על מדת א"ל שהתעורר ע"י הק"ו שלמד

ועוד שם פ' קרח [ד"ה] כל תרומת הקדשים וכו' פרש"י מחיבתה של פרשה זו כללה בראש וכללה בסוף ופרטה באמצע והוא מדרש חז"ל אבינך לפע"ד כלל ופרט וכלל הוא לפי החשבון נגד מדת ור"ב חסד (לפי סדר בעל קרבן אהרן), ושמנה בגדי כהונה הם מתחילין ממדת ורב חסד עד ונקה, נודע הדבר.

וראה עוד בני יששכר שכתות, מא' ב (אות ט). מא' ג (אות ה). תשרי, מא' ז (אות ה) ומא' י (אות ו) אדר מא' ה (אות יד כלל ופרט וכלל נגד מדת רב חסד). אנרא דפרקא אות שנ (גזירה שוה נגד מדת רחום) ואות שנב. אנרא

מ"א - דבר שהי' בכלל וכו' מדת ואמת). כריתות (פ"ב מ"ב). וראה גם שקלים (פ"ו מ"ג) ר"ח דודאים (פ' הקורא ד"ה גמ' אתיא תוך תוך). לקומי מהרצ"א (פרשת ויקהל, אות קנב. כל דבר שהי' בכלל וכו' מדת נוצר חסד).

עמי קיז

יחודא עלאה שמע ישראל... יחודא תתאה בשכמל"ו...

וראה בס' עמרת צבי (זח"א עח, א [פרשת לך לך, ד"ה ואמר לי' לך לך למנדע]) שכתב: וע' מה שכתבנו בענין יחודא עלאה ויחודא תתאה בקונטרס אשר כתבתי בהקדמת ע"ח.

וכתב בס' עמוד התורה (מאמר היחוד פ"ג י"ב): אמר מורי חותני [מהרצ"ה] זללה"ה כי יחוד עליון הוא כלות הנפש, והוא זיווג רוחני. אך אח"כ אומרים בשכמל"ו, שיתברך השם והכבוד והמלכות לעולם ועד, שיתקיים המלכות, לא בביטול כמו יחוד עליון. וע"י יחוד עליון נמצא זאת.

וראה מש"כ בס' רגל ישרה מע' ו, ד"ה ועד. ומע' ל, ד"ה לבושו של הקב"ה. אנרא דכלה (צירופי בראשית אות סח); פ' בראשית (ד"ה פרשה יח, ויבן וכו'); פ' לך (קטו ד); פ' תרומה (ד"ה ונועדתי לך שם); פ' נשא (ד"ה ומבן חמשים שנה); פ' מטות (ד"ה א"י שרמו בכאן ענין); פ' מסעי (ד"ה צבו לחדא). אנרא דפרקא אות קיא.

עמי קיח

עיין בזהר פנחס (דף רלט ע"ב)... הוא הי'...

וכתב בס' עמרת צבי על אתר: הוא יהיה לעולם ודאי הוא היה הוא הוה וכו'. ר"ל שמפרש תיבא הו"א שמרמו שרש הוי' הוא, הוי' הוא הוה וכו' כי לכאורה תיבת הו"א מיותר. ונדע מ"ש

דכלה פ' בראשית ד"ה ברא אלקים ג דסמיכי. פס' ד, ד"ה בסוטה י"ב ע"א פס' ה, ד"ה גמ' שבת יו"ד כל דיין פס' ט, ד"ה אל מקום אחד. פס' יא, ד"ה לא נאמר למינהו פ' נח ביאורי מדרש רבה, ד"ה אלה תולדות נ"ח הה"ד פרי צדיק עץ חיים פ' מקץ ד"ה אלקים יחנך בני בנין אב נגד מדת וחנון. פ' וארא ד"ה אר"י ב"א כלל ופרט וכלל. פ' בא ד"ה ולמען תספר באוני בך פ' משפטים ד"ה ושמעתי כי חנן אני. פ' בהר ד"ה יש להתבונן בברייתא דת"כ. פ' קרח ד"ה עוד תתבונן הנה על מה עשה יי' ככה. דברים נחמדים בפירושי הש"ס (אות ה, אות יב). לקומי מהרצ"א פ' פנחס (אות קצג) פ' ואתחנן (אות רה). השמטות (פ' וירא ד"ה ואת שתי בנתין) הגהות מהרצ"א בראשית (על דף טז ע"ב ד"ה ויאמר על דף מו ע"א ד"ה אר"ש וכו'). וירא (על דף ק ע"ב ד"ה מהרי על דף קו ע"ב ד"ה וירא לוט. על דף קיד ע"ב ד"ה מדה"נ). חיי שרה (על דף קכח ע"ב ד"ה מדה"נ באמצע). ויקרא (על דף כא ע"א ד"ה ר' יוסי). סניד תעלוסא מאימתי על דף ר' ע"ב ד"ה דאלו במיכאל"ל. ה' ע"א ד"ה ועוד נ"ל תשכיל ותדע. ז' ע"א ד"ה אתיא רבי רבי ט' ע"ב ד"ה והנה נלמוד הדבר בג"ש. ירושלמי מאימתי ג' ע"א ד"ה ונראה דס"ל להך תנא. מאימתי י' ע"ב ד"ה אמר ר"ש בן לקיש מקירו"ת לב"ו (עיי"ש בד"ה אמר ר"ש שהרפואה נמשכת ע"י גז"ש מדת רחום, ובר"ה ר' לוי שנמשכת ע"י ק"ו מדת אל-ותרווייהו קשוט דכתיב כי אל רחום י"י אלקיך לא ירפך ולא ישחיתך". וראה עוד שם בד"ה אר"י). מי שמתו כ"א ע"א ד"ה אתיא תוך תוך וכו'. אין עומדין ל"א ע"ב ד"ה כתיב הכא לפני בית בליעל. שלשה שאכלו מ"ח ע"ב ד"ה ברכת התורה מנין, וד"ה ר"ה ב"ג, וד"ה והנה יש לך לאמירת ברכת התורה. הוואה דף ס"ב ע"ב ד"ה אמר רב ראה יעקב אבינו. ברכה משולשת פסחים פ"א מ"א (גז"ש כפולה רח"ס ארחמנ"ו). יומא (פ"ג מ"ג ומ"ח). מו"ק (פ"א מ"א). יבמות (פ"ב מ"ח). סנהדרין (פ"ד מ"א). בכורות (פ"ו מ"א ומ"ח. פ"ט מ"א). תמורה (פ"ד

האריז"ל בסוד הדעת אשר עליו נאמר בס' יצירה עשר ולא תשער עשר ולא אחד עשר. וזהו עלי"ו אי"ן להוסיף וכו'. והמשכיל יבין [עוד שם בזהר] דאילנא דא דאורייתא הוא. בא לרמז על סוד הדעת דזעיר שהוא יסוד דאבא האלהים סתם דא גבורה מאי"ן סוף הוא חכמה דאשיר, ומאין חק"ר וכו' הוא גבורה דעתיק

שינה אחד מששים במיתה, וגדולים צדיקים במיתתם כי מעלה יותר ניצוצות קדושה.

ראה לעיל עמ' מ-מא ובהוספות לשם.

עמ' קיח-קיט

מה שאמרו בשם הבעש"ט להעלות כל דבר לשרשו. צריך להעלות במס"נ... ובפתיחה לפע"ח בעזרת השי"ת נאריך בזה יותר.

וכתב בס' פרי קדש הלולים (שער התפלה, ד"ה פרק ז' ענין כללות צורך התפלה) [והוא הפתיחה לפע"ח] רצוני אחי לבאר לך בזה הפרק בדברים העומדים ברומו של עולם, אשר קבלתי מרבתי בענין המחשבות זרות ההוה לאדם בשעת התפלה, ובדוק ומנוסה הגם אשר מכוון אדם דעתו בכל היכולת האפשרי יותר יבואו המחשבות וכו' אמנם מה שקבלתי מרבתינו מ"ס [=מארי סודות] נ"ע אשר אותן המחשבות הן הן הנצוצין הצריכים להתברר מסיגי המלכות וכו' ומצד חסדי השם עלינו ב"ה וב"ש נשלחים כל המחשבות בתפלה, והנה מלובשים בלבושי זה העולם והם בקליפות, וצריכים אנחנו להעלותם ולבררם להשליך מהם הרע ולהעלות הטוב למקורו כי ב"ה וב"ש חשב מחשבות לכל ידח ממנו נדח ע"כ המה באים לאדם המחשבות כי הטוב שבהם רצונו לרדק בטוב, וכאשר שומעים ברכות וקדושה ויחודי השם באים גם הם בסוד תיבת נח ומכל החי מכל בשר תביא להחיות אתך זכר ונקבה יהיו, לשרש קדושה ולשרש יחודי המרומז בלהחיות וזכר ונקבה יהיו.

אמנם אחי איך אנחנו מעלים אותם למקורם, הוא בכח כוונתינו בתפלה ובתחנונים בשפיכת נפשינו לד' ובהתקשרות ודבקות ואהבת לרעך כמוך בבחינת נפשין ורוחין ונשמות של כל העולמות כ"ע לכללם באצילות כו' ע"י זה הם עולים וד' עליהם יחי' ונתגדל ונתקדש שמו של הקב"ה. אמנם אופני העלאת הברורין האלה להחיותם וליחדם למקורם ושורשם, הלא המה מלובשים בלבושים גסים חומרים ואיך יעלו למקום אש להבת שלהבת הקדושה. אומר לך, אמת אילו כל הימים דיו כו' אינה יכולה לכתוב חללה של רשות בזה עמוק עמוק ורחוק מה שהי', אבל בקיצור אומר באשר אמרנו בפ' ויקרא והארכנו שם בחדושים רחבים בסוד העולה אשר הם המחשבות כמבואר שם בזהר בכ"מ, ואומר לך בקיצור מה שאמרנו שם בפסוק והפשיט את העולה ונתח אותה לנתחיה

כי הנה אותם המחשבות הם מלובשים בכלים הנשכרים, ודרך משל אם בא לאדם איזה מחשבה מהות מו"מ, ממיני בגדים או ממיני מאכלים, ויש לכל מחשבה המלובשת המתפשטות לסעיפים המסתעפים עד לאין תכלית כנודע בחוש, הן שבא לאדם איזה מחשבה אעשה דבר פלוני, או חדוש איזה דבר הן בלמוד הן במעשה, והמחשבה הזאת תוליד עוד ענינים זרים מתפשטים ופורחים ועולים במחשבתך, ואתה שוכח והמחשבות עולים ויורדים מתפשטים לכל עבר ופנה, ואתה שוכח ממש אם אתה עומד בתפלה. אמנם בעת תזכיר ותתעורר עצמך אשר אתה עומד בתפלה ומה באו לכאן אותן המחשבות, תעמוד אחי עצמך לפוש ותישב דעתך איך ומה להעלותם. והנה סגולה ראשונה תיכף לקשר עצמך בצדיקי הדור ועם אוהביך בעלי חכמה ומדע באהבת קישור נפש ישראל, כי בלי זה לא תוכל להעלות המחשבות בשום אופן אחר שאתה בעצמך תחת השבירה, ואיך תעלה כלים הנשכרים, כמבואר בספרי הצדיקים. ושם בדרושים הארכנו בזה בראיות הרבה, והשכל מסכים.

אבל לברר וללבן אחר שבאו אותן הנצוצים במחשבה לתקנם ולהוציא יקר מזולל, אתה צריך לכון וליחד שבאו אליך להחיות והן הן האותיות והכלים הנשברים, אתה תיחדם באחד אמת בכח צרופי אותיות הקדושות אשר אתה מתאמץ בתפלתך למצוא בהם צרופי שמותיו ב"ה, ובוזה אתה מעלם למקורם. והנה כך קבלתי מרבתי אשר עיקר כוונת התפלה הארכתי בהקדמתי, אבל עם המחשבות תעשה כמו שפתחתי לך כמחט סדקית. ובדרושים הארכנו. יחננו השם לעבדו באמת בלב ונפש אמן.

ובס' בית ישראל (פ' צו, ד"ה או נאמר והפשיט את העולה). והפשיט את העולה וכו', כי נודע אצלינו אשר המחשבה יכונה בשם עולה מלשון העולה על רוחכם, והנה בעבודה תמה שבלב היא התפלה אשר המלחמה הכבירה היא עם הלב והמחשבה, אשר יפול לפעמים מחשבה זרה לעובדים, ונודע מן הבעש"ט וללה"ה אשר צריך להעלותה כי מאיזו מדה שבאה המחשבה או מן אהבה זרה או מן יראה או מכל שבעת הימים מן רקיע ושמים וימים ונהרות ואגמים ושדות וכרמים ואילנות וצמחים, את הכל שולח השם הטוב. כי המחשבה הזאת הבאה לאדם היא מן שבירות הכלים כנודע, וצריכה תיקון להעלותה ולקשרה לשרשה והנה נודע לכל כי לפעמים תפול מחשבה בלב, והמחשבה הזאת תמשיך אליה עוד סעיפים וסניפים בענייני עסקי בני אדם והבלי הזמן אם לא יתן האדם לכו תיכף בנפול המחשבה ולא יתן דעתו עליה ע"ד מאין ולאין בן זומא. אמנם העובד האמת ידע נאמנה כי חיי האדם היא המחשבה והיא שליחא דמטרוניתא בהשגחה הפרטיות המשגיח בכל אבר ואבר וחשב מחשבות לבלתי ידח ממנו נדח, והכל מן ב"ה וב"ש. והן הם מתנה טובה שלוחים מעצת אל עליון אשר נתן בידינו העבודה המתוקה הזאת לכל אחד ואחד כפי מדרגתו. הנה לגבוני מדע דעת לנכון נקל לידע מהיכן באה המחשבה הזאת מאיזה מדה, ואז מדבק עצמו בשורש המדה ההיא ויוכל לפעול פעולת

וסגולה השנית שצריך אתה לזכור המחשבה ראשונה שנפלה במחשבתך קודם שנתפשטה לענפים וסעיפים וסעיפי סעיפים השנואים ומלובשים בשטות העולם, כאמור סעיפים שנאתי וכו'. והנה מחשבה ראשונה תעשה כך, בזכרך תעלה אותה ע"י שתפשוט אותה מלבושים ותדע אחיזתה בשורש הספירה אשר משם נפלה. דרך משל אם יפול לך מחשבה שמים או ארץ ימים נהרות בריות מן כל ההוה, תדע כי שמים שרשו בת"ת וארץ במלכות וימים עולם הבריאה ונהרות חלקי קו דאצילות הנמשכים דרך היסוד, כמבואר אצלינו בדרכי קבלה אמיתית מפי סופרים וספרים והנה לכשתביא זאת המחשבה ראשונה מאין שרשה, תשפוך נפשך לד' להעלותה למקורה ותשליך מאתה הרע ותדבק עצמך בטוב הגנוז בה ותעלם מן עולם עד עולם על ידה בתיקון כל הפגמים אשר באו על ידך או ע"י חטאו של ארה"ר, כמבואר באורך בדברי רבינו כאן ואחר שתעלה המחשבה ראשונה בשפיכת נפשך לד', והוא הנקרא מ"נ בסוד ונפשי שפכי כמים לברך, אזי תמשוך אותה מחשבה כל הסעיפים המסתעפים על ידה

וזוהו והפשיט את העולה, ואת בא לרבות כל המחשבות התולדות ע"י עולה, הוא מחשבה ראשונה ואז כשיפשיטנה מלבושיה ויעלה אותה לשרשה, ואז תעלה גם הנתחים סעיפים המתפשטין מן העולה עולה ראשונה וזה ונתח אותה לנתחיה, יפלג יתה לאברהא היינו אברים המתפשטין ממנה מחשבות זרות הוויות העולם אין די בער כל חיותו שדה, הכל מן הנצוצים הבאים להתברר להעלותם למקורם, וגם הם יעלו עמך

וזוהו שכתב רבינו לקמן בפ' זה והנה בכל יום יום ובכל תפלה מתבררין ברורים ונ"ח וכו', וא"כ כפי ערך הנצוצין שנתבררו באותו התפלה כן יהיה לערך המוחץ שימשכו בזו"ג וכו' ע"כ ראה והבן אחי אשר בדרך כללות כוונתם שוה תפלת שחרית דחול או דשבת כמו שביאר רבינו,

הרחמים, כי הודיע השם אותו היכן הוא שוכן כביכול ואיה מקום כבודו בעת ההיא לבקשו לאהבה אותו ולדבקה בו, והוא סוד התפשטות הגשמיות.

והנה אם אמנם כי כ"ז לאנשים גדולים צדיקים אשר כל מחשבותם שבתם וקימתם והגיונם כל היום וכל הלילה תמיד לא ישבותו רק לעשות נח"ר לבורא כ"ע, ויעסקו בכל לב ונפש ומאוד בחסד אל כל היום, וכודאי להם היא המחשבה חלק מחלקי מדותיו יתברך, אבל לנו השפלים ג"כ עצה יעוצה לנו, הגם שאין אתנו יודע עד מה איך להעלות המחשבה להשיבה אל מקורה, עכ"ז לא נופלים אנחנו מנהם עכ"פ להאמין כי כל זה בהשגחה פרטית מן הבורא, וכזה הנערה באה אל המלך בסוד האמונה הזאת, כי בא חכוק והעמידן על אחת וצדיק באמונתו יחיה והוא החיבוק הימין כי בבוא האמונה לשכלו היותו מושגח מהבורא ישמח בזה ויגיע לאהבת השם בזה, ואז הוא מחי את המחשבות ההם במה שהיה בסוד השבירה, בסוד שבירתן זו היא מיתתן, ועתה מחי את כולם בדעת האמת שיודע כי מן השם היתה זאת לו, וכזה המה באים לשורשן, וזהו כלל גדול. וזהו ומושל ברוחו מלוכד עיר.

והנה העצה הטובה שיהי עומד בעת הזכיר א"ע שהוא מחשב בענין אחר ממחשבת התפלה, ויחזיר ויחשוב לאחוריו ממחשבה למחשבה עד כואו למחשבה הראשונה לידע מאין באו המשך המחשבות הללו. כי נודע לכל אשר מחשבה אחת תמשיך אלי' מחשבה אחרת, וכזהזכיר א"ע המחשבה הראשונה אזי נקל להעלותה אל השורש אל המדה אשר היא ממנה, ואז תמשיך המחשבה הזאת כל הענפים הבאים משרשה, וגופא בתר רישא גריר. וזהו והפשיט את העולה היא המחשבה, יפשיט אותה מחומריותה וגשמיותה וידע בדעת מאיזה מדה היא ונתח אותה לנתחיה היינו כל המשך המחשבה, כי במחשבה יש ג"כ רמ"ח איברים וגידים וכל הדברים שיש בגוף, ואז כל אבר ואבר

של המחשבה ידובק לשורשו ועי"ז יעשה נחת רוח ליוצרה וע"כ נאמר בלשון ונתח וכו' ולא כתיב ויחלוק אותה לאבריה כתרומו, אבל בא לרמז על הנחת והתענוג שיש להבורא כ"ע מזה

עיין בספר התניא... שזה דוקא למי שיודע שהרהור אינו מצדו... אבל מי שמקושר עדיין בתאוות, התאווה באה לו מנפשו הכהמיות... יקיים ולא תתורו אחרי לבבכם... בספרינו אגרא דכלה בפ' קדושים ובפ' תצא... וכבר כתבנו לעיל בהג"ה [פו, עמ' סג] מזה...

ואלו דבריו בס' אגרא דכלה פ' תצא [ד"ה]. לא תראה את שו"ר אחיך או את ש"י נדחים וכו'. יש לפרש ברמז ע"פ מ"ש ונשמרתם מכל דבר רע, ודרשו רז"ל שלא יהרהר ביום וכו' וכתבו חכמי האמת הענין הוא כי בהביט אדם אל דבר רע היינו ערה והלב חומד אז עי"ז בורא נשמה למקטרג הנעשה ע"י העבירה (כי כל פעולת המחשבה והמעשה הכל ע"י אותיות, והנה אותיות המחשבה ההם נופלים בשבירה אל הקליפות ונעשה מהם ציור ח"ו דהיינו נשמת הקטיגור) וכל ברי' א"א לו מבלי לבוש ע"כ רצון הנשמה ההיא להתלבש ג"כ כלבוש ע"כ רודפת אחריו להחטיאו בפועל מעשיו דהיינו לטמאו ח"ו במקרה לא טהור, וע"י המעשה נעשה גוף לנשמת המקטרג הנבראת ע"י אותיות המחשבה שנפלו בשבירה בכדי שלא תרדוף אחריו לכסותה בלבוש חיצוני בחטאו בפועל. ונקדים עוד משארז"ל עתיד הקב"ה להנחיל לכל צדיק ש"י עולמות, וכתבו המקובלים צדיק נק' השומר בריתו שלא חטא בקרי כענין יוסף שנק' צדיק שלא חטא כברית, כי החוטא בקרי נופל בקליפה למקום הנק' קר"י, והשומר הברית נוחל ש"י עולמות בקדרשה חושבנא רדין כחושבנא רדין.

והנה ידוע הוא ומקובל מחכמי הזמן ומרכותינו נוחי נפש שלפעמים יכוא לצדיק גמור הרהורים במחשבתו אעפ"י שכבר בטלו ממנו תאוות העולם ולבו חלל בקרבו, וזה בא לו מתאוות העולם שנפלו האותיות בסוד השבירה

לכל הבוטחים וכו' ושים חלקנו עמהם, דקושיא רבה האיך אנחנו מבקשים שיהי' חלקינו עמהם אם אין אנו כדאים לזה ח"ו, ופי' מן הארזי"ל דכ"א יש לו חלק בג"ע וחלק בגיהנם, ואמר"ל זכה נוטל חלקו וחלק חבירו בג"ע (והוא לדעתי כאשר הוא מעלה מקליפה אל הקדושה את אשר הפיל חבירו גיתוסף לו חלק חבירו בקדושה וכשחבירו שב בתשובה אזי הוא מחזיר לו את אשר לקח את שלו), ויש צדיקים אשר אינם רוצים ליהנות משל אחרים והגם שנותנים להם חלק חברים מחזירים לכ"א אבידתו, וזה שאנו מבקשים ותן שכר טוב וכו' ושים חלקינו עמהם והם בודאי יחזירו לי ע"כ דברי מן בקיצור. וזה שיאמר בכאן, ואם לא קרוב אחיך כו' ואספתו אל תוך ביתך דהיינו שתקח אותן האורות אל נשמתך, וגם אל ביתך התיבות שכתורתך ותפילותיך, והיה עמך עד דרוש אחיך אותו והשבותו לו ואל תהנה משל אחרים, נאמן עליך הבורא שישלם לך כהנה וכהנה מזכותיך. והבן כי קצרתי

ועוד שם פ' קדושים [ד"ה]: ופרט כרמך לא תלקט. לזה צריך ביאור רחב לדעתי. הנה ידוע מהעלאות המדות בנפול לאדם במחשבתו איזה אהבה רעה אזי צריך להתבונן מהיכן באה לאדם המדה הלזו, על כרחך הוא מאותיות השבירה משבירת הכלים דמלכין קדמאין. וכן מה שנפלו ע"י בני אדם החטאים כנפשותם בכל דור ודור וכאה המחשבה הזאת אפי' לצדיק גדול (וביותר לצדיק גדול) להעלותן לשורשם מתוהו וחורבן לרזא דמחשבה להתהוות מהם ציור קדוש בסוד מעשה בראשית, והבן. והדמיון הזה בכל המדות. והנה אזהרה הוא להצדיק בנפול לו מחשבה כזו שלא ידחנה ממחשבתו בלי עלי, כי היא פדיון שבויים, ומאי מצוה רבא וכו' (עמ"ש בפסוק לא תראה וכו' והתעלמת וכו'). וקבלנו שזה הוא בדוקא לצדיק גדול שנפשו יודעת מאוד שלכו חלל בקרבו והוא בטל כמעט ממציאיתו לפני קונו, והוא עני ואביון מכל תענוגי עוה"ז לפני קונו כגר בארץ שאין לו שום חלק ונחלה

אל הקליפה והנה הצדיק אשר הוא שורש לענף האיש הזה שהפיל במחשבתו או ח"ו בפועל אותיות אל הקליפה, ולהיות הצדיק שורש לענפי האנשים ההם אזי באים אלו האותיות מהקליפה אליו שיעלה אותם מהשבירה אל התיקון, דהיינו אם הוא הרהור אהבה צריך להעלות אותם לעולם האהבה אהבת חסד, וכיוצא בשאר המדות. ואסור להצדיק לדחות זאת המחשבה ולבטלו ממחשבתו דהוי כמו שבא אליו איזה שבוי לפדותו ממסגר אסיר והוא דוחהו כב' ידים אמנם זה דוקא להצדיק שיודע בעצמו שלכו חלל בקרבו והמחשבות אינם באים מצדו, משא"כ איש אשר עדיין דבוק בתאוות העולם ובחומריות החומר, הנה המחשבות הם שלו שמתאוה לחומריות התאוה, האיך יכול להעלותם והוא בעצמו משוקע בחומר, א"כ זאת עצתו לקיים ולא תתורו אחרי לבבכם וידחה המחשבה לגמרי ממחשבתו (ע"ן כ"ז בתנ"א)

וזה יאמר בכאן רמז נכון בפסוקים אלו להצדיק הגמור לא תראה את שור אחיך, שור"ר לשון הסתכלות שחטא בראיית עיניו או בראיית השכל והלב במחשבה, או שי"ו, השי"י שלו, דהיינו המעשה בפועל שגרם להוריד שי"י לבחי' קר"י, והכל הוא בחי' אותיות שנפלו אל הקליפה, ואתה רואה את זאת שנפל לך במחשבתך ואתה רואה אותם נדחים בקליפה והתעלמ"ת מה"ם, רצ"ל שאתה יודע בטוב שאתה מתעלם ומתכסה שכבר בטלו תאוות גופך, א"כ זה ודאי אבידת אחיך, ע"כ השב תשיבם לאחייך ע"י שאתה מעלה אותם לעולמות יתוסף אור עליון כנשמת חבירך אשר נאבדה לו האבידה ההיא (גם והתעלמת מהם י"ל כפשוטו, דקאי על לא תראה רצ"ל לא תראה ותרצה להתעלם ולדחות, לא תעשה כזאת רק השב תשיבם לאחייך ע"י שתעלה אותם משבירה לתיקון). ואם לא קרוב אחיך אליך, שאינו מתקרב לך להשפיע לו מה שרווחת לו אבידתו, ולא ידעתו ואינו מחובר עמך לבקש אבידתו, ואספתו אל תוך ביתך, ידוע מש"כ הארזי"ל בפירוש השמונה-עשרה ותן שכר טוב

ותראו פלאות ויפתחו לכם שערי אורה לעבודת הבורא ית"ש, כי מאד עמוקים הדברים. ומי אשר השיגה ידו להבין הדברים האלה על מתכונתם לא ישים יד לפה לבל יגלה העניינים האלה העמוקים לאחיו ורעייו אשר יודע כי קרבת אלקים יחפצון. והש"י ילמדנו דעת ותבונה

עוד שם פ' ראה [ד"ה]: השמר לך [פן תעלה עולותיך] וכו', עפ"י מ"ש הבעש"ט ז"ל רכל מחשבה שיפול לאדם במחשבתו וכפרט בעת התפלה ות"ת יראה מאיזה ענין הוא המח"ז ההוא, אם הוא מענין אהבה יראה להעלותה לאהבת הבורא ב"ה ויאמר בלבו הלא זה אהבה ממדת החסד שנפלה בשבירת הכלים מוטב להעלותה בשורשה (וה"ס המחדש בטובו בכ"י תמיד מע"ב) כי עבור זה באת אל האדם לבקש ממנו להעלותה. וכ"ה הענין במחשבות יראה והתפארות ושאי המדות. וכתב עוד הבעש"ט זצ"ל שלא ידחנה לגמרי ממחשבתו רק העיקר הוא חפץ הש"י להעלותה בשורשה להש"י. והנה כל הדברים הללו אמורים רק לאדם שבטלו תאוותיו ואפילו רואה בעיניו איזה דבר תאוה לעינים הוא נבזה בעיניו נמאס כי כבר לכו חלל בקרבו מתאוות היצה"ר, וא"כ מאין ולאין תבוא במחשבתו מחשבה הלז דהיינו הרהורי ניאוף וכיוצא כבוד והתפארות, ע"כ באת למחשבתו מתוך עמקי הקליפה לבקש ממנו להעלותה לשורשה. משא"כ לאדם שכל עצמותו רבוק בתאוות העולם ומתאוה בכל מה שעניו רואה להיתר ולאיסור, אין לך שטות גדול מזה שיתעסק בהעלאות המדות והוא בעצמו מלוכש בעפירות חומריות אותו דבר שראה בעיניו ולבו חומד להיות כלי מעשה גומרין ח"ו. הנה איש כזה צריך לרחות המחשבה ממחשבתו ולא יתעסק בהעלאת אותו דבר בשורשו כי לא יצליח, כיון שהמחשבה באה לו מחמת שעניו ראו ולבו חמד ומזה באה לך המחשבה שאתה משתוקק באמת לדבר העבירה הלזו, וא"כ מאין ולאין תעלנה לשורשה כיון שאתה דבוק בחומר התאוה לעינים. והש"י יסיר מאתנו דרך השקר, ודרך מצותיו נרוץ אי"ס.

בארציות לבנות עלי' טירת כספו (היינו תשוקתו), וא"כ איש כזה בודאי לא באת לו המחשבה רעה מצידו, כי הוא אינו מקושר עם שום דבר גשמי בעולם, ממילא בודאי המחשבה הזאת באת לו מהשבירה להעלותה, ע"כ חלילה להתעלם ממנה ולרחותה רק להעלותה. משא"כ מי שהוא מקושר בתאוות העולם לא יתעסק באלה בהעלאת המדות, כי המחשבה הזאת באת לו ממחשבות נפשו הבהמיות שבו שעדיין לא גירשה מחלל השמאלי שכלבו ואדרבה, וא"כ האין יתעסק ללקוט שושנים והוא עדיין מקושר בקוצים וחרולים. וזה תקנתו, כלה גרש יגרש המחשבה הזאת לקיים ולא תתורו וכו' (עיי' כ"ז ידירי בם' התניא ותבין).

והנה אעפ"כ המחשבה הזאת היא אותיות והם בשבירה ומה תקנה יהי' לאותיות השכויים הללו כיון שהוא ידחם ממחשבתו, הנה הש"י בראותו כוונת האיש לטובה שדוחה הדבר ממחשבתו לבל יאריך במחשבה שלא להשתקע בתיעוב ח"ו, הנה הוא ית' החושב מחשבות בלבתי ידח ממנו נדח זימן לו גואל הקרוב אליו ממשפחתו ומשורש נשמתו אשר הוא כבר במעלת הצדיקים ההולכים לפני האלקי', והוא עני מהנאת העולם וכגר בארציות, הוא יעלה את אותיות השבירה להש"י. והנה הפרשה הזאת נאמרה לכל עדת בני" גם להמוניים, ולזה נצטוו ופרט כרמך היינו מה שנפל ממדות הכר"ם בשבירה לא תלקט אתה ההמוני לעסוק בהעלאות המדות, כי אין לך עסק בזה כיון שאתה עדיין בבהמיותך ומשלך הוא המחשבה הלזו, רק תדחנה ממחשבתך ולא תעסוק בה ותקיים עכ"פ ולא תתורו וכו'. ומהיכן יהיה לאותיות המחשבה הזאת עלי' מהקליפות, לזה אמר לענ"י ולג"ר תעזוב אותם, למי שהוא עני וגר בעולם הוא יעלנה להש"י, אני י"י אלקיכם החושב מחשבות בלבתי ידח ממנו נדח ויודע מי מהצדיקים הוא שורש נשמתך אשר לו משפט הגאולה לגאול את נדחך, ברוך המקבץ נדחי עמו ישראל.

בני' וידידי שימו נא הדברי' האלה על לבבכם

להיותך דבוק בחומר הש"י יאיר עינינו.

ובס' אנרא דפרקא (אות קמ) קבלה מהבעש"ט, כל מחשבה זרה הבאה אל האדם ישתדל להעלותה לשרשה, דהיינו אם הוא מעניני אהבה כגון הרהורי זנות וכיוצא ישתדל להעלותה למדת החסד (דהיינו להתכונן מהיכן הוא שורש מדת אהבה, הוא ממדת החסד ואהבה וממנה נפלו בניצוצי השבירה ממלכין קדמאין אל הקליפות, ע"כ טוב לו לדבק א"ע בשורש האהבה ואז יתעלה הניצוץ שבתוך קליפות ויכוין בשמות השייכים למדת החסד כגון שם א"ל והוי"ה בניקוד סגול), וכיוצא במדת היראה וכיוצא ועין בליקוטי יקרים [נראה שצ"ל לקוטי אמרים] שכל זה הוא בדוקא כשהאדם יודע בעצמו שזאת המחשבות אינה באת לו מתאוות נפשו הבהמיית (דהיינו שיודע שבעצם טבעו כבר אינו מתאוה לתאוה ההיא) ואעפ"כ באת לו המחשבה הזאת, על כרחך הכוונה הוא להעלותה אל שורשה. משא"כ כשהאדם הוא עדיין בעל תאוה בהיתר ובאיסור, המחשבה הזאת באת לו מתאוות נפשו הבהמיית אשר קשור בה ואיך ישתדל להעלותה למקום עליון ונורא והוא עם כל כוחותיו מקושר בסט"א, ממילא איש כזה לא ישתדל בעלילת המדות רק לדחות תאוות המחשבה רעה מדעתו לקיים מה שצותה התורה ולא תתורו וכו'. המשכיל על דבר בדברי תלמידי הבעש"ט יראה כי כך הוא הכוונה.

ואמרת' אני בעניי שהדבר מפורש בתורה ולא תתורו אחרי לבבכם ואחרי עיניכם אשר אתם זונים אחריהם, דהנה אשר אתם זונים אחריהם מיותר ואינו מובן. ולדעתי כך הוא הכוונה, מה שאני מצוץ ולא תתורו היינו שלא לתור אחרי מחשבת הלב רק תיכף כבוא תאוות המחשבה בלב ידחה הרבר ממחשבתו, זה דוקא בדבר אשר אתם זונים אחריהם דהיינו כשהמחשבה זרה הוא מדבר תאוה שעדיין אתם להוטים אחרי תאוה כזאת זונים עדיין אחרי מחשבת התאוה הזאת, א"כ המחשבה הזאת הוא

והלוי אשר בשערך לא תעזבו כי אין לו חלק ונחלה עמך. עפ"י האמור לעיל בעליות המדות בהעלות כל הדברים לשורשן כגון אם נופל במחשבתו איזה אהבה יעלנה לאהבת הבורא למדת החסד כי בודאי באה לו המחשבה משבירת כלי החסד שנפלו ניצוצות בקליפה וכיוצא במחשבות אחרות, וכבר כתבנו דכ"ו דוקא לאדם שבטלו תאוותיו ואינו מתאוה בעצם לאותן הדברים הגופניים וא"כ מהיכן באה לו המח"ז הזאת ע"כ שבאת אליו להתחנן לו להיות בעזורה להעלותה מהקליפה. וזהו והלוי אשר בשערך לא כו' רצ"ל כשנלוה אליך איזה מחשבה אשר אינה בהשערת שכלך כי כבר בטלה מחשבתך בעסק הזה להיות מחשבתך משוטטת בתאוות הגופניות, על כרחך המחשבה הזאת הנלויה אליך כעת היא להעלותה, ע"כ לא תרחו אותה ממחשבתך רק תראה להעלותה כי הוא פדיון שביים, ומהו מצוה רבה פדיון שביים ח"ש כשתבין המחשבה הזאת אינה בשערך אזי תעזבה רצ"ל תעזור לה (ויתפרש מלשון עזוב תעזוב עמו, עזבו ירושלים), ומפרש הטעם כי אין לו חלק ונחלה עמך, כבר לבך חלל בקרבך מהמון התאוות ובאת אליך רק לפדותה מכין ענמים הש"י יהי בעזרינו

וירמוז עוד בהיפך על האדם הדבוק עדיין בחומר ואינו עוסק במחשבתו בכל עת תמיד בדביקות הבורא, רק הוא דבוק עדיין באהבת ותאוות העולם, כשבאה לו מח"ז מהרהורי ניאוף וכבוד וכיוצא הוא שלו ממש, וא"כ האיך יתעסק להעלות בדביקות המדות כיון שאין זה עדיין בהשערת שכלו, ע"כ יראה לעזוב ולדחות אותה המחשבה לקיים ולא תתורו אחרי לבבכם ולא להתעסק בהעלאת המדות כיון שאין לך חלק בזה עדיין כמש"ל. וזה יתפרש והלוי אשר בשערך לא, רצ"ל מה שתרצה לדבק מחשבתך הזרה במדות הבורא אשר הוא אינה עדיין בהשערת שכלך כי לא נסית עדיין כאלה, אזי מוטב תעזבה ותרחו המחשבה לקיים ולא תתורו, כי אין לו חלק ונחלה עמך, רצ"ל הדביקות אין לו עדיין חלק עמך בהארת נפשך

בוה בכני"ד למדת התפארת כי הם מהניצוצין שנפלו בשבירה ובאו אצלו לצורך עלי, א"כ לפי"ז א"צ לדחות המחשבה רעה ממחשבתו רק אדרבה להאריך עד שיעלנה לשורשה באופנים הידועים למשכילים.

תדע ידידי שאין הדברים כפשוטם לפני כל אדם, כי אם תאמר כן הנה תפול ח"ו המצות ל"ת של ולא תתורו אשר נצטוינו רק תדע שהדברים הללו מגיעים רק לצדיקים תמימים אשר לבם חלל בקרבם ויודעים בטוב אשר כבר בטלה אצלם החמדה והתאוה, והנה מהיכן באה לו המחשבה הלזו בודאי זה אינו מצד יצום הרע כי כבר הפכוהו לטוב ולמתוק, ע"כ זאת המחשבה מניצוצי השבירה באה להעלותה. משא"כ מי שאש היצר עדיין בוער ומתאוה לתאוה הגם שאינו עושה בפועל אבל התאוה בחובו נטמנת להתאוות להיתר ולאיסור תאוות גשמיות, הנה איך תאמר שיעלנה והנה זאת התאוה הוא מחלק הרע והחומר שבקרבו, ע"כ לאיש כזה אין מנוס רק לקיים ולא תתור"ו לדחות זאת המחשבה תיכף בזכרו (עיי' כל זה בס' התניא של החפ"ד הנאון מהר"ש זצ"ל). וזה לדעתי פ"י הפסוק ולא תתורו אחרי לבבכם ואחרי עיניכם אשר את"ם זוני"ם אחריה"ם רצ"ל מה שאני מצוה אותך ולא תתורו לדחות מחשבה רעה ממחשבתך תיכף כרגע, היינו דוקא כשהמחשבה הזאת היא עדיין ממחשבות כאלו אשר אתם זונים אחריהם עדיין שיש בתוכם עדיין חשקות ותאוה להענין הזה הנופל במחשבתך, א"כ המחשבה הזאת הוא מצד תאוותך הבהמיית משא"כ אם הוא מחשבה כזאת אשר אינכם זונים אחריה עוד שכבר בטל אצלך היצר מזה הענין, אז יש עצה טובה מזה להעלותה ליי"י כי המחשבה הוא מניצוצי השבירה ובאה לצורך עלי.

מתאוות נפשך הבהמיית ע"כ אין לך עסק להתעסק בהעלאת המדות כמש"ל רק לקיים ולא תתורו משא"כ כשהמחשבה הוא בדבר כזה שאין אתם זונים אחריהם, שכבר אינך להוט אחרי התאוה הזאת ממילא המחשבה הזאת באת לך להעלותה, אל תדחנה ממחשבתך רק תשתדל בהעלותה לשורשה. ואעפ"כ כתבנו במ"א דהגם דצריך לקיים ולא תתורו כנ"ל, אעפ"כ יחשוב בשמות השייך למדה ההוא שממנה היתה המחשבה כגון באהבה או ביראה. והמבין יבין.

ובהקדמה ז' לס' דרך פקודיך (אותיות ה-ח).
זאת לדעת מה שנ"ל בפרט הזה דודאי אין הקב"ה בא בטרוניא עם בריותיו, והוא בנפול לאדם איזה מחשבה באונס ע"י הסתכלות פתאומי וכיוצא, ודאי זה אינו מסוג הזה, דע"ז נצטוינו ולא תתורו אחרי לבבכם וכו' היינו כשיגיע ח"ו לידו הרהור צריך לקיים ולא תתורו וכו' לדחות הדבר ממחשבתו, רק כאשר יזכירהו השכל שזה הרהור אסור והוא מאריך במחשבה ברצון זה הוא האיסור מן התורה אפילו לצייר התענוג של התענוג במחשבה ברצון אסור. אבל מה שנופל לאדם במחשבה באונס, ותיכף שיזכירהו השכל והיצ"ט יקיים ולא תתורו וכו' יהי' חלקו בחיים ואין בידו עון, ואדרבה מצות ולא תתורו וכו' תחשב בחשבון מצותיו וזה הוא הפירוש של ולא תתורו, מלשון התרי"ם את הארץ היינו מרגלים שדרך המרגל לחפוש ולחקור במטמונות, כן נצטוינו שלא לחקור ולחפש ולהאריך במחשבה הנופלת פתאומית רק ידחנה ממחשבתו ואז טוב לו

אחר הדברים האלה באתי להזכיר פרט אחד לי ולבני גילי, את אשר נמצא כתוב בכתבי תלמידי הבעש"ט וצלה"ה בנפול לאדם בשעת תורה ועבודה מחשבה זרה והרהור רע אל ידחהו ממחשבתו רק יעלנה לשורשה, דהיינו אם הוא מחשבה מזונת וכיוצא שהוא מסוג בחי' אהב"ה יעלנה לשורשה למדת אהבה אמיתית, היינו מדת החסד, וכן מחשבת היראה למדת הגבורה וכיוצא

לפ"ז יש להתכונן אפילו אינו צדיק גמור רק שבאותו הענין הנופלת במחשבתו יודע בעצמו בטוב שאין לו תאוה לזה, ע"כ הוא ג"כ מניצוצי השבירה, ומהראוי למשכיל להתעסק

הוא עדיין קשור בחמדת ותאוות העולם וחומרותו (כי כ"ז נאמר ליחידי סגולה), רק יסיר הענין ממחשבתו כרגע ויקיים ולא תתורו וכו' (עיינן כל זה בס' התניא הגדפס מחדש, ואתה תבין ובעהש"י יש ת"י דרושים ארוכים בזה ויעלוז בהם חסידים בכבוד, ואי"ה נדבר בהם). ואעפ"כ כתבנו בהקדמה שבעת נפול המחשבה כמותו יכוין השם הוי"ה בניקוד סגול ולשם אל הוא שם החסד ואהבה, ואכ"מ להאריך (הג"ה). ועפ"ז כתבו תלמידי הבעש"ט זצלה"ה כשרואה האדם שהרהורי ניאוף נופלין במחשבתו ידע שרצון הבורא ית"ש להעלותו למדרגת אהבה ויעשה היחודי הנצרכים לזה, והש"י יהי בעזרו. ע"י פנים ולא תהי נהל).

עוד שם מל"ת מא (חלק המחשבה אות ד ה): ויש לרמוז עוד בענף המצוה, עפ"י הידוע ומקובל מתלמידי הבעש"ט זצלה"ה שבראות האדם שנופלים לו מחשבות פסולות אל ידחם ממחשבתו לגמרי רק ישתדל להעלותם לשורשם, היינו בנפול במחשבתו אהבת הזנות ידע שזה מנפילת הניצוצות שנפלו בשבירה מספירת החסד מו' מלכין קדמאין, או ישתדל האדם להעלות המחשבה לסוד התיקון לעולם החסד, וכן כיוצא בזה ביראה והתפארות ואינך אין מן הצורך להאריך דידוע הדבר לחבירים. וקבלנו דהדברים האלה נאמרים רק להאדם הרואה ומבין בעצמו שכבר הוא משולל וריק מן התאוה ההיא הנופלת במחשבתו, ממילא זאת המחשבה לא באת לו מנפשו הבהמיות מצד יצרו הרע המבקש לחבק חיק נכרי, ועל כרחך זאת המחשבה באת לו כדי להעלותה למקורה. משא"כ כשהאדם הוא עדיין קשור בחשק עבותות אהבת העולם ותענוגיו בהיתר ובאיסור, כשבאה לו מחשבה זרה מנפשו הבהמיות ויצרו הרע המבקש להחטיאו אדם כזה אל יהי שוטה להתעסק בהעלאת המדות כי האין ישתדל להעלות המחשבה והוא בעצמו עם כל שיעור קומתו ומחשבתו עדיין אסור וקשור בידו וכו'. לאיש כזה זאת עצתי בנפול לו המח"ז יקיים תיכף ולא תתורו אחרי לבבכם וכו' וידחה תיכף

בצורך עליה כפי שכלו ותבונתו

הנה לפי הנ"ל עיקר התעסקות בעליית המחשבה הוא להשרידם אשר י"י קורא, אבל לפשוטי ההמון ידחה המחשבה רעה לקיים ולא תתורו אעפ"כ אחר הדחיה מהראוי לחשוב ולצייר השמות הצריכים לעלי' לכל ענין כפי בחינתו, דהיינו במחשבת אהבה יצייר השם אל והשם הוי"ה בניקוד סגול, ובמחשבת יראה יצייר השם אלקים והוי"ה בניקוד שב"א וכיוצא בשאר אין מן הצורך להאריך, וכבר הם בכתובים אצלינו דרושים עמוקים בזה וכעת די בזה למשכיל, יהי י"י אלקינו עמנו

עוד שם מל"ת לה (חלק המחשבה אות ד ה). ודע ידידי כי אין הקב"ה בא בטרוניא עם בריותיו וחלילה לחשוב על הבורא ית' שיחשב לו לעון מה שנופל בפתע פתאום איזה מחשבה רעה בציור העבירה ועריכותה ותיכף מסיר המחשבה ממחשבתו, כי כ"ז הוא לאונסו ואונס רחמנא פטריה (הן אמת שמחויב כל האדם לעשות כל הפעולות ולקדש מוחו ומחשבתו ואיבריו עד שיבא למאוס ברע בתכלית ואז לא יבא לידי הרהורים, אבל אעפ"כ מה יעשה האדם שלא זכה עדיין למדרגה זו כשאינו מהרהר ברצון רק נפל הדבר במחשבתו לאונסו לא יחשוב י"י לו עון) רק כשנוכר שזה אסור ואעפ"כ מאריך במחשבה ומצייר עריכות העבירה במחשבתו, אפילו אינו מחשב לעשות העבירה רק מאריך ומחשב ציור עריכות הזנות, זה עבר חוק הפר התורה. רק זאת יעשה האדם ויחי' תיכף כשנוכר שהוא עבירה יסיח דעתו ליראה ולאהבה ולתורה, וידחה המחשבה רעה ממחשבתו ויכוון לקיים ולא תתורו וכו'.

והבאים בסוד י"י יודעים להעלות כל מחשבה לשורשה, דהיינו במחשבת אהבה יעלהו ע"י יחודי השמות הקדושים השייכים לזה לעולם החסד ואהבה, נודעו הדברים למעיינים בספרי תלמידי הבעל שם טוב. וכבר כתבנו בהקדמה שלא יונה האדם א"ע בענין הזה אם

[וראה עוד בהע' פה פו ובהוספות לשם בדבר הכוונה בשמות].

ועוד באו בכתבי הרב כמה דרושים בענין העלאת המדות והמחשבות, ובהם לא הודגש שהם שייכים רק לצדיקים. והמשכיל על דבר אמת ידע את אשר לפניו. ונציגה כאן גם מביאורים אלו.

בס' אנרא דכלה פ' שמיני [ד"ה] ויאמר משה זה הדבר וכו', הנה הת"י מפרש דין פתגמא דתעבדון אעדו ית יצרא בישא מן לבכון ומן יד איתגלי לכון יקרא די"י. הנה הוקשה לו הקושיא כנ"ל כי לא פורש מה יעשו, אבל לא נדע האיך מרומז הענין שפירש הוא ז"ל בכתוב. והנראה דהנה המשכיל בעניינו כשרואה שהיצר מסיתו לאיזה תאוה רעה ואהבה רעה או יראה רעה, מוכרח להתבונן מאין בא זה לאדם כיון שאין זה רצונו ית', וכי ס"ד שהיצר הוא מקטרגא דמארי' ח"ו ע"כ יתבונן שזה הוא מהמדות הנבראים שנפלו בשבירה ובאה אליו המחשבה [מאהבה] או מיראה וכיוצא, והאדם מחויב להפשיט גשמיות הענין להעלות לאהבת י"י ית' וליראתו ומתחדש עי"ז מעשה בראשית כנודע, והמשכילים יבינו כאשר קדם הדיבור אלינו בכמה מקומות ותיכף בהעלות אדם על לבו יתגלה לו פנימיות החיות של המחשבה שהוא כבוד י"י ועוד בהבין הענין יותר יתגלה לו שהמחשבה שנפלה לו הוא כיסוי ומלבוש לפנימיות החיות ויבין וידע שגוף המלך בתוך המלבוש וזה נק' כבוד י"י כי ר"י קרא למאני' מכבודתא, משא"כ כשנשאר ח"ו בגשמיות המחשבה. וזה שתבין פירוש הקדוש [אולי צ"ל - הכתוב] זה הדבר אשר צוה י"י תעשו, רצ"ל על כל דבר ודבר שיפול במחשבותיכם תעשו רק את אשר צוה י"י באותו הענין, אם הוא מדיבור אהבה תתעוררו אהבת י"י ואם יראה תתעוררו יראת י"י, ותיכף יתראה אליכם שאין היצר מקטרגא דמארי' רק הוא כבוד י"י שבכל ענין מתלבש פנימיות חיותו ית', וכל דבר שבעולם נק' כבוד י"י מלבושים לניצוצי קדושתו ית' זה הפירוש מלך על כל העולם כולו

המח"ז ממחשבתו (ע"י עצת חז"ל ילמוד תורה יקרא ק"ש יזכור יום וכו') עיין כל זה בס' התניא.

והנה תדע עוד אשר כל העליות של כל המדות הם ע"י השכינה הנק' מזב"ח כנודע, וזה יש לרמוז כל ימי עולם במצוה הלזו שלא יעלה במעלות על המזב"ח, רצ"ל שלא יתעסק להעלות המחשבות אל המזב"ח אשר לפני י"י היא השכינה בעת אשר עדיין ח"ו תתגלה בזה ערותו וחרפתו כשיוכח ע"י המחשבה שהיא באה מתאווה וחשקו הבהמיות, והאיך יעלנה ויתראה למעלה חרפתו ובשתו, לא נאמרו הדברים הללו עליית המחשבות רק למי שלבו ריק ופנוי מתאוה, ואף על פי כן נופל לו לפעמים איזה מחשבה מענייני שטות העולם ויודע הוא בדעתו שאין לבו קשור בזה, בודאי המחשבה זאת באת אליו כדי להעלותה לשרשה וחלילה לו לדחותה לגמרי באמרו שיקיים בזה מצות ולא תתורו וכו', כי עיקר ביאת המחשבה הזאת הוא להעלותה משבירה המשכילים יבינו ברמוז מיעוט.

והנה יש מקום לבעל דין לחלוק ולומר הנה התורה סתם אמרה ולא תתורו וכו'. הנה פקח עיניך וראה דברי תורתנו דקדקה בדבריה הנעימים ולא תתורו אחרי לבבכם וכו' אש"ר את"ם זוני"ם אחריה"ם, הנה הנך ד' תיבות מיותרים אבל הוא הנרצה מה שאני מצוץ ולא תתורו וכו' דהכוונה לדחות תיכף המחשבה וזה כרגע הוא דוקא באותן העניינים אשר את"ם זוני"ם אחריה"ם, רצ"ל שעדיין אתם זונים אחר אותה המחשבה שאתה יודע בעצמך שעדיין אתה בעצם מתגעגע לתאוה ההיא הנופלת במחשבתך וערבה לך עדיין ציור העבירה, ממילא אין לך לעסוק בעליות המדות כיון שהמחשבה הזאת היא מנפשך הבהמיות שעדיין לא טהרת אותה. משא"כ כשכבר אינכם זונים אחר זאת המחשבה כי כבר לכתך חלל בקרבך מתאוה הלזו, לא שייך בזה מצות ולא תתורו וכו' ואין רשות בידך לדחות כרגע המחשבה רק תתעסק להעלותה למקורה, וכאמור.

אמתיית אהבת הש"י, ונתתי נגע צרעת בכית ארץ אחוזתכם, ארץ אחוזתכם היא השכינה מקור אחוזת נשמות ישראל, בי"ת נק' התיבות של התורה ועבודה אשר עי"ז מתדבקים ישראל בשורשם ומקורם. וז"ש כשאתם קשורים באהבה זרה ח"ו אזי תוכר ביותר כשאתם מתדבקים בארץ אחוזתכם בתורה ועבודה או יפלו לכם ביותר המחשבות הטורדות והוא כמו נגע צרעת הבא מעיפוש הדם התוכניי ואח"כ יציץ לחוץ, כמו כן הדבר הזה כיון שלבו בפנים קשור באהבת העולם יציץ ופרח ח"ו בהתעסקו בעבודת הש"י. הבן הדברים כי קצאתי בענין וסמכתי על המשכיל.

עוד שם פ' ראה [ד"ה]: כי יהי' כן אביון מאחד אחיך באחד שעריך בארצך. נראה לרמוז בזה הפסוק רמז נכון להיושבים בחצרות י"י. דהנה כתבו רבותינו תלמידי הבעש"ט זצלה"ה דבבא לאדם מחשבה זרה בעת התפלה ועבודה וכיוצא אזי יראה להעלותה לשורשה דהיינו אם המחשבה מאיזה אהבה בעולם יעלנה לעולם אהבה כאשר המיר ימירנה באהבת הבורא ית' וכיוצא בשארי המדות. והנה כתבו שלא ידחה האדם המחשבה ממחשבתו לגמרי רק יעלנה כי זה דמיון פדיון שבוים מצוה רבה, כי אותן האותיות הם שבוים ביד הס"א ובאים אל האדם לפדותם מיד צר ולהשיבם לבית אביהם, ואותן האותיות הם ניצוצין שנפלו בשבירת הכלים כמעשה בראשית, וכן אותם שנפלו בעוה"ר ככל עת ע"י בני אדם גם בני איש בכל דור ודור. זה שיש לרמוז כי יהי' ב"ך אביון היינו הכ"ב אותיות שהם כלל כל המחשבות כי כל מחשבה הוא ע"י אותיות, ואותן האותיות הם שבאים להעלותם מקליפה והם הנק' אביונים שתאיכים לכל דבר, מאחד אחיך היינו או שנפלו ע"י אחד מאחיך השייכי' לשורש נשמתך, או באחד שעריך שהם ע"י שעריך היינו ע"י מחשבתך ושעריך היינו השערת השכל, או בארצך אשר ה"א נותן לך היינו מהשבירה דמ"ב שנפלו ניצוצין בארציות, והוא אשר ה"א נותן לך שזאת היתה הכוונה במ"ב והבן. לא תאמץ את לבבך תרצה תחזיק

בכבודך היינו במלכושיך יהי' כבוד י"י לעולם ואז ישמח י"י במעשיו, שמח לא נאמר אלא ישמח, והבן. וז"ש הקדוש אעדו ית יצרא בישא מן לבכון רצ"ל רק הסיירו את היצר מלככם ומן יד אתגלי וכו' ותיכף יתגלה לכם שהיצר הוא רק כבוד י"י מלכוש לניצוצי קדושתו ית' ובתוכו י"י, ומדוע יתפתה האדם למלכוש ולא יתבונן על פנימיות המלך והבן מאוד ויונעם לנפשך.

עוד שם פ' מצורע [ד"ה]. כי תבאו אל ארץ כנען אשר אני נותן לכם לאחוזת וכו' משונה ביאה זו שנכתב בה אחוזה ארץ אחוזתכם, ויבואר לרעתנו ברמזי התורה עפ"י מה דנקדים שכל המדות שבאדם דהיינו אהבה ויראה וכו' המה נבראים לעבוד בהם את הש"י, דהיינו אהבה לאהוב את הש"י ותורתו ומצותיו, וכן ביראה וכיוצא. והאדם המשתמש במדותיו בדברים עולמיים הנה הוא מבחי' השבירה אשר נפלו ניצוצי המדות בקליפה ומוטל על האדם להעלותן מקטנות לגדלות, וזה כל האדם כנפול במחשבתו אהבה עולמיית יאמר בלבו אין זאת אלא להעלותה למקורה דהיינו להעתיקה לאהבת הבורא, משא"כ כשנדבק באהבת העולם הנה הוא מדה כנגד מדה כמו כשבאה מחשבת האהבה העולמיית לו להעלותה לאהבת י"י שע"י יהי' לו אחיזה לאהבה האמיתית והוא נשאר בארציות האהבה העולמיית. כמו כן כשיתעסק גם בתורה ועבודה אז יכלבלו אהבות רעות יותר משאר עתים הפנויים. וראיתי כן בס' צדיק א' בפירושו אהבה שהיא תלוי' בדבר בטל דבר בטילה אהבה כשבטל מדיבורי הטוב בתורה בטילה אהבת עולם המחשבות הטורדות, כי ביותר מכלכלים בתורה ועבודה.

והנה כבר כתבנו ז' עממין הם ז' מדות רעות וכנע"ן הוא בחי' אהבה הרעה, וז"ש כי תבאו אל ארץ כנען רצ"ל תבואו בעצמיכם להשתקע בארציות וכנע"ן היינו אהבות עולמיות אשר באמת אני נותן לכם לאחוזת רצ"ל אני נתתי לכם כ"ו רק לאחוזת לאחוז עי"ז באהבה

את לכך לבלתי שמוע אל המחשבה ולדחותה, ולא תקפוך את ירך היינו היו"ד שלך היינו המחשבה, מאחך האביון היינו לרבותא אפי' אם יהי' המחשבה מאחך ותאמר מה לי ולצרה וכו' והבן כי פתח תפתח את ידך היינו המחשבה כנ"ל, תפשט את המחשבה בבחי' הפתח שהוא ניקוד החכמה בסוד פיה פתחה בחכמה, היינו להתבונן האיך להעלות המחשבה ע"י החכמה והעב"ט תעביטנו היינו למשכן את המחשבה בזרוע היינו לתופשה לבלתי תת לתזור אותה לידי הסט"א רק למשכנה ולהעלותה לבית אביה כנעוריה. די מחסורו אשר יחסר לו רצ"ל כ"א כפי מחסורה אם חסר למחשבה אור עולם אהבה יעלנה לשם, וכן ביראה והבן. והמבין יבין, כי לא יכולתי להרחיב הדבור כעת

עוד שם פ' שופטים [ד"ה]. כי תצא למלחמה על אויבך וראית סוס ורכב וכו' לא תירא מהם וכו' דברנו כמה פעמים שבראות האדם איזה דבר מאויים מחויב להתבונן מהיכן באה זאת היראה הוא ע"כ שנתלבש בזה איזה ניצוץ קדוש מיראת הבורא שנפל בשבירה ע"כ מוטב לו להתבונן בשורשה ביראת הבורא, וכיון שהאדם מתבונן ביראת הבורא אזי זה הניצוץ אל מקומו שואף להתדבק בשורשה כדמיון הנר קטן כשמקרבין אותו למדורה גדולה נתבטל באבוקה, כן זה הניצוץ הטמון מתדבק בשורשו ביראת השם ונשאר הדבר המאויים בלי חיות והניצוץ מתוסף בנשמת האדם יראה מאת הש"י וא"כ טובה גדולה באה להאדם ע"י היראה החיצונית הגשמיות שמזכירין אותו ביראת הש"י ומוציא ניצוץ הק' מהקליפה. וז"ש הכתוב כי תצא למלחמה על אויבך, החיוב הוא דוקא וראית סוס ורכב וכו' שתתבונן שהוא דבר המאויים, רק לא תשתקע בזאת היראה רק לא תירא מה"ם לדיוק אבל מהבורא ית' תירא על ידי התבוננות הזה.

ובס' לקומי מהרצ"א (פרשת בלק, אות קפח): ועפ"י פירשתי פ' הפסוק הן גו"ר יגו"ר אפס מאותי, דהנה ידוע דבכל הענינים שבמחשבת

האדם צריכין להעלותה אל הש"י, היינו בכוא אל האדם במחשבתו אהבה רעה יעלנה לשורש מדת אהבת חס"ד אהבת הש"י, אזי יסיר את האהבה רעה ויבטלנה מלבו וכן בירא"ה מאיזה דבר בעולם יעלנה ליראת הש"י והיראה רעה תבטל והנה כתבנו כבר בפסוק וכי תאמר בלבבך רבים הגוים האלה וכו' לא תירא מהם, הנה לא אמר אל תאמר בלבבך כענין שאמר אל תאמר בהדוף וכו' בצדקתי, הנה קא פסיק בסכינא חריפתא שלא לומר, וכאן לא אסר הדבר שלא לומר, רק אמר וכי תאמר בלבבך רבים וכו' לא תירא מהם כי כן הוא דרך הצדיקים כל מה שמראין לו לאדם בעוה"ז הוא שמזכירין אותו באיזה דבר הוא צריך להשתמש. אם מראין לו איזה אהבה מוגשמת הנה יסירנה ממחשבתו ויעלנה למדת שורש אהבה אהבת הש"י, כי בדבר הזה הזכירוהו מן השמים להתהלך כעת במדת אהבה וכן כשמראין אותו איזה מורא לא תתקע המורא בלב רק ידע נאמנה שהזכירוהו מורא שמים, ממילא כשיחשוב במורא שמים אזי יתקע הדבר בלבו, והיראה העולמית תבטל ממילא בשורשה. ועפ"י דברינו הנ"ל הנה תיבת שורש מגו"ר היא תקיעת היראה בלב בלי הפסק, וזה אין לעשות בשום מין מורא רק במורא הש"י וז"ש הן גו"ר יגו"ר (אמת שמהראוי לתקוע היראה בלב ליסוד מוסד לעולמים) אפס מאותי (היראה התקועה תהי' רק מאותי, היינו מיראתי יראת שמים, אבל היראה העולמית תוסר כרגע ע"י העלאת היראה המוגשמת אל שורשה יראת הש"י. הבן הדבר מאד) [ובס' אנרא דבלה פ' עקב (ד"ה וירצה עוד לפרש): במלחמה עם שונאי ישראל לא אסרה התורה היראה מתחילתה, כי בסגולתה לעורר גבורות והנה הם נצרכים לפעול גבורות בשונאי השם, רק שלא ישאר האדם משוקע ביראה החיצונית רק יעלנה להש"י לירא מפניו ית'. וז"ש לא תירא מה"ם רק מהש"י, שתעלה את היראה למקו' מחצבתה]

ובס' בני יששכר (תשרי, מא' יב אות יז): ידוע מ"ש בשם תלמידי הבעש"ט דכל מה

שהתחלת התורה שבע"פ באות מ' פתוחה וסיומה באות מ' סתומה, כי הנה אות המ"ם בהברתה כפה מלא מ"ם, הנה פותח האדם הפה והשפתים באמירת המ"ם פתוחה וסוגר הפה במ"ם סתומה, והוא לרמז ודברת בס ולא בדברים בטלים, שלא יפתח האדם את פיו רק באמירת ד"ת וסוגר הפה בסיימו לימודי התורה. ואני אמרתי ברמז המאמר ודברת ב"ם ולא בדברים בטלים, ב"ם היינו הבי' התחלת תורה שבכתב, ואות מ' סתומה הוא סיום התורה שבע"פ, לרמז שלא ידבר האדם דבריו רק מהתחלת תורה שבכתב עד סיום תורה שבע"פ, ולא בדברים בטלים שאינם נוגעים לשתי תורות הללו.

ובס' אגרא רכלה ("צירופי בראשית", צירוף פו): בראשית יצורף שב"א רת"י. אמרו"ל השח שיחה בטילה עובר בעשה שנאמר ודברת בס ולא בדברים בטלים. נרמז בר"ת "שיחה בטילה" אסור "רק" תורה "ידבר.

וראה במה שהתחלת ב' התורות הוא ב"ם (שם מ"ב) בס' בני יששכר (כסלו טבת מא' ד אות י').

עוד בענין דב"ט ראה בהע' לו ובהוספות לשם.

עמ' קכ

כל החכמות שבעולם... מאפס ותוהו נחשבו אם לא תדע דרכי החכמה הצפונה.

וראה בס' בני יששכר (אדר, מא' י דרוש ב. ונעתק גם לס' אגרא רכלה פ' חקת, ד"ה פסיקתא רבתי פי"ד): ...בא בעל המדרש לדייק אומרו במצוה זאת, זאת חקת התורה, וגם אומרו ב' פעמים לאמר. ע"כ התחיל ודרש מענין ההלכה אם מותר ליקח פרה אדומה מן הגוי, אם צריכים לחוש שמא העלה עלי' עול שהוא דבר שאינו ניכר. והביא ר"פ הכהן ראי' מהמעשה דהוא גוי שהכירו חכמים בסימנים המקובלים להם בתורה שבע"פ מסיני. שאין לך שום חכמה בטבעיית ובמושכלות שאינו נרמז בתורה, כאשר תראה

שיארע להאדם יעלה בכונתו להש"י, רואה דבר הנאהב אשר נפשו של אדם משתוקק לדבר הזה ואוהבו יבין שמזכירין לו מדת אהב"ה ויעלה זאת במחשבתו לאהבת הש"י למדת אהב"ה וחס"ד וידבק באהבתו ית"ש ותתבטל האהב"ה החיצונית ויעלה את הנה"ק אשר בתוך האהבה החיצונית מניצוצי השבירה להש"י. וכן ברואה דבר מאויים היינו ברואה איזה עכ"ם או איזה סרדיט וכיוצא המאיים עליו, יבין וילמוד עי"ז יראתו ית"ש ויעלה זאת למדת הירא"ה וגבור"ה והדברים ארוכים אצלינו במקומות הרבה, נאמרו ונשנו בסוד חברים מקשיבין המבינים בהעלאת נה"ק שנפלו בשבירה שצריכין בני"י להעלותן מן התה"ו אל התיקון.. וזהו שיש לפרש כבוש"ה בגול"ה, מה שהכנס"י הקדושה היא בגולה ויש להם בכל פעם אימה ופחד מן הגוים הכובשין ודוחקין אותן, עי"ז לומד"ת יראת"ך. הבן הדבר.

[וראה עוד בס' רגל ישרה מע' ד, ד"ה דעת].

עמ' קיט

מסירת נפש כמחשבה ובמעשה בכל כחו ויותר על כחו... לעשות כל המצוה וכל המעשה בכל לב ונפש ומאוד...

ובהקדמת ס' לקו"ת וש"ם מהרי"א: כי נודע מסוד כוונת נפ"א כי במס"נ צריך לכוין כ' כפופה וגם כ' פשוטה. וזהו אם למדת תורה הרבה אל תחזיק טובה לעצמך, רצ"ל שאין זה רבותא בלימוד התורה כי עיקר הרבותא למסור נפשו להש"י, וזה כי לכ"ך נוצרת, דייקא לכ"ך הרומז על מסירת נפש. ע"כ מדברי רבינו [מוהרצ"ה] זלה"ה.

עמ' קיט

ודברת ב"ם ולא בדב"ט... רק מתורה שבכתב ושבע"פ, ולא בדברים בטלים.

וכתב בס' מגיד תעלומה (על פ' מאימתי דף ב' ע"א) [ד"ה]: ושמעתי מפי דרשי רשומות

כמה טרחו חכמי האומות סבי דבי אתונא לידע לכמה הנחש מוליד והעלו חרס בידם, ור' יהושע הוכיח הדבר במישור מן התורה. וכן בכל עניני החכמות והודעת הטבעיים כבע"ח הכל יש בתורה ברמז ובמסורה כתורה שבע"פ. והנה ככאן נאמר ויקחו אליך, נשמע מזה דמותר ליקח פר"ה אדומ"ה מן הגוי והנה יקשה לפי"ז הרי המצוה הוא אשר לא עלה עלי' עול, והאיך סמכינן על הגוי, ע"כ צריך לומר שיש סימנים מובהקים מקובלים ע"פ התורה ויכולים להתבונן אם עלה עלי' עול, והדברים מסורים לחכמי התורה כי אין שום דברי חכמה חסר מן התורה וזה שהקדים הכתוב זאת חקת התורה (מכאן תלמוד אשר נחקקו בתורה כל הענין אשר נעשה תחת השמש, ויש בה חקיקת כל החכמות המושכלות והטבעיית, וזהו) אשר צוה י"י לאמר לדורות שאי"צ לעסוק בשום חכמה רק בתורה, ובעסוק בה יבין האדם על ידה כל החכמות. וכבר הרחבתי הדברים בכמה מקומות, וכאן עת לקצר

ובס' אנרא דמקא (אות קפח). בר"מ משפטים (דף קי"ד ע"כ) ואיהו באר מיא דאורייתא וכו' בגין דבאר דא לית ליה סוף יתיר עמוק הוא מדאורייתא דאתמר בה (איוב יא ט) ורחבה מני ים ובכ"ד דיליה דשאבי מיניה מיא (היינו כ"ד ספרין דאורייתא נ"ל) איהו בלע כל מימין וכל חכמתין דעלמא כש"כ באר עצמו עכ"ל. מזה תתבונן אם עיני שכל לך מהו הנרצה לריב"ח (בכורות ח ב) בהתעסקו עם סבי דבי אתונא ששאב ממיא דבליעי וצוה למלאות אותו הכלי ובעו כל המים וכזאת עשו עד דשמטו כתפייהו .. הנך סבי דבי אתונא הם הם אשר התפארו בחכמות החיצוניות והתפארו בדברים אשר לא כן על חכמת התורה והניחו להם משאות שוא ומדוחים במופתיהם מופתי הפילוסופים ועי"ז יצא להם שם בכל הארץ ועי"ז הרכה מבני עמינו בילדי נכרים ישפיקו ובזונות היפיות (אקלידס הי' ג"כ מהעיר אתונ"י עיר החכמה עיין בתו"ט למשנה ערוגה). וכאשר רצה ריב"ח להראות הדבר שכל החכמות הם בטלים ומבוטלים לנגד

חכמות התורה וכל החכמות הם משרתים לתורה ומרומזים בתורה בדרכים שונים וכל מי שמעיין בפינות התורה ידע כל החכמות מאליו (כענין לכמה הנחש מוליד שנתייעצו הפלוסופים כמה שנים ובא ריב"ח ולמד הענין מן התורה, הלא תראה שהכ"ד הזה בלע כל מימין דעלמא) ע"כ רמז להם זה ריב"ח במיא דבליעי שהחכמת התורה היא מיא דבלעין כל מימין דעלמא בין והתבונן.

ובס' מגיד תעלומה (על פ' אין עומדין דף ל"ד ע"כ) [ד"ה]: אמרו עליו על רחב"ד וכו' מנא הני מילי אריב"ל דא"ק בורא ניב וכו'. ולכאורה מאי מקשה מנ"א הנ"י מיל"י, דילמא לא נפקא לן מן שום פסוק רק רחב"ד עמד על המחקר בזה וכבר בחן זה כמה פעמים. אבל תדע ידיד הקורא שאין לסמוך על שום דבר שבמחקר אם לא שיהי' לו איזה סמך בתורה. הלא תראה משאחז"ל כל אמה באורך הוא ג' אמות בעיגול ומפקו לה בגמ' מן ים שעשה שלמה וקו שלשים באמה יסוב אותו סביב, ולמה כזאת, נייתי מחוגה ונחזי והוא דבר המתברר ונודע לעין כל אבל לא כאלה חלק יעקב, מיום שנתן לנו השי" את תורתו כל הדברים ההווים ונמצאים הנה התורה מאירה לנו בכל עניני פרטית המעשים והחכמות, וחלילה לנו לחקור אחר חקירות המצאות אנושיית בשום דבר ואתה דע לך

ובס' לקושי מהרצ"א (פרשת ואתחנן, אות ר"ז): אשר ישמעון א"ת כל החוקים, א"ת לרבות, היינו מה שהוא מתרבה מהחוקים מזה נשמע כל החכמות. למשל התורה צותה בחוקים איסור כלאי זרעים וכלאי הכרם, הנה יש בקבלת התורה שבע"פ כמה יניקת כל זרע, בכדי לידע כמה להרחיק. והנה כמה יכלו האומות זמניהם לידע החכמה הזאת ולא יכלו לבא עד תכונתה, ואצל ישראל הוא דבר הטפל ומתרבה אצל המצוה. וכן תמצא בחכמת השיר, והתכונה, והמשקל, הכל נשמע מן התורה כדבר הטפל. וכן חכמת המדידה והחשבון והתשכורת, לא נפל דבר

ועוד שם (שם ל, ב [פרשת בראשית]) (ד"ה)·
 ר"א קפץ בקדמיתא כו', ורמו במעשה
 הקפיצה ע"ד מדלג על ההרים כ"ו יורה מגודל
 האהבה כאמור ודגלו עלי אהבה ודרשו חז"ל
 ודילוגו, ומגודל התלהבות עליות הרצון הקדים
 המאוחר בתחלה כו'.

ועוד שם (זח"ג ד, ב [פרשת ויקרא]) (ד"ה)·
 ר"ש אמר וכו'. נ"ב ודברי ר"ש מבוארים
 לעוסקים בחכמה זו לעבודה, ועמ"ש בפ' לך דף
 פ"ב ע"ב ותבין טעם שתו ושכרו דודים ולא יקשה
 הלא שכור אינו מדרך ארץ וכבר גינהו שלמה
 במוסריו ובמשליו, ואיך יצוה לאמר שתו ושכרו.
 אבל ירמוז לזווג תחתון בסוד מעשה העבודה
 אשר מגודל התלהבות בלב אדם לעבודה באהבה
 ובמס"נ כאיש שוגה ופתי בסוד באהבתה תשגה
 תמיד ובסוד ויחשבה עלי לשיכורה שכורת ולא
 מיין ובסוד וישתו וישכרו עמו, והיחוד כטעם
 שכרו עיין שם. ודי למבין ומשכיל.

שאינ דבר רשות נמצא, יעויין בחוה"ל... שאין
 שום דבר בעולם רק אזהרה וציווי.

ובס' דרך פקודיך מל"ת כו-כט (חלק המחשבה
 אותיות י יב): כאשר תתבונן ידידי בחו"ה
 בשער עבודת אלקים פ"ד תבין ותדע שאין לך
 שום מחשבה ודבור ומעשה בעולם שיהיה דבר
 הרשות, רק או מצוה או עבירה. וכיון שכבר
 פתחנו לך פתח פתוח שכל המצות הם בכלל אנכי
 וכל הלאוין בכלל לא יהי' לך, א"כ כלל כל
 ענייניך בעולם הם בכלל אנכי ולא יהי' לך, וזה
 אשר שמענו מפי הגבורה.

ותדע שהעמיק עוד בדבר הרב בעל עשרה
 מאמרות וכתב במאמר חיקור דין ח"א
 פכ"ב וז"ל, ידוע ומפורסם כי העובר על אחת
 מכל האזהרות שבתורה שוגה בכפליים, האחד
 מעשה עבירה והשנית שאילו נמלט ממנה היה
 נחשב למצוה רבה מלבד ביטול מצוה אחרת שהי'
 אפשר לקיימה באותה שעה, אחרי מה שבארנו
 שאפי' פעולת הרשות יש בהן דקדוקי מצות

מן שום חכמה בעולם אשר אינה נטפלת אל חוקי
 התורה

וז"ש כי היא חכמתכם ובינתכם לעיני העמים
 אשר ישמעון א"ת כל החוקים (היינו
 דברים הנטפלים אל החוקים), ואמרו רק עם חכם
 ונכון הגוי וכו', ר"ק מיעוט הוא, רצ"ל יאמרו
 הגוים, תואר חכם ונכון הוא דבר מועט אצל הגוי
 הגדול הזה, כיון שאנו רואים אשר כל החכמות
 המה אצל התורה רק כהדין גרמיזא הבן והנה
 תמצא כמה יגיעות יגעו א"ע האומות לכמה
 הנחש מולידי, והנה שאלו לר"י בן חנניא והראה
 את הדבר נרמו בתורה

[עוד בענין התכללות החכמות בתורה הק' ראה
 בס' בלי הרואים (אות יט) - נעתק בהוספות
 להע' פו (עמ' סה-10)]

אשר הניחו התוכנים הראשונים בהנחתם שיש
 תנועה הכרחית ורצונית בהיפך

ראה בס' עטרת צבי לזח"ב קסד, ב [פרשת
 תרומה] ד"ה בכלה"ו שביעא"ה עדי"ף.

ולא הלכתי בגדולות ובנפלאות ממני, אמת
 שהלך מדרגא לדרגא ולא שפי... בלי משקול
 ועיון... וגם לזה הדבר תלוי בשעה... בשיעור
 האהבה... לדלג על ההרים לקפץ מאיגרא
 לאיגרא בלב הנלכב...

וכתב בס' עטרת צבי (זח"א כו, ב [פרשת
 בראשית, ד"ה והנה סמך זה המאמר
 לכאן]): עיי"ש [בלק"ת] דברים עמוקים מני ים
 ובפנימיותם איך להזהר ולענין בענין שלא לילך
 בגדולות ונפלאות ולעשות דבר שלא בהדרגה
 ושלא בזמנו ושלא בהשגחה עיונית בהשגת
 ותפיסת שיעור שכלו ושרשו ונשמתו בסוד אני
 אמרתי בחפזי כל האדם כוזב בסוד פחו כמים
 כו'.

[עוד על שלא לילך בקפיצות, ראה שם (זח"א
 מא, א [פרשת בראשית ד"ה ודע לך אחי
 ידידי]) - נעתק בהוספות לעמ' ח-ט].

של הקדמה ודרך הוספות (עמ' קכ) לעץ החיים

הוי"ה כי התשובה הוא תיקון לביטול מ"ע שהי' בשעת העבירה שהוא הי' פגם להוי"ה, והתשובה הוא תיקון לשוב אל היה וירחמהו. הכן הענין, אכ"מ לפרש השאר.

[ביאור זה עפ"י הקדמות הנ"ל נאמר גם בס' בני יששכר (תשרי, מא' ד דרוש ה' אות כ. ובמאמרי ז' דנחמתא נחמה א אות ו פירש בדרך זו הפס' נחמו נחמו)].

עוד שם מל"ת לו (חלק המחשבה אות יא). המשכיל ע"ד ימצא טוב טעם ויראה ג"כ אשר כל התורה כולה תלויה בזה, דהנה השי"ת לקחו לעבד לו וצוהו זאת תעשה לעבודתו והזהר בדבר הזה שלא לעשותו, וכבר נתבאר שאין רשות נמצא ואין בעולם שום תנועה זולת ציווי ואזהרה, ואין דבר רשות נמצא אפילו רפרוף עין הוא או ציווי או אזהרה. א"כ כשהוא עושה איזה עבירה ח"ו הנה נתבטל אותו העת מהמצוה ג"כ, הוא עבודת המלך, כאשר כתבנו לעיל בשם הרמ"ע דמחוייב לעשות תשובה על העבירה ועל ביטול מ"ע באותו הזמן. א"כ הוה כגונב נפש מישראל (היינו גנב כח נפשו) שהוא עבד המלך ומכרו לאחרים לעבודה שזרה לו. וביותר שעשה עבודה שהזהירו הש"י שלא לעשותו, הרי נמכר לעקר ח"ו היינו אל הקליפה. והוא בכלל אזהרת לא תגנוב עפ"י הטעם הנ"ל, כי לי בני ישראל עבדים.

ובס' אנרא דפרקא (אות רכב): שם בתוספתא [ברכות פ"ד] לא ישתמש אדם בפניו ידיו ורגליו אלא לכבוד קונוהו שנא' (משלי טז ד) כל פעל ה' למענהו. עכ"ל. הוא הדבר אשר ביאר בחובת הלבבות (שער ג פרק ה) בגדר העבד הנאמן אשר לא יניע רפרוף עינו רק בהפקת רצון האדון. ולהבין הענין תציבי לך ציונים ללמוד דעת בדברי החסיד בחו"ה (שם פ"ד) שאין שום מעשה בעולם רק ציווי ואזהרה, כי אפי' דבר הרשות אינו יוצא מגדר ציווי ואזהרה, כי אם היא מבחי' די הסיפוק הוא בכלל הציווי, ואם הוא ממותרת הוא בכלל אזהרה. והוא הדבר אשר

(רצ"ל עפ"י מ"ש בסמוך בשם בעל חו"ה) שאין נמצא בעולם שום תנועה שהי' דבר הרשות רק מצוה או עבירה. נמצא ע"כ בודאי הי' צריך לעשות באותה השעה איזה תנועה, וכאם אותה התנועה אינה עבירה בודאי למצוה תחשב. וא"כ ע"י עשיית העבירה (תבטל בודאי ממצוה) לפיכך הוצרכה תשובה עם שאר חילוקי הכפרה (רצ"ל דארבעה חילוקי כפרה הן. הא לך שהתשובה נצרכת לכולן גם אצל יוה"כ ויסורי' ומיתה. עכ"ל הרב, ורצ"ל דלהיות לביטול מ"ע די בתשובה לבדה והנה בעבירת ל"ת יש ג"כ ביטול מ"ע כמו שביאר הרב, א"כ מן ההכרח הוא לתשובה על ביטול המ"ע ויוה"כ ויסורי' ומיתה לעבירת הל"ת כ"א כפי המגיע. .

עפ"י הדברים הנ"ל מה מתוק לחיך לפרש פי' התשובה שהנחיל השי"ת ע"י נביאו הושע בן בארי שובה ישראל עד י"י אלהיך כי כשלת בעונך קחו עמכם דברים ושוכו אל י"י וכו' והנה הדקדוקים מפורסמים לעין כל רואה... ולפי דברי הרב הנ"ל יצדקו העניינים בטוב טעם, בהקדים הקדמה אחת, היות מ"ע הוא מצד החסדים ומצות ל"ת מצד הגבורות, א"כ בביטול מ"ע מונע החסדים, דהחסדים הם מצד השם הוי"ה ב"ה, וכאשר גורם ח"ו למנוע החסדים פוגם בשם הוי"ה ב"ה, ובעבור על מצות ל"ת מעורר ח"ו הגבורות אשר בשורשם הם קדושים ובהוריד אותם למטה מתהרים לדין ח"ו. והגבורות הם מצד שם אלקים א"כ כאשר גורם להוריד הגבורות למטה שיתקווה מהם משפטים ויסורים פוגם בשם אלקים. והנה לפי דברי הרב הנ"ל שכתב בעבור האדם על ל"ת מיקרי מבטל מ"ע ג"כ, ע"כ צריך לתשובה ויודוי דברים על ביטול מ"ע, ויוה"כ על הל"ת. וז"ש שובה ישראל עד הוי"ה אלקיך היינו לתקן ב' השמות הוי"ה אלקי"ם. ואמר למה דוקא תשובה לשני השמות, כי כשלת בעונך עון ממש, לא ביטול מ"ע בלבד רק כשלון בעון היינו ל"ת, והוה עש"ה ול"ת ע"כ מן הצורך לשוב עד ב' השמות דוקא. והאיך הוא התשובה לב' השמות, בא כמפרש קחו עמכם דברים היינו ויודוי ושוב אל

לאיליין, אמת כתוב אצל התוכנים זה, אבל אינם יודעים הסוד בזה איך למפלת בזה לבורא כל עלמין, כאשר נודע לעובדי השם באמת ליקח מכל הברואים מכל ההווה דבר חכמה לידע איך לעבוד השם לעשות נחת רוח ליוצרינו גדול העצה ורב העלילה ב"ה וב"ש. ויש בסידור הבריאה מעשה בראשית הכל בכונה מכוונת על פי התורה אשר בה נבראת העולם להורות לנו דרך סלולה לעשות רצון בוראינו אלקי עולם יי. ואשרי למי שמסתכל ומעיין בכל סדרי הבריאה כמו שאמר דוד כי אראה שמ"ך מעשה אצבעותיך, והן סודן של דברים וקיימא דבריאת עולם.

..בהיותי לומד זאת החכמה בילדותי...

וכתב בס' דרך פקודיך מ"ע ד (חלק המעשה אות יב): אשרי מי שזכה בילדותו ללמוד כל עומק החכמה הנפלאה של הילוך המזלות וחשבון התקופות בשיעור וכמשקל, כגון בקידוש החדש להרמב"ם ובספר תכונות השמים ובס' נחמד ונעים, כי הוא מצוה גדולה ובפרט בזמנינו שאין מקיימים המצוה הזאת כתיקנה בבי"ד הגדול שבירושלים והלימוד עולה במקום העשיה. אבל מי שלא למד בילדותו א"א לבלות כ"כ זמן רב הצריך לעניינים האלו, כי היא חכמה נפלאה דקה מן הדקה. יספיק לעצמו בחשבון הג"ל כפי אשר כתבנו בקיום המצוה, ואעפ"כ לפעמים יעיין בהחכמה כפי כחו, ומה שיבין יבין ולמצוה יחשב.

ובס' דברים נחמדים (פירושי הש"ס אות לט): א"ל כוכב אחד לשבעים שנה עולה ומתעה וכו' ואמרת שמא יעלה וכו'. לכאורה הוא תימא, כיון שהי' יודע עפ"י חשבון שכוכב הזה עולה אחת לשבעים שנה הנה אם כעת הוא הזמן של שבעים שנה א"כ למה אמר שמ"א יעלה הרי כודאי יעלה, ואם אין כעת הזמן למה חשש. ונ"ל שהי' מסופק בהזמן, שהי' נראה לו שהוא קרוב לזמן עליית הכוכב, ולא רצה להתבטל מן התורה לחשוב הדק היטב.

פירשנו כפ' עקידה (אחר כך שמעתי הדברים ככתבן בשם אדמו"ר הרב הקדוש מהרמ"מ וצוק"ל) וישלח אברהם את ידו ויקח את המאכלת וכו'. אברהם אבינו לא התנועע שום אבר כי אם בהפקת רצון יוצרו, והנה הורגלו איבריו בכך עד ששום אבר לא רצה לעשות שום פעולה רק שיהיה בזה מצוה, והנה בכאן לא צוהו השי"ת רק קח נא את בנך וכו' והעלהו לעולה, א"כ עד העלאה היא מצוה, משא"כ המעשים שאח"כ לא היה בזה מצוה ולא רצתה היד לעשות פעולה. והנה אברהם אבינו חשש בדבר דילמא הוא מעשה שטן וישלח אברהם את ידו (בכח ותקיפות) ויקח את המאכלת וכו'. ח"ש וישלח אברהם... הורנו בזה להיות שמו אברהם רמ"ח כבר קידש רמ"ח איבריו לבל יעשה שום פעולה רק בהפקת רצון היוצר, ע"כ לא רצתה היד לעשות פעולה עד ששלחה בכח ועזה. עד שהשיבו המלאך אל תשלח ידך וכו' כי כדין עשתה היד שאין בזה מצוה ודי בזה למשכיל

עמ' קכא

..וכן מבואר אצלנו כל דרכי הלוכי הכולכים... כמה הלכות נשגבות בידינו לדרכי השם כי נורא הוא.

וכתב בס' עשרת צבי (זח"ג י, א [פרשת ויקרא, ד"ה ורוא דא אתמסר]): ורוא דא אתמסר למאריהן דחכמתא ולא למפלגי תחומין וכו'. נ"ב רצ"ל הסוד לא נמסר להם בזה מדוע עשה השם ומה לסדר הבריאה באופן זה ואיזה עבודת אמת נלמוד מזה, כמו שנאמר משפטים כל ידעום לידע מדרך השכל הנהגות וסדר העבודה היוצא מכל דברי הבריאה, יודעים ואינם יודעים מה יודעים, תכליתן של דברים על מה הן עומדים, כי אין להם אחיזה אלא בשם אלקי"ם שהוא בגי' הטב"ע אבל לא בחלק יי עמו הוא הרצון המנהיג הטבע להנהיגו עפ"י רצון הבורא ב"ה וב"ש עפ"י דרכי התורה והעבודה. ומפלגי תחומין ג"כ יודעים דאת"ר אי"ת בישוב"א כ"ד נהי"ר לאיליין חשי"ך

גי"ד... מאי טעמא מהדר...

ראה בהקדמה ט לסי דרך פקודיך אות ה. ובסי' רנל ישרה מע' ג, גיד.

עמ' קכב-קכד

..ובעינינו ראינו פליאות רבות מן מעשה השם... אם מתרפא בטבע לבד... ח"ו גובר מחמת הרפואה הדינים... גנו ספר רפואות... מה שהקשה לפי רש"י... רשות לרופא לרפאות... כמו הרמב"ם ז"ל...

ובמכתב הרב מוהרצ"ה הגדפס בס' עשר קדושות: אל כבוד אחיי ורעיי החברים אנשים ק"ק מונקאטש... מכתב ידידי החברים אוהבי.. אשר כתבו לחתני נ"י הגיעני היום, אמנם ביום שבת קודש נתוודע לי הנאמר שם וכמעט לא הי' לי מנוחה מנוחת אהבה אהבת שב"ק על נכון בהשתתף נפשי בצערם.. אמנם תדעו אשר אין להעלות צערי בזכרי משלילות חסר שלומכם על נכון, כי אתם יודעים אהבתכם אלי בלב ובנפש ואהבתי אתכם, ואני תמיד יושב ודומם ותתמרמר ותשתוחח נפשי עלי. והנה כללן של דברים אשר תדעו ותאמינו לי ותראו ישועת ה', אמנם גזרני באהבה אשר לא תשמשו עם שום דאקטער והדברים שמתי בפי מוכ"ז ע"נ ואומר לכם קצת דברים טעם ונגלה, היות אשר קהלתכם נשרשו בשרשי האמונה הישראלית בלב ונפש אין לשער.. וזה סיבה לתחלואים ההווים בעירכם המשתמשים עם דאקטער בסמים ורפואות אשר חלק השם אותם לכל העמים. ותאמינו לי אשר לא מלבי אני אומר, אך מן השמים גילו לי בהיותי יושב ומתאנח על צווארי הנפשות אשר נחסרו ונעדרו לי בשנה זו על מה ולמה, ובאתי גזר לכל ישתמש איש בשום דאקטער. ולא יזיק לכם אמונת רפואות טבעיות אשר נבראו לאוכלי נבילות שקצים ורמשים שהם בהמה המה להם רוח הבהמה בהם היוורדים. אבל לא כן אנחנו בני אלקי חלקינו צורינו המושרשים ביסודי הדת והאמונה לתורה ולעבודה ולתפלה ולהשראת

השכינה שכינתו יתברך ב"ה וב"ש ויתעלה זכרו לעד ולנצח נצחים. בעינינו אנחנו רואים גדולת יוצרינו יוצר בראשית אשר מפליא חסדו עמנו, בעת אשר פורשים כפינו לאלקינו בלב ונפש המקובל לנו מאבותינו הקדושים אנו רואים כמה ישועות אשר אם בלתי אפשרי להחולה להוושע ע"י דאקטור, וע"י צדיקים המה נושעים ת"ל ידוע ומפורסם וכאשר אתם בעצמיכם ידעתם וראיתם ובאתם על מבחן הבחינה. אמנם כאשר נתערב זרעם בחכמה הטבעיות ובני קטני השכל קטני יקר ערך מביני מדע ואוחזים החבל בשני ראשים, מאמינים ואינם מאמינים, להם בודאי מזיק הדאקטור. מעיד אני עלי שמים וארץ אשר לא לכבודי אני דורש אבל למען אהבתכם ולמען השרשת יסודי האמונה אשר בלבבכם שלא תהיו פוסחים על שתי סעיפים.

בואו נא אחיי וראו מה שנאמר בפסוק פן תשא עיניך השמימה וכו' השמש והירח וכו' אשר חלק ה' אותם לכל העמים, ופרש"י ז"ל להאיר להם והנה מורה בחוש אשר השמש והירח וכל צבא השמים לא לנו הם אבל להם לכל העמים אנו בני אברהם יצחק ויעקב אבותינו אין אנו צריכין לזה, כמובטח לנו לא יהי' לך השמש לאור יומם כי השם וכו'. ובהקדמה שכתבנו לעץ החיים הארכתי קצת ברמז מאמרם ז"ל חזקיה גנו ספר רפואות, פרש"י ז"ל שהיו שמים מבטחם על הרפואות ולא נשאו לבם לשמים יעיי"ש לשוננו כי איני זוכר כעת. והרמב"ם בפ"י המשנה הקשה ע"ז הפירוש והרעיש עולמות ופירש באופן אחר יעיי"ש. אבל פירושו יותר מוקשה ומופרך אין צורך להשיב על דבריו אמנם מה שהקשה הלא אין לך חולי גדול מחולי רעבון יעיי"ש, זה לא קשה כי שם התירה לנו התורה לאכול ולשבוע ולברך השם אלקינו על כל הטוב, אמנם תהי' האכילה רפואה לחולי רעבון בתנאים שהתנה עמנו במעמד הר סיני שלא תהי' נבילות וטריפות ודבר טמא גמל ושפן וכל טמא ח"ו. אמנם זאת החיה אשר תאכלו ומאכל הלחם תהיה מעושר ובלא גזל ובלא חמס וגניבה

רשות לרופא לרפאות ולא אמרו סתם שניתן רשות לרפאות, אמנם לרופא בודאי צדיק. וקיי"ל אשר כל הרפואות הם במדת התפארת, אין להאריך כעת בדרכי העבודה. זה שאמר רופא ירפא שהוא הקו אמצעי רופא חולי עמו ישראל...

ובס' עמרת צבי (זח"א רכ, א נפרשת ויחי, ד"ה ההוא עוברא דלעילא דקטע ב"י): אמרו"ל בתענית אין לך עשב למטה שאין עליו מלאך ממונה למעלה ומכה אותו ואומר לו גדל. שרשי הדברים מבוארים בלק"ת תהלים בפ' עוברי בעמק הבכא מעין ישיתוהו כו', ושם תורה צמאונך ותראה דרכי נפלאות תורתינו ועבודתינו ומעשינו לשמו ית' והנה לכל צומח שבעולם יש לו שרש ממונה עליו למעלה בכח שרשי המדות והספירות העליונים, וכח היסוד אשר בו יש אחיד וגובר בו מדת אש הוא מגבורה, ויש שורשו וגובר בו יסוד הרוח ושרשו ת"ת שבמדות, ויש באחד שגובר מים או עפר שרשם מכח החסד והמלכות. והנה כונת חז"ל שאמרו שיש לו מלאך הממונה עליו הוא על המדות וספירות כאמור בריש תקוני' אנת הוא דאפיקת וכו' וכל ספירה אית לה שם ידיע דבהון אתקרי מלאכיא, כי כל מלאך כח השלוח מלמעלה כגון מיכאל בחסד גבריאל בגבורה וכיוצא בזה.

ועפ"ז שמעתי ממורינו הק' מוה' מנחם מענדל מרוסאנאב נשמתו בגמ"ד אשר כל כח חכמת הרפואה בעשבים ובסמים ובכל הצמחי אשר יש מי שפגם באיזה מדה עליונה הן מחסר והן בגבורה או בת"ת, גבר עליו החולי מן בעל גבורות אשר שלח על האיש ליסרו מדה כנגד מדה. אמנם כששכ הפוגם והחוטא אזי הקדוש ב"ה וכ"ש הבורא רפואות הנותן כח בכל העולמות ובגשמות בחיצוניות ובפנימיות ובכל ההוה בעולם בעשבין בחיין ובבעירין, ועושים רטי' ותחכושת להחולה מעשב אשר בו הכח גבורה מנגדת לבחי' החולאת, כגון אם גבר על החולה כח האש אזי כח רפואתו בעשב הגובר בו כח המים ובכח הניצוץ הקדוש אשר בעשב, ועיי'

ח"ו שום נדנדוד איטור אבל בהיתר ובכשרות גמור ובטהרה המסורה לעם ה' קדוש אלקי יעקב, והאכילה תהיה עבודה שאין אחריה עבודה לברר כל טוב מן הנפילים אשר בארץ בדצח"מ. אמנם אלה הסמים המרים אשר נפשו של אדם מרחיקם לרוב מרירותם, ואם ה' ממש בהם בודאי מצוה רבה כזו לרפאות החולה בודאי ה' משה רע"ה אוהב ישראל מוסר בע"פ לעמו הקדוש אשר אם יבא לאדם איזה חולי ח"ו אזי החולה יאכל או ישתה אותם הסמים. אבל אמר והי' עקב תשמעון וכו' והסיר ה' ממך כל חולי, ולמה לא דאג ח"ו כאם אפשר יבא לאחד איזה תחלואים טבעים מה לעשות לו, כאשר דאג וכי יפתח איש בור ח"ו וכדומה, אשר במקרה המתחדש עובר על איש איזה דבר לא טוב, והיאך לא התקין איזה תקנה ורפואה מה לעשות שלא נצטרך לחכמת הטבע בילדי נכרים לשפוק. ואורייתא שליטתא תורת ה' תמימה לא תחסר כל בה. אבל אמר בצר לך ושבת עד ד' אלקיך חו היא בודאי רפואה שלימה, כדאיתא בפ"י התיקונים בסופו על מאמר התיקון עשרה דפיקין אינון אסיא קרטנא וד"ל.

והנה ידוע ומפורסם תשובה תפלה וצדקה וכו', בודאי רפואה החיצונה עפ"י דרך השכל והסכרא ומדרך התורה ה' אסור מן הדין להתרפאות ברפואה אחרת אשר לא צוותה התורה, כי רפואת התורה הוא תשובה תפלה צדקה וכו' כנ"ל. אבל התורה נתנה רשות לרופא לרפאות כמאמר ורפא ירפא מכאן שניתן רשות, ובלא זה ה' אסור עד שנתנה רשות לרפאות. ובזה מתורץ שם קושיות התוס' יעי"ש אמנם חזקיה גזו ספר הרפואות ולא ביערם מן העולם אחר שראה שהבריות מוטעים ולא שמו בטחונם בה', והוא כטעם גזו לצדיקים לעתיד לבא, ואיתא בזהר ובתיקונים שגזו האור בתוך הצדיקים, זה וגזו לצדיקים שהם ישתמשו בו ולא הרשעים. כך חזקיה גזו ספר הרפואות גזו לצדיקים אם יעמוד רופא צדיק כמו הרמב"ם הקדוש ודומה לו, רשות לו בודאי לרפאות לפי הצורך ולפי השעה הצריכה לך, לא זולת. זה שאמרו שניתן

(הע' קנד-קנו) ..הגוים תחת הטבע רפואות הטבעיים... מה שאין כן ישראל... רפואתם שלא כטבע... והתורה נתנה רשות שידע הרופא שאין הרפואות פועלים רק מלכותו בכל משלה... לא יאמין שהרפואה הטבעיית בעצמה תרפא.

וכתב בס' ברכה משולשת (פסחים פ"ד מ"ט). ונגזו ספר רפואות. עיין בתוי"ט, מה שהקשה הרמב"ם מחולי הרעבון והוכרח לפרש המשנה שהכוונה על הטלמסאות, גם ע"ז קשה לו ממחברו למה חיבר ספר כזה, עד שהוכרח לומר שהוא ע"ד לא תלמד לעשות אבל אתה למד להבין ולהורות. והנה אציע לפניך בנידון זה, המעשה המבואר בזהר יתרו דף פ' א"ר יוסי זימנא חדא הוינא אזיל בארחא והוה ר"ח ברי עמי וכו' אשכחנא חד גבר דהוה לקיט בחקלא עשבין לאסוותא, קריבנא לגבי" אמינא ל"י וכו' לא זקיף ריש"י וכו' יתיבנא גבי", לבתר לקיט אינון עשבין ואחיד לון וחפא עליהון טרפי גופנין, אמר לן וכו' יודאין אמרין עליהון דאינון חכימין אי לא דחייסנא עליינו, השתא תהוון רחיקין מבני נשא כסגירא דא דמרחקין ל"י מכולא דהא אנא חמינא דריחא דחד עשבא עאל בגופייכו ותהוון רחיקין תלתא יומין, אלא אכלו אינון תומי ברא ותתסון אכלנא מינייהו דהוון שכיחין קמן ואדמכנא ואיתקטרנא בזיעה עד עידן סגי לבתר איתערנא אמר לן ההוא גברא השתא אלקכון עמכון דאשכחתן לי דהא אסוותא דגופיכון על ידי אשתתלים. עד דהוינא אזלין וכו' אמר לן חמיתון דלא זקיפנא רישאי ולא אשתעינא בהדייכו משום דאבא חכימא בעשבין מכל בני דר"י הוה, ואוליפנא מאבא אורחי דכל עשבין דבהון קשוט, ואנא בכל שתא מדוראי בינייהו

המלאך הממונה עליו המגדל העשב ככח הספירה והמדה אשר פגם בה, אזי נמשך על החולה רפואה מכח האלוהי אשר בו, אם שב ותיקן המדה ההוא. ע"כ שמעתי ממורינו הג"ל. ועיין בסוף ספר התקונים אשר נדפס ביאורי מאמרים בתקונים ביאור מאמר תקונים ס"ט אדהכי הא סבא דסבין קא נחית וכו', ושם תמצא פליאת חכמת תורתינו איך להבין על הדפק באיזה ספירה פגם החולה, ולתת לו משם מרפא לנפשו לשוב ולתקן זאת הדרגא והמדה אשר בה פגם ויתרפא מחוליו, בסוד ישאו דבלת תאנה וימרחו וכו' אשר עשה היפוך הרפואה, אמנם ע"ד מי שאמר לשמן וידליק יאמר וכו'. והארכתי בזה בהקדמתי לע"ח ת"ל, עיי"ש באורך.

[וראה בס' זכות ישראל (מע' ב אות נח). כתב לי הרה"ג הג"ל [ר"א סג"ל איטינגא] במכתבו, שמעתי מפי הרב ר' משה כ"ץ עלאוויטץ שליט"א מפ"ק כי פ"א חלה רבינו צבי ושלחו אחר הרופא ראפפורט מלכוב, ואמר לו הרה"ק אחת אשאל ממך אותה אבקש, להגיד לי איזה אבר הוא חולה ואז אדע את החטא שפגמתי באותו אבר ואתקן את הפגם ההוא וממילא אשוב לאיתני ע"כ (ובס' אנרא דכלה פ' ויצא ד"ה ועיני לאה רכות). כל אבר מחזיק אבר, וכשיש לאדם איזה מום בגופו ממילא יש לו פגם בנשמתו באותו האבר הרוחני דנשמה, כי הגוף הוא מלבוש לנשמה) וראה מ"ש בס' דברי תורה (מהדור' ד אות צב) שרבינו מהרצ"ה הי' פ"א חולה מסוכן ל"ע והי' שוכב בק' לבוב והלכו לרפאותו הדקטורים הגדולים ומומחים המפורסמים בשם, עיי"ש שביאר לו הרב לא' מהם מאמרז"ל טוב שברופאים לגיהנם].

הבורא ובהשגחתו. ואילו היו כל בני אדם נוהגים כך ומאמינים בהשגחת הבורא בכל ענינם, הי' כודאי ידוע לכל בני אדם גם כל שארי ענייני רפואות המוצרכים בכל עת לדברים המתחדשים, כמו שידוע לכל ענייני רפואות חולי הרעבון והצמאון. אבל להיות ענייני בני אדם נוטים אחרי החומר ומבקשים להם חשכונות רבים, אילו הי' ידוע להם כל החכמות הללו היו ח"ו שוכחים ענייני השגחת הבורא והיו סומכים רק על החכמות הללו. הלא תראה ברפואה הידוע לכל ענייני המאכלים והמשקים אשר הם מסוגלים לחולי הרעב והצמא, רוב בני אדם חוטאים בזה ומטרידים את ימיהם בענייני היתר ואיסור לאסוף להם מזונות בלי משער. ואילו היו הכל מאמינים שהכל תלוי בהשגחת הבורא ולא יוסיפו ולא יגרעו ברוב השתדלותם, לא היו מטרידים את ימיהם לריק מכש"כ אלו הי' בנגלה לבאי עולם כל ענייני הרפואות ע"כ העלים הקב"ה את החכמות הללו

וא"ת, א"כ למה לא העלים הקב"ה ג"כ ענייני המאכלים והמשקים הנצרכים לחולי הרעב והצמא כיון שהוא דבר הצריך בכל רגע בגזירת היוצר, וכי יאבד הקב"ה את עולמו מפני השוטים. אבל ענייני סגולות ורפואות הנצרכים להחולאים המתחדשי' בגזירת היוצר כפי מעשי בני אדם, זה העלים הקב"ה עד שישוב החולה אל י"י וירחמהו, ויזמין לו הרפואה המוצרכת ע"י סם פלוני ע"י איש פלוני. [וכמו] שהראה הקב"ה לר' יוסי ולבנו בעלי המאמר הנ"ל שהזמין להם אותו האיש, והזמין להם השומים שבשדה אשר הי' מוצרך לרפואתם לשעה קלה והנה כאשר היו ישראל מתנהגים עפ"י התורה והיו מוקשרים בחפץ הבורא באמונת אומן בהשגחתו ית"ש, נתגלה להם עפ"י התורה כל ענייני חכמות העשבים וענייני הרפואות, כמו שנגלה לכל ענייני סגולת הרפואה לחולי הרעבון ולא הי' בית מיחוש שיחטאו בזה, אדרבה הי' זה להתודע ולהגלות חכמות הבורא ית"ש באין מחסור כל דבר אשר בארץ, והכל מורה על יחודו ואחדותו

והאי עשבא דחמיתין דחפינא ליה כטרפי דגופנין אילין בביתאי אית אתר חד וכו' (עיי"ש האיך הרג את המזיק שהי' בביתו ע"י כח העשב שלקט), אמר לן אילו ידעין בני נשא חכמתא דכל מה דנטע קב"ה בארעא וחילא דכל מה דאישתכח בעלמא ישתמדעין חילא דמאריהון בחכמתא [סגיאיה], אבל לא טמיר קוב"ה חכמתא דא מבני נשא אלא בגין דלא יסטון מארחוי ולא יתרחיצו בהאי חכמתא וינשון לי' עכ"ל.

הנה [אם תתבונן] בדברי אותו האיש, אילו היו יודעין בני אדם חכמות הללו היו מתבוננים מאד בחכמות היוצר כל אשר ברא כל [בחכמה, הנה] תראה מדבריו שיש תועלת רב בידיעת אותן החכמות, ואח"כ סיים אבל לא טמיר קוב"ה חכמתא דא מב"נ אלא בגין דלא יסטון [מארחוי] ולא יתרחיצו בהוא חכמתא וינשון לי'. הנך רואה שיש סכנה רבה בידיעת אותן החכמות. אבל לטוש עיני שכלך ותתבונן מפלאות תמים דעים מה רבו מעשיך י"י כולם בחכמה עשית, ברא הכל לכבודו אין מחסור כל דבר, ולכל מכה ומדה ברא רפואתו והצלתו, הן לדבר ההוא בכל רגע הן לדבר המתחדש בזמן בגזירתו ית"ש ובהשגחתו. כעין מה שברא המאכלים לחולי הרעבון והמים לחולי הצמאון שהוא דבר המצטרך בכל עת ורגע, כמו כן ברא עשבים וצמחים לחולאים המתחדשים בזמן לכל אחד מרפא ארוכה בלי מחסור. והנה כל זה [הכל תלוי בחפץ] הבורא ובהשגחתו שמזמין לאדם צורך רפואתו בעת המצטרך כפי שכרו ועונשו עפ"י מעשיו והנה אפילו הרפואה הנצרכת בכל זמן ורגע דהיינו המזון והמים הנצרכים בכל זמן ועידן להסיר חולי הרעבון והצמאון והכל בקיאים לרפואת החולאים הללו, אעפ"כ הכל תלוי בחפץ הבורא, כי אם ירצה הבורא ית' להעניש את האדם לא ימציא לו פרנסתו המוצרכת לו והנך רואה אמרו בזה דהוי גהיגי חסידי קדמאי אפילו הי' כבר מוכן לפנייהם שלחן ערוך לאכול סעודתם לשכור רעבונם היו מתפללין תחילה להש"י שיתן להם פרנסתם, להיותם יודעים שהכל תלוי בחפץ

מצוה וחוכה הוא והראי' דמחללין עליו שבת. וכבר אמרנו ברמיזתינו רשו"ת בגימטריא השם הז' דאנא בכח שהוא שועתינו קבל וכו', דהתורה נתנה לו זה השם בעת עוסקו ברפואות יכוין זה השם ויקבל עליו עול מלכות שמים ויתפלל אל יי' שיצליח.

ובס' דברים נחמדים (אבות פ"א מ"י): ואל תתודע לרשו"ת... מוכן למשכיל ע"ד השם הז' [משם מ"ב הוא בגימטריא] רשו"ת, ועיין בכוונת ונותני"ם באהבה רשות זה לזה וכו'. והוא מה שרמזנו מאמר חז"ל נתנה תורה רשו"ת לרופא לרפאות, היינו [שתהא] יודע אשר הסמים הטבעים אינם פועלים רק [בהסכמתו] וממשלתו ית"ש, כי מלכותו ב כל משלה, ומתפלל אליו ית"ש בסוד השם הז' רשו"ת הנ"ל, שהוא אצלינו שועתינו קבל וכו'.

ובס' אנרא דכלה פ' מצורע (ד"ה זאת תהי' תורת וכו', ועיין מה וכו'): זאת תהי' תורת המצורע... יש לפרש עפ"י מה שאמר הרב הק' מהרד"ב זצוק"ל בפסוק זא"ת עלת חרש וכו' שכתובת זא"ת נרמז ב' הנהגות שישנם בהתחדשות הזמנים, דהנה יש הנהגה הטבעיית המסודרת מז' ימי בראשית על כל אשר נעשה תחת השמש ומקטן ועד גדול כל ימי תבל, ויש הנהגה התוריית למעלה מן הטבעיית שרצה כן בעל הרצון מבראשית שבעלי התורה יקבעו עתים ע"י הנהגת התורה שלא כטבע (וע"ז כתב אדמו"ר הרב הק' מהר"י פ"מ דק"ק קאזניץ זצוק"ל ששואלין את האדם קבעת עתים לתורה, אם קבע עתים בזמן עפ"י הנהגת תורתו שלא כטבע). ואלו ה' הנהגות נרמזין בתיבת זא"ת, היינו הז' מרמזת להנהגה הטבעיית של ז' ימי בראשית, והא"ת מרמזין על כלל התורה כ"ב אתון מא' עד ת' שהוא הנהגה התוריית שלא כטבע הנהוגה לבעלי התורה.

והנה המצורע אם ירצה להתנהג כטבע שהצרת בא מריבוי הדם ע"י מאכל ומשתה וכדומה, ויבקש רפואה טבעיית, לא נרפא עדיין

ית"ש. ע"כ [הי'] להראשונים ספר מזאת החכמה להתודע ולהגלות מה רבו מעשיך יי' כולם בחכמה עשית. אבל כאשר נתקלקלו הדורות [ושמו כל בטחונם] על החכמות הללו ושכחו עי"ז את הש"י, הנה גנו חזקי' ספר הרפואות כדי [שהחולה ישוב] אל יי' [וירחמהו וישלח לו רפואתו] המוצרכת לשעתה הבן הדבר ותמצא טוב טעם.

ובס' מגיד תעלומה (על פ' מאימתי דף י' ע"ב) [ד"ה]: ר' לוי אמר שגנו ספר רפואות. כתיב בתורה ורפ"א ירפ"א מכאן שנתנה תורה רשות לרופא לרפואת, הנה רשו"ת הוא ולא חוכה. הנה הוא כעין דמיון היתר היפת תואר במלחמה דודאי טו"ב יותר בעיני יי' אם לא יחשוק ולא יחבק חיק נכרי', אבל לא דברה תורה אלא כנגד יצה"ר. אבל טוב יותר בעיני יי' שלא ישתדל ברופאים רק יבקש עזר ותרופה מאת הש"י המוחץ והרופא (כענין שהקפיד הכתוב הנבואי על אסא המלך גם בחליו לא דרש את יי' כ"א ברופאים). הנה גניזת ספר רפואות מיקרי הטו"ב בעיני יי' שהוא הוא הטו"ב בעיניו ית"ש, הגם שנתן רשות לרופא לרפואות לא דברה תורה אלא כנגד יצה"ר. והנה כדאי הוא המצוה הזאת שגנו ס' רפואות שירפאהו הש"י.

עוד שם (על פ' הרואה דף ס' ע"א) [ד"ה]: לפי שאין דרכו של בני אדם לרפאות אלא שנהגו. לכאורה מה הוא הטעם אלא שנהגו, כיון שהוא אסור למה נהגו. וי"ל דה"ק כוונתנו כמה שעוסקין ברפואות הוא עפ"י דקיי"ל מנהג עוקר הלכה שהוא דין, הנה כשח"ו נפסק ההלכה והדין אנו עושין מנהג בכדי שיתעקר הדין דקיי"ל מנהג עוקר הלכה. ודוק והבן. ואביי השיב דאין לומר כן שהוא מנהג, כיון שהוא נדרש כן עפ"י התורה, רק יאמר כיון שנתת רשות בתורה, הנה החולה מקיים עוד מצוה עפ"י התורה ויתוסף לו על זכותיו ויצא כדימוס.

ועוד שם (שם): מכאן שניתנה רשו"ת לרופא לרפאות, לכאורה וכי רק רשו"ת הוא, הרי

הטבע ופעולתה לפעמים תלוי (במצות) [בארצות] דהיינו שטבע הארץ הזאת להוציא תבואות רבות חולתה בהיפוך, וכן בענין בריאות יש מיני חולאים ר"ל בארצות מה שאינם בזולה, וכן בתוקף הבריאות. זה אינו לישראל המאמינים בד' ובהשגחתו, מצינו בתורה וזרע יצחק בארץ ההיא וימצא מאה וכו' קרקע קשה אפיי"כ וימצא כו'. יש מיני טבע תלוי בהתחדשות מולדות חדשים והשנים כשיארע מולד במזל הזה יהי גשם על הארץ ובהיפוך בהיפוך, גם זה אינו לישראל, ושמואל הנביא יוכיח הלא קציר חטים היום אקרא אל ד' ויתן קולות ומטר. וכהנה רבות בכל דור ודור מתפללין ישראל על הגשמים והש"י שומע עתידתם, ואל"י עצר טל ומטר שלש שנים, וחוני המעגל הורידם כרצונו בכל מיני אופנים כבן המתחטא לפני אביו. ויש מיני טבע תלויים בתולדות אדם, כשנולד אדם בזה המזל יהי כך וכך, גם זה אין מזל לישראל. צא ולמד מר"נ דאמרי כלדאי לאמי' בריך גנבא הוה שהכירו במזל תולדתו, ואמת הי' אתם כראשכחן המעשה בש"ס, והנה אמו בטוב כוונתה עשתה עטרה לראשו בראשית חכמה יראת ד' ותבין ונתעלה להיות נשיא לישראל. וכהנה בש"ס מברתי דר"ע ומהא דשמואל דאכלו וכו'. ויש טבע תלוי' במשפחה הן בעסק הבריאות והן בעסק המדות שטבע המשפחה ככעס וגיאות וכיוצא אין מן הצורך לראיות, זה ג"כ אינו לישראל כי התורה תלמדהו דעת לתקן המדות. וכן בעסק הבריאות והסירותי מחלה מקרבך כתוב לכל יחיד ויחיד, הגם שהמחלה ח"ו נתונה בקרבך בטבע הש"י יסירה [ובזה ידוקק שהתחיל ברבים וסיים ביחיד].

ובזה יתפרש ויאמר ד' אל אברם, הגם שיתפרש כפשוטו על אבר"ם ג"כ, עכ"ז בכל דור ודור יתפרש לכל איש המבין בחכמה ובינה הנק' אברהם... והנה אם שופט בחו"ב שלו התחייבות הטבע, אזי מאמר השי"ת אליו לך לך מארצ"ך שלא יתבונן בטבע הארציות כי ביד השי"ת להוציא פירות מארץ מלוחה לא תשב, כאשר

מנגעי הנפש. כי הנה מבני ישראל הוא אשר להם נתונה הנהגה התוריית שלא כטבע, ועיקר רפואתו שישוב אל י"י להתנהג כתורה אשר הוא למעלה מן הטבע. ח"ש זא"ת תהי' תורת כו' שצריך המצורע ללמוד זא"ת, שישנם ב' הנהגות ובני ישראל בני בני' של תורה כל ענייניהם שלא כטבע, ממילא לא יבקש רפואות טבעיות רק רפואות סגולות התורה המרפאת כל מחלה וכל נגע, ומוספת חיים ועושר וכבוד לעושי'. והבן כי קצרת.

עוד שם פ' לך (ד"ה וידמה עוד ויאמר ה' אל אברם): הנה הש"י נתן חכמה ובינה באדם, היינו שע"י שכל שנופל במחשבתו מתבונן בו עוד מושכלות וממציא שכל מהמושכל כבר. וע"י החכמה ובינה שבאדם הוא מתבונן בכל החכמות שבעולם, כגון חכמת הטבע ושאר החכמות. והנה כל החכמות שבעולם [זולת חכמת התורה] הם בחקירת הטבע, אבל המשכיל בחכמת התורה בחו"ב שלו הנה הוא למעלה מן הטבע ע"כ ישראל עם קרובו הוא למעלה מן הטבע להיותם בני תורה שכולם שמעו בסיני אנכי וכו', ע"כ נאמר ועברתם את י"י אלתיכם וכו' והסירותי מחלה מקרבך מבלי בקשת רפואת טבע. וכן בטבע הפרנסה אם בחקותי תלכו וכו' ונתנה הארץ פרי' וכו' מבלי בקשת תחבולות להשיג שדה שחונה וכן בכל העניינים. והנה הגם שצותה התורה להנהיג כמנהג דרך ארץ בטבעי דהיינו חרישה וקצירה וניתן רשות לרופא לרפאות, הוא הכל בכדי שיהי' מלוכש ההשגחה בטבע בכדי שיהי' עולם הנסיון, אבל שום פעולת הטבע לא תפעול בזולת השגחת הבורא, והוא משדד הטבעיים כרצונו, וע"י תפלת ישראל.

והנה הפתאים אשר לבם נפתה אליהם בחכמתם ובינתם הפחיות מעולם בודעתם שרק הוא הכל בטבע, תפח רוחם ונשמתם לא באלה חלק יעקב. ואחד הי' אברהם אבינו ע"ה הראשון ראה בטבע המזל שאינו מוליד ואמר לו הש"י צא וכו' אין מזל לישראל, שיכולים לשדד המערכה. והנה

השגחתו בטבע. וכהוא דאמרו בזה דר' פלוני הגם שהי' הסעודה מוכנת לו לאכול לא אכל עד שהתפלל על מזונו, ואמר השתא נפקתא מבי' מלכא אתייהיב כיון שהכל הוא מאוצר המלך אין לו ליקח מאוצר המלך עד יקח רשות מהמלך, ע"כ לוקחין צורת ראש המזלות הנשחט לשם י"י ואוכלין על השובע דוקא להורות שלא ישבור רעבונו באכילתו מבלעדי השגחתו ויכלתו, ואין מבוא לשום טבע לפעול לו איזה פעולה ולמלאות מחסור גופו זולת ביכלתו והשגחתו, ע"כ צורת המזל הניקח לשם י"י דוקא הוא גמר השביעה למלאות החסרון ..

כשתדקדק בדברינו אלה הנה ב' המצות הללו יורינו דרכי התורה שתיים שהם אחד, היינו המצוה הראשונה (זביחת הפסח ב"ד לשם ה') תורה אותנו בענייני התורה ועבודה וחכמה, שלא לעסוק בשום עבודה זולת ל' ולא לעסוק בשום חכמה רק חכמת תורתו ית' היא למעלה מכל החכמות הטבעיים וכולם נשפעים ממנה והמצוה הב' מלמדת שכל הנאות הנצרכים ליהנות מהטבעיים כגון אכ"ש ורפואות וכיוצא יהיו בכוננת העזר אלקי המשגיח ונותן כח בטבע להשלים החסרון ולא יביט אל הטבע בעצמה.

ובס' לקוטי מהרצ"א (פרשת בראשית, אות א) · כתב מרן האריז"ל במצות [ביקור חולים] יכוין להמשיך לו יו"ד כי חול"ה בגימטריא מ"ט ימשוך לו רפואה משער הנו"ן, והמשכה הזאת הוא מן [היוד שבשם] הנכבד וכתב הרב בס' ברכ"ע להיות מבואר בגמ' תתק"ג מיני חולאים הם על שונאי ישראל, מנין [תוצאות] (והנה בישראל תוצאות חיים ע"י התורה ממשיכין [היו"ד] והנה בראשית התורה תתק"ג עם אות י' (כי ממנה תוצאות חיים) עיין שם בדברי הרב שמרמזו זה בתפילותינו ביום ראשית מעשיו ית"ש היינו בראש השנה אנו אומרים ושמן (היינו אות יו"ד משמן) נורא על כל מה שברא"ת הוא תתק"ג בראש"ת בלא יו"ד, אבל אות יו"ד משמן נמשך בתיבת בראשית אז הוא תוצאות חיים

תתפלל אליו ותשים אליו לבך. וכן ממולדת"ך היינו שלא תשגיח בשפיטת המולד וכן בשפיטת יום הולדת אותך כנ"ל. וכן מבית אבי"ך טבע משפחתך בבריאות ומדות, כי להשי"ת הכח והממשלה. ושמא יאמר האומר א"כ למה אתנהג במנהג דרך ארץ בחרישה וזריעה וכיוצא בזה, אל יאמר כן כי השי"ת חפץ להושיע את האדם ע"י התלבשות הטבע והוא מזמין הנאות לו ע"י איזה פעולה מהשי"ת מזמין לידו ברצונו הטוב. ח"ש הכתוב אל הארץ אש"ר ארא"ך, אני אראה לך איזה ארציות הנרצה שעל ידה יבא לך מבוקשך. וזה שהתחיל בלך ל"ך לסברתך שאתה סובר שהנהגה הוא בטבע, אמת כן הוא, אבל באופני השגחה הנרצית לרצונו והשי"ת משגיח ופועל פעולה בטבע כרצונו. והבן מאוד כי דבר עמוק הוא

ובס' דרך פקודיך מ"ע ו (חלק המחשבה אות 1). אחרי הדברים והאמת הנ"ל באה המצוה שאחריו בהתבוננות יותר עמוק.. והוא מ"ע לאכול בשר הפסח ליל ט"ו ניסן טעמא רבא אית בה כפי אשר התבאר במצוה הקודמת הוא ליבוח את הפסח הוא הטלה בכור המזלות ולזרוק את דמו וכחו ל"י, כי המזלות והטבעיים כולם מתנועעים בכחו ויכלתו הוא הוראה שאין לנו שום עבודה לשום מזל רק להשי"ת, ואין לנו לעסוק בשום חכמה רק חכמת תורתנו אשר היא חכמתו ורצונו, והנה באה המצוה שאחריו לאכול בשר הפסח ולהנות ממנו, הוא להורות הגם שצונו השי"ת להנות מהטבע באכילה ושתייה וכיוצא, וכן בהצטרך לרפואה (נתנה התורה רשות) ליקח איזה עשב סמים לרפואה וכיוצא בכל ענייני הטבע, אל ישים מגמתו להטבעי בלבד, רק המשגיח והכל יכול אשר נותן ומזמין לו בטובו ויכלתו כל דבר הצריך לו כרצונו ומשפיע באותו הדבר הכח החיוני הנצרך להשלמת חיי האדם כרצונו ית"ש וחפצו, ע"כ גם באכילתו ושתייתו ורפואתו בטבע ישים אליו לבו אשר בזולת השגחתו לא הי' המאכל נותן בו כח ויכולת ורפואה, והוא הנותן כח ויכולת בהתלבשות

עכ"ד בקצת תוספות דברים שכתבנו.

עמי קכד

שם הרפואה... בניקוד חול"ם מלשון ותחלימני ותחייני... נקודת התפארת... רפא"ך אותיות פאר"ך כמבואר אצלינו בזהר בשלח [נט, ב].

וכ"כ בס' עפרת צבי שם (פרשת בשלח, ד"ה כיון דעאלו באלין, על דברי הזהר " כיון דעאלו באלין מטו למלא כו' כי אני ה' רופאך"). נ"ב רפא"ך כתיב אותיות פאר"ך, וק"ל.

ועוד שם (זח"א טו, ב [פרשת בראשית, ד"ה ההוא נקודה זרע בגו ההוא]): כשנאריך ונעמיק יותר כו' נקודת החלם הוא נגד ת"ת דעתיקא, ונקודת הת"ת נקרא חלם שבו תלוי הרפואה רפ"א אותיות פא"ר, וחלם מלשון ותחלימני ותחייני, ובמ"א נאריך בזה עיין מ"ש בזהר פ' בשלח על פסוק כי אני ה' רפא"ך.

ועוד שם (סו, ב [פרשת נח, ד"ה וירפא את מזבח ה' ההרוס]): ושרש הרפוא"ה נמשך מן פא"ר רפ"א וחבר ת"ת ומלכות ביסוד.

ועוד שם (צג, ב [פרשת לך לך, ד"ה מאי צור אל"א אסוּתא וכו']): רפוא"ה עם האותיות מספרו צו"ר עה"כ, וע"ד רמו נרמזה כתיבת צפורה מלא ו' כי יש אם למקרא בה אותיות צו"ר ואתון פ"ה בגימ' מיל"ה. וגם אתון פור"ה הוא אותיות רפואה וחלופא א' ועייל צדיק, ע"י מעשה הצדיק אזי נמתקים כל הדינים המרומזים כתיבת צו"ר כו' בסוד ההופכי הצור אגם מים בסוד ו"ירץ אל תוך הקהל הנאמר באהרן וסוד ו"ירץ צו"ר י' נביעו דכירא ובסוד רצו"י אחיו, והרפואה באה ע"י אות צ' הוא יסוד צדיק. ודי בזה.

רשו"ת... והוא כחינת מלכו"ת כנודע.

וכתב בס' בית ישראל (פ' ויצא ד"ה והנה אמרו ז"ל). נודע מאמרם כי תפלת ערבית רשות, ורשות מלשון מלכות כמו הוּו זהירץ ברשות. וזהו יעקב תיקן תפלת ערבית, כי הוא תיקן

ובזה יונח לנו מה שהקשו בפסוק ויאמר אם שמוע וכו' כל המחלה אשר שמתי במצרים לא אשים עליך כי אני י"י רופאך, והקשו כיון שלא תבוא המחלה מה צורך לרפואה. ולפי הנ"ל ניחא שאמר אם שמוע תשמע למצות התורה, הנה אני י"י רופאך שכבר בראתי רפואות כל דבר והשלמת כל חסרון בראשית התורה. וא"כ אוה"ע שאינם בני תורה צריכין לרפואות טבעיות משא"כ ישראל (וזהו שנערץ סוף התורה בתחילתה לעיני כל ישראל בראשית"ת ברא אלקים, ברא בראשית"ת רפואות תעלה ותוצאות חיים).

עמי קכג

הדינים אין כוונתם לכטלם אלא להמתיקם כלכד.

ובס' עפרת צבי (זח"א נח, א [פרשת בראשית, ד"ה ובה תבין מה שאמר ר' יצחק]). גם שם אלהים שהוא דיין דין בכל מקום הוא כאמת רחמים שאין קיום לעולם בלא דין ג"כ מפני חייביא דעלמא וכמו שכתב רבינו האר"י ז"ל בכוונת הרי"ו ברה"ה שאין כוונתינו לכטלם ח"ו כ"א למתקם. והבן היטב ודי בזה.

וראה עוד שם (זח"ג קפה, ב [פרשת חקת, ד"ה אמנם ביותר בדרך פשוט]) "מה שקבלנו מרבוחינו סוד המתקת דינים בשרשם"

ושם כן נח הזדכך גופו ואכל מעץ החיים, כן הוא בקבלה.

וכתב בס' אנרא רבל"ה פ' נח [ד"ה]: בתולדות שם לא נאמר מיתה כמו בדורות שקודם המבול, כי הנה שם בעצמו קבלה מקדמונים שאכל מעץ החיים וחי לעולם, שנכנס חי לג"ע. ותולדותיו ג"כ, להיות שממנו יצא חוטר מגזע ישי היינו מלך המשיח שיבולע המות לנצח בימיו, ע"כ לא נאמר בהם המיתה. נראה לי.

פרצופה והמשיך לה חיים.

עמי קכד-קכה

חכמת הדקדוק... כעת שבעוה"ר גברה יד המינים... מן הצורך למעט גם בזה... סיפרו לי משם הרה"ק מו"ה משה סופר זצוק"ל... ולא תקים לך מצבה... הגם שהיתה אהובה בימי האבות... ערום יעשה בדעת.

ו**כתב** בס' מעין נעים (פרק י"ב אות ו): ...ויותר מזה אודיעך, הנה חכמת הדקדוק הוא פנה גדולה לתורה, אבל להיות שראיתי שעוררי' בדרך הזה שרוב הפוקרים מתחכמים לדעתם בחכמת הדקדוק ועי"ז לא ידעו ולא יבינו אל פועל ד' שהשפיע להחכמים הקדושים שהם דורשים חסירות ויתרות וגזירות שוות המקובל להם ושאר המדות מילויין וחילופי אלפי ביתות טנת"א לפופות רבוקות עקומות הכל בכתב מיד ד' עליהם השכיל, ואיך יבא הפתי הסכל להתחכם על דבריהם בשכל האנושי המזוהם, אין להם שום מבוא בחכמות התורה וביסודותיו, ובאין חכמת הדקדוק שמבינים בפשטיות כמעט קטן ומלעיגים על דברי חז"ל המקובלים האמיתיים. ע"כ אני אומר לך בדרך הגרוע הזה מהראוי להרחיק את הבנים גם מחכמת הדקדוק, רק תיכף מנעוריו ירגילוהו רק בפינות התלמוד ויסודותיו בהררי קודש, ובכל יום מעט מן המקרא נביאים וכתובים עד שיהי' שגור בפיו כל המקרא (חוץ התורה הקדושה צריך ללמודה כולה מראש ועד סוף בהתחלת לימודו כשיבין לדבר דבר לפי שכלו), ויודיעוהו בימי נעוריו מדקדוק הנצרך מאוד, דהיינו דגוש ורפה וסגולת אותיות אהו"י ונח ונד ונוכח ונסתר ונפעל פעול עומד ופעול יוצא וניגוני הטעמים וסגולתם. וכשיגדל בדרכי התורה תלמודהו דעת כל פינות חכמת הדקדוק כי זה מסגולת התורה להבין ע"י לימודה בכל החכמות מבלי יגיעה, ורק בה ובאהבתה. וזה אשר שמעתי מכבוד הרב הקדוש מהר"ם סופר זצוק"ל מפשעוורסק שאמר על זה רא"י מן התורה, שנא' לא תקים לך מצבה אשר שנה ד' אלהיך, ודקדוקו

המפרשים למה לי אשר שנה וגו', ופירשו רז"ל אע"פ שהיתה אהובה בימי האבות כיון שעשו המתפקדים זה מדרכי עבודה זרה כבר היא שנארי בעיני המקום. אמר זה הקדוש הנ"ל גם על חכמת הדקדוק, הגם שהיא היתה אהובה בדרות הראשונים ופינה לתורה, עם כל זה כעת בדרות הללו כיון שכמה וכמה מן הרשעים המורדי אור נתפקרו על ידי זה מקבלת התורה שבעל פה, יותר טוב למנוע מזה עד שיתמלא דעתו באמיתות התורה ודרכיו ויסודותיו. ואתה דע לך

[וראה עוד בס' אנרא דפרקא אות שח (נעתק לעיל בהוספות להע' פו, עמי סה-סט)]

עמי קכה-קכו

עבי"ם ירמוז על מיכאל וגבריאל (בסבא פ' משפטים דף צ"ח ע"ב).

ו**כתב** בס' עפרת צבי שם [מב, א; ד"ה השם עבים רכובו דא מיכאל וכו']: השם עבים רכובו דא מיכאל כו' ודא איהו רפאל. ג"ב עבי"ם ירמוז לע"ב דחסד ולע"ב דגבורה בסוד אחורי השם. כ"כ הנ"ב במק"מ. אבל המהל"ך ע"ל כנפ"י רוח, רוח ד"א איהו רפאל אינו מפרש. ונ"ל שסמך עצמו על הפסוק שמש צדקה ומרפא בכנפ"י כנ"ל. ועיין בפ' ויקהל דף ר"ט ע"ב ודף ר"א ע"ב. שוב ראיתי בזהר הרקיע דף ע"ח ע"ב פי' עבי"ם ע"ב י"ם מיכאל ע"ב גבריאל י"ם. ועיין פ' בראשית דף ל"ב ע"ב. ועוד מפרש בזהר הרקיע עבי"ם רכובו עם הכולל בגימ' מיכאל גבריאל.

עמי קכז

ועוד לנו הרבה גמ' פליאות מבוארים אצלינו... תחת אמו פרט ליתום... כל מימרות יוצא דופן...

ו**כתב** בס' עפרת צבי (זח"ג צא, ב [פרשת אמור, ד"ה ת"ח והי' שבעת ימים תחת אמו]): והנה באמת הרבה דרשות חז"ל בזה בת"כ

עיקר החיות בעולם הוא החכמה... עיקר כל החיות אשר בעולם הוא הטעם.

וּכְתָב בְּסֵי בֵּית יִשְׂרָאֵל (פ') וַיֵּצֵא דָ"ה רִיחֵלּוּם (וְהָנָה סֵלֶם): יָדוּעַ כִּי הַבּוֹרָא כ"ע הוּא מְמַלֵּא כ"ע וְסוֹכֵב כ"ע לִית אַתְר פְּנּוּי מִינֵי כְּנֻזְכָּר בְּתַקּוּנִים, וְזֶהוּ יִסּוּד וְעִיקָר הַרְאִשׁוֹן הָאֲמוּנָה הַזֹּאת. וְהָנָה כֹּל הַשְּׂרָשִׁים וְהַחֲלָקִים וְהַעֲנָפִים הַהָרִים בְּעוֹלָם אֵין בְּהֵם דְּבָר כִּי אִם הַחֲכָמָה הַמְהוּוּהַ הַדְּבָר, כְּטַעַם כּוֹלֵם בְּחֲכָמָה עֲשִׂית וְכֹאמּוֹר הַחֲכָמָה תַּחֲי" את בְּעַלֵי, חוֹלֵת הַחֲכָמָה הַמְחִי" כֹּל הַדְּבָרִים שְׂבַעֲוֹלָם אִז מֵאִפְסָ וְתוֹהוּ נַחֲשָׁבוּ כְּנֹדַע מִיתְרֹן הַמֵּאֲכֵל הַנְּרַחֵה לַחֲרָךְ אַחַר הַסְּתַלְקוֹת הַבִּיּוּר הַטּוֹב הַמּוּבָחָר מִן הַטַּעַם לְהַחִיּוֹת נַפְשׁ הַמְשַׁכֵּלָת, וְאִם בְּתַחֲלָה הִי' לְהַמְאֲכֵל רִיחַ טוֹב אֲשֶׁר כְּמַעַט אֵין אָדָם יֹכֵל לְעַמּוֹד מִפְּנֵי רִיחָה, וְלֵאחֲרַי הַרְצָאת הַמּוּבָחָר נִשְׂאָרָה כְּאִבְן מוֹמָאס וְצוֹאת תֹּאמְרוּ לוֹ מִרִיחַ הַהֵיפֶךְ. וְכ"ז כִּי בְּהַסְּתַלֵּק הַחִיּוֹת הוּא הַחֲכָמָה נִשְׂאָר הַדְּבָר מֵת וְכֹל אֲשֶׁר בְּאֵהֶל יִטְמָא וְשִׂרְיָא עֲלֵיו רּוּחַ מְסַאֲבָא ר"ל. וְכ"ז נִרְאָה בְּחוּשׁ הָעֵין כִּי זוֹלַת הַחֲכָמָה אֵין דְּבָר בְּעוֹלָם. וְשׁוֹרֵשׁ הַחֲכָמָה הִיא בְּקִדּוּשָׁה וְקוֹדֵם הַגִּיעַ לְעַלְמָא דְּפִרּוּדָא שֵׁם הוּא שְׂרַשׁ אַחַד, וְאִם בְּכֹאֵן לֹא נוֹכַל לְהַשִּׁיג וְכֹל מָה שְׂבַעֲוֹלָם הַכֹּל ע"י הַתְּנַגְדוֹת, כִּי גַם אֵת זֶה לְעוֹמֵת זֶה וְכוּ', אֲבָל בְּשִׂרְשׁ הַכֹּל אַחַד וְאֵין דְּבָר חוּץ מִמֶּנּוּ ית'. וְהַרְצָה שִׂיעֲמוֹד עַל דְּבָרִים הַלְלוּ יַעֲיִן בְּסַפְרִים הַקְּדוּשִׁים הַקְּדֻמוֹנִים וְנִמְצָא מֵלֹא מִזֶּה, כִּי עַל דְּבָר זֶה סוֹכֵב הוֹלֵךְ כֹּל הַתּוֹרָה לְעֲשׂוֹת לְצַרְף לְלַבֵּן לְכַרֵּר לְשַׁקּוֹל בְּפִלְס בְּמֵאזְנִים לְעֹלּוֹת מֵהַבֵּל יָחַד.

עמי קכט

אם אדם אינו מסתכל בכל שיעור קומתו... על מה ולמה הוא משמש כל אבר ועל איזה חכמה הוא מורה...

וּכְתָב בְּסֵי פִרְי קִדְשׁ הַלּוּלָיִם (רְדוּשׁ ג') רְגִלִים דָ"ה וְהָנָה ע"פ דְּבָרֵינוּ נִבָּא לְבִיאוֹר סוּד הַעִיבוֹר: רַמ"ח אֵיבְרֵי אֲשֶׁר יָדוּעַ סוּדֵם לִידוּעֵי הַמָּה מִיָּדוּ נִגְזְרוּ סוּד לִיָּב רִי"ו וְהַגִּידִין וְהַעֲרָקִין

וּבְגִמְרָא אִמּוֹ אִמּוֹ לְגִזְרָה שׁוּה וְתַחַת אִמּוֹ לְמַעַט הִיתּוּם, אֲבָל אַחֵי אֱלוּלֵי הַסּוּד גַּם הַמְדַרְשִׁים לֹא הָיוּ מוֹבְנִים לָנוּ וְכִמּוֹ שְׂהַאֲרִיךְ בּוֹה כְּמָה פַעֲמִים בְּסַפֵּר הַקְּנִיָּה, אִמְנַם הַתּוֹרָה בְּשֵׁנֵי בַחֲי" סוּד ה' לִירֵאִיו וּבְרִיתוֹ לְהוֹדִיעֵם דָּא צְדִיק יִסּוּד עוֹלָם, ר"ל הַצְּדִיק סוּד עוֹלָם נִתְגַּלָּה עַל יְדוֹ סוּד ה' לִירֵאִיו הוּא הַכִּי מְתַגְלִים ע"י הַצְּדִיק כֹּל הַרְזֵי תּוֹרָה כִּי הוּא עוֹסֵק בְּתוֹרָה לְשִׁמְהָ מִחֲבֵר תְּמִיד זו"נ בְּעַסְקוֹ בְּתוֹרָה וְכוּ' וְתַבִּין בְּדַבְרֵינוּ כְּמָה מֵאִמְרֵי חוֹז"ל פְּלִיאוֹת בְּעֵינֵן יֵצֵא דוֹפֵן הַנִּי"ל וְסוּד יִתּוּם בְּכַהֲמָה וְהַכֹּל בְּסוּד הַעֲבֻדָה הַרְצוּי" וְעֵינֵן אַחֵי בְּפ' וְאַחַר עוֹרֵי נִקְפוּ זֹאת בְּלִקְטָת אֵיבּוֹב וְתַבִּין כְּמָה נְפִלְאוֹת בְּסוּד יֵצֵא דוֹפֵן. וּפְתַחְתִּי לָכֵם כְּמַחַט סְדָקִית הַשֵּׁם יִפְתַּח לָכֵם כְּפַתְחוֹ שֶׁל אֱוֹלָם לְמַעַן תִּדְעוּ וְתַבִּינוּ דְרַכֵּי הַשֵּׁם כִּי נוֹרָא הוּא וּבְנֵי נִשְׂאָ אֲטִימִין לְבֹא סְתִימִין עֵינֵינֵן לֹא יָדְעוּ וְלֹא אֲשַׁחְזוּ בְּפּוּעֵל ה' וְלוֹמְדִין וְחַכְמִים הֵם בְּעֵינֵיהֶם רַחֲמָנָא לְשׁוֹבְנָן. אֲבָל יִזְכְּנוּ וְיַחֲנִינוּ הַשֵּׁם לְעוֹבְדוֹ בְּלֵב אֲמַת אִמֵּן

עמי קכו

כי שלום רזא דברית.

ראה הנעתק בהוספות לעמי' כא-כב בכיאור הפס' וקראת אליה לשלום.

עמי קכח

וצדיק נקרא חי וראשי-תיבות חכמ"ה יסו"ד.

וּכְתָב בְּסֵי עֲטָרַת צְבִי (זח"א קסד, א נְפִרְשָׁת וַיֵּצֵא, דָ"ה וְלֹזָה בָּא דְדוּד לְרוֹמֵם שְׁמוּ ב"ה)): וַיֵּשׁ בּוֹה בְּנוֹתָן טַעַם עַל שְׂצִדִּיק נִקְרָא חֵי חֵי הַעוֹלָמִים הוּא סוּד הַחֲכָמָה הַמְחִי" אֵת הַכֹּל כְּדָ"א וְאֵת"ה מְחִי" אֵת כֹּלֵם ע"י הַצְּדִיק שְׁנִקְרָא כֹּל, אֵת כֹּלֵם דִּיִּיקָא, וְלִכֵּן נִקְרָא ח"י בְּרִית חֲכָמָה חֵי יִסּוּד כִּי הַצְּדִיק יִסּוּד מִמְשִׁיךְ אֹוֹר הַחֲכָמָה חֵי עוֹלָם ה' לְצוּרְךָ חֵיּוֹת עוֹלְמוֹת.

וְרָאָה גַם בְּסֵי בֵּית יִשְׂרָאֵל עַה"פ וַיִּקַּם אֲבָרְהָם (פ' חֵי שְׂרָה).

אפי' דברי הרשות יהיה דברי תורה ע"ש וגם כתבנו שם כי עוסק בגי' רל"ו הוא סוד קומת יוצר בראשית, זה עיקר התעסקות לעסוק בשיעור קומה, והתעסקות היא כטעם התעסקות בעיסה שלא תחמיץ. ואי אפי' דברי הרשות הן דברי תורה ע"כ לעסוק בדברי תורה הוא יותר מדויק כי זה הוא עיקר המצוה לעסוק ביחוד זון המרומו בדברי תורה. והבן

ובס' בני יששכר (כסלו טבת, מא' ד אות עט).
הריבור בתורה נקראת לימוד ודיבור,
משא"כ מחשבת התורה בעיון נק' עוסק (עיינ
בט"ז בפירושו הברכה לעסוק בדברי תורה)

ובס' רגל ישרה מע' ת, תורה. כמה אית לי לבר
נש לאישתדל"א (השתדלות נק' לדעתי
המהדר אחר דבר נחמד להשיג ולקנותו שיהא
בידו, וא"כ גם בתורה נק' השתדלות מי שרודף
להשיג הדבר העיקר שבתורה דהיינו איזה דין
ואיזה דרך לעבודתו לעבודתו אשר כבר היו מפי
חכמי התורה, והוא ישתדל להשיגו שיהי' תפוס
בידו וחוזר על למודו, כמשאחז"ל יקרא אדם
שיהא תפוס בידו) באורייתא ימא וליליא בגין
דקב"ה צייתי לקליהון דאינון דמתעסק"י (עסק
נק' עיון ופולפול ודקדוק, שע"י שמשתדל בדברי
תורה שכבר יצאו לאורה מוצא בכל עת טעמים
חדשים וחידושי תורה, וכיון הוא משתדל בכל
עת בוודאי ומתעסק כפעם בפעם בדקדוקים
ועיונים ויחדש משכלם ד"ת חדשים) באורייתא,
ובכל מלה דאתחדש באורייתא על ידא דההוא
דאשתדל באורייתא (כמש"ל דכיון שמשתדל
השי"ת יהי' בעזרו שיתעסק כנ"ל) עביד רקיעא
חרא

ועוד שם להלן. כיון דבר נש איתעסק באורייתא
(עסק נק' לחדש בפולפול) אתתקן בנשמתא
אחרא קדישא דכתיב שרץ נפש חי' נפש שהיא
חי' קדושה. דכד ב"נ לא אתעסק באורייתא לית
לי' נפשא קדישא, קדושא דלעילא לא שריא עלי',
וכד ישתדל באורייתא (היינו השתדלות להמציא
חדושי התורה) בההיא רחישא דרחיש בה (היינו

מחזיקין אותו ואמנם כל אבר מראה סודו
לעבודה במדה אשר יעבוד בה, ויקשר עצמו
בפנים העליונים תולדות השמים וארץ בהברא"ם
והוא עולם קטן צורת היושר אשר בתוך עגולים.
והמסתכל בכל אבר ואבר מאבריו הנרשמים
במשנה דאהלות פ"א ולבבו יבין בהם, יראה כמה
מן הצורך בהם לעבודתו ית"ש, פועל אמת
שפעולתו אמת. וכאשר ירחיב לנו השם נדבר
בהם וכתולדותיהם בשמותיהן

ועוד שם (דרוש לספירה ד"ה וספרתם לכם
וכו') ואיברי הגוף המצוייר באדם התחתון
של עולם המעשה, כל אבר לו צורה השכלות
בנשמתו, וכל אדם הרוצה לדבק במקור החיים
עבודת האלהות ישפוט בשכלו וישקול מעשה ד'
כי נורא מכל אבר ואבר לידע מדה הגובר בו,
לתקן שרש נשמתו הבאה מן הכלים הלושין
למזג אותם על מוג הנאה, חן ושכל טוב בעיני
אלקים ואדם וכבר הארכנו במקומות רבים
בהליכות אלי מלכי בקדש הליכות עולם במה
אשר תשיג ידיו השפל וכו'

עוסק בתורה... והעסק נקרא היגיעות... כטעם
התעסקות העיסה... (ובהוספות מהרצ"א
ז"ל). כ"ה בקרוב בט"ז... הפלפול בבח...
לעסוק בד"ת... דוקא בדיבור עקימת
שפתיו...

וכתב בס' פרי קדש הלולים (שער הברכות)
[ד"ה]: ובענין הנוסחא לעסוק בדברי
תורה, לא נתפרש בדברי רבינו אם לעסוק או על
דברי תורה, לכן אין לשנות הנוסחא שלנו לעסוק.
לא כמו שנדפס בקצת סידורים על ד"ת וכתוב בה
כוונה ר"ת דעת הוא בורכא דאין לשנות הנוסחא
הנהוגה בשביל כוונה בלתי ידועה אם הוא מן
הרב ז"ל, בפרט בברכה שלא יהי' משנה ממטבע
ועוד נ"ל הגם שנוכח הנוסחא על ד"ת בטור, אבל
לדעתינו לעסוק יותר מדויק כי עיקר הוא
התעסקות בדברי תורה, וכן כתוב בט"ז עיינ מה
שכתבנו בקונטרס פתח שערי עין חיים בענין כל
העוסק בתורה לשמה זוכה לדברים הרבה, כי

קבועות על המקראות, אם היינו מברכין לעסוק בפלפול גמרא לא יהי מדרש בכלל, ע"כ יותר טוב לגרוס ע"ל ד"ת היינו הדברים הנשמעים מן דיבורי התורה מיתורי המקראות ו"ג מדות שזה הוא מדרש, ומכ"ש גמרא וכל הנך שהם עיקר התורה בכתב ובע"פ. והנה אנן נהגינן לומר הקרבנות שהם מקרא ופ' איזהו מקומן משנה, ואח"כ ברייתא דר"י שהוא מדרש, ע"כ אנו תופסין כר"ף ז"ל דהמדרש הוא המעלה האחרונה, ואעפ"כ נהגינן לברך לעסוק בד"ת ולפמ"ש הוא כשיטת רש"י. מיהו אין קפידא כיון דאנן מברכינן כל הברכות יש בכללם כל עניני הלימוד כי אנחנו אומרים הערב נא ה"א את דברי תורתך וכו', וכנ"ל שהוא מדרש וכן המלמד תורה וכו'.

עוד שם [ד"ה]: כולנו יודעי שמך ולומדי תורתך לשמה. ובגמ' הגירסא כולנו יודעי שמך ועוסקי תורתך. הנה גירסת הר"ף הוא אזיל לשיטתו דמברכין ע"ל ד"ת היינו הלכות פסוקות נשמרים מן התורה, והנה צריכים ללמוד תורה לשמה, לשמה היינו כשמה תור"ה שמה להורות אותנו את הדרך אשר נלך בה ואת המעשה אשר נעשה, והיינו תורה לשמה לעשות את אשר נלמוד משנה הלכה לאמיתה וגירסא שלפנינו בגמ' הוא לעסוק בד"ת היינו פלפול וקוב"ה חדי בפלפולא, אפילו אינו לאמיתו אמרו"ל זה אומר בית אב של הלכה זה הלכה וזה אומר בית אב של הלכה אעפ"כ פטטייא דאורייתא טבין, הנה טוב הוא אבל אינו לימוד לשמה. הנה מברכין ועוסקי תורתך וא"א לשמה, כי לעולם יעסוק אדם וכו' שמתוך שלא לשמה וכו' והבן הדבר.

יהי' שלם בכל שיעור קומתו... בגדי השר"ד
לשדת בקודש...

ו**כתב בס' עמרת צבי** (זח"א לג, א): הנה אחיי כואו וראו אשר במאמר הקצר הזה המדבר בדרך רמו ומשל וחידה איך כולל כמה וכמה צנורי היחוד והיות כלי הקדש ציורי עבידתא ומשכנא דברים יסודיים שרשים כלים דקין

לרחוש בפה דייקא ולא סגי בהרהור לבד) זכי לההיא נפש חיי ולמהדר כמלאכין קדישין דכתיב ברכו הוי' מלאכיו אילין אינון דמתעסקי באורייתא דאיתקרון מלאכי בארעא.. (זהו בראשית דף י"ב ע"ב). היוצא לנו מכללות המאמר שע"י עסק התורה בפלפול ובחידוש דייקא ולהוציא בפה ד"ת איתתקן בנשמתא קדישא ויתקרי מלאך וזכה לעוה"ב לאותה מעלה שהשי"ת יעשה לצדיקים אבר כנשרים וכו'.

ובס' מגיד תעלומה (על פ' מאימתי, דף ה' ע"א ד"ה גמ' לעולם ירגיז וכו'): לעולם ירגיז כו' נצחו מוטב ואם לאו יעסוק בתורה, עס"ק הוא פלפול כמ"ש הט"ז בברכת לעסוק בד"ת, כי הפלפול מחליש כח היצר והקליפות כנודע מכתבי האריז"ל.

עוד שם (על פ' מאימתי, דף י"א ע"ב) [ד"ה]: והנה כתב המהרש"א, אותן הג' ברכות הם נגד טו"ב ער"ב מועי"ל, ברכת לעסוק טו"ב לעסוק (עסק נק' פלפול הגם שאינו להלכה טוב סחרה מסחר כסף, הסחורה שסוחר האדם הסחורה היא לסיבת דבר אחר אעפ"י שאין מן הצורך לו לסחורה הלזו, וכן פטטייא דאורייתא טבין. נ"ל).

עוד שם (על פ' מאימתי הר"ף ונושאי כליו, דף ח' ע"א) [ד"ה]: מאי מברך א"ר יהוד"א בר אש"י (בגמ' ר' חייא ב"א) בא"י אמ"ה אקבו" ע"ל דברי תורה. ובגמרא לעסוק בד"ת. ועסק נק' פלפול ולתרץ הקושיות וכיוצא, משא"כ ע"ל ד"ת יורה הלכה פסוקה דייקא. והנה הפלפול נק' גמרא לתרץ המשניות והברייתות והמדרשות. והנה לגירסתינו בגמ' המעלה האחרונה הוא גמרא ומברכינן עלי' לעסוק בד"ת ואתיין מקרא ומדרש משנה במכ"ש דאם נאמר ע"ל ד"ת לא יהי' בכלל זה רק מקרא מדרש משנה, אבל תלמו"ד פלפול לא יהי' בכלל, ע"כ מברכין לעסוק כדי לכלול גם המעלה האחרונה שהוא הפלפול. משא"כ לגירסת הר"ף ז"ל הנה המעלה האחרונה הוא מדרש ספר"א ספר"י והן הלכות

דקיין רומזים המציירים בעבודת הקדש לבעלי העבודה בזקוקין דנורא ובשביבי אשים, כמה וכמה צריך האדם הרוצה לכונוס לפנים שיראה אשר בשיעור קומתו נכללו עולמות עליונים לאין מספר ואין לדקדק על עצמו ועל תנועותיו וחושיו בגדי השר"ד לשרת בקדש שמיצה רא"י ריחא דבור ועמידה וישיבה הלוך ומשוש ואין לדמות ליוצרו כ"ה וכ"ש לדמות צורה ליוצרה. ואחיי ורעיי תעיינו היטב בדברי הרב הגדול הזה מתלמידי רבינו המפרש המאמר הזה אשר יש בו כמה הקדמות הצריכים לבעלי העבודה.

שם חסיד... חסד... ועם יו"ד... ואם לית ב"י חכמה לאו איהו חסיד.

ו**כתב** בס' עמרת צבי (זח"ג סב, א נכא, ב; פרשת אחרי, ד"ה ותאנא כל אינון מכילין): ותמ"ן מתעטר"א ריש"א דמלכ"א, הוא סוד אבא המלביש לחסד דאריך. זהו דאקרי"י בדרג"א על"א"ה דחסידו"ת כי סוד חסיד הוא חסד יוד כדאיתא בר"מ פ' צו דף ל"ג, יוד הוא אבא מלביש לחסד דאריך. וחסידו"ן יתיו"ן כ"ל ההו"א כבו"ד כו' כבו"ד הוא החכמה המתפשטת ללי"ב שבילין בו"א (עיין באד"ר דף קל"ו) זהו דרגא עלאה דחסידות להשגיח להלביש חכמה את החסד דנשמטא דכל נשמתי, והוא סוד ואת צנועים חכמה והצנע לכת, והמשכיל יבין.

וב**מכתב** הרב לחסידים דק"ק בראדי (הנדפס בספר פרי קדוש הילולים): ותשוו מדותיכם כדרך הנעימות כאמור ומצא חן ושכל טוב בעיני אלקים ואדם, ולא ימצא עליכם שום שמץ ריגון ח"ו. ומדרך החסידות לקיים כל דחו"ל, וכמה מהמוסר ע"ז בדחו"ל. ותתמוזו מדותיכם בנעימות ימין ה' רוממה, זהו תכלית מדת חסד, על שמה נקרא חסיד לדקדק על כל תנועה על נקודת יו"ד שתה"י על משקל התורה והחכמה כדאיתא ברע"מ פ' צו.

עמ' קל

שם צדיק איתא בזהר פ' תרומה (דף קמ"ה ע"ב) וכו'

ו**כתב** בס' עמרת צבי שם (נכ, א) [ד"ה]: יוסף זכאה דאקרי צדיק, על שמי' דסיהרא. כי היא נקראת צדק מלכותא קדישא, והוא משפיע בה ה' חסדים וה' גבורות הם י', נקרא הוא צדיק על שמה. וזה פשוט. ואמנם יש עוד בזה יחודים נעלמים אין כאן מקום לבאר.

חטא נדב ואביהוא כשלקחו מוחין דאמא... בלי מוחין דאבא...

ו**כתב** בס' עמרת צבי (זח"א קנ, א נפא, א; פרשת ויצא, ד"ה מנ"ל דיעקב באמצעייתא משמע דכתיב]) ברזא דמלה תבין על שאנו מכנים בתפלתנו לכורא עולם כ"ה וב"ש בשם אב כאמור כרחם אב על בנים אב הרחמן שמע קולינו כו' ואין אנו מזכירין בתפלתנו בשום פעם תפלה לאמא לומר אמנו עשה כך לנו, כמו שמזכירין אבא כנ"ל, וכן כי אתה אבינו. הגם שמצינו כנוי אמא בפסוק בעטרה שעטרה לו אמו עיי"ש פירש"י, ונאמר גזל אביו ואמו וידוע דרשת חז"ל, ואין אמו אלא כ"י. אמנם בתפלה לא מצינו. אבל סודן של דברים כי אין לנו רשות ליקח מוחין דאמא בלא אבא כידוע מדרוש נדב ואביהוא בלק"ת ובשער לאה ורחל פ"ז, והבן. ולא נאריך בזה כי החכם יבין מדעתו.

עיין בספרינו אגר"א דכל"ה... לך לך מארצך. וזלה"ק שם (פ' לך, ד"ה ויאמר ה' אל אברם וכו', הנה הספיקות): כי אבר"ם ירמו לבעל תשובה העושה תשובה עילאה בחכמה נפלאה, לכל ישומם ולכל יודעו מעשיו רק בינו לבין קונו. ואם נפשך חשקה בתורה התבונן מ"ש הרב הקדוש בספר תולדות יעקב יוסף אבר"ם רמז ליסודות או"א אב"ר בתוך מ"ם שתומה. ממילא התבונן מי שעושה תשובה עילאה יעשה בחכמתו. והנה זכור תזכור מ"ש הרמב"ם

שמה

ועשה טוב

הוספות (עמ' קל)

סדר מרע

תשובה וכו' [ענין זה באריכות יותר נעתק לעיל
בהוספות להע' לה].

שהשוטה המענה את גופו מבלי טעם וגזירה
וחרשב שהשי"ת שונא את הגופות וזה אינו

לקוטים מתורת מוהרצ"ה מזידיטשוב

עיני תורה ועבודת ה' הנוגעים לעיני הסה"ק סוד מרע ועשה טוב

עבודת ה'

כללות עבודת הקדושה

והכלל העולה שאחר כל ההדרגות המבואר ברפכ"י יוקשה לב השומע איך שצותה התורה הקדושה קדושים תהיו, ובאמרו דברו אל כל עדת בני וצוותה התורה על כל ישראל וכ"א מישראל יהי קדוש, עד שידענו נאמנה אשר לכל הדרגות האלה הנאמר במאמר קדוש אי אפשר להחזיק לכל אחד מישראל, אשר צריך לזה מוח גדול ולב רחב לתורה ולזהירות ולזרירות ולפרישות שיהי' באמת, וכבר אמרו שלא כל מוחא סביל דא כאשר עינינו רואות בדורות הללו שיש קמני ופחותי ערך המוח אין להם מוח גדול. וכן מצינו בהדרגות הנשמות של ישראל בספרי אמת בע"ה שיש בחי' נשמות התלויות בעקב ויש מן עשי' ועשי' דעשי' ויש מן מלכות דעשי' דעשי', ויש מלכות דאצילות דאצילות הן כנפש הן בהדרגות רוח והנשמה אשר עליהם אמר דוד גל עיני ואביטה נפלאות מתורתך להיות יודע שרשו להשיב למקורו, אשר הדרושים האלה עמוקים מני ים לא נגלו כ"א למי שנגלו אליו תעלומות חכמה. ובפרט לפי מה שידענו אי ספרא לא סייפא הנאמר על פסוק לא בשמים היא, ומצינו ביששכר וזבולון ישכון לחוף ימים, ומי אשר יבקש טרף מן הנמצא בעוה"ז אי אפשר לו בכל האוהרות והזרירות לעבודת האל באמת מחמת מקרי הזמן מפני עת חמה עת צנה. וכבר בקש דוד המע"ה אחת שאלתי מאת ד' כו' שבתני ככית ד', ויעקב איש תם יושב אוהלים, ומאלה השלימים נלמד אנחנו הקרוצי' בק"ו בן בנו של ק"ו, ואיך יהיה באפשרי לכל ישראל לקיים מצות קדושים והכתוב יצוה מצוה כאלה אשר לא תבא נקל לקדושי עליון אחר כל האוהרות מאמר רפכ"י, ואיך יאמר דבר אל כל עדת בני (ואם באפשר בשביל זה נטה רש"י ז"ל מדרך פי' הרמב"ן ז"ל, ופירש על גררי ערוה אשר היא ביכולת לבעל הבחירה והרצון לכל להכשל כמעשה, אם שקשה למחשבה כאמרם ז"ל שלשה דברים אין אדם וכו' הרהורי עכירה).

אמנם האל הטוב הרוצה להטיב לעמו ישראל להקדיש' לשמו הקדוש והכבילם מן הטומאת הגוף והנפש כזה וכבא מגודל אהבת ישראל המקדש, אמר שהע"ה ודגלו עלי אהבה ואמרינן כמדדש אל תקרי ודגלו אלא ודלוגו עלי אהבה, כן הכורא ב"ה אם אמנם שצריך כמה דרכים וכמה הדרגות לקדושה אבל בשביל זה אם לא הלך בהדרגה מתורה לזרירות ונקיות וטהרה יש כח באדם מישראל לקדש ש"ש כרכים כמו שנתפרסם אצלינו ממעשי עם ה' המוכחרי' מכל האומות צא ולמד מן מדרש רבה פ' תולדות על פסוק וירח את ריח כגדיו. וכן מצינו שיש כח בידם לעשות דבר נפלא ממשוטי עם ה' אשר לא יוכלו ממש כמנין הנמנה למצוה, ויעשו מצוה גדולה אשר יפלא בעיני התנאים, ועיין כפ' החליל. וכן אמרו שם אשר עשה עמכם להפליא, ושלמה תמה יש רשעים אשר מגיע אליהם כמעשה הצדיקים, היינו איזה קדושה אשר יפלא בעיני הצדיקים עוכדי ה' באמת מנעוריהם, כמו נתן דצוציאתא וכדומה. ואחד כל הדברים צותה התורה הקדושה קדושים תהיו, רצונו הק' שיש כח ביד כל ישראל להיות קדושים, והגם אם לא שמר עצמו ממדרגות המוכד כרכרי התנא הקדוש רפכ"י, וגם המצוה עליהם כ"פ כפ' הללו. ועי"ז אמרו והתקדשתם אדם מקדש עצמו מעט מקדשין אותו הרבה, כי כל ההדרגות הנימנים מעיקדא איננו מעכב והתכלת אינו מעכב את הלכך. ועם מעט קדושה היינו שלא הגיע למדרגת קדושה הצריכה כמה תנאים מקדם, וכיותר הטהרה השלימה שביאדנו למעלה לפני ה' תטהרו, זו הקדושה נקדא מעט בערך הקדושים

שמה הקדמה ודרך לקוטים מתורת מוהרצ"ה לעץ החיים

אשר ילכו מחיל אל חיל במלחמות גדולות יום אחר יום, וזה יבא לקדושה בשעה קלה בעשותו דבר יחשב בעיני הבורא לקבל תענוג, וקדוש ישרה בקדושתו בלי הכנת ההתחלים וממשך הרבה קדושה. ומלמטה היינו שלא הלך ג"כ כנוצר, ואז ג"כ קדושתו ג"כ למטה, אבל מלמעלה יגיע למדרגה גדולה בהמשך עלי' קדושה עליונה, וכן בעוה"ז היינו שלא היתה קדושתו בשלימות אשר לא הלך בעצת הצדיקים, עכ"ז אמא עלאה העוה"ב מקדשת ומטהרת וכו'.

אמנם היותו המקרא בפשטים קדושים תהיו הוא ציוה לכל עדת ב"י, האמנם לא ישוה בה המרבה והממעטים כמו במעשה קרבנות העבודה הסובב על ובלבד שיכוון לכו למעלה לרצון חפץ אמת, כי העובד הרבה והעובד מעט במעשה זו כי יאלצהו יעשה אחרת כמו שפירש אדונינו הגאון האמתי בע"ה הפ"ז ע"ש כי שפתים ישק וטובים דודו מ"ן במה שכיון האמת העמוק, והעובד הרבה במעשה אחת הוא ג"כ טוב בלבד שיכוון כו'. אבל בקדושה הוא הפרישות בודאי המרבה בה בשפיכות נפשו ורצונו אמת לקדש מעשיו לשמים ולקדש שם שמים ולקדש מחשבתו ואהבתו הבערת בלהבת אש ולפיד"א אש אוכל' כל מגמותיו לשמו הגדול, בודאי המרבה בה בדרכי הוירוח הוד והנקי והטהור והפרוש והקדוש, ויש שכר הרבה לפי פעולתו אמת, וכל החפצים לא ישוו בה אפילו חפצי שמים וכו' כי כ"א לפי פעולתו ורצונו הטוב ומחשבתו הזכה כן שכרו אתו. אמנם אשר הלך עד עתה ולא טוהר מגשמי כלל, יכול לא יהי במצוה זו של קדושים תהיו, ת"ל כי קדוש אני ותדבק במדותי ית"ש, הגם אם עוד הוא בלתי טהור כנ"ל הוא קדוש ויכול כ"א לקדש ש"ש בדילוג וקפיצת אהבה כלות הנפש אל האלהים ברצון אמת. ועיין מה שכתבנו בדרוש פסח ותמצא נחת בזה. אמנם דרש המדרש על פי ביאורינו הוא מן תיבת אני, הוא מיעוט בודאי הבורא כ"ע אליו לא יגיע שום נזק, אבל אנחנו צריכין לילך בהדרגה כמאמר הקדוש רפב"י. ובא נא אחי וראה מן ר' אלעזר בן דורדייא דהוא חמר טב דיתיב על דורדייא מוזמן לעולם הבא האמנם לא הלך בהדרגה, וע"ז בכה רבי יש קונה עולמו בשעה אחת ויש קונה עולמו בכמה ימים. והנה זה הוא שרש להולכים בתורת ד' מיד אם הולך בהדרגה, כי שומר רוח לא יזרע, יראה בכ"פ שפיכות נפשו לד', הגם אם באיזה פעם נפל ממדרגתו יאמן את לבו לדלג כאיל פסח ידלג שור באהבה להריק חניכיו ולדרוף עד מקום שידו מגעת.

וזה אפשר ג"כ להעמים בדברי המדרש יכול כמוני, כי תהי' דרשינן בכמה דוכתי בהווייתו תהא, והנה האדם הקרוץ מחומר אי אפשר לו לעמוד תמיד במדרגה אחת ובהכרח יפול ויבא לקטנות השכל כנודע, וזה יכול כמוני שאני תמיד בהוי' אחת, ת"ל כי קדוש אני קדושתו למעלה מקדושתכם, אני בהווייתי עומד הי' הוה ויהי' תמיד למעלה בקדושתו עומד, אל מי תדמיוני ואשוה יאמר קדוש. אבל אתם תהיו קדושים בלי עמידה, הולך פעם לפנים פעם לאחור לפי הזמן והשעה כמו שהארכנו למעלה וכו'.

והנה קדושתו מופרש מן העולם כאמור ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם דייקא, ומשה בקש שלא תשרה שבינה על אוה"ע ונתן לו וכביכול אין להקב"ה שייכות עם העולם כלל רק בזמן שבהמ"ק קיים בעבודת המקדש, ומשחרב בהמ"ק אין לו לקב"ה אלא ד"א של הלכה, ובד"א מקפל כל העולם תחת יעקב. כך אתם תהיו קדושים אין לך שייכות עם העולם רק לשמי, ותהי' מפרישן כל מעשה העולם אכילה ושתייה ומשגל יהי' קדש מופרש ומופרד לשמו ית' ע"י קיום התורה ומצותי' ואזהרותי', וכל מעשך לשם שמים שהוא כמו הקדש אסור כהנאה מופרש מנת המלך שרביטו של מלך הוא הכבוד של מלך התנא אמר הלל דאשתמש בתנא חלף, אפי' בפרישות בזה אם מגיע לו תענוג מזה של קדש הוא. והוא סוד מעם הנאה מלשון ויניאו לב ב"י, אם הניא אביה אותה, כי הוא מקלקל כל המהות והכוונה אם לכבוד עצמו הוא. ואמרו שמא ררשת ברכים והנאך לך, אלמא הלב מהפך הכוונה לצרבו ולא ח"ו לשמא דמארי' נקרא הנאה שהוא מניא את לבו, וזהו והנאך לך. וכבר אחיי ידעת' מן הספרים הקדושים כל הדברים

שרש קדושת ישראל לבין אביהם שבשמים, וכפרט בפי ראשית חכמה הקדוש, ואני לא באתי אלא להמציא לכם תוכן רבירוי הקדושים הסובבים על הרברים שביארנו לכם בקצור מופלג. והשם יפתח לכם לבכם ותראו הדברים בחוש העין השכלי על עולמי עולמים הסובבים על עבודת אלהות אלהי עולם ד'.

אמנם צריך האדם לזה נסיונות רכות לנסות עצמו בהלוכו בקודש לדעת אם ישנו אוהב את ד' בכל לבו ונפשו אם אינו לוקח לעצמו להגות מן הקדש למעול ח"ו מעילת קדש, וכל אדם בכל זמן צריך לעמוד עצמו לברר מחשבותיו בפעל נגלה היותו מעשיו לשמים במס"נ לד' באמת בכל לבו ובכל נפשו ומאודו הגו סיגים מן הכסף להוציא יקר מזולל. וכל אחד צריך לפי כחו במשקל במדה להראות עוצם תשוקתו וחשק חשקו וחפצו כבואר ב"ה, החכם בחכמתו והעשיר בעשרו וגבור בנבורתו, וכל אדם בפעלי קנינו זה בגופו במאכלו כמה שמגדד עצמו אשר הוא צריך לעשות יותר מכחו וגבולו וגבודתו להראות חיבתו ועוצם תשוקתו למלך הכבוד, לעשות רצונו בלב שלם לקדש שמו ברכים. ובו יפאר הדר קדושתו ישראל אשר כך אתפאר, כי ישראל הוא שרש הקדושה כו' שרית עם אלהים ואנשים ותוכל, כי בכח מעשיו הנעימים והנחמדים בחכמה יעשה מלחמה עם עשו ולבו ינוצחו כח הרע עד הקץ וכו'.

אמנם המתבאר כי זה תכלית המצוה של קדושים תהיו קדש עצמך במותר לך, לשום כל כחו וחפצו ויותר על כחו להתאמת אצלו בבירור בעובדא ופועל נגלה לעין כל במעשה כל מצוה בדרקוקים ופרטותיו לדקדק במ הדק היטב במדה ובמשקל השערות קולע אל השערה ולא יחטיא, לא יטה אשוריו מן הדרך כו'. ותראה והעמיק בענין העמוק כמה גדול כח קדושת ישראל וטהרתם כהאי עמרא כד איהו נקי כו' וכמה צריך הקדש שהיא החכמה עלאה להיות במשקל כו'. אשרי האיש אשר נותן כל עיונא בזה וכל מחשבותיו ומעשיו וכל עניניו לקדש עצמו ולא להחזיק טיבותא לנפשי, כי בין אני ואין הפרש שערה וכו'.

וזה מבואר גם המדרש של ת"כ קדושים תהיו פרושים תהיו כשם שאני קדוש כך אתם תהיו קדושים, כשם שאני פרוש כך אתם תהיו פרושים. הרצון המתוק בזה להיות מופרש מן העולם ע"י כמה נסיונות לבד ולהודיע כי אין הוא ואינו נהנה מן הקדש, אמנם כל מעשיו בלתי לד' לבדו, ובזה יהי קדוש כלי מוכן לקבל שיקרא שמו של הקב"ה עליו כשם שהוא קדוש. ומה שכפל בלשוננו, זה במעשה מצוה צורך גבוה ממשיך קדושה עליונה, וזה בצרכי הרשות יהיה פרוש לנסות עצמו במדתו במשקלו במה שיוכל לשאת אם בגופו אם בממונו, אם ביגיעות התורה ותפלה, וכל מעשיו יורו להתפאר בו מלך מה"מ הקב"ה כאמור ישראל אשר כך אתפאר, ולהתקדש ש"ש על ידו במעשיו הנעימים ויהי' ש"ש מתאהב על ידי פלוני זה כמה נאים מעשיו בהיותו מוגדר בגדר הקדוש כל רואיו יכירו כי הוא זרע ברוך ד', כי כל מעשיו ועניניו במדה במשקל שוקל בפלס הרים. והוא דברי הנמרא אדם מקדש עצמו מעט מקדשין אותו הרבה, הרצון כי הקדושה היא בחכמה וכו' שם החסד ע"כ בו ד' יורין וכל י' וק' כליל מעשר, וזה ש"ק דקד"ש והד' הן ר' יורין פשוטין והן סוד השערות ובהן שק"ל הקדש וכו'.

וזה הוא מקדש עצמו מעט, מחמת שקלו בשקל הקדש אשר לא יוכל לשאת ויתבטל ח"ו מעבודתו, ר"מ כל היושב בתענית קדוש שרוי בתוך מעיו, והאי בר כי רב דיתיב בתעניתא ליכול כלבא שירותא, ולכן צריך לזה משקל שלא יזיק לו העבודה וכדומה לזה סבת התענית. אמנם טוב מעט בכוונה כו' ואם הוא מחמת זה מקדש עצמו מעט, אמנם היוצר יחד לבו ומבין כל מעשיו ושופעין עלי' רב שפע כח חזק ובכל פעם מחליף כח בהיות כוונתו רצונו וכי תמים דעים הוא, מקדשין אותו בקדושת ישראל הנובע מחב"ד הפשוט שם החכמה וכו'. יהא רעווא שנוכה לעבוד ד' באמת ובלב שלם אמן.

שנ הקדמה ודרך לקוטים מתורת מוהרצ"ה לעץ החיים

כל מעייניו ורצונו שיתמלא האלקות

ועבדי ה' להון אתחזון וראוי להם להלל לאתר דא אשר יהי שם ה' מבורך, שימולא כל הברכות וצנורי שמותיו ב"ה וב"ש רב שפע וברכה. וכאשר שמעתי בשם הבנש"ט זל"ה ימלא ה' כל משאלותיך, אשר כל משאלותיך כל מבוקשך וחפציד יהיה שימלא ה' בשפע ברכה, ויתמלאו בכל מלאוי הויה וכל שמותיו ית' ב"ה וב"ש. עכ"ד, ושפתים ישק

עמרת צבי (זח"א רלב, ב [פ' יחי ד"ה שם דהא])

הצנע לכת בלתי לה' לברו

והנה בשם נפתלי אשר נקרא על שם נפתל ועקש כפירש"י ז"ל נתעקשתי וכו', קשה הרבר לאומרו מה עקשות הי' לה כזה שהרבית להפציר עתירות ונפתולים אמנם אחר שנכלל באותיות נפתלי כל הדרגין ותפלין הוא מחשבה הוא בינה כנו"ל עד דמחשבה אתקשר באין, והוא לדרכי עבודת התפלין והתפלה לאשפלא גרמי' ולהכניע עצמו בהכנעה אמיתית עד ביטול המציאות עד שנעשה אין וזה הוא פירוש הכתוב הולך בתום ילך בטח ומעקש דרכיו יודע, והאי קרא לאו רישיה סיפי' דהול"ל ושאינו הולך בתום יודע. ועוד, שם יודע אין לו טעם כי אם ע"ד ויודע במ אנשי סכות אמנם אינו זו מלשון דעת. ולפי דרכינו נדרוש הכתוב כאמת שגם זה לא זו מתמימות נפשו, אמנם כשאדם הירא ושלם ההולך בתום כו' בודאי ילך בטח, ומעקש דרכיו היינו שמוצא תמיד חסרונות בנפשו וירא לנפשו ומפחד לכו שלא ירדפו אחריו החיצוניות פניות ונבהות הלב, ומעקש דרכיו לכא עד סתר המדרגה בהצנע לכת עם אלקים ומעקם הדרך לבל יודע לאיש בלתי לה' לברו, אוי זה האדם יודע היינו שנתוודע טבעו בעולם ויודע מל' דעת ואהבה כטעם רק אתכם ידעתי מכל העמים, והאדם ידע ונתאהב שם שמים ע"י האדם כזה הוא עולה בדרכיו ובפשפוש מעשיו עד רישא דאין בקישור כל העולמות וממשיך משם כל אמרי שפר והבן

עמרת צבי (זח"א רמו, ב [פ' יחי ד"ה הנח בשם])

ענוה ויראה

באתי לגני כו'. נ"ב עיין דף רמ"א ורמ"ב ומש"ש ועיין פ"ה מכוונת העמידה על דברי ר"ח הלזיה וגם מדרף רמ"ב תבין אם תבוא בסוד י"י למה יספר זה לרחל מה שנודווג עם לאה והלא מכשרי אחזה אלקי ואין זה מדרך השכל והמוסר. אבל משם תבין כמה מדרכי העבודה והמוסר כזה. עיין פ"ג משער רחל ולאה כי לאה מרמזת לסוד הענוה, ורחל ליראת חטא וכזה בין תבין את אשר לפניך אם בעל נפש אתה, אשר כל דרכי עבודת היחוד סובב על זה בענוה ויראה, והוא איש המדבר על לבו אפילו כדביקות הענוה עכ"ז צריך לכלול מדרגות יראת חטא. והמשכיל בדרכי העבודה יתפשט ברוח הדברים בדברים העמוקים לעבודה תמה עבודה שבלב

עמרת צבי (זח"ג נ, ב [פ' יקרא ד"ה שם באתי])

הכנעה ושפלות

הקב"ה מדקדק עם הצדיקים

רבות רעות לצדיק לא בתיב אלא צדיק בגין דקב"ה אתרע' ב'. נ"ל הרצון בזה שמפרש הפסוק רבות רעות צדיק, כלומר רעות של צדיק הם רבות, בי אפילו שגגת תלמוד עולה זרין כמו שאומר דוד שניאות מי יבין. והצדיק המפשפש במעשיו תמיד, בעיניו נדמה אפילו קלה שבקלות לעבירה גדולה ח"ו (עיין לקמן קפ"ב ב' מ"ש לשם). ועוד מפני שהקדוש ב"ה וב"ש מדקדק עם צדיקו ויראיו בכדי לזכותם להוסיף להם ברכה מגודל אהבתו אותם, וכדאיתא בפ' ויגש דף ר"ו כונן שמים מאי כונן אלא כונן כל יומא ויומא ולא פסיק והיינו רוא דכתיב השמים לא זכו בעיניו, וכי ס"ד דגריעותא הוא מן שמים, אלא חשיכו מן שמים איהו בגין חביבו ורעו סגיא דקב"ה רעי בהו וחביבית' לגביה דהא אע"ג דהוא מתקין ליה בכל יומא ויומא לא דמי בעיניהו דאינון מתתקנין כרקא יאות וכו' דהא עלמא דאתי אפיק גהורין זהירין וכו' לאנהרא להון תדיר וע"ד לא זכו בעיניו וכו' ע"ב עיי"ש וזה שאמר בכאן בגין דקב"ה אתרעי בהו, ובן הוא המדה בשכיל שהם מדקדקים על עצמם בכל תנועותם ונדמה בעיניהם קלות כחמורות גדולות, הקב"ה ב"ה וב"ש מדקדק עמהם ונדמה בעיניו אשר עוד לא זכה אפילו עצם השמים לטהר, בכדי להוסיף עליהם מוחין יותר צלולים ובהירים לתורה לתפלה לברכה. וזהו ומבלם יצילנו ה' מלשון צלילות ובהירות. ואין הדקדוק עמהם לגריעותא ח"ו, אמנם לחשיבו להון בגין דקב"ה אתרעי בהון.

וזה אשר אמרנו בפ' ויצא כפס' כי לא אעובך עד אשר אם עשיתי את אשר דברתי לך, ופירש"י אם משמש בלשון כי. והנה בי משמש בלשון אשר והוא מיותר, אמנם מגודל חביבות ב"ה וב"ש ליעקב אחר כל הטובות והבטחות שיעשה עמרו יהיה נדמה בעיני השם ויהיה מסתפק בכיכול אם עשה על צד היותר נכון השלימות, ויהיה אם מלשון ספק. וכן יעקב אמר ג"כ בלשון הזה אם יהיה אלהים עמדי, והקשה שם בזה מה היה מסופק ואמר בלשון אם, הלא הובטח, ואצל בחיר שבאבות איך יעלה על הדעת שיעלה שום ספק בלבו שיאמר בלשון טופסא דספיקא בלשון אם, הול"ל בלשון כאשר יהיה אלהים. אמנם סובב ג"כ ע"ד זה שתמיד יהיה בעיניו אשר עוד לא התחיל ואין עבודתו בתקון השלימות ויהיה תמיד משפיל עצמו ומסתפק בעבודתו אם צלולה ובהירה. כאשר ידוע מדרך הצדיקים המדקדקים בכל תנועותם, ואמר דוד עון עקבי יסובני. ושמענו מן הצדיקים בשם הבעש"ט נבגמ"ר אשרי אדם לא יחשוב וכו' כלומר אשרי אדם כאשר באיזה פעם לא יחשוב ויסתלק שם הוי' ב"ה ממחשבתו ומנגד עיניו, אזי לו עון פלילי. ועיין מ"ש בריש פ' נשא. וכן אמרנו ויהיה אך יצא יעקב ועשו אחיו בא מצידו, ואמר בזה אל תקרי מצידו אלא מצידו, והרצון ברמו אם אך יצא יעקב שיוצא מן בית המדרש מן העבודה והתורה וסובר בדעתו שיצא ידי חובתו, אז עשו אחיו בא מצדו. ודי בזה.

עשרת צבי (זח"א קעט, ב [פ' ישב ר"ה רבת])

והאיך והאיך הוו אוכלין אבר מן החי וכו', אלא יוסף הוה קאמר וע"ד אתענש ע"כ. כי קשה לי שהקדוש מתרץ את השבטי' ומגדיל התימא על יוסף הצדיק לומר ח"ו שקר ולה"ר לפני יעקב שמדתו אמת. ומתחלה אמר ותרווייהו כחדא אולין ורא הוא רוא דאת ו"ו וכו'. אמנם נלפע"ד בדרך פשוט ע"ד אמרם ז"ל כשבת כל האומר ראובן חטא וכו' וכל האומר בני עלי חטאו אינו אלא טועה, אלא מעלה עליהם הכתוב וכו', וקשה הא אין מקרא יוצא מידי פשוטו. אמנם ע"ד קבלתינו מרבתינו בשם הבעש"ט נלפע"ד אשר הצדיק העובר על עבירה קלה סעיף המסתעף מתפשטת מן סוג עבירה חמורה,

שנב הקדמה ודרך לקוטים מתורת מוהרצ"ה לעץ החיים

כגון באלו שאמר עליהם כאלו, כמו כל הכועס כל המתנאה כאלו עובר וכו', מורגשת העבירה הזאת בגשמי אצל הצדיק יותר ממה שמורגשת בחוש גוף ומעשה העבירה החמורה אשר אם ח"ו עובר ע"ה ועמא דבר, מחמת זכות חומר הצדיק הוזהר אשר זיכך גופו בתורה ובאש העבודה עבודת אלהיו באמת ביראה ופחד. וע"ד משל כי בכלי הוזהר ונקי יובר רושם ובתם דקה מן הדקה יותר מן רושם עב וגם בכלי בלתי נקי ומטוהרה ועבודה ח"ו. וכן לגודל בהירות כלי הצדיק וזכותו המקדש ומטהר חומרית גופו יוכל כליו ונפש ר"ג שלו, אפילו אם ח"ו אינו עושה כ"א על נדנוד איזה עבירה מעט כעס וכאלו, נרשם בגופו ונפשו ר"ג ונבתם כגוף וחומר העון כמו ע"ז ח"ו ג"ע וש"ד. והדברים ידועים אצל בעלי העבודה המובכים כל אבריהם וחושיהם לקדשם לטהרם בדחילו ורחימו ליחדם לקונם לבוראם יוצרם עושה. ע"כ דברי קדשם בקיצור. ולכן גבי ראובן ובני עלי מעלה עליהם הכתוב בפשוט אשר עשו גוף העבירה החמורה הגם שלא עברו ח"ו אלא קלה שבקלות, אמנם מחמת אור צדקתם וקדושתם נרשמו וניכר בהם רושם וגולם עבירה חמורה ג"ע ח"ו, הכתוב אינו יוצא מידי פשוטו.

וזה נלפע"ד אשר נוכל לומר אשר השבטים קדושי עליון אפשר עברו באיזה פעם על נדנוד איזה עבירה קלה כאמור אין אדם צדיק בארץ כו', ונרשם על קדושת זכות בהירות חומרם וגופם הקדוש כגוף עבירה גדולה אשר העבירה הקלה נכנסת בסוג וגדר מין ממיני עבירות החמורות כמו אבר מן החי, כגון באכלם דבר שאינו מתוקן עפ"י דרכי התורה כתיקנה בדקדוקי ופרטותי'. ויוסף הצדיק מגודל בהירת קדושתו ורוחו הקדוש הכיר בהם שעברו על עבירה חמורה, כי נרשמה ונכתמה בזכות חומרם וגופם. וכמו שמצינו לקדושי עליון ובפרט האר"י ז"ל עיין בקונטרס השבחים להאר"י ז"ל, ואשר ספרו לנו אבותינו משאר צדיקים קדושי עליון יסודי עולם אשר הבירו במצח שכתוב עליו עבירה חמורה. האר"י ז"ל אמר למהרא"ל גלאנטי ז"ל טבל כתוב על מצחך, וחפש ומצא מעין טבל. ונדוע ומפורסם מעשים כאלה עצמו מספר. ובן יוסף באור עיניו זך זהר הראות הכיר על אחיו בכח הכרת פנים ברוח קדשו איזה עבירה דקה, ולפי כח קדושתם ובהירת גופם נרשם עליהם והעלה עליהם הכותב וחותרם ביד כל אדם עבירה חמורה. והנה כבא יוסף אל אביו והי' אביו מלא רוח ה' רוח"ק ונבואה, כי הי' מרכבה לו' של שם ב"ה, ובאהבתו את יוסף ו' זעירא בודאי הכיר יעקב אפילו במחשבות והרהורי יוסף על אחיו דברים אשר לא כרת ח"ו, כי עשו הדברים רושם בלב ומחשבות יוסף הצדיק. והנה בבוא אחיו הצדיקים אל יעקב בהיות יוסף אצלו ואז הי' שורה עליו גודל אור בהירת רוחו הקדוש, כי שרש נבואה ורוח"ק מרוא דצדיק כידוע (ונאריך בזה בעז"ה פ' אחרי) בודאי הוכיח אותם על פניהם כאב את בן ירצה, והשבטים חשדו את יוסף אשר הוא אומר עליהם דברים כאלו. הגם אשר לא הרגישו בעצמם דבר קבלו תוכחת אביהם כאשר מדרך החסידות לקבל תוכחה ולחפש בעצמם והאמינו באביהם. אמנם יוסף נחשד בעיניהם אשר הוא אומר לבני אביו עליהם דברים זרים ח"ו, ובאמת יוסף לא אמר לאביו ח"ו דבר, אמנם חשב עליהם בהכירו בהרת פניהם (וזה רומז ג"כ בפסוק ויכר יוסף את אחיו וכו' והבן) מגודל רוח קדשו השורה עליו, ועשו הדברים רושם בלבו, ויעקב הכיר מחשבת יוסף והרהורי לבו על אחיו. ולא דגם לבף הזכות והחסד, כי היתה סבה מאת ה' לקיים גזרת ברית בין הבתרים באמרם ז"ל במדרש וישנאו אותו כדי שיקרע הים לפניהם (עיין בהר"מ אלשיך).

וזה שאמר הזוהר אלא יוסף הוה קאמר, ר"ל בלבו ובמחשבתו בראותו איזה פעם בכח הכרת פנים איזה עבירה כמו אבר מן החי וכדומה, וע"ד אתענש, ר"ל כי גם על מחשבתו ואמירת לבו הקדוש עליהם (וכמה פעמים מצינו מחשבת הלב בלשון אמירה, עיין זהר שמות וזהר ויקרא, וכתוב ויאמר אברהם בלבו וכדומה רבים. ובלשון חז"ל אמר אמרה פרה זו הריני נזירה ועיין שם בתו"ט פ"ב דנזיר) ועשתה מחשבתו והעלתה טינא בלבו הקדוש. וע"ז נענש שהי' לו להמתיק דין מעליהם, אם הכיר בהם דבר זה היא סימן להשראת דינים עליהם ח"ו. וזה שאמר הכתוב ויבא יוסף את דבתם רעה אל אביהם ולא אמר ויוציא

יוסף רבה כמו ויוציאו רבת הארץ מוציא רבה הוא כסיל, כי כאמת לא הוציא שום דבר כפיו הקדוש, אמנם הרבה מוכא כעצמו לאכיהם בהיותה מושרשת כמחשבת יוסף הצדיק כבואו לפני אביו נלכש כרוח קדשו הזך והזהר, והוכיח את אחיו והם חשבו וחדשו את יוסף אשר הוא מספר ח"ו עליהם לה"ר, כי הכל היתה סבה מאת ה' כנו"ל.

ובזה תבין איך שבטי י"ה הקדושים צדיקים העמוסים מני כמן רצו להרוג את יוסף, וכי נתחייב כזה ח"ו מיתה בידי אדם (ונתקשה כזה הרב הקדוש האוה"ח במה דנוהו השבטים להמיתו ח"ו). אמנם לפי דכרינו הנוהו כרודף כי סכרו כדעתם אשר יוסף מוסר אותם לפני אביו הצדיק הקדוש ויראו לנפשותם לכל יענישם ח"ו כדברי שקר ומלשינות, כי הם לא הרגישו בעצמם שום שמץ דבר זר ח"ו שום נדנוד, כנודע מפסוק למה אירא וכו' עון עקבי יסוכני, ודנו אותו כרודף וניתן להצילו כנפשו. ונמצא שבטי יה הם צדיקים ויוסף הוא הצדיק ואחיד במדת יעקב אביו הצדיק מרתו אמת פועל אמת שפעולתו אמת, והיתה סבה מאת ה' מאוד עמקו מחשבותיו. יהי שמו מבורך לעולמי עולמים אמן.

עשרת צבי (וח"א קפב, ב [פ' ישב ר"ה והאך וזו])

וזהו אשר שמענו מרבותינו בשם הבעש"ט אשרי אדם לא יחשוב ה' לו עון מדבר כאדם צדיק המשפיל עצמו ומחפש כעצמו חיפוש אחר חיפוש למצוא עונו לשנוא עצמו, ואם באיזה רגע לא יחשוב השם אשר לא כמחשבתו דביקות הכורא, אזי בעיניו עון פלילי ח"ו. וזהו עצם הענוה שממציא חסרון כנפשו, ואז לא יחשוב ה' לו עון, ר"ל כי נעשה ענו, כי לו עון.

עשרת צבי (וח"ג קכא, א [פ' נשא ר"ה ר' אבא])

דכ"ד ממי רב המנוגא סבא קדמאה להאי קרא שמח בחר כו' הוי בכי כו'. ג"ב עיין פירש"י בפשוטן של דברים, ולא ניחא לי' להקדוש הזה כי מאי קמ"ל. ולכן אמר כי הוא משל לפסוק התורה אשר יוצא עם המשל הזה להבין דרך התורה אשר רמזה לנו כפסוק הזה דרך העבודה. ואמר שמ"ח בחור"ר כילדות"ך והוא נע"ר, ר"ל ללמוד לנו דרכי השם הגם אשר הצדיק במעלה וגדולה וימיכ"ך לב"ך הוא פי' על שבע עשרה שנה כמנין טו"ב וזהו וימיכ"ך לב"ך והי"ה רוע"ה א"ת אחיו"כ צא"ן שהי' במדרגה גדולה שוה לאחיו, עכ"ז הקטין עצמו ועשה עצמו מדרגת נער. ולמה עשה כן, ואמר כימ"י בחורותי"ך א"ת בני בלה"ה וכו' ירצה כזה כי המה סוד בני השפחות והן בחי' אחוריים כאמור בזהר ויצא דף קנ"ד וקנ"ח עי"ש שאמר עליהם וכל אחוריהם ביתה. והנה הצדיק עושה עצמו לבחי' נער להקטין עצמו כשביל להביא בחי' אחר לפנים, חשב מחשבות לכל ירח ממנו גדה. והל"ך כדרכי" לב"ך ויב"א יוס"ף א"ת דבת"ם וכו' (כן ג"ל לגרום) ורצה כזה כי כשהצדיק בקטנות אזי הוא בבחי' דינים כנודע מדרושי המוחין ומדרושי הקטנות מדברי הארז"ל, ואז כביכול מתעורר דין. וזהו ויב"א יוס"ף א"ת דבת"ם וכו' לא ח"ו שספר לה"ר אלא כהוא שנאמר כי כאת אלי להזכיר את עוני, והכן היטב אם בר שכל אתה. וזהו דרך הצדיק הגם אשר אם מקטין עצמו מעורר ח"ו דינים, עם כ"ז אינו מונע מלהקטין עצמו. וזהו שאמר שלמה וד"ע כ"י ע"ל כ"ל אל"ה תולדות יעקב יוס"ף (כנ"ל לגרום) יביא"ך אלקי"ם כמשפ"ט יוס"ף אתכלי"ל כיעקב (כצ"ל) והוא משפט עמודא דאמצעיתא ת"ת, כי מעלה כמה נשמות להעלותם מעלה אל המשפט להתכלל כיעקב כמעשה דיעקב ויוסף. צא ולמד מדכריהם למה הים ראה וינס, ושנאו אותו אחיו עם שנראה עכירה, אלקי המשפט בתחולותיו סבות מהפך. וליראים טועמי טעם עבודה כמה מתיקן מלין אלין. עיין היטב אחי כי סוד עמוק גילה לנו הקדוש הזה לדרכי העבודה.

עשרת צבי (וח"ב קמא, א [פ' תחמה ר"ה שם דכ"ד])

שנד הקדמה ודרך לקוטים מתורת מוהרצ"ה לעץ החיים

ושלמ"א דכע"י כ"ר נ"ש לאעל"א קמ"ה כי צריך להעלות בודויים עד שם שרש הכינה הכלולה בחכמה סוד יו"ד דה"א שלמ"ם הכ"י מתקרב"ן באורא"ה להודות חסדו ה' ולהתודות רוע מעשיו ונעשה אז מן פשע שפע כדאיתא באר"ר דף קל"ג. והמשכיל יבין עוד מדעתו ויודה להשם חסדו. ואת"ה נשא"ת עו"ן הטאת"י סל"ה ד"א לעיל"א לעיל"א את"ר דעתיק"א קדיש"א שרי"א. ז"ל שמדייק מדכתיב עון חטאתי כי לעילא לעילא במקום הגבוה אוי החטא נחשב לעון ע"ד אמרם ז"ל שגנת תלמוד עולה זדון מחמת גודל זכות ובהירות וטהרה ע"ד השמים לא זכו בעיניו מחמת גודל צחות וצחצחות האור הדק אוירא דביא לא ידומה בשכל אנוש קרוץ מחומר. אמנם לזכי הדעת המופשטים מעולם ועולים מעלה מעלה להשיג הופעת האור הקדוש מופשט מכל רעיון ושכל אנושי המה ראו מעשי ה' כי נורא הוא ונפלאותיו לבני אדם יושבי חשך, ושם השוגג עולה זדון עד ישוב מאהבה ואז נעשים לו זכות זכות השכל ויוסף עוד להתבייש ולהכלם ממעשיו עד יערה עליו רוח השם לפתוח לו שערי אורה שערי בינה ומתייחד כאחד אמת ויזכה לחבורת עושי רצונו לאור כאור החיים בארצות החיים, צבי הוא לכל הארצות.

עמרת צבי (זח"ג כ, א)
פר' קדושים ד"ה והנה

והנה החכם כלי החכמה, אמרו ז"ל כלי מלא מחזיק ריקן אינו מחזיק כמאמר הכתוב יהב חכמה לחכימין. וזה נראה שהוא נגד החוש. אבל באמת כי החכם המחזיק עצמו לאין עושה מיש אין, ותמיד הוא מחזיק אשר הוא עוד ריק מכל חכמה ועוד לא השיג ולא התחיל להשיג במה שראוי לו להחזיק ולהשיג מגדול ונוראות האל ית' אשר הוא אין סוף כ"ה, ובוה מחזיק כלי שלו הרבה יותר ויותר. וזהו והחכמה מאין תמצא, כי האין הוא השופע אל החכמה להשיג יותר ממקור העליון, והוא מרת הכת"ר הנקרא אין נגד גדולת ונפלאות הבורא אין סוף ב"ה, כי השגה העצומה בעצם מקור עולמי עולמים מסתכל כלפי מעלה והוא כלא נגד עוצם כהירות זהר עליון עילת על כל העילות עד שאמרו כתר עלאה אע"ג דאיהו אור צח וכו' אוכם הוא לגבי עילת העלות כו'.

בית ישראל (לו, ג)

וזהו מאמרם ז"ל אמר ר"א יפה שיחתן של עכדי אבות מתורתן של בנים, כי סוד שיחתן שיחה זו תפלה כמעם לפני ה' ישפוך שיחו, וכן שמו של העכד הוא שמונה עשר ושלוש מאות בסוד שי"ח שרפי קודש, ולכן נקרא אליעזר שעזרו בתפלתו והעבודה שבלב זו תפלה, וזה עכדי אבות, תפלות אבות תיקנום וסיפור המעשה הלזה כשיחת חולין, כי הצדיק העושה כמעשיהם כל שיחותיו הוא תפלה דכיקות כנודע כ"ז כעובדא וכמלולא. ונודע מאמרם ז"ל כרום זולת לבני אדם אלו דברים העומדים כרומו של עולם, כי זה הוא שרש ליחד הדבור ככ"כ אותיות אשר ה' בסוד השכירה כדברים בטלים, ונעשה בהתיחדם במקורם אותיות מאירות שוחקות ומשתוקקות למאצילם. ולכן תפלה הוא עומד כרומו של עולם היינו יחוד, הדבור אחד כמחשבה והמעשה מיוחדת ככל תנועה למחשבה, והמחשבה כסוד החכמה המכרת בכל הנבראים גדולת הבורא ב"ה וכ"ש, ומגיע להכורא כ"ע תענוג מזה במה שמכירים גדולתו כמאמר הזה"ק בנין דישתמורעון ל'.

והנה באמת כל התורה כולה הוא באמת אותיות ויחודי' ושמות, וכל הלומד תורה לשמה זוכה לדברים הרכה, כי הדבורים נתעלה כיוודעו ומכירו איך לשהר מחשכתו כי הוא גזהר ומפריש בין הטמא לטהור בין זכאי לחייב בין כשר לפסול בין מותר לאסור, ונמצא כל הדברים קדושים וטהורים בהיותם ע"פ התורה, והאותיות האלה מתעלה כשרשם כלימוד התורה לשמה. ועיין מ"ש בפ' ויגש מדוע דרך התפלה יותר גבוהה ועומד כרומו של עולם מן דרך התורה, כי מחמת חסדון של נפשו ישבור לכו בקרבו ויגיע להכנעה

סור מרע לקוטים מתורת מוהרצ"ה ועשה טוב שנה

אמיתית בשלימות עצום להיות מכיר חסרונו ומה שחסר לנפשו, וילחום בזה פעם עולה במחשבתו פעם יורד, וירידתו צורך עלייתו, ומגו דוכי לנפשי' זכי נמי לחברי' להעלות האותיות שהי' בשבירה אבל בלימוד התורה צריך לשום מחשבתו בפשוטי הדברים, יע"ש דבר אמת. וזה יפה שיחתן של עבדי אבות מתורתן של בנים, היינו התפלה ושיח שפרכת לכו נכח פני ד', מתורתן של בנים שכמה גופי תורה לא נתנו אלא ברמו, וגופי תורה דייק, ולא יכולין לכתוב בתורה אשר אש דקה לא היה יכולה לקבל גופים האלה, לכן לא נתנו אלא ברמזיה וכו'. ומחמת זה יאות התפלה שהיא משכרת כח הקליפה מחמת הדביקות שהוא יותר עצום בתפלה ביחוד מסירת נפשו לה', וכמו שכתבנו למעלה בשם הזה"ק בנ' המדרגות העברות ובמ"נ בהתוודות על חטאיו ומבקש לפרוש עליו כף ימינו של הקב"ה הפשוטה לקבל שבים. אבל אין כח בתורה כמה שנכתבה לקבל כ"כ גופים טמאים לכרר נצוצות הקדושות מהם להעלותם רק ברמזיה, ואנו ע"י חכמי ישראל המוסרים גופם ונשמתם כמו ר"ע וחביריו על קדושת השם, דורשים הרמזים על כל קוץ וקוץ תלי תלים של הלכות ומוציאים הטוב, תוכם אכל וקליפתם זורקים וכו'.

בית ישראל (פ' חי' שנה ד"ה והנה כאשר בא"ד)

נודע קבלתינו מן אדונינו ורבינו הבעש"ט זצ"ה בסוד הכנע"ה הברל"ה והמתק"ה, ובוה נכלל כל מעבדיו לכורא כ"ע ב"ה ויהיו סוד התפלה היא הכנעה בשלימות כו' להיות כי דרך התפלה הישרה הנכוחה הרצוי' לפני מו"ה היא דביקות גמור, וכבר נודע כי הדביקות השלימה בלתי אפשרי להשיב כי אם ע"י הכנעה השלימה האמיתית כו' וקודם בוא האדם לידי הכנעה האמיתית צריך לזה מלחמה גדולה לשבר תאוות הגופניות כמו אכילה שתי' שינה וכדומה כו' ואחר הלחם מלחמות ד' כנ"ל וזהו הברל"ה יבא האדם להכניע"ה האמיתית אז יומת"ק בפיו כדבש וכל דבור שיוציא מפיו יעשה זיווג עצום לקשר עצמו במי שאמר והיה העולם וזה יהי' לו תענוג נפלא ירגישו כל איבריו הנחת והשמחה בכורא העולם עילת העילות תוכו רצו"ף אהבה גנוז באור צח באתון קדישין אשר על ידינו יתעלה כל אות להאיר ולהינות מזיו זהר בהיר ממתיקות נעימות אהבת הרוכב בשמי שמי קדם, אשר התענוג הזה בלתי יצויר ויסופר כמאמר אל מי תדמיוני ואשווה יאמר קדוש, וכל תענוגי הבלי העולם כלא חשיבין נגדו, כנודע למשכילים המשתוקקים ומבקשים לתענוג העצום הזה כל אחד לפי מדרגתו וכו'.

אמנם בזה יוגבל מעלתה של התפלה על התורה, כנודע מאמרם ז"ל דברים העומדים ברומו של עולם. כי הנה התורה אם אמנם מעלתה יוגדל לצד שיהי' יותר כמעלה וגבוה' יותר ממקום התפלה כידוע, אבל התורה צריכה להיות להבין פשטן של הדברים גופם כמו בלימוד הנגלות והנסתרות אשר הדברים בעצמם עמוקים, וצריך להיות השכל החכמ' והבינה והמדע מלוכשים בהבנת גופי הדברים אשר הוא מדרגות התחתונים ויקראו בשם שוקיים רגלין כנודע. ואז אי אפשר להיות קשור באמתת הדביקות השלם להעלות הכלים למקורם ולהאיר עליהם אור גדול. או בתפלה אשר הלביש הבורא ב"ה איזה דיבור ועשה איזה חסרון לשלימים בגוף או בנפש חלילה, ואז ישבור לכו בקרבו מצד חסרונו ויראה להתאמץ לעלות במעלות החפצים לידבק במקור החיים והאור העליון, ומיגו דוכי לנפשי' זכי נמי לחברי' היינו הכלים הנשברים לחברם שבר אל שבר וכו'. ובלב נשבר ובלב שמח וטוב בדביקות עצום אשר יבא אחרי שבירות לכו לשאול ולבקש על נפשו, יעלו האותיות בדבור וקול ומחשבה. ואז יעשה אשת חיל עמרת בעלה בהוציא הדינים אשר בה היו נאחזים בסוד השבירה הנקראת מ' והאל המחי' מתים מחיה לכל דבור ונעשה מהם רושם בכל עולם ופועלים ממקור החסדים להתמלאות מהבריכות העליונות שפע וברכה וכתים מלאים כל טוב כנודע דברים הללו מחכמי האמת בעלי העבודה, ובראשם אדונינו הבעש"ט זצ"ה"ה הוא גלה לנו וכל דבריו סובב הולך על סודות עמוקות הללו.

בית ישראל (פ' ויש ד"ה ויש כ' במדש בא"ד)

שנו הקדמה ודרך לקוטים מתורת מוהרצ"ה לעץ החיים

והנה האדם הרוצה וחפץ וחשק לקשר עצמו במאור העליון הזה הוא אור התשובה אור כינה חיי המלך כביכול ב"ה וב"ש אשר תכלית חכמה תשובה כשז"ל, צריך מקודם ג' דברים. הא' שיהיה עלוב ושפל רוח מאד מאד, כי זאת הרפואת הנפש המתוקה כדאיתא בס' חרדים הק'. ואיך יבוא לזה בהיותו יעיין בדרכיו בפרי מעלליו איך וכמה הבעים למי שאמר והי' העולם בתמרוריו, ואיך ומה חובתו כדאית' בס"י ובח"ה. ויצויר בדעתו באמת מה שאמר בל הודווי' ביוה"כ על חטא שחטאנו וכו' עד שמסיים שנתחייבתי לפניך ארבע מיתות ב"ד ר"ל. ויתמיד במחשבה זו כמאמר דוד המלך ע"ה וחטאתי נגדי תמיד, ואז יבא לידי המדה זו, כי בודאי ישמח במה שיקניטנו חבירו בראותו לנגד עיניו חובתו באמת בלי דעת חוץ ר"ל, ועוד בשביל זה יוסיף אהבה לחבירו על שרפא אותו והציל ופרה אותו מרדת שחת ר"ל, עיין בס"י כל זה ואז תשכיל. וזהו הדרך הראשון אשר בלעדה לא ירים איש את ידו ורגלו אף אם יביא בל אילי נביות, עד שיבוא להכנעת האמת לפני כל, וכשבא אדם להכנעה אזי ממילא יכופר לו כל. וכל הסיגופים שתקנו חז"ל הקדמונים, הכל הוא כדי לבוא להכנעה בכניעת אמת כמאמר יען כי נכנע אחאב. ותוכן הטוב מכל הטובים אחי הוא הכנעה האמיתית.

הב' מה שהתחיל הרמב"ם ז"ל י'סוד הי'סודות ו'עמוד הי'חכמות לידע שיש שם מצוי וכו', כי באמת ברא הקב"ה את עולמו בשביל זה בגין דישתמודעון ליה, וזאת תכלית כוונת הבריאה כנודע. והנה כל מה שיש בכח האדם להשיג בשכלו צריך להשיג האלהות, ועוד צריך לחפש ולבקש שידע בכל פעם יותר ממה שידוע, כמבואר במדרש משלי הובא בספרים בני למדת מקרא כו' אמור מה שקרית בני, משנה מ"מ לא למדת וכו' עד שמסיים המדרש בני צפית במרכבה וכו' מכף רגלי עד קדקדי כמה וכו'. בא נא נפשי העלובה וראה כמה גדול כח המושג ב"ה וכמה יגדל כחינו להתנשא להשיג דבר כמעט בלתי מושג, ואנו צריכין לחפש ולבקר ולחקור ולהתרפק על דודינו ולדרוש ולתור איך להמציא ולהשיג אמת נועם חקר אלהינו, ואם הוא מושלל מהשגה. ומה שאמר רוד המלך ע"ה לא הלכתי בגדולות ובנפלאות ממני, היינו כמו שמדרייך המדרש לבעל המקרא אומרים לו מ"מ לא שנית, אבל אין שואלין אותו למה לא צפית במרכבה, כי הוא כמופלא ממנו ואמרו כמופלא ממך אל תדרוש. אבל אם בא אדם ומשיג איזה דבר מה אזי מחויב לעשות בכחו אולי יחנהו ד' דעה ויתן לו לב להבין יותר כמאמר גל עיני וכו'.

וזאת היא עבודת השלימות האמיתית לדעת ולהשיג ולחקור ולהבין, כנוכר בס"י על אברהם אבינו ע"ה איך שצירף והמיר ושקל עד שהשיג מעלת הנצחי. ואם האדם מסתפק בדעת מועט שיש לו אז ח"ו נותן קצבה לדבר שאין לו סוף ותכלה, ובוה עומד על דעתו והרי הוא ח"ו כאילו מקציץ בנטיעות כטעם קציץ לו שברו, וגורם ח"ו פירוד במה ששיער בשכלו. וכבר ידוע מאמר אליהו ז"ל לית מחשבה תפיסא כך כלל, והוא תופס במחשבה האלהות שהשיג, והוא המפריד בין תוך הכלי למה שחוץ לכלי, וכבר צווח גשמה כל אשר תמצא ירך לעשות בכחך עשה וכו'. וביותר הזהירו חז"ל לבעל תשובה באמרם הי' רגיל לשנות פ"א ישנה ב"פ ויהי' תקונו היפך מה שגרם להיות ח"ו נרגן מפריד אלוף שהפריד אלופו של עולם באמרו מי רואינו ומי יודענו, צריך בתקונו לדעת ולהביר ולחקור בכל היכולת בכחו ויתר על כחו להשיג אמת אהבת נעם אלהינו מכל צד ופנה בלי הפסק ידוע, וכולי האי ואולי יקויים בו וחנותי את אשר אחון. וד' ירחם עליו יפרוש בנפיו ויקחהו להיות מן הזוכים לחסות בצל כנפי השבינה ולחזות בנועם ד' ולבקר בהיבלו.

ולאחר שיהיה לו שני מדות הטובות האלה ההכנעה האמתי עד שנעשה כאין ואפס המוחלט, כמו שביארנו בדרך הא' אפס קצוה כנועץ קנה בים ממה שיש בזה לבאר. ואח"ז דרך השני להיותו חשק ומשתוקק בחפץ ורצון ותשוקת אמת להשיג ידיעות התורה וידיעות אלהות כמה שמצא בכחו ויתר על כחו. ודרך הראשון יביאו לו אל דרך השני בנקל כי תדע נפשו נאמנה כי כל עוד שהנפש היא בלתי

סוד מרע לקוטים מתורת מוהרצ"ה ועשה טוב שזנז

נכנעת כהכנעת האמת א"א להשיג שום מדריגה, שעוד חשק התאוה חופף על האדם ואך ישיג הכלתי מושג (הגה"ה: ולזה אמר דהע"ה שויתי ה' לגנדי תמיד היינו הדרך הכ', וגם אמר וחטאתי נגדי תמיד היינו הכנעה). ואחר השני דרכים האלו נקל לו [הדרך השלישי] לתקן שבעת ימי הכנין באהבה ויראה וכו'. והדברים ארוכי האלה אשר יש בהם לדבר כל ימי חיי האדם.

בית ישראל (פ' וי' שדה ר"ה והנה ואלך)

יובב מכצרה הוא סוד מאמרם ז"ל ג' טעיות עתיד לטעות בין בצר לכצרה, כי בצר ירמוז על הכנעה סוד החסד האמת הוא בושה האמתית קמנתי מכל החסדים, וכל אשר יגדל החסד עליו של הכורא כ"ה יגדל הבושה עליו. אבל האדם הרע הזה טועה לנו"ס אל כצרה כמעט כצרה גדולה, וכן הוא אותם שאינם יודעים מהות החסידות אשר הוא שרש אהבת אברהם אשר העיר ממזרח ונקרא אזרח, סוכרים אשר החסידות הוא הצעקה והיכבא והתענית ענות אדם נפשו, וכן הוא מאמר הכתוב הצום צמתנו אני, ולא צריך לארכא. אמנם אנחנו מחונן זה האדם כאהבת חסד גמילות חסדים, כי כבר כתב הרמב"ן ז"ל כי מלת חסד יורה על הפלגת הרכיז לאיזה צד שיהי' כמו חסד הוא האמור אצל בא על אחותו, ואנחנו העושים יתר על כחינו ככל המעשים שיהי' לרצון יוצרינו ע"פ התורה, גומלי חסדים פז"ר נתן לאכיונים, מתקנים זה היובב כ"ן זר"ח ויש מפור ונוסף עוד אהבה על אהבה ויותר מגיע לו הכושה וההכנעה.

פרי קדש האלים (חדש לספירה, סוד"ה והנה הכלים)

אבל כאמת כלי יסורין אי אפשר לכוון להשליך הרע, אבל כאמת היסורין של הצדיקים יראתם ופחדם מהדר גאונו אשר המה יודעים כי עוד לא זכו, כי מסתכלים תמיד בתורה הקדושה ורואים תמיד חסרונם ונרמה בעיניהם כאמת כשפכת נפשם אשר המה נערים כעבודה וקנים כחסרון דעת כעבירות שכידם, וככל עת רואים נדם וחטאתי לגנדי תמיד, היש לך יסורין גדולים מזה.

פרי קדש האלים (חדש ג' תגלים. ר"ה והנה יש)

השפלות והשמחה

והנה דוגמת כריאת אדם הראשון כן הוא ככל הנפלאות הכורא כעליות רצונו ית', וכן ככל עליות רצון באדם לצורך העבודה ומעשה הטוב ככל הפעולות המתחדשות בעולם, כתחלה נעשה הדבר בכחי' אחר וקדם, וידוע דאחור מרמוז לפסולת ודינים וקדם הוא עצמות מעשה הטוב ככלילת יופי מכונה בשם קדם. ומשכיל על הדבר ימצא טוב טעם ודעת לעבודתו כ"ה ככמה מתיקות התורה והעבודה כזה אין להעריך וממש כל דרכי התורה והעבודה סובב והולך על נקודה זו. עיין בדרושי פנים ואחור ובדרושי פנימיות וחיצוניות ובדרושי התפלה כענין הזווגים ותמצא מפעלות תמים דעים.

עשרת צבי (וח"כ טה, ב [פ' בשלח ר"ה דמלוא])

וכן דרך הכינונים להיות ע"ז הדרך להסתכל תמיד על עצמו כאמור וחטאתי נגדי תמיד ולהיות לו לב שמח לתורה ומצוה, וע"ז אמרו בגמ' כגון אנו כינונים.

עשרת צבי (וח"א לו, ב [פ' באשית ר"ה והנה חכר])

התוכחה מזווג הכלים מצד הגבורות בסוד טובה תוכחת מגולה מאהבה מסותרת (שצריך כל בעל

שנח הקדמה ודרך לקוטים מתורת מוהרצ"ה לעץ החיים

נפש להוכיח עצמו קודם כל דבר מצוה ויחוד אשר רוצה לעשות ולפשפש במחשבתו ובמעשיו עד דכרוכה של נפש) ושירה מצד החסדים (אשר צריך בעל נפש קודם היחוד לעורר האהבה בשירות ותשבחות ולהזכיר חסדי השם ב"ה וב"ש כידוע לבעלי העבודה), ותוכחה הוא מצד כחי' נוקבא תוכח"ת מגולה, ושירה מצד דכורא אשר מפיים החתן לכלה ונותן לה שירים ונזמים.

עשרת צבי (ח"א צו, א [פ' לך ד"ה ואמר וע"ד])

התחזקות נגד יצה"ר המרחיק את האדם בהראותו שפלותו מי אני וכו'

והנה רמזה לנו התורה הקדושה, היות לפעמים בתגבורת היצר יכסה שמים בעבים והחשך יכסה ארץ, וזרק על האדם עצבות וחשך באמור לו איה אלהיך ואיך תשיג עבודה שלימה עבודה תמה שאין אחריה עבודה להרמות ליוצר כל ללכת בדרכיו לשוב במים רבים ולהרבך ביקר יקוד אש שלהבת רשפים אשר שרפי מעלה לא יגיעו עד תכלית ומקור הראש הממציא כל נמצא, ואיך תשיג נקודת אמיתת אות אחת מן התורה אשר השמים ושמי השמים לא יכילו נקודה א' ועוד מוסיף היצר כשטותים והבלים להרחיק את האדם מן הדרך ילך בה לקשר עצמו ולהשיב למקורו האמת מקור החיים ושרש החסדים ידינו ידיר עליון הרוצה וחושק להשפיע אהבת דודים דלא יפסוק לעלמין. וכדי לבטל זה בא הכתוב והורה לנו ויפגע כו' כי בא השמש, רצונו הסתלקות המוחין מחמת הסתת היצר כנ"ל ולזה וישבב במקום ההוא, לכן בא הכתוב לזרו תיכף ויחלום בל' חיזוק כמו ותחלימני, כלומר צריך האדם לחזק עצמו בכל כחו, הלא גם אם סלם מוצב ארצה, וסלם נודע מן המדרש כי הוא רמו לסמל הקנאה, ואם הוא בכאן מוצב ארצה וכידו כח המדמה השקר, אבל וראשו מגיע השמימה כנ"ל בדברי הזהר הק' רישא דעשו בעיטפא דיצחק, ושרש ומקור הכל הוא הבורא ב"ה, וידוע כי גופא בתר רישא גרירא, וזהו וישב יצחק בגרר והבן. ולכן ביום ההוא יהי' ד' אחד. וזהו והנה מלאכי אלהים עולים ויורדים בו, רצון בזה כי המה העולים באמת ויורדים בו מל' ממשלה כמו והוא רודה בעבר הנהר, כי ע"י שראשו שם אצלינו בקדושה מה כחו, ואדרבה אנו נמשול בו. ואז מסירין בזה חשך העורין ומיד והנה ד' נצב עליו וקול דודי דופק פתחי לי אחותי וכו'.

בית ישראל (פ' וצא ד"ה והנה רמזה)

[עוד לענין הכנעה ובושה, ראה בליקוטים על "תשובה"].

עבודת המס"ג

ונפש כי תקריב קרבן מנחה וכו'. ידוע מאמר רו"ל מי דרכו להביא מנחה עני, אומר הקדוש ברוך הוא מעלה אני עליו כאלו הקריב נפשו. ואמר דוד המלך ע"ה לרוד אלקיך ד' נפשי אשא, ובכל פעם נשא תמיד נפשו לד'. והנה שורש העבודה הוא במסירת נפש לד' כמו שאמר ר"ע כל ימי הייתי מצטער על פסוק זה אימתי יבא לידי ואקיימנו וכו', והי' מאריך באחד עד שיצתה נשמתו. והנה מן תשוקות הצדיקים הוא להראות אהבתם ליוצרים בכל לבם ונפשם ומאודם, ואם יתן איש את כל הון ביתו וכו', ובלבם בווער אהבת דשפי שלהבת אש עד חשקה בכל עת להשיב נפשם אל מקורה, והחלק ישוב אל הכל. והנה כל אשר לאיש יתן בעד נפשו, ולזה העבודה היקרה היא במס"ג להראות חיבתו לבורא כל עולמים שאם אפילו יבואו כל האומות לא יסור תומתו ממנו עד יגיע. ועל זה מראה כל סדר הקדמת הקרבנות וסמך את ידו על ראש העולה וכו', וכן אמר בתנא דבי אליהו מי שאמר פסוק ושחט אותו על ירך המזבח צפונה לפני ד', מעיד אני עלי שמים וארץ אפי' גוי אפי' עבד או שפחה וכו' וזכה לרוח הקודש וכו', ובוודאי אין הכוונה על האמירה בלבד, רק הכוונה אשר תתלהב נפשו בקרכו כי בעולת הבוקר כתיב ושחט את בן הבקר, ובעולת הצאן כתיב ושחט אותו, ובוודאי ירמוז בזה כאלו פשט צווארו על גבי המזבח וטעם ושחט כמו זהב שחוט או חין שחוט, והבן. וזהו צפונה לפני ה', כמו מה רב טובך אשר צפנת ליראיך, כי הוא מן האהבה הצפונה בלב אשר לא תתגלה כ"א במס"ג וכבר מקרא מלא דבר הכתוב היות הקב"ה משתוקק לדעת הישכם אוהבים את ד' אלקיכם בכל לבבכם ובכל נפשכם. ועם היותו ית' יותר מצפוני הלב וידוע תעלומות, אוהב ד' שיצא מחשבתו לפועל אשר יעשה אותם האדם וחי בהם חיי עולם וזוה מעורר מ"ג כמה דאת אמר ארני עליהם יחיו, ולכל בהן חיי רוחי. ואם אמנם אמר להלן לא ישברו יורדי בור אל אמתך חי חי הוא יודך, לא אמר זה רק על מיתה טבעית רצ"ל, אבל מיתה אשר מראה בה חיי אהבתו אל ד' מצינו שאפי' על ערקתא דמסאני לעבור רצונו ח"ו יכלה אהבתו להשיב נפשו אל ד', כמו שנאמר כלתה נפשי אל ד' וכו'.

הקרבת הבהמה היא המ"ג בכלות הנפש אל מקור', והנה לזה צריך הביקות גדול לא יפרד מחשבתו אפי' רגע אחת מן עוצם הדות אהבת גבורת אמיתת אדר והוד יקר מלכות שמים, בחכמה ובתחבולה וברעת לעשות בכל מלאכה וחושב מחשבות מאצילו בוראו יוצרו עושו בצלם ודמות לדמות הצורה ליצרה בתשואת חן ותשוקת וחמדת לב, לא יכילוהו רעיון אופני גלגלי מרכבת אלקי צבאות יושב הכרובים, אבל אמנם אנחנו קמני ערך אין בדינו הכח הלזה אנן יתמי דיתמי להעלות מרכבה ממצרים המצירים בהכלי הזמן, וידוע כי עני נקרא בהעדר הדעת וזה דרכו להביא מנחה כטעם הורידו לאיש מנחה בסוד מכנף הארץ ומירות שמענו צבי לצדיק וכו' והנה הגם שיש למלך כל ולא יחסר כל טוב ואיננו צריך למתנת העני, עכ"ז מביא העני מעט מה שבידו לכפר פניו במנחה, להיות אם יעשה המלך מבוקשו לא יהי' כנהמא דכסופא כי מאן דאכיל דלאו דילי' בהית לאסתכול' ב' והמלך החסיד כשוראה מחשבת העני שרוצה לקבל בכוונה רצויה להראות למלך כי חפין חסד הוא, ועושה חסד לשארית נחלתו למי שעושה עצמו כשיריים, והמנחה שהוא נותן הוא רק באופן זה לחלות על נפשו כי הוא מלך חסיד ויחמול עליו לקבלה ממנו כי מה יעשה במה שהכין, אזי המלך מקבל מנחתו אשר הובאת לו, והמלך עושה עצמו כעני כאלו הוא מקבל וצריך לאותה מנחה, ועושה להעני בקשתו ונותן לו בשביל המנחה כל מה שמבקש ממנו. ודבר זה מבואר הרבה, וכל מי שיש לו שכל יראה כי בן הוא ההנהגה אצל המלכים.

והנה מלכותא דרקיע המלך הגדול והנורא מתנהג כמו בן עמנו, כי בוודאי איננו צריך למעבדינו כי לא יחסר חלילה וכו' יש לו כל, וכי הוא ממלא כל עלמין וסובב כל עלמין, ומראה לנו כאלו הוא מקבל מאתנו

שם הקדמה ודרך לקוטים מתורת מהרצ"ה לעץ החיים

וצריך לעבודתינו. וזה טעם שהקב"ה מתפלל, וידוע כי התפלה בסוד עני כמעט תפלה לעני. וזהו שאמר דוד המה ד' אוניך כי עני ואביון אני, ותיכף אמר שמרה נפשי כי חסיד אני. אך הכוונה בהיותו שומע צעקת עניים ועושה בקשתם ומקבל מנחתם עם שאינו צריך להם לתת להם נפשם בשאלתם ולעשות בקשתם והוא בזה מלך חסיד, והי' מעורר בזה עיקר כוונת תכלית רצון הבריאה כי אין מלך בלא עם, כי הוא צריך לעם ובמה יודע איפא וכו', ולכן המה ד' אוניך ענני, והבן. ולזה רמזו חז"ל מי דרכו להביא מנחה עני, רצונם בזה שדרכו להביא לפני העשיר כמו המלך עם שאינו צריך לכלום מביא לו מנחה, להראות כי כל מה שיש לו יתן בעד נפשו, ומה שיש לו לעני הוא נותן. כן הוא כוונת המנחה באמת לפני הבורא ב"ע, כי מי שיש לו דעת והוא עשיר ועתיד בנכסיו"ן בנסתרות לדעת מקור נפשו ואינו מניח רגע מדביקות הבורא ב"ה, מביא עולה אשר לגבוה סלקא כולה כליל, כמו שביארנו שהוא מלשון כליל תפארת. ולכן רמזו בפסוק ומך (יד"ו ע"ל רא"ש) העולה כמנין כת"ר, ואל"ף יתירה לרמזו כי עלה תעלה ומבקשת עילתה עד אין סוף, עד הרא"ש. וכן העל"ה ונרצ"ה ל"ו כמנין מלכו"ת ואלף יותר, ג"כ לרמזו כי תשתווה כמוהו אשת חיל עמרת בעלה, וכמו שבארנו למעלה בעזרת האל.

והעני הזה אשר אין בו דעת מבקש במנחתו לקבל חסד האל בכדי לעשות נחת רוח ליוצרו לקבל ממנו חסדו, והאל חפץ בזה שאמר ונעשה רצונו, כי רצונו להטיב, ולכן בכל קרבנות צבור ממועדים וזמנים ותמידין ככולם באה מנחה בשביל זה והבן. ולזה אמר הקב"ה מעלה אני עליו כאלו הקריב נפשו לפני, כי באמת כי מה תחשב לפניו יותר יקר הערך מן הנפש הזאת אשר היא חלק מחלקיו ב"ה וב"ש. ולזה ביקש עצמו דהמע"ה ואמר לדוד אלך ד' נפשי אשא.

בית ישראל (פ' ויקרא ד"ה ונפש כי)

והוא אמרינו בפסוק ולא תחללו את שם קדשי ונקדשתי בתוך בני ישראל, ופירש"י ז"ל כי מאחר שנאמר ולא תחללו למה נאמר ונקדשתי, אלא מסור עצמך על קדושת השם וכו'. ולכאורה קושייתו אינו מובן אמנם נראה פי' ולא תחללו ע"ד מאמרם ז"ל בריש תקוני' כד אנת תסתלק מינייהו אשתארו כלהו שמהן כנופא בלא נשמתא, והנה גוף בלא נשמה הוא חלל בסוד כי ימצא חלל, ומבואר אצלינו בפ' זו סודות רבים לדרכי העבודה שבלב. וזהו ולא תחללו את שם קדשי, שלא יעשה השם חלל כי בכל עובדא ומלולא הכל רומז לשמו ב"ה וב"ש כמבואר בר"מ בכוונ' כל מצוה בכל תנועה מתנועה איך ליחד שמו ית' ב"ה וב"ש. וכשאינ ממשך בכוונה שהוא הנשמה, המצוה הוא כחלל שאין בו חיות. והנה הצדיק כזה המקיים ולא תחללו משגיח על עצמו בכל תנועה ואבר, בודאי נתקדש שמו של הקב"ה ית"ש ממילא, ומה ת"ל ונקדשתי, אלא מסור עצמך להריגה על כל אות ואות ומלה ליחרא שמי' דקוב"ה. עיין בכוונת ק"ש ובכוונת נפילת אפים החילוק שבין מ"ג להריגה ובין מ"ג סתם למיתה באהבה ובנשיקה.

פירוש הלולים (שער השבת ד"ה אמנם מה בא"ד)

כל יומי רב"ג, היינו אפי' כשהוא בקטנות המוחין, ישים במחוגו בשם הרחמים חילוף אלקים בנימ' ע"ה. וגם בנפילת אפים שמפיל עצמו לסוף עשי' ומוסר עצמו למיתה כאמור בראש מזמור דנפילת אפים אלקי כך במחתו. ולא יכלין כל בני עלמא לאבאשא ל"י כי הוא שם בה' עדי עד במחוגו חזק ואמיץ, שבע יפול צדיק וקם מקים מעפר דל מעלה כל הניצוצות קדושות. וזה ברוך הגב"ר אשר יבטח בה' ר"ל אפי' כשהוא במדרגת גבורות דקטנות ומוסר עצמו למיתה ומפיל עצמו לסוף עשי' כמבואר בשער ג"א אשר סבנה גדולה היא אם אינו מכויז ואינו ראוי ומתוקן לכך עיי"ש כמה מהמוסר עב"ז הגבר גובר בתגבורת אהבה ומשים נפשו בכפו אפי' אם אינו כ"כ נכוז וראוי אינו משגיח על עצמו יבטח בשם ה' ישען בשם אלקיו, זה

האיש עושה גדולות עד אין חקר וגורם שמחה ויחוד בכל עולמות. וזה והי' ה' אין והיה אלא לשון שמחה, מבטחו ר"ל בכח ואמצעות מבטח"ו כלומר מן בטחו גורם והיה ה' בהווייתו יהא חי וקיים לעולם ולא יכלין כל בני עלמא לאבאשא לי' שלא יהיה עליו ח"ו שליטת החיצונים, דכל מאן דשוי תוקפי' בשם ה' אתקיים בעלמא. ורי בזה.

עמדת צבי (זח"כ כב, א [פ' וארא ר"ה ד"א במח'])

עבודת הברורים

בירור הניצוצות והסכנה שבדבר

והנהגה הוא הי' סימן לבניו בלכתו לחרן כמו בניו המוצרכי' כ"א לירד וללכת לצרף וללבן להעלות נשמות השקועי' והנדהים בארץ מצרים והאובדים בארץ אשור להביאם אל מקורם, וזהו תכלית עבודתינו כידוע לבעלי העבודה האמת, וזהו דרך קשה וצריך סיעא מלעילא שלא יצטרך ח"ו בכ"פ לרדת יותר למטה להעלות נשמות העשוקות בטיקלא כידוע לי"ח, רק ברדת מעט למטה ממדריגתו תיכף יעלה הניצוץ מעמקי שאול לקראתו, כמו שבאמת הי' שעלה המים לקראתו וקפצה לו הארץ. וכמאמר דהע"ה אך טוב וחסד ירדפוני כל ימי חיי רצונו בזה שלא יצטרך הוא להיות משוטט ולשוטט בארץ לחזור להעלות הדברים לשרשם, רק הטוב והחסד שיצטרך לעשות יבוא אליו לידו, וזהו עזר וסיעא דלעילא היינו אעשה לו עזר כנגדו רצונו שתבוא לנגדו בלי חיפוש ובקשת עילות וסיבות להמציא דרך הטוב.

וא"ת מה איכפת לך בזה שתרד יותר ויותר ותקבל יותר שכר בהעלותך משם ליראות את ד' אלהיך דע כי כל הדרכי' בחזקת סכנה ח"ו ומי יודע אם לעת כזאת הגעת למלכות. ע"כ אמר יעקב בתפלתו בנגדו נדר אם יהי' אלהים עמדי היינו הסיעא דלעילא שלא יצטרך ח"ו לירד מאוד ולשוטט בארצות להחזיר הניצוצין רק שיהי' לו עזר נגדו, וזהו עמדי היינו כמו שאני עתה במדריגותי במקום אשר אני עומד, ושמרני בדרך הזה רצונו בזה כי דרך הזה העולם השפל החומרי הזה מאוד צריך שימור מן תאוות הגשמיות המסיעים ח"ו את לב עם הנבחר מדרך היושר, ורצונו בדרך הזה דייקא שלא אצטרך ח"ו לירד מאוד וכי הדרך הזה אשר אנכי הולך ג"כ צריך שמירה גדולה וחמלה יתירה להנצל מפת יוקשים ח"ו, ויהי' זה הדרך טוב בעיני ד' שיהי' שלם בלי סיג ופסולת ואסתפק במועט אשר לפני. ואמר עוד אבינו המרחם, ונתן לי לחם לאכול כי בבוא השפע לידי המרומו ללחם, תהי' לי לאכול רצ"ל שיהא בו מוח ושכל איך לאכול ואיך לעלות החיות הגנוז בתוכו, כי בודאי הרשעים ח"ו הם אוכלי' הלחם והלחם אוכל אותם, ועוד לא יקרא אכילתם אכילה כ"א לצד המושאל, אבל נקרא בליעה או שאר שם מגונה. וכן בגד ללבוש, ותפרש ג"כ בדרך זה שיהי' לי שכל איך ללבוש את הבגד, וגם ע"ד אומרים יש נאה ללבושו ואין לבושו נאה לו. לכן אמר הכתוב צדק לבשתי וילבישני כאמרם ז"ל, וכן נמי יעקב בקש בגד ללבוש שתהי' לבושו נאה לו. ואמר ונתן לי, ע"ד אומרים ז"ל כשמבקשים אין מבקשים אלא מתנת חנם, ועוד אמרו ז"ל כל הנותן בעין יפה נותן. וכ"ז לא בשבילי כדי שאזכה לשום דבר, אלא כדי ושכתי בשלום אל בית אבי, כי זה הוא יסוד ועיקר הכל לעמוד ולצפות מתי ואיך אחזור במד"א ולואי שתהא יציאתכם כו' ולשוב אל מקור הנעלם. וגם קאי על הנשמות העשוקות הבאות בלחם ובכנגד להשיב אותם ולקיים מצות השבה באבידה החזרת לבעלים בדרישא.

ולבן אבינו זה ביקש והי' ד' לי לאלהים, כי ידוע כי שם אלהים מורה על הטבע, ורצונו להיות קדושת

שם הקדמה ודרך לקוטים מתורת מוהרצ"ה לעץ החיים

השם והעבודה יהי' אצלי בטבע, וכשם שאי אפשר להיות בלי לחם ובלי בנך, כן לא אוכל להתנענע בשום אבר ותנועה בלי קדושת השם ודביקות אמת. וזהו שרש העבודה הישראלית שיהיה שם הוי' ושם אלהים משולבים, כחדא נפקין וכחדא שרין דלא אתפרש לעלמין. וכמו שהעולם הבינה שרמוז בה ושבתו בשלום אל בית אבי כי בית זו בינה שורשה הוי' ונקודתה בניקוד אלהים, כן הנהגה יהיה ג"כ בשם הוי' ושם אלהים, כי השם אלהים שהוא הטבע הנהגת האדם במאכליו ובמלבושיו ותנועותיו והשגותיו וכל עניניו מרמוזו לשם אלהים, יחזור להוי' לעצם רוחני ולחן צלול הניתן לצדיקים, כנראה בחוש הראות לעיני כל את אשר השם הוי' שורה בצדיקים בתנועותיהם וכל מעשיהם, והחן יגיד על זה. ואצל מי שרואה בראי' צלולה יראה עצם ההוי' על ראשם, וכל גופם מוקף מקדושת השם ההוי' בעצם וראשונה, כי השם הוי' דבוק באלהים והיה עבודתם עבודת ד' אצלם לטבע וכמו עצם מעצמותם בלי שום פניה אחרת רק כאמת ובלבב שלם וכו'.

ובזה בין תבין מה שכבר ביארנו שהיה שרש יעקב אבינו ע"ה הי' יחוד ברכה קדושה בהאחוזי בזה השם קי"ב, כי הוי' אלהים נגימ' הכי וכן הי' דרכו דרך הקודש כאחוזי בתרין עלמין וכו', וזאת ירש לצדיקים צאצאיו כדמתרגמינן כי כל בשמים ובארץ דאחיד בשמיא ובארעא, וזהו העבודה תמה קיום רצון הבורא ב"ה לעבוד את ד' בדרך לקשר תרין עלמין כחדא עם כל קניני עולם הזה, להמצא בכל מקום עוצם קדושת השם ודביקות עצום בכורא כ"ע המהוה את כל, וזהו דרך השלימים

בית ישראל (פ' וצא ד"ה והנה תא)

צדיקים המבררים ניצוצות מהשייך להם

ובכל מאדך דא יעקב דאיהו אחיד לכל סטריין וכו' ג"ל לפי דרשת חז"ל אם יש לך אדם שממונו חביב עליו מגופו, נוכל לומר ובכל מאדך דא יעקב שחזר בלילה על פכים קטנים ופירש"י ז"ל שהצדיקים ממונם חביב עליהם יותר מגופם ויש בזה סודות נעלמים כי כל עבודת הצדיק לברר וללבן כל הניצוצות וכל הנשמות ולהעלותם לשרשם, וזה חביב עליו יותר מגופו כי החפץ אשר הקנהו השם נתעלה מקליפה מקבלת ממונו והוא משפיע בה היא בחי' נוקבא, ואמרו ז"ל האוהב את אשתו ומכבדה יותר מגופו, כן הצדיק בממונו וחפציו אשר חנהו השם ואין להאריך

עטרת צני (זח"כ כ, א [פ' וארא ד"ה חו ובכל])

העבודה באתערותא דלתתא (וההתעוררות מלמעלה הקודמת לה)

דע לך אחי ידידי אשר מלא בכל הזהר באתערותא דלתתא אתער לעילא ועד דלא אתער לתתא לא אתער לעילא והנה ע"ז סוכב כל דרכי התורה והמצוה שבתחלה אנו צריכים להעלות מ"ג במסירת נפשינו לה' מדרגא לדרגא ומדרגא עליונה לדרגא יותר עליונה עד גבוה מעל כל גבוה וגבוה עד א"ס ב"ה יב"ש ויתעלה זכרו, וזה נודע ומפורסם לבאים בסוד העבודה בברכה קדושה יחוד, והכל נעשה ע"י מעשינו ברצונו ית'. ואם כל הימים דיו וכו' אינה יכולה לבאר חללה של רשות והנה כשאנו מעלים מ"ג בשרשי נשמותינו לזו"ג אוי מעלים זו"ג מ"ג לאו"א ואו"א מעלה אז לא"א והא"א עד עתיק יומיא מטא עד למעלה ראש.

והנה כאמת הגם אשר הכל על ידינו ואנחנו מעוררים הכל עכ"ז אחי יש רצון קדום לעורר אותנו לכל הברכות וקדושות ע"ד שאנו מברכין המחזיר נשמות לפגרים מתים, הרי בדוגמא בלילה בשינה שלא

סור מרע לקוטים מתורת מוהרצ"ה ועשה טוב שפג

נשאר לפני אדני בלתי אם גויתינו ואדמתינו רק הרושם מעבודת האמש המקיף עלינו לשמרינו ולהקיצנו לעוררנו אמנם הכל ברצונו ית' עיין בדברי רבינו בכוונת הנהגת הלילה ולא אאריך שלא אצא מן המכוון.

עטרת צבי (זח"א סב, כ [פ' בראשית ד"ה הכא])

אור הראשון זרע קב"ה בעצמו מצד רצונו ית' ע"י שעשה לצדיק שהוא יעשה ועשה לו רצון, אבל בסוף מעורר הצדיק עצמו לזרוע עוד זרו"ע דקשוט היינו לעורר מ"נ זהו זרע אמת באתערותא דלתתא כי בלא זה לא נקרא אמת כי מאן דאכיל לאו מדילי' בהית לאסתכולי ביה. ובאמת נקרא חסד דלעילא אבל לא באמת כי אמת נקרא שהצדיק יעורר באמתת אמת מתתא לעילא בכדי שלא יהי' נהמא דכסופא ואינו באמת הגם אשר אצלינו נקרא חסד של אמת שאינו מצפה לתשלום גמול אבל לגבי הכורא ב"ה וב"ש הוא להיפך, ואז הוא חסד של אמת שאמר ונעשה רצונו לעורר אהבה אהבת חסד מתתא לעילא בלי שום פני' ותשלום גמול והבן זה

עטרת צבי (זח"ב קלה, כ [פ' תרומה ד"ה ודאי])

תשובה

נשמתי'ן דחסידי דאחיד"ן בתיובת"א כו' ר"ל שהן אחד עם מדת התשובה אשר היא גדולה ממדת צדיק וחסיד, והם עם התשובה אחד בשכבו בקומו בלכתו לא ילזו מנגד עינו כו' ובכל עת הוא מוסר נפשו לתשובה ומעלה מ"ן לבניה עצמות התשובה כו'. וא"ת הלא חסיד אמרינן בסוכה פ' החליל חסיד דמעיקרא ופירש רש"י מילדותו, ומה לו לתשובה. אחי בא וראה מ"ש בר"מ פ' פנחס רע"מ אנת הוא בע"ת. ועתה תראה ולחקור על התשובה שצריכה לכל באי עולם לכל ילוד אשה עם אשר יהי' קדוש ובמקום קדוש יהלך, ומשה ומשיח שנאמר בו והוא מחולל מפשעינו יוכיחו וכל מי אשר בו מושרש אהבת חסד בודאי מקיים מצות ואהבת לרעך כמוך וכתב בלק"ת פ' קדושים אשר רבינו האר"י ז"ל הי' אומר כל פרטי הודוים אפי' דברים שלא הי' ולא הרגיש בעצמו בהם אחר שבל ישראל גוף אחד קומה שלימה עי"ש כו'

עטרת צבי (זח"א מא, א [פ' בראשית ד"ה ודאי])

הטוב לרעים ולטובים, הקדים רעים לטובים, לא בדרך זו ואצ"ל זו, אמנם לרעים בעיני עצמם חטאתם נגדם תמיד כאמור לך לדרך חטאתי והרע בעיניך וכו', וזה תכלית הטובים לעשות תשובה בכל עת, תמיד הם רעים וחטאים בעיניהם ולטובים הם הטובים בעיני עצמם כי אין חרצובות וכו' ובריא אולם, והר נרמה להם בחוט השערה, וגם להם טוב ומטיב.

עטרת צבי (זח"א קנד, כ [פ' מקץ ד"ה ר' אבא])

ומזה ומזה הסיפור נובל ללמוד איך מרע"ה רבן של כל הנביאים איך נתלבט וחפש בעומק יחודי הבורא כ"ה וב"ש א"ה מקום כבודו במורא ופחד ביחוד הדר מלך עליון, ונכנס למקום שנכנס ועמד במקום שעמד, ועד היכן צריך האדם המבקש אור תורה ועבודה לעמוק במעמקי עומק יחודים ואיך לשמור עצמו מן המסטינים ובפרט בעולם עשי"ה אשר ח"ו הדינים והגבורות גוברים, ואיך לבקש על עצמו לבל יגיע אליו שום רע ח"ו, אמנם לאחוז בכסא כבודו הוא התשובה בלב ונפש. ואתה אחי דע לך והעמק בענין ותמצא גדולות.

עטרת צבי (זח"ב טז, א [פ' בשלח ד"ה והנה סד])

שפד הקדמה ודרך לקוטים מתורת מוהרצ"ה לעץ החיים

מעשי הצדיקים

ובזה תבין ברמז יוסף אל אחיו בסוד הנביע והוא נחש ינחש בו, ולכאורה פלא גדול אשר יכתוב דבר שקר בתורה. אמנם כתיב מי עור כמשלם וחרש בי אם עבדי, כי הצדיק בעיני עולם הזה כחרש במאמר דוד ואני כחרש וכו', וחרש רומז ונרמז ובל מעשיו ברמזה, ולזה הצדיק לפעמים מתעסק בדבר נראה לעין כל כי בטל הוא, ויש כזה סוד מופלא (ולכן נקרא צדיק ציון שהוא לסימן בעולם) מוצנע ומכוסה אמונת אומן לא יסולא בכתם אופיר. והנה יוס"ף בהתעסקו בנבי"ע הוא סוד י"ג ע"כ לעורר י"ג מדות הרחמים להמותם בלפי חסד, והוא ממשך לה י"ג פעמים חסד"ו, והבן.

בית ישראל (פ' טו ד"ה וילד טו)

יעקב משה דוד יוסף ובל השבטין קדישין הי' רועה צאן, כי כבר ביארנו בכמה מקומות היות פעולות הצדיקים כזה העולם מתעסקין בדבר עשי' גשמיות, האמנם עיקר דעתו ומחשבותיו בעולם הפנימי החי ודבוק וקשור במקור הקדושה נשמת כל חי, אבל עושה עשיה מורגשת עשיה בפועל להמשיך אלקות ככל מפעליו בבדי שידע כל פעול כי אתה פעלתו היינו המשכות החיות ליחד הכוונה עם מעשה המצוה. או לפעמים מתעסקים הצדיקים בהיות עולם זולת מצוה כמו שנקרא רשות, הכל הוא כשכיל זה. צא ולמד כמה שכתבנו בפ' נח על מעשה הנביע של יוסף, יובן בזה"ק פ' זו כמאמר המתחיל ויסר ביום ההוא וכו' ז"ל אר"א כל הני קראי לאחזאה רזא דחכמתא קאתי דתנינן מלין דלעילא מנהון תליין בעובדא ומנהון במלולא ומנהון ברעותא דלכא, ומאן דבעי לאשבחא כרכאן בצלותא במלולא ורעותא ומנהון דלא בצלותא אלא בעובדה תליין. ת"ח יעקב שלים כל מה דעבד בחכמתא עבד כתיב ויצג את המקלות וכו' כלם בחכמתא לאשבחא כרכאן ממכוע דבלא לכלהו דרגין עלאין דאינון חולקי ועדכי וכו'. אלמא מהכי ילפינן עובדת הצדיקים העובדים בכל תנועותיהם הבורא ב"ע. והיות יעקב הזה הוא אור התורה התעסק בזה שיהיו כלל הנשמות והגופים והכלים שיוליד בצבאות ד' יהי' הכל בתורה הנהגותיהם עם התורה בפנימיות התורה בפנימיות הכלים הן האתוון דאורייתא ובנשמות הפנימיות, רוח אלקים חיים המרחף על אותיותיהם ולהוציא כל אור המוכחר מן הכלים הנשברים ולהעלותן לאור באור הבהיר לעשות מהם בליים חדשים על פי מדות הבורא ב"ה לא זולת. וב"ז בהתעסקו במעשה הלז.

בית ישראל (פ' וצא ד"ה ומה תבין)

שמואל אמר אנא מנית פרחי' בו'. אל יהיה זה בעיניך דרך דרש או רמז, כי הפשט האמיתי הזה שהיה מתעסק בעלמא והיה מונה פרחי', אמנם מדרכי הצדיקים והחסידים להתעסק באיזה מעשה אשר היא דומה שהוא עושה איזה מעשה בטל, בההיא עובדא דסוף שבת דהוה יתיב כאונא דמיא והוה משח ואמר מתעסק בעלמא אנא, אל תדמה שהיה מעשה תהו ח"ו, אבל דרך הצדיק לעשות יחודי מחשבותיו להביאם למעשה (אשר מכואר אצלינו שרמז בזה בוונת משנת יציאת השבת ונעץ סוף מסכת שבת כתחלתה) וכו'. ובעובדא דאכינו יעקב במקלות וכו' ובעובדא דר"ח רבה דקלסי' רבינו הקדוש ואמר כמה גדולים מעשה חייא ומכואר אצלינו ת"ל כמה סודות ורמזים שעשה ר"ח במעשה שלו וכו'. מכואר אצלינו בזהר בכמה מקומות בעשותם מעשות פליאות רבות ובההוא עובדה דפ' לך במיקלא דקמי ערסאי מלינא לה מיא ונמיף טיף מיף בו' ואשתמע קלי' ככל ביתא בו' ע"כ ואמרנו שם בהגהות הזהר אשר בעובדא זו רמזו כל כוונת התיקון חצות וקינות חצות עפ"י כוונת רבינו האר"י ז"ל כשער תיקון חצות. ואשרי לטועמי טעמי התורה והעבודה דרצווי' ביחודי שמותיו ב"ה וב"ש וממשך יחודים ככל תנועה למעשה. עיין שם עוד בזהר ויצא דף קס"ג. וכן אלה החסידים דמני פרחי' או דמוסיא כודאי אינו מוציא מידי פשוטו

סוד מרע לקוטים מתורת מזהרצ"ה ועשה טוב שפה

שבודאי עשה במעשה אבל עשו יחודים גדולים בצרופי שמותיו כ"ה. וכדברים האלה תבין כמה פליאות מן מארי דתלמודא וכו' ויש בזה למשבילים לדרכי העבודה סודות נעלמים מה שאין הפה והקולמוס יכולין להארך, באכנתא דלכא תליא וכו'

פיר קדש הלולים (בריה ואל יזה)

והנה מדרך צדיקים המדברים עם עמא דבר ומחשבתם בחכמה עליונה ליחד איזה יחוד או איזה משל לעבודה האל ב"ה וכו' והנה ר"א לא חפץ בזה לדבר עם בעל מוס זה הגם שיש רמז בזה לעבודה לחכמה, כי כמלוהי אשתמע דלאו מהימנותא נבי', הכיר בדבריו בתשובתו שהוא לאיזה ליצנות, ואסור לדבר עמו אפי' מי שדעתו שלימה וחושב בזה איזה יחוד כנ"ל. וגם לאו בר מהימנא הוא, כי באמת לא כדבריו הוא כי העבודה צריכה להיות שיהיו כל המדות ממוזגין שבת אחים גם יחד שיהיו כלם שוין לטובה כמו שפירש"י ז"ל על שני חיי שרה. ואין לנו במדות מי שיהיה יותר חשוב ממדה אחרת כי כלם כאחד טובים, ואם ח"ו יחסר אחת מכל סמניה הוא כמו בעל מוס וחסר אבר ועבודתו פסולה. ת"ח קדושה דלעילא לא שריא באתר פגום, וזה השיב שלא בתורה והרחמן יזכני לעבודת אמת בכל כחינו אליו בלתי לה' לבדו.

ובס' עטרת צבי (זח"א צח, א [סה, ג]): כשהיה אפילו בזה העולם היה המוחזין שלו דבוקים תמיד בשרשם למעלה ראש, כאשר מדרך הצדיקים ובפרט האי טנרא תקיפא קדש הקדשים.

עטרת צבי (זח"ג צ, ב [פ' אמור ד"ה ומאי אידו])

עפ"י דבריו הקדושים [של זהר"ק] שם מבואר אצלנו בב"מ כי כל תנועות הצדיקים במעשה ובמחשבה יסודם ליחוד העולמות, כמו שהארכנו לעיל בענין המיקלא (כפ' לך דף צ"ב ב') ובענין קפץ ר"א בקדמותא ודרש (בראשית ל"א א') ובענין הוי מרחשן בשפתייהו (שם ל"ב ב') ובן מאמר ר"א ור"ש ושתיקה דלהון הוו מרמזין בזה סודות ואורות עליונים, ומאמרם ושתיקותם הכל לצורך בנין ויחוד עולמות. עיין שם בדברי רבינו בזהר"ק.

עטרת צבי (זח"א קעח, ב [פ' וישלח ד"ה שפא])

מקלא דקמי ערסאי מלינא לי' מיא. דע לך אחי ידידי שהחסיד הזה עשה זאת הכלי בכוונה והורה במעשה הכוונות של תקון חצות המבואר לנו בדברי רבינו וכו'. וכן הוא דרך חסידים להלביש דבריהם במעשה להיות בעובדא ובמלולא תליא מילתא. יזכני השם להיות לי חלק נחת בתוכם לפי מיעוט הבנתו לעשות רצון קוני בלב אמת בלב שלם אמן.

ובס' עטרת צבי (זח"א ל, ב [ב, א]): ר"א קפץ בקדמיתא כו' ורמז במעשה הקפיצה ע"ד מדלג על ההרים מקפץ על הגבעות ב"ז יורה מגודל האהבה כאמור ודגלו עלי אהבה ודרשו הז"ל ודילוגו, ומגודל התלהבות עליות הרצון הקדים המאוחר בתחלה כו' ומבואר אצלנו מרבותינו הקדושים אשר כל מעשה הצדיקים ותנועותם לא לתהו המה כו' וכדומה לזה הי' הז"ל יסודי עולם מורים ומרמזים במעשיהם ובתנועותם רמזים גדולים מעשה ה' כי גורא הוא גדולים מעשה ה' אין די באר

עטרת צבי (זח"א צב, א [פ' לך ד"ה מקלא])

[עוד לענין מעשי הצדיקים, ראה הנעתק בליקוטים בענין "הכנעה ושפלות" מהס' בית ישראל ט, ד].

שםח הקדמה ודרך לקוטים מתורת מוהרצ"ה לעץ החיים

לבושים באין חקר ואין מספר, עד שכמה דברים בעולם שאין נרגש בהם שום טעם וסבה סבת כריאתם ויצירתם על מה ולמה הוייתם באים לעולם. אמנם אין דבר לריק ח"ו, והכל נעשה בחכמה ונתפשט בהם טעם עפ"י חכמה קדומה הנעלמה מעין כל חי. אמנם מה שאנו יכולים למצוא בכחינו ומחשבתנו טעם וסבה לכל דבר ההוא מאין נמצא ונשתלשל שרש ועיקר העלה והעלול, מחוייבים אנו למצוא בהם טוב טעם ודעת, וכל הנקרא בשמי ולכבודי בראתיו יצרתיו אף עשיתיו לעבודת ב"ה וב"ש ולהכיר גדולת בוראנו יוצרנו עושינו הכלל כי הפשט נמשך מן אור הפשוט דרך כמה אלפים רבואות לבושים כלים מכלים שונים, והוא הפשט הגלוי וידוע לכל היצור והנעשה בעולם בהשקפה ראשונה, וטעמו טעם מעט נמשך ממקור עליון, והבן.

אמנם הסוד הוא בין שני רעים דלא מתפרשין ומתיחדים זה תמיד וטועמים טעמים כמוסים ונעלמים מחפשים בנגויה דמלכא וטועמים טעם מתוק לאור ביניהם לא יודע לזולתם ולא נגלה ב"א לאחודים כאחד אמת באהבה, מחפשים בנגוי המלך להבין ולהשכיל ולחקור בעומק רום ותחת, ולועסים האוכלים למעדנים למצא להם בכל יום ורגע טעמים מתוקים להכיר גדולת מלך מלכי המלכים עד א"ס ב"ה והאל הטוב מצוי ונמצא להם ופוחח להם שערי אורה כמתוק מדבש ונופת צופים, להטעים להם ולמלאות חפצם ומשאלותם המבקשים לאל חי באמת. וזה נקרא סוד חבור או"א סוד ה' ליראיו ובריתו להודיעם ליראי השם ולחושבי שמו ב"ה וב"ש. ונמצא הפשט והסוד ברזא דאו"א, הבן בחכמה וחכם בכינה.

והנה הדרוש והרמז הם בוו"ג אשר אין היחוד תדירי ביניהם, אמנם הוא בעתים מזומנים כאמור דרשו ה' בהמצאו ואמרו ז"ל פעמים מצוי וכו', וצריך דרישה וחקירה לזווגם כמו אכידה לבקש ולדרוש עליה כאמור עד דרוש אחיך אותו, ונאמר ארץ אשר ה' אלקיך דורש אותה, וציון דורש אין לה מכלל דבעיא דרישה, ונאמר דרשו ה' ועוזו בקשו פניו תמיד (עין מ"ש בפ' אמור דף צ"ג ב' ותמצא מתיקות בהאי קרא) וכן בדרך התורה לבקש ולדרוש ולהחזיר על אכידתו ולחפש ולעיין בחסירות ויתירות ושנוי לשון הכתוב לדרק ולטחון היטב הרק למצוא דברי חפץ ורצון לעשות רצון קונו ב"ה וב"ש. והוא מדת הז"א דרכו של בעל אכידה הצדיק אבר. ולפעמים נחסר בתורה בכאן, כי נאבד דבר מן העושה וירא וחרד, מגודל התשוקה ממש בטל במציאות ונאבד ממנו אכדה, ופעמים מחסר ולפעמים מאריך ומייתר דברים. וחכם הדרוש טוב מתקן הכל בחכמתו (ע"ד המשל המבואר בפ' צו בר"מ כ"ו עי"ש באורך), מה שחסר בכאן מוצא במקום אחר, ע"ד אם אינו ענין לגופו תניהו ענין לדבר אחר. אמנם הכלל, ענין הדרש דרכו של בעל אכדה לחזור אחר אכדתו, והוא בחי' ז"א שבתורה המבקש ודורש למצוא חפצו החסר לו. והבן, כי אין להאריך בידי ודברים עמוקים

והרמז הוא שאנו מוציאים הפשט ממשמעו ורומזים בו רמז ענין אחר, דוגמא לזה הסיפור אשר בו דבר הכתוב או הסיפור או המצוה, והיא דוגמת מלכות נוקבא דז"א היורדת מעולמה ומקור מקום מחצבה לעולם תחתון לעולם אחר לעולם התמורה לרמות צורה ליוצרה, ואינו מענין הראשון כ"א בדרך דוגמא ומשל בראי' בעלמא לרמות צורה ליוצרה ע"י כמה לבושין והשתלשלות המדרגות, וכן הרמז בדרכי התורה. והנה בן תמצא בכאן וכו'.

ומזה אשר הארכתי בענין פרד"ס תבין אחי איך צריך החכם הדרוש ואומר תורה לידע מקור ושרש פרטי הדברים איה איפה הם רואים, אם בפשוט או בסוד וכו', להבין מאיזה עולם ובאיזה עולם ממשיך ומתפשט הדבור מאיזה צנור וקשור שמו ב"ה וב"ש. ודי בזה. [וראה גם בהנהגות והוספות לפ' פקודי [סא, ב]]: נלמוד מוסר השכל אשר החכם הדרוש יראה לדרוש מצד שרש נשמתו, ובמ"א נאריך בזה]

עפרת צבי (ח"כ יב, א [פ' שמות ד"ה ע"כ לעילא])

ספר הזוהר

[בהוספות לפתיחת הרה"ק מוהרצ"א שבראש הספר הבאנו את מכתבו של הרה"ק מוהרצ"ה אל הרה"ק מאפטא זצ"ל, בדבר הדפסת ספר הזוה"ק ובדבר הגירסאות המשובשות אשר בו והנוסחאות שנכנסו לתוך הזוה"ק בעקבות פירוש המק"מ וככל הדברים האלו נאמר גם בס' עט"צ שאנו מעתיקים כאן].

מתחלה נציג לפניך הגירסא פשוטה בעוה"ש ב"ה וב"ש לכרר הגירסא המשובשת ומעורבת בכמה נוסחאות שונים והנה ככל ספרי הזוהר דפוס אמשטרדם וסלאוויטא אשר המגי' אומר שהם מהנהגות מהרח"ו ז"ל וכתב בכ"מ על כמה דברים מסבב עליהם ומסמן עלה כזה ( ) וכתב בו ל"ג, ואנו בשפלינו רואים כי דברים ראויים הם לאומרם בכמה דברים כזהר כאשר עיניך תחזינה משרים בהנהגותינו אלה, אמנם היו דברים מנוסחא אחרינא והמעתיק המדפיס הזוהר הנ"ל אומר דל"ג, ר"ל ולא שנוסחא משובשת היא, כי עינינו הרואות רובא ורובא דרוכב ממש ככלם שנוסחאות ישרות הן ויש בהם שהם יותר מטעמים מן גירסת הספר, והמדפיס שאומר ל"ג ר"ל שבאותו ס' הזוהר שהעתיק ממנו זה הדפוס וההעתיקה לא הי' כתוב הגירסא זו כזהר שלפניו, אבל נמצאת בההעתיקות אחרים, והוא נ"א כמו שמצינו בכל ספרי משנה ותלמוד כמה נוסחאות ולשונות שונים, אמנם כלם מרועה אחד ניתנו, יש מן התלמידים ששנו כזה הלשון ויש מן התלמידים ששנו כלשון אחר וכל הלשונות מקובלים, כנודע כ"ז אשר אין להאריך בזה וכל הנוסחאות צריכין לפירוש לפרשם על התואר והדרך גירסת אותן התלמידים ששנאום בלשון זה ולבאר כל א' מן הלשונות באיזה בחינה ודרך מדבר ומה חילוק ביניהם כדרך רבותינו הקדושים בעלי מפרשי התלמוד ז"ל אשר מימיהם אנו שותים.

ולא ח"ו למחוק הגירסא מכל וכל ולדחותה כאשר עשה המדפיסים החדשים ובראשם הרכ המק"מ ז"ל שמחקו ודחו כל הגירסות הישנות בראותם כתוב כזהר דפוס הנ"ל ומסומן ל"ג, והמגי' אומר שהעתיק זה מהנהגות מהרח"ו ז"ל זה הוא בדרך כלל שהגיה מהנהגות רבינו אבל לא הרכ גזר להשליך לחוץ אותן הגירסאות כי כמה פעמים הבאתי מתלמידי האר"י ז"ל ומדברי מהרח"ו ז"ל נוסחת אותה הגירסא שכתוב בספרים שלפנינו ל"ג, וכמה מצאנום בספרים ישנים על שם נ"א וגירסא אחרת אין די מספר.

והרכ המק"מ השי"ת ימחול לו אשר כל המדפיסים החדשים הלכו בעקבות אותו צדיק למחוק ולהשמיט מן אותן הנוסחאות, ובראותי המעוות הזה נעיתי חצני לתקן המעוות ולתקן ת"ל חי כל אותן הל"ג שהשמיטו מן הספרים החדשים והנה כמאמר הקדוש הקדוש הזה עלה כל הגירסות והל"ג מעורבבין ומבלבלין לב הקורא, והרכ המק"מ אינו מפרש רק גירסת הספר, וכל הל"ג השמיט שלא כדת בבקשה מכבודו מבלי שם עיונו בהם מחמת שהמגי' שכתב ל"ג הטעהו, וכאשר תראה בעוה"ש בכל ספר הזוהר אשר נכרא בעוה"ש כל אחד על מקומו תהלה לאל יתברך.

עמרת צבי (זח"א כמ, כ [פ' בראשית ד"ה בראשית מתחלה])

מפתחות

המפתחות מתייחסים לסה"ק סור מרע ועשה טוב והגהות מוהרצ"א ולא לחלק ההוספות

מפתח העינים

העס, כי רחוקה מתשובה). עג (שמחה מאהבת החברים והתוועדות יחדיו). קיא (העדר אחדות הדעות הוא הסיבה להתגברות המינות)

אבני השדה:

נד (ממוצע).

אגדה:

און גליון:

ה

אחדות - ראה אהבת ישראל

אחדות ה' - ראה חקירה

אידרא:

ז-ח (דביקות החברים).

אין:

נה עה (קוצש"י הכנעה) עז (האין הוא יש לגבי האין שעליו) פט (לא להפרידו מן היש לעשות מיש אין ומאין יש).

אכילה:

כד-כה (פרישות מבשר ויין למי שבכחו השתוות העלאת הניצוצות). נד (בעליונים). וראה גם: יחודים.

אלקים - ראה שם הוי'

אליהו:

נח-נט (שלום)

אלמוג:

נד (ממוצע).

אלף:

ו (ואלף). קה (אלפיים).

אלף החמשי והששי:

ד-ז (גילוי הקבלה באלף הששי דוקא).

וראה גם: דורות.

אמונה:

סה-סו (מעלת האמונה התמימה על האמונה השכלית). עד-עד (כל דיבורו ומשאו ומתנו יהי בעיני האמונה ולא יסיח דעתו הימנה האמונה צ"ל

קצו (אגדות המבהילות בפליאות אין מספר אשר לית נגר ובר נגר דיתרץ אותם ויעמיס שם דרכי העבודה - אלא רק על"י החכמה הפנימית) וראה גם: תנאים ואמוראים

אדם:

מז (רצון, מחשבה, קול, דיבור)

אדם קדמון (אדם דבריאה):

קה-קז

אהבה ויראה:

יא (השבירה מהעדר האהבה, והתיקון מקיומה). סב (בעליות שבתפלה צריך בכל מדריגה להתעורר מחדש באהו"ר גבוהים יותר הכוונות שישייעוהו להתעוררות האהו"ר). קכט-קל (אין להפריד את האהבה מן החכמה). וראה גם: יראה

אהבת ישראל (ואהבת החברים):

נה-סא (אהבת החברים התפלה צ"ל באהבה ובאחדות מושגת רק על"י עסק החכ' הרואה פגם בחבירו ידע שזה בו עצמו כשיש קנאה ושנאה הר"ז כמקצץ בנטיעות כשאוהב חבירו אינו מתגאה עליו שבה"כ שורש התאות וכל הרע שבעולם, נובעת מהגאווה והעדר האהבה התיקון והתפשטות הנקודות לפרצוף נעשים על"י השלום - כלי מחזיק ברכה אהבה זו גורמת אהבה בעליונים, וכל התשובה והתורה סובבים על זאת תכלית העבודה הסט"א מתגרה דוקא בעשיית פירוד בין החברים והצדיקים, ועושה שלום בין האומות והרשעים האהבה שהיתה בין בעלי הזהר, תלמידי האר"י ותלמידי הבעש"ט פירוד ומחלוקת הנובעים מהעדר האמת של"א חושב שהאמת אתו דוקא וכן נובע הפירוד ממה שאין עוסקים בחכ' ואין מייחדים באמת מחלוקת זו גרועה ממחלוקת שבין המון

שעב

הקדמה ודרך

מפתחות

לעץ החיים

קבועה ללא נדנדוד ספק להאמין גם במה שאינו משיג. **עז** (אמונה היא בדבר שאין שכלו משיג, וכל השגותיו הן הגשמה ולא אמיתיות האמונה בבלתי מושג צ"ל אחרי שמתייגע בהשגתו לא יגעתו ומצאתי אל תאמין). **עט-פג** (לא להיות פתי מאמין לכל דבר שהרב עושה לעשות אחריו, ובפרט בדברים שאינם ע"פ דין ולא להאמין ברב שאינו מוסמך עד אליהו). **פד** (אמן ר"ה). **קי-קיא** (אין אפיקורס גדול כמו היצר בימי הבחורות המפיל ספיקות באמונה מי שאינו עוסק בחכ' הפנימית נופל בספיקות וכמי שאין לו אלו-ה). **וראה גם. השגחה פרטית. חקירה.**

אמת:

יא (מלבן ליבוניה מתקלא אמת הבנין) **מא-מב** (יעקב ר' עקיבא). **נט-סא** (אמת ושלוש הפירוד בין החברים והצדיקים נובע מהעדר האמת, של"א חושב שהאמת אצלו דוקא).

אסא:

קכד (נענש על שדרש ברופאים)

אפיקורס:

קי-קיא (דע מה שתשיב לאפיקורס אין אפיקורס כמו היצר בימי הבחורות עצתו בעסק החכ' אפיקורסים שבזה"ז לתאוה יבקש נפרד ההרחקות שצ"ל מהם). **וראה גם. ערב רב.**

ארץ מרחק:

לט

אש:

קי (בחינתה המתקתה).

ר' בחיי (חוו"ל):

צה (החסיד המלבה לבות בנ"א בהלוכו דרכו בקודש)

בינה:

צ-צא (אם אין בינה [תשר'ת] אין דעת, אם אין דעת אין בינה [תשר'ע]). **וראה גם. חכמה. פרצופים.**

בירורים:

א (תכלית הגלות). **מח** (בלימוד התורה). **סא-סב** (בירור הנפש בתפלה). **פז-פח** (הנופל ממדרגתו ושב, מעלה ניצוצין מן הרע). **קיב-קיג** (ההעלאה

שע"י אכר"ש). **קיד** (ע"י שמדברים ומייחדים בלע"ז). **קיה** (ההעלאה שבשינה).

בית:

מז (בית יעקב)

בית כנסת:

נד-נה (להיות מעשרה ראשונים נוטל שכר כולם עדיף מהליכה לביכ"נ בטר'ת) **עא-עב** (שלא לצייר 'מנורה' ולא לחקוק את השם על העמוד).

בריאת העולם – ראה עולם

ברית (שמירת הברית).

כא-כב (אם נכשל ועשה תשובה לא נאבד שם צדיק ממנו התיקון שע"י לימוד ח"י פרקי משנה) **קכז-קכח** (התיקון ע"י עשיית מצות שכנגד האבר שנפגם).

ברכה:

נד-נה (יחוד ברכה וקדושה).

ברכות:

לז (מדוע לא תקנו ברכה על תשמיש ראוי להודות בכל לשון). **סד** (כוונת הברכות). **קכט** (נוסח ברכת התורה 'על' או 'לעסוק').

בשר:

עג (ולחם בשר קודש ובשר טמא).

גאווה – ראה ענוה ושפלות

גאולה:

א (ע"י ס' הזוהר). **ז-ח** (כנ"ל). **ט** (בתשובה עילאה המושגת רק ע"י החכמה הקדושה).

גאונים – ראה דורות

גיד:

קכא

גימטריא:

פט (על העיסוק בה).

גלגלים – ראה תכונה

גניז:

פד-פה (וטמיר).

גזירת המלכות:

סח-סט (גזרו ללמוד כתב ולשון המדינה, פסלו את

סור מרע

מפתחות

ועשה טוב

שעג

לה"ק ואין מתירין הנישואין עד שידעו את לשונם
גזרו על לבושי ישראל)

גלות:

א (תכליתה העלאת הניצוצין).

גרים:

א (ניצוצין). קכז (נשמתם)

גשמים:

עח (עיקר שם גשם הוא בעליונים, והושאל גם
לתחתונים). קיד קכו

ר' דובער (הרה"מ ממעזריטש)

לז (פי' ללא נהייתי אפי' באצבע קטנה). לח (כוונת
המקוה). עט (הוא וחבריו היו מוחזקים דעיילו
ונפקו). קטז (יגמה"ר ו"ג מדות שהתורה נדרשת)

דוד:

א (כסא דוד).

מא (בקש שלא יגרע כחו בעת שאינו יכול לייחד
ויהי' ע"פ ככל העולם, ולא יגביר הדינים ע"י
העצבות ח"ו) סה (בקש מה' שיורהו דרכיו
שלמעלה מהחכ' האנושית). קיד (המציא יחודים
בכל מעשיו). קטז (לא הניח דבר קטן ודבר גדול
בעולם שלא נתן תודה וזמרה) קכ (לא הלך
בגדולות ונפלאות ממנו)

דצח"מ:

נד-נה (הממוצעים שביניהם, הלוות האחדות)

דורות:

ג-ז (נשמות דתהו ודתיקון הגאונים והמקובלים
הראשונים). צה (בדורות הראשונים נסתמו
מעינות החכ' האלקית ונדרשו לחכמת יון כדי
להרחיק מן ההגשמה) קז (הגאונים היו בעלי סוד
וכל דבריהם בקבלה).
וראה גם אלף החמשי.

דיבור:

כה-כו (שמירתו מלה"ר וסיפור בגנות בנ"א ומכ"ש
בגנות החבירים הסתת היצר לדבר סרה בת"ח
דוקא בשעת סעודה שלישית דב"ט הצדיקים
העושים יחודים בשיחות חולין). ל (דב"ט הם
כרציחה לה"ר). מז-נ (יחוד הדיבור והמחשבה
קול ודיבור, הוי' ואדנ"י רצון, מחשבה, קול ודיבור
זוכה לדברים הרבה שיחת חולין של ת"ח דיבורים
המרובים מן המחשבה לא יונה א"ע להרבות
בדיבור לשם יחודים, כי יבוא לדבר דיבורים

אסורים). ס-סא (לא לספר בגנות בנ"א, אפי' אם
שומע מגדול הדור שמספר). סד (יחוד מחשבה
ודיבור). פא-פג (איסור לה"ר וסיפור בגנות ברבים,
אפי' אם עושים כן צדיקים למי שהוא מחלל ה'
לדעתם, יש לקיים בו קודם הוכח תוכיח גם אם
רואה הנהגות שאינן ע"פ התורה לא ידבר בגנות,
אלא ילמד זכות). קיג-קיד (יחודים בדיבור, אפי'
בלע"ז ירגיל עצמו להתבונן נגד עיניו אותיות
הדיבור היוצאות מפיו). קיט (כשאינו מייחד
בדיבורו הוי' דב"ט שלא יהי' דיבורו בדבר שאינו
נוגע לתורה).

וראה גם: טבילה. לשון הקודש.

דינים (והמתקתם):

נ-נא (דינים המתעוררים מן התענית, וצריכים
להמתקם בהתבודדות כו'). קכב-קכד
(כשמשמשים ברפואה טבעית [אלקים] ללא
המתקתם בשם הוי"ה מגבירים הדינים הכוונה היא
להמתיק הדינים ולא לבטלם). קל (מעוררים היצר
המתקתם בחכמה).

דעת:

צ-צג (דעת והבנת דבר מתוך דבר רוה"ק אם אין
בינה [תשובה] אין דעת [טעם תורה ועבודה], אם
אין דעת אין בינה).

דקדוק:

קכד-קכה (חכמת הדקדוק נצרכת לתורה לתפלה
ולחכמת הנסתר, אבל בזה"ז שהמינים הוציאוה
להבליהם יש למעט בלימודה).

דרום:

קכ-קכא

דרשות הפסוקים:

סט-ע (אסור לדרוש רמזים רק בחלק מן הפסוק, כי
אז הוא פוסקם שלא כפי שפסקם עזרא ואין להביא
ראי' מצדיקים שעשו כך).

הבנת דבר מתוך דבר:

צ-צב (ודעת תשובה).

הגשמה – ראה השגה חכמה חקירה

הוא:

קיח

הוכח תוכיח – ראה תוכחה

הזכרת השם – ראה שם שמים

שעד

הקדמה ודרך

מפתחות

לעץ החיים

היולי:
נד

הכנעה – ראה ענוה ושפלות

הלבנת פנים:

ל (שפיכות דמים)

הלכה:

מח-מט (לימוד הלכות שלא יבואו לעולם) סד
(שיהא עיקר הלימוד לכון להלכה, אפי' אם לא יארע הדין הזה לעולם). צב (לימוד הלכות מתוך טעמי ס' הזוהר).

הלל ושמאי:

יא (ח'ג מעשה הגר שרצה ללמוד התורה על רגל א').

העלאה:

קיח-קיט (שום העלאה אינה יכולה להיות ללא מס'נ במח' ובמעשה).

העלאת הניצוצין – ראה בירורים

הרהורים:

סג (הרהורים רעים, יסלקם מיד ממחשבתו, ואח'כ יכווין הכוונות השייכות העלאתם שייכת לצדיקים) קיח-קיט (כנ"ל).

השגה:

עז-עט (כל ההשגות שמשיג אינן אלא הגשמה ולא אמיתיות האם נכון למשול משלים באורות העליונים לקרבם אל השכל, או שמא הוי הגשמה אסורה) פו (תגיע אליו כשיחדש בתורה).
וראה גם: חכמה

השגחה פרטית:

לו (כל הבא עליו אינו במקרה ח'ו, ומזכירו לפשפש במעשיו הסגולה המקובלת לזכור על כך). פה-פו (יאמין שכל הבא עליו, הן לטוב הן כו', הכל בהשגח'פ ולא מיד המקרה).

השתוות:

כה צ

התבודדות:

נב (ההתבודדות והפרישות שעם התענית התבודדותם של בעלי הזוהר, האריז'ל והבעש"ט התבודדות בעודו בין בנ'א סיגופים ותעניות לא נאמרו למי שעמלו בתורה, והוא צריך התבודדות

מבחר העת להתבודדות הוא בחצות). עג (השמחה בעת ההתבודדות).

וראה גם: מארי דחושבנא

והיה:

ע-עב

זהירות וזריזות:

נד

זוהר:

א (מבטח גאולתנו ופדות נפשנו). ז-ח (כנ"ל לעיין בו ולא להסתפק באמירה בעלמא מיוסד על שיעור קומה יש בו מוסרים גדולים והיאך להיות מרכבה מציל מחכמות החיצוניות לשונו מזככת הנפש). ט (קודם האר"י ה' סתום ונעלם ניתן לדרשו ברמזים וגימטריאות). יב (נדרש בר'ת וס'ת). כג-כד (לימודו מדרכי התשובה מלהיב הלבבות) נ (בעלי הזוהר היו בפרישות והתבודדות במערות ובמבדריות). נט (האהבה שהיתה בין בעלי הזוהר) ס-סא (יש בו יר'ש ומוסרים גדולים איך לקדש כל אבר ושערה לעבודת ה'). ע (כשדרשו פסוק, נשאלו מה ידרשו בשארית הפסוק). פ-פג (אין בו דבר שאינו ע'פ הש"ס, הוא מכריע בין הפוסקים, יש לילך אחר הכרעתו [לחומרא], ואסור לסרב נגדו). צב (בענין המצאת הנהגות והלכות ע'פ טעמי המצות המבוארים בזוהר) קיד (כל הרע'מ נתיסד למצוא יחודים בכל מצוה ומעשה).

זיווג:

יג (בימות החול). לו-לז (א"א ללא הנאה ותערובת היצר עיקר הקדושה היא קודם במה שלא תקנו ברכה על הנאה זו יתן שבח בכל לשון ירחיק עצמו מהנאה כפי יכלתו). נג (במי שאין לו מקוה, ומי שאינו בפרישות מע'ש לע'ש, לענין תורה ועבודה). עה-עו (מדוע מכנים למדריגות שכליות בשם פרצוף וזיווג וכד')

וראה גם: יחודים פו'ר

זכרון:

מג (לזכור ה' תמיד אשרי איש שלא ישכחך)

זמן:

ג (וסדר זמנים). כג (שלא לאחר זמן תפלה). מ (זמן חצות). פג-פו (לכל עת, וכל זמן מסוגל לדבר אחר אין לעשות דבר שלא בזמנו אפי' אם נדמה לו שאז המוחין שלו בשלימות יותר הזמן נברא העולם נברא תחת הזמן שמירת כל רגע מהזמן). צח-קי

חכמה (חכ' הפנימית קבלה ומקובלים):

ב (בלימודה עושים סמיכה לשכינה). **ב-ג** (לעסוק בה ביום הש"ק החכמה היתה ידועה לחכמים ולגדולי הראשונים גילוייה ע"י האריז"ל). **ג** (גילוייה בשנת של"ה). **ד-ה** (נקראת חכמת אמת סגולתה לבטל המקטרגים). **ו-ז** (גילוייה באלף הששי, ובעיקר משנת ש"ץ קודם הבעש"ט אפשר ה' לבוא לידי הגשמה מלימודה בעלי החכמה נק' מחצדי חקלא). **ז-ט** (העוסק בה אינו צריך לנסיונות דוקא בה טועמים טעם המתקיות מדבש וכו'). **ט** (מגלה עומק דברי חז"ל מי שלא ראה אור תורת האר"י לא ראה מאורות מימיו מביאה לתשר"ע ולגאולה). **י-יב** (המתיראים ללומדה הטעם למ"ש המהרש"א נגד לימוד הקבלה יאריך בלימודה ולא יניח מעיון ההלכה בלימודה מקשט המלכות בעלי החכ' נק' מחצדי חקלא). **יג-טז** (לא להתיירא מעסק החכ', כי בלעדה אין חי"ך חיים וחייב להכנס למלחמה זו במס"נ ובבטחון לא ימתין עד שיקיים כל האזהרות וההכנות, אבל יקבלן ע"ע וישתדל כו' ובאם יקיימן יתעלה עוד עיקרי היחוד הקדוש הוא ע"י חכ' זו הקטרוגים המתעוררים על הבא לעסוק בחכ' לימודה יהי' ע"מ לקיימה ולא להשיג השגות ומדריגות, ואז יצא בשלום). **יח-כא** (ללא החכ' האדם ומעשיו הוא כבהמה אינו יכול ליחד כל מעשיו ותנועותיו לשמים ולבירור הטוב). **מז-מז** (גם הטרוד בעסקיו אינו פטור מקביעות עתים לחכמה היא יסוד התורה האמונה והעבודה האם יקמץ בלימוד הנגלה לשם לימוד החכמה). **נ** (עיקר השגת החכ' ע"י הפרישות והבדידות). **נו** (רק ע"י עסק החכ' אפשר לקיים ואהבת לרעך כמוך). **ס-סא** (המוציאים שם רע על החכ' שגורמת ח"ו לפר"ע זו הסתת היצר, ובשל כך אינם מייחדים באמת, ונגרם פירוד, מחלוקת והעדר השפע). **סג** (בשעת הלימוד יקשר עצמו ברזא דצדיק הרוצה לשעבד המוחין שלו לחכ' צריך לשמירה מעולה לבל יזיז ממחשבתו קדושת התפלין, ויצליח בחכ'). **ע-עא** (יראה לקחת דרך לעבודת ה' מכל ענין שיתגלה לו). **עד-עט** (כלל גדול, לדעת שאינו יודע איך יקח יראה או עובדא מסיפור הפרצופים שבזה"ק וכהאר"י ככל שיוסיף בחכ' יבין סדר העבודה הטעם שכינו המקובלים למדריגות שכליות עליונות בשם פרצוף וזיווג וכד' השתנות הכינויים בין המקובלים הקדמונים, הזוהר, הגאונים והאריז"ל כינויים כגון עיבור ויניקה וכד' עיקר שם האמיתי הוא בעליונים, ולמטה הוא בשם

(מדוע נברא העולם בזמן זה דוקא דעת האומרים שהזמן ג"כ נברא הנהגת העולם בזמן, עת לכל חפץ, זמן תורה, תפלה, אכ"ש, שינה, קימה, שויר"ט, שמיטה ויובל).

חברים – ראה אהבת ישראל דיבור פר"ד

חומרות ודקדוקים:

כה-כח (מתחסדים המדקדקים בשעטנז דרבנן, סירכות, מצה וכו' ושוכחים על העיקר וכו').

חוסן:

פד-פה

חזקיה:

קכב-קכג (נתרפא בדבילה וגנו ספר רפואות)

חטא:

יב-יג (גם השוגג צריך כפרה תפלה לה' שיצילו משגגה מהני לכל מילי דברים הנחשבים כחטא לצדיקים ולא להמון) **נג** (מיתה). **פא** (עבירה לשמה היא ממשפטי התורה כמו חלול שבת בפקר"נ).

חטה:

קכה-קכו (חטים שבאו בספינה מחו"ל וירדו בעבים בא"י).

חי:

קכח (וחיות איש חי עיקר החיות הוא חכ' עיקר החיות הוא הטעם שבכל דבר מבלעדי התורה אין לנפש הישראלי חיים כלל)

חידוש:

קו (חידוש מעשה בראשית בכ"י תענוג תדירי אינו תענוג)
וראה גם תורה.

ר' חיים ויטאל (מהרח"ו):

ב (נשלח להאיר חושך הגלות ולגלות סתרי התורה והעבודה).

חכמה:

קט (פתיחת שערים מילדת). **קכח** (עיקר החיות שבעולם). **קכט-קל** (החסד, המל', מוחין דאמא [תשובה] צריכים כ"א להיות עם החכמה חכ' ממתקת הדינים).
וראה גם: פרצופים.

חסידות:

כה-כט (מתחסדים המדקדים בשעטנו דרבנו, סירכות, מצה וכו' ושוכחים על עיקר החסידות גם עוברים על גופי תורה המספרים בגנות גדולים מהם וגנות החבירים, הוא מגנות חטאות נעוריו פיתוי היצר לדבר בדופי בשעה שמתקבצים בשויר'ט ובשעת סעודה שלישית הוללות ודב'ט דברים הנעשים בכוונה שלא יראו כמתחסדים יש להזהר בעיקר הענין ע"פ הדין ואח"כ במילי דחסידי לאיש ההמוני אין לאחר זמן התפלה בשביל גוף נקי [יותר מהדין] ובשביל מוחין דגדלות אין לבטל תורה מחמת העדר הדביקות עניני חסידות וחומרות ינהג בביתו ולא לפני בנ"א לא יאחז בדברים שאינם כטבעו של עולם צריך שקול הדעת שלא לנטות מדרכי התורה אם כולו לגבוה מעורר קטרוגים אפ"ל שמה שהיום הוא מצוה למחר הוא להיפך, לפי האדם הזמן והמקום) **לג-לד** (יכיר את מקומו ולא יאמר שטוב שלא ללמוד מאשר ללמוד ללא דביקות) **מו-מז** (האם יקמץ בנגלה לשם לימוד הנסתר חסידי תורתם מתברכת). **נ** (לא יונה א"ע להרבות בדיבור לשם יחודים, כי יבוא לדיבורים אסורים). **נה-סא** (האהבה שצ"ל בין החבירים והצדיקים, והסט"א מתגרה דוקא במדה זו האהבה שהיתה בין תלמידי הבעש"ט ותלמידיהם הפירוד נובע מהעדר האמת, שלכ"א נדמה שהאמת אצלו דוקא וגם נובע מאי לימוד החכ' ושאין מייחדים באמת המחלוקת בין עובדי ה' גרועה מהמחלוקת שבין המון העם, כי רחוקים מתשובה אם רואה מגדולי הדור שמספרים בגנות בנ"א, לא יעשה כמעשיהם, אך לא יהרהר אחריהם) **עא** (צ"ל בשמחה אך לא בהוללות ודב'ט). **עג** (כ"ל שמחה מאהבת החברים והתוועדות עמם התייעץ בדרכי העבודה). **עט-פג** (לא להיות פתי מאמין לכל דבר שהרב עושה לעשות אחריו, ובפרט בדברים שאינם ע"פ דין אך לא יהרהר אחר רבו לא להאמין ברב שאינו מוסמך עד אליהו להאמין ברב המוסמך מצדיקים גדולי הדור שלא ללמוד לעשות כמעשה הצדיקים המספרים לה"ר וגנות ת"ח ותלמידיהם אפי' אם רואה בהנהגות שאינן ע"פ התורה לא ידבר בגנות, אלא ילמד זכות גם על ההולכים בדרך אחרת לעבודת ה').

חסידי אוה"ע:

קכז (נשמתם)

חצות - ראה תקון חצות

המושאל כל ההשגות שמשיג הן הגשמה ואינן אמיתיות המסבירים את ענין הפרצופים במשלים וחקירות לקרב אל השכל, אינם אלא מגשימים, ואין להוציא את ענין הפרצופים ממשוטם שהם קיימים באורות רוחניים דקים המושגים לזכי הראות [ויש אורות אחרים שלא יושגו כלל] האם ניתן להמשיל את האורות העליונים למדות האדם האר"י הרחיק מלימודם של ס' הקבלה שאחר הרמב"ן מהיותם בנוים על שכל אנושי לקבל רק מרב המקובל מאליהו או משאר נשמות הצדיקים). **פה** (שמירת וזכירת שויר'ט בתכלית הבהירות מהני להשגת החכ') **פז-פח** (החצונים מתגרים בעוסק בחכ', וצריך שלא יסוג אחור אף בנפלו ממדריגתו, אלא ישוב בתשובה ועי"י יעלה ניצוצין, ויתעלה גם הוא ירידה צורך עליה בפלפול החכ' הפנימית יש יותר תענוג ושמחה מבפלפול בפשט). **קיא** (מי שאינו עוסק בחכ' יש לו ספיקות באמונה, וכמי שאין לו אלו-ה). **קיא-קיז** (מסגולות החכ' שיוכל לייחד בכל תנועותיו ואיבריו ובתפלתו מי שלא למד החכ' הריהו מגשם האלקות בעל כרחו, הן בלימודו והן בבואו לייחד שמו ענין האיברים שלמעלה להרחיק מחקירות ומשלים המעורבים בפילוסופיא). **קכ-קכב** (ללא החכ' הצפונה כל חכמות העולם מאפס ותהו נחשבו) **קכה-קכז** (רק ע"י החכ' יובנו פליאות התלמוד ויוכלו לקחת מהם דברי חפץ לעבודת ה') **קכז-קכח** (ע"י החכ' יבין באיזה מקום פגם, ויוכל לתקן בתשובתו). **קכח-קל** (בלי החכ' נמשל כבהמה ולא יוכל ללמוד תורה לשמה שהיא המכשרתו שלא יהי' חגר וסומא, ויוכל להיות צדיק וחסידי וכו' ע"י החכ' יוכל להבין כל אבר למה משמש, ולא יהיו אבריו יתרים כנטולים עסק החכ' ממתיק הדינים ועוזר לכבוש היצר).

וראה גם: השגה. זוהר עבודה

חכמות חיצוניות (וחכ' אנושית):

סה-סו (להרחיק מחקירה אנושית מעלת האמונה התמימה על האמונה השכלית להרחיק מהחכמות החיצוניות ומלומדיהן). **קכ-קכב** (ללא החכ' הצפונה כל חכמות העולם מאפס ותהו נחשבו, ובעלי החכמות סומים בחכ' הטבעית).

וראה גם: תכונה.

חכמים - ראה דורות תנאים ואמוראים

חסד (וחסיד):

קכט (צריכים להמשיך החכמה אל החסד, ואז נק' חסיד).

חקירה:

סה (להרחיק מלימוד החקירה האנושית והפילוסופיא הטעם שעסקו בזה בדורות הראשונים מעלת האמונה התמימה על האמונה של"פ חקירה). **צה-קיא** (חקירת הראשונים באחדות ה' ע"פ הפילוסופיא היוונית או לאותה בושה ללמוד מהות אלקות מיוונים מומרים בימיהם נסתמו מעינות החכ' האלקית, ונדרשו לחכמת יון כדי להרחיק מההגשמה השגות וביאורים בדברי חוה"ל האומר שיש לשאול אם הוא נמצא, ולא לשאול מה הוא דימוי הנביאים לאלקותו יש לחקור על מדותיו ית' מדוע נברא העולם בזמן זה ולא קודם אמונה פשוטה שלא ע"פ חקירת השכל הטעמים שנאמרו לבריה"ע כדי לגלות שלימות כחותיו ופעולותיו, וכי חפץ חסד הוא בגין דישתמודעוין ליה בריה"ע ע"י השתלשלות דוקא, והנהגתו בעילה ועלול דרכי היחוד האמיתי ולא כאשר מורגל בפי ההמון העוסק בחכ' האלקית נפטר מהספיקות והקושיות). **קייז** (להרחיק מחקירות אלקיות ומשלים המעורבים בפילוסופיא).

וראה גם: אמונה.

חקל:

יב (מחצדי חקלא).

חשמל:

פח

טבילה:

לג (לתיקון פגם הכעס). **לז-לט** (טבילה בעת הצורך ושלא בעת הצורך כוונת טבילה לשם תשובה כוונות המקוה [מהבעש"ט] מי הדעת תתק"ס לוגין מ' סאה מועיל להשגת התורה טבילת בע"ק במים קרים). **נג-נד** (תקון חצות בשעה שנצרך לטבילה ואין לו מקוה דיבור, הרהור וכתביבת דברי קדושה קודם הטבילה).

טבע:

יט-כ (הקב"ה מנהיג עולמו בדרך הטבע, ואי ההשתדלות המרובה בטרדת הפרנסה אינה סותרת לכך). **קכב-קכד** (שרשו משם אלקים, והוא כסא לשם הוי"ה ברפואה צ"ל חיבור ב' השמות ולא רפואה טבעית לבד ישראל דבוקים בלמע' מהטבע). **וראה גם: חכמות חיצוניות רפואה. תכונה.**

טמיר:

פד-פה (וגניז).

טעם:

קכח (עיקר החיות שבכ"ד שבעולם הוא הטעם שבו, הוא הניצוץ הקדוש שבדצח"מ טעמי תורה – החיות שבתורה).

טעמי תורה:

צא-צב (אם אין דעת [טעמי התורה והעבודה] אין בינה [השגת תשובה עילאה] טעמי התומ"צ, שידע מה הוא עושה, מהם תפלין ומהי צצית וכו' בענין קביעת הלכות לפי טעמן של מצות, ובמה ששלמה המלך הלך אחר הטעם המבין דבר מתוך דבר בטעמי תורה צריך לרוה"ק שתשמרנו בדרכו מקובלים הראשונים שהמציאו הלכות ע"פ טעמי המצות המבוארים בזהר). **קכח** (החיות שבתורה הנותנת חיות לעוסקים בה).

ידיעה ובחירה:

פב-קיא ק

יום:

מ (זמן העבודה ולא לחשבון הנפש). **פג-פד** (דברים שזמנם ביום לא יעשם בלילה, וכן להיפך).

יום טוב:

פה (כשהוא בתכלית הבהירות בשמירה וזכירה מהני להשגה). **קיג** (נאסרה מלאכת עבודה).

יום כפורים:

קיג (נאסרה בו כל מלאכה, ולא רק מלאכת עבודה). **וראה גם: קרי.**

יוסף:

ה לח (במה שלא נתבטל במצרים). **מא** (בגלל העצבות היתה לס"א תפיסה בבגדיו ניצל ע"י יעקב). **סז** (לא קיבל ע"ע את השם שנתן לו פרעה). **עב** (לא אמר את הטעם לשמות בניו, כי יש בהם הזכרת ש"ש). **פד** (קיים).

יחודים:

יח-כא (צ"ל בכל מעשיו ותנועותיו). **כו** (צדיקים המייחדים בשיחות חולין שלהם). **מז-מט** (יחוד הדיבור והמחשבה קול ודיבור, הוי' ואדב"י זוכה לדברים הרבה). **נד-נה** (יחוד ברכה וקדושה). **סד** (יחוד מחשבה ודיבור). **קז-קח** (יחוד האמיתי במס"נ ממש בק"ש). **קיא-קכ** (רק ע"י לימוד החכ'

שעה

הקדמה ודרך

מפתחות

לעץ החיים

יוכל לייחד בכל תנועותיו ואבריו ובתפלתו מי שלא למד החכ' הריהו מגשם האלקות אפילו בבואו לייחד שמו לייחד גם במר'מ ואכר'ש, לא לשם עבודה אחרת, אלא שזה עצמו עבודה וכן בכל עניני עוה"ז, חרישה וזריעה כו' יחודים בדיבורו, אפי' בלע"ז כשמחשבתו קשורה למע' יכול למצוא יחוד בכל ענין כשאינו מייחד בדיבורו הוי דב"ט כשפועל ע"י יחודים אינו צריך לתפלה).

יח'ע ויח'ת:

ק"ז

י"ן:

ד-ה

יסורים:

לו (הכל בהשגח"פ להזכירו לפשפש במעשיו הסגולה המקובלת לזכור על כך משארז"ל היכי דמי יסורין כו').

יעודי התורה:

עח (היעודים הם רוחניים, אך התורה מדברת במלים שהושאלו גם לתחתונים)

יעקב:

לו (מסתו שלימה איש תם יושב אהלים, שמירה מאיש יודע ציד). **מא-מב** (אביר יעקב דמות דיוקנו הצילה את יוסף אמת ר' עקיבא) **מז** (יעקב ובית יעקב) **עב** (לא אמר את הטעם לשם המקום פניאל, כי יש בו הזכרת ש"ש). **פד** (קבוע) **קז-קח** (היחוד והמס"נ שהי' בשעת הסתלקותו). **ק"ז** (אמר בשכמל"ו).

ר' יעקב יצחק (הרבי מלובלין)

י (רק במקרא אומרים שאינו יוצא מידי פשוטו). **כא-כב** (פי' ולא תתורו שם צדיק לא נעקר מפוגם בריתו ששב). **לו-לז** (עיקר קדושת הזיווג קודם הזיווג). **מז-מח** (פי' זוכה לדברים הרבה). **עח** (להרחיק ממקרי הקבלה אל השכל). **עט** (לקבל הסברות בדרך משל רק מבעלי רוה"ק המקובלים פא"פ). **פג** (המאמין לכל אדם אינו מאמין כלל). **פז צא** (מרגלא בפומי' רמז בפס' ולבבו יבין גו'). **צג** (בענין הכת שיצאו בחלול השם, ואמר גם בשם הבעש"ט).

ר' יצחק לוריא (האריז"ל):

ב-ז (נשלח להאיר חושך הגלות ולגלות סתרי התורה והעבודה שנת של"ה אלף הששי נשמת

בצלאל). **ט** (עד האר"י הי' ספר הזוהר וכל דברי רז"ל סתומים ונעלמים מי שלא ראה אור תורתו לא ראה מאורות מימיו). **נ** (התבודדותו ופרישותו). **נט** (האהבה שהיתה בין תלמידי האר"י) **פ** (לא אמר דבר שהוא נגד הש"ס).

יציאת מצרים - ראה מצרים

יצר הרע:

קי (אין לך אפיקורס גדול כמו היצר בימי הבחרות, שמפיל ספיקות באמונה).

יראה:

טז-יח (אם אין יראת העונש אין חכ', ואם אין חכ' אין יראה פנימית לרחק היראה החיצונית יראה ממל' דיצי' ולא ממל' דעשי' גם היראה צ"ל לש"ש). **עד-עה** (צ"ל בשיעור קומה שלימה תוכחה לעצמו). **צד** (מדריגות ביראה זו פנימית מזו היחוד ליראה מהאר"י יר"ש היא אוצר המובן רק בחיפוש רב). **קטז** (כל התורה סובבת להשיג נקודת יר"ד, יראה).

וראה גם: אהבה ויראה.

ירח - ראה תכונה

יש ואין:

פט-צ (לא להפריד ביניהם לעשות מיש אין ומאין יש כתר תורה).

ישועה:

פד-פה פז-פח

ישי:

לז (כוונתו במה שרצה לבוא אל השפחה).

ר' ישראל (מחן הבעש"ט, ותלמידיו):

ז (לימד לקיחת עבודה מהמושכלות ללא הגשמה דברי תלמידיו לא יובנו ללא העסק בחכמה). **ח** (מדברי תלמידיו למדים לעבודת ה' בכל תנועה). **יט** (המעשה שראה הארמון שהציל החסיד ואח"כ חרב). **לד** (אמר שטבע התורה לשמח לומדיה בע"כ, ולא הוי משתמש בתגא דתורה). **לו** (בענין הנ"ל). **לח** (כוונות המקוה). **לט** (אמר שהקרי פוטר את הצדיק ממיתה). **נ** (התבודדותו ופרישותו בהרים). **נז-נז** (הרואה פגם בחבירו ידע שזה בו עצמו המעשה שראה באדם שחילל שבת וחיפש אצל עצמו). **נט** (אהבת תלמידיו זל"ז). **סג** (העלאת המדות). **עו** (הפשטת הגשמיות מכינויי

סור מרע

מפתחות

ועשה טוב

שעמ

המקובלים). עט (הוא והמגיד וחבריו היו מוחזקים דעיילו ונפקו). צג (הטעם שנפלו כת הידועה בחלול ה'). קיח-קייט (העלאת התאות וההרהורים לשרשם העלאה זו צ"ל במס"נ מיהו שיכול לעשות העלאה זו).

ר' ישראל (המגיד מקאזניץ).

קא (פי' לאיזהו עבודה תמה וכו').

כוונה:

פד (חכמה).

כוונות - ראה ברכות תפלה

כוס של ברכה:

פז (מקבלו בב' ידיו ונותנו בימינו נותן עיניו בו)

כלל ופרט:

קטו-קיח (ה' הוא האלקים יח'ע' ויח'ת').

כסא דוד:

א

כסף חי:

נד (ממוצע)

כעס:

כט-לג (טורף נפשו ע"ז להזהר מהיצר המראה היתרים סגולות להסיר הכעס ענף הגאווה פגם הכעס והכוונות לביטולו החכמים שלא התפללו ביום שכעסו מפריד אלוף תיקונו טבילה ביום ג' ויום ו' כוונת הכועס לש"ש גודל הזהירות מהכעס הנחוצה למי שבא להתקדש ולעסוק בחכמה). נא-נב (כעס הבא מן התענית).

כת הידועה:

צג (נפילתם בחלול ה' מחמת שעסקו ביחודים לרה"ק ולא הכניעו חומרם למדו החכ' בלא מורא שמים).

כתר:

נד-נה (היולי ממוצע אין). צ (כתר תורה). קט

לב - ראה רחמנא לבא בעי

לבושים:

סח-סט (שלא לשנות מלבושי ישראל מס"נ של הרה"ק רמ"מ מרימנוב על הדבר הזה גזירת המלכות).

לבלר:

כח-כט

לחם:

עג (ובשר). קיג-קיד (ובר'ט). קכה-קכז (לחם ושתי הלחם חטים שירדו בעבים מה הם לשתי הלחם).

ר' ליווא (מהר"ל מפראג):

ע (תדבק נפשך בספרי קדוש עליון בעל הגר"א ובפרט בס' באה"ג, ואז ינעמו לחכך דברי רבוה"ק ותבין קדושתם)

לילה:

מ-מד (זמן ליודוי וחשבון הנפש לימוד התורה שלפני חצות זמן שינה זמן חצות צ"ל שינה וקימה לחצות ולא לילך לישן אחר חצות אחר חצות הוא מובחר הזמנים בימי חיי האדם). פג-פד (דברים שזמנם בלילה לא יעשם ביום וכן להיפך). וראה גם שינה.

לשון הקודש (ושאר הלשונות):

נב-נג (תפלה בלה"ק או בכל לשון). סו-סח (להרחיק מלשונות העמים גאולת מצרים בזכות שלא שינו לשונם הלשון צ"ל חלוקה מלשון העם ע"י שלשונם מעורבת בלה"ק גזירת המלכות ללמד כתב ולשון הגויים, לפסול את לה"ק ולא להתיר נישואין עד שידעו את לשונם הלומדים כתבם ולשונם עלולים לסור מן הדרך להרחיק הבנים מלשונות הגויים). עו-עח (עיקר לה"ק הוא בעליונים ושם הם השמות האמיתיים, ובתחתונים הוא בשם המושאל [עיבור, יניקה וכד'] כל דבריה ולשונה אינם אלא בקדשי שמים). קיא (לימוד לשונות העמים למען ילמדו ספרי המינים). קיב-קיד (עיקר לה"ק הוא למעלה, והושאל למטה לאיברי הגוף וכו' יחודים אפי' בדיבורי לע"ז כל הלשונות יונקות מלה"ק).

מאה: נה

ר' מאיר:

כח-כט (לבלר אני).

מארי דחושבנא:

מ-מד (צ"ל בלילה ולא ביום שלא יבכה בעצבות, ושלא ישן מתוך עצבות ומר"ש אחר חצות יעסוק בתשובה והתבודדות וכו' ויזכור כל מעשיו ביום). נב-נג (בתקון חצות האם ישפוך שיחו בלה"ק או בכל לשון).

מדות:

כט (לא די בהתגברות על המדות הרעות, אלא יש להפכן לטוב) **סג** (העלאת המדות רעות לשרשן שייכת לצדיקים כל אדם יקיים ולא תתורו, ואח"כ יכוין הכוונות השייכות). **עה** (כשמתעסק במדותיו בענייני קטנות הריהם בבחי' נקודה ועלויות לשבירה וככל שגדלה השגתו כך מתפשטות המדות לבחי' פרצוף ומתכללות זב"ז). **קיה-קיט** (העלאת המדות לשרשן [שציוה הבעש"ט] צ"ל במס"נ מיהו שיכול לעשות העלאה זו).

מזרח:

קכ-קכא

מחלה - ראה רפואה

מחלוקת - ראה אהבת ישראל חסידות

מחצדי חקלא:

ז יב

מחשבה:

ה (במקום שמחשב שם נמצא וכשמחשב בעליונים מבטל המקטרגים). **מז-מח** (מח' ורצון, קול ודיבור יחוד הדיבור והמח' מחשבות המרובות מן הדיבור). **סד** (יחוד מח' ודיבור) **קיג-קיד** (כשמחשבתו מקושרת לבורא יכול למצוא יחוד שמו בכל ענין). **קיד** (להתבונן במח' אותיות הדיבור היוצאות מפיו).

וראה גם הרהורים טבילה

מילדות העבריות:

סז (לא קיבלו ע"ע את השמות שנתן להן פרעה).

וראה גם חכמה

מים:

לט (מים קרים) **קיד** (ואס"ד וואסע"ר)

מיתה - ראה חי שינה

מלאכים:

נג (האם נזקקים לכל לשון)

מלח:

נד (ממוצע).

מלך, מלוכה:

קד (אין מלך בלא עם כל ישראל בני מלכים). **קו** (התגלות מלכותו בכל עניני העולם)

ממוצע:

נד-נה (בין הא"ס והעולמות בין דצח"מ).

ר' מנחם מענדל (הרבי מרימנוב)

ל (דב"ט הוי בכלל לא תרצח). **סט** (מס"נ בענין המלבושים).

מסירות נפש:

סא-סב (עיקר כוונת התפלה היא מס"נ). **קז-קט** (מס"נ ממש בק"ש ובתפלה לייחד כל העולמות והנשמות). **קיה-קיט** (אין שום עלי' בלי מס"נ במח' ובמעשה, בכל כחו ויותר על כחו וכו')

מעות:

מה-מו (יש בהן כח הפועל בנפעל, ומעות הנלקחות מבנ"א שאינם הגונים עלולים להפיל האדם ממדרגתו)

מערב:

קכ-קכא

מצולות ים:

מא

מצות:

יח (המקיימן מצות אנשים מלומדה ללא טעם הוא כבהמה). **כ** (לא יסתפק במועט לקיימן כהמון העם ללא כוונות טעמים ויחודים) **כג** (להרהר בתשובה קודם קיום מצוה) **כה** (יש לדקדק גם במצות שעיקרן מדרבנן כשאוחז בחומרות ודקדוקים יראה שלא ישכח על העיקר) **ל** (אם מקיימן בפניות גרוע מעול"ז) **קיט** (קיומן צ"ל במס"נ ממש)

מציאה:

עז (אם באה ללא יגיעה אינה מתקיימת).

מצרים (גלות וגאולה):

סו-סט (נגאלו בזכות שלא שינו שמם, לשונם ולבושם השתדלות המצרים לשנות את שמותיהם יוסף והמילדות לא קיבלו ע"ע את השמות שנתן להם פרעה). **קט-קי** (יצ"מ וקר"ס ע"י ספי' החכ' ועתיקא קדישא מופת על חידוש העולם והרצון לידה קיטרוג הללו עובדי וכו').

מקוה - ראה טבילה

מרחק:

לט (ארץ מרחק)

סור מרע

מפתחות

ועשה טוב

שפא

מרכבה:

ח (מלימוד הזה"ק ותורת הבעש"ט ידע כיצד להיות מרכבה לה').

משה רבינו:

משא ומתן – ראה נשיאה ונתינה פרנסה

נחל:

לח

נשיאה ונתינה:

עג (משא ומתן באמונה).

נשמות:

קד (נמלך בנשמותיהם של צדיקים כל ישראל בני מלכים). **קכז** (נשמות דחסידי אוה"ע ודגרים, אם כשרים לשלחן מלכות הפנימית)
וראה גם: דורות

ספינה:

קכה-קכז (ספינה מליאה חטים מחו"ל שנבלעה בעבים וירדו בא"י עם המטר)

ספירות:

קח-קי (אלקות פעולות הבורא בכח שמותיו שבספירות)

ספר הזוהר – ראה זוהר

ספר רפואות – ראה רפואה

עבודה:

כ (לא להסתפק בעבודה כדרך ההמון, אלא יעסוק בכוונות ויחודים וכו') **כא-כב** (גם אם נכשל לא יסוג אחור מעבודתו והתקדשותו). **ל** (עבודה בפניות גרעא מעוע"ז). **לג-לד** (גם כשבאים לו הרהורים יחזיק בלימוד התורה בקב"ע, וידע את מקומו). **מ-מא** (עבודת היום ועבודת הלילה). **ס** (אין לנו הלכה ברורה בדרכי העבודה, וכ"א פוסל דרכו של חברו). **עה** (ככל שיוסיף בחכ' כן יבין יותר סדר העבודה). **עז** (דבר הבא במציאה וללא יגיעה אינו מתקיים). **פג-פו** (צ"ל עבודת יום ביום ועבודת לילה בלילה עבודת יום ביומו ולא לחסר ביום זה ולהשלים ביום אחר עבודה בימות החול להכין עצמו לשבת). **פז-פח** (כשנופל ממדריגתו יתחזק שלא לעזוב, ישוב בתשובה, ועי"ז יעלה ניצוצין ויתעלה גם הוא ירידה צורך עליה לא ירא מגשת אל הקודש, וילך תמיד למעלה ממדריגתו). **צג** (שלא יכוין בעבודתו לשום השגת רוה"ק וכד', אלא יתייגע לשבר חומרו ויעבוד בדביקות, באהבה ובמס"נ). **קט** (עי' הייחוד במס"נ מעלים העולמות וממשיכים רצון לחיותם, כי כך עלה ברצונו שיהא הכל נעשה ע"י עבודתנו באתעדל'ת). **קיב-קכא** (האכר"ש וכל עניני הגוף צ"ל לא לשם עבודה אחרת, אלא שהם עצמם יהיו עבודת ה' עבודה תמה שאין

כח (פרישותו טענתם של אהרן ומרים). **נז-נח** (ענוונותו מכל האדם) **סה** (בקש מה' שיודיעהו דרכיו שלמע' מהחכ' האנושית). **עב** (לא אמר את הטעם לשם בנו אליעזר, כי יש בו הזכרת ש"ש). **קיז** (לא אמר בשכמל"ו).

ר' משה (הרמב"ם):

קכד (רופא מומחה ישראלי הולך בדרכי השם קדוש יעקב, לו ניתן רשות לרפאות).

ר' משה קורדובירו (הרמ"ק):

ט (נתייגע ודקדק בפירוש הזוהר).

ר' משולם זושא (הרבי מאניפאלי)

כח (רמז בפס' עד מתי אתם פוסחים על שתי הסעיפים)

משיח:

נח-נט (יפתח בשלום) **קכא** (משיח בן יוסף ימסור המלוכה למשיח בן דוד)

משלים:

עה-עט (אם נכון להמשיל את האורות והפרצופים העליונים למדות האדם, ולקרבת אל השכל האנושי).

משמר:

לו (ומשמרת).

משנה:

כב (תיקון הברית בלימוד ח"י פרקים)

משפיע ומקבל:

א (רב ותלמיד ניתוסף במשפיע). **מה-מו** (עשיר ועני לא להיות תובע בפה ולא לחזר אחר הנותן מי שצריך לקבל וממאן הוא כמורדת המקבל מבנ"א שאינם הגונים עלול ליפול ממדריגתו העברת טבע הנותן אל המקבל). **קה** (בסדר הנהגת העולם).

נדב ואביהוא:

קל (הטאם תשובה ללא חכמה).

נזיקין: פז

אחרי עבודה עבודה ועבודה עבודה משא כל מעשיך לשם שמים בכל הבריאה נרשם היאך לעבוד הבורא) **קיט-קכ** (אין שום דבר הרשות, ונק' רשות רק לגבי מצוה) **קכ-קכא** (עת לקפץ במדרגיגות, ועת לילך בהדרגה בכ"י צ"ל בשתי תנועות הפכיות רצונית והכרחית). **קכט** (אם אינו מסתכל בכל אבר מאבריו למה הוא משמש ולאילו חכמה יורה, הרי אבר זה יתר אצלו, וכנטול דמי) **וראה גם חכמה חסידות**

עבים:

קכה-קכז (חטים שבאו בספינה מח"ל וירדו בעבים בא"י)

עולם (ובריה"ע):

מח-מט (העולם רושם התורה ומקבל חיותו ממנה). **פג-פד** (נברא תחת הזמן כדי שתהי' כל עבודה בזמן המיועד לה האי עלמא) **צח-קז** (מדוע נברא בזמן זה ולא קודם בריה"ע כדי לגלות שלימות כחותיו ופעולותיו **עלית** הרצון לבריה"ע, כי חפץ חסד הוא בגין דישתמודעון ליה אין מלך בלא עם העולם רושם התורה נמלך בנשמותיהם של צדיקים בריה"ע ע"י השתלשלות דוקא, הנהגתו בסדר עילה ועלול, והכל ע"פ התורה הנהגתו בזמן, עת לכל חפץ בורא עולמות ומחריבן לשם שכר ועונש חידוש מע"ב בכ"י). **קטו-קטז** (מדות התורה גדולות ממדות העולם כל הבריאה סדורה על דרך התורה, ונרשם בכל לעבוד עבודת ה') **קכח** (עיקר חיותו הוא מהחכמה עיקר חיות כל דבר שבעולם הוא הטעם שבכ"ד, הוא הניצוץ הקדוש שבו)

וראה גם שמיטות**עונש:**

טז-יח (נגרם ע"י האדם עצמו יראת העונש).

עיבור:

עו (עיקר שמו וענינו האמיתי הוא בעליונים, ולמטה הוא שם המושאל)

עמל:

צ (עמלה של תורה בלעדיו אין טועמים מתיקות התורה ואינה מתקיימת בידו עמלן של טבחים השואב הזוהמא).

ענב:

ב

ענוה ושפלות (וגאווה)

כט-לא (בפני כל אדם, אפילו רשע גמור בגזל וזנות יחשוב ריבוי העבירות שדש בעקביו ויש בהן השקולות כג' עבירות החמורות). **כט, לג-לה** (חדוותא דשמעתתא אם אסורה כגאווה הגאווה והכעס אחים תאומים גודל הזהירות מהגאווה הנדרשת מהבא להתקדש ולעסוק בחכמה הגאווה שורש העצבות הנובעת מראותו שפלותו מי שאינו מקבל הדחקות באהבה הוא ענף הגאות יתבונן במה "שלא עשני גוי", שלגוי אין גם את העבודה השפלה שלנו). **לד-לו** (עיקר פגם הגאות הוא במתנשא על זולתו במה שיודע בחכמה דבר זה מונע ההשגה, מוכיח שטרם נגע בה והשגותיו מגשימות התיקון לכך בייחודים ובמס'נ) **מ-מב** (רק בלילה יעמיק בשפלותו ולא ביום יזהר מעצבות). **נא-נב** (גאווה הבאה מן התענית) **נו-נח** (הרואה פגם בזולתו ידע שהוא בו עצמו כשאוהב את חברו לא יוכל להתגאות עליו בהסתכלותו למע' יראה גודל שפלותו מכל האדם, וכל הגריעות שבעולם תלוי' בו ענוותנותו של מרע"ה הגאווה היא אבי אבות הטומאה, שרש לשבה"כ שמשם כל התאוה והפסולת).

עץ החיים:

קכג (לא נאסר באכילה שם אכל מעה"ח).

עצבות:

כו (איסורה אינו מתיר ההוללות). **לג-לד** (לעתים היא ענף מהגאווה ומבטלת מהתורה יתבונן במה "שלא עשני גוי", שלגוי אין גם את העבודה השפלה שלנו). **מ-מב** (חשבון הנפש צ"ל בלילה שלא יבוא לעצבות באמצע עבודת היום שלא יבכה מתוך עצבות שלא ישן מתוך עצבות ומר"ש שלא יתגרד בו החיצונים וגם לא יוכל לעלות במעלות עבודה בעצבות מגבירה הדינין תפיסת הס"א כיוסף היתה בגלל העצבות). **נא-נד** (עצבות הבאה מן התענית).

עצלות:

נד (לחם עצלות לא תאכל).

ר' עקיבא:

מא-מב (אביר יעקב מס'נ). **עג** (שחק כשראה שועל יוצא מבית קה"ק). **קיב** (נכנס בשלום ויצא בשלום).

ערב רב:

סה-סט (הם העוסקים בחכמות חיצוניות ומביזים

לחזר אחר הנותנים המקבל מבנ"א שאינם הגונים
עלול ליפול ממדריגתו).

פרצופים:

עד-עט (איך יקח יראה ועובדא מסיפור הפרצופים שבזה"ק וכהאר"י פרצוף אבא [חכמה, יראה] פרצוף אמא [בינה, תשובה], וכל פרצוף צריך שיהי' בקומה שלימה ככל שגדלה השגתו כך מתפשטות המדות מנקודה לפרצוף ומתכללות זב"ז אחיזת כל הפרצופין בשם הו"ה מדוע מכנים לעניינים שכליים בשם פרצוף וזיווג וכד' עיקר שם פרצוף האמיתי הוא בעליונים, ולמטה הוא בשם המושאל המסבירים את ענין הפרצופים במשלים וחקירות לקרב אל השכל, אינם אלא מגשימים, ואין להוציא את ענין הפרצופים ממשוטים שהם קיימים באורות רוחניים דקים המושגים לזכי הראות [ויש אורות אחרים שלא יושגו כלל] האם ניתן להמשיל את האורות והפרצופים העליונים למדות האדם).

ר' צבי אלימלך מדינוב (אודותיו).

הקדמת מוהרצ"א נג קכז

ר' צבי הירש מזידיטשוב (בשמו ואודותיו):

הקדמת מוהרצ"א מו פח קכא קכב

צדיק, צדיקים:

יג (דברים הנחשבים להם לחטא ולא להמון, ומעכבים עליותיהם). **כא-כב** (שם צדיק לא נאבד אפי' אם פגם בברית, אם שב בתשובה). **כו-כז** (מייחדים בשיחות חולין יכולים לאחר זמן תפלה ולעשות לפי שעה דברים הנראים שלא כהלכה). **לט** (צערם מקרי פוטרם ממיתה). **מט-נ** (יכולים להרבות בדיבורים הנראים כיתרים, ועושים יחודים). **נט-סא** (הסט"א מתגרה בעשיית פירוד בין הצדיקים מהעדר האמת נובע פירוד אם שומע מגדול הדור שמספר בגנות בנ"א לא יעשה כמעשהו, אך גם לא יהרהר אחריו). **סג** (בשעת התפלה והתורה יקשר עצמו ברזא צדיק ילך מחיל אל חיל מצדיק לצדיק). **ע** (אותם שנהגו לדרוש פסוקים שלא בשלימותם אין להביא ראיה ממעשיהם). **עג** (נושא ונותן באמונה מגביה כל מעשיו לשמים וממשיך חיות לכל הנבראים). **עט-פג** (צדיקים המאחרים זמן תפלה ומשנים משאר הזמנים שקבעו חז"ל לא לעשות כמעשיהם בלי טעם, ולא להרהר אחריהם בעלי גילוי אליהו האמיתיים לא אמרו דבר שהוא נגד הגמ' צדיקים המספרים בגנות חכמים אחרים ותלמידיהם בגלל זאת תפלות אינן

התורה משנים שמש, לשונם ולבושם להרחיק מהם בתכלית הריחוק, לא להתחתן בם וכו' הם הגורמים לגזירות המלכות)
וראה גם: אפיקורסות.

ערום:

ה

ערויות:

לה (משתמש בשרביטו של מלך).

עשרה ראשונים:

נד-נה

עת:

ה פג-פו (לכל עת קביעות עתים עתך).

וראה גם. זמן.

פילוסופיא - ראה חקירה

פלפול - ראה תורה

פנחס:

לב (כוונותיו לתיקון כעסו) **נט** (זה אליהו ברית שלום)

פסוקים:

סט-ע (אסור לדרוש רמזים רק בחלק מן הפסוק, כי אז הוא פוסקו שלא כפי שפסקו עזרא, ואין להביא ראיה מצדיקים שלא נהגו כך כל פסוק הוא שכל לעצמו)

פריה ורביה:

פו-פז (להרבות כבוד שמים והדעת [גם בו עצמו] בהעמדת תלמידים הרבה ובדיבור עם חברו שלא יהא עקר בתורה ויחדש חידושים צריך שלא יבטל מ"ע דפ"ר גם בגשמיות)
וראה גם: זיווג

פרישות - ראה התבודדות תעניות וסיגופים

פרנסה:

יח-כ (אם צריך להתעסק בה). **מד-מז** (אם צריך ומותר לבעל מר"מ למעט ולבטל מעסקיו גם הטרוד בעסקיו אינו פטור מעסק החכמה קושי הפרנסה מפריע גם לצדיקים האופן הנרצה בעסק הפרנסה שלא יסתור לרצון ה' בעל תורה הדורש חלקו הוא כתובע בפה, וכמה גדולים נפלו ממדריגתם בשל כך אם צריך להיות מקבל וממאן הוא כמורדת לא

שפד

הקדמה ודרך

מפתחות

לעץ החיים

מתקבלות ונגזרות (גזירות) **קח** (להתייחד עם נשמות הצדיקים בשעת היחוד ומס"נ). **קיח** (גדולים במיתתם – שמעלים ניצוצות בשנתם) **קכג** (ספר רפואות נגנז לצדיקים יכולים להמתיק עניני הרפואות המושרשים בשם אלקים) **קכז-קכח** (שימוש צדיקים לתיקון פגם הברית איש חי רב פעלים המשכת החכמה לכל הפעולות שבעולם). **קל** (המשכת י"ד לצד"ק, חכמה למלכות)

קרבנות:

נז (הקרבת הראש והרגל יחדיו). **קיד** (תש"ל תמידין בכל שנה).

קרי:

לט (פוטר את הצדיק ממיטה ביוה"כ יראה זרע יאריך ימים).
וראה גם: ברית.

קריאת שמע:

קז-קח (יחוד האמיתי במס"נ ממש לייחד כל העולמות והנשמות). **קיד-קיט** (בק"ש שחרית וערבית מקיים והגית בו יומם ולילה יח"ע ויח"ת אמירת בשכמ"ו בחשאי שחרית העלאת כל הניצוצין מעבודת הלילה, ערבית העלאת הניצוצין מעבודת היום והכל במס"נ כשיקבל עומ"ש בשלימות יזכה לזהגית בו, וכל מעשיו יהיו מיוחדים לה").

רב ותלמיד:

א (ההתעלות של"י ההשפעה). **עח-עט** (לקבל הסברות ומשלים בחכמה רק מרב המקובל מאליהו או שאר נשמות הצדיקים) **עט-פג** (לא להיות פתי מאמין לכל דבר שהרב עושה לעשות אחריו, ובפרט בדברים שאינם ע"פ דין אך לא יהרהר אחרי רבו לא להאמין ברב שאינו מוסמך עד אליהו או מחכמי הדור הצדיקים). **פו** (הוספת הדעת ברב ע"י ההשפעה לתלמיד).
וראה גם: חסידות

רבים:

מז-מח (קליפות דברים הרבה)

רגל:

יא (רגל א' ושתי רגלים).

רוח הקודש:

צג (דעת שמירה להמבין דבר מתוך דבר בענין היחודים להשגת רוח"ק הסכנה שביחודים אלו באם אין חומרו מזוכך).

רוחות העולם:

קכ-קכא

רחמנא לבא בעי:

כח-כט **קטו-קטז** (התורה מתחלת בב"ת ומסיימת בלמ"ד מדות שהתורה גדולה מהעולם).

צפון:

קכ-קכא

צצית:

סד (שתהי' בדקדוק אליבא דכ"ע בפרט בזמן שאינו מניח תפליון).

קבוע:

פד (קביעות עת)

קבלה (ומקובלים) – **ראה: חכמה** (הפנימית).

קדושה:

נד-נה (יחוד ברכה וקדושה קדושה ראשונה עשר קדושות).
וראה גם: זיווג.

קול:

מז-מח (יחוד קול ודיבור, הוי' ואדנ"י רצון, מחשבה, קול ודיבור).

קוף:

לח (קליפה) **נד** (ממוצע).

קורה:

ה

קליפות:

ה (קלי' תניא). **יא** (שרשן מרגל אחת). **מא-מב** (מצולות ים). **לח** (קוף). **מז-מח** (רבים דברים הרבה). **סו-סז** (אחזתם מתחזקת ע"י שקוראים לאדם בשמות הגויים). **פז-פח** (כשהן שולטות לפעמים על האדם, אח"כ הוא לרע להן, כשהאדם שב בתשובה ומעלה מהן ניצוצין ומתעלה גם הוא).

קנה וושט:

פו

קר:

לט (מים קרים).

רע:

כט (יש להופכו לטוב)

רפואה:

קכב-קכד (בן ישראל המתרפא רק בטבע [שם אלקים] לבדו ללא המתקת שם הוי' מגביר הדינים מי שאין לו חלק בשם הוי' יכול להתרפא ברפואה הטבעית לבדה בישראל גם המחלה וגם רפואתה אינם טבעיים חזקי' נתרפא שלא בדרך הטבע, ואח"כ גנז ספר רפואות אך לא העבירו מן העולם חשב שכל ישראל יהיו במדריגתו ולא יצטרכו לרפואות הסמים ענשו של אסא על שדרש ברופאים ולא בה' ניתנה רשות לרופא לרפאות, ובלי"ז ה' אסור לישראל להתרפא בדרך הטבע הרשות ניתנה לרופא המקשר עצמו בשרש הרפואות, והרפואה תלויה בכוונת הרופא ולא בכוונת הרפואות הוא הממשיך כח הבורא לסמי הרפואה יתפללו הרופא והחולה ולא יאמינו שהרפואה בעצמה תרפא)

רצון:

מז (ומחשבה, קול ודיבור). **קא-קב** (עלית הרצון רצון פשוט).

רשות:

קיט-קכ (אין שום דבר הרשות, ונק' רשות לגבי מצוה). **קכד**

שבירת הכלים:

יא (מהעדר האהבה). **נח-נט** (מהגאווה והעדר האהבה שרש התאות וכל הרע שבעולם התיקון והתפשטות המדות מנקודה לפרצוף נעשים ע"י השלום).

שבת:

ב (מסוגל להתבוננות ברזין). **כה-כו** (סגולת סעודה שלישית להנצל מקטגוריא בין ת"ח, ועצת היצר לדבר אז בגנותם של ת"ח) **פא-פג** (צדיקים המספרים בגנות חכמים ותלמידיהם, ומעשה שטן שזה דוקא בשעת סעודה שלישית). **פד** (קביעא וקיימא). **פה-פו** (כשהשבת בתכלית בהירות השמירה והזכירה מהני להשגה בימות החול צריך להכין עצמו לשבת).

שוגג – ראה חטא

שינה:

מ-מד (זמנה מס'נ בשעת השינה חשבון הנפש

קודם השינה לא לישן מתוך עצבות ומר"ש, ואם אינו יכול – יעשה חשבון נפשו בקומו לחצות צ"ל עבודת השינה קודם חצות, קימה משנתו לחצות ולא לילך לישן אחר חצות הניעור כל הלילה לשם תשובה וסיגוף צריך לזהירות מפניו לבו לבטלה יכול לישן קודם אור היום לשם צלילות דעתו (בתפלה). **מט-נ** (קודם השינה, בערבית ובקשהמ"ט יתפלל שיקום לחצות). **נג** (מיתה). **קיח** (מיתה גדולים צדיקים במיתתן – העלאת ניצוצין בשעת השינה).

שלוח הקן:

קכה (מצא קן בראשו של אדם).

שלום:

נח-נט פב-פג (הצרות הנובעות מהעדר השלום בין ת"ח).
וראה גם: אהבת ישראל.

שלחן ערוך:

כח (נחה רוה"ק על מרן לקבוע בסי' רל"א וסי' א' ענייני בכל דרכיך דעהו ושויתי כו').

שלמה:

צב (במה שהלך אחר הטעם).

ר' שלמה (רש"י):

סד-סה (פירושו לתנ"ך כרכא דכולא ביה, כלול בנתיבות חז"ל חכמי האמת, ודבריו לפי הפשט מיוסדים על אדני האמת ואינם נוטים מדרכי נתיבות אמיתיות דברי חז"ל).

שם:

סן-סז (לא שינו שם במצרים ע"י קריאה בשמות הגוים מתגברת אחיזת הקליפה ומעכבים הגאולה).
סט-ע (בשמות האנשים והמקומות שבתורה יש רמזים לעבודת ה'). **קיג-קיד**

שם הוי"ה:

עא-עב (סגולת ציורו נגד עיניו בכל עת הציור צ"ל בעיני השכל ולא על נייר וקלף שלא לצייר 'מנורה' ולא לחקוק השם בעמוד שבביה"ל). **עה** (כיצד תלויים בו כל הפרצופים וכל העולמות והנשמות). **קטו-קיח** (הוי' ואלקים כלל ופרט הוא). **קכב-קכד** (חיבור שם הוי"ה ושם אלקים, המתקת הדינים הרפואה משם הוי"ה, והשימוש בטבעי [אלקים] סכנה עצומה).

שם שמים:

כ עא-עב (לצייר השם לנגד עיניו שלא לצייר 'מנורה' ולא לחקוק השם בעמוד שבביהכ"נ להזהר מהזכרת השם בכל לשון) **פד קיג-קיד**

שמאי – ראה הלל ושמאי

ר' שמואל אליעזר (המהרש"א)

ט-י (מפרש האגדות בדרך הקבלה הטעם למה שכתב כנגד לומדי הקבלה)

שמחה:

כו (לא הוללות). **לד-לו** (אם מותר או חייב לשמוח בעסק התורה חדותא דשמעתתא מחידושי החכמה הפנימית מועלת להשגה ולהשפעת שפע) **עא** (עיקר ההרגל להשגה אחר תקון חצות ובמשך כל היום צ"ל בשמחה אך לא בהוללות ודב"ט ויהא מורא שמים עליו) **עג** (שמחה בשעת ההתבודדות, מענין התומ"צ שמחה מאהבת החברים, מהתורה והחכ', ולהרחיק משמחה זרה) **פו** (תגיע אליו כשיחדש בתורה) **וראה גם. עצבות.**

שמיטות:

צט (דעת האומרים כי העולם מתנהג בסדר השמיטות וחוזר ביובל) **קו** (כנ"ל)

שמים – ראה שם שמים

שמירת הלשון – ראה דיבור

שמן:

ד-ה

ר' שמעון:

(רשב"י). **ב-ג ד** (גילה סוד התיקון). **ה** (לא ללמוד על קברו ביחידות). **נ** (נתעלה על חבריו בזכות פרישותו במערה)

שמש – ראה תכונה

שפלות – ראה ענוה ושפלות

שתי הלחם – ראה לחם

תהו ותיקון:

יא (השבירה מהעדר האהבה, והתיקון מקיומה).

תוכחה:

עה (תוכחה לעצמו). **פא-פב** (אם מותר לפרסם

מחלל ה' קודם שהוכיחו בינו לבין עצמו, בנראה לו שלא יקבל ממנו תוכחה, אם נאמר כשם שמצוה לומר דבר הנשמע וכו' ואפ"ל שגם ברוה"ק א"א לדעת אם יקבל הימנו אם לאו)

תורה:

ט (עומקה של תושב"כ ותושבע"פ נגלה על"י תורת האר"י). **י** (לטייל ארוכות בכהאר"י ולא להניח מעיון ההלכה). **כא** (צריך ללמוד תורה מכל אבר פרטי שלו). **כג** (להרהר בתשובה קודם התורה). **כז** (יעסוק גם שלא לשמה וללא דביקות להרהר בתשובה קודם לימודו וסופו שיבא לשמה) **לג-לד** (יכיר את מקומו ולא יאמר שטוב שלא ללמוד מאשר ללמוד ללא דביקות ילמד בקב"ע גם אם באים לו הרהורים). **כט, לג-לו** (חדוותא דשמעתתא אם אסורה כגאווה וכמשתמש בתגא של תורה) **מ-מג** (האם יעסוק בתורה קודם חצות סדר הלימוד אחר חצות). **מו-מז** (האם יקמץ בלימוד הנגלה לשם לימוד הנסתר חסידים תורתם מתברכת) **מח-מט** (ענין העיסוק בהלכות שלא יבואו לעולם העולם רושם התורה ומקבל חיותו ממנה בירורים שע"י התורה). **נא-נב** (עדיף לעסוק בתורה מלישב בתענית, אא"כ צריך לתקן חטאיו) **נג-נד** (בדבר לימוד [וכתיבת ד'ת] כשנצרך למקוה ואין לו) **סג** (בשעת הלימוד יקשר עצמו ברזא דצדיק לימוד בתפלין דר"ת) **סד-סה** (שיהא עיקר לימודו לכיין להלכה, אפי' אם לא יארע הדין הזה לעולם לא למנוע הבחורים מפלפולי חריפות למעט בלימוד פרשני התנ"ך הפשטנים, לבד מרש"י). **סט-עא** (התורה היא נצחית, וניתן ללמוד בדרך רמז מהסיפורים והשמות וכו' אסור לפסוק את הפסוק ולדרוש רק על חלקו, ואין להביא ראי' מצדיקים שלא נהגו כך בלימוד הדרש יש להתבונן בעומק הדרשות ומה הביאם לדרוש כך יש לדבוק בספרי המהר"ל המבארים האגדות מלימוד הסוד יראה לקחת מכל ענין דרך לעבודת ה'). **פד** (בלימוד התורה מייחד ז'נ, והל"ע קביעות עתים לתורה). **פו-פז** (שלא יהא עקר בתורה, יחדש חידושים ויקבל מכך שמחה והשגה). **פח-צ** (עיקר הפלפול הוא בחכמה ולא פלפול של הבל להרחיק מפלפול שאינו הלכה למעשה פלפול בחכ' הפנימית עסק הגימטריאות הפלפול בהלכה הוא לעשות מיש אין ומאין יש, ועל"ז מבער קוצים מן הכרם על"י עמלה של תורה תהי' תורת ה' תמימה ללא פסולת, ובלעדי אין טועמים מתיקות התורה ואינה מתקיימת בידו בפלפול התורה צריך שלא יהא

התבודדות אפשר שתביא למדות רעות ומעוררת הדינין ומוחין דקטנות סיגופים ותעניות לא נאמרו למי שעמלו בתורה, והוא צריך התבודדות תענית ללא תשובה לא מהני תענית שקודם התשובה (ושלאחריה)
וראה גם תשובה.

תפלה:

יג (תפלה לה' שיצילהו מן החטא מהני לכל מילי).
כג (להרהר בתשובה קודם התפלה). **כז** (איש ההמוני לא יאחר זמן התפלה לשם נקיות הגוף [יותר מע"פ דין] ולשם מוחין דגדלות). **לא-לב** (חכמים שלא התפללו ביום שבעסו בו). **לד** (יכיר את מקומו ולא יבטל מן התפלה בהעדר מוחין דגדלות). **נג-נד** (בלה"ק דוקא או בכל לשון).
נה-נו (צ"ל באהבת ישראל ובאחדות). **סא-סג** (כוונות התפלה שבפע"ח נאמרו רק לקדושים יחידי סגולה עיקר כוונת התפלה היא מס"נ, שפיכת הנפש והתפשטות הגשמיות בירורי הנפש מהכוונות שבפע"ח צריך ליקח דרכי עבודת ה' לקשר עצמו ברזא דצדיק הדבק בשורש המחשבה יוכל לכוין בתפלתו כל הכוונות שבכהאריז"ל בעליות שבתפלה צריך בכל מדריגה להתעורר מחדש באהו"ר ובתשובה). **פ** (שלא ללמוד לעשות ממעשיהם של צדיקים המאחרים זמן תפלה).
קא-קג (יתפלל על חסרונו ויבקש מזונו אפי' כששלחנו ערוך לפניו). **קז-קח** (מס"נ ממש בק"ש ובתפלה להתייחד עם כללות ישראל ונשמות הצדיקים). **קיט-קכ** (כשפועל ע"י יחודים א"צ לתפלה).

תפלין:

סג-סד (הרוצה לשעבד המוחין לחכ' האמיתית צריך לשמירה מעולה לבל יזיז ממחשבתו קדושת התפלין, ויצליח בחכ' תפלין דרש"י ודר"ת לימוד בתפלין דר"ת). **צב** (בדעת הזוהר כמה ברכות לברך על התפלין).

תקון חצות:

מ-מד (זמן חצות קימת חצות תק"ח סדר הלימוד אחר התיקון מ"ש בזה"ק מגודל השמחה והשכר מקימת חצות יתד ופינה להשגת החכמה ופתח שער לדופקי בתשובה צ"ל קימה לחצות ולא לילך לישן אחר תק"ח אין לך בחיי אדם מובחר הזמנים ימי חייו כי אם אחר חצות התבודדות ותשובה שאחר חצות). **מט-נד** (קודם השינה יתפלל שיקום בחצות עת רצון למחילת עונות

שכלו נוטה לצד א' כתר תורה הפלפול מסוגל למדת ההשתוות). **קב-קו** (העולם רושם התורה והנהגתו בעילה ועלול ע"פ התורה, וזו תכלית התורה בגין דישתמודעון ליה אסתכל באורייתא וברא עלמא התורה קדמה לעולם אלפים שנה כל התורה לצורך העבודה לעשות נח"ר לבורא).
קטו-קטז (מדת התורה גדולה ממדת העולם י"ג מדות שהתורה נדרשת וי"ג מכילין דרחמי מתחלת בב"ת ומסיימת בלמ"ד – רחמנא לבא בעי שמתיו של הקב"ה רושם אלקות) **קכח-קכט** (תורה לשמה חכ' הפנימית טעמי תורה – החיות שבתורה הנותנת חיות לעוסקים בה מבלעדי התורה אין לנפש הישראלי חיים כלל ע"י עסק החכ' יוכל ללמוד תורה לשמה, שהיא המכשרתו שלא יהי' חגר וסומא כו' ויוכל להיות צדיק וחסיד כו' התעסקות ויגיעה בתורה נוסח ברכת התורה 'על' או 'לעסוק').

וראה גם: אגדה. טעמי תורה. תנאים ואמוראים

תכונה:

קכ-קכב (חכ' התכונה אינה יכולה להיות מובנת ללא החכ' הפנימית ב' תנועות הפכיות בגלגלים, הכרחית ורצונית הוא סוד העיבור לדברי הרמב"ם, אך זה לא דוקא מהלך השמש והירח).

תלמיד – ראה רב ותלמיד

תנאים ואמוראים:

ג (העלימו סודותיהם בים התלמוד). **ט** (עומק דבריהם נתגלה רק ע"י האר"י). **י** (הש"ס והמדרשים מלאים מחכמת הקבלה חידות רז"ל אינן כפשוטן).
ע (עומק המושכלות שבדרשות חז"ל). **פח-פט** (גם מ"ש בפשט מדבר בעליונים). **קכה-קכז** (פליאות דבריהם שללא החכ' הפנימית א"א להבינם ולקחת מהם לעבודת ה').

תנ"ך:

סד-סה (ימעט בלימוד פרשני התנ"ך הפשטנים, לבד מרש"י).

וראה גם: תורה.

תעניות וסיגופים:

יג כז-כה (פרישות מבשר וכו' לרוצה ללמוד החכמה אינו לעיכובא). **נ-נג** (האם התענית צריכה גם פרישות והתבודדות בזורותינו התענית מחלשת כח הגופני והיא מס"נ במעשה תענית ללא

הסיגופים הם רק למרק הגוף והנפש ולא עיקרם של תשובה להרהר בתשובה קודם התפלה התורה והמצוה פרישות וסיגופים לא נאמרו לחלושי הגוף). **מב-מד** (קימת חצות היא פתח שער לדופקי בתשובה הניעור בלילה לשם תשובה וסיגוף וידוי ותשובה אחר חצות) **נ-נב** (צ"ל פרישות והתבודדות יותר מתעניות תענית ללא תשובה לא מהני). **סב** (בעליות שבתפלה צריך בכל מדרגה להתעורר מחדש בתשובה הכוונות שיסייעוהו לתשובה זו). **צא** (אם אין בינה [תשובה תתאה] אין דעת, אם אין דעת אין בינה [תשובה עילאה] הבנת דבר מתוך דבר) **קכז-קכח** (ע"י החכ' יבין באיזה מקום פגם, ויוכל לתקן בתשובתו יעשה מצוה כנגד אותו האבר והספ' שפגם) **קל** (התשובה [מוחין דאמא] צ"ל עם חכמה [מוחין דאבא]).

מבחר העת להתבודדות ופרישות בחי' תחה"מ, וזדונותיו נעשין כזכיות בשעה שהוא אנוס או שאין לו מקוה). **עא** (השמחה והלימוד בשמחה שצ"ל אחר תק"ח וילמד אז בעיקר בס' הזוהר ובכהאריז"ל).

תשובה:

ט (תשר'ע מביאה לגאולה, ומושגת רק ע"י החכמה הקדושה). **טו** (עיקרה בחרטה ובקבלה, והסיגופים אינם לעיכובא). **כא-כה** (אם נכשל, ישוב בתשובה ולא יפסיק מעבודתו גם בפגם הברית מהני תשובתו שלא יסור שם צדיק ממנו הפשפוש והוידוי רק בעוונותיו הזכורים לו עיקר התשובה בבושה ובחרטה עד דכדוכה של נפש כמה מדרגות בתשובה לדבוק בספרי יראים ובפרט בס' הזוהר

מפתח הפסוקים

(שמות טו, כו) כל המחלה אשר שמתי במצרים לא אשים עליך כי אני ה' רופאך. קכב-קכג קכד
(שמות יח, ג-ד) שם האחד גרשם כי אמר גו' ושם האחד אליעזר כי אלקי גו'. עב
(שמות כה, כ) והיו הכרובים פורשי כנפים עו (שמות לא, ב) ראה קראתי בשם בצלאל. ו
(שמות לא, ג) ואמלא אותו רוח אלקים בחכמה וגו' (ורש"י) צ-צב
(שמות לג, יג) הודיעני נא את דרכך: סה
(ויקרא יט, יח) ואהבת לרעך כמוך נה-סא
(ויקרא כו, ד) ונתתי גשמיכם בעתם עח
(ויקרא כו, י) ואכלתם ישן נושן (ותרגומו) עז
(במדבר יא, ז) והמן כזרע גד הוא. קכא
(במדבר טו, לט) ולא תתורו אחרי לבבכם: כא
(במדבר כג, כא) לא הביט און ביעקב ולא ראה עמל בישראל. ה
(במדבר כה, יב) הנני נותן לו את בריתי שלום: נט
(דברים ד, כד) ה' אלקיך אש אוכלה הוא: צז קי
(דברים ז, יד) לא יהי' בך עקר ועקרה ובבהמתך. פז

(בראשית ג, א) והנחש היה ערום ה
(בראשית ג, יג) הנחש השיאני צא
(בראשית כה, כז) ויעקב איש תם יושב אהלים. לו
(בראשית ל, כג) אסף אלקים את חרפתי: לח-לט
(בראשית לב, לא) ויקרא יעקב גו' כי ראיתי אלקים גו' עב
(בראשית לט, יא-יב) ויהי כהיום גו' לעשות מלאכתו גו' ותתפשהו בבגדו גו' וינס ויצא גו' מא
(בראשית מא, מה) ויקרא פרעה גו' צפנת פענח גו' ויצא יוסף על ארמ"צ: סו-סז
(בראשית מא, נא-נב) ויקרא יוסף גו' כי נשני אלקים גו' כי הפרני אלקים גו' עב
(בראשית נ, כו) וימת יוסף גו' וישם בארון במצרים. סז
(שמות א, א) ואלה שמות בני' הבאים מצרימה: סז
(שמות א, טו-יז) ויאמר מלך מצרים גו' אשר שם האחת גו' ויאמר גו' ולא עשו גו': סז
(שמות י, ב) ולמען תספר גו' וידעתם כי אני ה' פו
(שמות טו, ב) עזי וזמרת ל"ה גו' זה אל"י גו'. לה

סור מרע

מפתחות

ועשה טוב

שפפ

(תהלים קלא, א) ולא הלכתי בגדולות ובנפלאות
ממני: קכ
 (תהלים קלו, כה) נותן לחם לכל בשר כי לעולם חסדו:
 עג קיד
 (תהלים קלט, כד) וראה אם דרך עוצב בי ונחני בדרך
עולם: מא
 (תהלים קמה, יב) להודיע גו' גבורותיו גו' הדר
מלכותו: נח
 (תהלים קמה, יט) רצון יראיו יעשה: קא
 (משלי י, יט) ברוב דברים לא יחדל פשע: מט
 (משלי יא, יג) הולך רכיל מגלה סוד ונאמן רוח מכסה
דבר: עד
 (משלי כה, כה) מים קרים על נפש עיפה: לט
 (משלי לא, כז) ולחם עצלות לא תאכל: נד
 (איוב יב, יב) בישישים חכמה ואורך ימים תבונה: צ
 (איוב כח, כח) הן יראת ה' היא חכמה וסור מרע
בינה: עד-עה
 (שה"ש ב, ז) עד שתחפץ: מג
 (קהלת ג, יד) ידעתי כי כל אשר יעשה האלקים הוא
יהי' לעולם עליו אין להוסיף גו': קיח
 (נחמ"ד, טז) והיו לנו הלילה משמר והיום מלאכה: מ
 (נחמ"י, יג, כד) ובניהם חצי מדבר אשדודית: סח
 (דה"י ב טז, יב) וגם בחליו לא דרש את ה' כי
ברופאים: קכד

(דברים יז, יז) ולא יסור לבבו: צב
 (שמואל ב ח, יג) ויעש דוד שם קיד
 (מלכים א יח, כא) עד מתי אתם פוסחים על שתי
הסעיפים: כח
 (מלכים א יח, לט) ה' הוא האלקים: קטו-קיח
 (מלכים ב ד, לט) ויצא אחד גו' ללקט אורות: ג
 (מלכים ב ו, ה) ויהי האחד מפיל הקורה: ה
 (ישעי' ב, ה) בית יעקב לכו ונלכה באור ה': מז
 (ישעי' ו, י) ולבבו יבין ושב ורפא לו: צא
 (ישעי' כט, יג) ותהי יראתם אותי מצות אנשים
מלומדה: יח
 (ישעי' לג, ו) והיה אמונת עתך גו': עא-עג (והי')
 עג-פג (אמונת) פה-פו (עתך) פו (חוסן) פז-פח
 (ישועות) פח-צ (חכמת) צ-צג (ודעת) צד (יראת
 ה' היא אוצרו)
 (ישעי' לח, כא) ישאו דבלת תאנים וימרחו על השחין
ויחי: קכב-קכג
 (תהלים ח, ז) תמשילהו במעשי ידיך. עט
 (תהלים יט, יא) הנחמדים מזהב גו' ונופת צופים:
 ח-ט
 (תהלים פו, יא) הורני ה' דרכך אהלך באמתך: סה
 (תהלים קג, יט) ה' בשמים הכין כסאו ומלכותו בכל
משלה: צד
 (תהלים קיט, סו) טוב טעם ודעת. צ

מפתח מאמרי רז"ל

(שבת לא, א) נשאת ונתת באמונה: עג-עז קבעת
עתיים לתורה: מז פג-פו עסקת בפרי' ורבי': פו
צפית לישועה: פז-פח פלפלת בחכמה: פח-צ
הבנת דבר מתוך דבר: צ-צב אי יראת ה' היא אוצרו
אין כו': צד
 (שבת נה, א) אמרה מדה"ד לפני הקב"ה כו' רבש"ע
אם לפניך גלוי להם מי גלוי כו' אלו בני"א שקיימו
את התורה כו': פב
 (שבת קד, א) מ"ט פשוטה כרעי' כו' דלימצי לי'
נפשי': מה
 (שבת קט, א) פוך מעביר בת מלך ופוסק את הדמעה
ומרבה שיער בעפעפים: ג
 (שבת קיח, א) המקיים שלש סעודות בשבת ניצול

(ברכות ח, א) מנין שאין הקב"ה מואס בתפלתן של
רבים: נו
 (ברכות י, ב) חזקיהו המלך כו' גזז ספר רפואות:
קכב-קכד
 (ברכות לד, ב) יין המשומר בענביו: ב
 (ברכות מז, ב) עשרה הראשונים שאפילו מאה כו'
קבל עליו שכר כולם כו' שכר כנגד כולם: נד-נה
 (ברכות סב, א) תורה היא וללמוד אני צריך: לד-לה
 (ברכות סג, א) איזוהי פרשה קטנה שכל גופי תורה
תלויין בה, בכל דרכיך דעהו: קטו
 (שבת לא, א) גיירני ע"מ שתלמדני כל התורה כו' על
רגל אחת, דחפו [שמאי] באמת הבנין כו' הלל גיירי'
א"ל דעלך סני כו' ואידך פירושה הוא כו': יא

משלש פורענויות מחבלו של משיח כו' (ופירש"י קטיגוריא בת"ח) כה-כו
 (שבת קכח, ב) וקורין לה חכמה: קט
 (עירובין יג, א) ר' מאיר כו' בני מה מלאכתך אמרת לו לבלר אני כח-כט
 (עירובין כא, א) זכרי' בן עדו ופירשו כו' העולם כולו אחד משלשת אלפים ומאתים בתורה: קטו-קטז
 (עירובין סה, א) ר' חנינא ביומא דרתח לא מצלי-לא-לב
 (פסחים נו, א) משל לבת מלך שהריחה ציקי קדירה. קיז
 (פסחים פז, ב) לא הגלה הקב"ה את ישראל כו' אלא כדי שיתוספו עליהם גרים שנא' וזרעתי גו': א
 (יומא יט, ב) ודברת בס, בס ולא בתפלה כו' ולא בדברים אחרים: קיט
 (יומא כד, א) עבודה תמה ולא עבודה שיש אחר' עבודה. קיב-קיג
 (יומא כה, ב) סלקא רגל בהדי רישא: נז
 (יומא פו, א) היכי דמי חילול השם אמר רב כגון אנא כו' ר' יוחנן אמר כגון אנא כו'. כד
 (יומא פח, א) הרואה קרי ביוה"כ כו' מפיש חיי כו' (וברש"י שכך הסימן יראה זרע יאריך ימים) לט
 (ראש השנה כה, ב) אין לך לילך אלא אצל שופט שבימיו עט פה
 (תענית יא, ב) בר בי רב דיתיב בתעניתא כו'. נא
 (תענית כה, א) מי שאמר לשמן וידלוק וכו': קכב
 (מגילה ו, ב) לא יגעתי ומצאתי אל תאמן: עז
 (מגילה י, א) קדושה ראשונה קידשה לשעתה: קה
 (יבמות סב, א) שלשה דברים עשה משה כו' פירש מן האשה (ותוס') כח
 (יבמות סה, ב) כשם שמצוה כו' כך מצוה כו' שלא לומר דבר שאינו נשמע: פא-פב
 (כתובות קד, א) ולא נהניתי אפילו באצבע קטנה. לז
 (כתובות קיב, ב) דור שבן דוד בא קטיגוריא בת"ח כו': כה-כו
 (סוטה ד, ב) אדם שיש בו גסה"ד כאילו בא על כל העריות. לה
 (גטין ז, א) מאי דכתיב קינה ודימונה כו' רב גביהא מארגיזה אמר בה טעמא כו' אלא מעתה צקלג כו' אי הוה רב גביהא הכא כו' רב אחא כו' אמר בה הכי כו': סט-ע

(בבא קמא פה, א) שניתנה רשות לרופא לרפאות (ותוס') קכד
 (בבא קמא קיג, א) אין פורטין כו' מתיבת המוכסין מה
 (בבא מציעא נט, א) המלבין את פני חברו ברבים כו' ל
 (בבא מציעא קיד, א) הקדש כו' וברכת. נד
 (סנהדרין מו, א) בזמן שאדם מצטער כו' קלני מראשי כו': נז
 (סנהדרין צז, א) האמת כו' נעשית עדרים עדרים: ס
 (מכות כד, ב) דאו שועל שיצא מבית קה"ק כו' ור"ע מצחק: עג
 (עבודה זרה יט, ב) שיחת חולין של ת"ח צריכה תלמוד: מט
 (עבודה זרה לט, א) אשה אחת שהיתה נשואה לחבר והיתה קושרת לו תפלין כו' למוכס והיתה קושרת לו קשרי מוכס: מו
 (אבות ב, יב) יהי ממון חבירך כו' והתקן עצמך ללמוד תורה כו' וכל מעשיך יהיו לשם שמים: יח-כ
 (אבות ב, יב) וכל מעשיך יהיו לשם שמים: קיג-קיד
 (אבות ב, יד) הוי שקוד ללמוד תורה ודע מה שתשיב לאפיקורוס: קי
 (אבות ג, יז) אם אין בינה אין דעת אם אין דעת אין בינה (ורש"י) צ-צא
 (אבות ד, י) והוי שפל רוח בפני כל אדם. ל-לא
 (אבות ו, א) כל העוסק בתורה לשמה זוכה לדברים הרבה: מז-מט
 (אבות ו, א) כל העוסק בתורה לשמה כו' ומכשרתו להיות צדיק וכו': קכח-קכט
 (מנחות סט, ב) חיטין שירדו בעבים מהו כו' לשתי הלחם כו' (ורש"י) קכה-קכו
 (מנחות צט, ב) אפילו לא קרא אדם אלא ק"ש שחרית וערבית קיים לא ימוש: קיד-קיז
 (חולין ז, ב) גדולים צדיקים במיתתן. קיח
 (חולין פד, א) שלא יאכל אדם בשר אלא לתיאבון כו' מי שיש לו מנה כו' לחוש לדברי זקן כו' ממשפחת בריאים כו' לוויין ואוכלין כו': כד
 (חולין קלט, ב) מצא קן בראשו של אדם מהו, אמר ואדמה על ראשו: קכה
 (עוקצין ג, יב) עתיד הקב"ה להנחיל לכל צדיק וצדיק ש"י עולמות: כב
 (תורת-כהנים פ' קדושים) ואהבת לרעך כמוך ר"ע

סור מרע

מפתחות

ועשה טוב

שצא

- אומר זה כלל גדול בתורה. בן עזאי אומר זה ספר תולדות אדם זה כלל גדול מזה: נה-נו
- (תורת-כהנים פ' בחקתי) אם בחקתי תלכו כו' להיות עמלים בתורה: צ
- (מד"ר ויק"ר פ' ט) שכשמלך המשיח בא אינו פותח אלא בשלום שנאמר כו' רגלי מבשר משמיע שלום: נח-נט
- (מד"ר ויקרא פ' יד) כלום נתכווין אבא ישי כו' אלא להנאתו: לו
- (מד"ר ויקרא פ' לב) בשביל ד' דברים נגאלו ישראל ממצרים, שלא שינו את שמם כו' ראובן ושמעון נחתין כו' לא היו קורין ליהודה רופא ולא לראובן לוליאני כו': סו-סז לא שינו את לשונם: סז-סח [שלא שינו בגדיהם]: סח-סט
- (זוהר ח"א יא, ב) ראשית חכמה יראת ה' כו' יראה איתפרש לתלת סיטורין כו' עיקרא למדחל ב"נ למארי בגין דאיהו רב ושלט עיקרא ושרשא כו': טז-יז
- (זוהר ח"א מט, ב) זאת הפעם וגו' הא בסימו דמלין כו'. לד-לה
- (זוהר ח"א צג, א) ועמך כולם צדיקים כו' כיון דעאלו בהאי חולקא כו'. כב
- (זוהר ח"א קלח, א) אלמלא יצה"ר חדוותא דשמעתא לא ליהווי. לד-לה
- (זוהר ח"ב כה, א) כדין אולפי לון בדרך פרט כו' למנדע לי' לקוב"ה בכלל ופרט כו': קטו
- (זוהר ח"ב סב, ב) אע"ג דהוה לי' מיכלא כו' לא הוה מתקין לי' עד דשאל מזוני' כו' עד דינתנון מבי מלכא: קא-קג
- (זוהר ח"ב סג, ב) בכל יומא ויומא מתברך עלמא מההוא יומא עילאה: פה
- (זוהר ח"ב קמה, ב) יוסף זכאה דאיקרי צדיק על שמא דסיהרא כו': קטז
- (זוהר ח"ב קסא, א) אקדימת אורייתא תרין אלפא שנין לעלמא: ק קה
- (זוהר ח"ב קסב, ב) תליסר פקודין הכא [בפ' שמע]: קיט
- (זוהר ח"ב רטז, א) ויראת מאלקיך כו' תמן שריא דינא כו' אית אשא כו'. יז-יח
- (זוהר ח"ב רכג, א) והי' אמונת עתך כו' דאתעסק באורייתא בהאי עלמא כו' לשם שמים כו' לאכללי רחמי בדינא כו' לאשראה דא על דא כו': פד-פה
- (זוהר ח"ג לג, א) חסד ועם י' דאיהו חכמה חסיד: קכט-קל
- (זוהר ח"ג קכד, ב) והמשכילים יזהירו כו' ספר הזוהר כו' באלין לא צריך נסיון: ז-ח
- (זוהר ח"ג קכז, ב) אמר ר"ש לחברייא עד אימת ניתיב בקיימא דחד סמכא: ט-יב
- (זוהר ח"ג קכח, א) הולך רכיל כו' אזיל בגויה כחיזרא במיא כו' ונאמן רוח קיומא דרוח כו': עד
- (זוהר ח"ג קל, א) (עכ"ד) שמי' דעתיקא כו' ולא מתפרש באורייתא: קח
- (זוהר ח"ג קפג, א) יומא דא לא קרו ק"ש כו' בריחא דלבושייכו ידענא כו': פה-פו
- (זוהר ח"ג רסד, א) שמע ישראל דאיהו יחודא חד בשכמל'ו הא יחודא אחרא ועד דאתייחדו כו' למהו כלא חד כו': קיז
- (זוהר חדש) ויאמר אלקים יקוו המים, שאל ר"י לר"א כו' אנא בעי למשאל כו' א"ל יאות אנת למשאל כו' וירא אלקים את האור כי טוב כו' א"ל לא חטאה את כו' אזהרה לב"נ כו': קב-קג
- (זוהר חדש) יהי מאורות, והול'ל יהי אורות כו' מן אורות כו' אתאצלא דא מן דא כו' ומן כרסייא יקרא כו' רישא מנן בהבדל כו': קג-קד
- (תפלה) מלוך על העולם כולו בכבודך: קו
- (תפלה) אשרי איש שלא ישכחך: מג

אישים וספרים

- אגור (מובא ב"י) צב
 אגרא דכלה: קיט קל
 אוד החיים (ל"י יעבץ) סה
 אוד נערב: ז יד טו
 אותיות דר"ע: מח
 אמונות ודעות: קז
 אצילות: קד
 בית יוסף סג צב (בשם האגור)
 בית מדות: נב
 ברית כהונת עולם: עג
 ברית מנוחה: עא
 גינת אגוז: קג
 גלגולים: יד
 ר' דובער (הה"מ ממעזריטש) לז לח עט (וחביריו) קטז
 דן ידין: — ראה קרנים
 ויקהל משה: ב-ז ט סה קג קד
 זהר הרקיע: יז קד
 חובת הלבבות. יד כ כג ל נג סב סה עו פב צה-ק"קז
 קט קכ
 חוקר ומקובל: צח
 חרדים: מג מט נב נב צד צט
 טור. סג
 טורי זהב צג קכט
 יאיר נתיב: עח
 ר' יהודה חייט: ט
 יונת אלם: צח קג קד
 ר' יעקב יצחק (הרבי מלובלין) י כא-כב לו-לז
 מז-מח עי עט פג פז צא צג
 ר' יעקב צמח: יא נא קי קל
 ר' יצחק דלטאש: ז י יד
 ר' ישראל (הבעש"ט) ז יט לד לו לח לט נו סג עו
 עט צג קיח (ראה עוד תלמידי הבעש"ט)
 ר' ישראל (המגיד מקאזניץ) קיב-קיג
 ר' ישראל סרוג: נח
 כח ה': פט
 לחם שמים: מ
 לקוטי אמרים: — ראה תניא
- מאורי אוד: ה יב עג עי קי קיד
 ר' מאיר גבאי: ט'
 ר' מאיר פאפירש: פו
 מאמר המילואים: סה
 מגיד מישרים: פח
 מגלה עמוקות: ד לט עג קיג
 מגן אברהם: סג
 מהר"ל מפראג (ס' תפא"י, באה"ג) ח ע קכט
 מהרש"א: ט-י כו פו פח צ
 מורה נבוכים: — ראה רמב"ם
 מורי: — ראה ר' יעקב יצחק
 מחנה דן: ט
 ר' מנחם מענדל מדימנוב: ל סט
 ר' מנחם רקאנטי (וחביריו) ט
 מנחת יעקב: צב
 מסילת ישרים: נד
 מצרף לחכמה. פג
 ר' משה סופר מפשעווארסק: קכה
 ר' משה קורדובירו: ט ל (תלמידי הרמ"ק)
 * ר' משולם זושא מאניפאלי: כח
 משנת חסידים: ה מב
 נועם אלימלך: לז פ קא (לקוטי שושנה)
 נימוקי יוסף: פב
 עבודת הקודש (להחיד"א) נב
 עמק המלך: נ קג קד
 עשרה מאמרות: לז עו
 פני יהושע: עב
 פרי מגדים: לז מ
 פרי קדש הלולים (פתיחה לפע"ח) קיח
 פתיחת שערים: כג
 ר' צבי אלימלך מדינוב: — ראה במפתח הענינים
 ר' צבי הירש מזידיטשוב: — ראה במפתח הענינים
 צדיק יסוד עולם: ג
 צדיקים וגדולים: ז (קבלנו מרבותינו) יג (וקבלנו)
 יט (שמענו מרבותינו) כט (שמעתי בשם צדיק
 אחד) לד (שמעתי בשם צדיק אחד) לט (קבלתי
 מרבותי וקבלתי) מא (שמעתי מצדיק אחד שבדור)
 מה (ראיתי אנשים גדולים ראיתי אנשי שם) נ

סור מרע

מפתחות

ועשה טוב

שצג

שלה: ז מז עח	(קבלתי מרבתי) נד (אני קבלתי קבלתי) סב
שלחן ערוך (ורמ"א): כח	(קבלתי מרבתי קבלנו מרבתינו) קא (שמענו
שער גן עדן: צח צט קא קג קד קו	בשם הצדיקים) קב (מקובל אצלינו מרבתינו) קיד
שער היחוד: קיז	(קבלנו) קכד (מקובל אצלינו מרבתינו) קכח (ידוע
שער הגמול: – ראה רמב"ן	מרבתינו)
שער הקדושה: כא נח צג	קול ברמה: יא-יב טו
שערי אורה: צא	קנה: י נב קו קטו
שערי ציון: מ	קרנים ודן ידן. ה ט
שפתי כהן: עב	רא"ש צה קיט
תבואות שור: מ	ראב"ד. ג קיא
תולדות יעקב יוסף עב	ראשית חכמה: יז מג נג נד קיד קכח
תומר דבורה. עט	רגל ישרה לח
תלמידי הבעש"ט: ז ח יט לד נט סג עו עט	רמב"ם יט כג לח נג עח פ פא פג צג צה קג קט
תמונה קו	(במפרש) קיא קכא קכג קכד
תניא. כג כט מט נב קיח קכח	רמב"ן. ג יד לז עח פ (וחביריו) צח
תשובות הר"ן ז	רשב"א. סה צה
	שומר אמונים. צח קג

הועתק זה על ידי אינטרנט

www.hebrewbooks.org

ע"י חיים תש"ג